

**LA REVUO:
INTERNACIA
MONATA
LITERATURA
GAZETO**

LA REVUO

VOLUMO I

COULOMMIERS
Imprimerie PAUL BRODARD.

LA REVUO

Internacia monata literatura gazeto

KUN LA KONSTANTA KUNLABORADO

de

D^{RO} L. L. ZAMENHOF

Aŭtoro de la lingvo Esperanto.

VOLU MO I

Septembro 1906 — Aŭgusto 1907

Librejo **HACHETTE KAJ K^o**

79, Boulevard Saint-Germain, *PARIS*.

KAJ ĜIAJ KORESPONDANTOJ :

DANUJO, ANDR.-FRED HÖST & SÖN, Bredgade 35, *KJÖBENHAVN*.

GERMANUJO, ESPERANTO VERLAG MÖLLER & BOREL, Prinzenstrasse, 95, *BERLIN*.

GRANDA BRITUJO, REVIEW or REVIEWS, Mowbray House, Norfolkstreet, *LONDON W. C.*

HISPANUJO, J. ESPASA, 579, Calle de las Cortes, *BARCELONA*.

ITALUJO, R. GIUSTI, 53, Via Vittorio Emanuele, *LIVORNO*.

RUSUJO, M. ARCT, 53, Nowy Swiat, *WARSZAWA*.

SVEDUJO, ESPERANTISTEN, 37, Surbrunnsgatan, *STOCKHOLM*.

(Revue mensuelle.)

TABELO DE LA ENHAVO

LITERATURO

TRADUKOJ

D ^{ro} L. L. Zamenhof. — <i>La Predikanto</i> , libro el la BIBLIO	293
G. Atanasov. — <i>En la ĝardeno de la Muzoj</i> , de IVAN VAZOV	353
Alfred Bader. — <i>Imenlago</i> , de THEODOR STORM	356, 411
Bourcard. — <i>Puto kaj pendolo</i> , de EDGAR ALLAN POE.	255
Raoul Bricard. — <i>La magia butikoj</i> , de H. G. WELLS.	305
Pierre Corret. — <i>Ensortita fajflo</i> , de A. DUMAS.	160
R. Fred. Geyer. — <i>Vivi</i> , de MACHADO DE ASSIS	346
Vicente Inglada. — <i>Kredu al Dio</i> , de GUSTAVO A. BECQUER.	499
— <i>Pensoj</i>	110, 224
N. Kabanov. — <i>Kristnaska fabelo</i> , de ŜĈEDRIN-SALTIKOV	215
Kabe. — <i>Himno de Sara</i> , de PRUS	470
Einar Lindkvist. — <i>Antaŭvespero de Valborga festo</i> , de HJALMAR HÖGLUND	423
— <i>Rozo kaj Lilio</i> , de STEN BO	555

ORIGINALOJ

Camille Aymonier. — <i>Revo</i>	559
René Deshayes. — <i>Majstro Bubo</i>	225
F. de Ménil. — <i>La mortigistoj de Stradella</i>	15
S ^{mo} Vallienne. — <i>Kastelo de Krakvento</i>	165
— <i>Aventuroj de Daoso</i>	541

TEATRAĴOJ

TRADUKOJ

D ^{ro} L. L. Zamenhof. — <i>La Revizoro</i> , komedio en kvin' aktoj, de N. V. GOGOL.	1, 97, 145, 193, 241
— <i>La Rabistoj</i> , dramo en kvin aktoj, de F. SCHILLER	337, 388, 433, 481, 529

ORIGINALOJ

Nadina Kolowrat. — <i>Morto kaj Vivo</i> (unuakta dramoj).	456
F. Pujula-Valjes. — <i>Aŭtunaj ventoj</i> (unuakta dramoj).	55
— <i>La Pipamanto</i> (monologo)	111
— <i>Okaza Artisto</i> (monologo)	405
— <i>Senhejmulo</i> (monologo)	267
Karlo Zacherl. — <i>Faŭsto kaj Grenjo</i> (unuakta komedio).	513

POEZIOJ

TRADUKOJ

J. Balliman. — <i>La rozo</i> , de RONSARD.	511
H. Boucon. — <i>La fremda Junulino</i> , de F. SCHILLER.	453
— <i>La partigo de la tero</i> , de SCHILLER.	553
N. Kabanov. — <i>La Falko</i> , de MAKSIMO GORKIJ.	450
— <i>La Ventegbirdo</i> , de MAKSIMO GORKIJ.	449
Lozo. — <i>Hagar en la dezerto</i> , de KORNEL UJEJSKI.	447
G. Philippet. — <i>La Krucifikso</i> , de LAMARTINE.	115

ORIGINALOJ

Carlo Bourlet. — <i>Al nia amiko Javal</i>	291
Clarence Bicknell. — <i>Sonĝo</i>	454
— <i>Kanteto</i>	455
H. Boucon. — <i>Esperantujo</i>	510
Vicente Inglada. — <i>Mia poemo</i>	22
John Lekberg. — <i>Nia lando</i>	512
Lozo. — <i>Amoro kaj Merkuro</i>	266
Edmond Privat. — <i>Aŭtuna vespero</i>	292
Leono Zamenhof. — <i>Al la dua kongreso</i>	68
— <i>La lastaj horoj</i>	228
— <i>Mi aŭdas vin</i>	24

DIVERSAĴOJ

D ^{ro} L. L. Zamenhof. — <i>Al D^{ro} Emilio Javal</i>	289
— <i>Parolo ĉe la dua kongreso</i>	49
— <i>Pri reformoj en Esperanto</i>	385
— <i>Respondoj</i> (n ^o 1-5) 187; (6-10) 282; (11-15) 374; (16-21) 472; (22-24) 569	
G. d'Aulnaye. — <i>Ibsen kaj la Francoj</i>	25
E. Boirac. — <i>Raporto pri la konkurso</i>	519
— <i>Vizito de franca Universitato Esperantisto al la britaj Esperantistoj</i>	39
Carlo Bourlet. — <i>Henri Moissan</i>	373
— <i>Marcellin Berthelot</i>	426
Ricardo Codorniu. — <i>Ŝippero de Sirio</i>	184
Karl Fuchs. — <i>Al Annecy kaj Aix-les-Bains</i>	124
Luigi Giambene. — <i>Giosuè Carducci</i>	371
Vicente Inglada. — <i>La edziĝo de la Hispana Reĝo Alfonso XIII</i>	32
N. Kabanov. — <i>Agrara legdonado en Nova-Zelando</i>	177
René de Lajarte. — <i>Al Chamonix</i>	119
Charles Lambert. — <i>Loko de pilgrimo kaj mirakloj en Grekujo</i>	70
— <i>Sakuntala kaj la kindo teatro</i>	270, 316
Raymond van Melckebeke. — <i>Kelkaj festkutimoj en Belgujo</i>	229
Frederiko Pujula-Valjes. — <i>Al Milano</i>	136

Fr. Schneeberger. — <i>Al Berna Oberlando</i>	128
Otto Simon. — <i>Ludwig Boltzmann</i>	328

BIBLIOGRAFIO

LIBROJ

A First Reader, de F^{ino} LAWRENCE (paĝo 382). — *A Grammar and Commentary on the Esperanto*, de G. COX (524). — *Anatomia Vortaro kvarlingva*, verkita de la FRANCA MEDICINA ESPERANTISTA GRUPO (284). — *Bildaroj* (332). — *Blackpool*, the official Guide (477). — *Blinda Rozo*, de HENDRIK CONSCIENCE, trad. de S^{ino} EDM. VAN MELCKEBEKE VAN HOVE (284). — *Cours complet par images et conversations*, de TH. CART (236). — *Delmasoj Helpaj Bildoj* (475). — *Die internationale Hilfssprache und das Esperanto* (572). — *Don Juan aŭ la ŝtona festeno*, de MOLIÈRE, trad. de EMILE BOIRAC (44). — *Du biletoj* (573). — *Eine Weltsprache oder drei* (430). — *Ekzercaro de la lingvo internacia Esperanto*, de D^{ro} ZAMENHOF (88). — *Elektitaj Fabeloj*, de Fratoj GRIMM, trad. de KABE (522). — *El la Historio de Esperanto* (190). — *Eneido*, de VIRGILIO, trad. D^{ro} VALLIENNE (380). — *Esperanto Leilfaden* (381). — *Esperanto Manuel*, de GABRIEL CHAVET et GEORGES WARNIER (236). — *Esperanta Sintakso*, de PAUL FRUICHTER (475). — *Fonetika skribado* (572). — *Fundamento de Esperanto*, de D^{ro} ZAMENHOF (88). — *Franca Gramatiko por Esperantistoj*, de PAUL BOULET (477). — *Gramática Catalana de la llengua internacional Esperanto*, de PUJOLA Y VALLÉS (524). — *Gramatica completa y elementos del diccionario en verso* (476). — *Grammaire complète d'Esperanto*, de CAMILLE AYMONIER (474). — *Grand Dictionnaire Français-Esperanto* (382-476). — *Hungara Poemaro* (572). — *Inter blinduloj*, de D^{ro} E. JAVAL, trad. de S^{ino} J. JAVAL (378). — *Katalogo muzika kaj teatra* (477). — *Kelkaj floroj esperantaj*, de A. J. WITTERYCK (476). — *Kondukanto de l' interparolado kaj korespondado* (571). — *Kuracisto per batoj*, de VICENTE INGLADA (190). — *La Gasto*, de S^{ino} VALLIENNE (381). — *La kaprino de S^{ro} Seguin*, de AL. DAUDET, trad. de AD. YERSIN (430). — *La langue Esperanto et le moyen de l'apprendre sans leçon en lisant une petite histoire* (237). — *Londona gridlibrelo* (478). — *Le Congrès espérantiste de Genève*, de E. BOIRAC (332). — *L'héritage Klodarec*, de F. DE MÉNIL (88). — *Mocart et Saljeri*, de A. S. PUŠKIN, trad. de VS. LOJKO (523). — *Neutrálni jazyk mezinárodní Esperanto. Uplna mluvnice a crčebnice*, de TH. ČEJKA kaj JOS. KRUMPHOLZ (46). — *Où en sommes-nous*, de GABRIEL CHAVET (523). — *Por kaj kontraŭ Esperanto*, de D^{ro} VALLIENNE (382). — *Postkarto ilustrita kun portreto de D^{ro} Zamenhof* (237). — *Pri Esperanto, per Esperanto*, de P. AHLBERG (478). — *Pri la homo radiado*, de E. BOIRAC (522). — *Pri novaj trigonometriaj sistemoj*, de Prof. DOMBROVSKI (478). — *Pri unu speco de kurbaj linioj*, de Prof. DOMBROVSKI (478). — *Pro Esperanto* (525). — *Procerbaro Esperanta*, de F. ZAMENHOF (331). — *Provo de esperanta nomigado de personaj nomoj*, de ESPERANTISTO 10 072 (523). — *Sinjoro Badin*, de G. COURTELIN, trad. de R. BECK et RAYMOND JEAN (524). — *Slovník Česko-Esperantský*, de TH. ČEJKA (237). — *Slovník esperantsko-český*, de TH. ČEJKA (237). — *Solvita demando de internacia lingvo*, de H. T. RJANOVSKI (190). — *Sur vojo al kunfratiĝo de popoloj* (573). — *Tra Berna Oberlando*, de TH. HOFF (190). — *Tra Mez-Afriko*, de K^{anto} LEMAIRE (430). — *Tutmonda Jarlibro Esperantista por 1906*, de F. DE MÉNIL (45). — *Tutmonda Jarlibro Esperantista por 1907* (571). — *Universala Vortaro de la lingvo internacia Esperanto*, de D^{ro} ZAMENHOF (88). — *Verba amuzaĵo*, de ESPERANTISTO 10 072 (284). — *Vocabulaire français-espéranto de Photographie* (478). — *Wat is Esperanto*, de H. BLOK (525). — *Wilhelm Tell*, de SCHILLER, trad. de L. E. MEIER (285). — *Wörterbuch Deutsch-Esperanto*, de D^{ro} ZAMENHOF (380, 525).

MUZIKO

Birdoj forflugu, de S^{ino} JOSÉE GUIVY (525). — *Himno*, de S^{ino} JOSÉE GUIVY (525). — *La Espero*, de F. DE MÉNIL (525). — *Mi aŭdas vin*, de HERBERT HARRIS (525). — *Prosana trinkado*, de F. DE MÉNIL (525).

GAZETOJ

Brazila Revuo Esperantista (475). — *Časopis Českých Esperantů* (331). — *Esperanto Bladet helpa lingvo* (430). — *Foto-revuo internacia* (190). — *Gazeto Matematika Internacia* (331). — *Internacia Scienca Revuo* (230). — *Internacia Socia Revuo* (331). — *Lumo* (237). — *The American Esperanto Journal* (330). — *Tra la Mondo* (46). — *La Pioniro* (330). — *La Vie à la Campagne* (46). — *Lingvo Internacia* (330).

KRONIKO

Leteroj de la Trio por la Tria (191, 286, 333, 383, 431, 479, 526, 574). — *El Aŭstrujo* (141, 384, 575). — *El Bohemujo, Moravio* (142-286). — *El Brazilujo* (238, 479). — *El Francujo* (48, 142, 287, 334, 431, 480, 576). — *El Frankfurto* (48). — *El Germanujo* (191, 239, 432). — *El Hispanujo* (47, 143, 287, 335, 432, 480). — *El Italujo* (144, 239, 335). — *El Peruo* (384). — *El Polujo* (336). — *El Svisujo* (480). — *El Unuigitaj Ŝtatoj* (144, 239, 287, 480). — *Esperanto ĉe la regnestroj* (334). — *La dua universala kongreso de Esperanto* (47, 89). — *La dudeka jubileo de Esperanto* (479). — *Prezentadoj en la teatro de Orange* (95). — R. J. Lloyd D. Lit. M. A. F. R. S. E. (141).

REDAKCIO

Cela kumaboreto. — Dr. LAZARO LUDOVICO RAMENHOY

Administrative sekretarij: — FELICEN DE MENDI.

Bidaketa sekretario — BOMBAK OLEY

5. การป้องกันและบรรเทา

ANZO

458239

Phot. Piron, boulevard St-Germain.

LAZARO LUDOVIKO ZAMENHOF
AŬTORO DE LA LINGVO ESPERANTO.

LA REVIZORO

Komedio en kvin aktoj

DE

N. V. GOGOL.

Ne riproĉu spegulon,
Se ĝi montras nigrulon.

PROVERBO.

PERSONOJ

ANTON ANTONOVIĈ SKVOZNIK-DMUĤANOVSKIJ, urbestro.

ANNA ANDREJEVNA, lia edzino.

MARJA ANTONOVNA, lia filino.

LUKA LUKIĈ ŤILOPOV, inspektoro de lernejoj.

Lia edzino.

AMMOS FJODOROVIĈ LJAPKIN-TJAPKIN, juĝisto.

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ ZEMLANIKA, kuratoro de kadukulejoj.

IVAN KUZMIĈ ŤPEKIN, poŝtestro.

PJOTR IVANOVIĈ DOBĈINSKIJ }
PJOTR IVANOVIĈ BOBĈINSKIJ } urbaj bienhavantoj.

IVAN ALEKSANDROVIĈ ŤLESTAKOV, oficisto el S. Peterburgo.

OSIP, lia servanto.

ŤRISTIAN IVANOVIĈ HŤBNER, distrikta kuracisto.

FJODOR ANDREJEVIĈ LULUKOV }

IVAN LAZAREVIĈ RASTAKOVSKIJ } eksoficistoj, eminentaj personoj en la urbo.

STEPAN IVANOVIĈ KOROBKIN }

STEPAN ILJIĈ ŤAŤVIJORTOV, kvartalestro.

SVISTUNOV }

PUGOVICIN } policianoj.

DERŤIMORDA }

ABDULIN, komercisto.

FEVRONJA PETROVA POŤLJOPKINA, seruristedzino.

Edzino de subofciro.

MIŜKA, servanto de la urbestro.

Servanto de restoracio.

Gastoj, gastinoj, komercistoj, urbanoj, potantoj.

AKTO UNUA

Cambro en la domo de la urbestro.

SCENO I.

La URBESTRO, KURATORO DE KADUKULEJOJ, INSPEKTORO DE LERNEJOJ, JUĜISTO, KVARTALESTRO, KURACISTO, du POLICANOJ.

URBESTRO. — Mi invitis vin, sinjoroj, al mi, por komuniki al vi tre malagrablan novaĵon : al ni venas revizoro.

AMMOS FJODORoviĉ. — Kiel, revizoro?

ARTEMIJ FILIPPoviĉ. — Kiel, revizoro?

URBESTRO — Revizoro el Peterburgo, inkognite; kaj ankoraŭ kun sekreta ordono.

AMMOS FJODORoviĉ. — Jen vi havas!

ARTEMIJ FILIPPoviĉ. — Jen zorgoj mankis — nun ricevu!

LUKA LUKiĉ. — Ho, mia Dio! ankoraŭ kun sekreta ordono!

URBESTRO. — Mi kvazaŭ antaŭsentis : hodiaŭ la tutan nokton mi songis pri iaj du eksterordinaraj ratoj. KREDU al mi, tielajn mi neniam vidis : nigraj, de nenatura grandeco! Ili venis, ekflaris — kaj iris for. Jen mi tralegos al vi leteron, kiun mi ricevis de Andrej Ivanoviĉ Ĉmiĥov, kiun vi, Artemij Filippoviĉ, konas. Jen, kion li skribas : « Kara amiko, baptano kaj bonfaranto! (*murmuras duonvoĉe, trakurante rapide per la okuloj*)... kaj sciigi vin... » Ha, jen : « mi rapidas, interalie, sciigi vin, ke alveturis oficisto kun la ordono revizi la tutan gubernion kaj precipe nian distrikton (*signife levas la fingron supren*). Mi sciigis pri tio de homoj plej kredindaj, kvankam li prezentas sin kiel privatan personon. Ĉar mi scias, ke vi, kiel ĉiu, estas ne tute sen peketoj, ĉar vi estas homo saĝa kaj vi ne amas preterlasi tion, kio naĝas al la manoj... » (*haltante*). Nu, ni estas inter ni... « tial mi konsilas al vi aranĝi singardecon : ĉar li povas alveturi en ĉiu horo, se nur li jam ne alveturis kaj ne loĝas ie inkognite... Hieraŭ mi... » Nu, tie ĉi jam venas aferoj familiaj : « la fratino Anna Kirillovna alveturis al ni kun sia edzo; Ivan Kirilloviĉ tre dikiĝis kaj ĉiam ludas violonon... » kaj tiel plu, kaj tiel plu... Sekve jen vidu, kia cirkonstanco!

AMMOS FJODORoviĉ. — Jes cirkonstanco eksterordinara, tute eksterordinara. Certe ĝi estas ne sen kaŭzo.

LUKA LUKIĈ. — Kial do, Anton Antonoviĉ, por kio? Kial oni sendas al ni revizoron?

URBESTRO. — Kial! Certe jam tia estas nia sorto! (*Ekĝeminte*) Ĝis nun, dank' al Dio, oni atakadis aliajn urbojn; nun venis la vico al nia urbo.

AMMOS FJODOROVIĈ. — Mi opinias, Anton Antonoviĉ, ke tie ĉi estas kaŭzo delikata kaj pli politika. Ĝi signifas jenon: Rusujo.. jes... volas fari militon, kaj la ministraro tial, jen vidu, sendis sekrete oficiston, por sciigi, ĉu ne ekzistas ie perfido.

URBESTRO. — Eh kien vi ensaltis! Kaj ankoraŭ saĝa homo! En malgranda urbo, perfido! Ĉu ĝi estas urbo apudlima, he? De ĉi tie vi ja povas eĉ tri jarojn rajdi, vi al nenia regno alrajdos.

AMMOS FJODOROVIĈ. — Ne, por diri al vi, vi ne tion... vi ne... La estraro havas konsiderojn subtilajn: malgraŭ ke estas malproksime, ĝi tamen notas al si en la cerbo.

URBESTRO. — Notas aŭ ne notas, sed mi vin, sinjoroj, avertis, — rigardu. En mia parto mi kelkajn disponojn jam faris, mi konsilas ankaŭ al vi. Precipe al vi, Artemij Filippoviĉ! Sendube la traveturanta oficisto volos antaŭ ĉio ĉirkaŭrigardi la kadukulejojn, kiuj estas sub via estreco, kaj tial faru tiamaniere, ke ĉio estu konvena: ke la noktaj ĉapoj estu puraj kaj la malsanuloj ne simulu forĝistojn en la senĝenaj ĉiutagaj vestoj.

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Nu, ĉi tio ne estas ankoraŭ gravaĵo. Ĉapojn, se estas necese, oni povas doni al ili eĉ purajn.

URBESTRO. — Jes. Kaj ankaŭ super ĉiu lito superskribi latine aŭ en ia alia lingvo... ĉi tio jam apartenas al vi, Ĥristian Ivanoviĉ, — ĉiun malsanon: kiam ĉiu malsaniĝis, kiun tagon kaj daton... Ne bone estas, ke ĉe vi la malsanuloj fumas tian fortan tabakon, ke oni ĉiam ekternas, kiam oni eniras. Kaj cetere estus pli bone, se ilia nombro estus malpli granda: tuj oni povas kulpigi malbonan zorgadon aŭ nelertecon de la kuracisto.

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Ho, pri la kuracado, mi kaj Ĥristian Ivanoviĉ faris decan aranĝon: ju pli proksime al la naturo, des pli bone, — karajn medikamentojn ni ne uzas. Simpla homo, se li mortos, li ankaŭ sen tio mortos, — se li saniĝos, li ankaŭ sen tio saniĝos. Cetere por Ĥristian Ivanoviĉ eĉ estus malfacile kompreniĝadi kun ili: li ne scias ruse eĉ unu vorton.

ĤRISTIAN IVANOVIĈ — *ellasis sonon, parte similan je la litero « i », parte je « e ».*

URBESTRO. — Al vi ankaŭ mi konsilus, Ammos Fjodoroviĉ, meti

atenton al la oficaj lokoj. Ĉe vi tie en la antaŭĉambro, kien ordinar venas la petantoj, la gardistoj ennestigis ordinaraĵn anserojn kun malgrandaj anseridoj, kiuj konstante kuradas sub la piedoj. Certe, aranĝi al si doman mastrajn, por ĉiu estas afero laŭdinda, kaj kial la gardisto ĝin ne devus aranĝi? Nur, vi scias, en tia loko estas nekonvene... Mi jam antaŭe volis rimarkigi vin pri tio, sed mi ĉiam iel forgesadis.

AMMOS FJODORVIĈ. — Nu, mi tuj hodiaŭ ordonos preni ilin ĉiujn en la kuirejon. Se vi volas, venu tagmanĝi.

URBESTRO. — Krom tio estas malbone, ke ĉe vi ĝuste en la ĵuĝa ĉambro sekigaĵas diversaj abomenaĵoj, kaj ĝuste super la ŝranko kun la dokumentoj pendas ĉasa vipo. Mi scias, vi amas ĉason, tamen estas bone por kelka tempo ien forigi la vipon, — poste, kiam la revizoro forveturos, vi povos, se vi volas, denove ĝin pendigi. Ankaŭ via asesoro... Li sendube estas homo instruila, sed de li iras tiaodoro, kvazaŭ li ĵus eliris el brandfarejo, — tio ĉi ankaŭ estas ne bona. Mi volis antaŭ longe tion ĉi diri al vi, sed mi ne memoras jam, kio deturnis mian atenton. Ekzistas kontraŭ tio ĉi rimedo, se ĉi tio efektive, kiel li diras, estas ĉe liodoro natura; oni povas konsili al li manĝi bulbon, aŭ ajlon aŭ ion similan. En tiu ĉi okazo povas helpi per diversaj medikamentoj Ĥristian Ivanoviĉ.

ĤRISTIAN IVANGVIĈ. — *ellasis supre diritan sonon.*

AMMOS FJODORVIĈ. — Ne, tion ĉi oni jam ne povas elpeli: li diras, ke en la infaneco la nutristino lin kontuzis, kaj de tiu tempo de li ĉiam iras iom laodoro de brando.

URBESTRO. — Nu, mi nur simple rimarkigis al vi. Sed rilate la internan disponadon kaj tion, kion Andrej Ivanoviĉ en la letero nomas peketoj, mi nenion povas diri. Kaj estas eĉ strange paroli: ne ekzistas homo, kiu ne havus iajn pekojn. Tiel aranĝis jam Dio mem, kaj la volteranoj vane kontraŭ tio ĉi parolas.

* AMMOS FJODORVIĈ. — Kion do vi nomas peketoj, Anton Antonoviĉ? Inter peketoj kaj peketoj estas diferenco. Mi diras al ĉiuj malkaŝe, ke mi prenas subaĉetojn, sed en kia formo mi ilin prenas? En formo de ĉasaj hundidoj. Tio ĉi estas tute alia afero.

URBESTRO. — Nu, en formo de hundidoj aŭ de io alia, — ĝi ĉiam estas subaĉetoj.

AMMOS FJODORVIĈ. — Nu, ne, Anton Antonoviĉ. Sed jen ekzemple, se iu havas pelton por kvincent rubloj kaj la edzino ŝalon...

URBESTRO. — Nu, kaj kion oni havas de tio, ke vi prenas la subaĉetojn en formo de ĉasaj lundidoj? Se de alia flanko vi ne kredas je Dio; vi neniam iras en la preĝejon : kaj mi, almenaŭ, estas fortika en la religio kaj ĉiun dimanĉon mi estas en la preĝejo. Kaj vi... Ho, mi vin konas : kiam vi komencas paroli pri la kreo de la mondo, simple la haroj stariĝas.

AMMOS FJODORoviĉ. — Sed mi ja nem venis al tiuj ideoj, per mia propra saĝo.

URBESTRO. — Nu, en certaj okazoj multe da saĝo estas pli malbona, ol se oni ĝin tute ne havus. Cetere, mi nur pro okazo ektuŝis la distriktan juĝejon; kaj por diri la veron, mi dubas, ĉu iu tien enrigardos; ĝi estas jam tia enviinda loko, Dio mem ĝin favoras. Sed jen vi, Luka Lukiĉ, vi, kiel inspektoro de lernejoj, devus ekzorgi precipe rilate la instruistojn. Ili, sendube, estas homoj instruitaj kaj ricevis edukon en diversaj kolegioj, sed ili havas tre strangajn manierojn, kiuj kompreneble estas nedisigeblaj de scienca rango. Unu el ili, ekzemple, tiu persono, kiu havas dikan vizaĝon... mi ne memoras lian nomon, neniel povas sin deteni de tio, ke, suririnte sur la katedron, li ne farn grimacon jen tiel (*faras grimacon*), kaj poste li komencas el sub la kravato gladi sian barbon. Kompreneble, se li al lernanto faros tian fizionomion, ĝi ne estas ankoraŭ io grava : eble oni tiel eĉ devas fari, pri tio mi ne povas juĝi; sed vi konsideru mem, se li faros tion ĉi al la vizitanto, — ĝi povas esti tre malbona : sinjoro la revizoro aŭ iu alia povas rilatigi tion ĉi al si. El tio povas elveni, la diablo scias, kio.

LUKA LUKIĉ. — Kion do, konsilu, mi povas fari kun li? Mi jam kelkajn fojojn diris al li. Jen ankoraŭ antaŭ kelkaj tagoj, kiam eniris en la klason nia distrikta nobelestro, li aranĝis tian fizionomion, kiam mi neniam ankoraŭ vidis. Li certe faris tion ĉi kun plej bonkora intenco, sed mi ricevis mallaŭdon : kial liberpensaj ideoj estas inspirataj al la junularo.

URBESTRO. — Ankaŭ mi devas rimarkigi vin pri la instruisto en la parto historia. Li estas instruita kapo — tion ĉi oni vidas, kaj da sciencoj li enkaplis senmezuran amasegon, sed li elmetas instruojn kun tia flameco, ke li perdas la kapon. Unu fojon mi lin aŭskultis : nu, dum li parolis pri la Asiroj kaj Babilonanoj, estis ankoraŭ en ordo; sed, kiam li atingis Aleksandron la Macedonan, mi jam ne povas diri al vi, kio kun li fariĝis. Mi pensis, ke brulas, mi ĵuras al vi. Li dekuris de la katedro kaj per siaj tutaj fortoj li ĵetegis la seĝon sur la plankon! Sendube, Aleksandro la Macedona

estis heroo, sed por kio rompi seĝojn? Ĉi estas malprofito por la regna kaso.

LUKA LUKIĈ. — Jes, li estas flamiĝema! Mi jam kelkajn fojojn rimarkigis tion ĉi al li... Li diras : kiel vi volas, por la scienco mi la vivon ne rifuzos oferi.

URBESTRO. — Jes, tia estas jam la neklarigebla leĝo de la sorto : homo saĝa estas aŭ drinkemulo, aŭ li faras tiajn fizionomiojn, ke oni devas elporti la sanktulojn el la domo.

LUKA LUKIĈ. — Liberigu nin Dio de servado en la fako scienca! Ĉion vi devas timi : ĉiu sin enmiksas, ĉiu volas montri, ke li ankaŭ estas saĝa homo.

URBESTRO. — Tio ĉi ne estus ankoraŭ grava, — sed la malbenita inkognito! Subite li enrigardos : « Ha, jen vi estas, miaj karaj! Kaj kiu — li diros — estas tie ĉi juĝisto? » — Ljapkin Tjapkin. — « Ĉi tien kun Ljapkin Tjapkin! Kaj kiu estas kuratoro de kadukulejoj? » — Zemlanika. — « Ĉi tien kun Zemlanika! » Jen kio estas malbona!

SCENO II.

La SAMAJ kaj la POŜTESTRO.

POŜTESTRO. — Klarigu, sinjoroj. Kio estas, kia oficisto veturas?

URBESTRO. — Ĉu vi tute ne aŭdis?

POŜTESTRO. — Mi aŭdis de Pjotr Ivanoviĉ Bobĉinskij. Li ĵus estis ĉe mi en la poŝta oficejo.

URBESTRO. — Nu, kio? Kiel vi pensas pri ĉi tio?

POŜTESTRO. — Kion mi pensas? Estos milito kun la turkoj.

AMMOS FJODOROVİĈ. — Tute miaj vortoj! Mi mem ankaŭ tion pensis.

URBESTRO. — Jes, ambaŭ trafis per la fingro en la ĉielon.

POŜTESTRO. — KREDU al mi, milito kun la turkoj. Ĝin ĉion la franco artifikas.

URBESTRO. — Kia milito kun la turkoj! Simple al ni estos malbone, ne al la turkoj. Tio jam estas certa : mi havas leteron.

POŜTESTRO. — Ha, se tiel, tiam ne estos milito kun la turkoj.

URBESTRO. — Nu, kio, kiel vi pensas, Ivan Kuzmiĉ?

POŜTESTRO. — He, kion mi? Kiel vi pensas, Anton Antonoviĉ?

URBESTRO. — Ha, kiel mi? Timon mi ne havas, sed nur tiel, iom... La komercistaro kaj privatularo min iom maltrankviligas. Ili diras, ke ili peze min sentas; kaj mi tamen, per Dio, se mi eĉ prenis de iu, mi tion ĉi faris, kredu al mi, tute sen ia malamo. Mi eĉ pensas...

(*prenas lin sub la brako kaj forkondukas flanken*). Mi eĉ pensas, ĉu ne estis ia denunco kontraŭ mi. Kial do efektive, al ni venas revizoro? Aŭskultu, Ivan Kuzmiĉ, ĉu vi ne povus, pro nia komuna bono, ĉiun leteron, kiu venas al vi en la poŝtan oficejon, ĉiun leteron enirantan aŭ elirantan, vi scias, nu, iom malfermi kaj tralegi : ĉu ĝi ne enhavas ian denuncon aŭ simple korespondon. Se nenio troviĝos, oni povas denove sigelfermi; cetere, oni povas eĉ tiel transdoni la leteron, dissigelitan.

POŝTESTRO. — Mi scias, mi scias... Tion ĉi al mi ne instruu, tion mi faras, mi ne diras, ke pro singardeco, sed pli pro scivoleco : mi terure amas sciigi, kio nova estas en la mondo. Mi diras al vi, ke tio ĉi estas treege interesa legado. Tiun aŭ alian leteron oni ofte legas kun efektiva ĝuo — tie estas priskribataj diversaj pipraĵoj... Kaj kia edifeco... pli bone ol en la « Moskvaj Sciiĝoj! »

URBESTRO. — Nu, kio do, diru, vi nenion ellegis pri ia oficisto el Peterburgo?

POŝTESTRO. — Ne, pri Peterburga mi trovis nenion, sed pri Kostromaj kaj Saratovaj multe estas parolate. Estas tamen domaĝe, ke vi ne legas leterojn : troviĝas belaj lokoj. Jen ekzemple antaŭ nelonge : iu leŭtenanto skribas al amiko, kaj li priskribis balon en la plej tikla... tre, tre bone : « Mia vivo, kara amiko, fluas — li diras — en ĉielaj fenomenajoj : multe da fraŭlinoj, muziko ludas, standardo saltas... » Kun granda, granda sento li priskribis. Mi intence lasis ĝin ĉe mi. Se vi volas, mi tralegos al vi?

URBESTRO. — Nu, nun ni havas pli gravajn aferojn. Sekve faru al mi komplezon, Ivan Kuzmiĉ : se eble trafigos ia plendo aŭ denunco, tiam vi sen ia meditado retenu.

POŝTESTRO. — Kun granda plezuro.

AMMOS FJODORoviĉ. — Memoru, vi iam ricevos por ĉi tio!

POŝTESTRO. — Ha, mia Dio!

URBESTRO. — Nenio, nenio. Estus alia afero, se vi el tio ĉi farus ion publikan, sed ĝi ja estas afero familia.

AMMOS FJODORoviĉ. — Jes, nebona afero enpotiĝis! Kaj mi, por diri al vi la veron, iris al vi, Anton Antonoviĉ, por regali vin per hundeto. Ĝi estas samgepatra fratino de tiu hundoviro, kiun vi konas. Vi ja aŭdis, ke Ĉeptoviĉ kaj Varhovinskij komencis inter si proceson, kaj nun mi havas grandan ĝuadon : mi ĉasas leporojn sur la tero kiel de unu, tiel de la dua.

URBESTRO. — Patro mia, ne logas min nun viaj leporoj : la mal-

benita inkognito nun sidas ĉe mi en la kapo. Mi konstante atendas, ke jen malfermiĝos la pordo kaj fal'...

SCENO III.

La SAMAJ, DOBĈINSKIJ kaj BOBĈINSKIJ (*Ambaŭ eniras malfacile spirante*).

BOBĈINSKIJ. — Eksterordinara fariĝo!

DOBĈINSKIJ. — Neatendita novaĵo!

ĈIUJ. — Kio, kio fariĝis?

DOBĈINSKIJ. — Neantaŭvidita afero : ni venas en la hotelon...

BOBĈINSKIJ *interrompante*. — Ni venas kun Pjotr Ivanoviĉ en la hotelon...

DOBĈINSKIJ. — He, permesu, Pjotr Ivanoviĉ, mi rakontos.

BOBĈINSKIJ. — He, ne, permesu, jam mi... permesu, permesu... vi eĉ tian stilon ne posedas...

DOBĈINSKIJ. — Kaj vi faros erarojn kaj ne ĉion bone memoros.

BOBĈINSKIJ. — Mi memoros, mi ĵuras, ke mi memoros. Vi jam ne malhelpu, lasu min rakonti, ne malhelpu. Diru, sinjoroj, mi vin kore petas, ke Pjotr Ivanoviĉ ne malhelpu.

URBESTRO. — Sed diru, pro Dio, kio estas? La koro sin ĵetas en mi. Sidigu, sinjoroj! Prenu seĝojn! Pjotr Ivanoviĉ, jen prenu seĝon (*ĉiuj sidiĝas ĉirkaŭ la ambaŭ Pjotroj Ivanoviĉoj*). Nu, kio, kio okazis?

BOBĈINSKIJ. — Permesu, permesu; mi rakontos ĉion laŭ ordo. Tuj kiam mi havis la plezuron eliri el via domo post tio, kiam vi havis la afablecon konfuziĝi de la ricevita letero, jes — nu, mi tiam tuj kuris... mi kore vin petas, ne interrompu, Pjotr Ivanoviĉ! Mi jam ĉion, ĉion, ĉion scias!... Sekve jen mi, karaj sinjoroj, kuris al Korobkin. Kaj ne trovinte Korobkinon en domo, mi direktis min al Rastakovskij, kaj ne trovinte Rastakovskij'n, mi eniris jen al Ivan Kuzmiĉ, por komuniki al li la sciigon, kiun vi ricevis, kaj irante de tie, mi renkontiĝis kun Pjotr Ivanoviĉ...

DOBĈINSKIJ. — Apud la budo, kie oni vendas kukojn...

BOBĈINSKIJ. — Apud la budo, kie oni vendas kukojn. Kaj renkontiĝinte kun Pjotr Ivanoviĉ, mi diras al li : ĉu vi aŭdis la novaĵon, kiun ricevis Anton Antonoviĉ el kredinda letero? Kaj Pjotr Ivanoviĉ jam afable aŭdis tion de via domistino Avdotja, kiu, mi ne scias pro kio, estis sendita al Filipp Antonoviĉ Poĉeĉujev...

DOBĈINSKIJ *interrompante*. — Pro bareleto por franca brando.

BOBĈINSKIJ *formetante liajn manojn*. — Pro bareleto por franca

brando. Jen ni iris kune kun Pjotr Ivanoviĉ al Poĉeĉujev... Nu, jam vi, Pjotr Ivanoviĉ... tion... ne interrompu, mi petas vin, ne interrompu. Ni iris al Poĉeĉujev, kaj en la vojo Pjotr Ivanoviĉ diras : « Ni eniru, — li diras, — en la restoracion. En la stomako ĉe mi... de la mateno mi nenion manĝis, tia stomaka skuigado... » jes, en la stomako ĉe Pjotr Ivanoviĉ... « Kaj en la restoracion, — li diras, — oni alveturigis nun freŝan salmon, nu, ni manĝetos ». Apenaŭ ni eniris en la hotelon, jen subite juna homo...

DOBĈINSKIJ *interrompante*. — De ne malbela eksterajo, en civilaj vestoj...

BOBĈINSKIJ. — De ne malbela eksterajo, en civilaj vestoj, paŝadas tiel en la ĉambro, kaj en lia vizaĝo tiaspeca konsiderado... fizionomio... agoj, kaj tie ĉi (*turnas la manon ĉirkaŭ la frunto*) multe, multe da ĉio. Mi kvazaŭ antaŭsentis, kaj mi diras al Pjotr Ivanoviĉ : « Tie ĉi la afero ne estas simpla ». Jes. Kaj nia Pjotr Ivanoviĉ jam faris signon per la fingro kaj alvokis la restoraciiston, — la restoraciiston Vlas : lia edzino antaŭ tri semajnoj naskis, kaj tia viglega knabo, li certe, kiel la patro, ankaŭ tenados restoracion. Alvokinte Vlason mem, Pjotr Ivanoviĉ demandas lin tre mallaŭte : « Kiu, — li diras, — estas tiu ĉi juna homo ? » Kaj Vlas, vidu, respondas al tio : « Tio ĉi estas », — li diras... He, ne interrompu, Pjotr Ivanoviĉ, mi petas vin, ne interrompu, vi ne povos rakonti, mi ĵuras, vi ne povos rakonti : vi iom siblas, vi havas, mi scias, en la buŝo unu denton, kiu fajfas... « Tio ĉi, — li diras, — estas juna homo, oficisto », jes, jes, « kiu veturas el Peterburgo, kaj lia nomo estas, — li diras, — Ivan Aleksandroviĉ Ťlestakov, kaj li veturas, — li diras, — en la Saratovan gubernion kaj, — li diras, — tre strange sin montras : jam la duan semajnon li loĝas, el la hotelo li ne forveturas, prenas ĉion je kalkulo kaj eĉ unu kopekon ne volas pagi ». Apenaŭ li tion ĉi diris al mi, tuj min io el supre inspiris : « He ! » mi diras al Pjotr Ivanoviĉ...

DOBĈINSKIJ. — Ne, Pjotr Ivanoviĉ, estis mi, kiu diris « he ! »

BOBĈINSKIJ. — Antaŭe vi diris, kaj poste ankaŭ mi diris : « He ! » — Ni diris kun Pjotr Ivanoviĉ. — « Kaj kial li devus sidi ĉi tie, se lia vojaĝo estas al la Saratova gubernio ? » — Jes. Nu, li ja ĝuste estas tiu oficisto.

URBESTRO. — Kiu, kia oficisto ?

BOBĈINSKIJ. — Nu, tiu oficisto, pri kiu vi afable ricevis sciigeton, — la revizoro.

URBESTRO *kun timo*. — Kion vi diras, pro Dio ! Ĝi ne estas li.

DOBČINSKIJ. — Li, li! nek monon pagas, nek forveturas. Kiu do li povus esti, se ne tiu? Kaj lia vojaĝa karto estas notita por Saratovo.

DOBČINSKIJ. — Li, li, mi ĵuras, ke li... Tia observema: ĉion li ĉirkaŭrigardis. Li ekvidis, ke ni kun Pjotr Ivanoviĉ mangas salmon, — pli tial, ke Pjotr Ivanoviĉ rilate sian stomakon... jes, nu, li eĉ en niajn telerojn enrigardis. Min vere teruro trafenetris.

URBESTRO. — Dio, kompatu nin, pekulojn! Kie do li tie loĝas?

DOBČINSKIJ. — En la kvina numero, sub la ŝtuparo.

DOBČINSKIJ. — En tiu sama numero, en kiu la pasintan someron interbatis sin la traveturintaj oficiroj.

URBESTRO. — Kaj jam de longe li estas ĉi tie?

DOBČINSKIJ. — Nu, jam ĉirkaŭ du semajnoj. Li alveturis en la tago de Bazilo Egiptano.

URBESTRO. — Du semajnojn! (*flanken*) Prapatroj, favorantoj! Helpu, ĉiuj sanktuloj! En tiuj ĉi du semajnoj estas elvergita la edzino de suboficiro! Al la arestitoj oni ne donis manĝaĵon! En la stratoj estas kvazaŭ drinkejo, malpureco! Honto! malhonoro! (*kaptas sian kapon*).

ARTEMIJ FILIPPOVIĉ. — Nu, kiel nun, Anton Antonoviĉ? Veturi en plena parado al la hotelo.

AMMOS FJODOROVIĉ. — Ne, ne! Antaŭe sendi la urban konsilestron, la pastraron, la komercistaron; jen eĉ en la libro « Agoj de Johano Masono... ».

URBESTRO. — Ne, ne; permesu jam al mi mem. Estis malfacilaj okazoj en la vivo, ili tamen finiĝis bone, mi eĉ dankon ricevis. Eble Dio ankaŭ nun helpos (*turnante sin al Bobĉinskiĵ*). Vi diras, ke li estas juna homo?

DOBČINSKIJ. — Juna, li havas la aĝon de dudek tri aŭ dudek kvar jaroj kun io.

URBESTRO. — Des pli bone! Junan estas pli facile trafenetri. Malbone estas, se maljuna diablo; sed juna — tuta estas supre. Vi, sinjoroj, pretiĝu ĉiu laŭ sia parto, kaj mi iros sola aŭ eble jen eĉ kun Pjotr Ivanoviĉ, private, kvazaŭ promene, enrigardi, ĉu la traveturantoj ne suferas iajn malagrablojn. He, Svistunov!

SVISTUNOV. — Kion vi ordonas?

URBESTRO. — Venigu tuj la kvartalestron; aŭ ne, mi vin bezonas. Diru tie al iu, ke oni venigu al mi kiel eble plej rapide la kvartalestron, kaj venu ĉi tien (*la policano kuras rapide*).

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Ni iru, ni iru, Ammos Fjodoroviĉ! Efektive povas okazi malfeliĉo.

AMMOS FJODOROVIĈ. — Sed vi kion timas? Purajn noktoĉapojn meti sur la malsanulojn, kaj ĉio estas en ordo.

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Kion, noktoĉapoj! Estas ordonite doni al la malsanuloj avenan supon, kaj ĉe mi en ĉiuj koridoroj estas tia odoro de brasiko, ke oni devas gardi sian nazon.

AMMOS FJODOROVIĈ. — Kaj mi en tiu ĉi rilato estas trankvila. Efektive, kiu iros en distriktan juĝejon? Kaj se iu eĉ enrigardos en ian paperon, li sin mem malbenos. Jen mi jam dekkvin jarojn sidas sur la juĝista seĝo, kaj kiam mi iam enrigardas en raporton, ha! mi nur eksvingas la manon. Salomono mem ne solvos, kio en ĝi estas vera kaj kio malvera (*La juĝisto, kuratoro de kadukulejoj, inspektoro de lernejoj kaj poŝtestro foriras, kaj en la pordo ili kunpuŝiĝas kun la revenanta policano*).

SCENO IV.

URBESTRO, BOBĈINSKIJ, DOBĈINSKIJ kaj POLICANO

URBESTRO. — He, kaleŝo tie staras?

POLICANO. — Staras.

URBESTRO. — Iru en la straton.... Aŭ ne, atendu! Iru, alportu... Sed la aliaj, kie ili estas? ĉu do vi estas nur sola? Mi ja ordonis, ke ankaŭ Prohorov tie ĉi estu. Kie estas Prohorov?

POLICANO. — Prohorov estas en la policejo, sed al afero li ne povas esti uzata.

URBESTRO. — Kial do?

POLICANO. — Jen tiel : en la mateno oni alveturigis lin morte ebrian. Jam du sitelojn da akvo oni elverŝis sur lin, sed ĝis nun li ne malebriiĝis.

URBESTRO *kaptante sian kapon*. — Ha, mia Dio, mia Dio! Iru rapide en la straton, aŭ ne — kuru antaŭe en la ĉambron, vi aŭdas? Kaj alportu el tie la spadon kaj la novan ĉapelon. Nu, Pjotr Ivanoviĉ, ni veturu!

BOBĈINSKIJ. — Mi ankaŭ, mi ankaŭ.... Permesu ankaŭ al mi, Anton Antonoviĉ.

URBESTRO. — Ne, ne, Pjotr Ivanoviĉ, ne eble, ne eble! Estus nekonvene, kaj eĉ en la kaleŝo ni ne povos enlokiĝi.

BOBĈINSKIJ. — Ne grave, ne grave, mi nur tiel... piedete, piedete

mi kuros post la kaleŝo. Por mi sufiĉos, se mi nur iom tra fendeto, tra la pordo iom enrigardos, kiaj estas ĉe li tiuj manieroj....

URBESTRO *akceptante la spadon, al la policano.* — Kuru tuj, prenu policanojn, kaj ĉiu el ili prenu... Ha, kiel la spado elgratiĝis! La malbenita fikomercisto Abdulin : li vidas, ke la urbestro havas malnovan spadon, li tamen ne sendis novan. Ho, malica kanajlaro! Mi pensas, la friponoj tie sub la basko pretigas jam petoskribojn.... Nu, ĉiu prenu en la manon unu straton... diablo prenu, « unu straton » — unu balailon! kaj ili elbalau la tutan straton, kiu iras al la hotelo, kaj elbalai pure... Vi aŭdas? Kaj rigardu : Vi! Vi! Mi vin konas! Mi tie amikiĝas kaj ŝtelas en la botojn arĝentajn kuleretojn, — rigardu, gardu vin bone!... Kion vi faris kun la komercisto Ĉernjajev — ha? Li donis al vi por uniformo du arŝinojn da drapo, kaj vi forŝtelis la tutan pecon. Rigardu! Ne laŭrange vi prenas! Iru!

SCENO V.

La SAMAJ kaj KVARTALESTRO.

URBESTRO. — Ha, Stepan Iljiĉ! Diru, pro Dio, kien vi forperdiĝis? Kiu tiel faras?

KVARTALESTRO. — Mi estis tie ĉi proksime tuj post la pordego.

URBESTRO. — Nu, aŭskultu do, Stepan Iljiĉ! Tiu oficisto el Peterburgo alveturis. Kiel vi tie disponis?

KVARTALESTRO. — Tiel, kiel vi ordonis. La superpolicanon Pugovicin mi sendis kun policaj soldatoj purigi la trotuaron.

URBESTRO. — Kaj Derĵimorda, kie li estas?

KVARTALESTRO. — Derĵimorda elveturis kun fajrestinga tubo.

URBESTRO. — Kaj Proĥorov estas ebria?

KVARTALESTRO. — Ebria.

URBESTRO. — Kiel do vi tion ĉi permesis?

KVARTALESTRO. — Dio tion scias. Hieraŭ ekster la urbo estis interbatigo. — Li tien veturis, por fari ordon, kaj li revenis ebria.

URBESTRO. — Nu, aŭdu do, vi faru jenon : la superpolicano Pugovicin... Li estas de granda kresko, tial li staru, pro ordo, sur la ponto. Kaj oni disĵetu rapide la malnovan barilon, kiu estas apud la botisto, kaj oni starigu pajlan signostangon, ke ĝi signifu kvazaŭ ebenigadon. Ju pli da rompado, des pli ĝi signifas agemeco de la urbreganto. Ha, mia Dio! Mi tute forgesis, ke apud tiu

barilo amasiĝis kvardek veturiloj da diversa malpuraĵo. Kia abomena urbo! Apenaŭ vi ie starigis iun monumenton aŭ simple barilon — tuj la diablo scias de kie oni alportas amasojn da diversa abomenaĵo! (*Ekgemas*) Kaj se la traveturanta oficisto demandas la servistaron, ĉu ili estas kontentaj, ili diru: « Ni pri ĉio estas kontentaj, via moŝto », kaj se iu estos nekontenta, mi donos al li poste tian nekontentecon.... Ho, ho, ho! mi pekis, mi multe pekis (*Prenas la ĉapelujon anstataŭ la ĉapelo*). Farn nur Dio, ke ĝi bone finiĝu pli rapide, tiam mi donos al la preĝejo tian kandelon, kian neniu ankoraŭ donis: ĉiun kanajlon komerciston mi imposte devigos, ke li liveru po tri pudoj da vakso. Ho, mia Dio, mia Dio! Ni veturu, Pjotr Ivanoviĉ! (*Anstataŭ la ĉapelo li volas meti sur la kapon kartonan ĉapelujon*).

KVARTALESTRO. — Anton Antonoviĉ, tio ĉi estas skatolo, ne ĉapelo.

URBESTRO *forĵetante la skatolon*. — Skatolo, nu ĝi estu skatolo. Diablo ĝin prenu! Kaj se oni demandas, kial ĉe la kadukulejo ne estas konstruita preĝejo, por kiu antaŭ kvin jaroj estis asignita sumo da mono, tiam oni ne forgesu diri, ke oni komencis ĝin konstrui, sed ĝi forbrulis. Pri tio ĉi mi ankaŭ raporton prezentis. Alie povas esti, ke iu, forgesinte sian devon, malsaĝe diros, ke oni ĝin eĉ ne komencis konstrui. Kaj oni diru al Derĵimorda, ke li ne tro donu liberecon al siaj pugnoj; li, pro ordo, al ĉiu batas bluaĵojn sub la okuloj, — al kulpaj kaj senkulpaj. Ni veturu, ni veturu, Pjotr Ivanoviĉ! (*Foriras kaj revenas*). Kaj ne ellasi la soldatojn en la straton sen vestoj: tiu ĉi abomena garnizonaĵo metas sur sin super la ĉemizo nur uniformon, kaj sube estas nenio (*Ĉiuj foriras*).

SCENO VI.

ANNA ANDREJEVNA kaj MARJA ANTONOVNA
(*enkuras sur la scenejon*).

ANNA ANDREJEVNA. — Kie do, kie do ili estas? Ha, mia Dio!.. (*Malfermante la pordon*). Edzo! Antoĉjo! Antono! (*Parolas rapide*). Kaj ĉiam vi, ĉio pro vi. Ŝi komencis ja amasfosadi: « Mi pingleton ŝovos, mi tuketon metos. » (*Alkuras al la fenestro kaj krias*). Antono, kien, kien? Nu, alveturis? revizoro? Kun lipharoj? Kun kiaj lipharoj?

VOĈO DE LA URBESTRO. — Poste, poste, mia kara!

ANNA ANDREJEVNA. — Poste? Jen novaĵo, poste! Mi ne volas poste... Nur unu vorton: ĉu li estas kolonelo? Ha? (*Kun malestimo*). Forveturis! Mi rememorigos al vi ĉi tion! Kaj ĉio pro ŝi: « Panjo, panjo, atendu, mi alpinglos malantaŭe la tuketon; mi tuj ». Jen vi havas tuj! Jen vi tiel nenion sciigis! Kaj ĉio pro la malbenita koketeco: ŝi aŭdis, ke la poŝtestro estas ĉi tie, kaj jen ŝi komencas afektadi antaŭ la spegulo: de unu flanko aliras, de alia flanko. Ŝi imagas, ke li ŝin amindumas, kaj li simple faras al vi grimacon, kiam vi deturniĝas.

MARJA ANTONOVNA. — Kion do fari, panjo? Tute egale, post du horoj ni ĉion sciigos.

ANNA ANDREJEVNA. — Post du horoj! Mi dankas vin. Jen plezuriga respondo. Kiel ne venis al vi en la kapon diri, ke post monato oni povas sciigi ankoraŭ pli bone. (*Elŝoviĝas tra la fenestro*). He, Avdotja! Ha? Kio, Avdotja, vi aŭdis, iu tie alveturis? Ne aŭdis? Kia malsaĝa! Svingas la manojn? Li svingu, kaj vi tamen devus lin eldemandi. Ne povis tion ĉi sciigi! En la kapo mankas senco, nur fianĉoj tie sidas. Ha? Rapide forveturis! Vi devus kuri post la kaleŝo! Iru, iru tuj! Vi aŭdas? Kuru, eldemandu, kien ili forveturis; kaj eldemandu bone: kiu alveturis, kia li estas, — vi aŭdas? Ekrigardu tra fendeto kaj sciigu ĉion, kaj kiajn okulojn li havas, nigrajn aŭ ne, kaj tuj rapide venu retorne, vi aŭdas? Rapide, rapide, rapide, rapide! (*Krias tiel longe, ĝis la kurteno falas. Tiamaniere la kurteno kovras ilin ambaŭ, starantajn apud la fenestro*).

El lingvo rusa tradukis

LAZARO LUDOVIKO ZAMENHOF.

(daŭrigota.)

LA MORTIGISTOJ DE STRADELLA

— La afero estas do difinita — diris la viro kun murkolora mantelo — tricent dukatojn oni donos al vi, duone tuj pagitajn kaj el bonega venezia mono.

En la malluma gastejeto, kie jam ebriigitaj de dika vino dormetas drinkuloj, kies malpure eluzitaj vestoj apenaŭ kaŝas helajn ponardojn, ĉi tiuj vortoj estis mallaŭte elparolitaj.

La du viroj, al kiuj ili estis adresitaj, reciproke konsiliĝis per rigardo, kaj la pli maljuna respondis :

— Plie la elspezojn por vojaĝo, loĝejo kaj nutraĵo dum la irado. Ĉu mi estas prava, Lorenzo?

Lorenzo geste jesis.

— Vi trogandigas la prezon! — ĝemis la viro murkolore vestita.

— Tricent dukatojn! tio ŝajnas tre malavare pagita.

La pli juna diris :

— Rinaldo parolis : honestaj homoj ni estas, kaj ni ne deziras okazigi al vi eĉ domaĝon ian. Tricent dukatoj... Ĝi estas la kosto ĉi tie en Venezio. Kompreneble la vojaĝajn elspezojn oni devas pagi aparte... Jen niaj lastaj vortoj!

La viro ekĝemis.

— Mi multe dezirus, ke la afero rapidege plenumiĝus! Sed, vere tio estas tro kara!

— Ĉio plikariĝas ĉiutage en nia respubliko, — diris Lorenzo — forflugis la tempo, kiam po cent dukatoj oni povis trankvile vendi vengajon, kaj senartifike fari sian metion!

— La metio pli kaj pli malboniĝas — aldonis Rinaldo —. La leĝoj estas tro severaj. Krom tio la nombro de la naskiĝoj malgrandiĝas : la morto devas do esti pli kare pagita!

— Nu, pripensu vi iomete koncerne viajn pretendojn! Tio certe ne estas via lasta prezo!

— Ni ordinare postulas ducent dukatojn por sendi en la plej bonan mondon personon, kies ĉeesto iun ĝenas. Ili estas du, verŝajne! Ni do povas efektivigi ilian malaperon nur po tricent dukatoj, plie la vojaĝaj elspezoj.

— Tio estas sensencaĵo!

— Unu el la du personoj estas virino kaj mi ne multe ŝatas tiun specon de laboro.

— Ho! tio ŝajnas malpli danĝera! — respondis senhonte la kunulo de la du mortigistoj.

— Nin ne timigas la danĝero, — konkludis Lorenzo —; sed en ĉi tiu okazo ni ne laboros laŭ ordinaraj kondiĉoj kaj ni devas forveturi en urbon, kiun ni tute ne konas — kaj filozofie li aldonis:

— Vivadi estas necese!

La murkolore vestita viro longege cirkaŭrigardadis la ĉambron. La drinkuloj dormegis; la lampo nur ĵetis malhelan lumeton. Li eltiris el sia poŝo silkan monujon, kiu ŝajnis sufiĉe peza.

— Jen estas ducent dukatoj, kiujn mi antaŭdonas al vi, — diris li tre mallaŭte.

Lorenzo prenis la monujon kaj ekfaris geston por malligi ĝian ŝnureton.

— Eble plibone estus, se vi ne kalkulus ĉi tie la monon. Kiam la afero estos finita, mi pagos la reston de l'tuta ŝuldo.

Tion dirante, li ĵetis moneron sur la tablon, zorge kalkulis la pecetojn, kiujn la gastejestro redonis, kaj forveturis en gondolo, kiu senbrue glitis sur la kanalo lumigata de la luno larĝiganta sur la nigraj akvoj helajn radiojn de tremanta lumo.

— Malfeliĉaj gejunuloj! — diris Lorenzo tuj kiam la viro malaperis.

— Kial vi plendas pri ilia sorto? Kiel povas interesi vin iliaj amo kaj aĝo?

— Tial — diris Rinaldo —, ke mi ankaŭ estas juna kaj enamiĝanta. Kaj, se mi ne devus iam edziĝi je Angiolino, kies avara patro postulas de mi doton, vi povas esti certa, ke mia ponardo rustiĝus en sia ingo.

— La mia ankaŭ tre malofte ruĝiĝus per sango, se hejme edzino kaj du bubetoj nek plorus pro mizero nek krius pro malsato!

Lorenzo ekfaris nedifinitan geston, kaj poste li metis fingron en la vinan makulon, kiu malpurigis la tablon, kaj per ĝi faris maller-tan desegnaĵon de koro, en kiu literoj interplektiĝis, kaj post momento li aldonis:

— Ĉu vi opinias, ke mortigi la virinon ankaŭ estas necese?

— Sed ĉu tio ne estas interkonsentita inter la viro kaj ni? — respondis Rinaldo.

Lorenzo ekĝemis:

— Malfeliĉa kaj kompatinda Ortensino, kiu tiel agrable iam kantadis la malnovajn popolajn kantojn, nun forgesitajn de niaj gondolistoj!

— Se ŝi ne havus tiel belelan voĉon, sinjoro Kontarinio ne igus ŝin lerni la kantarton de la muzikisto Stradella! Jen la kaŭzo de l'malbono!

— Ha! muzikisto li estas! — diris Lorenzo scivoleme.

— Li estas napoliana muzikverkisto, kiun la venezia respubliko varbis por la verko de opero ludota dum la proksima karnavalo. Sed mi dubas, ĉu li iam finos sian muzikan verkon?

— Ĉu ili do ambaŭ forveturis Napoli'on?

— Jes, ni devas ilin trafi en Napoli'o....

La unuaj helaĵoj de l'tagiĝo ekbatalis tra la malpuraj kurtenoj kun la lumeto de la meĉeto, kiu ekestingiĝis en la densa atmosfero de l'gastejo.

— Nun ni eliru — diris Rinaldo —; niaj ĉevaloj estas pretaj.

La du mortigistoj gondole veturis teren kaj ekrajdis. Blua interspaco sur la ĉielo pligrandiĝis en sanga makulo ĉe la oriento paliĝanta pro la unuaj radioj de brila suno.

∴

Al la preĝejo de Sanktulo Johano Latrana, la roma popolo amase aliris; el ĉiuj najbaraj stratoj, nobeluloj, burĝoj, laboristoj alvenis multnombraj.

Sur la vestiblo de l'katedralo, grupoj formiĝis rigardantaj sarkasme la kantistojn del' Sikstina kapelo scivoleme venintajn por ĉeesti la Latranan Diservon.

La interparoladoj plilaŭtiĝis :

— Mi certigas — diris ia muzikamanto —, ke Rossi estas la ĉefa komponiciisto por religia muziko.

— Laŭ mia opinio — respondis alia kun forta napolia elparolado —, Stradella estas la ĉefa muzikverkisto de l'tutmondo!

— Lazarono! kanajlo! — rediris la romano kun gesto malestima, kaj jam komunaj amikoj rapidis, kvazaŭ ili volus disigi la du interinsultantojn, kiuj cetere neniel deziris interbatali.

— Mi opinias — diris aliparte maljunulo —, ke neniu verko de tiu ĉi speco povus iam esti komparata kun la « San-Alessio » de Landi, kiun mi aplaŭdis, kiam mi estis junulo....

Sed, jam ne aŭskultante la blankharan muzikamanton, la aro

kuris al juna muzikisto, kiu portante muzikilon malrapide supreniris la ŝtuparon de l'vestiblo.

— He! Stefano, donu al ni kelkajn sciigojn pri la nova verko?

— Belega ĝi estas! — respondis Stefano —. Certe Stradella mallumigos la gloron de siaj antaŭuloj.

— Kiel ĉi tiu nubeto, kiu ekkovras angulon de l'ĉielo momente, mallumigos la sunon! — diris moke la maljuna amanto de l'estinta arto.

— Mi sciigos vin pri io tute ne konata — aldonis Stefano —. Ĉu vi scias, kiu kantos la ĉefan rolon... divenu vi?

Antaŭ kelkaj momentoj du fremduloj malbone vestitaj haltis sur la placo, kaj zorge trarigardis la fasadon de l'preĝejo.

— Jen estas la loko — diris la pli maljuna —; jen estas la monumento tia, kian oni ĝin priskribis!

— Fine! — respondis la alia — Min eklacigas ĉi tiu diabla Stradella, kiu tiel glitas inter niaj fingroj, kiel infera angilo!

— Tamen vi ne tro enuis en Napoli'o! Kaj se iam Angiolino ekscius vian konduton, mi kredas, ke ŝi ne plu volus edziniĝi malgraŭ la doto....

— Bonege! ni parolu iom koncerne la doton. Dank' al ĉi tiuj promenadoj tra Italujo, la mono forflugis, kaj preskaŭ nenio restas en mia poŝo.

La maljunulo ridetis pro la malĝoja mieno de sia kunulo, kaj denove ili aŭskultis cirkaŭ si. Kontraŭ ili, Stefano la muzikisto rediris:

— Tiel vi ne divenis? Mi do ĝin diros: la persono, kiu kantos la ĉefan rolon estas Ortensino, venezia juna belulino, kiun li forlogis por ke ŝi fariĝu... lia lernantino.

Kelkaj ĉeestantoj mallaŭte paroletis:

— Neniam oni vidis tion! Skandale! Ŝi ne havas la permeson kanti!

— Ho! — rediris skeptike Stefano —. La skandalojn tie ĉi neniu povas kalkuli! Oni havas ĉiam la rajton ĉion fari en Romo, kiam oni estas lerta kaj sprita.... Sed rigardu: jen ili estas ambaŭ, kune alvenantaj.

Lorenzo kaj Rinaldo rigardis kun la ceteraj. La gejunuloj iris flanko ĉe flanko: li eleganta, granda, tieria kaj nobla; ŝi beliginta de la ĉarmeco de sia radia printempo, blondhara kiel ĉiuj venezianinoj de l'Ticiano, delikata kiel la Rafaelaj virgulinaj.

Instinkte ĉiuj salutis, kiam ili preterpaŝis.

— Jen estas du vizaĝoj, kiujn ni ne devas plu forgesi, mia filo — diris mallaŭte Rinaldo —. Vere ni estas tute feliĉaj, ĉar ni ilin renkontis tuj la morgaŭan tagon post nia alveno Romon!

La kvina horo eksonis. Jam la popolamaso malrapide eniris en la preĝejon, ĉar tre mallargaj estis la portaloj, kaj sennombraj la homoj, kiujn altiris la famo de la glora muzikisto.

— Ne estas necese eniri ĉi tien — diris Rinaldo malbone ride-tanta —. Pli ĝuste ni farus ekzamenante la lokon, kiu taŭgus por kontentigi sinjoron Kontarini'on.

Dum kelkaj momentoj la mortigistoj esploris la proksimajn stratojn. Sed la ĉielo kovriĝis: densaj nuboj malalte amasiĝis, kaj el iliaj aroj gutege ekfalis pluvo, kies grandegaj larmoj dispremiĝis sur la tero.

— La malsekeco certe malutilos tiel bonajn ponardojn kiel la niajn — tuj diris unu el la du malbonuloj —. Mi opinias, ke ni eniru la preĝejon.

..

En la katedralo, kie la popolaro amasiĝis kontraŭstarante la ĉefaltaron brilegantan pro la klareco de vaksaj kandelegoj, starantaj supre de arkaĵoj, el kiuj ili ŝajnis ĝermi kiel ĉiela florado, ĉarmaj harmoniaĵoj naskiĝis.

Kelkafoje, kun la sonoreco de la violonoj, flutoj, harpoj kaj orgenoj, melodio kantata de pura kaj delikata voĉo, kaj kies freŝeco eniris la korojn kiel dia roso, malsupreniris al la kliniĝintaj fruntoj. Poste, la melodio liberiĝinta de siaj harmoniaj ligoj altenflugis, superteren. Ĝi diris la misterajn ĝojegojn de l'paradizo; kaj la sankta parolo, al kiu la inspirita muziko donasflugilojn, glitis konsolante la popolon nun genufleksintan kaj kliniĝintan en nepriskribeblaj ravegoj.

Ĉe la lasta agordo, kiu mallaŭtiĝis kiel malproksima bruado de floroj, kiel sonetado de l'oraj katenoj de balanciĝantaj bonodorfumiloj, la animo de l'muziko dolĉege vibretis kaj estingiĝis inter la mallumaj arkaĵetoj, kiujn la mortantaj rebriletoj de l'vitraĵo jam ne lumigis.

Tiam entuziasma ventego trablovis la templon; grandega kriego al la gloro de l'artisto pasis kurbigante la flamon de l'kandelegoj sur la altaro. Malgraŭ la majesteco de l'loko, la itala entuziasmeo aplaŭdegis la genion de l'Muzikisto kaj daŭris ankoraŭ, kiam en metala fulmo la Hostiujo tenata de la tremantaj manoj de l'ĉef-

episkopo kvarfoje desegnis inter la radioj la dian signon de l'pardono.

En la kortuŝeco naskita de la melodio, virinoj svenis, kaj viroj, kiuj ŝajnis ebriiĝintaj, eliris kriegante. La deliro disvastiĝis.

Solaj, en angulo de l'katedralo, kontraŭ kolono, la du mortigistoj ploregis.

∴

En la ĝojo de l'triumfo kaj sen ia timo Stradella kaj Ortensino revenis hejmen sur la dezertaj bordoj de l'Tibro. Forlasinte la sekvantaron, kiu ilin gloregis, ili deziris resti solaj en la granda nokta silento apud la rivero, kies nigraj akvoj veturigis stelajn rebrilojn; kaj Ortensino diris :

— Ho! amato mia, la dia arto, kiu vin inspiris, kiun vi instruis al mi, estas, kiel ĉi tiu lumeto ore briletiganta la kotajn akvojn de l'rivero. Dum la maltrankvila fluo de l'vivado, la altravaj horoj al la arto dediĉitaj similas tiujn rebrilojn, kiuj el la malpura kotaĵo faras duan ĉielon, bildon de la unua kaj pli proksiman de ni, ol ĝi. Kaj la dia muziko efektivigas tian miraklon.

Ĉe tiu momento aperis du ombroj antaŭ la kunplektitaj geamantoj.

— Ankoraŭ pli grandegan miraklon efektivigis ĉi tiu muzikarto — diris voĉo tremanta pro kortuŝeco —. Sinjoro Stradella, mia kunulo Rinaldo kaj mi ĵus venis de Venezia, kaj ni estas komisiitaj mortigi vin. Tio sufiĉas por sciigi vin pri la persono, kiu dungis nin por tio. Ne timu! sinjorino — aldonis Lorenzo parolante al la juna virino —; neniu minacos vin ambaŭ, dum ni ĉeestos. Bonvolu nur aŭskulti nin, dum ni akompanos vin ĝis via pordo. Ni serĉis vin en Napolio kaj poste en Romo por mortigo. Sed, kiel diri al vi, kio okazis en nia animo de malspritaj homoj, antaŭ kelkaj momentoj, kiam okaze ni eniris la preĝejon. Ĉu la popolaj aplaŭdegoj, kiuj glorigis vin, ĉu la beleco de via verko tion plenumis, ni nescias! Sed subite ni estis kortuŝitaj! Kia stranga ŝanĝo okazis en niaj sentoj? Estas neeble ĝin diri? Sed mirakle interne de ni, kiuj per krimoj vivadas, kiuj mortigas homojn po kelkaj oraj moneroj, kaj kies koro estas de longe fermita je kompatato, nia krimeco kaj krueleco tuj aperis antaŭ niaj okuloj....

— Kaj ni ploregis, sinjoro — aldonis Rinaldo —. Ŝajnis al ni, ke nedirebla kompatego dolĉigas nian animon; grandega kortuŝeco malfermis nian koron. Poste ni sentis, ke dia senkulpigo malsu-

preniras en nin pli dolĉa ankoraŭ ol la senpekigo de la Krucumito, kiam li etendis la brakojn al la kvar anguloj de l'mondo.

— Ni komprenis — aldonis Lorenzo —, kia krimo estus la nia, se ni volus mortigi viron, kies altegan genion admiregas la tuta Italujo. Sinjoro, via artisteco hodiaŭ redonas al vi la vivon, ĉar ĝi kontraŭvole rehonestigis nin. Aŭskultu ankoraŭ unu momenton. Tiu, kiu deziregas venĝi la ofendon de vi farita al li, estas tute potenca. Bona veneziano, li neniam pardonos aman perfidon, kaj krom ni estas en Italujo aliaj mortigistoj. Vi devas do forlasi Romon kaj vin kaŝi en Torinon, kie la severeco de l'juĝistaro ne permesas rifuĝejon por krimo. Nun ni parolis; senkulpigu nin pri nia maltrankviligo de via dolĉa amkunveno.

En la nokto malaperis la du ombroj, dum malproksimaj paŝoj ritmigus la harmonian murmuradon de la granda urbo ekdormanta.

..

Post kelkaj monatoj, sur la remparoj de Torino, Stradella estis grave vundita de tri mortigistoj dungitaj de Kontarini'o. Inter ili estis la patro de Ortensino. Feliĉe la muzikisto resaniĝis kaj la regantino de Torino edzigis la du geamantojn.

Sed bedaŭrinde Stradella estis dediĉita al tragedia morto.

Kiam forlasinte Torinon li venis Genoa'on kun sia juna edzino, oni mortigis lin en la loĝejo, en kiu li loĝis. Oni trovis lian korpon flanke de tiu virino duoble kuniĝinta kun li en la triumfo kaj la amo.

Oni rakontas, ke la mortigistoj forkuris dank' al barko, kiu atendis ilin en la haveno de Genoa'o.

Oni ankaŭ certigas, ke enirante en la barkon unu el la mortigistoj parolis sufiĉe laŭte, por ke oni aŭdu tiun nesingardeman frazon : « Ĉi tiun fojon la sinjoro Kontarinio estos kontentigita. »

Tiam la barkistoj mallaŭte inter si parolis.

Sed neniu scias, kio fariĝis la barko. Neniu ĝi albordiĝis kaj tute malaperis sur la akvoj, lasinte neniun postsignon.

Ĉi tiu barko, kies nomo estis « Giovanni-Battista » apartenis al du barkistoj ŝajnantaj sufiĉe mallertaj, ĉar ili dungigis malfrue por ĉi tiu metio. La pli maljuna el la barkistoj estis nomita Rinaldo kaj la pli juna Lorenzo.

F. DE MÉNIL.

MIA POEMO

Dezirante poemon senmortan
Tuj elverki, mi petis inspiron,
Kiel ĉiam, de mia belmuzo.
Ĝi venis kun miro.

« Kantu, kantu, mi diris, ho Muzo,
Plej altnoblajn de l' koro pasiojn,
Delikatajn kaŝitajn ravsentojn,
Potencon de Dio.

Jen mi volas mirigi la mondon,
Per raveco delogi virinojn,
Kaj la homojn konvinki per forto
De la Poezio. »

Kaj tuj Muzo komencis la kanton
Plej atente mi aŭdis ĝis fino.
Kaj ŝi diris : « Nur unu doloro,
Nur unu feliĉo,

En la mondo nin trovas, kaj kune
Ili formas la homan ekziston,
Kaj el ambaŭ devenas la sentoj
De nia animo,

Kaj el ambaŭ la ĝojoj, malĝojoj
De la kor'elĉerpigas sen limo ».
Kaj aldiris ŝi : « Tiu doloro
Kaj tiu feliĉo,

Ĉiam estas en am' kunloĝantaj »
Silentiĝis la Muz'. Sen deziro,
Mi min sentis portata rapide
Per la fantazio.

Al pasintaj feliĉaj momentoj :
Rememoris mi pri l'amalino,
Kaj l'okuloj pleniĝis per larmoj
Dum batadis la kor' kun disŝiro.

VICENTE INGLADA.

Rimarko. — En u ĉi versaĵo (vidu la duan kaj kvaran version de ĉiu strofo) oni uzas neplenan rimon, nomitan en hispana lingvo *asonanca*. Du vortoj rimas asonance, kiam en finiĝo ili havas la samajn vokalojn komencante de la akcentita. Ekzemple : *disŝiro*, *amatino*, *fantazio*, kiu estas asonancaj, ĉar ili finiĝas per samaj vokaloj *i-o*. Tiu duonrimo, kiu ne atentigas konsonantojn, estas tre ŝatata en hispana lingvo, eble la sola eŭropa lingvo, kiu ĝin posedas.

MI AŬDAS VIN...

Mi aŭdas Vin...
En trankvileco reviganta
Kvazaŭ balzam' en kor' fluanta
Via parol' sanigas min.
Mi aŭdas Vin...

Mi aŭdas Vin...
Per viaj sonoj dorlotita
Mi flugas kiel ensorĉita
For de la tero, o diin'
Mi aŭdas Vin...

Mi aŭdas Vin...
Ke viaj sonoj tiel ĉarmaj
Sopirojn kvietigu larmajn
Kaj min pacigu ĝis la fin'
Mi aŭdas Vin...

Mi aŭdas Vin...
Por viaj vortoj kante-dolĉaj
Por murmuretoj mire sorĉaj
Mi al turment' oferus min
Por aŭdi Vin!

D^{ro} LEONO ZAMENHOF.

HENRIK IBSEN KAJ LA FRANCOJ

Kelkaj el la teatraj verkoj de Henrik Ibsen, la famekonata skandinava teatra verkisto, estas luditaj sur la parizaj scenejoj kaj ankaŭ en alilandaj teatroj. Tiu ĉi produktema verkisto, kiu dum la interspaco de duono de jarcento (1850-1900) skribis ĉirkaŭe tridek verkojn senmezure laŭditajn de unuj ne prave mallaŭdegitajn de la aliaj, estas unu el la plej valoraj aŭtoroj de la deknaŭa jarcento. Post verkado de tragedioj laŭ la romantika kaj historia manieroj, li eltrovis sian veran vojon en la idea teatro, verkante dramojn filozofiajn kaj socialajn, kiuj precipe prikantis la individualismon. Ne komprenis lin ĉiuj, kiuj lin ĉu laŭdegis, ĉu malestimgis. Tiel ni kredas interesi niajn legantojn transkribante tie ĉi la opinion de la multŝatata literatura kritikisto franca, Sinjoro E. Faguet, pri la dramoj de Ibsen.

Tiu juĝo ŝajnos eble iom severa; sed ĝi tre ĝuste klarigas la francan senton pri la rimarkindaj teatraĵoj de l' glora skandinava verkisto, sufiĉe glora kaj alta, por ke nenia kritiko, eĉ akra, malpliigu lian rajtan famon.

Jen kion diras Sinjoro Faguet, ano de la franca Akademio :

« La alilandama snobismo de la Francoj, de la dekoka jarcento ĝis nun, estas tia, ke ĉiam timante erari, ili estas ĉiam pli alilandamaj, ol la alilanduloj mem. Tiel ili laŭte proklamis, ke ili bezonas Shakespeare'on tutan, Shakespeare'on integralan, Shakespeare'on puran tiam, kiam, de la tempo de la Shakespeare'a renaskiĝepoko ĝis nun, oni nenie en Anglujo ludis integrale la verkojn de Shakespeare. Mi nescias, ĉu eĉ Shakespeare persone ludis integrale siajn verkojn? Sed, kvankam necesas, ke mi moderigu la vivegecon de miaj argumentoj, ni eniru en la fundon de la demando, kaj ni ekzamenu ĝin laŭ ĝiaj ĉefaj vidpunktoj.

« Sinjoro Brandes per sia libera spriteco, sia granda sereneco kaj ĝentileco, sia ŝateco tute viva al Francujo, riproĉis nin pri tio, ke ni ne tre bone komprenis Ibsen'on; ĉar Ibsen estas antaŭ ĉio loka, nacia, kaj prezentas la morojn de sia lando. Tiel ni ne kom-

prenas Ibsen'on, same kiel la eksterfrancanoj ne povas kompreni La Fontaine'on.

« Ni traesploru do tiun punkton.

« Ibsen estas antaŭ ĉio loka, kaj nacia : mi tute konsentas, sed *mi riproĉas lin pri tio.*

« Jes, certe mi estas Franco el la meza klaso, sufiĉe lerninta, leginta kelkajn librojn kaj komprenema, kiel la plimulto el miaj sampatrujanoj, kaj mi tre bone sentas, ke mi ne ĉion komprenas el Ibsen, kaj ke mi ne povas kompreni multon el Ibsen, ĉar mi ne estas Norvego; kaj pro tio mi konkludas, ke Ibsen estas malprava.

« Mi devus kompreni lin tute, aŭ pli bone li devus esti tute komprenebla de mi; ne certe post la unua legado, ĉar mi ĉiam proklamis, ke tio, kion iu povas tuj kompreni ne estas literaturo — kaj nur ĝia ŝajno — sed almenaŭ post tralegado, diligenta studado kaj grava atento, li devus esti komprenata de mi. Efektive multaj jarcentoj ne malproksimiĝas min de Ibsen, kiel de Homero. Mi ne malproksimiĝas de li per rasa malsameco; li estas nek Ĥino, nek Hindo; kaj plie mi komprenas la ĥinan literaturon kaj la hindan teatraĵaron pli facile, ol io ajn en Ibsen. Li estas Eŭropano de mia jarcento: mi do devus tute kompreni lin post zorga laboro, escepte eble pri kelkaj malgrandaj detaloj. Se mi ne komprenas lin, rajte mi povas diri, ke li estas malklara.

« Tute ne — oni eble diros al mi — li estas loka: vi ne konas Norvegujon kaj vi eraras laŭ la franca maniero, estante konvinkita, ke la eco de literaturo devas esti tiel ĝenerala tiel homa, ke ĝi estu komprenata de la tuta homaro, pentrante la homaron laŭ tio, kion ĝi enhavas plej ĝeneralan!

« Sed mi tre bone konas tian teorion.

« Senkulpigu min, sed tiu teorio ne estas mia. Kontraŭe mi deziras, ke ĉia literaturo estu nacia. Ĉi tiu eco donas al ĝi personecon kaj fizionomion: tio personigas ĝin. Mi petas, ke Ibsen estu tiel Norvego, kiel Shakespeare estas Anglo, sed precipe, ke li al mi komprenigu sian Norvegujon.

« Jen la vera vidpunkto. Mi ne riproĉas Ibsen'on, ĉar li estas landano; mi riproĉas lin, ĉar per liaj verkoj mi ne povas ekkoni lian landon. Mi riproĉas lin, ĉar li prezentas al mi (iafoje) personojn tiajn, ke mi bezonus esti Norvego por kompreni ilin, ĉar li ne scias prezenti ilin al mi tiamaniere, ke mi, kvankam franco, povu kompreni. Mi riproĉas lin, ĉar prezentante al mi Norvegojn li ne *norvegigas* min mem, en tia grado, ke mi ilin komprenu.

« Tia devus precipe esti lia metodo, tion li devus efektiviĝi, se li volus esti Eŭropa aŭtoro. Tion la ĉefaj aŭtoroj, kvankam naciaj, perfekte efektiviĝis : Shakespeare, kiel Dante ; kaj Cervantes, kiel Corneille. Ĉu vi estas eksterlandigata, vi Germano, en la Hispanujo de Cervantes ? Ĉu tamen Cervantes ne estas sufiĉe Hispano ?

« Ne, Ibsen estas stranga genio sed malklara genio. Li ne scias eŭropaniĝi, kaj mi senkulpigas lin pri tio, kaj eĉ mi lin laŭdas. Sed li ne konas la rimedon, por ke ia ajn Eŭropano sufiĉe instruita fariĝu Norvego legante liajn verkojn, kaj pri tio mi riproĉas lin.

« Koncerne la saman demandon jen estas kelkaj detaloj. Sinjoro Brandes konfesas, ke kelkaj Ibsen'aj personoj estas certe maloftaj eĉ en Norvegujo :

« — Neniu pretendos, ke la « Sinjorino de l'Maro », estaĵo tute « stranga, apartenas al ia speco tre ofta en Norvegujo. La Rebeka'j « (de *Rosmersholm*) ankaŭ devas esti malmultaj. Tamen Rebeka « kaj Ellida estas ambaŭ perfekte eblaj... »

« Pri tio ni plene konsentas, mia glora kolego kaj mi, eĉ en la detaloj.

« Kial Sinjoro Brandes aldonas :

« — Sed aliaj virinoj, precize tiuj, kiuj plej mirigis Francojn (*Nora* « en « Pupa Domo », *Sinjorino Alving* en « Fantomoj ») surprizegis « ĉiujn en la Nordlando, de sia unua apero, pro individua kaj tamen « preskaŭ tipa vereco. Miavice mi pene finis la unuan legadon « de « Pupa Domo », tiel Nora rememorigis min pri juna virino ; « kaj koncerne Sinjorinon Alving mi konatigis en Kjöbenhavn kun « almenaŭ du tiaj personoj. »

« Sinjoro Brandes tute eraras pri niaj opinioj. Ĉu li malbone legis nin ? Ĉu ni malbone kompreniĝis de li ? Sed la du Ibsen'aj virinoj plej bone komprenataj plej klare tuj rekoneblaj, kiujn plej ĝuste ni ĉiuj proklamis veraj, estas « Nora » kaj « Sinjorino Alving », ni ĉiuj, eĉ la « Malsprituloj » — mi mem konfesas tion —, kaj dank' al ili la du klasikaj teatraj verkoj de Ibsen, la du teatraĵoj, en kiuj la universa publiko ĉion simpliganta resumas preskaŭ la Ibsenan teatron estas « Pupa Domo » kaj « Fantomoj ».

« Kiom da fojoj konfideciema edzo pli aŭ malpli klare diris al mi koncerne Nora'on :

« — Ĉu ĝi ne estas tiel ? Ĉu ŝi ne estas tute vera ? Sed tia estas « mia edzino, kiu pretendas pli bone, ol mi konduki miajn aferojn, « kiu sin enmiksas en ilin, maltrankviletigas min, faras sensenc-

« aĵojn, falsaĵojn (aŭ preskaŭ) kaj krom tio estas tre honesta edzino, « kiu tulkore malestimas min, kaj plendas, ĉar ŝi edziniĝis je viro « tiel maldelikata, kaj nomas min malspritulo : honesteco, vanteco, « altiriĝado al idealo kaj subita decidemo : mi certigas vin, ke « tiuj diversaj ecoj karakterizas mian edzinon! »

« Ĉio pravigas la certecon de lia diro.

« Kaj koncerne Sinjorinon Alving, kiun ni pli multe estimas, ni tre bone rekonis ŝin pro ŝia nekredebla vereco. Ŝi estas virino altsentema kaj plena je superhoma kuraĝo, kiu dum la tuta vivado batalas por kaŝi hejman vundon kaj provi ĝian resanigon; ŝi estas virino, kiu ĉe la dua generacio, kiam la edza vundo malsanigas ŝian filon, ekmalfortiĝas, kaj rompita, senforta, lacigita elĵetas blasfemon, la plej kompatindan kaj la plej korŝirantan el la plendoj :

« — Ha! se tiel estas, pli bone estus, se mi ne estus fidinta al la « devo! » Kaj pri ĉi tiu virino ni ĉiuj pro mirego ekkriegis; ni ĉiuj proklamis, ke nenio estas pli forta, pli profunda, pli vera, pli tragedia.

« Tio, kio erarigis Sinjoron Brandes estas la malkonsento, kiu disigis nin — la malspritulojn — de Ibsen, ne koncerne liajn teatrajn personojn sed koncerne liajn ideojn. Centfoje pri tio mi klarigis mian opinion.

« Ibsen'ajn personojn, precipe tiujn, pri kiuj Sinjoro Brandes kulpigas nin skribante, ke ni ne komprenas ilin, ni kontraŭe admiregas, kiel veraj, sed ni malakceptas ilin aprobi. Ibsen kredas, ke ili estas veraj, kaj plie li sendube amas ilin, kaj volas, ke oni ilin amu. Li trovas Nora'on vera, kaj li konsentas kun ŝi; ni ankaŭ trovas ŝin vera, sed ni opinias, ke ŝi estas malsprita « melea-grino ». Kaj tio ne malhelpas nin pri ŝia vereco. Ibsen trovas Sinjorinon Alving vera, kaj li aprobas ŝian blasfemon. Ni ankaŭ trovas ŝin vera, kaj amante ŝin tulkore ni opinias, ke kvankam ŝi havas tromulte da pravo por blasfemi, ŝi ne devus malbeni sian virton, sed penadi por resti ĉiam sanktulino. Jen estas la tuta diskutado. Ĝi trafas Ibsen'on kiel teoriisto, sed ne kiel pentristo. Homara pentristo li aperas grandega; sed ni diskutadas pri la pensulo.

« Kaj notu, ke tia diskutado estas sencela. Ĉu la opinio, kiun dramaŭtoro havas koncerne siajn personojn povas influi sur min? Mi petas, ke li kreu; sed li ne bezonas pensi, kaj kiam liaj kreitaĵoj vivas, la opinio, kiun li havas pri ili, estas al mi tute indifera. Ĉu mi ne scias, ke pri la opinio, kiun li havis koncerne

siajn personojn, mi tre ofte ne konsentas kun Molière? Ĉu mi ne scias, ke funde li malŝatas Alceston? Kion tio faras al mi? Alcesto estas mirinda pro vereco, kaj tio sufiĉas. Ĉu mi ne scias, ke li ŝatas Krizalon? Kion tio faras al mi? Krizalo estas mirinda pro vereco, kaj tio sufiĉas. Ibsen konsentas kun Nora : tio estas al mi tute egala. Nora estas vera, tute vera! Tio sufiĉas, por ke mi admiru ŝin.

« Tiu punkto forigita, restas certe, ke ni tre bone rekonis Nora'on kaj Sinjorinon Alving, kaj ili fariĝis ĉe ni konstantaj tipoj senĉese citataj en la babiladoj de literaturaj homoj. Sed Sinjoro Brandes certigas, ke ili estas la Skandinavoj la plej skandinavaj el la skandinava teatro. Nu! Nu! ĉu tio signifas, ke la plej skandinavaj tipoj, kiam ili estas klaraj, ne estas homaj tipoj tuj rekonetblaj de l'tuta homaro, almenaŭ eŭropaj tipoj tuj rekonetblaj de l'tuta Eŭropo? Sed certe, certege! Ekzistas tre eble etnologiaj specialaĵoj por rasoj kaj nacioj, kaj sendube tiuj specialaĵoj taŭgas por aldoni al ia verko individuan fizionomion. Sed fundamente ekzistas nur unu homaro, nur unu homo, kaj verkisto — homkreinto, — ĉu Homero, ĉu Shakespeare, ĉu Goethe, ĉu Tolstoj aljuĝas al siaj kreitaĵoj specialajn etnologiajn karakterojn nur en tia grado, ke dank'al tiuj karakteroj ĉiu ano de ia ajn lando, kie ekzistas ia literaturo, povu ilin distingi; kaj kiam ia aŭtoro prezentas al mi personojn, kiujn certe, post la pripensa penado, kiun mi ŝuldas al li, mi neniel rekonas, oni ne devas diri al mi : « La kaŭzo estas, ke ili estas Tonkinaj » ; tio estas nur preteksto, kaj la vera kaŭzo de mia seninteligenteco estas, ke ili estas fantazie kreitaj, sen observado nek vereco. »

∴

Malgraŭ la riproĉoj, kiujn Sinjoro E. Faguet adresas al Ibsen, la glora skandinava verkisto staras antaŭ ni, kiel unu el la plej altspiritaĵoj literaturaj verkistoj de la lasta jarcento. Sinjoro Jules Claretie, kiu renkontis lin en Norvegujo, skribis en siaj memorskriboj kelkajn paĝojn tute interesajn pri Ibsen.

« Antaŭ kelkaj jaroj — diras Sinjoro Claretie — post la belega akcepto en Svedujo de la ĵurnalistoj kongrese kunvenintaj, kiam ni iris Norvegujon, ni nur deziregis vidi Ibsen'on kaj Bjørnson'on tiujn du glorajn naskantojn de ideoj. La belegaj fjordoj, la veturoj en ĉaretoj sendube altiris nin, sed malpli, ol ĉi tiuj du

viroj. Bedaŭrinde mi ne povis vidi Sinjoron Bjørnson'on, sed en Christiania du vidindaĵoj delogis min : unue malnova boato de Virking'a reĝo stariganta en muzea ĉambrego sian nigran ŝelon, kiel la skeleton de ia pratempa baleno, kaj due la bonega doktoro Ibsen « lia Doktora Moŝto », kiel oni nomas lin tie, kaj kiu estis la unua persono ekvidita de mi, kiam mi malsupreniris de la omnibuso, kiu veturigis min de la stacidomo al la « Granda Hotelo ».

« Mi diris al mi alvenante Christiania'on : « Nia afabla Franca « konsulo, sinjoro Mimault, donos certe al mi la adreson de Ibsen, « kaj krom tio Ibsen estas sendube bone konata de ĉiuj. »

« Miaj pakaĵoj estis ankoraŭ alportotaj en mian ĉambron kaj jam in alproksimiĝas min dirante :

« — Ĉu vi deziras vidi Ibsen'on? Nu! jen li estas. »

« Kaj oni montris al mi, en angulo de la hotela legejo, viron ŝajnantan vilaĝa paroĥestro, kiu kun sia ĉapelo sur la kapo trankvilege legis tagan gazeton. Ibsen!... Mi longege trarigardis lin antaŭ ol paroli kun li. Ĝuste ĝi estas tiu vizaĝo, kiun la fotografaĵoj konigis, la fizionomio iom kruda kun duone senorde starigitaj barbo kaj haroj, kio donis al la Doktoro la ŝajnon de incitegita leono. Li sulkigis la brovojn tralegante sian ĵurnalon kaj ŝajnis sufiĉe malfacile alparolebla, kiam subite mi vidis lin bonmaniere leviĝi, kaj apudmetante sian gazeton sur la tablon tute afable respondi al iu Anglo aŭ Amerikano, kiu ekdemandis lin.

« Ekstarinte Ibsen montris afablan ŝajnon, kiun antaŭ du minutoj ne havis la leganto sidanta en angulo. Li salutis, ridetis respondis per dolĉega voĉo, kaj tre pacience, la senĉesajn demandojn de iu nekonita pasanto, kaj ĉi tiu dolĉeco de voĉo malrapida kaj karesema tute mirigis min. Tiu literatura revoluciulo rememorigis kun stranga precizeco la aperon de la bonega aktoro Got ludanta la rolon de la abato en « *Il ne faut jurer de rien* ».

« Oni retrovas Ibsen'on tuta, de l'piedoj ĝis la kapo, kaj tre vivanta, en speco de portreto el ĉirkaŭtrancita kartono, kiun oni povas aĉeti po kelkaj kronoj ĉe ĉiuj libristoj kaj paperistoj en Christiania : la aŭtoro de « Malamiko de l' popolo » estas prezentita vizaĝe kaj dorse en sia longa surtuto falanta ĝis la duono de de l'tibioj, kun altforma ĉapelo sur la kapo kaj sin apoganta, kiel sur kutima bastono, sur sia ne forlasebla pluvombrelo. Ĉi tiu kartona figuraĵo de Henrik Ibsen estas tute populara en Norvegujo, kie la doktoro estas respektata, kvankam lin jam nomas « aŭtoro iom malmoderna » la senpacienculoj el la novaj generacioj.

« Mi plezurege rigardadis ĉi tiun viron, kies ŝajno estas tiel stranga kaj penso tiel altega. Li kutime venas tien en la hotelon, kiam li ne restas hejme por labori. Ĉi tiu salonego de « karavan-seraĵo », tra kiu trapasas tuta Eŭropo, estas por li bonega loko de instruigo kaj observado.

« Oni nuntempe vizitas Drontheim'on, kaj oni admiras sur tiuj altaĵoj la meznoktan sunon, kiam ĝi bonvolas aperi, tiel, kiel iam dum la sonado de Alpa korno, oni ĉeestis ĉe la sunleviĝo sur la supro de Righi. La Norda Promontoro fariĝos baldaŭ tiel komune konata, kiel Svisujo. La norvega hotelo bone taŭgas do, por ke Ibsen vidu tiujn eŭropajn tipojn preterpasantaj kaj tiujn modernajn virinojn, kiuj, preskaŭ ĉiuj, enhavas en si ian nervecon, kiel Hedda Gabler. En la tempo, kiam mi vidis lin, la masonistoj rebonigis lian domon, kaj li ne ŝajnis rapidigi la laboristojn. Tiun ĉi kosmopolitan hotelon li ŝatis; ĝi estis lia hejmo. En sia kabineto li skribis; tie li observadis. Li trarigardis kaj babiladis; li akceptis de ĉiuj pasantoj la kursivan respekton de la maljuna Eŭropo. Kiom da ridetoj al la majstro senditaj de junaj anglaj fraŭlinoj, kiujn « Solness la konstruisto » delogis, kaj kiuj prezentis al li ian fotografaĵon aĉetitan ĉe la najbara librovendisto :

« — Ha ! se via Doktora Moŝto bonvolus skribi sian nomon sur « ĉi tiu portreto, — ili diras — kia estus mia ĝojo ? »

« Kaj Ibsen afable malkovras sian kapon, eksidas antaŭ la tablo kovrita de ĵurnaloj kaj, kun la lango inter la dentoj, per belskribado, malrapide skribas sian gloran nomon sur tiu kartonaĵo, kiu ravegos la aŭtografamantojn !... »

*
* *

Ĉi tiuj du tre malsamaj paĝoj de eminentaj francaj literaturistoj pravas, kiom la Francoj ŝatas Ibsen'on, kaj montras, kiel ili konas lin. Norvegujo povas esti fiera pri sia grandfama ido; kaj la imitantoj de lia teatra maniero, kiuj estas sennombraj en Eŭropo, sufiĉe pravas, kiom da revoj, kiom da pensoj, kiom da ideoj ĝermoj li semis ĉirkaŭ si.

Pro tio ĉiuj devas lin glori.

G. D'AULNAYE.

LA EDZIĜO

DE LA

HISPANA REĜO ALFONSO XIII

Antaŭ nelonge publika okazintaĵo bruege altiris la atenton de ĉiuj hispanoj. Tio estis la solena senpaciencie atendita edziĝo de la hispana Reĝo Alfonso XIII kun ŝia Princina Moŝto la belega fraŭlino Victoria Eŭgenia de Battenberg.

Lia Reĝa Moŝto Alfonso XIII naskiĝis en Madrido la 17^{an} de majo de 1886, kiam lia patro, Reĝo Alfonso XII, estis mortinta nur de kelkaj monatoj. Lia patrino, Reĝino Mario Kristino, en la momento de sia vidviniĝo trovis sin en la grava kaj malfacila situacio de patrino flegonta kaj edukonta tri malmultjarajn gefilojn (unu ankoraŭ naskotan) kaj de reĝino, kiu devas estri la aferojn koncernantajn sian patrujon. Malgraŭ sia juneco — ŝi tiam estis 28-jara — ŝi propramove rifuzis ĉiujn mondajn plezurojn, sin fordonis ofere al sia lando kaj familio, kaj obstine vivadis plej severmore. Dum ŝia reĝeco Hispanujo trairis plej terurajn malfeliĉajn momentojn en militado ĉe ribelintaj kolonioj, kiu finiĝis per interveno de la Unuigitaj Amerikaj Ŝtatoj kaj la malvenko de 1898. Tamen ŝiaj virtoj, saĝeco kaj energio montris sin en plej brila stato kaj altiris al ŝi la ĉiean admiron. Dank'al tio, la elformado kaj edukado de ŝiaj tri geidoj — la unuanaskita princino Maria Mercedes (tiel bedaŭrinde kaj frue mortinta en 1904), la infantino Maria Teresa kaj la nuna reĝo Alfonso — estis plej delikataj, saĝaj kaj konformaj je la eminentaj roloj difinitaj por ili de la sorto.

Instruite plej zorge kaj profitdone pri ĉiuj eblaj scifakoj, kiujn reĝo devas koni, Alfonso XIII montris, de sia plej frua infaneco, siajn mirindajn kapablojn.

En 1902 li atingis la deksekan jaron kaj laŭ la hispanaj leĝoj plenaĝiĝis por la plenumado de la reĝaj funkcioj.

De tin tempo la hispana popolo komencis sin okupi pri afero, tre intime ligita kun la estonta vivo de la reĝo, tio estas, pri lia

edziĝo kaj pri tiu, kiu ricevos la honoron esti lia kunulino? Dum la pasinta jaro, kiam Alfonso XIII oficiale vizitis — kun ĉia triumfa akcepto — kelkajn potencajn regnojn (nome Francujon, Anglujon, Germanujon, kaj Aŭstrujon), plej diversaj kaj fantaziaj konjektaĵoj komencis bruadi pri lia edziĝo. La popolopinio difinis de tago al tago novan principinon por la edziĝo de Alfonso XIII, kaj oni venis al granda ekscitiĝo ĝenerala.

Unu el la plej popularaj madridaj ĉefjurnaloj nomata ABC sprite profitis tiun staton de la publikopinio kaj malfermis konkurson, kies celo estis esplori per ĝenerala voĉdonado — en kiu partoprenos nur virinoj — kiu fariĝos estonta reĝino de Hispanujo. La rezultato de tiu ne ordinara konkurso estis la jena :

La princino Eŭgenia de Battenberg estis triumfe proklamita per 18 427 voĉdonoj.

La ceteraj por edziĝo proponitaj altrangulinoj ricevis respektive la sekvantajn voĉdonojn :

Fino Patricia de Connaught	13 719
Victoria el Prusujo.	12 901
Luizo de Orleans.	10 675
Dukino de Mecklemburg-Schwerin	7 040
Beatrix de Saxe-Coburg.	4 903
Wiltrude de Bavarujo	2 814
Olga de Cumberland	2 165

Se do, estas certe, ke *vox populi, vox dei*, la juna Battenberga princino estas de Dio elektita por la hispana trono.

Ŝia Princina Moŝto Eŭgenia de Battenberg naskiĝis en Balmoral Castle (Skotlando) la 24^{an} de oktobro 1887. Altkreska, blondhara, bluokula, kaj gracidoma, la nova reĝino, krom ŝia boneco, distingiĝas per belegeco, kiu igis ŝin famekonata tra la tuta mondo.

Pri ŝia estonta hispana vivado oni rakontas belan antaŭdiron.

Oni raportas, ke en la fino de 1895, ŝia patro la Princo Henriko de Battenberg veturis Afrikon por partopreni en ekspedicio kontraŭ la *Ashantis*. Profitante vojiran enhavenan restadon de la ŝipo, li rapidis vojaĝi Seviljon, la faman andaluzian ĉefurbon, pri kiu la hispana popoldiro esprimas :

Quien no ha visto Sevilla
No ha visto maravilla ¹.

1. Kiu ne vidis Seviljon, tiu ne vidis mirindaĵon.

Tie Princo Henriko ricevis letereton de sia amegata okjara filino Eŭgenia, kaj ĝin traleginte, en momento de patra korravigo, li skribis al sia idineto la sekvantajn liniojn, tute ne pensante, ke tio estos lia unua kaj lasta skribo al ŝi :

« Estu bona kaj amu la patrinon. Se vi tion faros ĉiam, vi vojaĝos, kiam vi plenkreskiĝos. *Vi venos en tiun ĉi belegan hispanan landon. Vi ja trovos, kiom ĝi plaĉos al vi, kaj kiel feliĉa vi vivos ĉi tie.* »

Post unu monato la Princo mortis pro febra malsano sur la veturanta ŝipo, nenion alian skribinte poste al sia amata prin-cineto.

Kaj jen la patra antaŭdiro efektiviĝis. La Princino Eŭgenia, venis Hispanujon, kie ŝi estis akceptata kun plej altaj honoroj, kaj kie ŝi vivas feliĉa kun sia amata edzo, ĉar la plej bela cirkonstanco de tiu edziĝo estas, ke ĝia ĉefa kaŭzo estis nur reciproka amo, kiu, ho ve! tre malofte decidas la ŝtatajn altrangajn edziĝojn.

Okaze de la edziĝo de la hispana Reĝo, oni nun rakontas multajn anekdotojn pri la fianĉiĝo de aliaj eŭropaj suverenoj.

Ĉiuj konas la romanecon de la edziĝo de la nunaj anglaj Gereĝoj.

La Reĝo Eduardo — tiam Princo de Gales — plenaĝiĝis kaj ne montris dezirojn elekti edzinon. Ĉiuj penoj de lia familio estis vanaj, ĉar el la multaj al li prezentitaj kaj por edziĝo proponitaj nobelinoj, al li plaĉis — neniu! La anglaj ŝtatanoj komencis alarmiĝi pro la timo, ke la heredonto de la regno obstine restados fraŭlo.

Unu tagon, dum vojaĝo, la Princo Eduardo vizitis urban katedralon. Oni prezentis kaj klarigis al li ĉiujn internajn vidindaĵojn; sed, subite, lian atenton deturnis de tiu rigardado unu belega fraŭlino, kiun li rimarkis inter la personoj, kiuj staris en la templo. « Kiu estas tiu fraŭlino? » — li senpacience demandis. « Filino de la dana Reĝo » — oni respondis. Li eksentis amon al tiu nekonatino kaj rapide sin turnis al la Reĝo de Danujo kun peto pri la mano de lia filino. Li konsentis, kaj la Princo de Gales sukcesis esti de ŝi amrespondita.

« Feliĉe — diras en siaj memorskriboj la Reĝino Victoria — ke tiu fraŭlino estis reĝdevena, ĉar en alia okazo, se Eduardo estus trovinta ian kontraŭaĵon por edziĝi kun ŝi, eble li estus ankoraŭ fraŭlo. »

Cetere la historio pri la amo de la angla Reĝino Victoria kaj Princo Alberto, ne estas malpli interesa.

Ili ambaŭ reciproke sin amis, sed ĉar Alberto estis nur princo kaj Victoria — reĝanta suverenino, la etiketo malpermesis al li proponi sian amon : aliparte, ne dece estis, ke ŝi faru la konfesion.

Tial la Reĝino decidis unue scii, ĉu li amas ŝin kaj por tio, en balo ŝi prenis kelkajn siringojn, kiuj estis alkroĉitaj sur ŝia brusto, kaj proponis ilin al la Princo. Tiu ĉi, ne trovante butontruon sur sia uniformo, eltiris tranĉileton kaj rapidis fari en ĝi truon, en kiun li enmetis la florojn.

Post kelka tempo, la Reĝino en alia balo elmontris sian amon al Princo Alberto. Kiel? Neniu ĝin scias. Sed tiun vesperon, la suverenino tre ekscitata venis al Dukino de Gloucester kaj diris al ŝi mallaŭte : « Mi ĵus faris tion, kion mi tiel longe pripensis, kaj fine decidiĝis : mi konfesis mian amon al la Princo. »

Tre originala estas ankaŭ la unua intervidiĝo de Caro Nikolao kaj de lia nuna edzino. Ĝi okazis en Walton-Thames : la Caro posedis jam la konsenton de sia patro pri edziĝo, tamen li ankoraŭ estis nekonfesinta sian amon al la Princino. Li prenis la manon de sia fianĉino kaj diris al ŝi solene :

— « Mia patro, la Imperiestro decidis, ke mi proponu al vi mian manon kaj mian koron ».

Penante imiti lian dirmanieron, ŝi patose respondis :

— « Mia avino, la Reĝino, decidis, ke mi akceptu vian manon.... »

Kaj al tio ŝi aldonis, ridegante :

— « Pri via koro, mi prenas ĝin, kvankam neniu ordonis min pri tio ».

La Princino Eŭgenia de Battenberg estis akceptata en Hispanujo kun elmontroj de la plej kora ĝojo. Ĉiuj estis ravataj, vidante tiel belegan kaj gracian virinon.

Ĝia popolo entuziasmigita nomis ŝin « Reĝino de la beleco ».

Por festi la reĝan edziĝon, la tuta Hispanujo sin ornamis plej brile, sed kompreneble, en Madrido, la festoj atingis la plej altan gradon de eksterordinareco kaj populareco.

Ĉiuj stratoj prezentis plej pentrindan elvidiĝon. Domoj bele ornamitaj per floroj, rubandoj, k. c. ; triumfaj arkoj starigitaj kun aluda dediĉo al la gereĝoj, sen forgeso pri la dato « 31-majo-1906 » ; elpendaĵoj el plej diversaj kaj riĉaj teksaĵoj balanciĝantaj je la interspaco de la kontraŭaj domvicoj aŭ alfiksitaĵoj sur balkonoj ; vespere,

plej kapricaj, originalaj iluminacioj, en kiuj diverskoloraj lumoj arte kombinitaj prezentis artajn figuraĵojn kun noma kaj datenhava dediĉo, k. c.

Sed la plej ĝoja altiraĵo estis sendube la eksciteco de la popolamaso, ĉiam promenanta, gaje bruanta ĉiuloke, admiranta ĉiujn publikajn ornamojn, vigle interparolanta, ĉiumomente ridanta kaj krie esprimanta sian internan kontentecon.

La tago de la edziĝo estis solenega; estis preskaŭ neeble paŝi sur la vojo, kiun devis laŭiri la reĝaj geedzoj kaj ilia multenombra kaj altranga sekvantaro. Tago neforgesebla por la multmiloj da personoj, kiuj alestis, kaj treege admiris la senkomparan riĉecon de la kaleŝoj, vestoj, uniformoj, k. c.

Sed ho ve! kiam la ĵusedzigitoj revenis al la palaco, sur la strato Mayor, n° 88, barbara anarĥiisto ĵetis el balkono dinamitan per bukedo envolvitan bombon, kiu eksplodis apod la ĉevaloj, kiuj trenis la reĝan veturilon. Multajn mortintojn kaj vunditojn kaŭzis la abomeninda atenco. La kaleŝo de la Gereĝoj estis disbatita: la geedzoj devis malsupreniri, feliĉe nevunditaj, kaj eniri alian veturilon por daŭrigi la iradon. Kaj jen la Princino Eŭgenia de Battenberg, kun sia belega blanka vesto de ĵusedzigitino, devas trairi la straton paŝante sur la pavimo kovrita per sango kaj nevole rigardante la teruregan spektaklon.

Kaj stranga koincidaĵo! La saman tagon de la pasinta jaro (31-majo-1903), ankaŭ alia sovaĝa anarĥiisto atencis en Parizo, ĉe la strato Rivoli, kontraŭ la vivo de la hispana Reĝo kaj de la Prezidanto de la Franca Respubliko.

En la reĝa palaco oni rimarkigis tiun ĉi cirkonstancon, kaj la Reĝo diris: « En Parizo la pasintan jaron mi ricevis la fajro-bapton. Hodiaŭ ĝin ricevis ankaŭ mia edzino. »

La kruelega atenco altiris unuanimajn protestojn el ĉiuj landoj. Ĉie oni kondamnis plej senkompate la abomenindan sangofaron. La Gereĝoj ricevis pro tiu okazo tutmondajn simpatiojn. La aŭtoro de la atenco memmortigis sin du tagojn poste, perfide mortiginte antaŭe juran gardiston, kiu sin pretigis lin aresti.

Kurioza detalo: sur la promenejo « Retiro », el Madrido, oni trovis sur parto senŝeligita de arbotrunko enskribon, kiu diras: « Estos ekzekutata Alfonso XIII la tagon de sia edziĝo. Unu savonto ». Maldekstre oni legas « dinamito » kaj supre oni vidas malzorge figuritan kranion de mortinto kun du tibioj sube krucemetitaj. La 27^a de Majo S^o Garcia Ruiperez estis rimarkinta tiun

ĉi enskribon kaj du virojn, kiuj estis ĝin enfendintaj sur la trunko; sed li kredis ĝin fanfarona serĉo de ia malspritulo kaj aljuĝis al la afero nenian gravecon. Post la atenco, S^o Garcia Ruiperez povis konstati per la portreto de la atencinto, ke li estas unu el la du viroj de li observitaj sur la promenejo.

Oni kredis tuj post la atenco, ke la okazontaj festoj estos ĉesigitaj kaj eble pro tia supozo, kelkaj personoj foriris el Madrido; tamen, oni decidis plenumi la programon sen ia ŝanĝo kaj efektive, krom la ekscitiĝo kaj indigno de la publiko, la aferoj daŭrigis sian kutiman iradon. Unuapense tiu decido povas ŝajni stranga, oni povas opinii, ke en tia kruela cirkonstanco, post kiam mortis aŭ vundiĝis tiom da senkulpaj viktimoj, funebro pli decus ol plezuro. Sed oni ne devas forgesi, ke venis oficialaj riprezentantoj de ĉiuj landoj, kiujn oni ne povis malakcepti, kaj ke la ĉesigo de l'festoj preparitaj estus kaŭzinta grandan domaĝon al la komercistoj. Al malfeliĉo de unuj, oni ne povis aldoni ruinigon de aliaj.

Sentime la Gereĝoj devis do vole-nevole plenumi ĝis fino sian gravan rolon.

Festo sen « *corrida de toros* »¹ en Hispanujo ne estus festo; kaj por alilanduloj tiu okazintaĵo estas la plej karakteriza.

La reĝa « *corrida de toros* » estis vera sukceso. Ne parolante pri ĝia sovaĝa karaktero, — ĉar aliaj festoj estas ankaŭ sovaĝaj, kiel ekzemple, la boksaj, — oni devas konsenti, ke la *corrida de toros* estas vera kaj popolkutima festo. La irado al la cirko (*plaza de toros*) estas pentrinda spektaklo. Sur ĉiuj stratoj apartenantaj al la vojo, kiu kondukas en la cirkon, oni elmontras plej bruantan ĝojon. La piedirantoj, kiuj ĝoje komentarias la lertecon de la toreadoroj, la bravecon de la taŭroj; la veturiloj supre malfermitaj, kiuj enportas tiom da belaj virinoj plej distinge vestitaj, kun la « klasika blanka mantiljo » kokete ĉirkaŭanta iliajn kapojn, la ĉevaloj kun luksa jungaĵo kaj ornamitaj per diverskoloraj rubandoj kaj ligaĵoj, la popola bruado, la trumpetaĵaj krioj ĉiumomente aŭdataj, ĉio tio ĉi sub blua ĉielo kaj en la unuaj horoj de posttagmezo, kiam plej hele (kaj ĥo ve! plej brule) la suno dissendas siajn lumradiojn, prezentas viglan pentraĵon, kies kolorvivecon nur oni komprenas ĉe sudlandanoj, fajraj, entuziasmaj,

1. Nomo hispana de festo, kiun oni povus traduki esperanten per « taŭra batalkurado ». *Taŭro*: hispane = *toro*, france = *taureau*, latine = *taurus*. La vorto *Bovoviro* ne taŭgas por traduki hispanan vorton *toro*.

brulsangaj, kiel la suno kaj la aĉro mem de somera posttagmezo.

La en tiaj okazintaĵoj kutimaj solenaĵoj sinsekve disvolviĝis : festeno en la reĝa palaco kaj akceptiĝo de l'ĉiulanda riprezentan-taro. La Dukino de Fernan-Núñez donis belegan balon. En la « Reĝa Teatro » ĉe oficiala prezentado kantis fraŭlino Barrientos, sinjoroj Viñas, Coletti, k. c., famaj hispanaj aktoroj.

La 4^{an} de Junio en la *Campamento de Carabanchel* okazis militista revuo, kaj kiam la regimento de Wad-Ras, kies multaj oficiroj kaj soldatoj estis mortigitaj de la anarĥiista bombo, marŝante sur la unua vico, parade pasis antaŭ la publiko, entuziasma kaj kvazaŭ-freneza ovacio ĝin salutis.

En la Parko, la 8^{an} de Julio, havis lokon *florbatalo*.

Jen alia ĉarma festo, tre ŝatata en Hispanlando. Laŭlonge de granda promenejo, oni aranĝas kelkajn loĝiojn kaj longajn vicojn da seĝoj, kie sidos la publiko, kiu alestos al la florbatalo. Sur la promenejo mem sin prezentas multe da diversspecaj veturiloj — inter ili aŭtomobiloj, — plene ornamitaj per floroj, kiuj formas plej belajn kaj artistajn figuraĵojn. Kiam oni aŭdas speciale por tio faritan signalon, la personoj, kiuj estas en la veturiloj — plej ofte belaj virinoj — komencas ĵeti al la aliaj veturiloj kaj al la publiko mem, bukedojn, florojn, *confetti*, malgrandajn konfitaĵojn, k. c. La personoj sidantaj en loĝioj kaj sur seĝoj agas same kaj la spektaklo prezentas tre vivplenan *pacan* batalon, kies armiloj estas nur floroj, *confetti* kaj sukeraĵoj. Speciala komitato ekzamenas la irantajn veturilojn, kaj aljuĝas antaŭdifinitajn premiojn, al tiuj, kiuj estas plej arte kaj merite ornamitaj.

Nenia nova malfeliĉo nebuligis tiujn ĝojplenajn kaj entuziasmigajn tagojn, kiuj restos ĉiam en la memoro de tiuj, kiuj ilin travivis.

Oni povas ja kredi, ke ĉiuj hispanoj benis tiun solenan tagon, en kiu ilia Reĝo edziĝis, kaj ke, dezirante al la juna paro plej longedaŭraŭ feliĉon, ili esperas de siaj Gesuverenoj tiun amon, tiun sindonon, kaj tiun oferon, kiun ili devas dediĉi al sia lando, por ke ĝi eniru en plej brilan, prosperan kaj potencan estonton....

V. I.

VIZITO

DE

FRANCA UNIVERSITATA ESPERANTISTO AL LA BRITAJ ESPERANTISTOJ

Tuj kiam mi eksciis, ke la Londona Universitato kaj la Asocio de Moderna Lingvaĵo (Modern Language Association) invitis francajn profesorojn de altaj kaj mezaj lernejoj transiri la markolon, mi decidis partopreni en la ekskurso. Unue mi tre deziris pli intime konatiĝi kun Anglujo, kies lingvon mi lernadis dum mia juneco, kaj kies literaturon kaj filozofion mi ĉiam tre akre ĝuadis. Due mi deziris ankaŭ, kiel franca Universitatano, informiĝi pri la organizacio de la Britaj Universitatoj, tre diferenca kredeble de tiu de la francaj, kaj samtempe ekrilatiĝi kun kelkaj el iliaj membroj por kunhelpi miaparte al la « Kora Kunsentado » inter la du nacioj. Fine mi ja esperis, ke, dum la tagoj pasigitaj en Anglujo, mi havos la okazon persone renkontiĝi kun niaj karaj Britaj samideanoj kaj babiladi kun ili tute amike kaj frate pri kaj per nia bela lingvo Esperanto.

Ĉiuj miaj deziroj estas plenumitaj. El tiu neniam forgesbla vojaĝo mi revenis Francujon kun mirinda rikolto da impresoj kaj sentoj, el kiuj mi provos raporti kelkajn, elektante precipe la plej interesajn por miaj Esperantistaj legontoj.

La 4^{an} de junio matene, mi forveturis el Parizo de la Norda Stacidomo, en speciala vagonaro tute plena je la Universitataj delegitoj. La plimulto apartenas al la Pariza Universitato kaj al « Collège de France », kelkaj, el kiuj mi estas, al diversaj Universitatoj provincaj. Ni estas jam pli-malpli konataj unu de la alia : tial oni sin rekonas, salutas reciproke. En mia vagonfako, sidas kun sia edzino S^{ro} B., eminenta filozofo, nun direktoro de la Fondaĵo Th. kaj alia sinjoro, kiun mi ne konas, ankaŭ kun sia edzino. Tiu ĉi, aŭdinte de S^{ro} B. mian nomon, alparolas min, kaj tuj diras al mi, ke li legis kun granda plezuro mian artikolon « Pri la homa radiado ». Mi iom miras, ĉar tiu artikolo, publikigita en la lasta numero de *Internacia Scienca Revuo*, sekve verkita en Esperanto, povas esti komprenata nur de Esperantisto. Efektive

S^{ro} Pellat, profesoro de fiziko en Sorbono, estas unu el la Esperantistaj scienculoj, kiuj donis sian patronadon al la I. S. R. De tiu momento ni kune babiladas jen pri Esperanto, al kiu mi provas favoremigi S^{ro} B., jen pri la homa radiado kaj tiaspecaj demandoj de fiziko kaj psikologio nuntempe tre diskutataj. Sed jam venis la horo tagmanĝi. Mi sidigas en la manĝoĉambro-vagono apud sinjoro de mi nekonata, kun nigra barbo kaj akraj okuloj, kiun mia kolego T., rektoro de B., trairente la vagonon, prezentas al mi kiel sian bofraton, S^{ro} Joannis, profesoron de hemio en Sorbono. Tiu ĉi ankaŭ estas Esperantisto : li faras la vojaĝon kun sia filino 18-jara kaj ni konsentas iri kune al Cambridge por viziti tie miajn samideanojn.

Jen ni alvenas al Calais. Ni lasas la fervojon por la ŝipo. Oni grupigas diversflanke sur la ferdeko. La blua ĉielo estas sennuba ; la maro kviete ondadas ; neniu spertos la teruran marmalsanon. En mia grupo S^{ro} J., profesoro de eksperimenta psikologio ĉe Collège de France, amike ŝercas min pri mia Esperantismo kaj Okultismo ; sed ŝajnas al mi, ke la ĉeestantaj sinjorinoj pli volonte aŭdas sciigojn ol ŝercojn pri tiuj temoj. Cetere, dum mia tuta vojaĝo, mi povis konstati, ke Esperanto estas konata de ĉiuj Universitatanoj kaj principe aprobatata de la plimultaj : oni kontraŭparolas nur pri detaloj. Mi konstatis ankaŭ, ne sen kelka fiereco, ke, ĉu en Francujo ĉu en Anglujo, por ĉiuj Universitatanoj mia nomo estas nedisiĝe unuigita kun la nomo de Esperanto.

Efektive, en la vagonaro, kiu nin transportas de Dovero al Londono, mi renkontigas kun profesoroj de angla lingvo, inter kiuj S^{ro} Th. W. el la Lyon'a Universitato, S^{ro} M. el Pariza Liceo, prezidanto de la Franca Fako de la « Modern Language Association » : kaj tuj kiam mia nomo aŭdiĝis, ili ekparolas pri Esperanto, kaj mi devas doni al ili klarigojn. Eĉ mi profitas la okazon por ilin provizi je Ĉefeĉaj Ŝlosiloj, kies mirindan utilecon mi konigas al ili.

Je la 3^a pasinta ni eniras « Victoria Station » en Londono. Tre elegantaj sinjoroj, kun aristokrata mieno, nin atendas : unu el ili, kiu ŝajnas ambasadoro, kaj estas senatano de la Londona Universitato, ekkaptas mian valizon, kaj kondukas min al belega kaleŝo : pli ol 50 similaj kaleŝoj estas pretaj por nin transveturigi al « Royal Palace Hotel ». Ni admiras preterveturante la grandegan ĝardenon Hyde-Park kaj la luksan kvartalon Kensington, kie ni estas loĝontaj. Apenaŭ mi alvenis en la hotelon, kaj komencis min vestprepari por la vesperfesteno oferata de la Londona Universitato en la manĝoĉambro de la hotelo, oni sciigas min, ke iu deziras

min viziti. Ĝi estas la bonega fraŭlino Lawrence, kiu min atendis ĉe la stacidomo, kaj ne renkontis pro la troa popolamaso, kaj demandis pri mi ĉe ĉiu kaleŝo, nesciante, ke mi forveturis en la unua. Ŝi deziras aranĝi ian kunvenon por mi kun la Londonaj Esperantistoj; sed estas neeble trovi momenton da libereco por tio en la programo de la festoj projektitaj de la Londona Universitato. Nur post la fino de tiuj festoj, la venontan sabaton, mi povos libere kaj plene dediĉi min al miaj karaj samideanoj.

Mi ne rakontos detale la sekvantajn tagojn, dum kiuj mi ludis mian rolon ne kiel Esperantisto, sed kiel Franca Universitatano. Mi diros nur, ke, ĉu en la vizito de Londona Universitato kaj de diversaj altaj lernejoj, ĉu en la festeno ĉe Belair, la ĉarma somerdomo de la Prezidanto de County Council, ĉu en la vojaĝo al Windsor, kie la gereĝoj tiel afable nin akceptis, etendante la manon al ĉiu el ni, kvazaŭ al malnova amiko, ĉu en la privataj kunvenoj kaj manĝoj ĉe Anglaj Universitatoj kaj Parlamentanoj, ni ricevis tiel multajn kaj grandajn signojn de varma kaj sincera simpatio, ke niaj koroj restas superfluantaj de nekonsumebla dankeco.

Tamen okazis dum tiuj tagoj kelke da faktoj interesaj por Esperanto, kiujn mi devas raporti.

La mardon, estis granda kunveno ĉe la Ministrejo de Alilandaj Interrilatoj (Foreign Office). Lord Fitz Maurice paroladis unue en franca lingvo kiel vicministro de Alilandaj Interrilatoj; poste paroladis angle S^{ro} Lough, kiel vicministro de Publika Instruado. Ĉar tiu ĉi paroladis tre flue kaj tre rapide, mi ne povis kapti ĉiujn liajn vortojn, kaj mi komencis neatenti, kiam subite la vorto « Esperanto » eksonas, kaj multaj el la aŭdantoj, nome la direktoro de nia alta instruado, turnas al mi siajn rigardojn, kvazaŭ la afero min persone koncernus. Iom ekscitate kaj konfuzate, mi ne komprenas tre bone, kion diras S^{ro} Lough : mi nur rimarkas, ke li parolas pri lingvo, kies gramatikon oni povas ellerni en kelkaj horoj, kaj kies vortaro povas enteniĝi en kelkaj paĝoj, kaj ke la aŭdantaro ekridas. Mi do konjektas, ke li mokas Esperanton, kaj mi pripensas nian francan proverbon : « ridos multe, kiu ridos laste ! » Sed je mia granda surprizo, post la kunsido alparolas min du-tri profesoroj de angla lingvo per tiuj ĉi vortoj : « Nu, vi estas kredeble kontenta pro la granda laŭdo, kiun faris pri Esperanto S^{ro} Lough ! » Kaj ili certigas min, ke li tute ne mokis Esperanton, sed montris la grandan utilon, kiun ĝi alportos al internaciaj rilatoj, kaj esprimis la deziron, ke oni ĉiulande laboradu por ĝin disvastigi kiel eble plej

rapide. Nur li diris, ke en la nunaj cirkonstancoj, inter Francoj kaj Angloj, ĝi ne estas necesega ĉar la du nacioj, estante najbaraj, povas sufiĉe interkompreniĝi sen tia interkomunikilo; sed, ke estus tute alie, se renkontiĝus kune, kiel certe okazos en la estonto, riprezentantoj de plej diversaj, kaj malproksimaj nacioj. Poste mi sciis de S^{ro} Pollen, la eminenta kaj sindona Prezidanto de la Brita Esperantista Asocio, ke li inspiris tiun laŭdon pri Esperanto al S^{ro} Lough, kiu faris ĝin tre sincere, sed iom humore, laŭ sia kutima maniero. Estus tre grave por nia afero havi la tekston de tiu parto de lia parolado; sed bedaŭrinde la gazetoj preterlasis ĝin en siaj raportoj.

La Londonaj festoj finiĝis la jaŭdon vespere per granda kunveno en la Universitatejo, en kiu tre pentrinde miksiĝis la diverskoloraj Universitataj kostumoj francaj kaj anglaj kun la brilaj bal-roboj de graciaj sinjorinoj kaj fraŭlinoj. Tie mi renkontiĝis kun kelkaj britaj Esperantistoj, nome kun F^{ino} Lawrence, S^{ro} Pollen, kaj S^{ro} Cunningham el Cambridge, kiu venis intence al Londono por min akompani la morgaŭan tagon de Londono al Cambridge.

Efektive la vendredon matene, S^{ro} Cunningham, kun S^{ro} Pollen kaj S^{ro} Stead, ĉefredaktoro de la ĉiekonata « Review of Reviews », min atendis en la stacidomo kaj ni kune vojaĝis en la sama vagonfako, babilante pri plej diversaj temoj kaj precipe pri nia kara lingvo. Alveninte en Cambridge, mi rekuniĝis kun miaj francaj kolegoj por la vizito de la Universitato kaj de la Kolegioj, sed en la Universitata Senatejo, mi plezure vidis la verdan stelon ĉe la butontruo de kelkaj el miaj akceptantoj. La tuta tago pasis en promenoj tra plej interesaj lokoj, t.e. lernejoj similaj kune al palacoj kaj ĉefpreĝejoj, ombraj parkoj, floraj ĝardenoj k. t. p., en festenoj kaj toasto, fine en ekskurso al la riverbordo, de kie ni rigardadis la varmegan ŝipkonkuron de la junaj Cambridge'aj studentoj. Sed, kiam la vespero alproksimiĝis, la Francaj Universitatanoj devis reiri la stacidomon: nur restis kelkaj Esperantistoj invititaj de la Cambridge'a Grupo, nome S^{ro} Joannis profesoro de ĥemio ĉe Sorbono, kun sia filino, S^{ino} Lempereur, direktorino de la Meza Lernejo de Lille, S^{inoj} Delarue kaj de Marais, profesorinoj en Mezaj Lernejoj, kaj mi.

La tre gajhumora kaj agema prezidanto de la E. C. Grupo, S^{ro} Cunningham nin gastame akceptis en sia ĉarma hejmo, tute plena je historiaj memoraĵoj, ĉe Merton Hill. Ni vespermanĝis en salono ornamita de ĉiunaciaj flagoj, inter kiuj vidigis verda standardo, la

standardo mem, kiu pendis ĉe la fenestro de D^{ro} Zamenhof, dum la unua kongreso en Boulogne. Post la manĝo, oni sidiĝis sub la belegaj arboj de la ĝardeno iluminata de finaj lanternoj; kaj oni trinkis ĉampanon je la sano de la Reĝo kaj de la Prezidanto de la Respubliko, poste je la triumfo de Esperanto kaj je la gloro de ĝia genia elpensinto D^{ro} Zamenhof. La parolantoj estis D^{ro} Cunningham, al kiu mi respondis, kolonelo Pollen, Prof. J. Rev. A.J. Edmunds kaj M. W. Stead, kiu tre sprite esprimis sian bedaŭron, ke li ne parolas esperante, simile al signo-fosto, kiu montras la vojon, sed restas mem sennova, kaj tre elokvente klarigis la servojn, kiujn povas fari Esperanto, kiel ŝlosil-lingvo ĉu por faciligi la internaciajn kongresojn, ĉu por solvi la lingvajn demandojn en iaj landoj, k. e. Aŭstrujo-Hungarujo, Finnlando, k. t. p., ebligante ĉiun malgrandan naciaĵon konservi sian propran idiomon kaj samtempe resti komunikebla kun la ceteraj popoloj de la mondo. Je la duono de la 11^a, motoromnibuso veturigis ĉiujn francajn gastojn al la stacidomo, kaj sur ĝia imperialo S^{ro} Stead fiere tenis la verdan standardon, dum la tuta anaro kantis esperantistajn himnojn.

Ne malpli ĝojiga kaj refreŝiga estis la morgaŭa tago, sabato, kiun mi pasigis en Londono, post la disiĝo de la Universitata delegitaro.

Je la 11^a matene mi alvenas ĉe la strato Arundel, en la loĝejon de la Brita E. Asocio, kaj enirante la oficejon, mi salutas la junulojn tie sidantajn: « Bonan tagon, sinjoro! » Oni enkondukas min al S^{ro} Millidge, kun kiu estas jam S^{ro} Wackrill, S^{ro} Moscheles kaj S^{ro} Rhodes. Tiu ĉi ĵus venis de Keighley intence por renkontiĝi kun mi. Baldaŭ alvenas ankaŭ S^{ro} Pollen, kaj ni ĉiuj interparolas plej amike pri la aferoj de Esperanto, pri ĝiaj nunaj malfacilaĵetoj, pri la venonta kongreso de Genevo, pri la definitiva triumfo. Dume ni iras al la belega Klubo « National Liberal Club », kies Kolonelo Pollen estas membro, kaj kie li invitis min tagmanĝi kune kun liaj kolegoj. En tiuj Kluboj oni povas ja kompreni, kiel potence organizita estas la sociala vivo de angla urbanaro. Mi ne kredas, ke io simila ekzistas en kia ajn alia lando.

Sed la plej agrabla surprizo okazis por mi, kiam post la tagmanĝo oni alkondukis min per la subtera londona fervojo al Earls'Court (Grafa Korto), vasta kampo, kie havas lokon la Aŭstra-Hungara ekspozicio. Tie, kvazaŭ per sekreta alvoko fariĝis iom post iom aperado de pli kaj pli multaj Esperantistoj, tiamaniere, ke de ĉiu flanko mi vidas aliĝi al nia bando novajn verdstelulojn, sinjorojn, sinjorinojn, fraŭlinojn kaj eĉ infanetojn. Inter ili mi

rekonas kelkajn jam renkontitajn en Boulogne, nome S^{na} Ĉefeĉ kaj aliajn, kies nomoj bedaŭrinde forflugis el mia memoro. En unu el la kvartaloj de la ekspozicio ni vizitas junan Ĉekan Esperantistinon, kiu parolas nur Boheme, Germane kaj Esperante. Kun kia plezuro ŝi aŭdas el niaj buŝoj la dolĉan sonorecon de la internacia lingvo! Sendube en tiu momento ŝi ne sentas plu sin fremdulino, kvankam tiel malproksime de sia patrolando. Jen la esperantista amaso ĉiam kreskas, kaj ni estas nun pli ol sesdek. Ni preskaŭ plenigas la grandan kafejon-restoracion de la ekspozicio, en kiu ni sidiĝas ĉe longa tablo por trinki teon laŭ la angla modo de la « five o'clock ». Kun koro tute plena je ĝojo kaj dankeco mi leviĝas por respondi al la afabla toasto de kolonelo Pollen, kaj mi provas esprimi en nia belsona lingvo la neesprimeblajn sentojn de frata simpatio, de espero al la estonta paco, de konfido al la fina venko de amo kaj vero, kiuj nature naskiĝas el tiu Esperantista, t. e. ne nur angla-franca, sed plene internacia « entente cordiale ». Kaj tiam la profetaj versoj de nia majstro venas mem al miaj lipoj :

La verdan standardon tre alte ni tenos,
Ĝi signas la veron kaj belon;
La forto mistera de l'mondo nin benos,
Kaj nian atingos ni celon.
Ni inter popoloj la murojn detruos,
Kaj ili ekfalos, kaj ili ekbruos,
Kaj falos por ĉiam, kaj amo kaj vero
Ekregos sur tero!

Kaj dum mia aŭdantaro bruege aplaŭdas, mi vidas, ke la kafej-mastroj, la kelneroj, kaj ĉiuj neesperantistaj gastoj mirege rigardas tiun eksterordinaran vidaĵon kaj mirege aŭskultas tiun nekonatan lingvon, per kiu tiel libere interparolas kaj interkompreniĝas Angloj kaj Francoj jam ne lingve distingeblaj unu de la alia!

Ho ve! estas tempo adiaŭi al miaj karaj samideanoj, kaj dirinte al ili ĉiuj trifoje dankon kaj ĝis la revido, preminte ĉiujn iliajn manojn, mi lasas ilin, kunportante en mia koro la memoron de unu el la plej feliĉaj tagoj de mia vivo.

Certe, per la kora kunsentiĝo de Anglujo kaj Francujo, al kiuj pli-malpli fine aliĝos ĉiuj ceteraj nacioj, oni povas esti certa, ke Esperanto venkos por la bono de la homaro kaj por la paco de l'mondo!

E. BOIRAC.

BIBLIOGRAFIO

« La Revuo » raportas pri novaj verkoj, nur kiam la Redakto donace ricevis du ekzemplerojn.

Tutmonda jarlibro esperantista por 1906, redaktita de F. DE MÉNIL. 1 vol. XLVII-506-paĝa; ĉe *Hachette k.* K^o kaj ĝiaj korespondantoj; prezo : 3 fr. 50. —

Jen la tria jaro de tiu *Jarlibro*; kaj ĉiujare ĝi plidikiĝas. Tio estas vera palpebla pruvo de la senĉesa progresado de Esperanto.

Pro tio, tiu verko estas unu el la plej efikaj *propagandiloj*; ĉar ĝia simpla elmonro sufiĉas por konvinki la skeptikulojn pri niaj sukcesoj.

Sed verko tiel grava kaj multenhava ne eldoniĝas kompreneble sen eraroj; kaj la eldonistoj mem estas la unuaj, kiuj plej bedaŭras la neeviteblajn malĝustajojn. La ĉefa kaŭzo estas, ke en multaj landoj la Esperantistaj Societoj ne sendas al la Redakcio la utilajn kaj necesajn sciigojn por korekto kaj plibonigo.

Pro tiu malfacileco kaj ankaŭ pro la senhalte kreskanta dikeco de l' libro, la eldonistoj decidis, ke tiu jarlibro estos la lasta, kiu aperos en tia formo. Jen kial tiu *Jarlibro* havos estonte *specialan gravecon*, ĉar ĝi montras kiel eble plej ĝuste la staton de l'Esperantistaro en la mondo, la 1^{an} de Januaro 1906.

La sekvantaj *Jarlibroj* estos aranĝitaj laŭ alia tre praktika plano multe pli *densa* kaj *malplilongigita*. La informoj pri Societoj, gazetoj, libroj estos pli *plenaj*; la adresaroj entenos nur la adresojn de la *novaj* esperantistoj, kaj de tiuj, kiuj akceptas korespondadi; plie specialaj adresaroj de komercistoj, k. c. estos aranĝitaj en praktika formo.

La estontaj *Jarlibroj* estos do nur *aldonoj* al la nuna, kaj sekve tiu

1906^a *Jarlibro* estas verko, kiun ĉiu Esperantisto devas posedi, kiel la unuan de serio da *Jarlibroj* sin apogantaj unu sur la alian.

Don Juan aŭ la ŝtona festeno, kvinakta komedio de MOLIÈRE, tradukita de S^o ÉMILE BOIRAC, Rektoro de la Dijona Universitato. 1 vol. 108-paĝa; ĉe *Hachette k.* K^o kaj ĝiaj korespondantoj; prezo, 1 fr. 50. —

Don Juan, la senlaca amanto de ĉiuj virinoj, estas tipo internacia. Preskaŭ en ĉiuj landoj, en ĉiuj lingvoj, ia aŭtoro priskribis tiun karakteron, kiu ekzistis, ekzistas kaj ekzistos tiel longe, kiam daŭros la homa gento sur la tero. Nia literaturo jam posedas la bonegan tradukon de l' dramo de *Puŝkin* « *Ŝtona Gasto* » verkita de S^o N. *Borovko* kaj nun, dank'al S^o Rektoro E. *Boirac*, estas eble kompari la du manierojn, laŭ kiuj du famaj aŭtoroj, unu ŝlava *Puŝkin* kaj unu franca *Molière*, komprenis kaj prezentis tiun tipon de kruela senkora amisto, kies sola plezuro estas delogi ĉastajn virinojn kaj ilin kapti en siaj retoj.

Don Juan tamen ne estas ordinara krimulo. Li vere *amis* ĉiujn virinojn, kiujn li trompis. La beleco lin ravas, kaj ĉiu ajn belulino lin altiras. Li estas vera psika malsanulo, kiu deziregas ĉian knabinon, tiel longe kiam li ŝin ne delogis; kaj kiu satigas de la posedo, tuj kiam li faligis sian viktimon en siajn kaptilojn.

La traduko de Molièr'a komedio ne estas verko facila. Krom la kutima malfacilaĵo doni kiel eble plej laŭvortan tradukon en *literatura* formo, la fakto, ke la Molièr'a lingvo estas malnova kaj kelkafoje iom patosa,

komplikas la laboron. Plej lerte S^o E. Boirac sukcesis tiun taskon. Tio cetere ne mirigas nin.

Tra la Mondo. tutmonda ilustrata revuo Esperantista. Unua Jaro (1905-1906), 1 vol. 496-paĝa, ĉe la *Administranto*, Meudon; prezo: fr. 8. —

En grava artikolo en « Esperanto-jurnalo » pri la Esperanta gazetaro, nia direktoro, Prof. D^{ro} Carlo Bourlet skribis, antaŭ kelkaj monatoj: « Kun *Tra la Mondo*, la Esperantistaro havas sian *Illustration*. » Tiu komparo inter la fama franca kaj la esperanta ilustrataj revuoj, tiel laŭda por la dua, estas vere pravigita de la sekvintaj numeroj.

La unua jaro de *Tra la Mondo*, kun ĝiaj 250 ilustraĵoj, formas volumenon tute allogan, tiom per sia beleco, kiom per sia varieco. Plie, la revuo havas tute specialan karakteron, ĉar la redaktoro zorge evitis imiton de l'ekzistantaj revuoj. Li celis interesi ĉiujn kategoriojn da legantoj, eĉ virinojn kaj infanojn, per artikoloj mallongaj kaj pitoreskaj, senpene legeblaj, akompanataj de multaj ilustraĵoj *montrantaj* la priskribitajn scenojn.

Jam preskaŭ 30 landoj liveris artikolojn kaj verkistojn al la revuo, meritanta la nomon « familia revuo » al ĝi donitan de la esperantaj revuoj.

Ni povas fine sciigi, ke la aŭgusta n^o enhavas, kaj la septembra kaj oktobra n^o enhavos, ilustritajn raportojn pri la Ĝeneva kongreso.

« *La Vie à la campagne*, nova franca Revuo, ĉe *Hachette k. K^o*. Jara abono: Francujo, fr. 20; ceteraj landoj, fr. 28.

Samtempe kun nia *Revuo* aperas nova monata gazeto, kiun ni ple-

zure konigas al tiuj el niaj legantoj, kiuj interesiĝas pri la *Vivo sur la kamparo*.

Ĝi estas vera praktika Revuo, kiu entenas plej ŝatindajn konsilojn por ĉiuj, kiuj posedas kastelon, kampdomon, farmon aŭ bienon. Ĝin plezure kaj profite legos la brutedukistoj, floramantoj, terkulturigistoj aŭ simple tiuj, kiuj serĉas, malproksime de l'urboj, ripozon aŭ sportajn distrojn.

Ĝi helpas siajn abonantojn por pligrandigi iliajn rentojn kaj multigi iliajn plezurojn; kaj, dank'al ĝia organizacio de « Service immobilier à crédit » (kredita bona Oficejo), ĝi ebligas la plej profitdonajn transakciojn.

Neutrálni jazyk mezinárodní Esperanto. Úplná mluvnice a cvičebnice, lernolibro bohema-esperanta verkita de TH. ČEJKA kaj JOS. KRUMPHOLC. 1 vol. 128-paĝa; ĉe *Th. Čejka*, Bystrice-Hostyn (Morava); prezo K. 1,10. —

Tiu verko estas verŝajne la *lasta* de la « Kolekto aprobita », ĉar D^{ro} Zamenhof decidis, ke li de nun ne plu aprobos novajn verkojn. Nia bonega kunlaboranto Theodor Čejka kaj lia samlandano S^o Krumpholc estas jam de longe konataj de ĉiuj Esperantistoj. Ni bone memoras ilian « *Revuon internacian* » tiel zorge redaktitan kaj presitan, kaj kies malapero ni ĉiam bedaŭras. Laŭdoj pri ilia lernolibro estas do superfluaj. Tiu verko konsistas el gramatiko sekvata de la aŭtentika ekzercaro de D^{ro} Zamenhof, de frazeologio kaj de diversaj por ekzerco kaj instruo proponitaj tekstoj. Ni ne dubas, ke tiu nova instruilo forte helpas al la diskonigo de nia lingvo en Bohemujo-Moravujo.

KRONIKO

Aviso. — Niaj legantoj vane serĉus, en tiu kroniko, detalajn raportojn pri la movado esperantista, ĉar ni tute ne intencas konkurenci la poresperantajn propagandajn ĉu naciajn ĉu internaciajn gazetojn. *La Revuo* estas kaj estos ĉiam *pure literatura*. Ĝi ne estas interesperantista al ĉiuj malfermata diskutejo. Por ni, Esperanto estas *fakto*, kaj ni uzas ĝin tia, kia ĝi estas. Espereble ni tiamaniere ankaŭ helpas al ĝia disvastiĝo, sed malrekte, pruvante ĝian utilecon kaj literaturecon.

Nia kroniko estos speciale dediĉata al la ĉiulandaj literaturaj, teatraj, artaj, internacie interesaj okazintaĵoj. Kompreneble ni tamen ne forgesos Esperanton, sed koncerne ĝin ni ankaŭ nur raportos pri gravaj faktoj, kiel ekzemple pri kongresoj, fondaĵoj de novaj societoj kaj grupoj, apero de nova organo, decidoj de internaciaj komitatoj, k. c., kaj ĉiam en la plej mallonga formo. Kritikaĵoj kaj sciigoj pri novaj verkoj oni trovos en nia *Bibliografio*, kiu estos zorge redaktata de unu el niaj plej malnovaj kaj plej eminentaj samideanoj. — C. B.

La dua Universala Kongreso de Esperanto. — En la momento, kiam aperos nia unua numero, la dua universala kongreso de Esperanto havos lokon en Genevo. Ĉiuj esperantistaj gazetoj jam detale sciigis ĝian organizacion, tiel ke ne utilas, ke ni tie ĉi nun parolu pri ĝi. Al tiu nova kongreso ni tutkore deziras plenan sukceson. La unua, dank'al la klopodoj de la Boulogne'aj samideanoj, estis brila kaj glora. Estos malfacile al niaj svissaj amikoj organizi ion pli bonan; ni tamen esperas, ke ilia penado estos kro-

nita per sukceso, kaj ke la dua kongreso, kvankam eble ne forgesigante la brilecon de la unua, ĝin superos almenaŭ pri gravaj por nia afero prosperigaj rezultatoj.

Unuiĝo estas forto. La Esperantistoj montru dum siaj kongresoj, al la mondo, ke ili estas unuanimaj, kaj tiel ili pruvos, ke ili estas fortaj! Sinoferemo, memforĝeso, senjaluzeco, vera neŝajna modesteco: jen estas la ecoj de sincera Esperantisto! Interamika kunlaborado, reciproka kunhelpado, frata unuiĝo: jen estas la rimedoj, kiuj nin kondukos al la fina triumfo!

Nia venonta kroniko estos tute dediĉata al detala raporto pri tiu dua kongreso, kaj plie espereble ni ankaŭ publikigos la originalan tekston de la parolado farita de nia majstro Zamenhof okaze de la malfermo de l'kongreso. — C. B.

El Hispanujo. — La hispana poezio pliriĉiĝis per nova verko titolita « Alma América » (Anim — Ameriko). Ĝin verkis la famkonata perua poeto S^{ro} SANTOS CHOCANO. Li estas potenca, flambiva, ĉarmebrila lirikulo. En sia verko, S^{ro} SANTOS CHOCANO celas elmontri per sia poeta temperamento, kio estas la animo de Ameriko. La versaĵoj, el kiuj konsistas la nova verko, estas majeste versfaritaj kaj tiel belaj, ke estas malfacile elekti la plej valorajn, ĉar ĉiu aparte prezentas sufiĉajn meritojn por igi « embarasa la elekton », laŭ la franca esprimo. La plej laŭdinda eco de la perua poeto estas, ke li mem observas la naturon kaj pentras ĝin per propra kaj artista originaleco, kiu nenion ŝuldas al aliaj poeziaj skoloj, verkistoj aŭ libroj. La verko dediĉita al la hispana Reĝo, estos tre

ŝatata de hispanlingvanoj ne sole pro siaj meritoj, sed ankaŭ pro la altnobla celo de la aŭtoro, kiu penas kunigi per frata ĉirkaŭpremo hispanojn kun sudamerikanoj, kiuj — laŭ la bela kaj vera esprimo de la poeto : « fariĝis liberaj, sed ne fremdaj ». — V. I.

El Francujo. — Jean LORRAIN, la famekonata aŭtoro de noveloj, kronikoj kaj romanoj mortis en Parizo la 2^a de julio 1906.

Li apartenis al la sama familio literatura ol BAUDELAIRE, VILLIERS DE L'ISLE ADAM, EDGAR POË. Ŝatante precipe ĉion malofte, kio ne estis ankoraŭ esprimita, li serĉis prefere la makulojn de nia moderna socio. Liaj rakontoj estas strangaj, teruraj kaj ofte de tia senmoraleco, ke ili povas mirigi aŭ skandali la leganton. Precipe li pentris per brilegaj koloroj la ĉiuspecajn krimulojn, brutajn kaj sentemajn sentaŭgulojn, kiuj renkontiĝas multaj en certaj kvartaloj de la granda Urbo, aŭ la morojn de la kosmopolita societo de Parizo kaj de urboj

pli aŭ malpli parizaj, Nice, Trouville. La personoj de liaj verkoj estas malsanuloj; iliaj malvirtoj estas malsanoj, kiujn kaŭzas lukso, diaboĉo. Oni povus surskribi sur ĉiuj liaj rakontoj la saman titolon : sango, volupto, mono, amo kaj morto. Kun ironio ĝoje tranĉanta kaj tamen iafaje kompatema, li mokas ĉiajn malsaĝaĵojn de la mondo moderna.

Dum dudek jaroj, sen laciĝo, li malŝparis en kronikoj ĵurnalaj pri ĉiutagaj okazintaĵoj, pri artaj, literaturaj temoj la plej riĉajn kapablojn de imago kaj de stilo. — C. A.

El Frankfurto. — Nia kara kaj agema samideano KONRADO PETERS malfeliĉe mortis en la aĝo de 34 jaroj, la 21^a de julio. Li estis unu el la anoj de tiu vivplena Frankfurta grupo, kiu plej energie kaj efike propagandis.

Tre interesita de la lingvo mem, li zorge studis ĝin kaj estis plej bona instruanto. Ripozon al lia korpo, senforĝeson al lia alta spirito! — C. B.

GRAVA KONKURSO

La Revuo decidis malfermi konkurson inter siaj abonantoj.

Kondiĉoj de la literatura konkurso :

1^a Verki *originalan* (netradukitan) novelon, rakonton, komedion aŭ dramon *en prozo*, de tia longeco, ke, post enpresado en *la Revuo*, ĝi havus ne malpli ol 6 paĝojn kaj ne pli ol 12 paĝojn. Skribi ĝin plej legeble nur sur unu flanko de l'papero.

2^a Sendi, per rekomendita poŝto, la manuskripton al la Redakcio de « *la Revuo* » antaŭ la 1^a de januaro 1907 (lasta templimo), kaj aldoni al la manuskripto la banderolon de *la Revuo*, kiu pravas ke la sendanto estas aboninto aŭ korespondanto, aŭ sendi monon por abono de unu jaro.

Premioj : — La juĝantaro samtempe atentus la elegantecon de la stilo kaj la intereson de la teksto. Ĝi disdonos la sekvantajn premiojn :

1^a PREMIO : Fr. 200. — 2^a PREMIO : Fr. 100. — 3^a PREMIO : Fr. 50.

La aliaj aŭtoroj de bonaj tekstoj ricevos ĉin po dek frankoj da libroj.

La premiigitaj tekstoj estos enpresitaj en « la Revuo » dum la jaro 1907.

La Redakcio konservos por si la rajton enpresi, post korekto se bezone, la nepremiigitajn tekstojn.

Ĉiu aŭtoro de enpresita teksto ricevos senpage 10 ekzemplarojn de la n^o de « *la Revuo* », kiu enhavos lian tekston.

Coulommiers. — Imp. PAUL BRODARD.

PAROLO DE D^{ro} L. L. ZAMENHOF

EN LA

DUA UNIVERSALA KONGRESO ESPERANTISTA

Estimataj Sinjorinoj kaj Sinjoroj!

Mi esperas, ke mi plenumos la deziron de ĉiuj alestantoj, se en la momento de la malfermo de nia dua kongreso mi esprimos en la nomo de vi ĉiuj nian koran dankon al la brava svisa lando kaj al ĝia registaro por la gastameco, kiun ili montris al nia kongreso, precipe al Lia Moŝto la Prezidanto de la Svisa Konfederacio, kiu afable akceptis antaŭ du monatoj nian delegitaron. Apartan saluton al la urbo Ĝenevo, kiu jam multajn fojojn glorie enskribis sian nomon en la historion de diversaj gravaj internaciaj kaj homunuigaj aferoj.

Permesu al mi ankaŭ esprimi en la nomo de vi ĉiuj nian koran dankon al la organizintoj de la nuna kongreso, al la sindonaj svisaj esperantistoj, kiuj tiel multe kaj senlace laboris en la daŭro de la pasinta jaro, fondis preskaŭ en ĉiuj urboj de la svisa lando grupojn esperantistajn kaj diligente faris ĉion, kion ili povis, por sukcesa pretigo de nia kongreso; al la provizora Centra Organiza Komitato, kiu — precipe en la persono de sia Prezidanto — tiel energie laboris kaj tiel diligente zorgis pri ĉiuj preparoj; fine — sed certe ne malplej grave — al tiuj kaŝitaj amikoj, kiuj per mal-avara fondo de la Centra Oficejo donis fortikan fundamenton por ĉiuj plej gravaj laboroj.

Sinjorinoj kaj Sinjoroj! Ĉe la malfermo de nia kongreso vi atendas de mi ian parolon; eble vi atendas de mi ion oficialan, ion indiferentan, palan kaj senenhavan, kiel estas ordinare la oficialaj paroloj. Tiam parolon mi tamen ne povas doni al vi. Mi ĝenerale ne amas tiajn parolojn, sed precipe nun, en la nuna jaro, tia senkolora oficiala parolo estus granda peko de mia flanko. Mi venas al vi el lando, kie nun multaj milionoj da homoj malfacile batalas

pro libereco, pro la plej elementa homa libereco, pro la *rajtoj de homo*. Pri tio ĉi mi tamen ne parolus al vi; ĉar se kiel *privata homo* ĉiu el vi eble sekvas kun intereso la malfacilan bataladon en la granda multemiliona lando, tamen kiel *esperantistojn* tiu ĉi batalado ne povas vin tuŝi kaj nia kongreso havas nenion komunan kun aferoj politikaj. Sed krom la batalado pure politika en la dirita lando estas nun farata io, kio nin kiel esperantistojn ne povas ne tuŝi : ni vidas en tiu lando kruelan bataladon inter la *gentoj*. Tie ne homo de unu lando pro politikaj patrolandaj interesoj atakas homojn de alia lando, — tie la naturaj filoj de sama lando ĵetas sin kiel kruelaj bestoj kontraŭ la tiel same naturaj filoj de tiu sama lando nur tial, ĉar ili apartenas al alia gento. Ĉiutage estingiĝas tie multe da homaj vivoj per batalado politika, sed multe pli da homaj vivoj estingiĝas tie ĉiutage per batalado *intergenta*. Terura estas la stato de aferoj en la multelingva Kaŭkazo, terura estas la stato en la Okcidenta Rusujo. Malbenita, milfoje malbenita estu la intergenta malamo!

Kiam mi estis ankoraŭ infano, mi en la urbo Bjelostok rigardadis kun doloro la reciprokan fremdecon, kiŭ dividas inter si la naturajn filojn de sama lando kaj sama urbo. Kaj mi revis tiam, ke pasos certa nombro da jaroj, kaj ĉio ŝanĝiĝos kaj boniĝos. Kaj pasis efektive certa nombro da jaroj, kaj anstataŭ miaj belaj songoj mi ekvidis teruran efektivaĵon : en la stratoj de mia malfeliĉa urbo de naskiĝo sovaĝaj homoj kun hakiloj kaj feraj stangoj sin ĵetis kiel plej kruelaj bestoj kontraŭ trankvilaj loĝantoj, kies tuta kulpo konsistis nur en tio, ke ili parolis alian lingvon kaj havis alian gentan religion, ol tiuj ĉi sovaĝuloj. Por tio oni frakasis la kraniojn kaj elpikis la okulojn al viroj kaj virinoj, kadukaj maljunuloj kaj senhelpaj infanoj! Mi ne volas rakonti al vi la terurajn detalojn de la bestega Bjelostoka buĉado; al vi, kiel al esperantistoj, mi volas nur diri, ke terure altaj kaj dikaj estas ankoraŭ la interpopolaj muroj, kontraŭ kiuj ni batalas.

Oni scias, ke ne la rusa gento estas kulpa en la besta buĉado en Bjelostok kaj multaj aliaj urboj, ĉar la rusa gento neniam estis kruela kaj sangavida; oni scias, ke ne la Tataroj kaj Armenoj estas kulpaj en la konstanta buĉado en Kaŭkazo, ĉar ambaŭ gentoj estas gentoj trankvilaj, ne deziras altrudi al iu sian regadon, kaj la sola, kion ili deziras, estas nur, ke oni lasu ilin trankvile vivi. Oni scias nun tute klare, ke kulpa estas aro da abomenindaj krimuloj, kiuj per diversaj plej ruzaj kaj plej malnoblaj rimedoj, per amase dissemi-

altaj mensogoj kaj kalumnioj arte kreas teruran malamon inter unuj gentoj kaj aliaj. Sed ĉu la plej grandaj mensogoj kaj kalumnioj povus doni tiajn terurajn fruktojn, se la gentoj sin reciproke bone konus, se inter ili ne starus altaj kaj dikaj muroj, kinj malpermesas al ili libere komunikiĝadi inter si kaj vidi, ke la membroj de aliaj gentoj estas tute tiaj samaj homoj kiel la membroj de nia gento, ke ilia literaturo ne predikas iajn terurajn krimojn, sed havas tiun saman etikon kaj tiujn samajn idealojn kiel nia? Rompu, rompu la murojn inter la popoloj, donu al ili la eblon libere konatiĝi kaj komunikiĝi sur neŭtrala fundamento, kaj nur tiam povos malaperi tiaj bestaĵoj, kiujn ni nun vidas en diversaj lokoj.

Ni ne estas tiel naivaj, kiel pensas pri ni kelkaj personoj : ni ne kredas, ke neŭtrala fundamento faros el la homoj anĝelojn ; ni scias tre bone, ke la homoj malbonaj, ankaŭ poste restos malbonaj ; sed ni kredas, ke komunikiĝado kaj konatiĝado sur neŭtrala fundamento forigos almenaŭ la grandan amason de *tiu*j bestaĵoj kaj krimoj, kiuj estas kaŭzataj ne de malbona volo, sed simple de reciproka sinnekonado kaj de devigata sinaltрудо.

Nun, kiam en diversaj lokoj de la mondo la batalado inter la gentoj fariĝis tiel kruela, ni, Esperantistoj, devas labori pli energie ol iam. Sed por ke nia laborado estu fruktoporta, ni devas antaŭ ĉio bone klarigi al ni la *internan ideon* de la esperantismo. Ni ĉiuj senkonscie ofte aludadis tiun ĉi ideon en niaj paroloj kaj verkoj, sed ni neniam parolis pri ĝi pli klare. Estas jam tempo, ke ni parolu pli klare kaj precize.

El la Deklaracio, unuanime akceptita en la Bulonja kongreso, ni ĉiuj scias, kio estas la esperantismo en rilato *praktika* ; el tiu ĉi Deklaracio ni ankaŭ scias, ke « Esperantisto estas nomata ĉiu persono, kin uzas la lingvon Esperanto, tute egale, por kiaj celoj li ĝin uzas. » Esperantisto sekve estas ne sole tiu persono, kin revas unuigi per Esperanto la homaron, Esperantisto estas ankaŭ tiu persono, kin uzas Esperanton ekskluzive por celoj praktikaj, Esperantisto ankaŭ estas persono, kin uzas Esperanton por gajni per ĝi monon, Esperantisto estas persono, kin uzas Esperanton nur por amuziĝadi, Esperantisto fine estas eĉ tiu persono, kin uzas Esperanton por celoj plej malnoblaj kaj hommalaj. Sed krom la flanko *praktika*, deviga por ĉiuj kaj montrita en la Deklaracio, la esperantismo havas ankoraŭ alian flankon, ne devigan, sed multe pli gravan, flankon *idean*. Tiun ĉi flankon diversaj Esperantistoj povas klarigi al si en la plej diversa maniero kaj en la plej

diversaj gradoj. Tial, por eviti ĉiun malpacon, la Esperantistoj decidis lasi al ĉiu plenan liberecon akcepti la internan ideon de la esperantismo en tiu formo kaj grado, en kiu li mem deziras, aŭ — se li volas — eĉ tute ne akcepti por la esperantismo ian ideon. Por demeti de unuj Esperantistoj ĉiun respondecon por la agoj kaj idealoj de aliaj Esperantistoj, la Bulonja Deklaracio precizigis la oficialan, de ĉiuj akceptitan, esencon de la esperantismo kaj aldonis la sekvantajn vortojn : « Ĉiu alia espero aŭ revo, kiun tiu aŭ alia Esperantisto ligas kun la esperantismo, estas lia afero pure *privata*, por kiu la esperantismo ne respondas. » Sed bedaŭrinde la vorton « *privata* » kelkaj amikoj-esperantistoj klarigas al si en la senco de « malpermesata », kaj tiamaniere anstataŭ konservi al la interna ideo de la esperantismo la eblon tute libere disvolviĝi, ili volas tiun ĉi ideon tute mortigi. Se ni, batalantoj por Esperanto, propravole donis al la vasta mondo plenan rajton rigardadi Esperanton nur de ĝia flanko praktika kaj uzadi ĝin nur por sia utilo, tio ĉi kompreneble al neniu donas la rajton postuli, ke ni *ĉiuj* vidu en Esperanto *nur* aferon praktikan? Bedaŭrinde en la lasta tempo inter la Esperantistoj aperis tiaj voĉoj, kiuj diras : « Esperanto estas nur lingvo; evitu ligi eĉ tute private la esperantismon kun ia *ideo*, ĉar alie oni pensos, ke ni ĉiuj havas tiun ideon, kaj ni malplaĉos al diversaj personoj, kiuj ne amas tiun ideon! » Ho, kiaj vortoj! Et la timo, ke ni eble ne plaĉos al tiuj personoj, kiuj mem volas uzi Esperanton nur por aferoj utilaj por ili, ni devas *ĉiuj* elŝiri el nia koro tiun parton de la esperantismo, kiu estas la plej grava, la plej sankta, tiun ideon, kiu estis la ĉefa celo de la afero de Esperanto, kiu estis la stelo, kiu ĉiam gvidadis ĉiujn batalantojn por Esperanto! Ho, ne, ne, neniam! Kun energia protesto ni forĵetas tiun ĉi postulon. Se nin, la unuajn batalantojn por Esperanto, oni devigos, ke ni evitu en nia agado ĉion idean, ni indigne disŝiros kaj bruligos ĉion, kion ni skribis por Esperanto, ni neniigos kun doloro la laborojn kaj oferojn de nia tuta vivo, ni forĵetos malproksimen la verdan stelon, kiu sidas sur nia brusto, kaj ni ekkrios kun abomeno : « Kun *tia* Esperanto, kiu devas servi ekskluzive nur al celoj de komercio kaj praktika utileco, ni volas havi nenion komunan! »

Venos iam la tempo, kiam Esperanto, fariĝinte posedaĵo de la tuta homaro, perdos sian karakteron idean; tiam ĝi fariĝos jam nur lingvo, oni jam ne batalados por ĝi, oni nur tirados el ĝi profiton. Sed nun, kiam preskaŭ ĉiuj Esperantistoj estas ankoraŭ ne

profitantoj, sed nur batalantoj, ni ĉiuj konscias tre bone, ke al laborado por Esperanto instigas nin ne la penso pri praktika utileco, sed nur la penso pri la sankta, granda kaj grava *ideo*, kiun lingvo internacia en si enhavas. Tiu ĉi ideo — vi ĉiuj sentas ĝin tre bone — estas *frateco kaj justeco inter ĉiuj popoloj*. Tiu ĉi ideo akompanadis Esperanton de la unua momento de ĝia naskiĝo ĝis la nuna tempo. Ĝi instigis la aŭtoron de Esperanto, kiam li estis ankoraŭ malgranda infano; kiam antaŭ dudek-ok jaroj rondeto da junaj diversgentaj gimnazioj festis la unuan signon de vivo de la estonta Esperanto, ili kantis kanton, en kiu post ĉiu strofo estis ripetataj la vortoj: « Malamikeco de la nacioj falu, falu, jam estas tempo. » Nia himno kantas pri la « nova sento, kiu venis en la mondon »; ĉiuj verkoj, vortoj kaj agoj de la iniciatoro kaj de la nunaj Esperantistoj ĉiam spiras tute klare tiun saman ideon. Neniam ni kaŝis nian ideon, neniam povis esti eĉ la plej malgranda dubo pri ĝi, ĉar ĉio parolis pri ĝi. Kial do aliĝis al ni kaj sindone kaj senprofite laboris kun ni la personoj, kiuj vidas en Esperanto « nur lingvon »? Kial ili ne timis, ke la mondo kulpigos ilin pri granda krimo, nome pri la deziro helpi al iom-post-ioma unuiĝo de la homaro? Ĉu ili ne vidas, ke iliaj paroloj estas kontraŭaj al iliaj propraj sentoj, kaj ke ili senkonscie revas pri tio sama, pri kio *ni* revas, kvankam pro neĝusta timo antaŭ sensencaj atakantoj ili penas tion ĉi nei?

Se mi la tutan pli bonan parton de mia vivo memvole pasigis en grandaj suferoj kaj oferoj kaj ne rezervis por mi eĉ ian rajton de aŭtoreco, — ĉu mi faris tion ĉi pro ia praktika utileco? Se la unuaj Esperantistoj pacience elmetadis sin ne sole al konstanta mokado, sed eĉ al grandaj oferoj, kaj ekzemple unu malriĉa instruistino longan tempon suferis malsaton, nur por ke ŝi povu ŝpari iom da mono por la propagando de Esperanto, — ĉu ili ĉiuj faris tion ĉi pro ia praktika utileco? Se ofte personoj alforĝitaj al la lito de morto skribadis al mi, ke Esperanto estas la sola konsolo de ilia finiĝanta vivo, — ĉu ili pensis tiam pri ia praktika utileco? Ho, ne, ne, ne! Ĉiuj memoris nur pri la interna *ideo*, entenata en la esperantismo; ĉiuj ŝatis Esperanton ne tial, ke ĝi alproksimigas reciproke la *korpojn* de la homoj, eĉ ne tial, ke ĝi alproksimigas la *cerbojn* de la homoj, sed nur tial, ke ĝi alproksimigas iliajn *korojn*.

Vi memoras, kiel forte ni ĉiuj estis entuziasmigataj en Bulonjo eĉe l'Maro. Ĉiuj personoj, kiuj partoprenis en la tiea kongreso,

konservis pri ĝi la plej agrablan kaj plej entuziasman memoron por la tuta vivo, ĉiuj ĝin nomas « la neforgesebla kongreso ». Kio do tiel entuziasmigis la membrojn de la kongreso? Ĉu la amuzoj per si mem? Ne, ĉiu ja povas havi sur ĉiu paŝo multe pli grandajn amuzojn, aŭskulti teatraĵojn kaj kantojn multe pli bonajn kaj plenumatajn ne de nespertaj diletantoj, sed de plej perfektaj specialistoj! Ĉu nin entuziasmigis la granda talento de la parolantoj? Ne, ni tiajn ne havis en Bulonjo. Ĉu la fakto, ke ni komprenis nin reciproke? Sed en ĉiu kongreso de samnacioj ni ja komprenas nin ne malpli bone, kaj tamen nenio nin entuziasmigas. Ne, vi ĉiuj sentis tre bone, ke nin entuziasmigis ne la amuzoj per si mem, ne la reciproka sinkomprenado per si mem, ne la praktika utileco, kinn Esperanto montris, sed la interna *ideo* de la esperantismo, kiun ni ĉiuj sentis en nia koro. Ni sentis, ke komenciĝas la falado de la muroj inter la popoloj, ni sentis la spiriton de ĉiuhoma frateco. Ni konsciis tre bone, ke ĝis la fina malapero de la muroj estas ankoraŭ tre kaj tre malproksime, sed ni sentis, ke ni estas atestantoj de la unua forta ekbato kontraŭ tiuj muroj; ni sentis, ke antaŭ niaj okuloj flugas ia fantomo de pli bona estonteco, fantomo ankoraŭ tre nebula, kiu tamen de nun ĉiam pli kaj pli korpigados kaj potenciĝados.

Jes, miaj karaj kunlaborantoj! Por la indiferenta mondo Esperanto povas esti nur afero de praktika utileco. Ĉiu, kiu uzas Esperanton aŭ laboras por ĝi, estas Esperantisto, kaj ĉiu Esperantisto havas plenan rajton vidi en Esperanto nur lingvon, simplan, malvarman internacian kompreniĝilon, similan al la mara signaro, kvankam pli perfektan. *Tiaj* Esperantistoj kredeble ne venos al niaj kongresoj aŭ venos al ili nur por celoj esploraj aŭ praktikaj aŭ por malvarma diskutado pri demandoj pure lingvaj, pure akademaj, kaj ili ne partoprenos en nia ĝojo kaj entuziasmo, kiu eble ŝajnos al ili naŭva kaj infana; sed tiuj Esperantistoj, kiuj apartenas al nia afero ne per sia kapo, sed per sia *koro*, tiuj ĉiam sentos kaj ŝatos en Esperanto antaŭ ĉio ĝian internan *ideon*; ili ne timos, ke la mondo moke nomos ilin utopiistoj kaj la naciaj ŝovinistoj eĉ atakos ilian idealon kvazaŭ krimon; ili estos fieraj pri tiu nomo de utopiistoj. Ĉiu nia nova kongreso fortikigos en ili la amon al la interna ideo de la esperantismo, kaj iom post iom niaj ĉiujaraj kongresoj fariĝos konstanta festo de la homaro kaj de homa frateco.

AUTUNAJ VENTOJ

Unuakta dramo.

PERSONOJ

NARCISO, maljuna kamparulo.

ANNO, lia edzino.

PAŜTISTO.

Hejmo de farma domo en la Kataluna kamparo.

Dekstre estas la hejma fajro. Kiel ombrelo, larĝa kamentubo kovras ĝin, ornamita per blupentritaj teleroj. — Tablo ĉirkaŭita de benkoj kaj seĝoj, staras antaŭ la fajro. Mure oni vidas du ŝtupojn de ŝtuparo supreniranta la unuan etaĝon.

Maldekstre pordo; ĝi estas fermita.

Ĉe la fundo, larĝa vitra fenestraro ebligas vidi la arbaron; luno ĉi tiun pale lumigas. Angule, malalta pordo kondukas al ombra stalo.

Kribriroj, bovaj kaj ĉevalaj jungaĵoj, terlaboriloj, falĉiloj kaj vipoj, ĉiuj de araneaĵoj kovritaj, bulbaro pendas de la muroj. Trogo, vinujoj, felsakoj kaj stangoj, kuŝas apudmure sur tero.

Olelumilo lumas sur la tablo.

SCENO I

NARCISO, ANNO

ANNO, *maljuna kamparulino, faldas tolaĵojn sidante apud la fajrejo. Ŝia edzo NARCISO riparas korbegon.*

En mallaŭto ŝin banas la kampa domo.

ANNO, *ne plu laborante, kaj kun la tolaĵoj sur la genuoj, restas atente rigardante antaŭen. Ankaŭ ne laborante, NARCISO rigardas ŝin.*

NARCISO, *post momento, Annon demandas.* — Kion vi pensas nun?

ANNO *surprizita de lia voĉo ektremas, kaj poste promenigante sian rigardon ĉirkaŭen, mallaŭte respondas.* — Mi timas, Narciso!

NARCISO *reprente sian taskon.* — Ho, ho, ho!

ANNO. — Mi havas timon.... De la pasinta lundo mi ne povis forpeli lin de antaŭ mi. (*Ŝi malpligrandiĝas ĉe la kubutapoga seĝego, sur kiu ŝi sidas, kaj antaŭen etendas la manojn kvazaŭ ŝi ion forpelus.*)

NARCISO. — Certe, vi estas virino! Diru: ĉu vi okazigis al li ian malbonaĵon? Ĉu vi ne kondukis por li, kvazaŭ li estus el nia sango? Nu! Kion do vi timas?

ANNO *teren rigardante*. — Ĉu ni scias multfoje, ĉu ni faras ian malbonaĵon?

NARCISO. — Ho, ho, ho! Kion vi devis fari, estis tio : ne iri lin vidi. Jen!

ANNO *skuante la kapon*. — Vi estas prava! (*Kun teruro*.) Li estis tiel stranga, kaj certe, mi kredas, la farita de li grimaco estas tio, kio lin rememorigas al mi. (*Ŝi senkonfide ĉirkaŭen rigardas*.)

NARCISO. — Bone, bone, sufiĉas, mia Anno! (*Post malgranda silentiĝo*.) Pli bone estus, se la mortintoj revenus, la malfeliĉuloj...!

ANNO *nerve*. — Ĉu vi volas min kredi? Ni ne parolu pri ili! (*Reve*.) Ŝajnas, ke oni ilin alvokas!

NARCISO. — Sed vi estas, kiu parolas kaj reparolas ĉiam pri ili!
Silento. Ekstere, hundo malgaje bojas.

ANNO *terurita*. — Ĉu vi aŭdis?! (*Denove oni aŭdas bojadon*.) Ĉu vi aŭdas?!!

NARCISO. — Estas la hundino, kiu bojas en la pajlejo.

ANNO. — Kion ŝi flaris?

NARCISO *priokupita, sed ĝin kaŝante*. — Sed kion vi volas, ke ŝi flaris!

ANNO. — Kompatiinda besto! Sendube, ĝi bedaŭras la paŝtiston!

NARCISO. — Pli verŝajne, ĝi aŭdis iun vagantan tra la monto!

ANNO. — En tiuj ĉi horoj, kiun vi povas supozi vagantan tra l'kamparo?! (*Hundo rebojas*.)

NARCISO. — Ĉasiston malfruantan, eble... (*Li ekstaras*.)

ANNO *kun mistero*. — Ĉu vi scias, kion diris al mi Blava, la mastrino de l'malgranda farmodomo?

NARCISO *kun la atento pli eksteren ol sian edzinon*. — Kion ŝi diris al vi?

ANNO. — Kiam ŝi eksciis, ke Panizo mempendiĝis, ŝi diris al mi tion : Dungu plej rapide novan paŝtiston; ĝis kiam vi havos tiun, kiu revarmigos la kuŝejon, Panizo vagados ĉirkaŭ la farmodomo ĉiunokte!

NARCISO. — Virinaj sensencaĵoj! Vi nur estas bestoj! Silentu, mi petas. (*Li antaŭeniras ĝis la fenestraro atente aŭskultante. Denove bojas hundo*.)

ANNO. — Narciso! Narciso!

NARCISO *haltas starigante flanken la kapon. Post paŭzo*. — Ŝajne iun mi aŭdas!

ANNO *krucigante la manojn*. — Ho ve! Pura Virgulino!

Ŝi preĝante murmuretas. Paŭzo. Oni aŭdas du frapojn ĉe l'pordo.

Teruro desegniĝas sur la vizaĝoj de la gefarmistoj. NARCISO signe diras al Anno, ke ŝi silentu. Oni aŭdas tri novajn frapojn.

NARCISO *energie, kun videbla peno.* — Kiu estas tie?!

SCENO II

NARCISO, ANNO, poste PAŜTISTO

PAŜTISTO *ekstere.* — Mi, estas! Malfermu!

ANNO *ekstaras.*

NARCISO *alproksimigante la pordon.* — Kiu estas tie?!

PAŜTISTO *ekstere.* — Ĝi estas mi. La paŝtisto de Kasa'o.

NARCISO *al Anno.* — La nova paŝtisto, Anno! Ĉu ni povis ĝin pensi?

ANNO *ridetante malgraŭ si mem.* — Ha! (*Seriozige*) Ne malfermu! Rigardu bone antaŭe!

NARCISO *tra la serurtruo.* — Kiel oni nomas vin?

PAŜTISTO *ĉiam ekstere.* — Laŭvole!

NARCISO *same ol antaŭe.* — Kiu dungis vin?

PAŜTISTO. — Mariano la tartanisto¹. Li alvenis hieraŭ Kasa'on kaj diris al mi, ke vi aŭ iu ajn dungos min. Ĉu ne estas ĉi tie la Narcisa hejmo? Nu! Malfermu, homo!

NARCISO *malfermas nefidemetate. Eniras malvarmeta aero, kaj kun ĝi PAŜTISTO. Tiu Paŝtisto estas dudek- kvinjara knabo kun ĉirkaŭvaganta rigardo kaj frenezula vizaĝo. Li estas vestita per ŝnurŝuoj, velura pantalono alligita per ŝnuro, de la piedradikoj ĝis la genuoj, ĉokoladkolora trikoto, ruĝa larĝa zonerubando kaj Emporda'a ĉapo. Sur la ŝultroj li portas veston, kaj sur la flanko felsakon. Li tenas vergon per la mano. Ŝafara hundo estas lia tuta sekvantaro.*

PAŜTISTO *enirante.* — Sanktan nokton al ĉiuj kaj sanktan ripozadon al la mortintoj de tiu ĉi hejmo!

NARCISO *kaj Anno reciproke sin rigardas.*

PAŜTISTO *delasas sur benkon veston kaj felsakon, kaj teren kuŝigas la hundon.*

NARCISO *fermite kaj barinte la pordon.* — La nunaj horoj ne estas oportunaj por trairi la montojn. Certe vi devis celi por alveni, kiam la suno estis ankoraŭ alta.

1. Tartano estas durada veturilo kun arka tegmento el tolo, per kiu en Katalunujo regule oni vojaĝas de vilaĝo-vilaĝon.

PAŝTISTO. — Kion vi volas? Mi ja forlasis Kasa'on sunleviĝe.

NARCISO. — Ĉu vi perdiĝis do?

PAŬTISTO. — Ne!

NARCISO. — Tiom da tempo tamen sufiĉus por veni kaj returnen iri!

PAŬTISTO *revante*. — Nu! Mi trairis la Oran Valon, kaj haltis en la voja enveturejo.... Ĉu vi ĝin konas? Tie estas tiaj knabinoj...! Oni estas junulo, jen... kaj.... (*Li eksidas.*) Belaj knabinoj, certe (*Paŭzo.*) tre belaj.... Mi neniam trovis tiajn en la arbaroj...!

ANNO. — Kiel vi diras, ke vi estas nomita?

PAŬTISTO. — Laŭ via volo. Ĉie, kie mi ĉeestis oni min nomis malsame.

ANNO. — Sed via nomo, kiu estas?

PAŬTISTO *penante por reekmemori*. — Mi tute forgesis; mi ja ĝin ne reekmemoras! (*Li scieme rigardas la ĉambron kaj speciale la plafonon.*)

NARCISO. — Kiel do vi deziras, ke ni nomu vin?

PAŬTISTO *prípensinte*. — Paŝtisto!... Ĉu vi ĝin ŝatas?

NARCISO. — Bonege!

ANNO. — Se vi ŝatas ĝin!

NARCISO *daŭrigas la korboplektadon*.

PAŬTISTO. — Jes, mi ŝatas ĝin, ĉar ĝi estas mia metia nomo... kaj, kiam homo estas io, estas ja iom. (*Post malgranda paŭzo.*) Lasu min alproksimiĝi al la fajro; estas tia malsekeco en tiuj ĉi diaj montoj.

ANNO *pretigante lokon por li*. — Eksidu ĉi tien.... Eble vi ne vesperman ĝis?

PAŬTISTO. — Ne.

ANNO. — Ho, ĉu vi vidas? Mi faros por vi olean supon.

PAŬTISTO. — Ho, estas ne bezone. Mi portas panon kaj fromaĝon en la felsako.... (*Ĉi tion li prenas.*) Ĉu vi havas bulbon?

ANNO. — Ho, jes!

NARCISO *al Anno*. — Boligu al li vinon!

ANNO *al Narciso*. — Certe, vi estas prava. (*Al Paŝtisto.*) Ĝi revarmigos vin.

PAŬTISTO *ĉerpante aferojn el la felsako*. — Se ĝi estas via deziro!

ANNO *iras serĉi la bulbon, kiun ŝi elprenas el bulbaro pendanta ĉe la muro, kaj ĝin al Paŝtisto donas. Klopodante*. — Mi estas tute kontenta pro tio, ke vi alvenis.

PAŬTISTO *kun mordaĵo da pano en buŝo*. — Des pli bone, mastrino.

ANNO. — Vere, vere; mi estas kontenta.

NARCISO. — Sed, kiel, diablo, vi tiel lerte trovis la ĉi tieon?

PAŬTISTO *mordante la bulbon*. — Simple. Oni adresis min tre bonege.... Nu! Estas neeble, ke homo voĵperdu; vi havas vinberojn kun folioj tiel ruĝaj!...

NARCISO. — Ho, jes! Nun ĉe la aŭtuno, vi estas prava.

PAŬTISTO. — Kaj ankaŭ, ĉar vi ĵus senŝeligis la korkajn arbojn, kaj ili montras siajn nudajn ruĝajn trunkojn. Oni diris al mi: knabo, voĵperdi vi ne povas; certe vi trovos la farinodomon sangadantan. (*Li manĝas.*)

ANNO, *kaj NARCISO faras movon*.

PAŬTISTO *streĉas la brakojn mallaboreme; poste li reprenas la panon, kiun sur la benko li estis lasinta; li krakigas la langon, ĝemetas, kaj remanĝas*.

ANNO, *kiu ne ĉesis lin observi*. — Ĉu vi ne fartas bone?

PAŬTISTO. — Jes, mastrino.

ANNO. — Eble la marŝado lacigis vin?

PAŬTISTO. — Ne mastrino.... Mi havas tian nervostaton!... Kial vi ne malfermas la fenestrojn? Ĉio estas tiel fermita ĉi tie!

ANNO. — Kio! Ĉu vi deziras glaciĝi?

Paŭzo. Paŭtisto manĝas; Narciso plektas; Anno klopodetas ĉe la fajro.

PAŬTISTO *ĉirkaŭrigardinte malgaje la ĉambron*. — Sed, kiel ĝi okazis, diru... vi... vi... (*serĉante lian nomon*)... Narciso, ke vi dungis min kiel paŭtiston?

NARCISO. — Ĉu mi ĝin scias? Dum la klopodado por trovi novan paŭtiston, Mariano la tartanisto al mi diris — ĉar li scias, ke mi estas tedita de la enlandaj paŭtistoj — : « Iun mi konas, kiu taŭgos por vi ».

PAŬTISTO. — Mi komprenas. Ŝajne do, vin ne kontentigis tiuj, kiujn vi havis ĝis nun?

NARCISO. — Ne multe. La lasta, kiu ĉeestis kun ni jam de kvin jaroj, ŝajnis bona, sed la lastan horon li difektigis.

PAŬTISTO *kun flanka rigardo*. — Ĉu vi ne bone regalas la paŭtistojn?

ANNO. — Kontraŭe, mia filo! Kvazaŭ ili estus el nia sango, ni ilin regalas!

PAŬTISTO. — Mi tion demandis nenial; sed kiam servantaro plendas!...

NARCISO. — Servantaro, ĉiam kaj ĉial, plendas! Homo dungita estas ne kiel en sia hejmo, kaj tial...

PAŜTISTO *pripenseme*. — Jes, vi estas prava, ja. Oni devas esti tre oportune, en propra hejmo!...

ANNO. — Ĉu vi ne havas familion?

PAŜTISTO. — Ne. (*Silento.*) Mi flaras strangan odoron en tiu ĉi domo!

ANNO *mire*. — Kian odoron vi flaras?

PAŜTISTO. — Mi ne scias; kvazaŭ mi flarus ion malsekan.

ANNO. — Tamen, mia filo, nia kampodomo estas bone ventolita!

PAŜTISTO *nerve*. — Sed, kion vi volas, ke mi diru? Mi sentas odoron, kiu tute al mi ne plaĉas!

NARCISO. — Pli malbonajn ol ĝi eble vi flaris, knabo!

PAŜTISTO. — Vi ja estas prava, vi! (*Silento.*)

ANNO *servas la vinon al Paŝtisto*.

PAŜTISTO *trinkinte*. — Vi diris, ke mia antaŭulo difektiĝis en la lasta horo. Kiel do li agis?

ANNO. — Li mempendiĝis.

PAŜTISTO *leviĝas, rigardas la ĝemastrojn, atente observas la ĉambron, flaras profunde, gestas kvazaŭ li rekonus ion, kaj poste reeksidas malvarme*.

ANNO kaj NARCISO *lin rigardas senmove*.

PAŜTISTO *tre mallaŭte*. — Li mempendiĝis!

ANNO. — Jes.

PAŜTISTO *reŝlaras: liaj okuloj malfermiĝas grande; nerva tremado trakuras lian haŭton; multekscitita*. — Kial do li mempendiĝis!? (*Kriante.*) Kial do li mempendiĝis!?

ANNO *mirigita*. — Sed kio vin kaptas nun!

NARCISO. — Kiaj kriegoj!

PAŜTISTO *kviĉe, mallaŭte, malvarme*. — Kial do li mempendiĝis?

ANNO kaj NARCISO *plialtigas la ŝultrojn*.

PAŜTISTO. — Kie li pendigis sin?

ANNO. — Je koka arbo.

PAŜTISTO. — Ĉu per zonŝnuro?

NARCISO. — Ne, per ŝnurego uzata por alligi la bovinon, kiam ŝin ni melkas.

PAŜTISTO. — Kaj kiel okazis la afero?

NARCISO *pli pripensante ol respondante al Paŝtisto*. — Vere, la afero estis tre stranga, ĉar ni ambaŭ multe amis Panizo'n.

PAŜTISTO. — Kaj li, ĉu li amis vin?

NARCISO *plialtigante la ŝultrojn, arkigante la brovojn kaj rigardinte Annon.* — Li estis maljuna kaj havis maniojn, kiel ĉiuj maljunuloj. « Oni maljuniĝas » — li diradis — « Oni maljuniĝas ». Kaj tion dirinte li nebuliĝis, kaj tiam ne estis rimedo por igi lin paroli.

ANNO *al Narciso.* — Estas vero. Sed diru, kion al tiu vi respondadis.

NARCISO. — Ho, nenion. Tio estas, ke vidante lin tiel malgajan, kiam li rememoris pri sia maljuniĝo, unu tagon mi diris al li : « Forgesu ĉion ĉi ; neniam io mankos al vi ; kiam por konduki la ŝafaron vi ne taŭgos plu, vi eksidos ĉi tien antaŭ la pordon, vi sunbaniĝos... kaj... ». Jen estas ĉio !

ANNO. — Nu ! Ja de kvin jaroj li ĉeestis en nia hejmo !

PAŬTISTO *al Narciso.* — Kaj li eble ridis ?

ANNO. — Kial do li estus ridinta ?

PAŬTISTO. — Ĉar tiaj diritaĵoj estas plezurigaj, kaj homo ridas.

NARCISO. — Neniam li tiel serioziĝis ; li dankis nin kaj restis momenton rigardante la plafonon. Poste li faris : Pze !

ANNO. — Li ĉiam faris : Pze !

NARCISO. — Du tagojn antaŭ la pasinta lundo ni sendis la hundinon ĉe bestkuraciston, por ke li ŝin observu !

ANNO. — Mi kredas, ke li nur atendis trovi sin sola.

NARCISO. — Jen la nokto estis alveninta, kaj ni ĉiam atendis. Nu ! Panizo ne venis. Tre malagrable estis tiu atendo ; la norda vento tre forte blovis, kaj ni ĉi tie glaciĝis.

ANNO. — Rimarku, ĝi estis la unua tago, kiam ni bruligis lignon.

NARCISO. — Ni nin metis en la liton. La sekvantajn tagojn, kiam ni vekigis, antaŭ ol ion fari, mi venis apud lian kuŝejon por vidi ĉu li alvenis dum la nokto, tra la stala pordo, kies ŝlosilo li ĉiam kunportadis. Panizo ne ĉeestis, kaj la ŝlosilo estis en la serurtruo interne.... Tiam mi vere maltrankviliĝis, sed tamen mi pensis...

ANNO, *kiu sekvas la rakonton atente.* — Unue vi alvokis min !

NARCISO. — Jes, mi alvokis ŝin kaj diris tion, kio okazas. Unue, mi opiniis, ke li eble fariĝis kolera.... Kelkafoje oni ne scias.... Ĉu vi komprenas ?... Kaj ke liberiginte sin, li iris servi aliajn mastrojn.

ANNO. — Li ĉiam diradis : « Mi deziras foriri malproksimen. »... Ĉar nenie li estis kontenta, la malfeliĉulo !

NARCISO *daŭrigante sian rakonton.* — Sed poste mi diris al mi : Ĉu io eble estas okazinta al li ĉe la arbaro?... Se la hundino estus hejme, nenio, sed precize ŝi forestis.... Tiam mi prenas tranĉaĵon da pano kaj paron da figoj pensante, ke dum mi matenmanĝos, mi

povos promenante rondiri sur la bieno.... Mi do eliris tra la doma postaĵo suprenirante inter la karobuoj, rekte al korkarbaro, kie li kutimis paŝti la brutaron. Mi marŝadis manĝetante kun neniom da apetito certe, kaj rigardante la teron.... Subite, mi haltas.... Se mi estus paŝinta du paŝojn pli, mi ektuŝegus liajn piedojn....

ANNO. — Dio bona, pardonu lin!

NARCISO *tre ekscitita*. — Tere estis lia ruĝa ĉapo.... Li havis la kapon postenĵetita, ĉar la kunligo estis ja ĉi tie ĉe la gorĝo....

PAŬSTISTO *mallaŭte*. — Sufiĉe!

NARCISO. — El la buŝo eliris fadeno el malmoliĝinta sango, kiu fluadis sur lian kolon....

PAŬSTISTO *same ol antaŭe*. — Sufiĉe!...

NARCISO. — Ho, Sankta Virgulino! Liaj okuloj estis malfermitaj kaj momente mi kredis, ke liaj pupiloj moviĝadas. (*Paŭstisto kaj Anno aŭskultas kun grande malfermitaj okuloj, la unua malgraŭ si mem.*) « Li vivas » mi ekkriis, kaj kvankam tremante mi antaŭeniris al li por lin malpendigi.... Tiam mi vidis, ke ne la pupiloj moviĝadis, sed ke tabanoj profunde enmordetis liajn okulojn!

PAŬSTISTO *kriegante*. — Sufiĉe...e...e!!! (*Granda spirado ŝvingas lian bruston; li havas teruran minacan rigardon; liaj manoj tremas. Longa paŭzo.*)

ANNO *kaj* NARCISO *iom malantaŭeniras*.

PAŬSTISTO *kvietiĝinta, konvinke*. — Mi ne pendigos min, mi, ne!

ANNO. — Vi? Pura Reĝino! Vi tre bone agos, do!

PAŬSTISTO. — Mi ne pendigos min, mi, ne. Ĉar mi ne nur estas paŭstisto: mi *faras*; kaj tial ke mi *faras*, mi iom pli ol paŭstisto estas.

NARCISO *mallaŭte, malgraŭ si mem*. — Kion vi *faras*?

PAŬSTISTO. — Ho!... Mi *faras*!... Ĉu vi scias?

ANNO. — Tre bone, sed kion?

NARCISO. — Ni vidu!

PAŬSTISTO *levante la kapon*. — Mi *faras* kantetojn!

NARCISO. — Vi?

PAŬSTISTO *jesas per la kapo, kun gaja rigardo*. — Jes! (*Paŭzo.*) Vi vidas do, ke mi ne povas....

ANNO. — Ho, mia Dio! Jen estas bela afero! Nu! Li ankaŭ konis tre belajn!

NARCISO. — Rilate al tio, mi povas diri, ke li sciis parkere ĉiujn popolkantojn de l'estinteco.

ANNO. — Eĉ fluton li ludis... kaj rigardu kian objekton li neniam

forlasis. (*Ŝi montras infanan akordeonon¹, kiun ŝi elprenas el la kamena telerapogilo, kaj el kiu ŝi elirigas du sonojn.*)

PAŜTISTO *atente observas.*

ANNO *rigardante malgaje la akordeonon.* — Malfeliĉulo!!

NARCISO. — Li ĉiam kantadis. De ĉi tie oni lin aŭdis, kiam li paŝtadis, kaj eĉ kelkafoje per lia kanta spirado ni komprenis, ke li dancas.

ANNO *ektuŝante sian frunton per la montra fingro.* — Laŭ mi... li estis... tiel bonhumora, kiel maljuna!

PAŜTISTO. — Ho, sed li nur kantis tiujn, kiujn li sciis... sed mi...

ANNO. — Kion, vi?

PAŜTISTO. — Mi ilin *faras*; mi jam ĝin al vi diris.

NARCISO *mirigita.* — Ĉu vi verkas kantetojn?

PAŜTISTO *jesante per la kapo.* — Aŭdu unu el ili! (*Kantante*)

« Ho! adiaŭ Mari-Anno
Princin' de mia sopir',
Se ne estus vin koninta
Mi ne bedaŭrus nun vin.

.....
..... »

(*Li fajfas la ceteron ĝis la fino de la strofo.*)

ANNO *mirigita.* — Ĉu tion vi enmuzikigis?

PAŜTISTO. — Ho! kaj ĝi estas ankoraŭ pli longa.... Kaj mi bone imitas la rankanton (*ĝin li faras*); kaj la januaran ampledon de la katoj (*ĝin li faras ankaŭ*).

Paŭzo. Paŝtisto alterne rigardas la gemastrojn, kontenta je sia sukceso kaj kvazaŭ demandante, kiel al ili ŝajnas lia lerteco.

PAŜTISTO *kun ĝoja rigardo.* — Kaj ĉi tiun alian? (*Kantante*)

« El tamburistoj, tri
De la milito venis;
La plej malgranda, li
Per man' rozfaskon tenis
Ram, rapataplam! »

ANNO *interrompante lin.* — Nu! kio! Sed ĉi tiun mi povus kanti parkere!

PAŜTISTO *videble konfuza.* — Estas pro tio, ke ĝin mi jam konigis.

1. A. accordeon. F. accordéon. G. akkordion. H. acordéon. I. accordéon.

ANNO. — Sed, kion vi diras nun?! Fraŭlino mi estis, kaj vi ankoraŭ ne naskiĝis, kiam mi ĝin kantis kun miaj amikinetoj.

NARCISO *ridante*. — Bonege! Rigardu la mensogulon!

ANNO. — Sed kiajn mensogojn vi diras! Ĉi tion certe ni ne englutos!

PAŬTISTO *raŭke kaj mallaŭte*. — Ĉu estas vero, ke vi ekkonas, ke la kanto ne estas mia?

NARCISO *ridas*.

ANNO *ĉe la fajrejo*. — Ho! Jes, kaj eĉ la alia sendube ne apartenas al vi. Jen tio, kion mi pensas.

PAŬTISTO *teren rigardante*. — Ne; vere! (*La interna kolero, kiu lin mordetas, desegniĝas inter liaj brovoj. Li restas malatenta, potencie de premanta ideo. Intertempo.*)

NARCISO *ordigante sian laboron*. — Ha! nun estas tempo por iri en lilon. Jam estas malfrue. (*Al Paŭtisto.*) Venu, kaj mi montros al vi vian kuŝejon.

PAŬTISTO. — Ĉu ĝi estas, tiu de Panizo?

NARCISO. — Sed certe!

PAŬTISTO *rifuĝante en angulon*. — Ĝi ankoraŭ devas esti varma!

NARCISO. — Nu! Sufiĉe da maloftaĵoj! Ni iru! (*Li ekiras.*)

PAŬTISTO *sur loko*. — Ne! ne! Sur lia kuŝejo mi tute ne volas sterniĝi!

NARCISO *haltante*. — Ho, kio! Ni iru, do!

PAŬTISTO. — Mi diras, ke mi tie tute ne volas kuŝi!... Kial vi donas al mi la kuŝejon de Panizo?! Kiu povas scii, kion lasis sur la kuseno la sonĝoj, kiujn li havis?... Mi nenion volas el tio, kio apartenis al li!... Vi eĉ estas kapablaj doni al mi lian felpoŝegon, lian bastonon, lian akordeonon (*li preskaŭ ridetas, ... serioze denove*) ... kaj lian hundon.... Nu! mi ja ĉion ĉi kunportas kun mi.... Kompreneble, rilate al la akordeono.... (*Li gestas malestime per la mano. Vanteme.*) Mi dormos ĉi tie.

NARCISO *al Anno*. — Ho! Nu, vi, Anno! (*Li silentas, nesciante kion diri, kaj staras nedecidema. Anno ankaŭ. Silento.*)

PAŬTISTO *gestas kvazaŭ dirante, ke li eĉ iom ne cedos. Poste lia vizaĝo kontentiĝas, rideto glitas sur liaj lipoj; li gratas la teron per la vergo, rigardas alterne la geedzojn, kaj fine laŭte ridas.*

NARCISO *senmove*. — Pri kio vi ridas?

PAŬTISTO *ĉiam gratante la teron per la vergo, kun la kapo klinita sur la ŝultro kaj rideto sur la lipoj*. — Mi pensas ion.

NARCISO. — Kion vi pensas?

PAŬTISTO. — Nenion, nenion!

NARCISO. — Diru!

PAŬTISTO. — Nenion, nenion. (*Li ilin rigardas ridetante.*)

ANNO *kun timo*. — Kial vi tiel nin rigardas?

NARCISO. — Kion vi pretendas diri per tia rigardo, vi? Parolu!!

PAŬTISTO. — Ne... ĝi estas..., he, he!... Kiom da klopodoj alvenus al vi...

NARCISO. — Al ni?!

ANNO. — Kial? Kiel?!

PAŬTISTO. — Kiom da klopodoj alvenus al vi se mi pendigus min!

NARCISO. — Nu! nu! Sufiĉe da ŝercoj!

PAŬTISTO *ne aŭskultante lin*. — Neniu volus kredi, ke la alia pendigis sin mem; ĉiuj suspektus vin. Certe tiel, kiel mondo ekzistas, vi amuziĝus.... Ĥe!... Bone.... Kaj se mi al vi dirus : « Ĉi tiun nokton mem, mi pendigos min?... » Ho! kiel plaĉus al mi vidi viajn klopodojn!

ANNO. — Silentu, silentu!

PAŬTISTO. — Fine, kial ne? Kiu povas malebligi ĝin al mi? Ĉu vi povas ĝin malebligi? Ĉi tion neniu povas malebligi al mi, neniu,... neniu.... (*Reve rigardante antaŭen si.*) Vivo longa, longa... neniam finiĝanta!... Kaj ĉiam same... ĉiam egale...! La ŝafaro poste, la hundo ĝin ĉirkaŭkuranta... kaj arbaroj, pli da arbaroj, ankoraŭ arbaroj.... Hove!... Ĉiuj vin vidas pasi... kaj... kiu vi estas? Neniu. « La paŭtisto, tie iras la paŭtisto.... » Kontraŭe, kiam oni., ĉiu parolas pri vi., ĉiu bedaŭras vin., la tuta vilaĝo ekmoviĝas, kaj ĉiuj kampodomoj, ĉiuj ebenaĵoj kaj eĉ la tuta monto ankaŭ... dum vi... kiajn klopodojn, ho! kiajn klopodojn!...

ANNO. — Mia Dio, mia bona Dio!

NARCISO *energie*. — Knabo, kion vi diras? Vi nescias, kion vi diras!!

PAŬTISTO. — Ho, tre bone mi scias, kion mi diras.... Nu, malfermu, ĉar mi deziras eliri.

NARCISO. — Ne, ne, vi ne eliros.

PAŬTISTO *prenante siajn objektojn*. — Ni ĝin vidos, ĉu mi ne eliros.

NARCISO *al Anno*. — Mi kuras al la vilaĝo alvoki homojn!

ANNO. — Ne lasu min sola, ne lasu min!

PAŬTISTO. — Ĉu vi aŭdis; mi volas eliri!

NARCISO. — Ne, vi ne eliros.

PAŬTISTO. — Do, mi pendigos min tie ĉi mem!

NARCISO. — Ni vin malhelpos.

ANNO. — Ni al ĉiu diros, kial vi tion faris!

PAŬTISTO. — Neniu kredos vin. (*Ironie.*) Du mempendiĝintoj dum tiom malmulte da tempo!

NARCISO. — Ho, ne, vi ne atingos vian celon!

PAŬTISTO *kriegante, ploreante, kiel infano.* — Malfermu, malfermu... mi ĝin volas... malfermu... ĉar mi volas min pendigi!

ANNO *al Narciso.* — Ne malfermu al li; li estas frenezulo!

PAŬTISTO *kiel antaŭe.* — Malfermu!... Mi ne povas vivi, mi volas mempendiĝi, mi devas pendigi min! (*Li ekiras al pordo.*)

NARCISO. — Ne! Ne! Malantaŭen!!

PAŬTISTO *per surdiganta kriego.* — Malfermu, mi postulas!

NARCISO *svingante fulĉilon.* — Malantaŭen!

PAŬTISTO *krietigante, malvarme, trankvile.* — Se vi mortigas min, estos same.

NARCISO. — Malantaŭen! Malantaŭen!

PAŬTISTO *ekprenas feraĵon.*

ANNO *al Narciso.* — Malfermu, lasu lin foriri, Narciso. Malfermu pro l'am' al Dio!

PAŬTISTO *ombre minacante.* — Malfermu! (*Mallaŭte.*) Se vi mortigas min, estos same.

NARCISO *post paŭzo tute malfermas la pordon. En ĉambron eniras malvarmeta aero.*

ANNO *sin ŝirmas kontraŭ ĝi, ĵetante sur siajn ŝultrojn la unuan trovitan tukon.*

PAŬTISTO *lasante la feraĵon kaj enspirante.* — Ha!!... Ĉio malobstrukcas mian vojon nun.... Kiel bona estas la ekstera aero!... Post momento, adiaŭ al ĉio! (*Al ili.*) Ĉu la tramonta vento balancis Panizo'n! (*Li ridas.*)... (*Al si mem.*) Ĝis nun, kio estis ĉio? (*Serioze, pripenseme.*) Unu post unu el ĉiuj ŝafaroj, kiujn mi gardis, oni prenis de mi la ŝafojn por ilin buĉi.... (*Ektuŝante sian fruntan.*) Ĉi tie mi havis aferojn, multajn aferojn.... Ĉiajn oni devigis velki!... Kaj nun... « Malfermu! » kaj pordo malfermiĝas... « Tremu! Suferu! » kaj ili tremas, suferas....

Li rigardas la hundon, eksidas apud ĝi sur teron kaj ĝin kisas. Silento. Senmoveco. Paŭtisto leviĝas, reprenas siajn objektojn, kaj eliras malrapidege. Silento. Senmoveco.

SCENO III

NARCISO, ANNO

NARCISO *subite, mallaŭte*. — Mi kuras al la vilaĝo; mi vekos la tutan najbararon!

ANNO *senforte*. — Ne, ne! ne lasu min!

NARCISO *staras. Mallonga paŭzo*. — Kion do fari?!

ANNO *post silento*. — Kia malvarmego!... Kia aereto... ĝi tranĉas kvazaŭ tranĉilo.... Fermu!.. kaj ankaŭ la fenestraron!

NARCISO *faras ĝin. Dum ĉi tio, silento. Ambaŭ estas nerveaj. Ili rigardas unu la alian teruritaĵ. Iom post iom li opudiĝas al ŝi*. — Kion vi pensas fari? Kion vi volas fari?!

ANNO *per mallaŭta voĉo*. — Genufleksu Narciso, genufleksu kaj preĝu!... (*Ŝi ĝin faras.*)

NARCISO *staras, deturnas la kapon al fenestro kaj kvazaŭ sonĝe li murmuretas*. — Se almenaŭ li estus aliranta al la knabinoj!...

FREDERIKO PUJULA'-VALJES'.

AL LA DUA KONGRESO

Sur ondoj de maro eterne ŝaŭmanta,
Sur brusto de akvoj spirantaj mistere,
Obstine, kuraĝe antaŭen iranta
Ŝipeto malgranda glitadas libere.

Al celo ĝi iras senhalte kaj certe,
Ondegojn potencajn ĝi tranĉas facile,
Barilojn danĝerajn evitas tre lerte
Kaj tondrojn minacajn aŭskultas trankvile.

Ripozas sur fundo jam ĝiaj kolegoj —
Gefrataj ŝipetoj, en fortaj mortbrakoj,
En akra batalo kun maraj ventegoj
Pereis, trafitaj de l'sorto-ekhakoj.

Sed ĉiuj atakoj de mondaj fortegoj
Resaltas senforte, murmure ĝemantaj,
Distritaj facile per kunaj penegoj
De l'bravaj ŝipanoj konsente remantaj.

Kaj naĝas ŝipeto kun kvazaŭ flugiloj,
Direktas ĝin lerte espero sen laco,
Frateco kaj amo — jen ĝiaj remiloj,
Kaj celo — eterna haveno de l'paco.

Kaj kvankam en nuboj sin kaŝas haveno,
Ŝipanoj ne haltas en sia penado :
De l'bela estonto proksima alveno
Remantojn fortigas dum longa naĝado.

1. Poezio deklamita dum la malferma kunveno de la dua universala kongreso de Esperanto.

Hodiaŭ, Svisujo, al via haveno
Alnaĝas ŝipeto post jara irado;
Hodiaŭ en nia idea festeno
Aperas la dua de l'pac'Olimpjado.

Ho lando pacama, vi, kie kuniĝas
En unu la francoj, italoj, germanoj,
Rigardu : espera standardo leviĝas
Por krei kunvivon por ĉiuj landanoj.

Malfermu do brakojn por nia anaro,
Al brusto alpremu nin, land' de l'libero,
Ni venis alporti al via altaro
La pruvojn de ĉiam flamanta fajrero.

Ekflamu per tiu fajrero la sentoj,
Forbrulu malamo en homaj animoj,
Kaj fine diversaj nacioj kaj gentoj
Ekĝuu sur tero la pacon sen limoj!

En nin inspirigu la nova fervoro
Por vojon daŭrigi al celo amata
Kaj nia komuna amika laboro
Konduku nin al la haveno benata.

En nuboj sin kaŝas ĉi tiu haveno,
Ni tamen ne haltu en nia penado,
Ĉar ni eĉ ne dubas pri fina alveno
Al cel'dezirata post longa naĝado!

D^{ro} LEONO ZAMENHOF.

LOKO DE PILGRIMO

KAJ

MIRAKLOJ EN GREKUJO¹

I

En ĉiuj tempoj, ĉu antikvaj, ĉu modernaj, la malsanuloj kutimis turni siajn rigardojn al dia potenco, esperante ricevi de ĝi efikan helpon. Do la Grekoj en antikva epoko havis diojn, kinjn ili preĝis, kaj al kinj ili faris sanktajn oferojn por resaniĝi.

Reale ili ne atendis, ke dioj, montrante sian ĉiopovon, diros nur unu vorton, faros nur unu geston, per kies efikeco doloro kvietiĝos, vundo fermiĝos kaj cikatriĝos, aŭ malsano foriĝos por ĉiam. Ĉar la dioj, en la opinio de l'Grekoj, neniel superis la naturajn leĝojn, kaj, laŭ ilia kredo, Zeŭso mem, submetita sub la fatalo same kiel la mortemuloj, ne rajtis per sia sola povo deturni subite la iradon de l'mondaj aferoj. Ĝuste dirate, la grekaj dioj ne faris miraklojn; sed ili estis tre lertaj kaj tre sciencaj. Ili sciis ĉion; ili konis ĉiujn kreskaĵojn kun iliaj kuracaj ecoj; ili sciis, kiel oni faras la resanigajn drogojn, kaj, se ili volis, ili povis instrui la preĝantajn homojn pri la senerara vojo, kin kondukos ilin al la plenumo de deziro. Konsekvence la Grekoj petis, ke dioj uzu por malsanaj homoj tiun ĉi sciencon pli ol homan, t. e. dian.

Kelkaj kredis, ke Atena' eltrovis la arton resanigi. Iam la fama Periklo preĝe sin turnis al ŝi, kaj la diino, aperante en sonĝo, montris al li la kreskaĵon, kin resanigis l'arĥitekturiston Mnesiklon. En la urbo Ateno, la diino Atena' havis templon, kie oni adoris ŝin sub nomo de Atena'-Higia', kin signifas Atena'-Sano.

Ĉe alia flanko, Artemis', en sia tre konita templo de Efeso, posedis la sekretan konon de ia ŝmiraĵo, kin venkis ĉiujn okulajn malsanojn; Afrodite' speciale forigis la abscesojn de mentono:

1. Temo priparolita en la Universitato de Dijon, dum januaro 1902.

Hermo, Herakleo, Ĥefajsto donis kelkfoje medicinajn konsilojn; kaj eĉ kelkaj nimfoj havis la reputacion kuraci sukcese la haŭtajn malsanojn.

El la dioj nove venintaj en Grekujon, tiuj akiris pli rapide kaj pli plene popolan favoron, kiuj promesis kuracan helpon kaj sanon. Tia estis la Friga Bakĥo, alnomita Sabazio, kiu sin okupis pri spirititaj malsanoj kaj ilin kuracis per la ekscitigaj muziko kaj dancoj de siaj « koribantoj »¹. La egiptaj dioj Isis', Osiris' kaj Serapis' estas enkondukitaj en Grekujon nur en fino de l' reĝado de Ptolemaĵo Filadelfo. Tamen en daŭro de malmultaj postaj jaroj, oni konstruis kaj dediĉis al ili dek-kvin sanktejojn, kaj la reputacia favoro pri la resaniga Serapis' tiel kreskis, ke li grave konkuris la ĉefan dion de l' greka kuracarto, Asklepio².

Tiuj dioj, kiujn ĝis nun mi nomis, aŭ venis Grekujon nur en malfrua tempo, aŭ ilia kuraca funkcio estis nur flanka. Sed apud ili ekzistis aliaj dioj, kiuj faris de l'kuracado sian ĉefan kaj preferatan okupadon.

Unue aperis en la greka mondo la antikva Peano, kiu... vivis jam en la epoko de Homero. Ĉar en tiu tempo, la gedioj de Olimpo — dioj kaj ankaŭ diinoj — batalis inter si kiel ordinaraĵ mortemuloj, aŭ eĉ iliaj troviglaĵ kaj diaj pasioj igis ilin batali kontraŭ homoj, ili batis kaj estis ankaŭ batataj; tial ili ricevis ŝvelojn, frapvundojn, tranĉvundojn. Kaj tiam ili suferis kiel homoj, kaj pro doloro ili kriis plendis pli laŭte ol homoj, tiel die, tiel ege, ke iliaj krioj tremfrostigis la Grekojn kaj la Trojanojn. Tiuj kompatindaj diaj vunditoj — kvankam ne riskantaj morti, sed nekapablaj toleri doloron — alvokis helpon de Peano, kuracisto de l' dia aro. Ekzemple en la kvina libro de *Iliado* ni legas, ke Peano ŝmiris vundon de Hado³. Simile okazis pri Aro⁴:

« Kiam hompereiga Aro vidis fortegan Diomedon... li venis rekte al li. Kaj post kiam ili fariĝis proksimaj, unue Aro, super jugo kaj jungaĵo de siaj ĉevaloj, puŝis al li sian bronzan lanceon, avidante fortiri lian vivon. Sed bluokula Atena', preninte ĝin per mano, deturnis ĝin sub ĉaron, por ke ĝi maltrafu. Due militkriema Diomedo atakis lin per sia bronza lanceo. Pallas-Atena' puŝis ĝin al

1. *Koribantoj*, speco de dancistaj pastroj.

2. *Asklepio* aŭ, laŭ latina vortformo, *Eskulapo*. Sed ĉar mi parolas pri Grekoj, mi preferas la grekan nomon.

3. *Hado*, latine Plutono.

4. *Aro*, greke Ἄρο; latine Marso. — Tio estas rakontita en *Iliado*, lib. V, v. 846 l. sekva.

malsupro de l' ventro de Aro, kie estis ligita ŝubkirasa jupeto. Ĝi trafis tien ĉi kaj ŝire enmordis lian belan haŭton. Aro eltiris la armilon. Tiam li tiom kriegis kiom naŭ mil aŭ dek mil viroj krias en milito komencante batalon. Kaj tremo ekkaptis la Grekojn kaj Trojanojn timantajn, tiel bruege kriis Aro militmalsata. »

Aro iras Olimpon al Zeŭso, kaj ĝemante plendas.

« Kaj Zeŭso ordonis al Peano kuraci lin. Kaj Peano surverŝante dolorpereigajn drogojn resanigis lin, ĉar nenio en li estis mortema. Same kiel blanka lakto fluida densiĝas per figarba suko kaj firmiĝas se ĝi estas agitata rapide, tiel rapide Peano kuracis viglegan Aron. Poste lin banis Hebe kaj vestis per plaĉaj vestoj, kaj li apud Zeŭso Kronido ŝidiĝis fiera pro sia gloro. »

Se Peano redonis sanon al dioj, kompreneble li estis kapabl helpi suferantajn homojn, kaj ĉiuj lin preĝante povis ricevi de li kuracajn rimedojn. Tial la Grekoj ofte faris sanktajn oferojn al li en lia celo.

Baldaŭ Peano estis konfuzata kun Apollono kaj formis kun li nur unu dian personon. De tiu momento, Apollono-Peano estis rigardata, kiel dio de kuracarto. « Apollono, diras Pindaro ¹, disdonas al la virinoj kaj viroj rimedojn kontraŭ la kruelaj malsanoj. » Pli ol unu fojon, kiam epidemioj semis la morton en grekaj regionoj, oni preĝis lin, kaj oni kredis, ke li savis la restantajn homojn. Sed li havis ankaŭ multajn diversajn okupojn : li estis estro de harmonio kaj muziko, li inspiris poetojn, li diktis orakolojn al profetoj kaj profetinoj, li sendis sonĝojn, li zorgis religiajn purigojn kaj elpagojn pri krimoj. Li protektis la terkulturigistojn detruante lupojn, akridojn kaj musojn, li igis per favora rigardo la brutojn naski, li gardis ĉe sojlo de ĉia domo, kaj li gvidis sur vojo la vojaĝantojn. Malfeliĉa dio, kiom da okupadoj! Kredeble la antikvaj Grekoj opiniis, ke unu sola persono, kiel ajn dia ĝi estas, ne povas ne preni helpantojn por plenumi tiom multe da devoj.

Konsekvence, ili imagis, en sia ĉiam kreema fantazio, ke Apollono havas kelkajn filojn speciale kuracistojn. Tamen Apollono neniam edziĝis. Ĉar iam li proponis kunedziĝon al Hestia ²; sed la malhumila diino preferis resti ĉiam fraŭlino, ol sin meti sub edzan estrecon de iu, kaj respondis sovaĝete : « Ne ». Malkontenta pri iu malhieriga rifuzo Apollono ne provis plu inon svati el sia dia rango. Sed tial, ke li sentis en si mem nenian inklinon al plena

1. En *Pitikoj*, V, 85 k. sekv.

2. *Hestia*, latine *Vesta*.

fraŭleco, li permesis al si mem kelkfoje edziĝojn maldaŭrajn kun mortemaj virinoj, kiuj plaĉis al li. El tio ĉi li ricevis kelkajn idojn.

Apollon'a ido estis Amfiarao. Li vivis tre brave, tre saĝe, tre pie. Sed li eraris edziĝinte kun virino multe malpli saĝa ol li, malfidela kaj perfida. Li cedis malprave al ŝiaj malbonaj kapricoj. Kaj Zeŭso punis lin per englutigado en teran fendegon; sed poste li rekompencis lian justecon, saĝecon kaj scienccon per donaco de senmorteco. Pro tio Amfiarao havis templojn, kie li orakolis. Multaj malsanuloj venis, precipe en lian preĝejon de Oropo, por peti, ke li avertu ilin sonĝe pri efikaj kuraciloj.

Hippolito, filo de Tesco — kies morto famiĝis ĉe ni pro la dramoj de Eŭripido kaj de Racine — ne estis nur la malfeliĉulo suferinta pro la krima ama pasio de sia duonpatrino Fedra'. Ĉar en la urbo Trezeno li havis statuon, kiel duondia heroo; kaj la urbanoj de Aricio honoris lin, kiel dion resanigan. Reale lia vivo ne finiĝis ĉe lia tragedia renkonto kun drako, kiu okazis apud la pordegoj de Trezeno. Vere li tiam mortis, sed vere ankaŭ Asklepio lin revivigis. Li fariĝis saĝa kaj lerta pri kono de l'naturaj sekretoj, kaj lia scienco kaj pieco meritis al li senmortecon. Tamen la grava reputacio de Asklepio malutilis al li. Oni eĉ konstruis sanktejon por lia konkuranto Asklepio en lia patrujo Trezeno, ĉar Asklepio estis por tuta Grekujo la ĉefa dio de kuracarto. En tempo de Homero, li ne ankoraŭ sukcesis eniri la nobelan aron de l'dioj. La aŭtoro aŭ aŭtoroj de *Iliado* prezentas lin al ni, kiel reĝon de l'urbo Trika' en Thessalio. Ili diris, ke li lernis medicinon de la Centaŭro Ĥirono kaj instruis mem pri tiu ĉi scienco siajn du filojn Mahaon'on kaj Podaliron, kiuj estis kuracistoj de l'grekaj estroj dum la longa sieĝo de Trojo. Nur tion Homero rakontis pri li kaj lia familio. Sed lia legendo baldaŭ akiris pli grandan amplekson. Oni faris lin ido de Apollono kaj de Koronis'. En Epidaŭro oni diris, ke lia patrino Koronis' naskis lin en tiu ĉi regiono kaj senkore forlasis lin sur monto, ke lin nutris kaprino kaj gardis paŝtista hundo, ke paŝtisto enfine trovis lin, kaj rekonis laŭ mirakla fulmo lian dian devenon. En alia loko, oni rakontis, ke Apollono, lia patro, en ekmovado de ĵaluza kolero, mortigis Koronis'on, sed savis la infanon, kiun ŝi portis en utero, kaj konfidis lin al la Centaŭro Ĥirono. Rapide Asklepio superis pri scienco sian instruanton, kaj fariĝis kapabla ne nur resanigi vivantojn sed revivigi mortintojn. Tiam Hado, dio de l'mortintujo, plendis ĉe la ĉefo de la dioj, ke tiu mort-

emulo maltimas senpopoligi la Inferojn, kaj Zeŭso, por venĝi sian fraton Hadon, fulmomortigis Asklepion. Sed venĝo alvokas venĝon. Apollono siavice venĝis morton de sia filo, sagpafante la Ciklopojn, kiuj forĝis en Etna la Zeŭsajn fulmojn. Pro tiu fakto, Zeŭso kondamnis Apollonon servi dum naŭ jaroj ĉe homoj. Tamen tiel finiĝis la batalo, kaj Asklepio, pro sia scienco kaj saĝeco, eliris el Inferoj, fariĝis dio, kaj ricevis la diajn honorojn.

Al li ankaŭ la Grekoj aljuĝis multan familion kaj akompanantaron. Apud li sidis en sanktejo — kompreneble sub formo de statuoj — lia edzino Epione', kies nomo signifas « sendolorigulino », kaj Telesforo aŭ Acesio (resanigulo), kaj ankaŭ la filinoj de Asklepio, nomitaj Panacea' (ĉionresanigulino), Jaso (kuracistino), Ajgle' (taglumulino), kaj liaj filoj Ianisko (kuracisteto), Aleksanor' (helpulo), Arato (sanktulo), kies nomoj montras signife gediojn taŭgajn por malsano. Eĉ oni aljuĝis ankoraŭ al li filinon novan Higia' (sano), nur personigitan abstraktaĵon, sed al kiu nur malfrue oni imagis korpon vivan kaj enmetis en la idaron de Asklepio.

Trikka', urbĉo kuŝanta en krutaj montoj de Thessalio, estis kvazaŭe lulilo de l' legendo de tiu ĉi eks-homa dio, kaj ekejo de lia kulto. Tie li havis sian plej malnovan preĝejon kaj rifuĝejon ĉiam malfermitan por malsanuloj¹. De Trikka' lia dieco sin disvastigante penetris en la regionon de Messenio, en urbon Epidaŭron, el kiu poste ĝi iris sin fortike enradikigi en ĉiujn landojn loĝitajn de Grekoj. La vojaĝema Paŭsanio, kin vivis en la dua jarcento post Kristo, preparolas sesdek-tri templojn de Asklepio. Tiu, kin staris en Ateno, estis konstruita dum la terura pesto, kin malĝojegigis la Atikojn en la komenco de l'milito de l'Peloponeso².

En Italujo, Romo ankaŭ volis posedi sian templon Asklepi'an. Dum kruela pesto — la antikvuloj ofte parolas pri pestoj aŭ dange-raj epidemioj — en jaro 292 antaŭ Kristo, la Romanoj, ne fidante al homaj kuracistoj, sin turnis al dioj. Ili do sendis ambasadorojn en Epidaŭron jam tre konitan ekster Grekuj. El tie la ambasadoroj reportis kun si unu el la malsovaĝaj serpentoj, kiuj vivis en la templo. Ĉar la Romanoj kutimis imagi sub serpenta formo la geniojn de sia propra religio, ili naive tuj kredis, ke ilin vizitis la dio Asklepio mem. Ili diris eĉ, ke la besto, alvenante,

1. Similaj rifuĝejoj ekzistis en la malĉefaj konstruaĵoj de ĉiuj temploj de Asklepio.

2. En la fino de l'kvina jarcento antaŭ Kristo, Thucidido, kiu vidis tiun ĉi peston, priskribis ĝin kun granda arto.

forlasis sian ŝipon (eble por promeni kaj esplori la landon??) kaj naĝis al insulo de Tibro. Kaj pro tiu ĉi kaŭzo la Romanoj tie konstruis sanktan domon al la dio.

II

En la temploj ¹ de Asklepio, nomitaj « asklepionoj » estis kreita la medicina scienco de l'Grekoj. La pastroj, kiuj zorgis tiujn lokojn, apartenis, laŭ sia diro, al la familio de l'Asklepi-idoj. Sed tiuj pastroj ne povis nur *pastri*. Ĉar ilia tieldirita praavo estis kuraca dio, ili devis esti ankaŭ kuracaj pastroj, kaj pro tio ili sin okupis pri kuraĉado kaj resanigado, kvazaŭ ili interpretus la montrojn de Asklepio. Ili do fariĝis lertaj pro sia ĉiama kunvivo kun malsanuloj, kaj iliaj temploj estis baldaŭ studejoj, kie medicino iom post iom sin formis per sperto kaj eksperimentado.

Mi uzis la vorton « studejoj », ne tiun de « lernejoj », ĉar la Asklepiidoj ne kreis Universitatajn Fakultatojn pri Medicino. Eĉ en la komenco, por ke la kuraca komerco profitu nur al ili, ili konservis zorge sian konon kaj transdonis ĝin nur al siaj filoj, kiel sekretaĵon dian, je kiu laikoj ne estis indaj. Do iliaj idoj lernis la medicinon hejme kaj per malrapida alkutimiĝo, kaj la pastroj posedis ĝian monopolon.

Malgraŭ tio, jam longatempe antaŭ la vivo de l'kuracisto Hippokrato, kelkaj nepastroj sukcesis esti akceptitaj en tiuj fermitaj societoj kaj forŝteli iom da scienco. Plie, ofte pastroj mem iris plenumi kuracarton ekster la temploj. Tion pravas Hippokrato. Ĉar, kvankam apartenante al kuracista pastraro de l'insulo Koso, li multe vojaĝadis kaj praktikis sian arton en diversaj grekaj landoj. Enfine la Asklepiidoj akceptis lernantojn el aliaj familioj. Tamen la asklepionoj daŭris esti centroj de medicino, kaj neniam la malgajaj bandoj de malsanuloj ĉesis veni amase por kuraciĝi tie.

Se ni volas koni la procedojn uzitajn de tiuj pastroj, ni bezonas nur transporti nin fantazie en la plej faman el la grekaj asklepionoj, en tiun de Epidaŭro. La serĉaj fosadoj komencitaj antaŭ ĉirkaŭe dudek jaroj kaj plensukcese daŭrigitaj de S^{ro} Cavvadias obligas al ni kompreni, kiel ĝi estis en antikva tempo, kaj la

1. *Templo* estis loko dediĉita al dio; la konstruaĵon, kie lia statuo loĝis kaj kie oni preĝis lin, mi nomas « sankta domo, sanktejo, preĝejo. »

malnovaj verkistoj, kiel ankaŭ la *inskrIPCioj*, informas nin pri tio, kio estis tie farata¹.

La asklepiono de Epidaŭro kuŝis sur monteto. Kiel ceteraj grekaj temploj ĝi ne estis nur unu konstruaĵo, sed peco de teritorio dediĉita al dio, sur kiu staris konstruaĵoj. La randan parton de ĝi formis sankta arbaro, kies ekstera limo estis montrata de grandaj ŝtonoj. Kiam oni transpasis tinn limon internen, oni jam estis ĉe l'dio, kaj jam oni devis obei al liaj ordonoj. Kaj li tute ne permesis, ke ia virino nasku aŭ malsanulo mortu ĉe li. Ne ĉar li timis ekmorton kaj ekvivon, sed ĉar ĉeestado de mortinto kaj nasko kaŭzis religian malpurecon.

En la asklepiono ekzistis kelkaj konstruaĵoj. Unue kaj ĉefe la sanktejo mem de Asklepio. Ĝin vizitis en ĉia tempo multaj pilgrimantoj sanaj kaj malsanaj, vidamaj aŭ petantaj, turistaj aŭ piaj, sed la plimulton el ili alkondukis pieco, kredo kaj korpa doloro. Ĉiujn kvin jarojn periode okazis en la templo grandaj kaj famaj festoj; ili komenciĝis ĝuste naŭ tagojn post la ludoj *Istmikaj*. La amaso de l'Grekoj venintaj el ĉie al la ludoj poste alvenis grandparte Epidaŭron, kaj tial la aro de pilgrimantoj estis mirinda, ankoraŭ pligrandigita de l'vendistoj, ŝtelistoj kaj cetera sekvantaro, kiu akompanas ĉian kolektiĝon da homoj.

Ĉie en la sanktejo kuŝis aŭ pendis sennombraj dankaj memoraĵoj de malsanuloj resanigitaj: marmoraj tabuloj kun *inskrIPCioj*, figuraĵoj gipsaj, arĝentaj, oraj de membroj kuracitaj de l'dio, ekzemple manoj, okuloj, piedoj, femuroj, brustoj, ktp. Precipe oni admiris kaj zorge legis grandajn tabulojn el marmoro, sur kiuj oni skribis la miraklojn faritajn de l'dio. Paŭsanio diras, ke en lia tempo oni vidis ses tiajn tabulojn, kaj nuntempe S^{ro} Cavvadias havis la bonan ŝancon trovi pecojn gravajn de du el ili. Ili portas la titolon jenan: « Kuracoj de Apollono kaj Asklepio. »

Malgraŭ tiu ega famo, la pilgrima sanktejo havis ne grandan amplekson: nur dek-tri metrojn sur fasado kaj dudek-unu sur flankoj. Sed ĝi ricevis riĉajn ornamojn kaj statuojn kaj reliefajn skulptaĵojn. La statuo de l'dio estis tute tegita per oraj kaj eburaj ladoj, kiuj formis lian vizaĝon, membrojn kaj vestojn. La konstruado de la

1. Dr VERCOUTRE en la *Revue archéologique* (Arĥeologia Revuo) de jaroj 1885 kaj 1886, skribas: « Estus eraro rigardi kiel ĵonglojn la faron de la pastra kuracarto, kaj estimi la pastrojn kuracistojn kiel egajn ĉarlatanojn. Ili operaciis kun preskaŭ plena lojaleco, kaj ilia terapëutiko estis grandparte racia kaj scienca. » El liaj artikoloj mi ĉerpis multajn informojn pri la asklepiona kuracado.

nun konita preĝejo — ni scias tion per *inskripcioj* — fariĝis en la unua kvarono de l'kvara jarcento antaŭ Kristo, kaj daŭris ĝuste 4 jarojn, 8 monatojn kaj 10 tagojn. Por tio oni elspezis pli ol 100 000 drakmonojn. Ni komprenas la gravecon de tiu ĉi sumo, se ni komparas ĝin kun la salajro de l'arĥitekturisto, kiu estis po unu drakmo ĉiutage. Do en tiu okazo la pastroj, aŭ prefere la trezoro de l'asklepiono, elspezis la valoron de pli ol cent mil tagoj de arĥitekturisto.

Ĉar la Grekoj ne faris sangajn oferojn al dioj en interno de l'sanktejoj, la ĉefa altaro de Epidaŭro staris iom malproksime de l'sanktejo de Asklepio. Oni retrovis ĝian fundamenton, kiu estas tre vasta. Tiu granda amplekso venas de tio, ke oni, en tempo de granda pilgrimado, buĉis multan nombron da bestoj por honori la dion kaj meriti lian helpon.

En proksimo de l'sanktejo estis la sankta dormejo de l'malsanuloj. Ĉar Asklepio resanigis en ĝi, ĝi estis la plej necesa el la malĉefaj konstruaĵoj. Nun ni konas eĉ du dormejojn unu apud la alia, kies duan oni faris kelkajn jarcentojn post la malnova, kvazaŭ tiu ĉi jam ne sufiĉus por enhavi la amason de l' dipetantoj. Ili estis portikoj, profundaj je ok metroj; iliajn fasadojn ornamis kolonoj; la tri aliajn flankojn fermigis muroj. Alia vico da kolonoj partigis ilin interne en du laŭlongaj navoj.

En la asklepiono ekzistis ankaŭ unu rotundo el blanka marmoro subtenita per du vicoj da kolonoj kaj pavimita per belega mozaiko¹, — kaj unu teatro, kies proporcio de l' partoj kaj harmonio de l'arĥitekturaj linioj kaŭzis admiron de antikvuloj kaj modernuloj, — kaj unu gimnastikejo kun antaŭaj propileoj, — kaj unu sanktejo dediĉita al la diino Artemis', — kaj unu sanktejo de Afrodite'. — Al tiuj konstruaĵoj la Roma imperiestro Antonino aldonis ankaŭ aliajn, ekzemple banejon kaj preĝejon de Higia'. — Fine en la sankta arbaro estis kvazaŭe dissemitaj multaj statuoj, kolonoj, skulptitaj ŝtonoj, konstruaĵetoj, kiuj plibeligis tiun lokon, ĉarmis la okulojn kaj bone influis la spiriton de l'malsanuloj.

Ni scias, kiel Asklepio kuracis. Unue jen karikaturro, kiun la greka verkisto Aristofano faris kun sia kutima senrespekto. En sia komedio de *Pluto*, li fantazias, ke Atenano nomita Ĥremilo renkontis Pluton, dion de l' riĉeco, kaj kunkondukis lin ĉe sin mem.

1. Eble ĝi superis sanktan fonton. Ekzistis ankaŭ alia fonto, kies nenian restaĵon oni trovis nuntempe, sed kiu estis, laŭ la diro de iu greka aŭtoro. Rimarkinda pro la tegmento, kiu kovris ĝin, kaj pro sia tuta ornamaro.

Kompreneble la pastroj mem havis siajn domojn en la templo (asklepiono).

Sed Pluto estas blinda, kaj estas necese, ke Asklepio redonu al li la vidon. Li venas do en la asklepionon de Ateno, kaj Kariono, sklavo de Ĥremilo, rakontas al sia mastrino la scenon de resanigo per jenaj vortoj.

KARIONO. — Rapide, rapide donu vinon, mastrino, kaj vi ankaŭ trinku, ĉar vi tre ŝatas trinki; mi alportas al vi ĉiujn feliĉojn.

MASTRINO. — Kie ili estas?

KARIONO. — En miaj paroloj, kiel vi vidos.

MASTRINO. — Al la afero! Nu, parolu!

KARIONO. — Aŭskultu, mi tuj diros ĉion de l'piedoj al la kapo.

MASTRINO. — Ha! ne ĵetu ion al mia kapo!

KARIONO. — Eĉ ne la feliĉon, kiu okazas al vi?

MASTRINO. — Ne, ne, nenion... malĝojigan.

KARIONO. — Post kiam ni alvenis apud la templon kun nia malsanulo, tiam malfeliĉa, nun feliĉa, feliĉega, ni kondukas lin unne en la maron por lin purigi (religie).

MASTRINO. — Por maljunulo, tio estas stranga feliĉo sin bani en malvarma akvo de maro!

KARIONO. — Poste ni eniras la sanktejon de l'dio. Kiam ni metis sur altaron kukaĵojn kaj diversajn oferojn, kiam la englutema Hefajsto¹ ricevis la kukon el purega faruno, ni kuŝigas Pluton laŭ kutimo, kaj ni faras por ni mem foliajn litojn.

MASTRINO. — Ĉu kunvenis ankaŭ aliaj personoj por peti la dion?

KARIONO. — Jes. Unue Neoklido², kiu estas blinda, sed ŝtelas pli lerte ol vidantoj, kaj multaj aliaj suferantoj pri ĉiuspecaj malsanoj. Oni estingas la lumigilojn kaj la pastro invitas nin dormi, ordonante, ke ni silentu, se ni aŭdos ian bruon. Jen do ni kuŝis trankvile. Sed mi ne povis dormi; mian penson okupis ia poto plena je kaĉo, kiu staris apud ia maljunulino post ŝia kapo. Mi deziregis min gliti tiuflanken. Tiam levinte la kapon, mi ekvidis la pastron, kiu forprenis el la sankta tablo la kukojn kaj la figojn; poste li vizitis la altarojn kaj sanktigis la kukojn, kiuj restis sur ili, enmetante ilin en sakon. Mi decidis imiti tiun pian ekzemplon kaj iris al la kaĉo.

MASTRINO. — Kaj vi ne timis alvenon de l'dio?

KARIONO. — Jes. Mi timis, ke la dio kun sia krono sur la kapo, atingos antaŭ mi la poton; mi pensis: « Kia pastro, tia dio. » Ĉe

1. *Hefajsto*, t. e. la fajro, ĉar Hefajsto estis dio de l'fajro.

2. *Neoklido* estis oratoro atena, kiun Aristofano kulpigas pri ŝteloj kaj ĵurrompoj. Ne forgesu ni, ke la Aristofana komedio estis politika kaj atakis politikajn kontraŭulojn de l'verkisto.

li bruo, kiun mi faris, la maljunulino etendis la manon. Tiam mi fajfis kaj mordis ŝin, kiel sankta serpento. Tuj ŝi forigas la manon, ŝi ŝovas en la liton, kaŝas sian kapon sub kovrilon kaj ne moviĝas plu. Mi englutis grandan parton de l'kaĉo kaj satigita revenis sur mian kuŝejon.

MASTRINO. — Kaj la dio ne venis?

KARIONO. — Li ne prokrastis sian aperon. Kiam li estis apud mi, ho! ridindaĵo! mia ŝvelplena ventro plej laŭte elventis.

MASTRINO. — Kredeble la dio faris grimacon malbonhumoran?

KARIONO. — Ne; sed Iaso, kiu akompanis lin, ruĝetiĝis kaj Panacea' sin deturnis fermante siajn naztruojn....

MASTRINO. — Senrespektulo!

KARIONO. — Tiam mi kaŝis min treme en mian liton. Asklepio vizitis ĉiujn malsanulojn unu post unu kaj ekzamenis ilin atente; poste sklavo metis apud li ŝtonajn pistujon, pistilon kaj skatoleton.

MASTRINO. — Ŝtonan skatoleton?

KARIONO. — Ne ŝtonan skatoleton.

MASTRINO. — Sed kiel vi vidis ĉion ĉi, friponego, se vi kaŝis vin?

KARIONO. — Tra mia mantelo, al kiu ne mankas truoj. Li pre-
paris unue ŝmiraĵon por Neoklido; li metis en pistujon tri ajlojn,
pistis ilin kunmiksante sukron de figarbo kaj de lentisko¹; li sur-
verŝis vinagron. Poste li elturnis la palpebrojn de l'suferanto kaj
metis la drogon sur la interon, por ke la doloro estu pli akra.
Neoklido krias, kriegas, saltas el sia lito, volas forkuri, sed la dio
diras al li ridante: « Restu tie ĉi kun la ŝmiraĵo; tiamaniere vi ne
iros ĵurrompi antaŭ la ŝtata kunveno. »

MASTRINO. — Dio saĝa kaj amanta nian urbon!

KARIONO. — Poste li venis sidiĝi apud Pluton, palpadis lian kapon,
prenis tre puran tukon, viŝis liajn palpebrojn. Panacea' kovris
per purpura vualo la kapon kaj tutan vizaĝon de Pluto; poste la
dio fajfis, kaj du grandegaj serpentoj al li rapidis el la statuejo.

MASTRINO. — Ho! dioj!

KARIONO. — Ili sin mole ŝovis sub la vualon, lekis (mi kredas)
la palpebrojn, kaj post malpli longa tempo, ol tin kiun vi bezonas,
mastrino, por trinki dek pokalojn da vino², jen Pluto leviĝas: li
vidadis! Pro gojo, mi aplaudas per manoj, mi vekas mian mastron.
Tuj la dio malaperas en la statuejon kun la serpentoj....

MASTRINO. — Kia estas cia potenco, ho granda Asklepio!

1. *Lentisko*, arbo, kiun la botanikistoj nomas *pistacia lentiscus*.

2. Ofte Aristofano kulpigas la atenaninojn tro trinki vinon.

Tiu amuza sceno, fantaziita de Aristofano, ne diferencas, en siaj ĉefaj partoj, je tio, kio reale okazadis. Efektive, la poeto karikaturis nur tion, kion la vidantoj de lia komedio povis konstati ĉiutage en la asklepiono de Ateno. Ĉar karikaturo estas ankaŭ figuraĵo de la vero, ĝi estas por ni tre taŭga kaj tre valora dokumento.

Nun ni revenu en Epidaŭron.

La malsanulo ne tuj ricevis permeson penetri en la templon; li devis antaŭe loĝi en domoj konstruitaj ekstere. Ĉar ĉe la enirejo de la asklepiono estis gravuritaj tiuj ĉi vortoj: « Havu animon puran tiu, kiu volas esti akceptita. » Por purigi la malsanulon oni donis al li banojn, kun frotadoj, ŝmiroj aŭ alvaporigoj.

Poste li devis fari oferon, ĉar li estis petonta helpo de dio, kiun oferoj favorigis. *Inskripcio* nove trovita informas nin, ke tiuj, kiuj estis sufiĉe riĉaj oferis bovon, kokon¹, buŝelon da hordeo, duonbuŝelon da tritiko kaj vinon. La oferadon akompanis preĝoj, kiujn pastro legis kaj malsanulo ripetis. Ofte ili estis muzike kantataj, kaj Platono (kies ateston pravigas *inskrIPCio*) diras, ke kantoroj estis dungitaj por la templo de Epidaŭro.

Tiam komenciĝis la vera kuracado. Por ke la malsanulo fariĝu inda proksimiĝi al la dio, oni trudis al li dieton senmanĝan pli-malpli severan. Galeano priparolas iujn, kiuj restis dek-kvin tagojn ne manĝinte².

Enfine la malsanulo kuŝiĝis en la dormejo, kun espero, ke Asklepio sendos al li sonĝon montrantan la uzotan rimedon, aŭ mem kuracos lin. Kiam li kuŝis, li devis pasigi tie la tutan nokton, kaj li havis rajton rekomenci tiom da fojoj, kiom estis necese. Pastro estingis la lampojn, escepte unu starantan antaŭ la statuo de l'dio, kaj ordonis, ke ĉiuj dormu. En la kvazaŭ plena mallumo, en la religia silentado, la ekdormo baldaŭ kaptis la suferantojn. Tiam, tiu kredema kaj malsana homo, okupegita per pensoj pri resanigo, preskaŭ necese sonĝis, kaj liaj sonĝoj rilatis liajn pensojn. Li sonĝis do pri kuracaj rimedoj. Metinte sian tutan esperon en Asklepio, li kredis vidi la dion mem.

Eĉ ne dormante la malsanulo povis vidi kaj aŭdi, ĉar halucinaĵoj ne estis maloftaj en la dormejo. La epidaŭraj *inskrIPCioj*³

1. Oni scias, ke Sokrato, ĵus mortonta, ŝerce memorigis siajn amikojn, ke li ŝuldas kokon al Asklepio.

2. S^o Vercoutre diras, ke tia ordono estas tre terapeŭtika; estas ĝenerala regulo de kuracarto trudi en la komenco severan dieton.

3. Mi kredas, ke tiuj ĉi primiraklaj *inskrIPCioj*, el kiuj kelkajn mi donos tie ĉi ne estas ankoraŭ tradukitaj el greka lingvo.

« Kuracoj de Apolono kaj Asklepio », pri kiuj mi supre parolis, liveras al ni kelkajn ekzemplojn.

« *Nikanoro lama.* — Tiu ĉi viro kuŝis en dormejo, sed ne ankoraŭ dormis, kiam infano ŝtelis lian lambastonon kaj forkuris kun ĝi. Nikanoro leviĝis kaj ekpersekutis lin. De tiu tempo, li estis resanigita. »

« *Hundo kuracis knabon el Ajgino.* — Tiu ĉi knabo havis ŝvelabsceson ĉe l'kolo. Li venis al la dio. Antaŭ ol li ekdormis, unu hundo de l'templo kuracis lin per sia lango kaj faris lin sana. »

« *Podagrulo.* — Tiu ĉi viro ne bezonis songon. Kiam li marŝis, ansero mordis liajn piedojn. Li multe sangadis kaj fariĝis sana. »

Greka retor, nomita Aristido, kiu suferis dum dek-tri jaroj pro speco de nerva malsano, iradis de asklepiono al asklepiono por trovi la sanon, ĝis kiam Asklepio, kredeble kortuŝita de lia persistemo, ĝin redonis fine al li. Li rakontis longe siajn pilgrimojn kaj dormadojn apud la dio. Kaj li diris, ke ofte okazis, ke, estante inter dormo kaj maldormo, li vidis la dion, tuŝis lin preskaŭ, aŭskultis lin aŭde kaj timis lian trofruan foriron.

Ne ĉiuj vidis Asklepion. Ĉe la latina poeto Plaŭto¹, ia komedia rolulo forlasas la templon plendante, ke la dio ne atentis pri li kaj rifuzas lin sanigi.

Tiuj, kiuj estis favoritaj per vizito de l'dio kaj ricevis konsilojn, informis je la morgaŭa mateno la pastrojn pri sia songa vido, kaj pri la kuraca rimedo ordonita. La pastroj interpretis tion kaj ple-numis la volon de Asklepio.

La kuraciloj estis plej ofte sendanĝeraj, sed kelkafoje tre energiaj. Ekzemple eltiro de multa sango, vomigiloj, laksigiloj, kaj eĉ cikuto², veneno malfacile uzebla. Kvankam la antikvaj dokumentoj liveris al ni malmultajn informojn pri ili, estas verŝajne, ke la kuracaj rimedoj de l'Asklepiidoj ne estis absurdaj. Ĉar prizorgante senĉese multegon da malsanuloj, ili akiris grandan sperton; plie, ili havis interesecon pri resanigoj kiel eble plej oftaj; enfine en la antikva klasika medicino troviĝas kredeble multaj receptoj elĉerp-itaj el arĥivoj de asklepionoj.

La Asklepiidoj sin okupis ankaŭ pri higiena terapeŭtiko.

1. En *Kurkulio*, II, 1, 225. La Plaŭtaj komedioj havas grekajn temojn.

2. Vero estas, ke la cikuto de l' Grekoj ŝajnas ne esti identa je la nia; tamen ĝi estis mortiga, kiam oni trinkis sufiĉan kvanton. Per cikuto oni ekzekutis la kondamnitajn je morto.

Ofte Asklepio konsilis korpajn ekzercojn, kiel ĉasadon, rajdadon, gimnastikon kaj skermojn. Al spiritalaj malsanuloj, li ordonis ĉeesti je plaĉaj spektakloj, aŭdi muzikon aŭ harmoniajn kantojn. De Marko Aŭrelia, kiun mem kuracis kaj sanigis Asklepio, ni scias ke, krom rajdado, la dio ordonis nudpiedan marŝadon kaj malvarman hidroterapion (ni dirus preskaŭ la metodon Kneipp). Memoru ni, ke la templo de Epidaŭro posedis teatron, gimnastikejon kaj banejojn.

La resanigitoj lasis ofte, gravuritan sur marmoro, la memoron de siaj doloroj. Ili faris ankaŭ al la dio religiajn oferojn, donacojn de artaj verkoj aŭ de moneroj oraj kaj arĝentaj, kiujn ili kutime jetis en fonton... sed kompreneble la pastroj tre zorge eltiris ilin el akvo.

III

Kun tiuj seriozaj faroj la pastroj certe kunmiksas iom da trompo por plibligi la resanigojn, altiri klientojn al la templo kaj fari bruan reklamon.

Ili helpis la songojn, aperante mem, ĉirkaŭ finiĝo de nokto, en la dormejoj. Ili sin vestis per la kostumo de l'dio kaj estis akompanataj de membroj de sia familio, kiuj ludis rolon de l'geidoj de Asklepio. Por tiu ĉi komedio, ili profitis la momenton, kiam la malsanuloj estis en stato meza inter maldormo kaj dormo, kiam konsekvence ili inklinis rigardi siajn realajn vidojn kiel supernaturajn aperaĵojn. La sceno de Pluto, kiun ni supre citis, pravas ĝin: ĉar la sklavo Kariono, kvankam ne songante, vidas la dian kuraciston kuracantan. Tio, kio sin montras antaŭ liaj okuloj, estas do pastro kun sia karno kaj siaj ostoj, kiu prenis sur sin la ŝajnon de Asklepio kaj zorge foriras, kiam li rimarkas, ke la dormantoj ekvekiĝas.

Tiu pastra artifiko klarigas tiun ĉi frazon de Herodiano, kiu diris, ke la imperiestro Caracalla veninte Pergamon por preni konsilon de l'dio, foriris ricevinte tiom da songoj, kiom li volis. Kompreneble la Asklepiidoj ne kuraĝis esti kulpaj pro ofendo al la imperiestra majesteco malobeante liajn kapricojn.

Ĉu ni nomos ilin trompemuloj? Ne tute. Efektive la pastroj sin rigardis ne nur kiel ministrojn de l'dio, sed ankaŭ kiel liajn idojn, gardantoj de lia scienco. Ili do juĝis tre natura helpi kaj ansta-

taŭi lin. Tiamaniere ili evitis danĝeron de absurdaj sonĝoj¹. Tiamaniere ankaŭ ili povis uzi la receptojn, pri kiuj la sperto de antaŭaj kuracadoj, faritaj de l'dia scienco, instruis ilin.

Sed sen ia dubo ili estis kulpaj pro ĉarlatanado, kiam ili envolvis siajn kuracaĵojn en mirindaĵoj taŭgaj por trompi la fantazion de malsanuloj. Por tio, ili nutris en la sanktejo malsovaĝajn serpentojn kaj havis hundojn kaj aliajn bestojn en la asklepiono. Ili dresis ilin veni ĉe simpla voko por leki vundojn aŭ tuŝi malsanajn partojn de l'korpoj. Estas vero, ke la antikvuloj kredis pri la miraklaj efikoj ricevitaj per tuŝo de serpenta lango; estas vero, ke ĉar iam hundo konservis la vivon al Asklepio infano, eble la popolamaso kredis, ke la dio rekompencis la hundan rason per donaco de kuraca povo. Sed mil fojojn la pastroj konstatis la vanecon de tiuj kredoj. Se do ili favoris ilin, tio estas ĉar ili juĝis tion utila por la prosperado de sia komerco.

La neceseco de komerca reklamo puŝis ankaŭ ilin ŝajnigi sin kredantaj ĉion, kion la naiveco de l'nesciantoj rakontis pri la mirakloj faritaj en l'asklepiono. Ili lasis aŭ eĉ igis *inskrIPCii* ilin sur grandaj tabuloj. Mi jam citis ion el tiuj tabuloj. La jeno montras la grandan kredemon de l'Grekoj, kiuj vivis en la kvara jarcento antaŭ Kristo.

« *Unuokululo*. — Viro havis okulon tian, ke nur ĝiaj palpebroj ekzistis kaj nenio enestis; malplena ĝi estis tute. Li venis petegi la dion. Kelkaj homoj en la templo diris: « Tiu ĉi estas naivulo; li » opinias, ke li sukcesos vidi; sed li ne havas eĉ komencon de » okulo, li havas nur lokon de ĝi. » Tamen li kuŝis en la dormejo, kaj dum li dormis, li vidis aĉeraĵon: la dio buligis ian drogou, disigis la palpebrojn kaj enverŝis la drogou. Kiam fariĝis tago, la viro eliris vidanta per ambaŭ okuloj. »

« *Gorgio el Herakleo, pusulo*. — Tin ĉi en batalo vundita ĉe la pulmo per sago, tiel multe pusis dum unu jaro kaj ses monatoj, ke li plenigis per puso sesdek-ses pelvojn. Li dormis en dormejo kaj sonĝis. Ŝajnis al li, ke la dio fortiris el lia pulmo la pinton de l'sago. Kiam fariĝis tago, li eliris sana kaj portante la pinton en siaj manoj. »

« *Knabo muta*. — Knabo muta venis en la templon petonta pri voĉo. Oni faris la oferojn kaj ceremoniojn antaŭajn. Post tio la

1. Ekzemple la retoro Aristido iam sonĝis, ke la dio ordonas, ke li igos eltiri el siaj vejnoj cent-dudek funtojn da sango.

junulo, kies ofico estas porti fajron apud la dio, rigardis la patron de l'knabo kaj diris :

— Ĉu vi promesas oferi dum tiu ĉi jaro la dankajn donacojn, se vi ricevos tion, kion vi deziras?

Subite la knabo :

— Mi promesas, — diris li.

Miregante la patro ordonis, ke li ripetu.

— Jes, mi promesas, — ripetis la knabo, kiu de tiu tempo restis sana. »

« *Herajeo el Mitileno.* — Tiu ĉi nenian havis harojn sur la kapo, sed ĉe la mentono multegajn. Hontante pro tio, ke oni lin mokis, li dormis en la dormejo. Kaj la dio ŝmiris lian kapon per drogo kaj igis havi kapharojn. »

« *Diajto el Kireno.* — Tiu ĉi havis la genuojn senfortaj. Li dormis en la dormejo kaj vidis sonĝon. Ŝajnis al li, ke la dio ordonis al liaj servistoj lin levi, elporti el la dormejo, meti antaŭ la sanktejo, — kaj ke, post tio farita, la dio jungis siajn ĉevalojn al sia ĉaro, ronde veturis antaŭ la sanktejo kaj igis la ĉevalojn marŝi sur li, — kaj ke post tio li fariĝis tute rekta. Kiam fariĝis tago, li eliris sana. »

« *Novnaskitino trijara.* — Ithmonika' el Pelleno venis en la templon pri ido. Ŝi dormis en la dormejo kaj vidis sonĝon. Ŝajnis al ŝi, ke ŝi petas la dion por gravediĝi je idino.

— Vi gravediĝos, — respondis Asklepio, — kaj se vi petos ankoraŭ ion, mi plenumos ĝin.

— Mi nenion deziras plu, — diris ŝi.

Ŝi do gravediĝis, sed ŝi portis la idinon en sia utero dum tri jaroj. Enfine ŝi revenis al la dio por peti pri nasko. Ŝi dormis en la dormejo kaj vidis sonĝon. Ŝajnis al ŝi, ke la dio demandas ŝin :

— Ĉu ne okazis al vi ĉio, kion vi petis? Ĉu vi ne estas graveda?

Ĉe tiu ĉi riproĉo, Ithmonika' ne kuraĝis paroli pri nasko.

— Ĉu vi deziras alion? — daŭrigis Asklepio.

— Ĉar vi estas preta min kontentigi, — diris ŝi fine, — sciu, ke mi venis al vi petonta pri nasko.

— Mi plenumos, — rediris la dio.

Post tiu sonĝo, ŝi rapidis eliri el la dormejo, kaj kiam ŝi estis ekster la templo, ŝi naskis idinon. »

« *Kleo graveda dum kvin jaroj.* — Tiu ĉi estis graveda de kvin jaroj. Ŝi venis petonta al la dio kaj dormis en la dormejo. Apenaŭ ŝi eliris el ĝi kaj estis ekster la templo, senprokraste ŝi naskis idon.

La knabo tuj post sia naskiĝo, sin lavis mem en la fonto kaj promenis apud sia patrino. Ricevinte tiun ĉi miraklon, Kleo igis *inskripcii* sur tabulo : « Ne la grandeco de l'tabulo estas admirinda, sed la « miraklo. Dum kvin jaroj Kleo graveda portis en utero idon, ĝis « kiam, endorminte, la dio faris ŝin sana. »

Ĉu la pastroj faris ĥirurgiajn operaciojn? Ni nescias. Sed la *ins-kripcioj* alskribas al la dio kelkajn, kies rakonto ne mankas pri naiv-eco, kaj kiuj devis mirigi la fidajn legantojn. Ekzemple :

« *Viro el Torono*. — Tiu ĉi havis hirudojn en la korpo. Li dormis en la dormejo kaj vidis sonĝon. Ŝajnis al li, ke la dio malferme fendis lian bruston per tranĉilego, eltiris la hirudojn, metis ilin en liajn manojn kaj kudris la bruston. Kiam fariĝis tago, li eliris tenante la bestojn en la manoj kaj estis sana. Li estis trinkinta ilin, trompita de sia duonpatrino ¹, kiu ĵetis ilin en lian trinkaĵon. »

« *Arata' el Lacedajmono, hidropsulino*. — La patrino de tiu ĉi malsana junulino venis dormi en la dormejo, dum la malsanulino restis en Lacedajmono. Ŝi vidis sonĝon. Ŝajnis al ŝi, ke la dio detranĉas la kapon de ŝia filino, kaj pendigas ŝian korpon kun la kolo malsupre — kaj ke la tuta fluidaĵo elfluas — kaj ke la dio malligas la korpon kaj remetas la kapon sur la nukon. Vidinte tiun ĉi sonĝon, ŝi revenis Lacedajmonon kaj trovis sian filinon sana kaj vidinta la saman sonĝon. »

« *Viro, kiu havis vundon interne de l'ventro*. — Tiu ĉi dormis en la dormejo kaj vidis sonĝon. Ŝajnis al li jeno : la dio ordonis al la servistoj lin sekvantaj preni kaj teni lin, por ke lia ventro estu tranĉita. Li forkuris. Sed la sklavo kaptis lin kaj alligis ĉe l'frapilo de l'pordo. Post tio, Asklepio fendis lian ventron, eltranĉis la vundon, kudris la fendon kaj liberigis lin je liaj ligiloj, kaj poste li eliris sana, kaj la marŝejo de l'dormejo estis pleneĝa de sango. »

Legante tiajn miraklajn resanigojn, la vizitantoj de l'asklepiono admiregis dion tiel potencan kaj tiel bonfarantan. Samtempe ili inklinis sin montri malavaraĵ por lia templo. La pastroj mem ne ŝanceliĝis inviti ilin malfermi sian monujon; ĉar ili memorigis, ke Asklepio postulis salajron por siaj helpoj, ke li koleris, kiam oni ne pagis lin, kaj ke li nepre volis, ke oni donu monon al la Epidaŭraj pastroj kaj ne al aliaj, kiam li operaciis en Epidaŭro. Tion montras al ni la jenaj rakontoj :

1. La duonpatrinoj havis malbonan reputacion ĉe la Grekoj.

« *Hermono el Taso.* — Hermono blinda estis sanigita de Asklepio. Sed li ne alportis al la templo la dankajn donacojn. Tial la dio faris lin re-blinda. Li revenis, dormis en la dormejo kaj refariĝis sana. »

« *Pandaro el Thessalio, kiu havis vundmarkojn sur la frunto.* — Tiu ĉi dormis en la dormejo kaj vidis sonĝon. Ŝajnis al li, ke la dio ligas liajn cikatrojn per bandaĝo kaj ordonas, ke li, elirinte el la dormejo, forigu la bandaĝon kaj pendigu ĝin en la sanktejo. Kiam fariĝis tago, li leviĝis kaj forigis la bandaĝon. Lia frunto estis pura je cikatroj, sed la bandaĝo havis ilin. Li pendigis ĝin en la sanktejo. »

« Poste Ehedoro, kiu havis ankaŭ vundmarkojn, aldonis tiujn de Pandaro al la siaj. Jen kiel : li ricevis de Pandaro monon por doni ĝin al la dio en Epidaŭro. Sed li ne donis. Dormante en la dormejo li vidis sonĝon. Ŝajnis al li tio ĉi : la dio starante apud li demandis, ĉu li ne havas monon de Pandaro por la templo. »

— Ne, respondis Ehedoro; sed, se vi faros min sana, mi metos en la templo statuon kun *inskrIPCio*.

Post tio, Asklepio ligis la bandaĝon de Pandaro ĉirkaŭ liaj cikatroj kaj ordonis, ke ĉe sia eliro el la dormejo li forigu la bandaĝon, lavu sian frunton el la fonto kaj sin rigardu en la akvo. Kiam fariĝis tago, Ehedoro eliris el la dormejo, forigis la bandaĝon, kiu ne havis plu markojn, rigardis sin en la akvo, kaj vidis, ke lia frunto ricevis la markojn de Pandaro kun la liaj. »

« *Sostrata el Fero.* — Tiu ĉi havis de unu jaro la ventron tiel ŝvelinta, ke oni devis ŝin porti. Ŝi venis en la dormejon, dormis, ne vidis klaran sonĝon, kaj pro tio reportigis sin hejmen. En vojo, apud la vilaĝo Korno, ia viro belforma ŝajnis alproksimiĝi. Li demandis la servistojn, kia estas ŝia malfeliĉo kaj ordonis, ke ili demetu teren la liton, sur kiu ili portis ŝin. Poste li fendis ŝian ventron, eltiris grandan kvanton da helmintoj¹, du plenkuvetojn. Li kudris la ventron kaj faris Sostrataon sana. Tiam Asklepio sin koniĝis kaj ordonis, ke oni sendu en Epidaŭron la dankajn donacojn. »

Tiaj komercaj prizorgoj ŝajnos al ni tre malnoblaj por ministroj de dio, kiuj tute ne vivis en malriĉeco. Tamen ili amis la gajnon tiel, ke ili, en okazo, ne ŝanceliĝis senkreditigi la najbarajn templojn, kiuj maltemis konkurenci ilian. Aŭskultu :

1. *Helminto* : intesta vermo.

« *Aristagora' el Trezeno.* — Tiu ĉi havis helmintojn en la ventro. Ŝi kuŝis en Trezeno en la templo de Asklepio kaj vidis sonĝon. Ŝajnis al ŝi, ke la filoj de l'dio — ĉar la dio mem ne loĝis tie, sed estis en Epidaŭro — detranĉis ŝian kapon, sed ne povante remeti ĝin, sendis iun por venigi Asklepion.

Dume la tago fariĝis kaj la pastro vidis ŝian kapon forigitan de la korpo. La sekvantan nokton, Aristagora' vidis sonĝon. Ŝajnis al ŝi, ke la dio, veninte el Epidaŭro, metis ŝian kapon sur ŝian kolon, kaj poste fendis la ventron, eltiris la helmintojn kaj rekudris. Post tio, ŝi estis sana. »

∴

Malgraŭ tiu ĉarlatanismo domaĝa sed eble utila, ni ne devas forgesi la seriozecon de l' medicino de asklepionoj. La realaj resanigoj, kiuj tie okazis, nutris ĉe la Grekoj plenan fidon pri Asklepio. Kiam la paganismo malkreskis, la kulto de tiu dio plej longatempe malcedis antaŭ la disvastiĝo de l' kristanismo. Kaj eĉ post la venko de l' nova religio restis kelkaj memoraĵoj pri la kuracisto-dio. Mi ne parolos pri la sanktuloj resanigistoj, kiuj anstataŭis lin en la opinio de l' popoloj; mi diros nur jenon : ia aŭtoro de l' dek-sesa jarcento raportas, ke li vidis en Paduo kamparajn infanojn venantajn en la preĝejon de Sankta Antonio por dormi. Kaj en la nuna tempo ankoraŭ S^{ro} G. Perrot konstatis en insulo de Arĥipelago, en Lesbo, la persiston de tiu ĉi antikva kutimo de l' asklepionoj : la malsanuloj dormas en la preĝejoj por ricevi sonĝe avizon pri la bezonita kuraca rimedo.

CHARLES LAMBERT.

BIBLIOGRAFIO

« LA REVUE » raportos pri novaj verkoj, nur kiam la Redakcio donace ricevis du ekzemplerojn.

Fundamento de Esperanto, de L. L. ZAMENHOF, 1 vol. XI-16-55-96-paĝa; ĉe Hachette k. K^o kaj ĝiaj korespondantoj; prezo : fr. 2.

Oni vendas aparte :

Ekzercaro de la lingvo internacia Esperanto, de L. L. ZAMENHOF, 1 vol. 55-paĝa; ĉe Hachette k. K^o kaj ĝiaj korespondantoj; prezo : fr. 0, 75.

Universala Vortaro de la lingvo internacia Esperanto, de L. L. ZAMENHOF, 1 vol. 96-paĝa; ĉe Hachette k. K^o kaj ĝiaj korespondantoj; prezo : fr. 1.

La malnovaj Esperantistoj scias, ke estinte la *Ekzercaro kaj Universala Vortaro* de nia majstro estis aparte eldonitaj. Antaŭ unu jaro, la firmo Hachette ilin kunigis, kun la kvinlingva gramatiko de D^o Zamenhof, en unu sola volumo bele eldonita kaj bindita sub la titolo « *Fundamento de Esperanto* ». Multaj Esperantistoj tre bedaŭris tiun kunigon kaj la plikariĝon de l' prezo de l' verko. Por ilin kontentigi, la firmo Hachette decidis reeldoni aparte la *Ekzercaron* kaj *Universalan Vortaron* je prezoj tre malkaraj, tiel ke oni povos ilin uzi por kursoj kaj ke ĉiu Esperantisto povu ilin aĉeti. Plie tiu nova *broŝurita* eldono de l' *Fundamento* kostas nur 2 francojn anstataŭ 3.

L'Héritage Klodarec, unuakta komedio en franca lingvo de F. DE MÉNÜ, 1 vol. 32-paĝa; ĉe Hachette k. K^o; prezo : fr. 0,50.

Tiu komedieto estas verkita de nia kara kunlaboranto en celo de propagando por Esperanto. Oni ludis ĝin jam du fojojn ĉe la Centra Esperantista Oficejo en Parizo, kaj

ĉiujfoje ĝi havis grandan sukceson.

S^o Georges Davignon fervora esperantisto estas oficisto ĉe S^o Danfreville notario de malgranda urbeto kaj esperas, ke li iam fariĝos samtempe la posteulo kaj bofilo de l'notario. Sed S^o Danfreville estas obstina rutinemulo, kiu malamas Esperanton kaj malpermesas al Georges Davignon, ke li sin okupu pri tiu *sensencaĵo*. Tiu lasta, malgraŭ la notaria malpermeso, daŭrigas aboni la gazeton « *Esperanto* » kaj pro tio S^o Danfreville forpermesas lin. Sed okazas, ke en la momento mem, kiam Georges adiaŭas al la Danfreville'a familio, la notario estas en tre malfacila situacio kun du alilanduloj, kies lingvojn li ne povas kompreni. La afero estas grava, ĉar, se tiu interkompreniĝo ne estas ebla, la notario perdos grandan profiton. Feliĉe la klientoj de l'notario estas Esperantistoj, kaj dank'al la interveno de Davignon ĉio reboniĝas. Kompreneble, post tia aventuro, la obstina Danfreville konfesas sian eraron, kaj Davignon restas en lia oficejo.

Tiu tro mallonga resumo ne povas doni ĝustan ideon pri la vicleco kaj bonhumoreco de l'komedio. Multaj flankaj scenoj estas ĉarmaj, ni aparte citos tiun inter Marthe la filino de l'notario kaj Georges, en kiu la juna fraŭlino akre riproĉas Georges, ĉar li sin okupas pri iu *hispana dancistino de cirko* nomita *Esperanto!*

Sen ia dubo tiu gaja akteto estos multfoje ludita en la francaj grupoj, ĉar ĝi estas bonega propagandilo. Verŝajne ankaŭ oni tradukos ĝin en aliajn lingvojn.

KRONIKO

La dua universala kongreso de Esperanto. — Tiu aventuro komenciĝas kiel la antikvaj fabeloj.

Estis iam unu maljunulo kaj deko da junuloj. La maljunulo nomiĝis *Ernesto Naville*, la junuloj : *Edmond Privat*, *Hodler*, *Renard*, k. c.

La maljunulo estis naŭdek-jara; la junuloj — apenaŭ dudek-jaraj. Kaj ili tre entuziasmiĝis por io stranga, por freneza utopio, por ia lingva miksajo, kies nomo estas « Esperanto ».

Ili loĝis en Ĝenevo, kaj iliaj samurbanoj opiniis ilin frenezetaĵ kaj tuŝetis al si la frunton per la montra fingro, kiam ili parolis pri ili.

Iun tagon oni eksciis, ke okazos en franca urbo nomita « Boulogne-sur-Mer » kongreso de tiuj frenezuloj, kiuj sin nomas Esperantistoj. Kaj Edmondo Privat prenis sian bastonon, sian valizon kaj ankaŭ sian kuraĝon kaj veturis al Boulogne. Tie meze de granda amaso da similuloj li parolis, kaj tre bone parolis. Kaj, kiam ĉe la finiĝo de tiu neordinara kongreso, oni diskutis pri la loko, kie la sekvontan jaron la Esperantistoj-frenezetuloj denove kunvenos, sentime Privat proponis Ĝenevon kaj per sia konvinkiga elokventeco ricevis unuaniman aprobon.

Ili do estis *deko* en Ĝenevo : Deko, kiu kuraĝis elporti la mokojn, kontraŭbatali la superstiĉojn, venki la naturan homan inercion. Pene dum unu jaro ili povis aliĝi al la afero dudekon da novaj adeptoj kaj kun ili organizi la kongreson.

Kaj la kongreso estis granda sukceso, vera triumfo!

Kaj Ĝenevo la bela, Ĝenevo la fama, dum tuta semajno, eĥis la kantojn kaj parolojn de l'Esperanto-amantoj.

Kaj la Ĝenevanoj ŝancelitaj, mirigitaj de tiu nova miraklo, devas nun konfesi ĝian senduban realecon.

Dankon do al tiu kuraĝa deko; dankon al la novaj adeptoj, kiujn ili altiris; dankon ankaŭ al tiu ĉarma urbo Ĝenevo, kiu nesingardeme lasis al si inokuli la malsanon Esperantan!

De la Fleischmann'a hotelo, kie loĝas la tuta redakcio de « La Revuo » oni ekvidas la Universitatejon de Ĝenevo kaj la komenciĝon de l'estrato de l' « Général Dufour », kiu, laŭ la esprimo de nia amiko Privat, fariĝis la ĉefa arterio de l'Esperantista fluo.

Unue dekstre troviĝas la promenejo de l' « Bastions », kie havos lokon la festeno, kaj kie plej ofte kunvenos la kongresanoj por ripoziga babilado kaj refreŝiga trinkado. Kontraŭe staras maldekstre la palaceto de l'Belartoj, ĉe kies unua etaĝo flirtas serio da verdaj standardoj anoncantaj la ekspozicion. Tie *reĝas* nia socialista samideano P. Berthelot komandanta batalionon da ĉarmaj fraŭlinoj, kiuj vendas la ĉiuspecajn ekspoziciatajn esperantaĵojn.

Daŭrigante nian iradon sur la strato, ni renkontas maldekstre la stratejon Bartholomi, kie estas la teatro de l'*Amis de l'Instruction* kaj ekvidas maldekstre la Grandan Teatron. Jen la du lokoj, kie la bonvolaj esperantistaj aktoroj montros sian talenton al facile kontentigebla kaj ĉiam entuziasmigita publiko. Iom pli malproksime troviĝas la fama *Victoria Hall*, kaj fine ni atingas ĉe l'finiĝo de l' Dufour'a strato la Komercan Lernejon, kiu

estas la sidejo de l'sekretariejo.

Tie, jam de la dimanĉo 26 de Aŭgusto, zumas aro da alvenintaj, inter si babilantaj, sciigojn petantaj Esperantistoj. Apud la loka organiza komitato prezidata de nia agema kaj kuraĝa kunbatalanto advokato Bernard, jam laboras la oficistaro de l'Centra Oficejo kondukata de nia malnova senlaca samideano Gaston Moch. Kaj meze de la enskriboj, demandoj, pagoj, k. c. la alvenintoj sin salutas, sin rekonas, reciproke premas la manojn. Preskaŭ ĉiuj fervoruloj de la unua kongreso venis, kaj kia ĝojo revidi trovi amikon post unujara disiĝo! Jen Leono Zamenhof, la frato de nia majstro, Bein (Kabe), Ahlberg, Nylén, Avilov, D^o Krikortz, la nordaj amikoj: « Sed kie estas Grabowski, Belmont kaj Ostrovski? » — « Ili ne venis » — ho ve! — Sed venis novaj de ni ne ankoraŭ persone konataj: Saĥarov, Zinoviev, Evstivejev, Grünfeld, k. a. Jen la Germanoj, Mybs, Kŭchler, Hanauer, ambaŭ Borel, akompanataj de Ŝmurlo, Feierabend, la ĝoja Seidel, k. a. Neeble ĉiujn citi ĉar tuta numero de *La Revuo* nesutiĉus por publikigi la nomaron da preskaŭ mil esperantistoj, kiuj, alkurinte de ĉiuj anguloj de la tero, plenigis la hotelojn, gastejojn, domojn de Ĝenevo. El Aŭstrujo-Hungarujo alveturis Kŭhl, Krumpholt kaj Theodor Ĉejka; el Hispanujo roto da fervoruloj: Pastro Guinart, Sabadell, Kolonelo Román Ayza, Manuel Estaban; el Italujo: S^{mo} Rosa Junck, S^{oj} Bicknell kaj Tellini; el Belgujo: Komandanto Lemaire, Jamin, Coex.

Sed, kiel antaŭe la Francoj estas ankoraŭ la plej multaj: venis la proksime loĝantaj Lyon'anoj: Dor, F^{mo} Zabillon d'Her; Annecy'anoj: Boucon, Marteaux; kaj Rousseau,

D^o Fromageot el Beaune; venis la malproksime loĝantoj: nia fama Michaux kun S^{mo} Bergier kaj kvindek Boulogne'anoj kaj ilia fotografisto Caudeville; Roux kaj Alger'anoj, Deligny el St-Omer, Delseriès kaj Husson el Arras, prokuratoro Daniel kaj Esselin el Bourges, K^{mo} Capé el Orléans, la gefratoj Daum kaj Maresquelle el Nancy, Courtet el Besançon, Beck, Delamaison kaj Maroger el Rennes, Delétraz kaj D^o Rapine el Marseille; venis eminentuloj: S^o de Beaufront, Th. Cart kun blinduloj, D^o Javal, Generalo Sebert, Rektoro Boirac, k. a.; venis malnovaj fervoruloj: Huet, de Ménil, Chavet, Aymonier, Sentis, Corret, Chaussegros, Bréon, Meyer, F^{mo} Roux; kaj novebakitaj ne malpli fervoraj: leŭtenanto Bayol kaj kapitano Ferber.

En la amaso de l'kongresanoj distingiĝas bela viro, versaĵne Hindo, kiu alveturis el Bombay aŭ Calcutta; kaj granda plezuriga novaĵo: la Unuigitaj Ŝtatoj, fine aliritaj al nia afero, sendis unu delegiton S^{mo} Grillon akompanata de kelkaj samideanoj, inter kiuj Profesoro Huntington el Harvard College.

Komprenoble ne estas bezone diri, ke multaj ankaŭ estis la Svisoj: Schneeberger, Auerbach la piedkaj brustnuda disĉiplo de la Kneipa skolo, Jannotaz, Jost, Ducommun, Zacherl, Mallet, k. c.

London vespere je la naŭa trankuras tra la urbo granda novaĵo: « La britaj Esperantistoj alvenis kondukataj de H. Bolingbroke Mudie, kiun ili nomis *generato*. Ili plenigis tutan vagonaron. Ili estas pli ol cent-kvindek; kaj nun ili ne povas plu trovi ĉambrojn en la hoteloj! » — Ho ve! — Ĝi estas vero!

Ĝagrenita hotelisto, al kiu mi adresas plendejn, diras: « Sed sinjoro, kion vi volas, mi ne povis kredi,

ke ĝi estas vero. Venis deksejara knabo por mendi *krindek ĉambrojn*! por tuta semajno! Li parolis je l' nomo de mi nekonata dek-persona grupeto! Mi kredis, ke tio estas ludo, ŝerco! Mi neniam povus imagi, ke tiu Esperanto estas io atentinda? Ho ve! mi nun tre bedaŭras!

Ni ankaŭ bedaŭris.

Kaj dume la Britaj amikoj eraradas tra la urbo por trovi litojn.

Jen la ĉarma fraŭlinaro: Miss Lawrence, Adelina Shafer, Lilian Holt, k. a.; jen la eminentularo: la ĉiam bonhumora kolonelo Pollen, Felix Moscheles; jen la senlacaj modestaj propagandistoj: Jozefo Rhodes la brita protagonisto kun sia kunulo Ellis, Millidge kaj Wackrill la sindonemaj sekretarioj de l' Brita Asocio kaj D^o Cunningham, Ĉefeĉ; jen... jen... jen multaj, multaj, kiujn mi forgesas, kiujn mi nome ne konas, kaj kiuj min senkulpigos, se tiu Homera nomaro de l' batalantoj de tiu moderna lliado estas neplena.

Ĉe balkono de la plej bela hotelo de Ĝenevo *Hôtel de l'Ecu* (Hotelo de l'Ŝildo), la vento balancas grandan verdan standardon. Tie loĝas nia kara Majstro Zamenhof kun la eminentularo, kiu estas por li kvazaŭa korpgardistaro. De tie la mardon 28 de Aŭgusto vespere li forveturas al la *Victoria Hall*, kie kun korbato kaj nervekscititeco lin atendas tri mil personoj.

La aspekto de l' halo estas imponanta. En la grandega belega orbrila halo sidas en partero mil kongresanoj. Supre sur la balkonoj kaj galerioj pli ol du mil Ĝenevanoj scivole allogitaj de tiuneordinara spektaklo superplenigas la ĉambregon.

Ĉe l' sono de granda orgeno, en religia mallalto de l' ĉeestantaro, eniras Zamenhof sekvata de l' kongresa prezidantaro kaj naciaj delegitoj.

Emociiga momento!

Ĉiuj leviĝas; kaj, dum la kara genia elpensinto de la lingvo, pala pro kortuŝeco, antaŭeniras sur la scenejo, tondra aplaŭdado eksplodas. La viroj altan svingas la ĉapelojn, la virinoj supren levas siajn gantitajn interbatantajn manojn; kaj el ĉiuj brustoj eliras unu sola unuanima krio: « Vivu, vivu Zamenhof! »

Ŝajnas, ke vento de entuziasmeo nepriskribebla blovas super la kapoj; ŝajnas, ke la lumigiloj pli forte brilas; kaj supre la Ĝenevanoj, nenion sciante pri nia lingvo, neniam aŭdinte eĉ unu vorton de ĝi, tamen ekkapitaj de tiu sintrudanta emocio, aplaŭdas kvazaŭ veraj Esperantistoj.

Tiu komunikiĝo de entuziasmo estis tiel forta, tiel stranga, ke profesoro de Psikologio ĉe la Ĝeneva Universitato, ĉeestinte ĉe tiu unua kunsido, kaj ne povante al si klarigi kiel kaj kial *lingvo, simpla lingvo*, povas naski tian uraganon de komunikiĝema ekscititeco, petis de S^o Rektoro Boirac, ke li verku por psikologia gazeto specialan artikolon klarigantan, kial lingvo povas tiel entuziasmigi homojn ĝis frenezeco.

Nia profesoro de Psikologio legu la supre presitan parolon de D^o Zamenhof, kaj tiam li komprenos!

Cetere tiu entuziasmo estis longe-daŭra. Okazis du teatraj prezentadoj: unu en la Granda Teatro, la alia en la salono de l' *Amis de l'Instruction*. Ambaŭ organizitaj de S^{ro} Decrey kaj ambaŭ tre sukcesplenaj. Dum la unua ni aŭdis pro-

blindulan deklamadon de F^{ino} Zabilon d'Her akompanata de standard-portantaj fraŭlinoj, reciton esperantan de nia angla amiko D^o H. Lambert kaj gajan francan rakonton de S^o Chavet pri la unua kongreso; plie belajn kantojn de F^{inoj} Farnes kaj Perrin, S^{inoj} Josée Guivy kaj Joffe-Beretta, S^o D^o J. Hanauer. Aliparte, preskaŭ improvize, sen nova preparado, D^o Leono Zamenhof, S^o Pujula-Valjes (kataluno) kaj Profo Carlo Bourlet reludis la jam de ili luditan en Parizo *Letero de Rekomendo* tradukitan de S^o Warnier. Fine venis la grava senpacience atendita peco *La Floro de l'Pasinto* nova unuakta drameto de Edmondo de Amicis tradukita de nia tre konata samideanino S^{ino} Rosa Junck, al kiu cetere ni ŝuldas la varbon de Edm. de Amicis al nia afero. Ĉiuj, kiuj ĉeestis la unuan kongreson, konas la belan harmonian perfektan elparolon de nia kunfratino S^{ino} Junck, kiu ludas kiel vera ekzercita aktorino. Al ŝi respondis S^o Privat, inda kunrolulo de tia ludantino; kaj apude, ankaŭ tute bone kaj lerte, plenumis rolojn S^{ino} Schneeberger, F^{ino} Schlatter kaj S^{oj} Deshays, Em. Bernard kaj Henri Dubois.

La dua prezentado estis pli mallonga. Tinn vesperon ni plezurege aŭdis la du monologojn tiel spritajn *La Pipamanto* kaj *Senhejmuldo* de nia lerta kunlaboranto Pujula-Valjes. *La Revuo* ilin publikigos ambaŭ, por ke niaj legontoj, kongresintoj aŭ ne, povu ilin ĝui. Denove S^{ino} Guivy, F^{inoj} Perrin, A. Shafer kaj S^o Hanauer pleznigrigis nin per belaj kantoj kaj deklamoj. Enfine S^o Zacherl kun tri fraŭlinoj Stirn, A. kaj E. Schmidheim, indis ĉarman de li tradukitan komedion.

Post tiu dua teatra vespero, kiu finiĝis je la deka, okazis en la sama

salono tre agrabla balo kun naciaj kostumoj. Jen Rusino en brila kostumo; jen belega Hindu, majesta en siaj belaj drapiraĵoj. Bedueno dancas kun Svisino; Skoto kun nudaj kruroj kaj mallonga ĵupo kantas ŝercaĵojn, dum Tirolano amindumas ĉarman anglan maristinon. Kaj meze de tio francaj, anglaj, svisaj, hispanaj, belgaj oficiroj en brilaj uniformoj. Ili memoru tiun ĉarman pacan kunvenon; kaj volu la sorto, ke iliaj pitoreskaj uniformoj taŭgu nur por tiaj frataj celoj!

El ĉiuj kunvenoj kaj festoj, la du festenoj en Genevo kaj Vevey estas certe tiuj, kiuj plej forte utilis por naski amikajn interrilatojn inter la kongresanoj. La merkredon 29 de Aŭgusto sur la Promenejo de l'« Bastions » havis lokon la unua festeno, kiu partoprenis *septcent* kongresanoj. Apenaŭ komenciĝis la manĝado, kiam ankaŭ komenciĝis la toastoj alternantaj kun muziko, kompreneble muziko esperantista: « la Vojo » de nia amiko Deshays, « Esperanto-valso » de nia kvazaŭ-oficiala muzikverkisto de Ménil, k. c.

La Esperantistoj dum kongreso estas babilemuloj. Kiam oni lasas ilin libere paroli, ili ne haltas plu; kaj ni aŭdis tiom, tiom da paroloj, kaj cetere bonaj paroloj, ke estas tute neeble ilin memori. Mi ne tion diras por ĉagreni aŭ ofendi iun el niaj karaj amikoj, kaj cetere mi ankaŭ kiel la aliaj estas kulpa pro tia habelado! ĝi certe taŭgas por pruvi, ke ni *povas* kaj *scias* bone kaj eĉ elokvente paroli; sed nun la provo estas nediskuteble farita kaj iom da modereco decus.

La ĵaŭdon 30 de Aŭgusto je la oka matene el ĉiuj hoteloj de Genevo, procesie aliras sennombraj « verdsteluloj » al la haveno, kie ilin atendas la vaporŝipo *Winkelried*.

Pendantaj laŭlonge de masto flirtas diversnaciaj flagoj kaj super ili la verda stelhava standardo.

La ŝipo baldaŭ pleneĝiĝas je naŭcent Esperantistoj hazarde kummiksitaĵoj kaj plej bonhumore interparolantaj.

La Dioj favoras Esperanton. Ne estas eble imagi pli belan pli agrablan veteron ol tiu, kiun ni ĝuis dum la tuta kongrestempo. Sub la blua sennuba ĉielo la mallaŭte ondiganta bluega lago etendiĝas, plej pitoreske ĉirkaŭata de diverskoloraj montoj kaj apudbordaj urbetoj. En la malproksimo majeste montriĝas, sub la sunradioj brileganta, la Blanka Monto, reĝo de l'Alpoj. En la unuaj momentoj ĉiuj okuloj sin turnas al tiu senkompara spektaklo, kaj nur, post kiam oni iom satiĝis de tiu rava vido, rekomenciĝas la interamikaj babiladoj.

Je tagmezo la ŝipo albordiĝas al Vevey, kie nin atendas la urba muzikistaro « *Lyre de Vevey* ». Ĝi ludas nian himnon « *Espero* » enmuzikigitan de nia sekretario de Mènil kaj ĉe l'akordoj de tiu marŝiga vivplena ario, nia senfina anaro procesie aliras al la du hoteloj « *des Trois Couronnes* » (Tri Kronoj) kaj « *d'Angleterre* » (de Anglujo), kie oni tagmanĝos kun la afabla prezido de du urbaj konsilantoj. Denove paroladoj, toastoj, muziko, kantoj, ridoj, bruo, bruego!

Je la kvina, la kongresanaro revenas al la ŝipo; kaj dum la muzikistaro, la kvaran fojon, reludas nian himnon « *Espero* », kiun la kongresanoj kantas starantaj sur la ferdeko, la boato senbrue forglitas aplaŭdata de la Vevey'anoj amase kunvenintaj sur la bordo de l'lago.

Jam noktiĝas, kiam ni revenas Ĝenevon.

Sur la bluverda horizonto la

Blanka Reĝo de l'Montoj reaperas kovrita per rozkolora mantelo. Mil lumigiloj brilas sur la bordmarŝejoj de Ĝenevo tra maldensadelikata nebuleto, kiu flugetas super la nigriĝinta akvo.

Ĉiuj silentas, mutigitaj pro admiro.

Stopp! La ŝipo ĵetas ankron, kaj ordeme la Esperantistaro elfluas sur la marŝejon. Sed ĝi ne disiĝas.

Laŭ du longaj sentinaj vicoj, de l'albordejo ĝis malproksime meze de l'urbo, la kongresanoj sin ordigas kaj atendas.

Laŭta ekkrio! kaj jen, antaŭirata de l'verdaj standardoj, sekvata de siaj staboficiroj, Zamenhof, laste elirinta el la ŝipo, laŭiras tiun longan aleon borderitan de entuziasmaj homoj, kiuj lin aplaŭdas.

Korega ovacio de homoj al homo, de disceptoj al majstro honoregata tiom pro sia modesteco kaj simpleco, kiom pro sia genio!

Meze de tiuj oficialaj festoj okazis la sabaton 1 de Septembro malgranda pli intima festeto, pri kiu *La Revuo* ne povas silenti. Ĝi estis amika tagmanĝo, sub la prezido de Dr Zamenhof, al kiu la direktoro de *La Revuo* invitis ĉiujn kunlaborantojn de nia novenaskita gazeto kaj ĉiujn ĉefredaktorojn de niaj malnovaj ĵurnaloj, kiuj partoprenis la kongreson. Ankaŭ ĉeestis Sr Berr franca ĵurnalisto de l' « *Figaro* », kiu poste verkis plej entuziasman artikolon pri nia kongreso. Niaj kolegoj, pli bone ol ni, povos diri, ĉu tiu kunveneto plaĉis; sed nia parte ni tre kore devas danki niajn afablajn invitojn, kiuj senescepte akceptis kaj tiel aminde ĝojigis nin per sia amika ĉeesto.

Vespere, denove en la *Victoria Hall*, solene fermiĝis la kongreso. Postkonvinka parolado de Sr Schneeberger, sprita alparolo de kolonelo

Pollen kaj raporto resuma de la ĝenerala Sekretario Sr Gaston Moch, nia Majstro, kiel kutime aplaŭdegata, kun vortoj de dankeco al la Svisaj amikoj, anoncis la fermon de l'kongreso.

Ĉiuj ĉeestantoj estis provizitaj de aŭtografiitaj ekzempleroj de nia himno *Espero* kun unuvoĉa muziko de F. de Mênil, donacitaj al ili de *La Revuo*. Tiel, post la paroladoj, kun akompano de la orgeno ludata de l'frato de pastro Schneeberger, ĉiuj kongresanoj ekstarintaj povis fiore kanti nian belan himnon.

La efekto estis majesta, kaj tiu kanto, eliranta el mil brustoj, suprenfluganta en tiu vasta halo, igis tiun finan momenton solenega. Jen — kiel diris Sr Cart — la plej kortuŝantaj minutoj.

Tiel la dua universala kongreso finiĝis meze de la sonoj de tiu sama muziko, per kiu malfermiĝis oficiale la unua kongreso de Boulogne.

Post tio S^r komandanto Lemaire faris al ni tre interesan parolon kun lumaj projekcioj pri siaj tiel famaj esploraj vojaĝoj tra la Belga Kongolando.

Ŝajnas al mi tute senutila paroli detale pri la seriozaj laboroj de la kongreso, kiujn ĉiuj ekkonos dank' al la raportoĵ oficialaj. Mi simple intencis komuniki al tiuj el miaj legantoj, kiuj ne havis la grandan plezuron travivi tiujn neforgeseblajn tagojn, la impresojn de kongresano.

La laboraj kunsidoj havis lokon en la « Aula » de la Universitato sub la efektiva prezidado de Sr Schneeberger. Oni devas antaŭ ĉio tre laŭdi la prezidanton kaj la kongresanojn pro la bona ordo kaj senĉesa interĝentileco dum tiuj fruktoportaj kunsidoj.

Plie, mi persone ne povas min

deteni esprimi mian sinceran ĝojon, ĉar tiu dua kongreso difinis komenccon de organizacio en nia esperantista afero.

La decido pri fondo de konsulejoj esperantistaj en ĉiuj urboj, la reguligo de l' labora metodo dum la kongresoj, la saĝa maniero por elekti la kongresajn komitatojn kaj fine la oficialigo de la Centra Esperantista Oficejo, kiu estos la sekretario kaj arĥivejo de l' lingva kaj kongresa komitatoj, estas bonaj rezultatoj, kiuj donos al nia entrepreno novan forton.

Du faktoj gravaj devas ankaŭ esti cititaj : unue la beno de l'Papo sendita al la katolikaj kongresanoj, multvalora imitinda ekzemplo por ĉiuj socialaj aŭ moralaj fakoj; due la fondo de *Scienca sekcio*, kiu energie klopodos por rapidigi la enkondukon de Esperanto en la Sciencon.

Multon mi povus ankoraŭ diri pri kunvenoj de specialistoj, pri la problindula agado, pri la Ruĝa Kruco, k. t. p.; sed mi devas bedaŭre, limigi mian artikolon.

Cetere, eĉ se tiuj satindaj kaj prosperigaj rezultatoj ne ekzistus, niaj kongresoj devus tamen daŭre reokazi, ĉar ili ĉiumaniere havas trioblan multvaloran meriton : ili naskas profundajn nerompeblajn interamikajn ligojn inter la Esperantistoj; ili energie antaŭenpuŝas la movadon Esperantistan en la lando kaj speciale en la urbo, kie ili havas lokon; kaj fine ili estas por ni ĉiuj plej utila ekzerco pri la buŝa uzado de nia bela lingvo.

Ĉiuj efektive povis konstati, kaj nia Majstro mem ĝin publike diris, kiel grandaj estis la progresoj fariĝintaj de la lasta kongreso, pri la ĝusta senerara elparolado.

Cetere la progresoj de Esperanto

en Genevo ne estos malpli grandaj.

Ili estis dek antaŭ la unua kongreso, ili estos nun centoj, en Genevo.

Dank'al la kongreso, dank'al la sprita alloganta franca parolado, kiun nia senlaca propagandisto Michaux faris por la publiko en la Universitato, Genevo estas de nun *venkita*.

Gravaj aliĝoj de eminentuloj de la urbo, inter kiuj tiuj de profesoroj de Saussure, Forel kaj Flournoy, estas la neduba konsekvenco de nia komuna agado.

Antaŭen do, karaj samideanoj! Kuraĝe antaŭen!

Ni prepariĝu por novaj triumfoj kaj novaj venkoj dum la proksima kongreso meze de niaj Britaj samideanoj, kiuj certe dum tiu ĉi jaro energie plugos la kampon kaj zorge pretigos la teron, kie kreskos nova floraro, nova densa esperantista arbaro, verda kiel nia verda sankta standardo. — CARLO BOURLET.

Prezentadoj en la Teatro de Orange. — Ĉiuj konas la Romanan teatron de Orange. Ĝi estas nedisputeble unu el la plej rimarkindaj ruinoj, kiujn postlasis la Romanoj. Ĉiuj, kiuj ĝin vidis, unuvoĉe diras, kia estis ilia mirego, kiam la unnan fojon ili ekvidis tiun grandegan, imponantan Muron de la teatro. Ĉinjure, de okdek jaroj, dum la somera sezono, dramoj eltiritaj el la antikva teatro estas aktataj de la plej bonaj francaj aktoroj; ĉinjure tre multaj rigardantoj venas el ĉiuj lokoj de Franclando kaj ankaŭ de alilando por ĉesti ĉe tiu solena spektaklo.

Ĝis nun granda estis la sukceso, kaj tiun ĉi jaron novaj, neeldonitaj poemoj (Heĉubo de S. Lionel des Rieux -- Polifemo de Samain -- La

Enterigiro de Homero de S. Elzear Rougier -- Safo malesperinta de Sino Lucie Delarue-Mardrus) entuziasme estas aplaŭditaj de publiko tiel fervora, tiel multa kiel en la unuaj jaroj. Ĝis nun do poetoj kaj kritikistoj konsentis proklami la senegalan grandecon de tiuj noktaj prezentadoj, dum kiuj ili revivas la noblan vivon antikvan.

Tamen belarta kritikisto, tiel delikata, tiel sprita kiel kompetenta, André Hallays, ĵus skribis en la « Journal des Débats » impresojn tute kontraŭajn, kiujn li certigas sinceraj, kiujn eble oni trovos iom severaj, aŭ maljustaj, aŭ paradoksaj, kiujn ĉiukaze oni certe ĵugos interesaj. Jen estas resume lia opinio.

Li konfesas, ke la akustiko de la teatro estas bonega, ke ĉiu silabo de ĉiu verso deklamata estas malkonfuze aŭdata, sed li konstatas, ke la optiko, bedaŭrinde, estas tre malbona, treege malbona. Malsupre de la ciklopa Muro, la aktoroj ŝajnas pigmeoj. Tro kruda estas la kontrasto. Ni imagas, ni atendas precipe en antikvaj verkoj heroojn de superhoma kresko kaj jen ni vidas marionetojn, kiuj vane kriegas, vane faras malmoderajn gestojn. Neebla iĝas la iluziigo, kaj tiamaniere mankas ĉio, el kio konsistas la aliĝo de teatra prezentado, t. e. la esprimo elokventa kaj diversa de fizionomioj, la ĉarmo de siutenadoj, k. t. p. Kune kun verŝajno malaperas ĉia kortuŝeco. Ĉar la komedio nin ne sufiĉe interesas, nia atento estas distrata laŭvice de ĉiuspekaj neperfektecoj de prezentado, de malakordoj en la aranĝo de scenejo aŭ de tute ne atenditaj bruoj, de la trumpo de aŭtomobilo, de la fajfo de rapida vagonaro, de la eksplodbruo de limonadbotelo...;

sed precipe nin obstine incitegas, lacigas la neŝanĝebla vidado de tiu belega Muro malhela. Belega Muro, vere! sed belegeco kvarhorojn senŝanĝe daŭranta tedas. Ne, ne, tiu difektita ruino, per gaso lumigita, ne estas Romana teatro sed vastega areno dediĉita al maldelikataj spektakloj, pantomimoj, ekvilibristoj, militistaj procesioj por amuzi la militistojn de la dua legio.

Tiu teatro estas nek Romana, nek Greka sed tute, ekskluzive, romanika. « Tiu vasta konstruaĵo duone detruita — diras André Hallays — tiuj arboj, kiuj elpuŝas siajn radikojn inter ŝtonblokoj elfalintaj, tiuj revaj ombroj suprenmoviĝantaj ĝis la supro de la Muro, prezentas pentraĵon, kiun abomenus kaj Grekoj kaj Romanoj kaj eĉ iamaj Francoj. Nun ni trovas en ĝi sovaĝan belecon emociigantan. Ni ĝuadu tian imagan plezuron, kiun ĝuis nek la antikvuloj nek niaj propraj prapatroj; sed ni ne kredis, ke ni revivigas Romon aŭ Greklandon, tial ke en pejzaĝo dubo Shakespear'a ni pre-

zentas al ni mem la vidadon de grekromana karnavalo ».

André Hallays timas, ke por la plezuro de kelkaj teatraĵoj homoj kaj por la profito de kelkaj hotelistoj, la arkitekturistoj pretekstante plibonigi, efektive difektigos tute tiun noblan antikvaĵon. Jam ili tro riparis, rekonstruis! Li konkludas petante, ke oni lasu la tragedion, la tragediistojn kaj la tragediistinojn ĉe ilia loko, t. e. sur la scenejo de la Franca Komedio, ke neniu arkitekturisto havu plu la rajton ion ŝanĝi en tiu ruino, kiu, ĉar ĝi estas Romana, eterne vivos, fine, ke oni forlasu tiajn sensencajn fantaziojn grekromanajn. La ruinoj de Orange, Arles, Cavaillon, St Remy, la tuta Provenclando pli bone prikantus la Romanan grandecon, kaj la travidebla lumo de la ĉielo, la ritmo harmonia de la ĉirkaŭaj montetoj pli bone elvokas la Greklandon, ol parizana aktorino deklamanta, eĉ tiel bone, kiel ŝi povas, la plendojn de Polikseno, filino de Hekubo. — CAMILLE AYMONIER.

GRAVA KONKURSO

La Revuo decidis malfermi konkurson inter siaj abonantoj.

Kondiĉoj de la literatura konkurso :

1^a Verki originalan (netradukitan) novelon, rakonton, komedion aŭ dramon *en prozo*, de un longeco, ke, post enpresado en *La Revuo*, ĝi havu ne malpli ol 6 paĝoj kaj ne pli ol 12 paĝoj. Skribi ĝin *plej legeble* nur sur unu flankon de l'paperfolioj.

2^a Sendi, per rekomendita poŝto, la manuskripton al la Redakcio de « *La Revuo* » antaŭ la 4^a de januaro 1907 (lasta templimo), kaj aldoni al la manuskripto la banderolon de *La Revuo*, kin pruvas ke la sendanto estas abonanto aŭ korespondanto, aŭ sendi monon por abono de unu jaro.

Premioj : La ĵuĝantaro samtempe atentus la elegantecon de la stilo kaj la intereson de la teksto. Ĝi disdonos la sekvantajn premiojn :

1^a PREMIO : Fr. 200. — 2^a PREMIO : Fr. 100. — 3^a PREMIO : Fr. 50.

La aliaj aŭtoroj de bona tekstoj ricevos ĉiu po dek frankoj da libroj.

La premiigitaj tekstoj estos enpresitaj en « *La Revuo* » dum la jaro 1907.

La Redakcio konsideros por si la rajton enpresi, post korekto se bezone, la nepremiigitajn tekstojn.

Ĉiu aŭtoro de enpresita teksto ricevos senpage 10 ekzemplerojn de la n^o de « *La Revuo* », kiu entenas lian tekston.

Le gérant : CH. SCHIFFER.

Coulommiers. — Imp. PAUL BRODARD.

LA REVIZORO

Komedio en kvin aktoj

DE

N. V. GOGOL.

AKTO DUA¹

Malgranda ĉambro en hotelo. Lito, tablo, valizo, malplena botelo, botoj, broso por vestoj, k. t. p.

SCENO I.

OSIP sola.

OSIP *kuŝas sur la lito de la sinjoro.* — Diablo prenu, mi tiel volas manĝi, kaj en la ventro estas tia krakado, kvazaŭ tuta regimento ekblovus trumpetojn. Nu, ni ne atingos la hejmon, tion mi vidas! Kion vi konsilos fari? Estas jam la dua monato de kiam ni elveturis el Peterburgo! Li tradandis en la vojo la monon, mia kara; nun li sidas kaj subteris la voston kaj ne flamiĝas. Kaj estus sufiĉe, tute sufiĉe da mono por la vojaĝo; sed ne, vi vidas, oni devas en ĉiu urbo sin montri! (*Imitante*): « He, Osip, iru serĉi ĉambron pli bonan, kaj tagmanĝon mendu la plej bonan: mi ne povas manĝi malbonan tagmanĝon, mi bezonas pli bonan tagmanĝon. » Nu, se li almenaŭ estus io valora, sed li ja estas simpla « registreto »! Faras konatecon kun traveturanto, poste tuj venas kartetoj. — Nu, jen li atingis! Ha, tediĝis tial vivo! Mi certigas vin, en la vilaĝo estas pli bone: almenaŭ publikaĵo ne ekzistas, kaj ankaŭ da zorgaĵo ne tiom multe: prenu al vi virinon kaj kuŝu la tutan vivon apud la forno kaj manĝu kukojn. Nu, kiu disputos, kompreneble, se preni la veron, la vivo en Peterburgo estas la plej bona. Se nur estus mono, la vivo tie estas delikata kaj politika: teatroj,

1. Vidu la unuan akton en la numero 1.

hundoj por vi dancas, kaj ĉio, kion vi volas. Ĉiu parolas en artifika delikateco, preskaŭ tute kiel nobeloj; vi iras al la bazaro — la komercistoj al vi krias: « estimata »; vi bezonas transveturi per ŝipeto — vi sidigas apude de oficisto; vi volas kompanion — iru en la butiketon: tie kavaliro rakontos al vi pri tendaroj kaj raportos al vi, kion ĉiu stelo signifas en la ĉielo; nu, vi ĉion vidas, kiel sur la manplato. Maljunulino-oficiredzino entrafas, iafoje ĉambristino enmontriĝas tia... fu, fu, fu! (*Ridetas kaj skuas la kapon*). Galanteria kondutado, diablo prenu! Neĝentilan vorton vi neniam aŭdas: neniu diras al vi « ĉi ». Se tediĝas al vi iri — vi prenas veturilon, kaj vi sidas kiel sinjoro, kaj se vi ne volas pagi — bone: ĉiu domo havas trapasan pordegon, kaj vi tiel enflugas, ke nenio diablo vin trovos. Nur unu afero estas malbona: unu fojon vi manĝas en plej brilanta maniero, kaj alian fojon vi povas preskaŭ krevi de malsato, kiel ekzemple nun. Kaj en ĉio nur li estas kulpa. Kion vi faros kun li? La patreto alsendas monon, li anstataŭ ĝin teni iom pli forte — li, atendu, li komencas tuj diboĉi: veturas en kaleŝoj, ĉiun tagon aĉetas al si bileton por la teatro, kaj poste — apenaŭ pasis semajno — jen li jam sendas al la bazaro de malnovaĵoj vendi novan frakon. Iafoje li tradiboĉas ĉion, ĝis la lasta ĉemizo, tiel ke sur li restas nur surtuteto kaj palteto.... Vere, mi juras al vi! Kaj la drapo estas tiel grava, angla! Ĉirkaŭ cent-kvindek rublojn la sola frako kostas, kaj en la bazaro li ĝin forblovas por dudeko da rubloj; kaj pri la pantalonoj eĉ ne parolu — ili iras por nenio. Kaj kial? ĉar per afero li sin ne okupas. Anstataŭ iri al ofico, li — ho ve! li promenadas sur la bulvaroj, ludas kartojn. Ha, se tion ĉi eksciis la maljuna sinjoro! Li ne atentus, ke vi estas oficisto, sed, levinte la ĉemizeton, li tiel enŝutis al vi, ke vi kvar tagojn gratus la haŭton. Se vi volas servi, tiam servu. Jen nun la hotelisto diris: « mi ne donos al vi manĝi, ĝis vi pagos por la antaŭa ». Nu, kaj se ni ne pagos? (*Kun ĝemo*). Ha, mia Dio, almenaŭ ian simplan brasikaĵon! Ŝajnas al mi, ke mi nun formanĝus la tutan mondon! Oni frapas; certe ĝi estas li. (*Rapide desaltas de la lito*).

SCENO II.

OSIP kaj ŜLESTAKOV.

ŜLESTAKOV. — Jen, prenu ĝin (*fordonas la ĉapon kaj kanon*). Ha, vi denove ruliĝadis sur la lito?

OSIP. — Kial do mi ruliĝadus? Ĉu mi neniam vidis liton, efektive?

ĤLESTAKOV. — Vi mensogas, vi ruliĝadis; vi vidas, ĝi tuta estas malordigita!

OSIP. — Sed por kio mi ĝin bezonas? Ĉu mi ne scias, kio estas lito? Mi havas piedojn : mi povas stari. Por kio mi bezonas vian liton?

ĤLESTAKOV *paŝadas en la ĉambro*. — Rigardu, ĉu tie en la saketo ne troviĝas iom da tabako?

OSIP. — Nu, de kie do povus troviĝi tabako? Antaŭ tri tagoj vi la lastan elfumis.

ĤLESTAKOV *paŝadas kaj diversmaniere premadas siajn lipojn; fine li diras per laŭta kaj decida voĉo*. — Aŭskultu... he, Osip!

OSIP. — Kion vi ordonas?

ĤLESTAKOV *per laŭta, sed ne tiel decida voĉo*. — Vi iru tien.

OSIP. — Kien?

ĤLESTAKOV *per voĉo tute ne decida kaj ne laŭta, tre proksima al petado*. — Malsupren, en la manĝejon... tie diru..., ke oni donu al mi tagmanĝi.

OSIP. — Nu, ne, mi eĉ iri ne volas.

ĤLESTAKOV. — Kiel vi kuraĝas, malsaĝulo?

OSIP. — Nu tiel; tute egale, se mi eĉ iros, nenio el tio ĉi estos. La mastro diris, ke li plu ne donos tagmanĝi.

ĤLESTAKOV. — Kiel li povas permesi al si ne doni? Jen ankaŭ sensencaĵo!

OSIP. — Li ankoraŭ diras, mi iros al la urbestro; jam la trian semajnon via sinjoro monon ne pagas. Vi, li diras, kun via sinjoro, estas friponoj, kaj via sinjoro estas trompisto. Ni, li diras, ni vidis tiajn vagistojn kaj maluoblulojn.

ĤLESTAKOV. — Kaj vi, bruto, jam ĝojas, ke vi povas ĉion tion ĉi ripeti al mi.

OSIP. — Li diras : « Tiamaniere ĉiu alveturos, loĝos, faros ŝuldojn, kaj poste vi lin eĉ elpeli ne povos? Mi, — li diras, — ŝerecojn ne faros, mi rekte iros kun plendo, por ke oni prenu lin en la policejon kaj tuj en la malliberejon ».

ĤLESTAKOV. — Nu, nu malsaĝulo, ĉesu! Iru, iru, diru al li. Tia kruda besto!

OSIP. — Jam pli bone mi vokos al vi la mastron mem.

ĤLESTAKOV. — Por kio do la mastron? Vi iru, mem diru.

OSIP. — Sed kredu al mi, sinjoro...

ĤLESTAKOV. — Nu, iru, diablo vin prenu! voku la mastron.

(*Osip foriras*).

SCENO III.

ĤLESTAKOV sola.

ĤLESTAKOV. — Terure kiel mi volas manĝi! Mi faris malgrandan promenadon, mi pensis : eble pasos la apetito; — ne, la diablo prenu, ĝi ne pasas. Jes, se en Penzo mi ne estus diboĉinta, estus sufiĉe da mono por alveturi ĝis la hejmo. La infanteria kapitano forte min forkis : mirinde lerte li, kanajlo, manovras la kartojn. Ne pli ol kvaronon da horo li sidis — kaj li faris min tute nuda. Kaj tamen mi terure dezirus ekbatali kun li ankoraŭ unu fojon. Sed mi ne havis okazon. Kia abomena urbeto! En la fruktaj butikoj oni nenion donas kredite. Tio ĉi jam estas simple malmobla. (*Li fajfas antaŭe el Roberto-Diablo, poste « Ne kudru, patrino, al mi », kaj fine — ian senordan miksaĵon*). Neniu volas veni.

SCENO IV.

ĤLESTAKOV, OSIP kaj restoracia SERVANTO.

SERVANTO. — La mastro ordonis demandi, kion vi deziras.

ĤLESTAKOV. — Bonan tagon, mia kara! Nu kiel, ĉu vi estas sana?

SERVANTO. — Dank' al Dio.

ĤLESTAKOV. — Nu, kio, kiel estas ĉe vi en la hotelo, ĉu ĉio bone iras?

SERVANTO. — Jes, dank' al Dio, ĉio iras bone.

ĤLESTAKOV. — Estas multe da traveturantoj?

SERVANTO. — Jes, sufiĉe.

ĤLESTAKOV. — Aŭdu, mia kara, oni tie ĝis nun ne alportas al mi la tagmanĝon, — mi petas, rapidigu, ke ili iom pli viglu, ĉar vidu, mi tuj post la tagmanĝo devas min okupi per io.

SERVANTO. — Sed la mastro diris, ke li plu ne donos. Eĉ jes, li hodiaŭ volis iri plendi al la urbestro.

ĤLESTAKOV. — Nu, kial jam plendi? Juĝu mem, mia kara, kiel do? Mi ja bezonas manĝi. Alie mi povas tute maldikiĝi. Mi tre volas manĝi : mi diras tion ĉi sen ŝerco.

SERVANTO. — Jes. Li diris : « Mi ne donos al li tagmanĝi, ĝis li pagos al mi por la antaŭa ». Simple tia estis lia respondo.

ĤLESTAKOV. — Sed vi prudentigu lin, konvinku lin.

SERVANTO. — Sed kion do diri al li?

ĤLESTAKOV. — Vi klarigu al li serioze, ke mi bezonas manĝi. La mono estas alia afero.... Li pensas, ke se por li, malklerulo, ne estas malfeliĉo, se li unu tagon ne manĝos, tial ankaŭ por aliaj tio sama. Jen interese!

SERVANTO. — Se vi volas, mi diros.

SCENO V.

ĤLESTAKOV sola.

ĤLESTAKOV. — Estas tamen malbone, se li absolute nenion donos manĝi. Mi tiel volas manĝi, kiel mi ankoraŭ neniam volis. Eble el la vestoj ion forkomeri? Vendi ekzemple la pantalonon? Ne, jam pli bone estas iom malsati, sed veni hejmen en Peterburga kostumo. Estas domaĝe, ke Johim ne donis lue kaleŝon; estus bone, diablo ĝin prenu, veni hejmen en kaleŝo, alruli tiel en diabla maniero al ia najbaro-bienhavanto rekte al la perono, kun lanternoj, kaj Osipon havi malantaŭe vestitan per livreo. Nu, mi prezentas al mi, kiel ĉiuj ektumultus! « Kiu li estas, kio ĝi estas? » Kaj la lakeo eniras (*sin rektigante kaj prezentante lakeon*): « Ivan Aleksandroviĉ Ĥlestakov el Peterburgo, vi ordonas akcepti? » Ili, kampaj simpluloj, eĉ ne scias, kion signifas « vi ordonas akcepti ». Ĉe ili, se alveturas ia dika bienhavanto, li simple sin puŝas, la urso, rekte en la salonon.... Al ia beleta filineto mi alirus: « Fraŭlino, kiel mi.... » (*frotas la manojn kaj salutstrekas per la piedo*). Fi! (*kraĉas*). Eĉ naŭzas, tiel forte mi volas manĝi.

SCENO VI.

ĤLESTAKOV, OSIP, poste la SERVANTO.

ĤLESTAKOV. — Nu, kio?

OSIP. — Oni alportas la tagmanĝon.

ĤLESTAKOV *aplaŭdas kaj saltetas sur la seĝo*. — Oni portas! oni portas! oni portas!

SERVANTO *kun teleroj kaj telertuko*. — La mastro donas jam la lastan fojon.

ĤLESTAKOV. — Nu, la mastro, la mastro.... Mi ridas pri via mastro! Kio tie estas?

SERVANTO. — Supo kaj rostaĵo.

ĤLESTAKOV. — Kiel, nur du manĝoj?

SERVANTO. — Nur du.

ĤLESTAKOV. — Jen kia absurdo! Mi tion ĉi ne akceptas. Vi diru al li : kio tio ĉi efektive estas!... Estas tro malmulte.

SERVANTO. — Ne, la mastro diras, ke estas ankoraŭ tro multe.

ĤLESTAKOV. — Kaj saŭco, kial ne estas?

SERVANTO. — Saŭcon ni ne havas.

ĤLESTAKOV. — Kial do vi ne havas? Mi mem vidis, pasante preter la kuirejo, tie multe estis kuirata. Kaj en la manĝoĉambro hodiaŭ matene du iaj mallongaj homoj manĝis salmon kaj ankoraŭ multe da alia.

SERVANTO. — Nu, cetere, ni havas kaj tamen ne havas.

ĤLESTAKOV. — Kiel vi ne havas?

SERVANTO. — Nu, simple, ni ne havas.

ĤLESTAKOV. — Kaj salmo, kaj fiŝo, kaj kotletoj?

SERVANTO. — Nu, ili estas por personoj pli gravaj.

ĤLESTAKOV. — Ha vi, malsaĝulo!

SERVANTO. — Jes.

ĤLESTAKOV. — Vi, porkido abomena.... Kial do ili manĝas kaj mi ne manĝas? Kial do, diablo vin prenu, mi ne povas ankaŭ? Ĉu ili ne estas tiaj samaj vojaĝantoj kiel mi?

SERVANTO. — Kompreneble, ne tiaj.

ĤLESTAKOV. — Kiaj do?

SERVANTO. — Ordinaraĵ, kiel oni devas! ili — konata afero — ili pagas monon.

ĤLESTAKOV. — Mi kun vi, malsaĝulo, ne volas paroli. (*Enverŝas la supon kaj manĝas*). Kia supo ĝi estas? Vi simple akvon enverŝis en la tason : nenian guston ĝi havas, ĝi nur malbonodoras. Mi ne volas tiun ĉi supon, donu al mi alian.

SERVANTO. — Ni prenos. La mastro diris : « se vi ne volas, oni ne bezonas ».

ĤLESTAKOV *defendante la manĝon per la mano*. — Nu, nu, nu... lasu, malsaĝulo! Vi kutimis havi aferon kun aliaj : mi, mia kara, ne estas tiaspeca! Kun mi, mi ne konsilas.... (*Manĝas*). Mia Dio, kia supo! (*Manĝas plue*). Mi pensas, ke ankoraŭ neniu homo en la mondo iam manĝis tian supon : iaj plumoj naĝas anstataŭ graso. (*Li tranĉas la kokinon*). Aj, aj, aj, kia kokino! Donu la rostaĵon! Tie restis iom da supo, Osip, prenu al vi. (*Li tranĉas la rostaĵon*). Kia rostaĵo ĝi estas? Tio ĉi ne estas rostaĵo.

SERVANTO. — Kio do ĝi estas?

ĤLESTAKOV. — La diablo ĝin scias, kio ĝi estas, nur ne rostaĵo. Ĝi estas lakilo, rostita anstataŭ viando. (*Li manĝas*). Friponoj, kanajloj! per kio ili nutras? Eĉ la makzeloj ekdoloros, kiam vi manĝos unu tian pecon. (*Fosas per la fingro en la dentoj*). Malnobluloj! Tute kiel ligna ŝelo — per nenio oni ĝin povas eltiri; eĉ la dentoj nigriĝos post tiuj ĉi manĝoj. Friponoj! (*Viŝas la buŝon per la telertuko*). Plu nenio estas?

SERVANTO. — Ne.

ĤLESTAKOV. — Kanajloj! Malnobluloj! Kaj eĉ nenia saŭco aŭ kukajo! Sentaŭguloj! Ili nur prirabas la vojaĝantojn.

(*La servanto deprenas de la tablo kaj forportas la telerojn kune kun Osip*).

SCENO VII.

ĤLESTAKOV, poste OSIP.

ĤLESTAKOV. — Vere, kvazaŭ mi tute ne manĝus, mi nur ricevis pli grandan apetiton. Se mi havus kelke da kopekoj, mi sendus al la bazaro, por aĉeti almenaŭ paneton.

OSIP eniras. — Tie alveturis ial la urbestro, li informiĝas kaj demandas pri vi.

ĤLESTAKOV *ektiminte*. — Jen vi havas! Kia kanajlo estas la mastro, jam li plendis! Kio estos, se li efektive fortrenos min en la mal-liberejon? Nu, kion fari? Se en nobla maniero, mi eble senproteste... ne, ne, mi ne volas. Tie en la urbo sin trenas oficiroj kaj popolamaso, kaj mi ĝuste tie faris al mi gravan mienon kaj palpebrumis kun ia filino de komercisto.... Ne, mi ne volas.... Kaj kion li pensas? Kiel li kuraĝas, efektive? Kio mi estas por li, ĉu komercisto aŭ metiisto? (*Faras al si kuraĝon kaj rektiĝas*). Sed mi rekte diros al li: « Kiel vi kuraĝas? Kian rajton vi havas? Kiel vi.... » (*Ĉe la pordo ekmoviĝas la unso; Ĥlestakov paliĝas kaj kuntiriĝas*).

SCENO VIII.

ĤLESTAKOV, la URBESTRO kaj DOBĈINSKIJ.

(*La Urbestro, enirinte, haltas. Ambaŭ timigite rigardas en la daŭro de kelkaj minutoj unu la alian per larĝe malfermitaj okuloj*).

URBESTRO *iom trankviliĝinte kaj streĉinte la manojn laŭlonge la femuroj*. — Mi havas la honoron saluti!

ĤLESTAKOV *salutas*. — Bonan tagon.

URBESTRO. — Pardonu.

ĤLESTAKOV. — Ne malhelpas.

URBESTRO. — Kiel urbestro de la ĉi-tica urbo mi havas la devon zorgi pri tio, ke al la traveturantoj kaj al ĉiuj noblaj homoj estu nenia premado.

ĤLESTAKOV *komence iom balbutas, sed en la fino parolas laŭte*. — Sed kion fari?... Mi ne estas kulpa.... Mi vere... mi pagos.... Oni sendos al mi el la vilaĝo. (*Bobĉinskij enrigardas tra la pordo*). Li pli estas kulpa : viandon li donas al mi tiel malmolan kiel trabo; kaj la supo — la diablo scias, kion li tien enverŝis, mi devis eljeti ĝin tra la fenestro. Li turmentas min per malsato tutajn tagojn... la teo tiel stranga : havas la odoron de fiŝo, ne de teo. Por kio do mi.... Jen interese!

URBESTRO *ektimante*. — Pardonu, mi vere ne estas kulpa. En la bazaro ĉe mi la viando ĉiam estas bona. Alveturigas ĝin Ĥolmogoraj komercistoj, homoj sobraj kaj de bona konduto. Mi jam ne scias, de kie li prenas tian. Kaj se io ne estas en ordo, tiam.... Permesu al mi proponi al vi transiĝi kun mi en alian loĝejon.

ĤLESTAKOV. — Ne, mi ne volas! Mi scias, kion signifas « en alian loĝejon » : tio estas — en malliberejon. Sed kian rajton vi havas? Sed kiel vi kuraĝas? Jen mi.... Mi servas en Peterburgo.... (*Faras al si kuraĝon*). Mi, mi, mi....

URBESTRO *al si mem*. — Ho, sankta mia Dio, kia kolero! Li ĉion eksciis, ĉion rakontis la malbenitaj komercistoj!

ĤLESTAKOV *montrante sin kuraĝa*. — Sed venu vi eĉ kun via tuta helpantaro — mi ne iros. Mi skribos rekte al la ministro! (*Frapas per la pugno sur la tablon*). Kion vi pensas? Kion vi pensas?

URBESTRO *streĉinte sin kaj tremante per la tuta korpo*. — Indulgu min, ne pereigu! edzino, malgrandaj infanoj... ne malfeliĉigu homon.

ĤLESTAKOV. — Ne, mi ne volas. Jen ankoraŭ! Kio ĝi min interesas? Pro tio, ke vi havas edzinon kaj infanojn, mi devas iri en malliberejon, jen bele! (*Bobĉinskij enrigardas tra la pordo kaj timigite sin kaŝas*). Ne, mi humile vin dankas, mi ne volas.

URBESTRO *tremante*. — Pro nesperteco, per Dio, pro nesperteco. Nesufiĉeco de la havo.... Mem volu juĝi : la ofica salajro ne sufiĉas eĉ por teo kaj sukero. Kaj se estis iaj subaĉetoj, kredu, ke nur la plej bagatelaj : io por la tablo aŭ por vesta garnituro. Kaj koncerne la suboficiran vidvinon, kiu okupas sin per komercado, kaj pri kiu

oni diras, ke mi ŝin vergis, tio ĉi estas kalumnio, per Dio, kalumnio. Tion ĉi elpensis miaj malamikoj; ili estas tiaj homoj, ke ili estas pretaj fari atencon kontraŭ mia vivo.

ĤLESTAKOV. — Sed kio? ili min tute ne interesas.... (*Meditante*). Mi tamen ne scias, por kio vi parolas pri malamikoj aŭ pri ia suboficira vidvino.... Suboficira edzino estas tute alia afero, sed min vi ne havas la rajton vergi, tre malproksime estas ĝis tio.... Jen ankoraŭ! Vidu, kia li estas! Mi pagos, mi pagos la monon, sed nun mi ne havas. Ĝuste tial mi tie ĉi sidas, ke mi eĉ kopekon ne havas.

URBESTRO *al si mem*. — Ho, rafinita peco! Jen, kien li ĵetis! Kian nebulon li ellasis! Orientiĝu, kiu volas! Oni ne scias eĉ de kia flanko aliri. Nu, sed mi jam provos, kiel ajn ĝi iros! Kio estos, tio estos, mi provos trafe-maltrafe (*Laŭte*). Se vi efektive havas mankon de mono aŭ de io alia, mi estas preta servi tuj. Mia devo estas helpi la traveturantojn.

ĤLESTAKOV. — Donu, donu al mi prunte! Mi tuj kvitiĝos kun la mastro de la restoracio. Mi bezonus nur ĉirkaŭ ducent rublojn, aŭ, povus esti, eĉ malpli.

URBESTRO *donante al li paperetojn*. — Ĝuste ducent rubloj, vi eĉ ne bezonas kalkuli.

ĤLESTAKOV *prenante la monon*. — Mi humile vin dankas. Mi tuj sendos ĝin al vi el la vilaĝo... mi ĉion faras subite.... Mi vidas, vi estas nobla homo. Nun estas alia afero.

URBESTRO *al si mem*. — Nu, dank' al Dio! La monon li prenis. Ŝajnas al mi, ke la afero nun iros en ordo. Kaj mi lerte, anstataŭ ducent rubloj, enŝovis al li kvarcent.

ĤLESTAKOV. — He, Osip! (*Osip eniras*). Voku ĉi tien la restoracian servanton! (*Al la urbestro kaj Dobĉinskij*). Sed kial do vi staras? Estu afablaj, sidiĝu. (*Al Dobĉinskij*). Sidiĝu, mi humile vin petas.

URBESTRO. — Ne malhelpas, ni ankaŭ tiel povas stari.

ĤLESTAKOV. — Estu afablaj, sidiĝu. Mi vidas nun perfekte la senkaŝecon de via karaktero kaj vian bonkorecon; kaj antaŭe, mi konfesas, mi jam pensis, ke vi venis por min... (*Al Dobĉinskij*). Sidiĝu! (*La urbestro kaj Dobĉinskij sidiĝas. Bobĉinskij enrigardas tra la pordo kaj subaŭskultas.*)

URBESTRO *al si mem*. — Oni devas esti pli kuraĝa. Li volas, ke oni vidu en li inkogniton. Bone, ni ankaŭ ŝajnigu nin malsaĝaj: ni ŝajnigu, kvazaŭ ni tute ne scias, kia homo li estas. (*Laŭte*). Ni, promenante pro oficaj aferoj jen kun Pjotr Ivanoviĉ Dobĉinskij,

ĉi tia bienhavanto, eniris intence en la hotelon, por rigardi, ĉu la traveturantoj estas bone zorgataj, ĉar mi estas ne tia, kiel alia urbestro, kiun nenio interesas; sed mi, krom la ofica devo, ankoraŭ pro kristana homamo volas, ke al ĉiu mortemulo estu farata bona akcepto, — kaj jen, kvazaŭ rekompence, la okazo alportis al mi tian agrablan konatiĝon.

ĤLESTAKOV. — Mi mem ankaŭ estas tre ĝoja. Sen vi, mi konfesas, mi longe tie ĉi sidus : mi tute ne sciis, per kio pagi.

URBESTRO *al si mem.* — Jes, rakontu! ne sciis, per kio pagi! (*Laŭte*) Ĉu mi povas kuraĝi demandi vin : kien kaj al kiaj lokoj vi havas la afablecon veturi?

ĤLESTAKOV. — Mi veturas en la Saratovan gubernion, en mian propran vilaĝon.

URBESTRO *al si mem, kun vizaĝo iromia.* — En la Saratovan gubernion! Ha! kaj li eĉ ne ruĝiĝas! Ho, kun li oni devas esti singarda! (*Laŭte*) Bonan aferon vi afable entreprenis. Jen ekzemple koncerne la vojon : oni diras, de unu flanko, ke ekzistas malagrablaĵoj pro neakurata ricevado de ĉevaloj, kaj tamen de la dua flanko oni havas ja amuzon por la saĝo. Vi ja, mi pensas, veturas pli pro propra plezuro?

ĤLESTAKOV. — Ne, la patro min postulas. La maljunulo ekkoleris, ke mi ĝis nun nenion atingis per mia servado en Peterburgo. Li pensas, ke jen apenaŭ vi alveturis, oni tuj donas al vi la Vladimiran ordenon en la butontruon. Ne, mi sendus lin mem puŝiĝadi en la kancelario.

URBESTRO *al si mem.* — Mi petas rigardi, kiajn kuglojn li fandas! Eĉ la maljunaĵo patron altrenis! (*Laŭte*) Kaj por longa tempo vi afable veturas!

ĤLESTAKOV. — Vere, mi ne scias. Mia patro, la maljuna tedulo, estas ja obstina kaj malsaĝa, kiel trabo. Mi rekte diros al li : kiel vi volas, sed mi ne povas vivi sen Peterburgo. Kial do, efektive, mi devas pereigi mian vivon kun kampuloj? Nun la bezonoj estas aliaj; mia animo avidas klerecon.

URBESTRO *al si mem.* — Bravege li ligis la fadenon! Mensogas, mensogas — kaj nenie ĝi ŝiriĝas! Kaj ja tia seneksteraĵa, malalta, ŝajnas, ke per la ungo oni povus lin dispremi. Tamen atendu! Vi elbabilos. Mi jam devigos vin rakonti pli multe! (*Laŭte*) Tute juste vi afable diris : Kion oni povas fari en dezerta loko? Jen ekzemple ĉi tie : vi eĉ en la nokto ne dormas, vi klopodas pro la patrujo, ŝparas nenian laboron, kaj rekompenco — kiu scias, ĉu ĝi

iam venos. (*Ĉirkaŭrigardas per la okulo la ĉambro*). Ŝajnas al mi, ke tiu ĉi ĉambro estas iom malseka?

ĤLESTAKOV. — Aboimena ĉambro, kaj cimoj tiaj, kiajn mi nenie vidis : ili mordas kiel hundoj.

URBESTRO. — Nu, rigardu, tia klera gasto, kaj li suferas de kiu? de iaj sentaŭgaj cimoj, kiuj eĉ naskiĝi en la mondon ne devus! Ŝajnas al mi, ke estas eĉ mallume en tiu ĉi ĉambro?

ĤLESTAKOV. — Jes, tute mallume. La mastro faris al si la kutimon ne doni kandelojn. Ifoje oni volas ion fari, iom legi, aŭ venas la fantazio ion verki — mi ne povas : estas mallume, mallume.

URBESTRO. — Ĉu mi devas kuraĝi vin peti... sed ne, mi ne estas inda.

ĤLESTAKOV. — Kion do?

URBESTRO. — Ne, ne! mi ne estas inda, ne inda!

ĤLESTAKOV. — Sed kion do?

URBESTRO. — Mi kuraĝus.... Ĉe mi en la domo estas por vi bela ĉambro, luma, trankvila.... Sed ne, mi sentas mem, ĝi estus jam tro granda honoro.... Ne koleru — per Dio, nur pro simpleco de mia koro mi tion ĉi proponis.

ĤLESTAKOV. — Kontraŭe, mi konsentas, mi akceptas kun plezuro. Al mi estas multe pli agrable en privata domo, ol en tiu ĉi drinkejo.

URBESTRO. — Kaj mi, ha kiel mi estos ĝoja! Kaj kiel forte nun ĝojiĝos mia edzino! Mi jam havas tian karakteron : gastameco de la plej frua infaneco, precipe se la gasto estas klera homo. Ne pensu, ke mi eble diras tion ĉi pro flatado; ne, mi ne havas tiun ĉi malvirton, mi esprimas min el la profundeco de mia koro.

ĤLESTAKOV. — Mi humile vin dankas. Mi mem ankaŭ — mi ne amas homojn duvizaĝajn. Al mi tre plaĉas via senkaŝeco kaj bonkoreco, kaj mi, mi konfesas, nenion pli postulus, krom ke oni montru al mi sindonecon kaj estimon, estimon kaj sindonecon.

SCENO IX.

La SAMAJ kaj la restoracia SERVANTO, akompanata de OSIP.

(*Bobčinskij enrigardas tra la pordo*).

SERVANTO. — Sinjoro min vokis?

ĤLESTAKOV. — Jes; donu la kalkulon.

SERVANTO. — Mi jam antaŭ nelonge donis al vi la duan kalkulon.

ĤLESTAKOV. — Mi jam ne memoras viajn malsaĝajn kalkulojn. Diru, kiom tie estas?

SERVANTO. — La unuan tagon vi afable postulis tagmanĝon, la duan tagon vi manĝetis nur salmon kaj poste vi ĉion prenadis jam kredite.

ĤLESTAKOV. — Malsaĝulo! ankoraŭ komencis elkalkuladi. Sume kiom mi ŝuldas?

URBESTRO. — Sed vi havu la bonecon ne zorgi, li atendos. (*Al la servanto*). For, kanajlo, oni sendos al vi.

ĤLESTAKOV. — Efektive, tio ĉi ankaŭ estas vera. (*Kaŝas la monon. La servanto foriras. Tra la pordo enrigardas Bobĉinskiĵ*).

SCENO X.

URBESTRO, ĤLESTAKOV, DOBĈINSKIĴ poste BOBĈINSKIĴ.

URBESTRO. — Ĉu vi ne deziros trarigardi nun kelkajn instituciojn en nia urbo, nome la filantropiajn kaj aliajn?

ĤLESTAKOV. — Kaj kio tie estas?

URBESTRO. — Nu, simple, rigardu, kia ĉe ni estas la irado de la aferoj... kia ordo....

ĤLESTAKOV. — Kun granda plezuro, mi estas preta. (*Bobĉinskiĵ ametas la kapon tra la pordo.*)

URBESTRO. — Ankaŭ, se estas via deziro, de tie en la distriktan lernejon, rigardi la ordon, en kiu ĉe ni estas instruataj la sciencoj.

ĤLESTAKOV. — Mi konsentas, mi konsentas.

URBESTRO. — Poste, se vi deziras, vi vizitos la punlaborejon kaj la urbajn malliberejojn — vi rigardos, kiel ĉe ni oni tenas la krimulojn.

ĤLESTAKOV. — Sed por kio do la malliberejojn? Jam pli bone ni rigardos la instituciojn filantropiajn.

URBESTRO. — Kiel vi deziras. Kiel vi intencas, ĉu en via kaleŝo aŭ kune kun mi en droŝko?

ĤLESTAKOV. — Nu, mi preferas veturi kun vi en droŝko.

URBESTRO *al Dobĉinskiĵ*. — Nu, Pjotr Ivanoviĉ, por vi nun ne estas loko.

DOBĈINSKIĴ. — Ne malhelpas. Mi iros simple.

URBESTRO *mallaŭte al Dobĉinskiĵ*. — Aŭdu : vi ekkuru, sed rapide, per ĉiuj fortoj, kaj forportu du skribetojn : unu — en la kadukulejon, al Zemlanika, kaj la duan — al mia edzino. (*Al Ĥlestakov*).

Ĉu mi povas kuraĝi peti vian permeson skribi ĉe via alesto linieton al mia edzino, ke ŝi preparigu al akcepto de la estiminda gasto?

ĤLESTAKOV. — Sed por kio?... Cetere, tie ĉi estas inko, nur paperon... mi ne scias.... Eble sur tiu ĉi kalkulo?

URBESTRO. — Mi tie ĉi skribos. (*Li skribas kaj samtempe parolas al si mem*). Nu, ni rigardu, kiel iros la afero post la « friŝtiko » kaj post la botelo-ventrulo! Ni havas gubernian madejron : ĝi ne imponas per eksteraĵo, sed eĉ elefanton ĝi renversos. Mi volus nur ekscii, kio li estas, kaj en kia mezuro oni devas lin timi. (*Fininte la skribadon, li donas la paperon al Bobĉinskij, kiu iras al la pordo, sed en tiu ĉi minuto la pordo debatiĝas kaj Bobĉinskij, kiu subaŭskultadis post ĝi, flugas kune kun ĝi sur la scenejon. Ĉiuj ekkrias. Bobĉinskij sin levas*).

ĤLESTAKOV. — Ha, ĉu vi ne kontuziĝis ie?

BOBĈINSKIJ. — Nenio, nenio, tute sen ia kontuzo, nur sur la nazo malgranda bataĵo! Mi kuros al Ĥristian Ivanoviĉ : li havas tian plastron, ĉio tuj pasos.

URBESTRO *farante riproĉan signon al Bobĉinskij, diras al Ĥlestakov, invitante lin iri*. — Nenio grava, sinjoro. Mi petas vin humile, havu la bonecon! Kaj al via servanto mi diros, ke li transportu la valizon. (*Al Osip*). Mia bona, vi transportu ĉion al mi, al la urbestro — ĉiu al vi montros. Mi petas humile! (*Lasas antaŭeniri Ĥlestakovon kaj sekvas post li, sed, returniĝinte, diras riproĉe al Bobĉinskij*). Ha, bona vi estas! Vi ne povis trovi alian lokon por fali! Kaj etendiĝis, kiel la diablo scias kio. (*Foriras; post li iras Bobĉinskij. La kurteno falas*).

El lingvo rusa tradukis

D^o LAZARO LUDOVIKO ZAMENHOF.

(*Daŭrigota.*)

PENSOJ

Homo tuj mortonta estas nevenkebla. — CHATEAUBRIAND.

Geniulo estas fabriko : instruitulo — magazeno. — BARMES.

Milito estas la festo de mortintoj. — AROLAS.

Nescio pri bono estas kaŭzo de malbono. — DEMOCRATES.

Virinoj estas belaj, kiel la seraĵoj de Klopstock, sed teruraj, kiel la demonoj de Milton. — DIDEROT.

Simpleco estas karaktero de vero. — BOHERARVE.

Singardo kaj amo ne povas kunfratiĝi. — AGESILAO.

Natureco estas la genio de arto. — GASPARE.

La ŝtofoj el silko, el oro kaj el arĝento, kaj la veluraĵoj estingas la fajron de kuirejo. — FRANKLIN.

Revolucio estas larvo de civilizacio. — VIKTORO HUGO.

Ne parolu mallaŭde pri mortintoj, ĉar ili ne povas respondi. — QUILON.

Malforteco, via nomo estas : virino. — SHAKESPEARE.

La viroj, kiuj ŝajnigas esti enamiĝintaj sukcesas pli, ol tiuj, kiuj vere estas tiaj. — NINON DE LENCLOS.

Viro jaluza eltrovas ĉiam pli, ol li serĉas. — F^{ino} SCUDERI.

Virto havas ĉe virinoj multajn predikantinojn, sed malmultajn martirinojn. — HELVETIUS.

Kolektis kaj tradukis,

VICENTE INGLADA.

LA PIPAMANTO¹

Monologo.

Bela buduareto. Oni aŭdas kelkajn akordojn de valso. Li eniras frake kaj dande vestita, granda blanka floro ĉe l'butontruo. Enironte li zorge rigardas internen kaj eksteren.

— Neniu!... (*Enirante.*) Dio! Fine mi trovis senhoman angulon!... (*Observante la ĉambron.*) Ŝajnas ĉambreto taŭga por la virinoj de la hejmo.... Kia bonodoro!... Ĉi tie mi kredas, neniu vidos min.... Tial ke oni dancas nun, oni ne rimarkos mian forestadon.... (*Li demetas sian monoklon kaj ĝin frotas per naztuko.*)

(*Frotante la kristalon kaj rigardante per duonfermitaj okuloj, al la publiko.*) Se mi pli prokrastus dum kvarono da horo mian eliradon el la salonoj, mi ekmortus!... Estas jam la dua matene, kaj de la deka nokte mi ne povas fumi!... (*Observante, ke sinjoro foras al li gestojn, li remetas sian monoklon, kaj rigardante lin.*) Ne, dankon, dankon; oni superŝutis min per cigaredoj.... Lia Princa Moŝto nenion alian faris dum la tuta vespero ol proponi al mi cigaredojn, delikatajn cigaredojn kun ora beko kaj... eĉ arĝentaj literoj... (*Malestime*) Fvu!!... Kiu povas kuraĝi uzi pipon en tia eleganta domo; permesite estas nur fumi cigaredojn. (*Al la sinjoro.*) Pardonu min, mi vin dankas... (*Al la alia flanko.*) Proponi cigaredojn al viro, kiu scias, kio estas fumadi, kaj kiu deziregas fumi, estas kvazaŭ proponi karamelojn al tiu, kiu malsategas! (*Al la sinjoro*) Dankon, sinjoro!... Jen, kion mi kunportas. (*Li eltiras longan terpipon el sia poŝo.*) Ĉu vi vidas tion? (*Legante sur la pipo*) « 24^a, serio I »... Ĉu ne vere ŝajnas pipo? Tamen ĝi ne estas pipo, estas paradizo!!

(*Li iras ĝis la pordo, rigardas eksteren kaj revenas.*)

(*Kun mistero*) Kiam tabako brulas ĉi tie, kiam fumante mi elir-

1. Monologo deklamita dum la dua teatra prezentado de la dua Universala kongreso de Esperanto en Ĝenevo.

igas ĉielen ringiĝantan fumon, la anĝeloj kaj eĉ la ĉefanĝeloj malsupreniras de la ĉielo kaj rondedancas ĉirkaŭ la fajrujo... kaj eĉ mi kuraĝas diri, ke Sankta Petro forlasas la pordistejon kaj flankigante iujn nubojn aperigas la kapon por flari!

(Li rigardas karese la pipon; ĝin zorgas, ĝin frotras...)

Bone nigrigita, he? Ĉu ne?... Ĝi kostas al mi nur dudek centimojn; nu, se vi proponus al mi dudek frankojn, mi ĝin ne donus!... Kion vi volas? Multe mi ĝin amas!... Fumi; fumi per pipo, jen mia sola malvirto. Ĉu tio estas grava malvirto?... Mi estas pacema viro. Prenu miajn manĝaĵojn; forprenu miajn trinkaĵojn... nenion mi diros.... Eĉ se vi forportus miajn ŝuldojn aŭ mian bopatrinojn, mi tute silentus... sed ne tuŝu miajn pipojn! Ho! se vi tion farus, mi ne scias, kio povus okazi!! (*Paŭzo.*)

Kaj tamen, jen la nedankemo de la objektoj! Nenio faris al mi tiom da malbono, ol miaj pipoj malgraŭ la amo, kiun mi havas por ili!

Mi jam tute forgesis la punmonojn de mi pagitajn pro fumado en vagonoj, en teatroj, en koncertejoj, kaj tiel plu, tiel multenombraj ili estas!... En muzeoj kaj bibliotekoj mi ne pagis, nur tial, ke mi ne kulimas iri en tiujn lokojn, alimaniere, certe ankaŭ tie mi estus paginta.

(Ridante.) Unu fojon.... *(Serioze.)* Mi ridas nun, ĉar la afero estas pasinta!... *(Ridetante.)* Unu fojon, mi veturis en vagona fako. Kontraŭ mi, sidis maljuna fraŭlino kun stranga ĉapelo, kies randaĵo subtenis grandegan birdon, mordetitan de akaroj... ĉu kolombo, ĉu hirundo... eble tute fantazia birdo naskita el laborejo. Ĉar mi legis kaj tute ne memoris plu pri mia kunvojaĝantino — kiu tamen pro ŝia malbeleco estis memorinda, — mi elprenis pipon el mia poŝo, — la 33^a, serio O, mi bone memoras, — mi ĝin ŝargas, ekbruligas, kaj... mi ne havis tempon sufiĉan por eltiri du suĉaĵojn... Fraŭlino mia kunveturantino prenas mian pipon, kaj rigardante min furioze, ĝin forĵetas tra la fenestro ne dirante eĉ unu vorton, kaj poste ŝi reeksidis kvazaŭ nenio estus okazinta!... Gesinjoroj!! Mi paliĝis, kaj tute ekster mi, malgraŭ mia bonedukiteco, obeante la unuan impulson, mi prenas la ĉapelon de l'fraŭlino, kaj ĝin, kolombon aŭ ion ajn, vualon, pinglon, florojn... ĉion, miavice ankaŭ mi forĵetas tra l'fenestro post la pipo!... Ha! terure, gesinjoroj! Post la vualo, la kolombo, la ĉapelo, kaj ceteraj, iris ankaŭ... la peruko de l'fraŭlino!... Ho, ŝia kapo, ne estis plu kapo, ĝi estis melono kun krieganta truo!... Kompreneble.

preskaŭ okazis, ke ankaŭ ni ambaŭ sekvu la forĵetitajn objektojn.... Poste mi devis konatiĝi kun la juĝistoj kaj tiom pagi la kolombon kvazaŭ ĝi estus viva kaj la hararon kvazaŭ ĝi estus natura!!

Kaj tio, kio okazis al mi je mia unua edziĝo?... Bonvolu diri al mi, kion vi estus farinta en mia loko.

Jen okazas la ceremenio, jen la festeno, jen balo, jen gratuloj, jen salutoj, jen adiaŭoj.... Unu tutan tagon ne povante fumi!!! (*Dolĉe.*) Kiam mia edzino kaj mi restis *fine solaj* en nia ĉambro, mi eksidis sur sofono... kaj fumis tri pipojn unu post la alia sen-intermanke!!

Mi deturnas mian kapon, kaj jen en angulo ŝi ploranta kaj ĝem-
etanta : « Vi ne amas min, vi ne amas min; vi pli amas vian pipon ol vian edzinon! » (*Gesto*).... La sekvantan tagon, sceno ĉe la gepatroj. (*Per grava voĉo.*) « Pli ol mian filinon, vi amas viajn malbon-
odorajn pipojn! » (*Iude*) « Sinjoro, miaj pipoj estas puregaj! ».... Kompreneble, de tiu tago, la familiaj interrilatoj fariĝis malvarmaj. (*Kun rezignacio.*) Je la finiĝo de l'jaro, eksedziĝo, kaj jen mi sen edzino... kaj sen la cent mil frankoj de la doto!... (*Paŭzo.*)

Ha, ni fumu! (*Ŝarginte kaj montrante la pipon.*) Ĉu vi vidas ĝin? Bone! nu, ĝis la sama dato de la venonta jaro, vi ĝin ne revidos. Ĉar mi havas 365 pipojn, unu por ĉiu tago de la jaro. (*Kvazaŭ respondante ian rimarkon*) He?... Ho! jes, specialan ankaŭ mi havas por la lasta tago de Februaro en la superjaroj.... Ĉiu pipo estas numerita kaj ordigita de mia servisto en serioj. La pipoj de la festoj estas grandaj, tiuj de l'somero longaj... por ke la fajro staru malproksime de la buŝo, tiuj de l'printempo flore ĉizitaj.... Krom la ĉiutagaj pipoj, mi havas tiujn, kiujn mi nomas la *ĉiampretaj*, nome : nargileoj kaj naciaj pipoj, kiujn mi povas uzi laŭ deziro aŭ laŭ okazo....

Ĉar... vidu, eĉ la tabako estas ĉe mi objekto atentinda. Ĉu en Turkujo estas buĉado? — « Servisto! bruligu Armenian paperon, kaj donu al mi nargileon kaj turkan tabakon! » Ĉu io okazas en Rusujo? — « Rusan tabakon! » Ĉu sinjoro Roosevelt edzinigas sian filinon aŭ verkas novan verkaĵon? Mi ne legas ĉi tiun, sed tamen mi fumas tiam *Virginia tobacco!*... Ĉu la angla Reĝo... elpensas novan elegantan ĉapelon? — « *I am always smoking Cavendish, Cavy Cut, Pionner, Mixture, Three Castles and others!* » Ĉu la germana Imperiestro enmuzikigas... la konferencon de Alĝesiras? Ha! tiam : — « Glasegon da biero, kaj Afrikan tabakon en porcelana pipo. » Ĉu sinjoro Fallières ricevas la viziton de lia grava Moŝto Sisovath?

— « *Une pipe Gambier et du coporal!* » Italan tabakon, se italoj boras tunelon. Norvegan tabakon, se Ibseno mortas. Danan, se oni ludas en teatro Hamleton... kaj tiel plu....

Nur en du okazoj mi ne povas daŭrigi mian kutimon; unue, kiam io okazas en Ĥinujo, ĉar mi ne fumas opion, kaj due, kiam Sudamerikanoj interbatalas, ĉar... mi devus fumadi la Amerikan tabakon dum la tuta jaro!... (*Paŭzeto*).

(*Li eltiras kesteton da alumetoj el sia poŝo.*)

Certe mi parfumos la ĉambron, sed, se iu venas kaj rimarkas tion, mi esperas, ke vi ne denuncos min; ĉu ne?... Ĉi tie, vere, mi ne estos devigata pagi punmonon, sed....

Pipo fulas kaj rompiĝas! Li, hontanta, ne dirante ion, laŭvice rigardas la pipon pecigitan kaj la publikon. Poste, malrapide, malgaje, serĉinte en siaj restaĵoj kaj nenion trovinte, li iras al la pordo kun la manoj en la pantolonaj poŝoj, kun la kapo enprofundigita inter la ŝultroj kaj alĵetante al publiko malamegan rigardon tra sia monoklo.

Subite, aŭdinte iun ridon, li haltas, sin returnas al la publiko, kaj nerve diras:

Mi ne komprenas kiel oni povas ridi vidante tian katastrofon!... (*Li intencas ion diri, sed ekkrias.*) Mi preferas eliri! (*Kaj li eliras.*)

FREDERIKO PUJOLA'-VALJES'.

KRUCIFIKSO

Al mia kara amiko K^{uo} Vicente Inglada,
pia - Amisto - de Lamartine, mi plezure
dediĉas tiun ĉi novican tradukon.

Vi, kiun mi iam ricevis de buŝo mortanta
Kun lasta saluto kaj lasta elspiro, kruceto,
Simbolo duobla : donaco de mano tremanta
Kaj Dia benita portreto;

Ho! kiom da larmoj jam fluis sur via marmoro,
De l'horu, je kiu, el brusto de sankta martiro,
Ankoraŭ varmetan mi treme vin prenis kun ploro
Post lia la lasta elspiro!

El sanktaj lumingoj radiis mortanta flameto;
La pastro murmuris mortkantojn kun dolĉa trankvilo,
Similajn al kantoj samtonaj de la patrineto
Ĉe l'kara infana lulilo.

La frunto konservis rebrilon de pia espero
Kaj sur la vizaĝo montranta noblegan belecon,
Gravuris ĉarmecon mirindan flugema sufero,
La morto, la Dimajestecon.

La trajtojn mi vidis aŭ ne, pro la ventaj karesoj,
Per kiuj senĉese moviĝis la hara malordo,
Tutsame ja kiel disbalanciĝantaj cipresoj
Proksime de blanka tombpordo.

Dum brako pendiĝis el lia ploriga mortlito,
L'alía, ĉe l'koro, kun mola kares' de amisto
Ŝajnetis serĉeti kaj kapti kun vera ekscito
La noblan figuron de Kristo.

La lipoj ankoraŭ pretiĝis por kiso kaj amo;
Sed estis jam plena l'eterna anima disiĝo,
Simile al dolĉa parfumo, sorbita de l'flamo
Eĉ antaŭ la tuta bruliĝo.

Kaj ĉio nun dormis sur lia vizaĝo funebra;
De l'brusto dormanta l'elspiro por ĉiam mutiĝis.
Kaj sur la senvida okulo la faldito palpebra
Duone falanta fermiĝis.

Staranta kaj tute kaptita de muta teruro,
Mi timis rigardi proksime l'amatan restaĵon,
Kredante, ke el ĝi la morta majesta figuro
Jam faris sanktegan piaĵon.

Sed estis aŭdita de l'pastro ĉi tiu mistera
Silento kaj la krucifikson prenante per mano :
« Memoru, li diris, jen por vi emblemo espera :
Konservu ĝin, mia infano ! »

Jes, mi vin konservos eterne, funebra heredo !
Sepfoje de tiam la de mi plantita arbeto
Elŝanĝis foliojn en lia sennoma tombbedo :
Mi ĉiam vin havas, kruceto.

Vi al mi memoron inspiras, kuŝante ĉe l'koro,
El kiu aliaj memoroj viŝiĝas konstante ;
Kaj fine la larmoj sur la moliĝanta marmoro
Postsignojn gravuris gutante.

Ho ! lasta amiko de l'homo fluganta ĉielon,
Kun mi nun restadu kaj diru per kia amvorto
Mallaŭte kaj pie karesis la vian oreilon
La buŝo sen vivo, sen forto.

Je l'duba momento, je kiu l'animo pensema
Sin kaŝas post l'ombro falanta sur niaj okuloj
Kaj elliberiĝas de l'sentoj glaciaj, flugema,
Jam surda por siaj karuloj;

Dum pri la ekzisto aŭ pri la eterna foriro
Dubante, simile al frukto pro pezo falanta,
L'animo pendigās kaj tremas, ĉe ĉiu elspiro,
Pro l'tombo al ĝi minacanta;

Kaj dum la spirito neniel plu estas atenta
Pri l'ĝemoj singultaj, pri l'kanta konfuza muziko,
Dum vi alteniĝas je l'buŝo mortante silenta,
Vi ĝia plej lasta amiko,

Por ke pligajiĝu tiela terura transiro,
Por doni al la senfortulo ĉielan konsolon,
Vi, kies figuron ni kisas kun pia sopiro,
Do kian vi verŝas parolon?

Vi scias mem plori kaj morti, ho granda amiko!
Kaj, kiam vi vane preĝadis dum nokto malvarma,
Tutsola, Jesuo : sur la olivuĵa radiko
Elfluis rivero sanglarma.

El kruco aperis al vi l'universa mistero,
La ploroj patrinaj kaj ĉie funebra naturo;
Vi same al ni mem forlasis amikojn sur tero
Kaj korpon al tomba teruro.

Mi, la malfortulo, je l'onomo de tiu ĉi morto,
Mi mortu en via brakpremo, kun ama sopiro :
Memoru, tuj kiam el tero min prenos la sorto,
Pri l'lasta Jesua elspiro.

Mi serĉos la lokon, ĉe kiu li kisis mortante
La Kristajn piedojn vunditajn per najlo kruela;
Kun lia animo la mia atingos flugante
Ĝis la Dipalaco ĉiela.

Ho! povu en mia mortĉambro, je l'fina momento,
Trankvila amik' sin apogi sur mian piedon
Kaj, kiel anĝelo, kun longa kaj plora silento
Ricevi la sanktan heredon!

Lin vivan, malvivan prizorgu; de l'sankta espero,
De l'amo de Dio vi estas la pruvo kaj signo;
De l'homo mortinta al la restadanta sur tero
Laŭvice transpasu, Krucligno,

Ĝis kiam, vekante la mortan loĝejon gigantan
Kaj tra la ĉielo sepfoje sonante, la fama
Trumpeto starigos la mondon amase dormantan
Ĉe l'ombro de l'Kruco ĉiama!

El franca lingvo tradukis

D^{ro} G. PHILIPPET.

ESPERANTISTAJ EKSURSOJ

Post la dua universala kongreso de Esperanto la kongresanoj dividiĝis en diversaj aroj, kiuj faris ekskursojn tra la svisaj kaj francaj Alpoj. Opinianta, ke la rakontoj de tiuj agrobaj vojaĝetoj interesos niajn legantojn kaj instigos ilin al partopreno en la estontaj similaj promenadoj, kiuj verŝajne okazos post aŭ dum la venonta kongreso, ni petis de kelkaj samideanoj, ke ili verku la jenajn anekdotajn raportetojn.

I

AL CHAMONIX

Laŭ la programo de nia dua kongreso, la tago sekvonta la solenan fermon de niaj festoj, t. e. la dimanĉo 2 de Septembro, estis rezervita por « laŭvolaj ekskursoj ».

Iom rapide, sen antaŭa longa pretigo, la Ĝeneva Agentaro Bocquin organizis ekskurson al *Chamonix*. Kaŭze de tiu malfrua aranĝo ni estis malmultaj, nur *dudek-ok* Esperantistoj, kiuj partoprenis tiun belan vojaĝon, sed ni kriadis, ridadis, bruadis kaj — precipe! — faris propagandon, kiel ducent almenaŭ!...

Tuj de nia forveturo ni ekprovis la varbon! Jen ekzemplo :

En la fako, kiun ni supreniris, troviĝis geedzoj savojaj kaj franca fraŭlino, kiuj, vidante nin, larĝajn malfermis okulojn — kaj ankaŭ, espereble, aŭskultante nin, larĝajn orelojn !

Ĉu ni ne verŝajne faris « internacian fakon » ? En tiu fako, ni estis du Francoj (marleŭtenanto Fahrner kaj mi), unu Francino (F^{ino} B...), du Angloj (la bonega deklamanto S^{ro} Lambert kaj lia edzino), unu Sviso, kies nomon mi forgesis, kaj precipe juna Germano el Frankfurto, S^{ro} Auerbach, kies senĉesan gajecon, afablan helpemecon kaj nehaltigeblan babilemecon dum la tuta tago longe memoros ĉiuj !

Tuj kiam tiu agrabla kunulo tro malavare disdonis al ni ĉokoladon, li proponis — en Esperanto — iom da ĝi ankaŭ al niaj neesperantistaj kunvojaĝantoj. Ni, francoj, tradukis la vortojn al ili kaj baldaŭ kelkaj « Ĉefeĉ'aj ŝlosiloj » enmetiĝis en iliajn manojn.

Kiam ili malsupreniris la vagonaron, en *Sallanches*, ŝajnis al ni, ke ili havas iom da kapdoloro!

Bonan farton! — kriis ni al ili...

Tiel ni ridaute dissemis la semon!... Ĉu ĝi ĝermos? Ĉu kontraŭe ĝi falis sur ŝtonojn?...

Sed, dume, la montoj ekaperas kaj iom post iom fariĝas pli kaj pli altaj. Samtempe plimallargiĝas la valo kaj ankaŭ la rivero *Arve*, kies flavajn akvojn ni jam vidis apud Ĝenevo longe fluantajn sen ia miksiĝo flanke de la bluaj puregaj akvoj de *l'Rhône*.

Fine ni alvenas la stacidometon de *Le Fayet Saint-Gervais*, kie ni devas forlasi la ordinaran vapormotoran vagonaron.

Tute proksime staras beleta flava elektra vagonareto.

Bedaŭrinde la vagonoj estas malmultaj kaj, tuj de la haltado de nia unua vagonaro, ĉiuj vojaĝantoj, puŝegante unu la alian, ekkuras, kiel militistoj al atako de fortikaĵo, por almiliti... lokon apud fenestro!

Sekve, malgraŭ nia oficiala fajfo, nia paca « militkrio » : Esperanto! kiu ĉiuloke eksplodas meze de l'popolamaso, ni ne povas ĉiuj eniri la saman fakaron, kaj ĝis la haltejo de *les Bossons* ni malgaje devas resti disigitaj.

Mi tamen sukcesas elekti plej logan postenon, t. e. platformon! Kaj starante tie mi povas ĉirkaŭvidi la belegan pejzaĝon.

Malrapide kaj zigzagante ruliĝas la vagonaro. Jen dekstre, jen maldekstre de l'rivero, ĝi laŭiras kaj supreniras la valon. Jen oni trairas altegan ponton kaj sube, en la profundaĵo, ekvidiĝas kune la polvoplena kaj serpentforma veturila vojo, la ŝaŭma ŝtonplena torrento kaj kelkafoje la malhela profilo de muelejo aŭ de grizkolora ligna dometo.

Subite la valo direktiĝas al la Sudo, la ĉielo heliĝas, kaj antaŭ ni, supre de nigraj abiaj arbaroj, ekbrilas la majesta amaso de l'eternaj neĝoj!...

Oni ne parolas plu — eĉ esperante! — sur mia platformo. Oni nur rigardadas, kvazaŭ volante por ĉiam plenigi sian okulojn je tiu unutaga vidaĵo!

Fine oni haltas en *les Bossons*, kies glaciejo ŝajnas tute proksima, kaj ĉiu forlasas sian respektivan fakon.

Post rapida matenmanĝo ĉe la stacidoma hoteleto, nia gvidisto ekkrias : « Antaŭen! Al la glaciejo! » Kaj tuj, kantante la « ĵusoficialigitan » himnon *Espero* de F. de Méné, ekmarŝas nia internacia « alpanaro ».

Sed baldaŭ eksilentas la kanto! La flamanta suno terure frapas la kraniojn! La polvo sublevita de najlitaj ŝnegoj disflugas kaj iom post iom nia karavano plilongiĝas. Eĉ kvar personoj ne kuraĝas daŭrigi la supreniradon. Ili ne estas pravaj, ĉar post kelkaj centoj da metroj ni atingas kverkan arbaron, kiu liveras al ni iom da ombro.

Malgraŭ tio, de ĉiuj fruntoj la ŝvito fluas kiel la falakvoj de la najbaraj torentoj! Oni senhonte demetas kolumojn, kravatojn, eĉ jakojn!

Sola la juna Germano Auerbach kuraĝe surportas dorse pezan sakegon. Dirinte, ke li intencas « kutimiĝi je la Alpaj supreniradoj » li petegas de la aliaj ekskursantoj — speciale de l'fraŭlinoj! — ke ili ion aldonu al lia pakajo! Oni unue ridegas pri tio, sed fine ia fraŭlino, kaj poste kelkaj aliaj akceptas, kaj baldaŭ nia nelaciĝebla kunulo, kiu iom similas ĉifonvendiston, daŭrigas supreniri la montan vojeton, ĉiam kun gestegoj paroladante kaj deklamante — en Esperanto!

Subite ekblovas malvarmeta vento kaj maldensiĝas la arboj. Tute proksime staras dometo, ruĝe pentrita, kun ligna tegmento. Iom malsupre kaj malantaŭe kuŝas nepriskribebla amaso da blankaj diamantegoj, kiuj blindigas la okulojn.... Jen la glaciejo! Jen la maro sen videblaj movoj, kiu tamen ĝis tie elfluis el la Alpa Giganto!...

Dum unu momento ĉiuj admiras ĝin silente, sed la mastro de la malgranda gastejo alproksimiĝinte invitas nin ion trinki... ne senpage, kompreneble!

Enirante do la dometon ni mirigas la servistinojn parolante nian — ho ve! — nekonitan lingvon.

Mi eksidas ĉe flanka tablo kun tre afabla Anglo, S^{ro} Frederick Sexton, kies vizaĝo frapita de l'suno ja nepre ruĝiĝis kiel lia nacia flago kaj ankaŭ kun trankvilega Sviso, S^{ro} Wallisthul, la « blankbarbulo » kun kiu S^{ro} Carlo Bourlet koniĝis en Zŭrich, la lastan printempon, kaj pri kies « esperantistigo » nia kara Direktoro, post sia reveno, faris tiel vivan kaj spritan rakonton.

Ni estis do triope malplenigantaj botelon da blanka vino, kiam servistino alportas al ni tri parojn da tre malnovaj ŝtrumpetoj tute ŝlikitaj per diverskoloraj lanoj.

Ni unue ridegas, sed ni baldaŭ komprenas kaj pli-malpli facile ni ekvestas la ŝtrumpetojn super niaj ŝuoj. Tiamaniere ni ne glitis sur la glacio. Ni ankaŭ prenas bastonojn kun feraj pintoj, kaj la

tuta aro sammaniere provizita fine grupiĝas ĉe la bordo de l'Glaciejo.

Dume, nia gvidisto dungis du el siaj kamaradoj. Ĉiuj helpas nin por transpasi ŝanceliĝan ponteton super fendeto, en kiu senĉese kuradas torrenteto el fluidiĝinta neĝo.

Ili alkondukas nin unue al tre stranga groto kavigita de homaj manoj ĝis cirkaŭ kvindek metroj en la glacia maso. Tie ĉi kaj tie brulas kandeloj, ĉirkaŭ kiuj iom post iom fluidiĝas la glacio kaj fosiĝas duonsferaj kavaĵoj.

Vizitinte la rondan fundon de tiu ĉi kaverno, kiu multfoje resonis per esperantaj frazoj, krioj kaj interjekcioj, ni ĵus alproksimiĝis la elirejon, kiam la gvidistoj haltigas nin.... Ili tiam ekbaras la sunan lumon per larĝa litkovrilo kaj diras al ni : « Rigardu nun la internaĵon! »

Strangeĝa kaj mirinda vidindaĵo! Dank'al la diafaneco kaj la pureco de tiu ĉi glacio eksteren frapata de la taga lumo, ĉio ĉirkaŭ ni, gutetanta arkaĵo, ondoliniaj muroj, eĉ plej malgrandaj eroj de lakita glacio, aperas blua, ĉarnege blua, kvazaŭ simila al la famekonata *Lazura Groto* en Kapri, simila ankaŭ al ia supernatura kava safiro!...

Ni eliras tute mirigitaj de tiu neverŝajna kolorigo. Tamen iu el ni — en ia aro ĉiam troviĝas ŝerculo! — senride esprimas la bedaŭron, ke la glacio ne estas iom malpli pura! — Kial do? demandas iu. — Tial, respondas li, ke tiaokaze la kaverno kredeble estus verde kolorigita kaj tiel ĝi prave estus « Groto por Esperantistoj »!

Sed de nun ekkazas la malfacilaĵoj. Per malglata ligna ŝtupetaro ni devas unue supreniri la krutan deklivon de l'Glaciejo; poste, per ŝtupoj hakile tranĉitaj en la glacio, ni devas atingi la preskaŭ platan supraĵon.... Ni tre malrapide antaŭeniras. Ĉiu zorge serĉas sian vojon. La gvidistoj precipe kunhelpas la virinojn. Oni vidas nur korpojn kurbigitajn, bastonojn klinitajn; oni aŭdas nur brueton de feraj pintoj pikantaj la neĝon. Sed fine la tuta karavano, sen ia grava falo, sukcesas malsupreniri la kontraŭan bordon.

Ni kontente ekspiras kiam

Tra l'aeron iras forta voko...

Iu krias : « Geesperantistoj, ĉi tien alvenu ĉiuj! » Ĝi estas nia bonega amiko Georges Warnier, unu el la junaj kongresaj

sekretarioj, kiu ĵus starigis sian altan maldikan korpon sur ŝtonego!

Oni tuj apud li grupiĝas kaj alia el niaj samlandanoj, S^{ro} Aug. Martin lasante sian ĉarman fianĉinon — Esperanto eĉ kaŭzas edziĝojn! — rapidas nin fotografi.

De nun estos facila malsuprenirado ĝis *Chamonix*.

Jen oni transiras ŝaŭmajn riveretojn; jen oni laŭiras zigzagajn vojetojn sub ombraj pinoj; jen oni ekvidas, tra ia maldensejo, ĉu dekstre kolosan amason da neĝaj supraĵoj, ĉu maldekstre la verdan *Arve*'an valetan....

Fine ni alpaŝas la ebenajon kaj alvenas la hotelon « Beau-Rivage », unu el la plej belaj en *Chamonix*. Ni estas kontentegigitaj, mirigitaj, sed tute malpuraj kaj malsataj.... Estas la duono de la dek-kvina!

Ni do tre ĝuas, kompreneble, la bonegan kaj belordigitan tagmanĝon. Ni tamen ne ĉesigas babiladi esperante kaj gratuli nin reciproke pro nia memorinda ekskurso. Sekve, je la deserto — kvankam ni estas nur senrangaj soldatoj en la esperantista militistaro! — ni ne hontas imiti niajn eminentajn estrojn ĉe la pasintaj neforgeseblaj festenoj, kaj laŭvice S^{roj} Auerbach, Warnier, Schweitzer-Hugo, Martin, k. a. diras kelkajn vortojn mirege aŭskultatajn de la vojaĝantaro kaj servistaro.

Sed, ho ve! fluas la tempo.... Tiam la skribonto de tiuj linioj, sentante la ĝeneralan impreson, sin levas kaj ekkrias: « Ni ja satigis nian stomakon, sed niaj okuloj, niaj pulmoj ne ankoraŭ satigis! Ni eliru kaj enspiru ĝis la lasta minuto la puregan montan aeron! »

Ni do eliras el la hotelo; ni unue vizitas la vilaĝon, kies tordaj stratetoj kaj malnovaj dometoj kontrastas la riĉecon de l'multnombraj hoteloj. Ni haltas momente antaŭ bronza monumento, kiu prezentas la faman scienculon *de Saussure*, avon de unu el niaj novaj ĝenevaj samideanoj, kaj, ĉe lia flanko, la ne malpli konitan gvidiston *Balmat* montrantan al li per fingro la supraĵon de l'Blanka Monto ĝis tiam subpremita de nenia homa piedo.

Ni poste trairas la torentecan *Arve*'on, kiu inter ŝtonaj bordmarŝejoj defluadas kun eksterordinara rapideco, kaj ni ree supreniras montajn deklivojn.

Ni ne havas kompreneble sufiĉe da tempo por atingi la *Brevent*'on. Ni kontentiĝos altiĝi ĝis kelkaj centoj da metroj. Sed tamen de tiu loko, ni povos ĉirkaŭvidi la tutan kontraŭan montaron.

Efektive, de nia ekstrema maldekstro, kie la « Glacia Maro » kaŝiĝas post la arbara promontoro de « *Montanvers* » ĝis nia dekstro, kie staras la pinta « *Aiguille du Goûter* » ni povas unurigarde admiri nepriskribeblan amason da nudaj ŝtonegoj aŭ da eternnegaj supraĵoj, kiujn ankoraŭ superas la rondforma senmakula Blanka Monto!

Sed nun malrapide la suna lumo estingiĝas. Jam en la valo kaj sur malaltaj zonoj de l'montaro blugrizaj ombroj naskiĝas dum la glaciaj altaĵoj flave aŭ roze koloriĝas. Ĉio kaj ĉiuj silentas. Nur en la malproksimaĵo la tintado de la bovinaj sonoriloj anoncas la finiĝon de tiu ĉi sennuba tago.... Niaj okuloj, ho ve, devas forlasi tiun nekompareblan panoramon.

Ni do kolektiĝas je tiu amata krio : « Esperanto! » kaj ni aliras la stacidomon, kie ni trovas vagonon por ni rezervitan. Ni tute ĝin plenigas kaj, ĝis nia reveno en Ĝenevon, postnoktimeze, ne ĉesigis ridadi kaj babiladi nia amika, senĝena kaj nepre gefrata anaro....

Hodiaŭ ĉiu el ni reeniris sian landon. Tamen tre certe ĉiu konservas kaj ĉiam konservos la memoron pri nia rítma ekkrio : « Esperanto! » resoniginta la Alpajn ehojn.

Ni tiel kunigis iamaniere la majestecon de la ĉiopova Naturo kaj la grandecon spiritan de la nepereigebla kreitaĵo de nia genia Majstro.

RENÉ DE LAJARTE.

II

AL ANNECY KAJ AIX-LES-BAINS

Ne estis facile havigi al niaj Savojaj samideanoj la viziton de ia anaro, eĉ malgranda, da kongresanoj; la bela ĝeneva lago estas tiel loganta kaj la kongresaj okazintaĵoj tiel multaj kaj diversaj!

Iun tagon, tamen, S^{ro} D^{ro} Coze, la agema sekretario kaj fondinto de la esperantista grupo de Aix kaj nia kara kolego S^{ro} Boucon, vic-prezidanto de la grupo de Annecy, povis kredi, ke iliaj klopodoj fine sukcesos. Oni skribas al ili, ke precipe dank' al la insisto de S^{ro} Generalo Sebert, la ekskurso tiel varme petita okazos.

— Kiom da venontoj? — oni demandas la Organizan Komitaton?

— Eble kvindek, eble cent — oni respondas.

— Ĉu nia Majstro ankaŭ honoros nin per sia ĉeesto?

— Jes — oni telegrafas.

Kaj, ĝojanime, la Aix- kaj Annecy-anoj, zorgas pri la detaloj de la akcepto. Jam ili imagas siajn karajn kaj belestajn urbojn plenaj je verdaj steloj, kaj la longan sekvantaron de niaj samideanoj antaŭiratan de D^{ro} Zamenhof kaj de nia esperanta standardo, aŭdigantan al la diverslingvaj gastoj de Aix kaj Annecy, la dolĉajn sonojn de nia kara lingvo. Kaj ili volas, ke la akcepto estu inda je nia grandanima afero.

Sed, ho ve! novaj malhelpoj!

La antaŭan tagon, telegramo informas ilin, ke D^{ro} Zamenhof, pro la terura lacigo de la kongresaj tagoj, ne povos veni; la dimanĉan matenon, dua telegramo anoncas, ke la vizitantoj ne estos pli ol kvardek.

Nun estas dimanĉo, dua de Septembro. Malgranda aro da kongresanoj, kiuj, nek timante la lacecon, nek ŝatiinte allogan vojaĝeton al Chamonix, nepre decidis viziti la najbarajn francajn grupojn, matene forveturas de Genevo.

La dek-duan tagmeze, ni alvenas ĉe la stacidomon en Annecy; elirante el la vagonaro ni malfaldas nian standardon, kaj tuj « Vivu Esperanto! » ekkrias la membroj de la urba grupo, kiuj nin atendas sur la perono kun S^{ro} Blanc, profesoro ĉe la liceo kaj urbkonsilanto, kiu riprezentas la forestantan urbestron. Oni kondukas nin al la ŝipo *Mont-Blanc* per specialaj veturiloj kaj kaleŝoj, kiujn S^{ro} Bouchet, la sindona kaj malavara prezidanto de la grupo, estis preparinta, por nin transporti ĝis la lago. Ĉi tie ni tuj prenas lokon sur la vaporŝipon, kies unua klaso estis tuta por ni rezervita kaj ni tagmanĝas glitante sur la bluaj ondoj kaj sidante sub komforta tendo, dum balanciĝas nia verda flago sur la ŝipantaŭo.

Ho! tiu lageto, longa nur je dudek kilometroj, borderita de herbejoj, vinberejoj, vilaĝoj, kaj ĉirkaŭita malproksime de altaj ŝtonegaj montoj! Ni ĝin neniam forgesos!

Preterpasante ni ekvidas profundan groton, en kies enirejo la akvo ondiga: la tombon de la fama literaturisto Taine kaj la imponantan kastelon de Menthon Saint-Bernard. Vere tiuj pentrindaj pejzaĝoj egalas la plej belajn de Svisujo.

Sed ni ne admiras en silento; ni ja habilas senĉese. Kiel en Genevo, ni konas nur unu lingvon kaj, laŭ la esprimo de Kabe, ni jam ne uzas la *naciajn dialektojn*. Ĉe la deserto, Generalo Sebert komencas la serion de la toasty. Li salutas la urbon Annecy, ĝian lagon, ĝiajn montojn, kaj li dankas la urbestaron, kiu tiel bone nin

akceptas. S^{ro} Blanc, la delegito de la urbeŝtraro, la sola neesperantisto, respondas france, parolante pri la utileco de Esperanto, pri la laboroj de la Annecy'a grupo dank' al la sindona agemeco de S^{ro} Boucon, kiu ankoraŭ antaŭ unu monato faris plej interesan paroladon pri Esperanto al la junaj liceanoj. Tiun paroladon tuj tradukas S^{ro} Rousseau, la talenta ekslernanto de la urba liceo, nune profesoro ĉe la liceo de Bourg. Tiam venas la vico de S^{ro} Boucon, kiu en la nomo de S^{ro} Bouchet, prezidanto, bedaŭrinde malsana, salutas la vizitantojn kaj deziras al ili la plej koran bonvenon. Poste S^{ro} Capé, la sindona direktoro de *Tra la Mondo*, D^{ro} Krikortz el Stockholm, unu Esperantisto el Moravujo, unu alia el Tiflis kaj S^{ro} Moch, laŭvice paroladas. Oni kantas nian himnon kaj fine el la multnombraj sinjorinoj, unu, kiun ni ĉiuj konas pro ŝia sindonemo al la blinduloj, Fraŭlino Zablon d'Her el Lyon, deklamas sian belan poezion: *Sub la faldoj de nia standardo*, kiun ni jam aŭdis kaj aplaŭdis en Ĝenevo. Vane la vapormaŝino muĝas, vane la ŝipo siblas traplugante la ondojn, la profeta inspira voĉo de F^{ino} Zablon d'Her supersonas la bruadon. Dume la ŝipveturantoj de la dua klaso scivole alproksimiĝis: ilin mirigas nia standardo, nia kanto, niaj paroladoj:

— Ĉu vere — ili diras — tiu lingvo ne estas utopio?

Sed ho ve! la tempo forflugas: ĝi eĉ tiel rapide forflugas, ke kaŭze de malfruigo de la vaporŝipo ni maltrafas la vagonaron, kiu estis nin kondukonta al Aix. Je la kvara ni denove estas en la haveno. Rapidege, kurante, galopante, ni vizitas la urbon, ĝian kastelon, ĝiajn kanalojn, kiuj ebligis, ke oni nomu ĝin la franca Venecio, kaj je la kvina ni ensaltas en la vagonaron, kiu fine alveturigis nin al Aix-les-Bains je la duono de la sepa. Tiam la nokto jam verŝos siajn mallumojn sur la lagon de *Bourget* kaj ĝian pentrandan montaran kadron.

— Tiom pli bone! — vi diras — nokto, pura kaj stelplena nokto, kiel ni certe havos hodiaŭ, multe pli taŭgas por ĝui la ĉarmon de nia poezia lando kaj por memorigi al si la versojn de Lamartine.

Sed, ne. Pro manko da tempo, ni vidis nek « la ridetajn montetojn, nek la nigrajn abiojn, nek la sovaĝajn ŝtonegojn, kiuj pendas sur la akvoj » de l' lago; nek ankaŭ ni admiris, de l' supro de l' Monto Revard, kien kondukas monta fervojo, la neĝan supraĵaron de l' Monto Blanka, rozkolorigitan de l' subiranta suno.

Sed kiam, jam vesperiĝinte, la vagonaro alvenis en la stacidomon, ni trovis entuziasman aron da Aix'aj verdsteluloj kaj da

ĉarmaj verdstelulinoj, kiuj senpacience atendas la momenton por nin saluti kaj kore akcepti. Tuj ni estas kondukataj, tra la ĉefa strato de la urbo, al *Grand Cercle*, kie, dank'al la sindonemo de la mastraro de tiu belega firmego, kaj al la afableco de la urbestro, luksa festeno estis pretigita. Ĉe la deserto, nia eminenta samideano Generalo Sebert, denove toastas, kaj per kora kaj rimarkinda parolado, alportas la bedaŭrojn de nia Majstro pro lia foresto, kaj liajn bondezirojn por la progreso de Esperanto en la kosmopolita urbo Aix. Poste S^{ro} Coze, en tre aplaŭdata parolado diras, je la nomo de sia grupo kaj de ĉiuj ĉeestantoj, koregan saluton al D^{ro} Zamenhof. Li prezentas la bonvenan saluton de la urbestro, S^{ro} Mottet, kaj de la prezidanto de l' grupo, S^{ro} Chabrand, kiuj ne povis ĉeesti tiun feston.

Oni multe toastas : je nia Majstro ; je la sukceso de Esperanto ; je la amindaj sinjorinoj, ĉu Aix'aj ĉu aliurbaj, kies ĉeesto pliĉarmigas la amikan kunvenon. Kaj F^{ino} Zablon d'Her, per dolĉega voĉo al la silentanta kaj ravata ĉeestantaro diras denove sian belan versajon : *Sub la faldoj de nia standardo.*

Jam estas la naŭa horo. La granda ĉambrego iĝis vivplena. Ĉie, frakvestituloj, elegantaj belulinoj ; kaj en la apuda ĉambrofako, cigana muziko gajigas speciale la vespermangon de lia Moŝto Georgo I, reĝo de Greklando. Nia ĝoja anaro, nia verda flago, malfaldita super la pordego de la parko, nia flua interparolado en nekonita lingvo, naskas iom da miro inter la ĉiulandaj gastoj de tiu domego de l' lukseco kaj de l' gajeco.

Nun ni forkuras al la stacidomo, ĉar la horo de la forveturo jam alvenis. Sur la trotuaro, antaŭ la vagonaro, la adiaŭoj estas tiel varmaj, tiel longaj, ke eĉ neniu rimarkas la fervojistojn fermantajn la pordojn de la vagonoj ; subite, la lokomotivo ekfajfas ; surprizite ni saltas en la fakojn, dum la vagonaro jam foriras, lasante niajn Aix'ajn samideanojn, kiuj, svingante siajn ĉapelojn kaj tukojn, ovacie adiaŭas nin.

Baldaŭ aperas al mi, tra la fenestro de mia fako, la arĝentaj rebriĵoj de la luno sur la ondoj de la lago de *Bourget*. La kvieteco de l' nokta pejzaĝo, kune kun la lacigo de tiu aferplena tago, silentigas ĉiujn en la vagono ; kaj kiam ekdormo fermas miajn palpebrojn, al mi aperas en duonsong'o, la granda ĉambrego de l' *Grand Cercle*, en kiun per ĉiu pordo, eniras belvestitaj gesinjoroj, kun butontruo ornamita per verda stelo. Jen du svedaj sinjorinoj, kiuj, lastan jaron, nekonante francan lingvon, tre malagrabla pasigis ĉi

tie la someron en izoleco, kaj kiu nun, dank' al nia internacia lingvo, babiladas gaje kun siaj alilandaj amikoj; jen sinjoro, neŭraste-niulo antaŭ kelkaj monatoj, kiu forgesis siajn imagitajn malsan-ojn, studadante kaj disvastigante nian lingvon; jen junulo, kiu perdis la lastan someron milojn kaj milojn da frankoj ludante bakaron kaj kiu, ĉi tiun jaron, elspezis similan sumon por pro-pagandi Esperanton; kaj jen estas Lia Moŝto Georgo I mem, kiu, en bonega Esperanto, gratulas D^{ro} Coze pri la sukcesego de lia entrepreno. Granda aplaŭdo post la paroloj de l'reĝo kaj, subite silento....

Ĝi estas nia vagonaro, kiu haltis en la stacidomo de Genevo.

— Dio mia! jam la duono de la unua! — diras mi — rigardinte la horloĝon de la stacidomo; kiu diris al mi, ke oni alvenos je la duono de la dekdua?

— Ĉi tie ni havas centreŭropan horon — oni rimarkigis al mi — via poŝhorloĝo malfruas je kvindek-kvin minutoj.

Kaj mi pensis aparte, ke se mia poŝhorloĝo malfruas, mia cerba horloĝo, tiu kiu montris al mi la horon dum mia sonĝo, bedaŭr-inde trofruas eble je kelke da jaroj.

KARL FUCHS.

III

AL BERNA OBERLANDO

La laboro de kongresa prezidanto estas vere tre multflanka. Dum la kongresaj tagoj kaj kunvenoj li ĉiam devis esti oficiala persono kaj montri oficialan vizaĝon; post la fermo de la sukcesplena aranĝaĵo oni preparis tre interesan sed ankaŭ tre severan provon kaj pruvon, ke Esperanto eĉ taŭgas por la preĝo kaj prediko; kaj la dimanĉan posttagmezon, kiam multe da kongresanoj plezur-igis en la Savojaj montoj kaj urbetoj, la devo vokis min en la loĝejon kaj la ekspozicion, por pretigi miajn pakaĵojn, ĉar nur post bona plenumo de tiu ĉi laboro, mi povis intenci partopreni la kongresan vojaĝon tra Svisujo, kiun la Esperantistaro estis faronta la 3^{an}, 4^{an}, kaj 5^{an} de Septembro. Je la kvina vespere mi ekzamenis ĉion, kion mi devis kunpreni el Genevo; mi kalkulis 5 pakaĵojn, 2 virinojn (mia edzino kaj ŝia amikino), 2 lignajn kest-egojn, 1 viron (mia frato, la orgenisto), 3 korbojn, 1 korbegon kaj

2 florbukedegojn! Bone! Nenio mankis. Mi tuj mendis unu veturilon por la 7^a matene, promenadigis iom la vivan parton de mia pakajaro kaj, por recevi la sufiĉan enlitiĝan pezon por la dormo, mi babilante trinketis glason da biero en la ĝardeno « Bastions », kie mi trovis internacian kaj eĉ interkontinentan amikaron; ĉio estis preta por forvojaĝi.

Je la 7^a matene mia veturigisto jen ne alvenis; en la lasta momento mi kuregis por trovi alian. En multkolora disordo baldaŭ pakajoj, floroj, korboj k. t. p. troviĝis sur la veturilo; laste eniris la estinta prezidanto, tre zorge tenante en la mano la skatolon enhavantan la cilindran ĉapelon, nomatan en Svisujo « timiga tubo ». Ĉe la ekspozicio nova ŝarĝaĵo supreniras la veturilon; la veturigisto preskaŭ ne plu havas lokon por sidi! Oni vidas ĉevalon, malfacile tirantan post si haoson da nediferenceblaĵoj, kiujn superstaris verda flageto, gaje flugelanta en la vento. Ĉe la poŝtoŝicejo oni forsendis hejmen duonan dekduon de la pakajoj, la alian parton, e kster la memirebla, mi fine alveninte ĉe la stacidomo konfidis al la ekspedisto. Jen jam staras la tablo de la ŝanĝisto (oni nur ŝanĝas biletojn); jen ne mankas ankaŭ la ... fotografisto, kiu estas verege ĉieulo dum la tuta kongreso. Jen ili alvenas, lacaj kaj nelacaj, kun mienoj konvinkitaj, ke nun la « bravega anaro » estas almitonta kuraĝe malkuraĝan sovaĝulan skeptikuluĵon. Jen abato Peltier kun sekvantaro decidita bataladi por la eklezio Esperantisma, jen frato Guinart el Valencio, incitante la ŝanceliĝantojn, jen preta armeo da 250 civilizitaj soldatoj, sufiĉe forta por venke kontraŭbatali miloblan sovaĝularon.

Post du-hora fervoja veturado laŭlonge de la Lemana lagbordo kaj salutinte la urbon Vevey, kies estraro tiel afable akceptis la kongresanojn kvar tagojn antaŭe, ni alvenis en Montreux. Rapide la Esperantistaro forlasas la vagonaron, ĉar ni havas nur malmulte da tempo por la tagmanĝo kaj vizito de l'kastelo Chillon; multaj eĉ rifuzas la manĝaĵon kaj preferas la promenadon al la kastelo, kiu tamen estas malproksime de preskaŭ duono da horo. Por gajni tempon S^o Hugo dentisto el Parizo piede kuras tiel rapide, kvazaŭ li estus komisiita plumbi la « Denton de l'Sudo » (Dent du Midi), kiun oni ne vidas pro la nebulo post la supra finiĝo de la lago; aliaj prenas lokon en la tramveturilo kaj ĝuste alvenas duonon da horo antaŭ la fermo de l'kastelo.

En la interno de la malnova kaj renovigita kastelo strange tuŝas la koron de l'Esperantistoj la dikegaj muroj, ne lasantaj enpenetri

sufiĉan lumradiaron. Ektremetante denove ni memoras, ke antaŭ jarcentoj tie ĉi vane sopiris kaj fine kruele mortis plej bonaj homoj, suferintaj pro veremo kaj homaramo. Ni vidas la faman ŝtonkolonon en la plej malhela malliberejo, al kiu estis alkatenita de 1532 ĝis 1536 la malfeliĉa Bonivard, batalinte por la libereco de la religia konvinko. Rememorante tiun pasintan tempon mi diris al miaj gekunuloj : « Ĉu ne la popoloj, parolante nur sian nacian lingvon, ankaŭ estas alkatenitaj al kolono kaj ne povas libere iradi sur la tuta tero, kiu tamen estas la propraĵo de ĉiuj? Ĉu ne vere Esperanto disŝiras tiujn katenojn kaj fakte por eterne liberigas, en la vera senco de la vorto, la popolojn! » Atente aŭskultis min okaze ĉeestanta hebrea familio, gepatroj kaj du filinoj, kiu forkuris el Rusujo pro la teruraj malamaĵoj kontraŭ sia gento; ĝi ne estis Esperantista sed tamen ŝajnis kompreni la senco de miaj paroloj.

La bildo baldaŭ ŝanĝiĝis; ĉar en la stacidomo de Montreux, antaŭ la foriro de la vagonaro, fariĝis vivega kurado tien ĉi kaj tien. Kio okazis? Dum la tagmanĝo en la hotelo la portisto estis petinta de la vojaĝantoj la kontrolbiletojn de l'pakajoj, kiuj kuŝis en la stacidomo; oni estis promesinta alporti al ĉiu lian valizon ĉe la vagonon. Alveninte oni vidis nenion, oni serĉis, kuris, kriis, malpacienciĝis; fine la Esperantista armeo furioze al militis la pakajejon, flanken puŝis la oficistojn timigitajn : kelkajn sekundojn poste unu post la alia eliris, montrante per brako levita pli aŭ malpli valoran pakajon, regajnitajn post preskaŭ mortiga batalado. Ĉiuj retranskribiĝis; la vojaĝa agente kontrolis la nombron de siaj karuloj, la elektra motorvagono aŭdigis laŭtan fajfon, kaj ni komencis neforgeseblan kaj nekompareblan veturadon de Montreux ĝis Zweisimmen.

La impresado de tiu ĉi veturado estas ankoraŭ nun tiel forta, ke ne estas eble ĝin priskribi en netaŭgaj vortoj, eĉ ne en Esperantaj. Kion mi devas citi : la bluan lagon, kiu etendas antaŭ niaj okuloj la plej belajn ĉarmojn, la Savojajn montojn kaj montegojn je la alia flanko, la pentrindajn vilaĝojn kaj urbetojn, kiuj aperas kaj malaperas laŭvice, la ombrigajn arbarojn, la akrajn pintojn, la eternan neĝon kaj glacieron! La tiel babilema Esperantistaro estis preskaŭ muta dum tiu ĉi vojaĝo kaj sentis, ke eĉ ne Esperanto taŭgas por esprimi la plej grandan ĝojon kaj ĉarmigon de la homa koro. Unue liberiĝis la lango de la landanoj mem, kiuj sub la atento kaj sekva aplaŭdo de la ĉiulandaj amikoj kantis svisajn melodiojn, intermiksitaĵn de l'landana ekkriaro (france : iouler;

germane : jodeln). Tutkore ĉiuj sentis la verecon de la belaj versoj de la fama svisa poeto, Gottfried Keller, bonege tradukitaj de nia samideano, Janotta en Zürich, kiam ni kantis ĥore :

Mia hejma land'! Mia patroland'
Mi ardege, varme amas vin!
Via neĝmontar' ĝojigas min,
Mia kara, bela alpa land'!
Ho hejma land'!
Ho Svisa land'!
Ho Patroland'!

Sed ni ne vivas nur de la entuziasmo kaj ne nur de la aero kaj amo; ankaŭ la stomako postulas sian rajton de tempo al tempo. Seidel, la barelulo el Frankfurto, sentis strangan senton, kiu ŝajnis al li esti soifo, Middlemiss, la geologiisto el Hindujo, kiu dum la tuta veturado sidis sur la vagona ŝtuparo kaj geologie ekzamenis la regionon, ne plu volis vivadi de la ŝtonegoj, sed ankaŭ celis la restoracion ĉe la venonta stacidomo. Samtempe ĉiuj volis trinki kaj manĝi en la kvarono da horo, dum kiu la vagonaro haltis; oni al militis la bufedon, sed nur tre malrapide ĉiu sukcesis plenumi sian deziron. Mi, ekvidinte la amasiĝon antaŭ la bufedo, sidigis miajn gekunulojn en la vagonon kaj rekte eniris la kuirejon. Tie, por malkara prezo, la kuiristo vendis al mi pecegon da ŝinko kaj rostaĵo, kaj la afabla kuiristino donacis al mi panegon. Kiel venkinto mi ruzmiene aliris mian vagonon, kun la viando sub la unua, la pano sub la alia brako. Tie jam preskaŭ senvive kaj senpacience de malsato oni atendis min; la manĝaĵo estis bonega. Al samideanoj, kiuj eble intencas imiti mian ekzemplon, mi donas la konsilon : « Se vi ankaŭ volas aĉeti ĉe la gekuiristoj en la kuirejo vian nutraĵon, Esperanto tute ne taŭgas; ne parolu internacie, sed nur nacie, kaj oni ĉion donos al vi, kion vi deziras, kaj por malkara prezo! »

Ni foriras denove kaj traflugas la intermontaran valon. Sinjoro Millidge, nia konata Angla samideano, Doktoro Noël el Francujo kaj sinjoro Nylén el Svedujo tre severe kontrolas dum la veturado la altecon de la monteĝoj; ili vere trovas, ke en la vojaĝlibro la aŭtoro ne ĉiam ĝuste notis la altecon, dirante ekzemple, ke la « Flor-eta Alpo » (Blüemlisalp) havas nur 12 000 futojn, kvankam ĝi havas 3669 metrojn, kio estas ĝustege 12 037, 6221 futoj.

Forlasinte nian specialan vagonaron en Zweisimmen, ni alvenis per ordinara, plena de « lingvaj sovaĝuloj », en Spiez, kie ni salutis

la lagon de Thun. La amikoj el Bern'o foriris por prepari en sia urbo la akcepton de la Esperantistoj; la nelacigebla stenografiisto Schmid, la nove elektita sekretario de la Svisa Esperanta Societo, adiaŭte forte svingas la verdan standardon, montras ĝin al la mirigita amaso sidanta en la vagono, kaj dum la veturado ĝis Bern li faris klarigan paroladon, incitante de tempo al tempo la aŭdantaron: « Jen la standardo Esperantista! Rigardu la verdan stelon, la stelon de l'espero! Ĝi estas la signo de la lingvo internacia Esperanto! » Ĉiuj ridetante aŭskultis kaj fine konvinkigis pri la taŭgeco de nia lingvo, aŭdinte la paroleblon de ĝia defendanto. La oficiala vojaĝa societo per ĝia societa bileto, kiu ĉiun devigis sekvi la societestron, kiel ŝafetoj sekvas la paŝtiston, vagonare iris ĝis Interlaken (inter lagoj) kaj admiris dum la veturado la mirindan ruĝigon de la « Jungfrau » (virgulino). Mi uzis la permeson, kiun donis al mi la posedo de ĝenerala abono, por iri vaporŝipe kaj alveninte iom post la aliaj en Interlaken, mi konstatis, ke jam multaj dormis la « dormon de l'justulo », songante pri la belegaj impresoj de la pasinta tago.

Kion mi nun povas rakonti pri la ekskurso en Mürren? Oni ja scias, ke Svislando estas belega lando; se do mi, kiel Sviso mem, devas konfesi, ke la parto, kiun ni vidis tie, estas la plej bela en Svisujo, la leganto certe konvinkigos, ke la ĉarmoj de tiu regiono estas nedireblaj. Jen ni estas tute proksime de la Alpoj glaci-maroj kaj neĝkampegoj; ni intencas tuŝi la eternan neĝon kaj glacieron per la mano, tiel proksime ŝajnas esti al ni la montego; tamen marŝado malfacila de kelke da horoj estus bezona, nur por atingi la piedon de la monto. En sovaĝa regiono, en alvido de la « Jungfrau », « Mönch » kaj « Eiger », ni tagmanĝas kaj poste promenadas kaj babiladas; senripoza estas la pentrilo de nia lerta pentristo, sinjoro Cunningham el Cambridge, kiu en kelke da momentoj verkas multkoloran memoraĵon, montrantan la tri « grandegulojn » de la Bern'aj Alpoj, laŭ naturo mirinde reprezentitajn. Oni trinkas je la sano de nia kara Majstro kaj de lia familio; oni sendas telegrafe al li « ne glacian, sed varmegan saluton ». Denove mi uzis la libercon de mia ĝenerala abono, suprenveturas je la alia flanko de la valo la belan « Wengernalp » kaj la « Scheidegg » por viziti la glaciaron mem. « Esperanto vivu! » eksonas el la centmetra galerio, per kiu oni iras en la internon de la glaciejo, kaj gaje veturas per seĝa glitilo la pezulo Seidel mirigita, ke en tiel granda varmego la tuta glacimaro ne jam de longe degelis. En hotelo Scheidegg

ni sidiĝas en la gastĉambro por modestaj gastoj, kiun ordinare vizitas la landanoj. Sed, ĉar ni parolas Esperante, oni tamen rigardas nin kiel fremdulojn, kaj nur la fakta pruvo, ke ni ankaŭ povas paroli la nacian lingvon kaj eĉ dialekton, efikis, ke oni traktas nin kiel « modestajn gastojn » eĉ en la prezoj.

Dum ni rigardis teleskope la detalajn belecojn de la proksimaj neg- kaj glaci-ejoj, la hotelisto, sinjoro Seiler, alvenis, kaj ekvidinte niajn butontraŭajn steletojn li tuj entuziasme parolis la laŭdon de Esperanto kaj diris, ke certe la sukceso de la kongreso, pri kiu li legis, Esperantigos la tutan Svisujan hotelistaron kaj la hotelservistaron, ĉar nekalkulebla estas la utilo de tia internacia komprenilo kiu ŝparigos milojn da frankoj al la plej malriĉaj junaj metiistoj, kiuj ĝis nun devis penade lerni kelkajn lingvojn, kaj ilin tamen ne scias. La samon diris al ni sinjoro Gsteiger, la estro de l'stacidoma hotelo en Grindelwald, vilaĝo, kiu estas unu el la plej konataj fremdulejoj por somero kaj vintro. En tiu ĉi loko oni jam komencis la fondon de Esperantista grupo : kun la hotelistoj jam fervore studas la lingvon la kuracisto, mia klaskamarado gimnazia, D^{ro} Scherz.

Forveturonte de Grindelwald ni renkontis en la stacidomo gesinjorojn Sabadell el Barcelono, kiuj ridetante rakontis al ni, ke ili trovis sinjoron en la vagonaro, kiu estis freneza kontraŭulo de Esperanto kiel artefarita lingvo. Sinjoro Sabadell montris al li la antaŭparolon de hispana lernolibro, kaj la kontraŭulo, leginte la unuan vorton, « Esperanto », kaj nesciante ke la teksto estis skribita hispane, kredis, ke la tuta antaŭparolo estas en Esperanto kaj ĉiam legante kaj ekzempligante nerefuteble pruvis al sinjoro Sabadell, ke tiu ĉi lingvo estas fuŝlingvo, kaj ke neniu povas ĝin paroli, li pretendis. Sinjoro Sabadell respondis, ke tamen 50 milionoj da homoj parolas tiun ĉi lingvon ĉiutage sen ia ĝeno kaj malhelpo en ĉiuj aferoj de la vivo. « Vere, — demandis la fremdulo, — ĉu Esperanto jam estas tiel disvastigita »? « Jam ne, — respondis sinjoro Sabadell, — sed tiu ĉi estas la hispana lingvo! » Bildego! En kvin minutoj la fremdulo estas samideanigita.

En Interlaken, kien ni revenas, la loka estraro donis la permeson al la Esperantistoj, viziti la « Kursaal » por la duono de la ordinara prezo; ĉiuj profitis tian bonan okazon por vidi la fremdulan ĝardenon, kiu rajte fierigas la Interlakenanojn. Ni traesperantistigas tutan internacian publikon en la Kursaal'a teatro, esperantigas eĉ la societon, kiu atente kaj maltrankvile rigardas la

rondiron de la kuglo de l'hazarda ludilo. Poste trinkante nian dormigan pokalon en biereja ĝardeno, ni jam rimarkas la esperantigon de la loko, ĉar la kelnerino metis niajn glasojn sur paperaj teleretoj portantaj propagandan alvokon por la ellerno de Esperanto (sukceso de D^{ro} Mybs el Altona).

La venontan tagon post du-hora fervoja veturado ni estis akceptataj de niaj Bern'aj amikoj, sinjoroj Schmid, Feierabend kaj Lutz. Sekvante la antaŭportatajn verdajn flagojn ni trapasas la « Schanze » (reduto), admiras la publikajn palacojn de la urbo; ni vizitas la **ursejon** kun ursoj, kiujn la urbo Bern'o nutradas jam de multe da jarcentoj, ĉar la **urso** estas la insigna besto de la urbo kaj kantono. La ursetoj gaje ~~interbataladas~~ ekvidante la internaciularon. Niaj gvidantoj kondukas nin en la **federalan** palacon. La oficisto ĉe la pordego, timante, ke eble povus esti **inter** la alvenintoj de Interlaken, kie okazis nur kelkajn tagojn antaŭe **terura** atenco, ia anarkiisto aŭ bombisto, devigis nin lasi la suspektaĵojn: bastonoj, ŝirmiloj, pakaĵoj, bomboj, inferaj maŝinoj k. t. p. en la vestiblo. Tute pace ni admiras poste en la sama vestiblo la belajn vitrajn pentraĵojn montrantajn la terkulturon, la industrion, la komercon kaj la sciencan: ni rigardas strangasente la statuojn de la kvar nacilingvuloj svisaj: germana, franca, itala kaj romana, kaj la impresigan grupon de la tri unuaj Svisoj, prezentitaj en la momento, kiam ili ĵuras la sanktan ĵuron por la liberigo de la lando (1307). La ĵuron poete konservis al ni Schiller en la dramo « Wilhelm Tell », tradukita Esperanten de la fama Esperantisto L. E. Meier el München:

Ni estu nun nur frataro, nek
 Disunuiĝu en danĝero iu!
 Ni volas esti liberuloj kiel
 Prapatroj niaj kaj preferi morton
 Ol vivi submetite en sklaveco!
 Ni fidu grandan Dion, nek ni timu
 Potencan homan!

En la ĉambrego de la nacia parlamento, kiun ornamas granda pentraĵo de la kvarkantona lago kaj statuoj de « Wilhelm Tell » kaj « Gertrud », kuraĝa Svisa virino el la dramo de Schiller, kelkaj fervoraj samideanoj petis min, okupi la prezidantan seĝegon kaj fari paroladon en Esperanto. Sed mi devis rifuzi tiun honoron, dirante, ke, ĉar Esperanto ne estas ankoraŭ oficiale akceptita lingvo, ni lingvanoj modeste atendu antaŭ la prezidanta tribunuo, ĝis

venos la tempo, kiam oni nin alvokos. Kompreninte la karakteron de la Svisaj parlamentoj kaj rimarkinte, ke tie ĉi oni parolas tri lingvojn kaj bezonas specialajn tradukistojn, la kongresanaro unuvoĉe konstatas, ke Esperanto povus fari gravajn servojn en multaj, precipe en Svisa, parlamentoj. Ni tamen ne forgesu, ke iamaniere Esperanto jam enŝoviĝis en la Svisan parlamenton, ĉar la belegaj ledaj seĝegoj de la kantonaj delegitoj, kiujn oni ĉiam admiras en la funda flanko de la ĉambrego pro la artaj desegnaĵoj, devenas de la arta pentristino Anna Haller en Biel, komitatano de la tiea grupo; ŝi desegnis ankaŭ la skizojn de la belaj oficialaj poŝtkartoj de la Svisa Esperanta Societo, kiujn la kongresanoj multe admiris en Ĝenevo.

Dum la unua parto de la vojaĝantoj tagmanĝis en la hotelo « Pfistern » (bakistoj), la alia troviĝis en la « Kornhauskeller » (kelego de l'granda grenejo) kaj rigardis tie la multkolorajn distriktajn emblemojn kaj la naciajn figuraĵojn pentritajn sur la muroj. Lastfoje la prezidinto de l'kongreso dankis la ĉeestantaron kaj aplaŭde rimarkis, ke eĉ la eksterlandanoj nun certe komprenas, kial la Svisoj tiel ŝatas sian landon kaj ĝiajn belaĵojn. Li esprimas la esperon, ke Svisujo estu tute Esperantigita en malmulte da jaroj, kaj tiam fariĝu ankaŭ la dua patrujo de ĉiu vera samideano, vera Esperantujo! Sinjorino Junck, kiu tiel ageme estis helpinta la propagandon en Svisujo dum la antaŭkongresa somero, dankas en nomo de l'eksterlandanoj denove la Svisan amikaron pro la afabla akcepto, kiun ŝi prezentis al la Esperantistoj, kaj sinjoro Feierabend, la fervora prezidanto de la Bern'a grupo, starante sur la granda barelo de l'kelo, entuziasme dankas la honoron faritan de la geamikoj el ĉiuj landoj al la Svisa ĉefurbo.

Je la dua, kora kaj esperplena adiaŭo en la stacidomo, lasta manpremo, vivema svingado de la verdaj flagoj, kaj la kongresanaro allugas Ĝenevon por lastfoje saluti la Majstron, al kies fervora kaj sukcesplena laboro ni dankis tiel impresigajn, ne forges-eblajn horojn kaj tagojn.

Restas en Bern'o nur malgranda anaro; kelkaj momentoj ebligas al ni viziti la novan universitatejon. Ni eniras en la profesor-ejon: sinjoro Rhodes el Keighley sidas kiel prezidanto post la longa Esperantverda tablo, sinjoro Wackrill el Londono kiel kanceliero; anime ĉeestas ĉiuj profesoroj kaj doktoroj; ŝerce proklamas la prezidanto la oficialan enkondukon de Esperanto en la universitaton. Same en la ĉambrego « Aŭla », kie inter la interkonsenta

silentado de la spirite alestanta profesoraro kaj studentaro kaj la korpa kaj spirita ĉeesto de du anglaj kaj tri svisaj gesamideanoj, la prezidanto faras sian unuan paroladon en Esperanto en universitata aĉro kaj atmosfero.

Venu baldaŭ la tempo, kiam instruituloj kaj neinstruituloj vidos, kiel viva kaj vivforta lingvo estas Esperanto; vidu ĉiuj skeptikuloj, kiel mirinde Esperanto superas la malfacilaĵojn, kaŭzitajn de la nacia diverslingveco, kaj konvinkigu ĉiuj homoj, ke ĉiu momento, dum kiu oni malhelpas la ĝeneralan disvastiĝon de la helpa lingvo, estas prokrasto de grandega kaj valorega feliĉo por la homaro!

FR. SCHNEEBERGER.

IV

AL MILANO

Finitaj la kunsidoj de l'kongreso! la esperantistoj ariĝas en apartaj grupoj faronte ekskursojn. Iradas iuj dekstren, aliaj maldekstren.... grandaj kaj malgrandaj aroj en ĉiun direkton eliras el Ĝenevo, kiel la lumradioj el la suno. Kun kelkaj amikoj mi decidas veturi Milanon, viziti la ekspozicion, kaj iri trans la Alpojn, pasante ne supre, kiel Hanibalo, sed trae... ĉar la tunelo estas nun jam preta.

Vespere je la dek-unua, ni alvenas la stacidomon. Ĝi estas senhoma, malluma. En iaj anguloj, oni vidas ombrojn, ĉu homojn, ĉu pakajojn; la lumigiloj estas palaj; eĉ la malsuprenirejo estas silenta; la vagonaro kuŝas apud ĝi dormanta.... Ni supreniras en vagonon.... Tial ke mi estas laca kaj nerva, mi lasas miajn amikojn babilemajn, kaj irinte en alian fakon mi tie restas, decidante, se mi ne povos dormi, almenaŭ silente ripozi kun miaj memoroj....

La lumo ĝenas miajn okulojn, kaj mi subenirigas la kurtenetojn de la konvekca plafona lumigilo. La fako baniĝas en mallumo, kaj dank'al tio, kiam la vagonaro ekeliras mi bone povas vidi la pejzaĝon pale lumigatan de la luno.... Ho, bela luno reviga! Ho, bela lago!... La akvoj de la lago ne estas plu bluaj sed arĝentaj kie la lunlumo rebrilas, aliloke misteraj kaj ombraj. Mi fermas la okulojn, kaj mi min sentas kvazaŭ lulata de ĝiaj ondetoj. La pensoj venas en mian cerbon, la sentoj en mian koron, en tumulta

rajdantaro. Mi estas febra. Memoroj, deziroj, revoj, silentu! Silentu, poeto, kiu sidas en ĉiu homo kaj vekigas, kiam ni estas malfortaj!!

Mi apogas la kapon sur miajn manojn... sed mi ne povas dormi. Io doloras min en mia koro. La vagonaro rapidas furiozanta. Oni ne aŭdas la batojn de la radoj sur la unuigajn punktojn de la reloj, ĉar tiel proksimaj sonoras iuj de la aliaj, ke oni nur aŭdas unuton bruon, vibrantan ĉe la tuta vagonaro, kiu tremas kiel furioza besto freneziginta. De tempo al tempo, aŭ muro, aŭ budo, aŭ domo, akre pasas apud la vagonaro kun bruoj de marondo tordiganta sur sablaĵon. Ju pli longa estas la objekto apudpasanta, des pli ĝia bruoj rememorigas la eternan bataladon de tero kaj maro. Teruraj ventegoj estas la tuneloj. Io doloras min en mia koro. Mi sentas ungegojn skrapantajn mian bruston; mi sentas ion multepezan premantan mian cerbon, mi havas la senton kvazaŭ iu rigardus min fikse kaj obstine.... Nerva, ekscitita, incitita, mi levas mian kapon, kaj tuj, paliĝante, mi restas senmove terurita...! Ekster la vagono, kun la nazo kaj la lipoj platigitaj sur la vitro de la fenestro estas viro, altkreska viro, kiu bone rigardas min. Malgraŭ la rapidireco de la vagonaro, li staras tute oportune ekster. Liaj haroj bloviĝas pro la forta ventofluo, kaj lia rigardo trapasas la vitrojn kvazaŭ ĝi ilin fandus. Mi tremas kaj malstreĉiĝante en mia sidejo mi ekkrias : for! for!

La apero malaperas momente, kaj tuj ĝi denove staras kontraŭ mi en la vagono mem, nun. Mi bone povas ĝin vidi. Ĝi estas tute nuda; nur sandaloj kovras ĝiajn plandojn, kaj veŝtazono kovras ĝian ventron. Ĝi restas momente trankvila rigardante min, kaj subite ĝi ekdancas, kiel faŭno freneza saltante sur la sofojn, sur la pakapogilojn, sur miajn kruojn.... Mi falas longe sur teron, kaj ĝi furioze dancadas sur mia brusto malgraŭ miaj plendoj kaj ĝemoj :

Pardonu min! — mi ekkrias. — Pardonu min, se mi pekis!

Vane! Ne estas indulgo por mi, ĝi ekridegas laŭte, kaj haltigante la dancadon, forprenas sian zonon, sian nigran zonon, kaj ĝin rulas ĉirkaŭ mian kolon. Tiam pasas tra mia cerbo la memoro pri ĉiuj miaj amikoj, pri ĉiuj estaĵoj kaj objektoj de mi amataj, kaj pense, al ĉiu mi diras adiaŭ. Mi estas mortonta. Li, la apero, tiu viro, kiun iajfoje certe mi vidis, sed mi ne memoras kie nek kiam, sufokos min per sia zono, kiun ankaŭ iajfoje mi vidis sur lia ventro. Li ridante faras ligotuberon, kaj streĉas la ekstremeaĵojn per ĉiuj siaj fortoj. La miajn lastajn mi uzas por peti pardonon, por plendi :

— Pardonu, pardonu min — mi diras — mi nur veturas Milanon, por tie manĝi makaroniojn!

Tuj, kvazaŭ fulmo, li malaperas de antaŭ mi. Mi vivas ankoraŭ, sed tamen, mi rigardas al la vitroj de l'fenestroj, timante, ke li denove aperos trans ili.... Ne; mi estas feliĉe sola, li ne revenas; sed mi estas laca, mia brusto doloras, nur malfacile mi povas spiri....

La vagonaro ĉiam rapidegiras. La telegrafaj fostoj starantaj apud la fervojo, ŝajnas rondedancantoj unuigintaj per siaj multenombraj fadenaj brakoj. De tempo al tempo, la fera besto saltas super profundeĝaĵo tra pontoj infere bruegantaj, kaj sur la flankoj de la altaj montoj kliniĝantaj al la fervojo. Kelkaj dometoj montras siajn lumajn fenestrojn, kiuj, aperante kaj malaperante post la arboj, ŝajnas okuloj palpebrumantaj. Kaj la bruo daŭras senĉese surdiganta....

Ies mano apogiĝas sur mia ŝultro, kaj afabla voĉo salutas min:

— Dio! mi ekkrias turnante mian kapon al la alvenanto — kia feliĉo, sinjoro Huet! sidigu, sidigu, mi petas, kaj mi rakontos....

Sinjoro Huet, eksidas kontraŭ mi ridetante, kaj afable kaj dolĉe demandas min, kial mi diris *sidiĝu* kaj ne *eksidu*. Kaj tuj, ne atendante mian respondon, li komencas doni al mi klarigojn pri la afiksoj *ig* kaj *iĝ*, pri la verboj transitivaj kaj netransitivaj; li rakontas al mi, ke se mi manĝigas mian ĉevalon, mia ĉevalo estas manĝata, kaj ke se mi igas ĝin manĝi, ĝi estas manĝanta. Pasas unu horo, pasas du horoj; la klarigoj finitaj, estas denove komencataj de mia amiko, kaj la ekzemplo de la ĉevalo ripetigas centfoje. Mi timas frenezigi; mi ne povas plu aŭdi, kaj mi intencas defendi min certigante, ke, ĉar mi ne posedas ĉevalon, mi povas nek manĝigi nek igi manĝi ĝin. Sed mia kontraŭparolo pligrandigas mian malfeliĉon. Sinjoro Huet koleras, kaj melinte la manon en siajn poŝojn disŝutas sur min, amason da malgrandaj objektoj. Mi prenas unu, kiu eniris en mian buŝon, mi rigardas ĝin, kaj kun teruro mi konstatas, ke ĝi ne estas alio ol metalaj literoj *i* kaj *g*, kaj *ĝ*, unuigitaj kaj jam pretaj por esti kompostataj. Mi rigardas la fenestron, por min ĵeti tra ĝi, sed mi ne povas moviĝi. Tiam okazas terura afero. Senĉese sinjoro Huet ĉerpas el siaj poŝoj pli kaj pli da kompostaĵoj, kaj ilin ĵetas sur min. La vagono pleniĝas je *igoj* kaj *iĝoj*, kiuj jam ne havante lokon en la fako ŝutiĝas tra l'fenestroj, sur la koridoron, pleniĝas la kamparon, kaj obstrukcas la fervojon.

Kun mia vizaĝo sangadanta pro la batoj, mi ploras, mi senkon-

sole ploras, mi ĝemas, mi kriegas, sed miaj krioj estas silentigitaj de la forta voĉo de sinjoro Bourlet, kiu alte sidanta sur pakapogilo, laŭte kalkulas, kiom da igoj kaj iĝoj oni povas ĵeti dum unu horo, ĵetante po ~~mil~~ dum unu minuto. Li starigas proporciojn, kombinaciojn, malsimplajn kalkulojn, ĉiam kriegante pli kaj pli: parole unue, poste kantante, kantante longegajn nombrojn laŭ la muziko Himno Espero, kiun furioze, direktas sinjoro de Ménil, kaj kiun ĥore kantas miloj da homoj irantaj kaj reirantaj tra la vagona fako en konfuza kaj terura movado.

— Ho, mi ne povas plu; mi surdiĝos, mi blindiĝos, — mi ekkrias!

Kaj tuj, iu mano prenas la miajn, kaj vole-nevole ilin devigas tniŝi kaj retuŝi paperojn pikitajn.

— Ne timu, ne timu — diras al mi sinjoro Cart. — Se vi surdiĝos, se vi blindiĝos, tamen vi povos resti Esperantisto.

— Jes, ne timu ne timu!! — ripetas mil voĉoj, kiuj vibrantaj en ĉiu angulo de la montoj, ĉiŝas milfoje bruege. Tiel bruege, ke mi jam ne povas aŭdi alian bruon.... Mi ree falas teren ekkriaute:

— Ho Dio: Silentu ĉiuj ion; permesu, ke oni aŭdu almenaŭ miajn plendojn!

Kaj tuj, Leono Zamenhof, per sia dolĉa, mallaŭta voĉo deklamas apud miaj oreloj: « *Mi aŭdas vin!* »; kaj mil voĉoj ripetas: « *Mi aŭdas vin!* »

Kaj mil anguloj de la montoj eĥas: « *Mi aŭdas vin!* »; kaj tion ripetas la radoj per siaj frotadoj, kaj la maŝino per sia elspirado, kaj la pontoj per siaj vibroj...!...! Oni aŭdas min, kaj tamen oni min turmentegas!...

— Forlasu ĉiuj la vagonon!! — mi ekkrias....

Vane! Ĉiumomente, la vagono estas pli plena, nepriskribebla kunplektaĵo. Sub la benkoj... *modeste*, sur ili, rajdante sur la apogiloj de la fenestroj, sur la valizoj, ĉie, estas homoj amasigitaj, premantaj sin reciproke, surdigantaj min per siaj krioj, kantoj, sciigoj, kaj rakontoj....

— For, ĉiuj! — mi ripetas. Kaj neniu lasas sian lokon.... Kolo-nelo Pollen venas al mi ridetante, kvazaŭ li intencus kapti min; rektoro Boirac rigardas min obstine intencante min hipnotizi....

Mi furioziĝas, malfermas mian valizon, kaj prenante milojn da pipoj, mi ĵetas ilin kontraŭ miajn turmentegantojn per ĉiuj miaj fortoj.

— For, for! mi ekkrias....

Sed la pipoj iradas rekte al iliaj buŝoj, kaj post momento, ĉiuj

fumas, ĉiu elirigas el sia buŝo kaj nazo nubojn de fumo, kiuj plenigas la vagonon, ennubigas la pejzaĝon kaŝante la lunon, kaj la lagojn, kaj la palpebrumantajn fenestrojn de la montaj domoj....

— Ha! Ĉu vi ne volas foriri? Do, almenaŭ oni amuziĝu. Faru al mi lokon, kaj mi deklamos al vi iun el miaj monologoj.... *La pipamanto*....

Subite, fulme, la tuta vagonaro restas senhoma; ĉiuj miaj turmentegintoj malaperas ĵetante sin amase tra la pordoj kaj fenestroj el la vagono....

— He, diablo! vekigu! — krias unu el miaj amikoj, klinata al mi. — Kial vi tiel kriegas, kaj kial vi dormas kun tiu pakaĵo sur la brusto? Ni estas jam en Italujo; vekigu, cent mil diabloj!....

Mi estis dorminta kun granda pakaĵo falinta sur mian bruston. Eble tio igis min sonĝi. Kaj la pakaĵo estis multepeza, ĉar ĝi konsistis el amaso da paperoj kaj aferoj kolektitaj en la Ekspozicio Esperantista....

Kiam mi supreniras la malpurajn veturilojn italajn, mi kredas, ke mi ankoraŭ sonĝas; kiam mi vidas Milanon, varmegan kaj malgajan, mi diras al mi : vi ankoraŭ sonĝas. Tion mi ripetas vidante sur la stratoj la sudajn homojn tute malrapide irantajn, starantajn mallaboreme sur ĉiu angulo de la placoj kaj stratetoj.... Kaj kiam mi realvenas Ĝenevon, la belan kaj trankvilan Ĝenevon, de la libera kaj federacia Svisujo gaja urbo, kiam mi reestas en la loko, kie mi konis tiom da bonaj homoj batalantaj por la estonteco, kie mi premis tiom da manoj nekonitaj sed jam amataj, tiel feliĉa mi estas, ke mi ankoraŭ ripetas : Certe, vi sonĝas, vi sonĝegas!...

.... La plej dolĉajn sonĝojn oni faras en plena realeco.

FREDERIKO PUŬLA'-VALLES'.

KRONIKO

Avizo. — Kiel niaj legantoj ĝin jam rimarkis, *La Revuo* zorge evitos uzi, ĉiufoje kiam ĝi estos ebla, novajn radikvortojn. Precipe en la *pure literaturaj* tekstoj: noveloj, rakontoj, teatraĵoj, k. c. ni alprenos nur, escepte en maloftaj okazoj, la radikvortojn entenatajn en la vortaro germana-esperanta de D^{ro} Zamenhof. Povos okazi, ke en *teknikaj* artikoloj la aŭtoroj pli ofte bezonas ian novan terminon. Ĉiufoje kiam tia nova *teknika* speciala vorto estos enkondukita, ni presos ĝin per *kursivaj* literoj, kaj plie, se estos necese, ni donos ĝian tradukon en kelkajn lingvojn. — C. B.

R. J. Lloyd D. Lit. M. A. F. R. S. E. — La terura sorto de la Prezidanto de la *Liverpool Esperanta Societo* jetis pecon de funebra vualo sur la ĝojajn tagojn de nia kongreso. Ĉeestinte matenan kunvenon de la ĝeneva kongreso, li akompanis sian filinon ĝis la fama kunfluo de la riveroj Rhône kaj Arve. La varmeco estis treega, kaj tuka ĉapo kaj nigra vesto estis tute nesufiĉa protekto.

Li ĵus estis dirinta, kiom li ĝuadas la kongreson, kiam li decidis suprenrampi la krutan riverbordon, dirinte, ke li baldaŭ revenos.

Liajn postajn farojn ni nur scias per la atestoj de Svisoj, kiuj lin vidis.

Vespere li suriris tramveturilon al Bernex, kaj donis la monon por Ĝenevo. La kondukisto sciigis lin, ke li devas eliri, kaj atendi returnen irantan veturilon. Ĉirkaŭ 10 h. 30 tiun nokton la sama kondukisto vidis lin ankoraŭ promenadantan malproksime de Ĝenevo. D^{ro} Lloyd faris nenian signon por haltigi la tramveturilon.

La postvenantan matenon, je 6 h. 18, oni vidis lin kolekti pomojn en ĝardeno apud Epeisses. Li estis senĉapa kaj sen okulvitroj, svingis strange la brakojn, kaj estis kovrita per polvo. Tio ĉi estas la lasta sciigo nedubebla, kiun la serĉantoj — el kiuj la skribanto de tiu noteto — povis eltrovi, spite senĉesa serĉado.

Du semajnojn poste oni trovis lian senvivan korpon ĉe Sexelles, sur la Franca bordo de l'Rhône.

Estas tute nedubinde, ke li estis atakita de sunfrapo.

La rimarkinda talento de D^{ro} Lloyd estas ilustrata de la fakto, ke li gajnis siajn altajn universitatajn gradojn per libertempa studado, dum li ankoraŭ ĉiutage okupiĝis komerce.

Poste li fariĝis *Doktoro de literaturo* kaj elektiĝis Fratulo de la *Royal Society of Edinburgh* kaj *Reader in Phonetics* ĉe la Universitato de Liverpool.

D^{ro} Lloyd dediĉis multe da tempo al Esperanto. Lia bonekonata verko pri la Esperanta lingvo ĉiam lokigos lin inter la Britaj pioniroj.

Li havis 63 jarojn, dufoje edziĝis, kaj lasas unu filon kaj du filinojn, kiuj ĉiuj gajnis altajn honorojn ĉe Britaj universitatoj. Al ili kaj al S^{ro} Lloyd ni sendas plej sinceran simpatian kondolecon. — H. B. M.

El Aŭstrujo. — En nia lando okazas grandaj festoj okaze de la 76^a naskiĝa tago de nia imperiestro, kiu estas same honoregata kaj amegata ĉe ĉiuj nacioj kaj klasoj.

Unu fokuso de tiuj festoj estas Reichenberg, urbo en norda Bohemujo, kie antaŭ du monatoj la monarko malfermis brilegan ekspozicion. Por la Esperantistoj tiu ekspozicio havas specialan intereson

ĉar niaj Reichenberg'aj samideanoj elmetis esperantajn dokumentojn en granda ŝranko, kiu instigas la scivolecon de l' vizitantoj. Cetere tiuj klopodoj estas kronitaj de sukceso, ĉar tiu ekspozicio ricevis oran premion.

La morto dum la lasta monato rabis al ni unu eminentulon : poeton *Ferdinand Saar*, kiu precipe skribis lirikajn versaĵojn. Li estis ankaŭ deputato de la unua ĉambro elnomita de la imperiestro, sed li neniam partoprenis en la debatoj, la politiko malplaĉis al lia poeta naturo. — O. S.

El Bohemujo-Moravio. — Esperanto progresas bone, precipe en la lasta tempo. Plej vigla kaj serioza movado estas inter instruistoj, kio bone efikas ankaŭ je centraj asocioj instruistaj, tiel en Bohemujo, kiel en Moravio. Tiuj asocioj en la lasta tempo komencas jam favori Esperanton kaj ne estas malproksima la tempo, kiam ili ankaŭ propagandos ĝin — pro utilo al siaj membroj. Merito pri tio apartenas al penadoj de instrumistoj Alferi, Ĉejka, Khun, Krumpholt kaj Merta. — Moravio estas la unua provinco Aŭstra, kie *ŝtata* profesoro *Rudolf Friedrich* komencis instruadon de Esperanto en la *ŝtata* gimnazio (en granda urbo Prostějov). Ni deziras al *S^{ro} Friedrich*, ke li povu daŭrigi instruadon de Esperanto ankaŭ post la libertempo. — Boheman komercistaron bone informas pri Esperanto kaj esperantista movado la serioza revuo kaj organo de komercistoj « *Obchodní Listy* ». Tiu ĉi revuo estas gajnita por Esperanto per bonega artikolo de *K. H. Bouška*. Nun ĝi enhavas konstantan rubrikon Esperanto, kiun redaktas tre konsciencie *Ed. Kůhnl*. — T. Ĉ.

El Francujo. — *Les Désenchantées*, romano pri la turkaj haremoj de *PIERRE LOTI*.

Tiu ĉi lasta romano de la tre konata verkisto P. Loti interesos la tutan mondon civilizitan. P. Loti elokvente kaj varmkore rakontas la plendojn de la turkaj virinoj, sklavinoj en haremoj, kie ili enuas, sufokiĝas, konsumiĝas. Ĝis nun ĝenerale ni prezentis al ni unuforman tipon de turka virino. Ni pensis, ke senzorgemaj kaj feliĉaj ili nenium alian okupon havas ol dormadi, fumi, mangi rozajn konfitaĵojn, sin ornami, sin admiri. « De multaj jarcentoj vi dormadis trankvilan dormon, gardataj de tradicioj kaj dogmoj. Sed subite la malbona eŭropa ensorĉisto, kvazaŭ blovo, ekblovis sur vin kaj ĉesigis la ensorĉon, kaj ĉiuj samtempe vi vekigiĝas, vi vekigiĝas por ekkoni la malbonon de la vivo, la suferon de la scio ». Se ni konfidas al P. Loti, tute alia ol antaŭe estas la vivmaniero en la haremoj. Nun la haremaj virinoj havas junajn instruistinojn francajn, germanajn aŭ anglajn; ili legas Dante, Shakespeare, Goethe, kaj eĉ la plej novajn aŭtorojn, Nietzsche, Verlaine kaj la dukinon de Noailles. Leginte, ili revas pri la vivo priskribita, kiun ili neniam konos, ĝuos, ĉar laŭ la islama regulo, ili rajtas havi nek animon nek volon. Jam tre junaj, ili fariĝas edzinoj de viroj, kiujn ili ne konis, ne vidis, por kiuj ili utilos kiel karesdona maŝino, forlasotaj tuj kiam ili ne plaĉos plu. Ili do pretendas, ke la amo nun devas elekti kaj ne nur sklave obei.

Plie ili suferas pro tio, ke ili nenion havas por fari. « Vivo malplena! diras unu el ili. Ĉu vi komprenas kiom terura tio estas? Malfeliĉaj animoj, nun flugilojn posedantaj

kaj en malliberejoj enfermataj! Koroj, en kiuj bolas juneca suko, al kiuj estas malpermesata ĉia agado, ĉia farado eĉ la bonfarado, kiuj fine sin mem donas aŭ konsumas en revoĵ neefektivegeblaj! » P. Loti sincere kompatas ilin kaj sin demandas, ĉu vere ili estas pli feliĉaj, kiam ili estas liberigitaj, ĉu la feliĉo ne pli bone sidas en la trankvila silento, en la vivo ĵaluze kaŝata de haremo, ĉu ili ne estas trompataj de l' iluzio de l' eterna amdeziro! Ĉiokaze ilia konfido, ilia kredo al nobla idealo profunde kortuŝis P. Loti, kaj kortuŝite li nin ankaŭ kortuŝas. — C. A.

El Hispanujo. — FAJRAJ KUTIMOJ.

— De la plej maljunaj tempoj, oni kutimas, en tiu ĉi Murcia regiono, fari pajlbruladojn en kelkaj jar-epokoj. Sed la plej rimarkindaj el ĉiuj estas tiuj, kiujn oni efektivas la antaŭtagon de Sankt-Johana festo (23 de Junio vespere).

Ĉe la proksima kaj grava urbo Lorca, tiu kutimo estas vere ĉarma, kvankam, kiel aliaj popolfestoj, tiuj, jam de kelka tempo, defalas iom post iom.

Estas sciiginde, ke granda parto de la urbo, kuŝas sur la suda deklivo de alta kalkeca ŝtonego, sur kiu suprestaras antikva kaj arabeca kastelo, kiun reĝo Alfonso X^a starigis, kun la celo rememorigi la posteularon pri la urba almlilito kaj samtempa malvenko de la Maŭroj.

De la 3^a vespere, la urbaj gelaboristoj kaj gemetistoj, komencas kolekti grandajn pajlamasojn alportotajn en la urbon, kiujn ili demetas sur placojn kaj stratojn; sed tio estas pli rimarkinda ĉe la subkastela kvartalo. Ĉio preparita, la bruligontoj atendas la 9^{an} vespere, kaj tuj kiam ĝi sonoras ĉe la katedrala

turo, ĉiuj ekbruligas siajn pajlamasojn. Tiam estas mirinde turni la rigardon al la ŝtonego, kaj vidi tiun egan bruladon disvastiĝantan de la montsupro malsupren; brulado vere ĉarma kaj plie timeginda.

Samtempe, kiam tio okazas, grupoj da viroj, virinoj kaj infanoj, trairas la stratojn ludante gitarojn kaj gaje kantante diversajn popolkantojn. Tiamaniere, ili devas alveni kaj kuniĝi ĉe belan kaj eksterurban 20-ĉaman fontanon, kie ĉiu kaj ĉiuj kune trempas siajn kapojn en ŝtonakvuĵon, tra kies kavaĵo fluas torentece la akvo elfalinta el la fontanaj ĉamoj; poste ili malorde alĵetas al si reciproke akvajn manplenaĵojn, kaj kiam viroj, virinoj kaj infanoj estas tute malsekigitaj, ili tiam ĉesigas la akvobatalon kaj kun neinterrompita ĝojo revenas hejmen. La bruladoj jam estingiĝis, kaj la silento regos, post malmultaj momentoj, la komunumon.

Ĉe Murcio kaj ĉe la proksimaj vilaĝetoj, ankaŭ oni faras pajlbruladojn sur la montoj kaj valoj, la antaŭtagon de la Virgulina ĉielir-festo (la 14 de Aŭgusto).

En tiu ĉi momento mem, kiam mi verkas ĉi tiun artikoleon (la nokton de l' jam dirita dato), de alta vilaĝeta loko, kie mi pasigas la someran libertempon, mi vidas la malproksiman montaron tute brulanta; rivero *Segura*, ialoke ŝajnas fajrspegulo; de tempo al tempo mi aŭdas voĉojn, kies eĵoj alvenas al mi transpasinte longajn interspacojn; kaj trans la profiloj de la sudaj montoj, mi vidas la brilantan atmosferon kvazaŭ vulkanaj fajrfaskoj. Oni diras, ke tiuj bruladoj estas salutsignoj uzataj tradicie inter la paŝtistoj. La vidaĵo estas vere ĉarma! — A. L. VILLANUEVA.

El Italujo. — En sia kampdomo apud Ivrea, la 2 de Septembro, mortis unu el la plej famaj verkistoj de tiu ĉi epoko en Italujo, *Giuseppe Giacosa*. Ŝanceliĝinte inter belaj noveloj kaj literaturaj skizoj, li bone sukcesis en la verkado de tragedioj; sed lia ĉefverko estas la komedio *Tristi amori* (Malĝojaj amoj), per kiu li eniris la nuntempan literaturmanieron, kiun ekaperigis en Italujo la verkistoj Verga kaj Praga, kaj poste en Francujo la *Parisienne* de Becque. Giacosa volis ankaŭ enkonduki la nordan dramon, ne per tradukaĵoj, sed per originalaj verkoj, inter kiuj *Come le foglie* (Kiel la arbfolioj) alportis al li grandegan triumfon. Famajn artikolojn, precipe literaturajn, li skribis en la Milana ĵurnalo *Corriere della Sera* (Vespera Kuriero). Lian morton bedaŭris la tuta literaturistaro, kiu faris al la estimata verkisto solenan enterigiron.

La palaco de *Ornata Arto*, kiun la fajro antaŭ malpli ol du monatoj detruis, jam plene reviviĝas, kvazaŭ

mirakle, ĉe la Internacia Ekspozicio en Milano. Kvankam pli malvasta ol la detruita, ĝi enhavas montradon pli gravan, ĉar la firmoj sendis nur la plej belajn el siaj produkt-aĵoj. Mirinde elmontras ĝi grandan agemecon la fabriko de majolikoj en Faenza (de kiu devenas la franca nomo *faïence*) : ĝi sukcesis en dudek tagoj reprodukti la sennombrajn objektojn, kiujn ĝi estis sendinta post jara laborado. Estas devo rimarkigi tian povon de l'homaj laboremoj! — L. G.

El Unuigitaj Ŝtatoj. — Jus aperis nova gazeto l'*Amerika Esperantisto*, Oklahoma City. U. S. A. Bedaŭrinde pro manko de specialaj preslitteroj la unua numero estas presita sen supersignitaj literoj. Ni esperas, ke tiu manko baldaŭ ĉesos, kaj ni deziras bonan sukceson al nia nova kunfrato.

Dum la lastaj monatoj fondiĝis esperantistaj kluboj en ĈIKAGO, SEATTLE (Wash.), JELICO kaj KNOXVILLE (Tenn). — E. K. H.

GRAVA KONKURSO

La Revuo decidis malfermi konkurson inter siaj abonantoj.

Kondiĉoj de la literatura konkurso :

1^a Verki *originalan* (netradukitan) novelon, rakonton, komedion aŭ dramon *en prozo*, de tia longeco, ke, post enpresado en *La Revuo*, ĝi havu ne malpli ol 6 paĝoj kaj ne pli ol 12 paĝoj. Skribi ĝin *plej legeble* nur sur unu flankon de l'paperfolioj.

2^a Sendi, per rekomendita poŝto, la manuskripton al la *Redakcio de « La Revuo »* antaŭ la 1^a de januaro 1907 (lasta templimo), kaj aldoni al la manuskripto la banderolon de *La Revuo*, kiu pravas ke la sendanto estas aboninto aŭ korespondanto, aŭ sendi monon por abono de unu jaro.

Premioj : — La juĝantaro samtempe atentos la elegantecon de la stilo kaj la intereson de la teksto. Ĝi disdonos la sekvantajn premiojn :

1^a Premio : Fr. 200. — 2^a Premio : Fr. 100. — 3^a Premio : Fr. 50.

La aliaj aŭtoroj de bonaj tekstoj ricevos ĉiu po dek frankoj da libroj.

La premiitaj tekstoj estos enpresitaj en « La Revuo » dum la jaro 1907.

La Redakcio konservas por si la rajton enpresi, post korekto se bezone, la nepremiitajn tekstojn.

Ĉiu aŭtoro de enpresita teksto ricevos senpage 10 ekzemplerojn de la n^o de « La Revuo », kiu entenas lian tekston.

Le gérant : CH. SCHIFFER.

Coulommiers. — Imp. PAUL BROADARD.

LA REVIZORO

Komedio en kvin aktoj

DE

N. V. GOGOL.

AKTO TRIA¹

La ĉambro de la unua akto.

SCENO I

ANNA ANDREJEVNA, MARJA ANTONOVNA *staras ĉe la fenestro en samaj pozicioj.*

ANNA ANDREJEVNA. — Nu, jen ni jam tutan horon atendas.... Kaj en ĉio vi estas kulpa kun via malsaĝa ornamigado : jam tute vestita, tamen ne! ŝi devas ankoraŭ fosadi.... Mi ne devus ŝin tute aŭskulti. Kia ĉagreno! Kvazaŭ intence neniu sin montras! Kvazaŭ ĉiuj formortis!

MARJA ANTONOVNA. — Sed mi petas vin, panjo, post du minutoj ni ĉion ekscios. Baldaŭ jam Ovdotja devas veni. (*Atente rigardas tra la fenestro kaj ekkrias.*) Ha, panjo, panjo! iu iras, jen en la fino de la strato.

ANNA ANDREJEVNA. — Kie iras? Vi ĉiam havas iajn fantaziojn. Nu jes, iu iras. Kiu do iras? De malgranda kresko... en frako.... Kiu do li estas? Ha? Tamen kia ĉagreno! Kiu do li povas esti?

MARJA ANTONOVNA. — Ĝi estas Dobĉinskij, panjo!

ANNA ANDREJEVNA. — Kia Dobĉinskij! Vi ĉiam subite imagas al vi ion.... Tute ne Dobĉinskij. (*Svingas per la nazotuko.*) He, vi, venu ĉi tien! pli rapide!

MARJA ANTONOVNA. — KREDU al mi, panjo, ĝi estas Dobĉinskij.

1. Vidu la numerojn 1 kaj 3.

ANNA ANDREJEVNA. — Nu jen, intence, nur por disputi. Mi diras al vi, ke ne Dobĉinskij.

MARJA ANTONOVNA. — Nu kio, nu kio, panjo? Vi vidas, ke Dobĉinskij.

ANNA ANDREJEVNA. — Nu jes, Dobĉinskij, nun mi vidas — pro kio do vi disputas? (*Krias tra la fenestro.*) Pli rapide, pli rapide! Vi iras malrapide. Nu kio, kie ili estas? Ha? Sed parolu do de tie, tute egale. Kio? Tre severa? Ha? Kaj mia edzo? la edzo? (*Iom forirante de la fenestro, kun ĉagreno.*) Tiel malsaĝa : antaŭ ol li euiras en la ĉambron, li nenion rakontas.

SCENO II.

La SAMAJ kaj DOBĈINSKIJ.

ANNA ANDREJEVNA. — Nu, diru, mi vin petas : nu, ĉu vi ne hontas? Vin solan mi fidis, kiel honestan homon : ĉiuj subite elkuris, kaj vi ankaŭ kuris post ili! kaj jen mi de neniuj ĝis nun povas ricevi ian klarigon! ĉu vi ne hontas? Mi baptis ĉe vi vian Johaĉjon kaj Elinjon, kaj vi — jen kiel vi agas kun mi.

DOBĈINSKIJ. — Per Dio, mia bapтанino, mi tiel kuris, por esprimi al vi mian respekton, ke mi ne povas trovi la spiron. Mian respekton al vi, Marja Antonovna!

MARJA ANTONOVNA. — Bonan tagon, Pjotr Ivanoviĉ!

ANNA ANDREJEVNA. — Nu, kio? Nu, rakontu : kio kaj kiel tie estas?

DOBĈINSKIJ. — Anton Antonoviĉ alsendis al vi skribeton.

ANNA ANDREJEVNA. — Nu, sed kiu li estas? generalo?

DOBĈINSKIJ. — Ne, ne generalo, sed ne malpli valoras ol generalo : tia klereco kaj gravaj manieroj.

ANNA ANDREJEVNA. — Ha, sekve li estas tiu sama, pri kiu oni skribis al mia edzo?

DOBĈINSKIJ. — Tute tiu sama. Mi la unua ĝin malkovris kune kun Pjotr Ivanoviĉ.

ANNA ANDREJEVNA. — Nu rakontu : kio kaj kiel?

DOBĈINSKIJ. — Jes, dank' al Dio, ĉio estas en bona ordo. Komence li akceptis Antonon Antonoviĉon iom severe, jes; li koleris, li diris, ke en la hotelo ĉio estas malbona, ke li al li ne veturos, ke li ne volas sidi por li en malliberejo; sed poste, kiam li eksciis la senkulpecon de Anton Antonoviĉ kaj kiam li iom pli detale parolis

kun li, li tuj ŝanĝis siajn pensojn, kaj, dank' al Dio, ĉio ekiris bone. Ilinun veturas trarigardi la filantropiajn instituciojn.... Kaj antaŭe, mi konfesas, Anton Antonoviĉ jam pensis, ĉu ne estis ia sekreta denunco; mi ankaŭ iom falis en timon.

ANNA ANDREJEVNA. — Sed vi kial bezonas timi? vi ja ne servas.

DOBĈINSKIJ. — Sed ial tiel, vi scias, kiam grandsinjoro parolas, oni sentas timon.

ANNA ANDREJEVNA. — Nu kio do.... Ĝi tamen ĉio estas sensencaĵo. Rakontu : kia li estas? Ĉu li estas maljuna aŭ juna?

DOBĈINSKIJ. — Juna, juna homo, de ĉirkaŭ dudek-tri jaroj; kaj li parolas tute kiel maljunulo. « Bone, — li diras, — mi veturos tien, mi veturos ankaŭ tien.... » (*Svingas per la manoj.*) Tiel bela ĝi ĉio estas. « Mi, — li diras, — amas iom skribi, ankaŭ iom legi; sed malhelpas, ke en la ĉambro, — li diras, — estas iom mallume. »

ANNA ANDREJEVNA. — Kaj lia eksteraĵo kia estas? Ĉu li estas blondulo aŭ brunulo?

DOBĈINSKIJ. — Ne, pli kaŝtanhara, kaj la okuloj estas tiel vivaj kiel bestetoj, tiel ke ili eĉ tute vin konfuzas.

ANNA ANDREJEVNA. — Kion li tie skribas al mi sur la papereto? (*Legas.*) « Mi rapidas vin sciigi, mia koro, ke mia stato estis tre malĝoja; tamen fidante la kompatemecon de Dio.... por du salitaj kukumoj aparte kaj duonporcio da kaviaro unu rublo dudek-kvin kopekoj.... » (*Haltas.*) Mi nenion komprenas : kian rilaton havas tie ĉi la salitaj kukumoj kaj la kaviaro?

DOBĈINSKIJ. — Ha, vidu, Anton Antonoviĉ skribis sur uzita papero, por ne perdi tempon : tie estas skribita ia kalkulo.

ANNA ANDREJEVNA. — Ha, jes, efektive. (*Legas plu.*) « Tamen fidante la kompatemecon de Dio, ŝajnas, ke ĉio havos bonan finon. Pretigu rapide ĉambron por la grava gasto, tiun, kiu estas tapetita per flavaj paperetoj; aldoni al la tagmango vi ne bezonas, ĉar ni mangĉetos en la kadukulejo, ĉe Artemij Filippoviĉ, — nur da vino metu pli multe; diru al la komercisto Abdulin, ke li alsendu vinon la plej bonan, alie mi renversos lian tutan kelon. Kisante, koro mia, vian maneton, mi restas via Anton Skvoznik-Dmuhjanovskij.... » Ha, mia Dio! Oni tamen devas tion ĉi fari pli rapide! He, kiu tie estas? Miŝka!

DOBĈINSKIJ, kuras kaj krias tra la pordo. — Miŝka! Miŝka! Miŝka! (*Miŝka eniras.*)

ANNA ANDREJEVNA. — Aŭdu : kuru al la komercisto Abdulin... atendu, mi donos al vi skribeton. (*Sidiĝas al la tablo, skribas noton*

kaj dume parolas.) Tiun ĉi skribon vi fordonu al la veturigisto Sidor, ke li kuru kun ĝi al la komercisto Abdulin kaj li alportu de tie vinon. Kaj vi mem iru, tuj ordigu bone tiun ĉambron por la gasto. Tien metu liton, lavujon kaj tiel plu.

DOBČINSKIĴ. — Nu, Anna Andrejevna, mi kuros nun pli rapide rigardi, kiel ili tie faras trarigardon.

ANNA ANDREJEVNA. — Iru, iru! mi vin ne tenas.

SCENO III.

ANNA ANDREJEVNA kaj MARJA ANTONOVNA.

ANNA ANDREJEVNA. — Nu, Manjo, ni devas nun okupi nin per la tualetoj. Li estas ĉefurba subjekto. Dio gardu, ke li ion ne moku. Por vi estas plej konvene surmeti vian bluan veston kun la malgrandaj falbaloj.

MARJA ANTONOVNA. — Fi, panjo, la blua! Ĝi tute al mi ne plaĉas; kaj fraŭlino Ljapkin-Tjapkin portas bluan, kaj la filino de Zemlanika ankaŭ portas bluan. Ne, pli bone mi metos la florkoloran.

ANNA ANDREJEVNA. — La florkoloran!... Estas certe, ke vi diras nur por fari spite. Ĝi estos por vi multe pli bona, ĉar mi volas surmeti la pajlokoloran; mi tre amas la pajlokoloran.

MARJA ANTONOVNA. — Ha, panjo, por vi pajlokolora ne estas alkonvena!

ANNA ANDREJEVNA. — Por mi pajlokolora ne estas alkonvena?

MARJA ANTONOVNA. — Ne estas; mi vetas, kion vi volas, ke ne estas: por tio estas necese, ke la okuloj estu tute mallumaj.

ANNA ANDREJEVNA. — Jen bone! kaj ĉu miaj okuloj ne estas mallumaj? plej mallumaj ili estas. Kian sensencaĵon ŝi parolas! Kiel do ili estas ne mallumaj, se mi sortodivenas por mi ĉiam per trefa damo?

MARJA ANTONOVNA. — Ha, panjo, vi estas pli ĝuste kera damo.

ANNA ANDREJEVNA. — Absurdo, plena absurdo! Mi neniam estis kera damo. (*Rapide foriras kune kun Marja Antonovna kaj parolas post la scenejo.*) Kion ŝi subite imagas! kera damo! Dio scias, kio! (*Post ilia foriro malfermiĝas la pordo kaj Miŝka enĵetas tra ĝi baldaŭjon. El alia pordo eniras Osip kun valizo sur la kapo.*)

SCENO IV.

MIŜKA kaj OSIP.

OSIP. — Kien mi devas porti?

MIŜKA. — Ĉi tien, onkleto, ĉi tien.

OSIP. — Atendu, lasu min antaŭe iom ripozi. Ho ve, malfacila vivo! Kiam la ventro estas malplena, tiam ĉia portaĵo ŝajnas peza.

MIŜKA. — Kio, onkleto, diru : ĉu la generalo baldaŭ venos?

OSIP. — Kia generalo?

MIŜKA. — Nu, via sinjoro.

OSIP. — La sinjoro? sed kia generalo li estas?

MIŜKA. — Ĉu ne generalo?

OSIP. — Generalo, sed de la alia flanko.

MIŜKA. — Kio do? ĉu ĝi estas pli aŭ malpli ol efektiva generalo?

OSIP. — Pli.

MIŜKA. — Ha, vidu! ne senkaŭze oni faris ĉe ni tian tumulton.

OSIP. — Aŭdu, mia kara : mi vidas, ke vi estas lerta knabo, — pretigu do tie ion por manĝi!

MIŜKA. — Por vi, onkleto, ankoraŭ nenio estas preta. Simplan manĝon vi ja ne manĝos, sed jen kiam via sinjoro sidiĝos al la tablo, tiam oni ankaŭ por vi donos tiun saman manĝon.

OSIP. — Nu, kaj de simplaj manĝoj kion vi havas?

MIŜKA. — Brasikaĵon, kaĉon kaj kukojn.

OSIP. — Donu ilin, la brasikaĵon, kaĉon kaj kukojn! Ne malhelpas, ni ĉion manĝos. Nu, ni portu la valizon! Diru, ĉu tie alia eliro ekzistas?

MIŜKA. — Ekzistas. (*Ambaŭ portas la valizon en la flankan ĉambron.*)

SCENO V.

Policanoj malfermas la ambaŭ duonojn de la pordo. Eniras ŜILESTAKOV, post li la URBESTRO, poste la KURATORO DE KADUKULEJOJ, INSPEKTORO DE LERNEJOJ, DOBĈINSKIĴ, kaj BOBĈINSKIĴ kun plastro sur la nazo. La urbestro montras al la policanoj papereton sur la planko; ili kuras kaj levas ĝin, rapideme puŝante unu alian.

ŜILESTAKOV. — Bonaj institucioj. Al mi plaĉas, ke ĉe vi oni montras al la traveturantoj ĉion en la urbo. En aliaj urboj oni nenion al mi montris.

URBESTRO. — En aliaj urboj, mi kuraĝas raporti al vi, la urbestroj kaj oficistoj zorgas pli pri sia propra utilo, por tiel diri; kaj ĉi tie, ni povas diri, ne ekzistas alia celado krom tio, ke per bonordo kaj zorgemeco ni meritu la atenton de la supra estraro.

ĤLESTAKOV. — La matenmanĝo estis tre bona; mi manĝis satege. Ĉu ĉiutage vi havas tian matenmanĝon?

URBESTRO. — Intence por tia agrabla gasto.

ĤLESTAKOV. — Mi amas bone manĝi. Oni ja por tio vivas, ke oni deŝiru por si la florojn de la plezuro. Kia estis la nomo de tiu fiŝo?

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ, *alkurante*. — Laberdano, sinjoro.

ĤLESTAKOV. — Tre bongusta. Kie do ni matenmanĝis? Ŝajnas al mi, ke en la malsanulejo?

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Tute vere, en la kadukulejo.

ĤLESTAKOV. — Mi memoras, mi memoras, tie staris litoj. Kaj la malsanuloj saniĝis? Ŝajnas al mi, ke estas tie ne multe da ili.

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Restas ĉirkaŭ dek personoj, ne pli; la ceteraj ĉiuj saniĝis. Estas jam tiel aranĝite, tia ordo. De tiu tempo, kiam mi fariĝis estro, — ĝi eble ŝajnos al vi eĉ nekredebla. — ĉiuj saniĝas kiel muŝoj. Apenaŭ la malsanulo eniris en la malsanulejon, li estas jam sana; kaj ne tiom dank'al medikamentoj, kiom dank'al honesteco kaj ordo.

URBESTRO. — Kiel ajn kaprompaj estas, mi kuraĝas raporti, la devoj de urbestro! Tiom da diversaj klopodoj sole pri la pureco, riparado, rebonigado.... Per unu vorto, la plej saĝa homo estus en granda embaraso, — sed, dank'al Dio, ĉio iras en bona ordo. Alia urbestro, kompreneble, zorgus pri siaj profitoj; sed kedu al mi, eĉ kiam mi kuŝiĝas dormi, mi ĉiam pensas : Dio, mia Sinjoro, kiel aranĝi tiamaniere, ke la estraro vidu mian fervoron kaj estu kontenta?... Ĉu ĝi rekompencos aŭ ne, — tio ĉi kompreneble dependas de ĝia volo, sed mi almenaŭ estos trankvila en mia koro. Kiam en la urbo ĉio estas en ordo, la stratoj estas balaitaj, la arestitoj estas bone zorgataj, da elbruloj estas malmulte... kion do mi pli bezonas? Per Dio, eĉ honorojn neniajn mi volas. Kompreneble, ili estas allogaj, sed en komparo kun virto ĉio estas polvo kaj vantaĵo.

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ, *al si mem*. — Vidu la sentaŭgulon, kiel elokvente li pentras! Donis ja al li Dio tian talenton!

ĤLESTAKOV. — Ĝi estas vera. Mi konfesas, mi mem amas iafoje filozofii : iafoje per prozo, kaj alian fojon eĉ versetoj elsaltas.

BOBĈINSKIĤ, *al Dobĉinskij*. — Ĝuste, tute ĝuste, Pjotr Ivanoviĉ! Tiaj rimarkoj... oni vidas, ke li lernis diversajn sciencojn.

ĤLESTAKOV. — Diru, mi petas, ĉu ne ekzistas ĉe vi iaj amuzoj, societoj, kie oni povus ekzemple iom ludi kartojn?

URBESTRO, *al si mem.* — Ehe, mi scias, mia kara, kien vi celas! (*Laŭte.*) Dio nin gardu! Tie ĉi oni eĉ ne konas la nomon de tiaj societoj. Mi kartojn neniam prenis eĉ eu la manojn; mi eĉ ne scias, kiel oni ludas tiujn kartojn. Mi neniam povis rigardi ilin trankvil-anime, kaj se okazas al mi ekvidi ekzemple ian karoan reĝon aŭ ion similan, tiam atakas min tia abomeno, ke mi simple kraĉas. Unu fojon iel okazis, ke amuzante infanojn, mi faris dometojn el kartoj. — poste la tutan nokton mi sonĝis pri ili, la malbenitaj. Ni lasu ilin! Kiel estas eble tiel karan tempon perdi por ili?

LUKA LUKIĈ, *al si mem.* — Kaj de mi li, malnoblulo, elpoentis hieraŭ cent rublojn.

URBESTRO. — Mi preferas uzi tiun tempon por utilo de la regno.

ĤLESTAKOV. — Nu, ne, vi tamen senkaŭze.... Ĉio dependas de la flanko, de kiu oni rigardas la aferojn. Se vi ekzemple faras ĉeson tiam, kiam oni devas fleksi de tri anguloj... nu, tiam, kompreneble.... Ne, ne diru; iafoje estas tre alloge iom ludi.

SCENO VI.

La SAMAJ, ANNA ANDREJEVNA kaj MARJA ANTONOVNA.

URBESTRO. — Mi kuraĝas prezenti mian familion: mia edzino kaj mia filino.

ĤLESTAKOV, *salutante.* — Kiel feliĉa mi estas, sinjorino, ke mi havas, por tiel diri, plezuron vidi vin.

ANNA ANDREJEVNA. — Al ni estas ankoraŭ pli agrable vidi tian personon.

ĤLESTAKOV, *afekté.* — Kion vi diras sinjorino! Tute kontraŭe: al mi estas ankoraŭ pli agrable.

ANNA ANDREJEVNA. — Ho, ne! vi afable tion ĉi diras pro komplemento. Mi petas humile, volu sidiĝi.

ĤLESTAKOV. — Apud vi stari jam estas feliĉo; cetere, se vi tion ĉi nepre deziras, ni sidiĝos. Kiel mi estas feliĉa, ke mi fine sidas apud vi.

ANNA ANDREJEVNA. — Ho ne, sinjoro, mi neniel kuraĝas rilatigi al mi.... Mi pensas, post la ĉefurbo la vojaĝado aperis al vi tre malagrabla.

ĤLESTAKOV. — Ekstreme malagrabla. Kutimi vivi. *comprenez-*

vous, en la mondo, kaj subite troviĝi en vojo : malpuraj hoteloj, mallumo de malklereco.... Mi konfesas, ke se ne fariĝus tia okazo, kiu min... (*ŝetadas rigardojn al Anna Andrejevna kaj penas plaĉi al ŝi*) tiel rekompencis por ĉio....

ANNA ANDREJEVNA. — Efektive, kiel malagrabla devas esti al vi.

ĤLESTAKOV. — Cetere, sinjorino, en tiu ĉi minuto estas al mi tre agrable.

ANNA ANDREJEVNA. — Ne eble! Vi faras al mi multe da honoro. Mi tion ĉi ne meritas.

ĤLESTAKOV. — Kial do vi ne meritas? Vi, sinjorino, meritas.

ANNA ANDREJEVNA. — Mi loĝas en vilaĝo....

ĤLESTAKOV. — Jes, cetere vilaĝo havas ankaŭ siajn montetojn, riveretojn.... Nu, kompreneble, kiu komparos ĝin kun Peterburgo! Ha, Peterburgo! Kia vivo, kredu al mi! Vi eble pensas, ke mi tie nur transskribas paperojn? ne, la sekciestro estas amika al mi. Ofte li ekfrapas min sur la ŝultron : « Venu, mia kara, al mi tagmanĝi! » Mi nur por du minutoj eniras en la departementon, nur por diri : tio ĉi devas esti tiel, tio devas esti tiel, kaj tie jam estas oficisto por la skribado, tia rato, tuj komencas per sia plumo « tr... tr... » kaj skribas kaj skribas. Oni volis eĉ fari min kolegia asesoro, sed mi diris al mi, por kio mi tion ĉi bezonas? Kaj la pordisto kuras post mi sur la ŝtuparo kun broso : « Permesu, Ivan Aleksandroviĉ, — li diras, — mi al vi purigos la botojn. » (*Al la urbestro.*) Kial vi, sinjoroj, ŝtaras? Mi petas vin, sidiĝu!

<i>Kune.</i>	{	URBESTRO. — La rango estas tia, ke ni povas ankoraŭ stari.
		ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Ni staros.
		LUKA LUKIĈ. — Ne faru al vi afable zorgojn!

ĤLESTAKOV. — Sen ceremonioj, mi petas vin, sidiĝu. (*La urbestro kaj ĉiuj sidiĝas.*) Mi ne amas ceremoniojn. Kontraŭe, mi eĉ konstante penas tragliti nerimarkite. Sed mi neniel povas min kaŝi, neniel povas! Apenaŭ mi ien eliras, oni jam diras : « Jen iras Ivan Aleksandroviĉ! » Kaj unu fojon oni eĉ prenis min por ĉefa militestro : la soldatoj elsaltis el la soldatejo kaj donis al mi honoron per la pafiloj. Poste jam la oficiro, kiu estas mia bona konato, diris al mi : « Nu, mia kara, ni tute serioze prenis vin por ĉefa militestro. »

ANNA ANDREJEVNA. — Kiel interese!

ĤLESTAKOV. — Mi estas konata kun beletaj aktorinoj. Mi ja ankaŭ verkas diversajn vodeviletojn.... Literatorojn mi ofte vidas. Puŝkin

estas mia bona amiko. Ofte mi diradis al li : « Nu kio, mia amiko Puŝkin? » — « Nenio, mia amiko, — li respondadis, — iel tiel ĉio iras.... » Granda originalulo li estas.

ANNA ANDREJEVNA. — Sekve vi ankaŭ verkas? Kiel agrable kredeble estas al verkisto! Vi certe ankaŭ publikigas en la revuoj?

ŤLESTAKOV. — Jes, mi ankaŭ en la revuoj publikigas. Ekzistas cetere multe da miaj verkoj : *Edziĝo de Figaro*, *Roberto-Diablo*, *Norma*. Mi eĉ la nomojn jam ne memoras. Kaj ĉio okaze : mi ne volis verki, sed la teatra direkcio diras : « Ni petas vin, amiko, verku ion. » Kaj mi pensas al mi : « Bone, mi faros al vi la komplezon, mia kara. » Kaj tuj, ŝajnas al mi, ke en unu vespero, mi ĉion verkis, ĉiujn mirigis. Mi havas eksterordinaran facilecon de pensado. Ĉion, kio estis sub la nomo de barono Brambeus, Fregat Nadejda kaj Moskovskij Telegraf... ĉion tion ĉi mi verkis.

ANNA ANDREJEVNA. — Kion mi aŭdas! Sekve barono Brambeus estas vi?

ŤLESTAKOV. — Kompreneble, al ili ĉiuj mi korektas la artikolojn. La eldonisto Smirdin donas al mi por tio ĉi kvardek mil rublojn.

ANNA ANDREJEVNA. — Certe ankaŭ « Jurij Miloslavskij » estas via verko?

ŤLESTAKOV. — Jes, ĝi estas mia verko.

ANNA ANDREJEVNA. — Mi tuj divenis.

MARJA ANTONOVNA. — Ha, panjo, tie estas skribite, ke ĝi estas la verko de sinjoro Zagoskin.

ANNA ANDREJEVNA. — Nu, jen vi havas : mi sciis, ke ankaŭ tie ĉi vi disputos.

ŤLESTAKOV. — Ha, jes, estas vere : ĝi efektive estas de Zagoskin ; sed ekzistas alia « Jurij Miloslavskij », tiu jam estas mia.

ANNA ANDREJEVNA. — Nu, certe mi legis la vian, kiel bone skribita!

ŤLESTAKOV. — Mi konfesas, mi ekzistas per literaturo. Mia domo estas la unua en Peterburgo. Tiel oni ĝin jam konas : domo de Ivan Aleksandroviĉ. (*Turnas sin al ĉiuj.*) Mi petas vin sinjoroj, se vi estos en Peterburgo, mi petas, mi petas al mi. Mi ja ankaŭ balojn donas.

ANNA ANDREJEVNA. — Mi pensas, kun kia gusto kaj belegeco oni tie kredeble donas balojn!

ŤLESTAKOV. — Nu, eĉ ne parolu. Sur la tablo ekzemple vi vidos akvomelonon, — ĝi kostas sepcent rublojn. La supo en la vazo rekte venis per ŝipo el Parizo; kiam oni levas la kovrilon, leviĝas vaporo, similan al kiu oni ne povas trovi en la naturo. Mi

estas ĉiutage en baloj. Tie ni jam havas eĉ nian propran kartan kompanion : la ministro de la Aferoj Eksterlandaj, la franca ambasadoro, la ambasadoroj angla kaj germana kaj mi. Kaj ni tiel laciĝas de la ludado, kiel vi ne povas prezenti al vi. Kiam mi suprenkuras per la ŝtuparo al mi en la kvaran etaĝon, mi diras nur al la kuiristino : « Prenu, Maŭrinjo, la superveston.... » Ha, kion mi babilas, — mi tute forgesis, ke mi loĝas en la beletaĝo. Mi havas unu ŝtuparon.... Kaj interese estas enrigardi en mian antaŭĉambron, kiam mi ankoraŭ ne vekigis : grafoj kaj princoj tie sin puŝas kaj zumas, kiel burdoj, oni nur aŭdas « ĵ...ĵ...ĵ.... » Ifoje vi tie trovos ankaŭ ministron.... (*La urbestro kaj la ceteraj kun timo leviĝas de siaj seĝoj.*) Al mi oni eĉ en la leteroj skribas : ekscelenco. Unu fojon mi eĉ estis estro de departemento. Strange : la direktoro forveturis, — kien li forveturis, oni ne scias. Nu, kompreneble, oni komencis priparoladi : kion kaj kiel fari, kiu devas okupi la lokon? Multaj el la generaloj havis deziron kaj provis, sed kiam ili aliris pli proksime, — ne : tro malfacile. Laŭ la unua rigardo ĝi ŝajnas eĉ facila, sed kiam oni komencas — ho, la diablo ĝin prenu! Poste ili vidis, ke ili nenion povas fari, — nu, oni devas sin turni al mi. Kaj tuj en la momento en la stratoj ekkuris kurieroj, kurieroj, kurieroj.... Vi povas prezenti al vi, sole da kurieroj tridek kvin miloj! Kia situacio, mi demandas? « Ivan Aleksandroviĉ, iru administri la departementon! » Mi konfesas, mi iom konfuziĝis, mi eliris en mia nokta robo; mi volis rifuzi, sed mi ekpensis, pri tio ĉi ekscios la regnestro, nu, kaj ankaŭ por mia listo de servado.... « Bone, mi diras, mi akceptas la oficon, mi akceptas, — mi diras, — mi konsentas, — mi diras, — mi akceptas, sed memoru, ke eĉ mi ĉio devas esti en plej severa maniero! eĉ mi atentu bone! eĉ mi.... » Kaj efektive : ĉiufoje, kiam mi trairadis tra la departemento — tute kiel tertremo — ĉio tremas, kiel aŭtuna folio. (*La urbestro kaj aliaj tremas de timo; Ĥlestakov flamiĝas pliforte.*) Ho, mi ŝerci ne amas! Mi al ili ĉiuj instruis disciplinon. Min timas eĉ la regna konsilantaro mem. Kaj kion efektive? Mi estas tia! Mi al neniu donas indulgon... mi diras al ĉiuj.... Mi mem min konas, mem. Mi estas ĉie, ĉie. Ĉiun tagon mi veturas en la imperiestran palacon. Tuj morgaŭ oni donos al mi rangon de feldmarŝ... (*ekglitas kaj estas jam falonta sur la plankon, sed la oficistoj kun respekto lin subtenas.*)

URBESTRO, alirante kaj tremante per la tuta korpo, penas paroli. — Ha, eks... eks... eksce...

ĤLESTAKOV, per rapida abrupta voĉo. — Kio estas?

URBESTRO. — Ha, eks... eks... eksce... Via...

ĤLESTAKOV. — Mi nenion komprenas, ĉio estas sensencaĵo.

URBESTRO. — Eksce... Via... Via... moŝto... princa moŝto, ĉu vi ne bonvolos ripozi?... Jen estas ĉambro kaj ĉio, kio estas necesa.

ĤLESTAKOV. — Ripozi? Sensencaĵo! Bone, mi estas preta ripozi. Via matenmanĝo, sinjoroj, estas bona... mi estas kontenta. (*Deklamante*) Laberdano! Laberdano! (*Li eniras en la flankan ĉambron, post li la urbestro.*)

SCENO VII.

La SAMAJ, krom ĤLESTAKOV kaj la URBESTRO.

BOBĈINSKIĴ, *al Dobĉinskiĵ*. — Jen tio ĉi, Pjotr Ivanoviĉ, estas homo! Jen kio estas homo! En mia tuta vivo mi neniam estis apude de tia grava persono, mi preskaŭ mortis de timo. Kiel vi pensas, Pjotr Ivanoviĉ, kiu li estas en la konsiderado de rango?

DOBĈINSKIĴ. — Mi pensas, ke li estas preskaŭ generalo.

BOBĈINSKIĴ. — Kaj mi pensas, ke generalo ne povas havi eĉ la plej malgrandan komparon kun li; kaj se li estas generalo, tiam li certe estas la plej granda, generalisimo. Vi aŭdis, kiel li dispremis la regnan konsilantaron? Ni iru, ni rakontu plej rapide al Ammos Fjodoroviĉ kaj al Korobkin. Adiaŭ, Anna Andrejevna!

DOBĈINSKIĴ. — Adiaŭ, kara sinjorino! (*Ambaŭ foriras.*)

ARTEMIJ FILIPPOVIĉ, *al Luka Lukiĉ*. — Estas vere terure; kaj kial — mi eĉ mem ne scias. Kaj ni eĉ ne estas en uniformoj. Nu, kio estos, se li, leviĝinte de la dormado, forkurigos raporton al Peterburgo? (*Foriras en meditado kune kun la inspektoro de lernejoj.*) Adiaŭ, sinjorino.

SCENO VIII.

ANNA ANDREJEVNA kaj MARJA ANTONOVNA.

ANNA ANDREJEVNA. — Ha, kiel agrabla!

MARJA ANTONOVNA. — Ha, kia ĉarmulo!

ANNA ANDREJEVNA. — Sed kia delikata sintenado! Oni tuj povas vidi, ke li estas ĉefurba peco; la manieroj kaj ĉio estas tiaj.... Ha, kiel bone! Mi terure amas tiajn junajn homojn! Mi estas tute ravita. Tamen mi tre plaĉis al li: mi rimarkis — li ĉiam jetadis rigardon sur min.

MARJA ANTONOVNA. — Ha, panjo, min li rigardadis!

ANNA ANDREJEVNA. — Mi petas vin, iru for kun via absurdaĵo! ĝi tie ĉi estas tute ne ĝustaloka.

MARJA ANTONOVNA. — Ne, panjo, kredu al mi.

ANNA ANDREJEVNA. — Nu, jen! Dio ŝin gardu, ke ŝi ne restu iam sen disputado! Ŝi ne povas, absolute ne povas! Kiel venus al li en la kapon rigardi vin? Kaj por kio li vin rigardus?

MARJA ANTONOVNA. — Kredu al mi, panjo, li ĉiam rigardadis. Kaj kiam li komencis paroli pri literaturo, li min ekrigardis, kaj poste, kiam li rakontis, kiel li ludas kartojn kun la ambasadoroj, li ankaŭ tiam min ekrigardis.

ANNA ANDREJEVNA. — Nu, povas esti, ke ian unu fojon, kaj eĉ tion nur simple, nur por ne ofendi vin. « Ha, — li diris al si, — mi faros al ŝi la plezuron, mi ankaŭ al ŝi jetos unu rigardon! »

SCENO IX.

La SAMAJ kaj la URBESTRO.

URBESTRO, *eniras tre mallalte per la pintoj de la piedoj*. — Ŝŝ... ŝŝ....

ANNA ANDREJEVNA. — Kio estas?

URBESTRO. — Mi jam eĉ bedaŭras, ke mi lin drinkigis. Nu, kio estos, se almenaŭ unu duono de tio, kion li parolis, estas vero? (*Enpensigas.*) Kaj kiel eĉ ĝi povus esti nevero? Drinkinte homo ĉion elportas eksteren: kio en la koro, tio sur la lango. Kompreneble, li iom mensogetis; sed sen mensogeto ekzistas ja nenia parolado. Kun ministroj li ludas kaj en la imperiestran palacon li veturas.... Nu, efektive, ju pli mi meditas... la diablo scias, mi ne scias eĉ, kio fariĝas en mia kapo; estas al mi tute tiel, kvazaŭ aŭ mi staras sur ia alta turo, aŭ oni volas min pendigi.

ANNA ANDREJEVNA. — Kaj mi sentis absolute nenian timon: mi simple vidis en li homon kleran, grandmondan, homon de pli alta tono, kaj pri liaj rangoj mi tute ne zorgas.

URBESTRO. — Nu, vi ja estas... virinoj! Ĉio estas finita, tiu ĉi sola vorto sufiĉas. Por vi ĉio estas bagateloj! Subite vi elĵetas ian vorton nek al teksto nek al preteksto. Vin oni iom vergos, kaj ĉio finiĝos, kaj la edzon oni tiel regalos, ke ne restos de li eĉ poste-signo. Vi, mia koro, tenis vin kun li tiel libere, kvazaŭ li estus ia Dobĉinskij.

ANNA ANDREJEVNA. — Pri tio ĉi mi jam konsilas al vi ne maltrankviliĝi. Ni ion scias... (*ĵetas rigardojn al la filino*).

URBESTRO, *sola*. — Nu, kion oni povas kun vi paroli! Kia okazo efektive! Ĝis nun mi ne povas trankviliĝi de timo. (*Malfermas la pordon kaj parolas tra la pordo*.) Miŝka, voku la policianojn: Svistunov'on kaj Derĵimorda'n; ili estas tie ĉi ne malproksime ie post la pordego. (*Post malgranda silento*.) Mirinda fariĝis nun ĉio en la mondo: se ili almenaŭ havus gravan eksterajon! Sed ili estas malgrasaj, maldikaj, — kiel vi povas diveni, kio ili estas? Se li almenaŭ estas militista, li tamen havas ian eksterajon; sed kiam li surmetos sur sin fraketon, — nu, tiam li estas simple kiel muŝo kun detranĉitaj flugiloj. Kaj li ja longe tenis sin forte en la hotelo, ŝprucigis tiajn alegoriojn kaj kaŝitajn sencojn, ke ŝajnis, ke oni neniam divenos la veron. Kaj tamen jen li fine estas kaptita. Kaj li eĉ elbabilis pli ol oni bezonis. Oni tuj vidas, ke li estas homo juna.

SCENO X.

La SAMAJ kaj OSIP,

ĉiuj kuras al li renkonte, farante signojn per la fingroj.

ANNA ANDREJEVNA. — Venu ĉi tien, mia kara!

URBESTRO. — Ŝŝ!.. kio? kio? dormas?

OSIP. — Ankoraŭ ne, li iom sin eltiras.

ANNA ANDREJEVNA. — Aŭskultu, kiel oni vin nomas?

OSIP. — Osip, sinjorino.

URBESTRO, *al la edzino kaj filino*. — Sufiĉe, sufiĉe! (*al Osip*.) Nu, kiel, mia amiko, ĉu oni donis al vi bone manĝi?

OSIP. — Oni donis manĝi, mi dankas humile; bone manĝi.

ANNA ANDREJEVNA. — Nu, kiel, diru al mi: al via sinjoro, mi pensas, veturas tro multe da grafoj kaj princoj?

OSIP, *al si mem*. — Kion diri? Se oni nun donis al mi bone manĝi, sekve poste oni ankoraŭ pli bone donos. (*Laŭte*.) Jes, venas ankaŭ grafoj.

MARJA ANTONOVNA. — Karulo mia, Osip, kia belulo estas via sinjoro!

ANNA ANDREJEVNA. — Kaj kiel, diru, Osip, mi vin petas, kiel li....

URBESTRO. — Sed ĉesu do, mi petas! Per tiaj senenhavaj paroloj vi nur malhelpas min. Nu, kiel, mia amiko?

ANNA ANDREJEVNA. — Kaj kian rangon havas via sinjoro?

OSIP. — Rangon, — kompreneble kian.

URBESTRO. — Ha, mia Dio, vi ne ĉesas kun viaj malsaĝaj demandoj! vi ne lasas eĉ unu vorton paroli pri afero pli grava. Nu kiel, mia amiko, kia estas via sinjoro? severa? amas insulti aŭ ne?

OSIP. — Jes, li amas ordon. Li ne indulgas, se io estas ne en ordo.

URBESTRO. — Kaj al mi tre plaĉas via vizaĝo. Amiko, vi certe estas bona homo. Nu, kiel....

ANNA ANDREJEVNA. — Aŭskultu, Osip, kaj kian uniformon via sinjoro tie portas?...

URBESTRO. — Ĉesu do, mi petas, vi, klakistinoj! Tie ĉi estas afero grava : afero pri homa vivo... (*al Osip*). Nu, mia amiko, efektive vi tre plaĉas al mi. En la vojo ne malhelpas, se oni trinkas superfluan glason da teo — estas nun iom malvarme, — prenu do kelke da rubloj por teo.

OSIP, *prenante la monon*. — Mi humile vin dankas, sinjoro! Dio donu al vi plenan sanecon! vi helpis malriĉan homon.

URBESTRO. — Bone, bone, mi mem ankaŭ ĝojas. Kaj kiel, mia amiko....

ANNA ANDREJEVNA. — Aŭskultu, Osip, kiaj okuloj plej multe plaĉas al via sinjoro?

MARJA ANTONOVNA. — Osip, mia karulo! kian malgrandan nazeton via sinjoro havas!

URBESTRO. — Sed haltu, lasu min!.. (*al Osip*). Kaj kiel, mia amiko, diru, mi vin petas : kien via sinjoro pli atentis, t.e., kio al li pli plaĉas en vojaĝo?

OSIP. — Li amas, laŭ la cirkonstancoj, kiel venas la okazoj. Plej multe li amas, ke oni lin bone akceptu, ke la regalado estu bona.

URBESTRO. — Bona?

OSIP. — Jes, bona. Jen ekzemple eĉ pri mi, kvankam mi estas simple lia servanto, li tamen ankaŭ rigardas, ke ankaŭ al mi estu bone. Per Dio! Ofte, kiam ni ie gastas, li demandas min : « Kiel, Osip, ĉu oni vin bone regalis? » — « Malbone, via moŝto! » — « Eh, — li diras, — tio ĉi, Osip, estas malbona mastro. Vi, — li diras, — memorigu min, kiam mi venos hejmen. » — « Ha, — mi diras al mi. (*Svingas la manon*.) — Dio lin pardonu! mi estas homo simpla. »

URBESTRO. — Bone, bone, prave vi parolas. Antaŭe mi donis al vi por teo, nun prenu ankoraŭ, krom tio, por krakenoj.

OSIP. — Por kio vi estas tiel favora al mi? (*Kaŝas la monon*.) Almenaŭ mi jam trinkos pro via sano.

ANNA ANDREJEVNA. — Venu, Osip, al mi, vi ankaŭ ricevos.

MARJA ANTONOVNA. — Osip, mia karulo, kisu vian sinjoron! (*El la najbara ĉambro oni aŭdas tuseton de ŝlestakoj.*)

URBESTRO. — Ŝŝ! (*starigante sur la pintoj de la piedoj; ĉiuj parolas mallaŭte*). Dio vin gardu de bruado! Iru! sufiĉos al vi.

ANNA ANDREJEVNA. — Ni iru, Manjo! mi diros al vi, kion mi rimarkis ĉe la gasto kaj pri kio nur ni ambaŭ povas paroli.

URBESTRO. — Ho, ili jam tie parolos! Mi pensas: se oni nur volus iri kaj aŭdi, oni poste ŝtopus al si la orelojn. (*Turnante sin al Osip.*) Nu, mia amiko....

SCENO XI.

LA SAMAJ, DERJIMORDA kaj SVISTUNOV.

URBESTRO. — ŜŜ! he, kiel la kurbakruraj ursoj frapas per siaj botoj! Ili paŝas tiel brue, kvazaŭ iu deĵetadus kvardek pudojn¹ de veturigilo! Kie la diablo vin pelas?

DERJIMORDA. — Mi estis laŭ ordono....

URBESTRO. — ŜŜ! (*fermas al li la buŝon.*) He, kiel la korniko ekkrakis! (*Imitas lin.*) Mi estis laŭ ordono! Kriegas kvazaŭ el barelo! (*Al Osip.*) Nu, amiko, vi iru, pretigu tie por la sinjoro, kion oni bezonas. Ĉion, kio estas en la domo, postulu. (*Osip foriras.*) Kaj vi staru sur la perono kaj ne moviĝu de la loko! Kaj neniun flankan personon enlasu en la domon, precipe komercistojn! Se vi eĉ unu el ili enlasos, tiam.... Apenaŭ vi ekvidos, ke iras iu kun petoskribo, aŭ se eĉ sen petoskribo, sed similas tian homon, kiu volas prezenti petoskribon kontraŭ mi, — pugnu lin rekte en la kolon! Tiama-niere! Forte! (*Montras per la piedo puŝadon.*) Vi aŭdas? ŜŜ... ŜŜ... (*Foriras per la pintoj de la piedoj post la policianoj.*)

El lingvo rusa tradukis

(*Daŭrigota.*)

LAZARO LUDOVIKO ZAMENHOF.

1. Pudo, rusa mezuro por pezo, kiu valoras 16 kg 380.

ENSORĈITA FAJFILO

DE

ALEXANDRE DUMAS.

Vivis iam riĉa kaj potenca reĝo, kiu havis filinon mirinde belan. Kiam ŝi atingis taŭgan aĝon, por edziniĝi, ŝia patro ordonis, ke ĉiuj, kiuj aspiras fariĝi ŝia edzo, kunvenu sur vastan herbejon.

Tie la princino suprenĵetos oran pomon, kaj, kiu sukcesos ĝin ekkapti, tiu devos nur solvi tri problemojn por fariĝi poste la edzo de la princino, kaj sekve, ĉar la reĝo ne havas filon, la heredonto de l'regno.

La difinitan tagon la kunveno okazis : la princino suprenĵetis la pomon, sed la tri unuaj, kiuj ĝin ekkaptis, estis plenumintaj nur la plej facilan taskon, kaj neniu el ili eĉ provis entrepreni la ceteron.

Fine, la pomo, kvaran fojon ĵetita de la princino, estis ekkaptita de juna paŝtisto, kiu estis la plej bela, sed ankaŭ la plej malriĉa el ĉiuj aspirantoj.

La unua problemo, multe pli malfacile solvebla ol matematika problemo, estis la jena :

La reĝo enfermigis en stalo cent leporojn. Kiu sukcesos konduki ilin por sin paŝti sur la herbejon, kie okazis la kunveno, kaj kondukinte ilin matene, rekondukos ĉiujn vespere en la stalon, tiu solvos la unuan problemon.

Kiam tiu ĉi problemo estis proponita al la juna paŝtisto, li petis unu tagon por pripenso : morgaŭ li akceptos aŭ rifuzos. Tiu ĉi peto ŝajnis al la reĝo tiel rajta, ke li konsentis.

La paŝtisto tuj foriris en la arbaron, por mediti plej oportune pri la taŭgaj rimedoj.

Li malrapide laŭiradis, kun klinita kapo, mallargan vojeton laŭlonge de rivereto, kiam li subite renkontis malgrandan maljunulinon kun haroj tute blankaj, sed okuloj ankoraŭ viglaj, kiu demandis lin pri la kaŭzo de lia malgajeco. La juna paŝtisto respondis, skuante la kapon :

— Ho ve! neniu povas helpi min, kaj tamen mi tre dezirus edziĝi je la filino de l'reĝo!

— Ne malesperu tiel rapide, — respondis la maljunulino, — rakontu al mi, kio vin ĉagrenas, kaj eble mi povos vin eltiri el embaraso.

Tiel ŝarĝita estis la koro de nia paŝtisto, ke ŝi tute ne bezonis insisti: li ĉion rakontis.

— Nenio pli? — ŝi demandis. — Nu vi ĉagreniĝas iom malprave!

Kaj ŝi prenis el sia poŝo eburan fajfilon, kiun ŝi donis al li. Tiu ĉi fajfilo similis ĉiujn fajfilojn; tial la paŝtisto pensante, ke eble estas speciala maniero por ĝin uzi, returnis sin al la maljunulino, por peti de ŝi kelkajn klarigojn; sed ŝi estis jam malaperinta.

Tamen, plene konfidante al ŝi, kiun li rigardis, kiel bona feino, li iris la morgaŭan tagon al la palaco, kaj diris al la reĝo:

— Mi akceptas, Reĝa Moŝto, kaj nun petas de vi la leporojn por ilin konduki sur la herbejon kaj paŝti.

Tiam la reĝo stariĝis, kaj diris al sia ministro de la enlandaj aferoj:

— Elirigu ĉiujn leporojn el la stalo.

La juna paŝtisto staris sur la sojlo de la stalo por kontroli ilian nombron, sed la unua estis jam tre malproksime, kiam eliris la lasta; kaj, kiam la paŝtisto alvenis sur la herbejon, jam neniu leporo estis kun li.

Li sidiĝis malkviete ne kuraĝante kredi, ke lia fajfilo estos sufiĉe potenca. Tamen li decidis uzi tiun ĉi lastan rimedon, almetis la fajfilon al siaj lipoj, kaj ekblovis fortege.

El la fajfilo forflugis akra kaj longa sonorado.

Tuj, je lia granda miro, el dekstre, el maldekstre, el antaŭe, el malantaŭe, fine el ĉiuj flankoj, alkuris la cent leporoj, kaj komencis sin paŝti ĉirkaŭ li.

Oni raportis al la reĝo pri tio, kio okazis, kaj kiamaniere la juna paŝtisto verŝajne solvos la problemon pri la cent leporoj.

La reĝo konsiliĝis kun sia filino. Ambaŭ estis tre malkontentaj, ĉar, se la juna paŝtisto tiel bone sukcesos la du aliajn problemojn, kiel sendube la unuan, la princino fariĝos edzino de simpla kamparano, kio estos tre humiliga por la reĝa fiereco.

— Bone, — diris la princino al sia patro — serĉu rimedojn, mi ankaŭ pripensos.

La princino reeniris en sian ĉambron, kaj vestis sin tiamaniere,

ke oni ne povu ŝin rekoni; poste, ŝi alkondukigis al si ĉevalon. sidigis sur ĝin, kaj alrajdis al la juna paŝtisto.

La cent leporoj gaje kuradis kaj saltadis ĉirkaŭ li.

— Ĉu vi bonvolus vendi al mi unu el viaj leporoj? — demandis la juna princino.

— Mi ne vendus al vi leporon eĉ por la tuta oro de l'mondo — respondis la paŝtisto — sed vi povas gajni unu.

— Kiamaniere? — demandis la princino.

— Desaltu nur de via ĉevalo, kaj sidigu apud mi, por pasigi kun mi unu kvaronon da horo.

La princino unue ne volis konsenti, sed, ĉar ŝi havis nur tiun ĉi rimedon por gajni la leporon, ŝi desaltis de sia ĉevalo kaj sidigis apud la juna paŝtisto.

Post unu kvaronhoro, dum kiu la juna paŝtisto parolis al ŝi mil dolĉaĵojn, ŝi levigis, postulante sian leporon, kaj, fidela je sia promeso, la juna paŝtisto ĝin donis. La princino ĝoje enmetis ĝin en korbbon alligitan sur la selo de sia ĉevalo, kaj tuj rerajdis al la palaco.

Sed ŝi ne ankoraŭ estis tre malproksime, kiam la paŝtisto almetis la fajfilon al siaj lipoj kaj fajfis. Aŭdinte tiun ĉi bruon, kiu fortege ĝin alvokis, la leporo levis la kovrilon de la korbo, saltis teren, kaj rapidege forkuris.

Iom da tempo poste, la paŝtisto ekvidis kamparanon alrajdantan sur azeno. Ĝi estis la maljuna reĝo, kiu ankaŭ vestis sin kvazaŭ kamparano, kaj eliris el la palaco kun la intenco aĉeti unu leporon de la paŝtisto. Granda sako pendis de la selo sur la azeno.

— Ĉu vi volas vendi al mi unu el viaj leporoj? — li demandis la paŝtiston.

— Miaj leporoj ne estas aĉeteblaj — respondis la paŝtisto — oni devas ilin gajni.

— Kaj kion mi devas fari por gajni unu?

La paŝtisto iom pripensis :

— Vi devas kisi trifoje la postaĵon de via azeno — li diris.

Tiu stranga kondiĉo tre mallogis la maljunan reĝon, kiu tute ne volis ĝin plenumi. Li proponis ĝis kvindek mil frankoj por unu leporo, sed la paŝtisto ne volis akcepti.

Fine la reĝo, kiu deziregis sian leporon, plenumis la truditan kondiĉon tiel humiligan por reĝo. Li kisis trifoje la postaĵon de sia azeno, kiu tre miris, ke reĝo faras al ĝi tiel grandan honoron: kaj la paŝtisto, fidela je sia promeso, donis la leporon tiel insiste

petitan. La reĝo tuj enmetis ĝin en sian sakon, kaj forrajdis laŭ la plej rapida trotado de sia azeno.

Sed apenaŭ li alproksimiĝis al la palaco, jen eksonoris fajfado. kaj tuj la leporo komencis grati la sakon tiel forte, ke ĝi faris truon kaj forkuris.

— Nu? Kiel vi sukcesis? — demandis la princino, vidante la reĝon revenantan al la palaco.

— Kiel, mia filino? — respondis la reĝo — por nenia prezo li konsentis vendi al mi leporon. Sed trankviliĝu, li ne solvos la du aliajn problemojn tiel facile kiel la unuan.

Kompreneble la reĝo tute ne parolis pri la kondiĉo, dank'al kiu li posedis leporon dum unu momento, kaj la princino same silentis pri tio.

— Tute same kiel mi — ŝi diris — nek per oro, nek per arĝento mi povis aĉeti unu el liaj leporoj.

Vespere la paŝtisto revenis kun siaj leporoj, kaj komputis ¹ ilin antaŭ la reĝo : ne mankis unu leporo, kaj la ministro de la enlandaj aferoj denove enfermis ilin en la stalon.

Tiam la reĝo diris :

— La unua problemo estas solvita, vi nun devas solvi la duan. Aŭskultu atente, junulo. Mi havas en mia grenejo grandan kvanton da pizoj kaj da lentoj. La lentoj kaj la pizoj estas intermiksitaĵ. Se vi sukcesos, la proksiman nokton, apartigi ilin sen lumo, vi solvos la duan problemon.

— Mi tion faros — respondis la paŝtisto.

Kaj la reĝo alvokis sian ministron de la enlandaj aferoj, kiu kondukis la paŝtiston en la grenejon, enŝlosis lin tie, kaj donis la ŝlosilon al la reĝo.

Ĉar estis jam nokto, kaj, ĉar por tia laboro li ne devis perdi tempon, la paŝtisto prenis sian fajfilon, kaj fajfis.

Tuj alkuris kvin mil formikoj, kiuj komencis transporti la lentojn kaj la pizojn, kiuj baldaŭ estis apartigitaj en du amasoj.

Matene, la reĝo vidis kun granda miro, ke la laboro estas finita. Li volonte estus ĉikaninta, sed li ne povis prezenti eĉ unu malgrandan riproĉon.

Restis do al li nur la tre duba espero, ke la paŝtisto ne povos solvi la trian problemon.

Tamen, ĉar ĝi estis la plej malfacila el ĉiuj, la reĝo ne malestis

1. *Komputi* — compter, zählen. Vorto eltirita el la matematika terminaro de R. BRICARD.

— Vi nun devas — li diris — iri vespere en la panejon de la palaco, kaj formanĝi dum la nokto la panon bakitan por la tuta semajno. Se morgaŭ matene ne restos eĉ unu panero, mi estos kontenta je vi, kaj vi edziĝos kun mia filino.

Vespere oni kondukis la paŝtiston en la panejon, kiu estis tiel plenega, ke restis nur malgranda loko neokupata apud la pordo. Sed, meze de la nokto, kiam ĉio estis trankvila en la palaco, la paŝtisto prenis sian fajfilon kaj fajfis.

Tuj alkuris dek mil musoj, kiuj manĝis tiel rapide la panon, ke, la morgaŭan tagon, ne restis unu panero.

Tiam la junulo frapis fortege sur la pordon, kriante :

-- Rapidu malfermi, mi petas, mi estas tre malsata!

La tria problemo estis do tiel bone solvita kiel la du aliaj.

Tamen la reĝo provis iom ĉikani. Li alportigis grandan sakon, kaj antaŭ multaj korteganoj diris al la paŝtisto :

— Rakontu al ni tiom da mensongoj, kiom povos enteni tiu ĉi sako, kaj, kiam la sako estos plenigita, tiam mi donos al vi mian filinon.

La paŝtisto ekrakontis ĉiujn mensongojn, kiujn li povis trovi, sed jam duono de l'tago forpasis, kaj la sako ne estis ankoraŭ plena.

— Nu — li diris — dum mi paŝtis miajn leporojn, la princino venis al mi vestita kvazaŭ kamparanino, kaj, por gajni unu el miaj leporoj, ŝi permesis, ke mi ŝin kisu.

La princino, kiu ne atendis tiun diron, ne povis lin ĝustatempe silentigi; ŝi fariĝis ruĝa kiel ĉerizo, kaj la reĝo komencis kredi, ke la mensogo de la paŝtisto eble estas veraĵo.

— La sako ne estas ankoraŭ plena — ekkriis la reĝo — kvankam vi ĵus parolis grandegan mensogon.

La paŝtisto salutis kaj rediris :

— Iom da tempo post la foriro de la princino, mi vidis la reĝon vestitan kvazaŭ kamparano kaj rajdantan sur azeno. Li ankaŭ venis por aĉeti leporon. Nu, kiam mi vidis, ke li tiel deziregas leporon, imagu, ke mi devigis lin kisi....

— Sufiĉe! Sufiĉe! — ekkriis la reĝo — la sako estas nun plena!...

Ok tagojn poste, la juna paŝtisto edziĝis je la princino.

El franca lingvo tradukis

PIERRE CORRET.

KASTELO DE KRAKALVENTO

Sur la supraĵo de altega monto, staris feŭdala kastelo. Ĝiaj malnovaj denthavaj turoj datumis almenaŭ je la epoko de Karlo Granda. Ĉiufoje, kiam la ventego blovadis, la kastelo krakis kaj estis ŝancelata ĝis siaj fundamentoj, kvazaŭ tiuj multfoje cent-jaraj muregoj estus ĵetotaj teren; dume strangaj bruoj aŭdiĝis en la malnova sinjora konstruaĵo. Pro tio, la apudaj kamparanoj ĝin nomis : kastelo de Krakalvento.

Kutime tiu kastelo estis malgaja loĝejo. Neniam oni vidis en ĝi tiujn luksajn kaleŝarojn dissemiĝantajn tra la kamparo por promenadi, aŭ tiujn belegajn rajdantarojn rapidantajn tra arbaroj al la persekutado al cervo, kiel tio okazas ĉe la najbaraj sinjoroj.

Tamen iam, en bela junia mateno, la apudaĵoj de la kastelo, ordinare senhomaj, subite pleniĝis je kamparanoj vestintaj siajn plej belajn vestaĵojn : la nove purigitaj bluaj kiteloj de viroj miksiĝis kun la blankaj kufoj de virinoj, kaj ĉiuj tiuj scivoluloj forlasis sian vilaĝon por rigardadi la mirindan vidaĵon okazontan. Ĝi estis la edziĝo de la potenca Krakalventa sinjoro kun la bela Ivono; kaj, por vidi la pasontan sekvantaron, ĉiuj tiuj kamparanoj atendis pacience, amasiĝintaj sur la larĝan vojon.

Fine, je la dekdua tagmeze, oni aŭdis ĝojan trumpetadon; kaj la vilaĝanoj baldaŭ ekvidis, elirantan el la preĝejo kaj alirantan al kastelo, la kaleŝaron, kiu veturigis la novajn geedzojn kaj la invititojn de la edziĝa festo.

— Ho! kiel bela estas la nova edziniĝinto, — diris tiuj bonuloj mirantaj —; sed kial do ŝi ŝajnas tiel malgaja! Oni eĉ kredus, ke ŝi ploregas.

Ja, kuŝanta sur blankaj silkaj kusenoj, Ivono pli bela ol sia brodita robo, sed pli blanka ol ĝi, malĝoje ĝemadis, direktante malesperajn rigardojn al la kastelo, al kiu la kaleŝaro malrapide alrampis sur la kruta kaj zigzaga vojo.

Tamen, tiu edziniĝo ŝin faris grafino kaj kastelmastrino. Sed ŝi malmulte ŝatas tiujn vanajn titolojn; ĉar Krakalventa sinjoro estas malbela, malgaja, kruela viro, timata en la tuta lando; ĉar ŝi jam donis sian tutan koron al Johano la plugisto; ĉar, nur por

savi el la mizero sian patrino kaj siajn kvin fratinetojn, ŝi bonvolis akompani sinjoron de Krakalvento en lian kastelon.

Du jaroj pasis de la tago kiam, je la unua fojo, Ivono transpasis la pezan leveblan ponton. Malgaja kaj sola ŝi vagadas tra la ĉambroj ĉiam senhomaj. Ŝia edzo kruela kaj jaluzema malpermesas, ke ŝi eliru ekster la kastelo, ke ŝi akceptu vizitantojn. Do, ŝi pasigas sian vivon en sia preĝoĉambro, tenante en la mano preĝolibron, aŭ sur la supraĵo de la alta turo, de kie ŝi povas ekvidi en la malproksimaĵo la kamparojn kaj la arbarojn en kiuj fluis ŝia ĝoja infanaĝo.

La Krakalventa sinjoro senhalte ĉasadas kaj revenas hejmen nur por sciigi al la kastelmastrino kiom da skolopoj aŭ da leporoj li buĉis dum la tago. Sed ĉar li estas ordonema kaj fantaziema, ŝi povas respondi nur : « Jes, bela sinjoro. » aŭ : « Ne, bela sinjoro. » laŭ la cirkonstancoj.

La malfeliĉa Ivono ofte ploras kaj bedaŭras la pasintajn tagojn. Ŝi tutkore donus tiujn denthavajn turojn, tiujn orteksitajn tualet-aĵojn, tiujn delikatajn punktojn, tiujn mirindajn preĝolibrojn tute orumitajn kaj artege pentritajn por kelkaj horoj da libereco.

Ian tagon, la grafino sidis malĝoje, laŭ sia kutimo, sur la supraĵo de la alta turo, kaj ŝi sekvis per la rigardo la flugadon de birdoj, kiam hirundino surflugis sur ŝian manon, dirante :

— Nobela sinjorino, mi scias, ke vi havas koron kompateman : mi vidis, ke vi metis sur la fenestron silkajn fadenetojn por ke nia gento trovu la ŝtofon necesan por la konstruo de siaj nestoj : miavice, mi vin kompatas. Vi enuas. Mi parolos pri vi al magiisto, unu el miaj amikoj, kiu estas tre potenca, kaj kredeble li povos vin liberigi el tiu malbenita kastelo.

La kastelmastrino mirigita dankis la birdon, kiu aldonis :

— Estu je la dekdua noktomeze apud la fenestro de via preĝoĉambro : ĉar ĝi estas la loko ĉe kiu la magiisto koniĝos kun vi.

Kaj dirinte lastan adiaŭon, la printempa kurierino resupreniris al la blua ĉielo, ĉar ŝi ekvidis la sinjoron, kiu, farinte malprofitan ĉasadon, promenadis kolere tra la korto de la kastelo kun mieno ankoraŭ pli malafabla ol kutime.

Kiel la horoj ŝajnis malrapidaj al la bela Ivono : ŝi kredis, ke la noktomezo neniam alvenos : fine la granda horloĝo aŭdigis dekdu batojn. Ho ! kiel forte batis la koro de la kastelmastrino, kiam ŝi ekvidis malgrandan maljunulon, kiu havis vizaĝon humanan kaj inteligentan, dum longa blanka barbo preskaŭ fluanta ĝis liaj

piedoj faris lian mienon tute respektinda. Li rajdis branĉon de ĉerizarbo ŝargita je fruktoj maturaj kaj apetitdonaj, kiujn li gustumis kun evidenta plezuro.

— Vi vidas, mia kara infanino, — li diris, sin turnante al Ivono kaj kisinte ŝian manon, — ke mi manĝas kiam mi havas tempon : la homoj ĉiam petas de mi ian servon, kaj pro tio mi estas alvokata al ĉiuj flankoj. Por vin vidi, mi forlasis tiunokte mian loĝejon. Ĉar via edzo estas malbela, kruela, ĵaluzema, ni mirindmaniere lin mokos. Mi alportis al vi aŭtomaton. Ĝin vestu per la robo, kiun vi surmetas kutime; ĝin loku sur vian apogseĝon, kaj kiam via edzo venos dum la vesperruĝo, mi provizos tiun maŝinon je magia povo; kaj ĝi respondos : « Jes, bela sinjoro; — ne, bela sinjoro. » Ĉar tiaj estas la solaj paroloj al vi permesitaj. Dum la aŭtomato plenumos tiun rolon, ni vojaĝos al la steloj, kaj mi esperas, ke vi estos ĝoja en mia kastelo. En ĝi almenaŭ vi povos ĝui kelkajn horojn da libereco.

La kastelmastrino kontentigita pro tiu propono dankis la magiston, kiu aldonis :

— Mi lasas al vi la aŭtomaton. Provu ĝin tiuvespere, dum la krepusko. Mi venos preni vin morgaŭ je la noktomezo.

Poste, eksaltinte ekster la fenestro, li vaporigis kiel maldensa nebulo.

Restinte sola, Ivono sin amuzis ornamante la grandan pupon per siaj propraj vestoj. Ŝi pasigis la reston de la nokto, almetante sur ĝian kapon sian altan kufon, ne forgesante la maldikan vualon el gazo : ŝi aldonis la juvelojn, kiujn ŝi portis kutime, ĝin piedvestis je siaj belformaj ŝuetoj, poste ĝin sidigis sur sian seĝegon, metinte sub ĝiajn piedojn sian blazonhavan kusenon kaj en ĝiajn manojn sian preĝolibron. Fininte sian laboron, Ivono iom alpaŝis malantaŭen, kaj ekkriis, kun ekmoŭvo de tre rajta fiereco :

— Nu ! tre beleta vere estas la grafino Ivono de Krakalvento.

La juna kastelmastrino estis tre kontenta pri sia similulino. Certe, kiam la aŭtomato estos provizita je parolo, neniam la grafo de Krakalvento povos suspekti, ke li havas antaŭ la okuloj nur lignan Ivonon, kaj, ke la vera Ivono traflugas libere tra la lazuraj vojetoj.

Je la vesperruĝo, Ivono sin kaŝis malantaŭ unu el la dikaj tapetoj, kiuj kovras la murojn de la preĝoĉambro, kaj atendis ekscitata la alvenon de sia edzo. Certe ŝi tremetis, timante ke la grafo rimarkos la ruzon; ĉar ŝi antaŭvidis, ne sen granda teruro, la kruelajn vengojn, kiujn naskus tiu tro petola konduto. Fine pezaj botoj sonigis

la plankon antaŭ la pordo de la preĝoĉambro. Ho! kiom tremegis Ivono, kiam la Krakalventa sinjoro sin turnis al la aŭtomato, kaj al ĝi parolis. La juna edzino sentis doloran impreson, kvazaŭ ŝi mortus. Sed la aŭtomato tre konvene respondis la demandojn de la grafo, havante eĉ la gestojn kaj la voĉsonon de Ivono; kaj la Krakalventa sinjoro ne suspektinte la ruzon eliris post kelkaj minutoj, lasinte Ivonon ebrian pro ĝojo. Tuj kiam la pordo estis fermita, la juna kastelmastrino eliĝis el sia kaŝejo kaj fundkore kisis sian anstataŭantinon.

Je la noktomezo, la grafino aliris al sia posteno, apud la fenestro, kvankam ŝi sentis sin iom laca pro la klopodoj okazintaj dum la tago. La magiisto alvenis subite, kiel li faris en la antaŭa nokto: sed anstataŭ ĉerizoj li mordetis belajn prunojn, trairante la spacon.

La maljunulo unue demandis Ivonon pri la intervidiĝo inter la grafo kaj la aŭtomato.

— Ĉu tiu maŝino kontentige ludis sian rolon kaj bone imitis la Krakalventan grafिनon?

— Mi dankas vin; ĝi vidiĝis mirinda aktorino.

— Tre bone. Do, ĉar neniŭ ion suspektas, mi vin kondukos en mian regnon. De nun vi povos forkuri for de tiu teda kastelo.

Tion dirinte, la magiisto malfaldis larĝan silkan skarpon, bluan kiel la ĉielo, sidigis sur ĝin la kastelmastrinon, sin lokis flanken al ŝi, kaj ordonis al Zefiro, ke li ilin transportu tute malrapide, senbrue, senskue, ĝis lia palaco, kiu staras sur nubeto kuŝanta oriente de la Granda Ursino. Tuj la vento blovis la skarpon; kaj la aerfluga ŝipo forflugis rapide for de la tero, pasante super la arb-aroj kaj la kamparoj.

Baldaŭ la juna kastelmastrino kaj la magiisto trafis la stelojn. Ivono sin amuzis ilin repuŝante aŭ ilin tuŝetante per la pinto de sia ganto. La vojaĝantoj aerveturis kvazaŭ meze de blindiganta maro. Pasante apud la korno de la luno, la juna virino petole alkroĉis sur ĝin sian gazan vualon; sed la magiisto diris:

— Formetu rapide tiun drapiraĵon; ĉar tio tro mirigus la astronomiistojn. Neniam ili konsentus, ke tio, kio pendas flugetante de la korno de la luno estas la vualo de la Krakalventa grafino. Tio naskus senfinajn bataladojn inter la sciencistoj; kaj tiuj mal-konsentoj daŭrus dum centoj da jaroj.

Post kelkaj horoj da mirinda veturado tra la spaco, la malpeza veturilo atingis la loĝejon de la magiisto. Multaj flugilhavaj serv-istoj, ideale rapidmovemaj, klopodis ĉirkaŭ la bela Ivono, kaj

ŝin kondukis al luksega ĉambraro konstruita el stelaj derompajoj. Radio de suno metita sur la plafonon lumigis al la ĉambro, dum arda fajro el diamantoj brulis en la kameno : ĉar tiel malproksime de la tero la nokto estas malvarmega.

Ivono sin ĵetis sur liton preparitan dank' al la zorgado de la komplezema magiisto, kaj rebonigis dormante siajn fortojn, ĝis kiam ŝi estis vekita de malforta bato frapita sur la pordon. La vekinto estis la afabla maljunulo, kiu venis petante ĉu la juna kastelmastrino bone dormadis kaj sin trovas gaja en sia nova loĝejo. Ŝi respondis, ke estus vere tro postulema la virino, kiu ne sentus sin kontentega pro tia akcepto.

Tiam la magiisto diris :

— Senkulpigu min, sinjorino, ke mi vin vekis tiel frue; sed ĉar vi estas nun en mia bieno, mi volas montri ĉiujn ĝiajn beleg-aĵojn, kaj precipe vidaĵon, kiun kredeble vi neniam revidos.

Ivono tute ĝoja sekvis la magiiston, kaj ambaŭ alvenis sur la limon de la aera regno en momento, kiam Aŭroro malfermis per siaj rozkoloraj fingroj la pordojn de l'Oriento. La suno eniris tra la pordo malfermita; kaj ĝiaj unuaj radioj, sternigante sur la supraĵon de la tero koloris per klara rozkolora helo la maldensajn nubojn amasiĝintajn dum la nokto. Ivono tre ŝatis tiujn idealajn kolorojn; kaj pli malsupre, sur la tero, ŝi ekvidis la tagastron lumigantan al la ŝaŭmplena Oceano, rebrilantan funde de arĝentaj lagoj aŭ briligantan la vastajn glaciejojn. Tiu vidaĵo ŝajnis tiel mirteatraĵo, ke Ivono, kredante ĉiumomente, ke ŝi ne povos vidi ion pli belegan, pli kaj pli miris, autaaŭ vidaĵoj pli kaj pli mirindaj.

Fine, post kelkaj minutoj da admiro, la magiisto ekkriis :

— Mi volas, ke tiel longe kiam vi restos en mia palaco, vi estu perfekte feliĉa, sinjorino; vi bezonos nur deziri ion, kaj tiu deziro tuj efektiviĝos. Nu, konigu do vian volon, por ke mi estu tute ĝoja, realigante unu el viaj deziroj, ĉar mi iros teren hodiaŭ.

— Mi dezirus, — diris la kastelmastrino, — revidi Johanon la plugiston, kiun mi ĉiam amis, kaj amas.

Subite, ŝi ekvidis blankan kostumon kovritan de juveloj kaj interne provizitan je ermenfelo. Ĉar ŝi miris, rigardante tiun felvestaĵon, la bonkora maljunulo diris :

— Mi vin envolvos en nebulon, por ke vi ne estu vidata de iu dum via alirado al la tero; sed ĉar mi timas, ke vi malvarmumos en la nubo, mi alportigis por vi tiun ermenmantelon.

— Ho! kiel ĝentila vi estas — ekkriis la grafino — : vi havas por mi la plej delikatajn afablaĵojn.

Kaŝita meze de blankaj vaporajoj, Ivono sentis, ke ŝi malrapide, malrapide malsupreniras al la kampo sur kiu laboradis Johano, ŝia amita amiko. Li plugis kaj fosis fervorege, kiam li aŭdis sian nomon tre ame elparolitan. Li levis sian kapon, rigardadis ĉien ĉirkaŭ si; sed, vidinte neniun, li daŭrigis sian taskon. La juna kastelmastrino, kiun amuzis la serĉadoj de Johano, trifoje ripetis la nomon de la junulo. Ĉar li ne povis eltrovi la kaŭzon de tiu mistero, li fine ekkriis :

— Kial do, tiumatene, la eĥo ripetas mian nomon kun tiel amplenaj voĉtonoj?

Tiu pripenso multe ridetigis Ivonon dolĉe kuŝantan sur molaj kusenoj.

Dume, la suno palis sian radiaron sur la kamparon, kaj iom post iom malaperigis la matenajn nebulojn. Ĉar ŝi riskis, ke oni ŝin ekvidos, la kastelmastrino komprenis, ke ŝi devas realiri al la domo de la magiisto. Pro tio, sendinte per siaj fingroj lastan kisdadon silentan al sia kara Johano, la grafino gaje reeksupreniris al la steloj.

Krik! krak! Iu marŝas tra la arbaro, premegante la branĉojn falintajn sur la teron. Tiu estas la sorĉisto Nigristo. Lin envolvas longa nigra truhava mantelo; nekombita barbo aperas nur sub la larĝa ĉapelo, kiu kaŝas lian fruntan kaj malsupreniras ĝis liaj okuloj. Li antaŭenpaŝas rapide, kaj liaj longaj ostaj manoj disigas la branĉojn, kiuj ĝenas lian kuradon.

Sed kial do li tiel rapide eliras el sia nestego, en kiu sekigas malsanigaj herboj kune kun kolubroj kaj bufoj, en kiu monstraĵaraneoj supreniras kaj malsupreniras de la planko farita el densigita tero ĝis la plafono, en kiu la akvo gutetante tra la ŝtonoj faris malpuran marĉejon en angulo de la groto. La rapideco de la sorĉisto estas tiel granda, ke li neatente piedpremegis venenoplenan fungon, kies kreskadon li de du horoj observis, tre dezirante ĝin kolekti por la fabrikado de siaj drogoj.

Per grandaj alpaŝoj Nigristo fine alvenas al la pordo de Krakalventa kastelo, kiu tiuvespere tre ĝuste meritas sian nomon. Ĉar ĝiaj muregoj ĝemas, skuataj de potenca ventego, kaj oni kredus, ke ili tuje dispeciĝos. La sorĉisto frapas sur la pordon kaj diras, ke li volas paroli kun la grafo. Kvankam jam la horo malfruigas, tamen oni lasas lin penetri en la sinjorajn ĉambrarojn; la gardistoj eĉ

honoras per respektplenaj gestoj la malbelulon kaj ĉiu sin klinas antaŭ li, ĉar ili scias, ke li estas amiko de la Krakalventa sinjoro.

Kiam li alvenas antaŭ la kastelmastron, Nigristo diras tuj :

— La Krakalventa grafino ne kuŝas en la kastelo dum tiu ĉi nokto, same kiel ŝi ne kuŝis en ĝi dum la hieraŭa.

— Malspritulo, — ekkriis la grafo kolera, — se por tion diri vi min vekas mezonokte, vi estus pli bone inspirita ne lasinte viajn serpent-ojn. Morgaŭ mi estas invitita al granda ĉasado, kaj mi bezonas ripozon. Tamen, diru al mi, sur kian suspekton vi apogas vian opinion.

— Mi vidis la vualon de la grafino alkroĉitan sur la korno de la luno.

— Maljuna frenezulo, — rediris la grafo, — tio estas neebbla. Vi ekdormis, fabrikante unu el viaj venenigaj miksaĵoj, kaj la veneno vaporigante naskis fantomon en via cerbo. Celere ĉiuvespere mi vizitas Ivonon dum la vesperruĝo, kaj ĉiam mi trovas ŝin sidantan en sia preĝoĉambro, tenantan en sia mano sian preĝolibron kaj eldirantan siajn preĝojn.

Sed la persistema sorĉisto ripetis :

— Ŝi ne troviĝas en la kastelo.

Tiam la grafo ekkriis, ekprenante kandelington :

— Obstinemulo, venu tuj kaj vi vidos ŝin.

Tute sufokiĝante, la Krakalventa sinjoro rapidas tra la mallumaj koridoroj, kiuj en la granda silento de la nokto senfine resonigas la bruon de liaj paŝoj ; la sorĉisto lin sekvas malbone ridaĉante.

Subite la grafo malfermas la pordon kaj rapidas al la lito de sia edzino.

Ĝi estas libera.

Nigristo ridegas per funebra ridaĉo, dum la ŝvito perliĝas sur la frunto de la sinjoro, dum kolerega paleco sterniĝas sur lia vizaĝo.

Sed subite inspirita de nova ideo, la grafo ekkrias :

— La grafino estas en sia preĝoĉambro.

Tuj li repuŝas la pordon duonefermitan kaj vidas Ivonon sidantan sur sia skulptita seĝego, havantan siajn piedojn sur la blazonhava kuseno, tenantan en la mano sian preĝolibron.

— Vi vidas, demono, certigas la kastelmastro triumfanta, ke la grafino tie ĉi malfruiĝis, dirante siajn preĝojn.

— Parolu al ŝi, — diras Nigristo ne konvinkita.

Tiam per forta voĉo :

— Krakalventa grafino, kial je tia horo vi ne kuŝas en via ĉambro, — demandas la mastro ordontone.

Sed jam de longa tempo estas pasinta la vesperruĝa horo, kaj la aŭtomato ne parolas plu, ne moviĝas plu.

La grafo volas preni la manon de sia edzino por ŝin altiri perforte : sed baldaŭ li ĝin forlasas, ĉar en siaj fingroj anstataŭ karnon li premis nur lignaĵon. Ne povante fidi al tio, kion li vidas, la kastelmastro alproksimiĝas al la juna virino por ŝin levi : sed inter siaj brakoj li levas nur pupon.

— Ha! bela sinjoro, — ekkrias ridegante la malbelega sorĉisto, — la ŝerco estas tre inteligente elpensita. Ĉu nun vi kredos min? Via kara edzino eliris en la bienon de mia frato la magiisto : kaj mi kredas, ke se mi ne helpos vin, meniam vi ŝin revidos.

La grafo kolerega ŝaŭmas, blindigita de furiozo : li sin ĵetas sur la aŭtomaton, piedŝiras la belajn orteksitajn vestaĵojn, premegas la juvelojn, dentgrincante. Por ĉiu homo, krom por la sorĉisto, li estus timeginda ; ĉar lin instigas terura frenezeco.

— Venĝu min, — li diras al sia amiko.

— Morgaŭ noktomeze, mi redonos al vi la grafinon, — respondis Nigristo tute gaja.

Tiam la sorĉisto supreniras sur la plej altan turon de la kastelo. Al li alrampas la arancoj lin salutante : kaj la vespertoj lin vidante ĝoje frapas la aeron per siaj flugiloj. Alveninte sur la supraĵon, kie staras la budeto de la noktogardisto, li aŭdigas gorgnan voĉsonon. Tuj strigo kaŝita en la ŝtonaj punktoj obeas lian alvokon. La sorĉisto eksidas inter la flugilojn de la birdo kaj ordonas :

— Konduku min al la bieno de mia frato la magiisto, kiu loĝas sur blanka nubeto kuŝanta oriente de la Granda Ursino.

Tiam la birdego forflugas ; kaj Nigristo vojaĝas dum la tuta nokto. La fosfora helo de liaj okuloj montras, kiel granda estas lia ĝojego kaj samtempe lumigas al la vojo.

Je l'mateno, la sorĉisto trafis la celon de sia vojaĝo.

La flughilhavaj servistoj de la bona magiisto ektremis vidante Nigriston ; ĉar ili konis, per la famo, la kruelecon de la sorĉisto, kaj ve ! ilia mastro estis forestanta.

Sen ia kompato la kruelulo rompis iliajn flugilojn kaj ilin ĵetegis sur la teron. Poste sin turninte al la bela Ivono terurita pro tiu vidaĵo, li diris, mokeme petolante kaj kisinte ŝian manon :

— Kredeble via similulino, kiu tamen estas belega elpensitaĵo, ne sufiĉas al la grafo via edzo ; ĉar li sendis min al la loĝejo de mia frato la magiisto, por ke mi vin rekonduku al Krakalventa kastelo. Provu nek ekkrii nek kontraŭbatalon, ĉar mia frato forestas. Mi

jetis teren liajn flugilhavajn servistojn. Do vi vidas, ke vi estas sub mia potenco. Obeu min, kaj min sekvu.

Dirinte tiujn minacajn vortojn, la sorĉisto prenis sian ĉapelon, kiun li treege plilarĝigis : poste ĵetinte pecon de sia ĉifita mantelo sur la grasplenan randaĵon de tiu kapkovrilo, li sarkasme ekridegis, dirante al la kastelmastrino duonmortanta pro teruro :

— Jen estas veturilo improvizita. Vi vidas, bela sinjorino, ke mi zorge ĝin matracumis per mia propra vestaĵo. Faru al mi tiun honoron, ke vi eksidos en ĝin flanke de mi. La strigo, kin min alkondukis, rapide nin malsuprenveturigis ĝis la tero.

Tre korprenmita kaj tute nevole Ivono obeis kaj saltis en la senforman ĉapelon kune kun la malpurega sorĉisto. Kia diferenco por la juna kastelmastrino inter ŝiaj du enaeraj vojaĝoj. La unua ŝajnis al ŝi ĉarmoplena : ŝi forlasis tedan lokon por aerveturi al la steloj kaj al la libereco, akompanata de aminda maljunulo. Tiam la ĝojo, la espero, la feliĉo batigis ŝian koron. Male la dua traĵo tra la lazura ĉielo ŝajnis al ŝi alkurado en abismon : ŝi forlasis pacan lokon por sendube fariĝi pli malfeliĉa ol antaŭe. Ŝi vojaĝis gardata de malbelega sorĉisto en kotkovrita ĉapelo, tirata de strigo, kies krioj frostigis ŝian koron. La malespero disŝiris la animon de la grafino; ĉar ŝi sentis sin falinta en la povon de malbonaj viroj, de kiu ŝi estis ricevonta nenian kompaton.

La strigo rapidege flugadis, kaj post kelkaj horoj, kiuj ŝajnis al la juna virino dolore malrapidaj, la veturilo senskue tuŝis la pavimon de la granda korto en Krakalventa kastelo. Ho! kiel forte tremadis la bela Ivono, kiam ŝi vidis sian edzon, kin kun kolera mieno atendis ŝian revenon. Li prenis ŝian manon, kaj per tono, kiu tremetigis la junan virinon, li diris :

— Mi tuj montros al vi ian vidaĵon, kin vin multe interesos : pri tio mi estas certa.

Poste la Krakalventaj gegrafoj, sekvitaj de Nigristo, laŭiris la koridorojn de la kastelo. La plendinda Ivono terurita kredis ĉiunmomente, ke antaŭ ŝiaj okuloj aperas skeletoj kaj fantomoj, kiuj tuj malaperas poste. Fine, ĉiam antaŭirata de sia terura edzo, la juna kastelmastrino alvenis al la pordo de la preĝoĉambro, en kiu ŝi tiel ofte ploradis dum la du jaroj pasintaj de sia edziniĝo. La pordo estis malfermata de Nigristo; kaj la malfeliĉa Ivono preskaŭ svenis pro teruro antaŭ vidaĵo, kiu estus tremetigonta eĉ plej bravulojn.

La tutan preĝoĉambron tapetigis nigraj drapiraĵoj, sur kiuj estis

fiksitaĵ laŭ egalaj interspacoj skeletaj kapoj, kiuj ŝajnis ŝin rigardadi per siaj kavaj okulejoj kaj ŝin moki per siaj teruraj ridetoj. **Meze de la ĉambro**, sur vastega ŝtiparo kuŝis krucumita junulino. Post kelkaj minutoj da tiel tremiganta rigardado, la grafo sin turnis al Ivono duonsvenanta pro timego, kaj diris :

— Mi amuziĝis, sinjorino, uzante **vian** similulinon, por montri al vi la sorton, kiu estas rezervata al vi post **du** tagoj.

Poste, farinte signon al Nigristo, la kruela grafo **eliris**, lasante la plendindan junan virinon korŝiritan pro malespero.

Tuj kiam ŝia edzo estis foririnta, Ivono eliris el tiu terura **loko**, kaj sin rifugiĝis en sian ĉambron, en kiu genufleksinte apud sian liton, la bela Krakalventa kastelmastrino maldoĉe ploradis, apoginte sian kapon sur siajn delikatajn manojn.

La morgaŭan tagon la grafo portigis al sia edzino malbelan robon el maldelikata teksaĵo, postulante ke ŝi survestu tiun kostumon.

— Ĉar, — li opiniis, — nun vi ne estas plu inda porti la broditajn robojn kaj la diafanajn vualojn de nobelaj kastelmastrinoj.

Kiam Ivono estis vestinta tiun malgracian vestaĵon, kiu pli bone aperigis la naturan graciecon de la juna virino, gardistoj ŝin ekkaptis, kaj ŝin kondukis al la vilaĝo, en kiu la grafo starigis punmontrejon por almeti la kastelmastrinon al la insultoj kaj al la indigno de la popolamaso. Ĝus tiu ĉi tago estis vendejotago : ĉiuloke la placo aperis plenega je ĉaretoj kaj brutaroj ; de ĉiuj anguloj aŭdiĝis kriadoj kaj alvokoj. Vere la Krakalventa grafo elektis tre taŭgan tagon. Sed la bonfamo de Ivono estis tiel konata je dudek miloj ĉirkaŭe, ke pro tio, kiam la juna virino estis alligita al la malglora fosto, kun tiu skribaĵo super sia kapo :

*Maldankema, mensogema, perfida,
jen estas la titoloj de la Krakalventa grafino
al la publika malestimo,*

anŝtataŭ la malŝato kaj la malrespekto, kiujn la grafo esperis naski, naskiĝis kontraŭe la kompatemo kaj la respekto en la koroj de tiuj humanaj kamparanoj : kaj ili opiniis martirino tiun junan virinon, ĉiam belan malgraŭ ŝia maldelikata vestaĵo, kiu pro la paleco de sia vizaĝo similis statuon de Nia-Sinjorino-de-Sep-Doloroj.

La postmorgaŭan tagon Ivono estis ankoraŭ almetita sur la punmontrejon. Sed je la unua horo, viro suprenrampis al la malglora fosto, tranĉis la ligilojn, kiuj doloris la brakojn de la malfeliĉa

grafino, ĉirgis per bela indigna gesto la skribaĵon, kiu troviĝis alligita sur la punmontrejo, kaj ĝin anstataŭis per ĉi tiu, kiun li montris al la popolamaso :

*Perfidulo, malnoblulo, monstro,
jen estas la titoloj de la Krakalventa sinjoro
al la publika malamo.*

Ĉiuj vilaĝanoj aplaudis kaj aprobegis Johanon la plugiston. Ĉar estis li tiu, kiu sin oferis por iom malpligrandigi la suferojn de la junulino, kiun li ĉiam amas : kaj li tremetis pensante al la turmentoj, kiujn, post kelkaj tagoj, estas ankoraŭ suferonta ŝia karega Ivono.

Dume, de la matenruĝo, gardistoj kaj soldatoj amasigis ŝtupojn en la granda korto de la kastelo. La kavaliroj rajdis malgaje, bedaŭrante sian bonkoran mastrinon : pri la paĝioj, kolektiĝintaj en angulo, ili ploradis.

Fine post kelkaj horoj oni starigis krucon sur la supraĵo de la ŝtiparo : la eŝafodo estis finita kaj preta akcepti sian suferantinon. Ĉiuj ĉeestantoj estis korpremataj : la grafo, kun kruela rideto sur siaj lipoj, atendis Nigriston, por ke li ekbruligu mem la ŝtiparon ! La horoj pasis ; ĉiuj atendis kaj la espero reeniris en la korojn, ĉar la sorĉisto ne alvenas.

Se Nigristo ne troviĝis ĝustatempe ĉe la kunvenejo, tio devenis de tio : li estis tenita en sia nestego de sia frato la bonkora magiisto.

Reveninte de sia longa vojaĝo kaj retrovinte nek siajn beletajn servistojn nek la grafanon, la humana maljunulo rapidege mal-supreniris sur la teron, kaj, eksciinte tion kio okazis, li tuj sin turnis al sia frato kaj alkuris al li, ŝargita de peza pakaĵo. Kiam li alvenis al Nigristo, ĉi tiu miris pro la grandmasa sako, kiun la kompatema magiisto portas sur siaj ŝultroj. Repuŝinte la ŝtonegon, kiu anstataŭis la pordon de la kaverno, la magiisto diris al sia frato.

— Vi reprezentas la malbonecon, mi la bonecon ; jen estas kial vi triumfas hodiaŭ, preparante la morton de la senkulpa Ivono. Do mi ekproponas al vi kontrakton. Jam de longa tempo vi petas de mi la Libron de la Estonteco, kiun mi sola posedas. Nu, mi al vi ĝin donacos, tuj kiam vi estos liverinta la grafon en mian povon.

La okuloj de Nigristo brilegis pro dezirego, rigardante la dikegan skribaĵon, kiun la kompatema magiisto elirigis el sia mistera sako ; aliparte lin ĉagrenis forlasi la grafon, lian maljunan konatulon.

— Nu, — li pensis, — sorĉisto ne estas devigata oferi al amiko sian potencon.

Kaj konsiliginte kun vipero kuŝanta antaŭ siaj piedoj, li diris :
— Donu, mi donos : frato, ni interŝanĝu.

La bonkora maljunulo donacis la skribaĵon al Nigristo kaj rapide forlasinte la kavernon de la sorĉisto, li alvenis kiel bombo en la grandan korton, en momento, kiam la grafo kolera, ĉar li atendis jam de longa tempo, ekbruligis mem la ŝtiparon sur kiu kuŝas alligita la malfeliĉa Ivono.

La magiisto surrampis la ŝtupojn de la eŝafodo, alproksimiĝis al la kastelmastrino, kaj kun multegaj antaŭzorgoj, kun respektplenaj gestoj, li malsuprenirigis la grafinon, antaŭ la okuloj de la ĉeestantoj mirantaj kaj samtempe kontentegaj.

La grafo, kiun sufokis la kolero, fine povis paroli kaj ordoni al siaj gardistoj, ke ili ekkaptu la maltimekulon, kiu kuraĝis sin intermeti en sinjorajn aferojn. Sed en momento, kiam ĉi tiuj viroj, kompatemaj malgraŭ siaj buĉadaj kutimoj, provis plenumi la ordonojn de sia estro kaj tute malgaje alproksimiĝis al la magiisto por lin malliberigi, la savanta maljunulo ekkriis :

— Mi ordonas ke ĉiuj ŝtipoj tie ĉi kuŝantaj rapidegu al la grafo.

Oni vidis tiam nepriskribeblan tumultegon. Ĉiu ŝtipo ŝajnis instigita de sama deziro : esti la unua por frapi tiun kruelan sinjoron, por lin puni pro lia perfideco. Baldaŭ li troviĝis sufokita malgraŭ sia herooa defendo : kaj lia propra glavo, alpuŝita de ŝtipoj pli frapema ol la aliaj, tranĉis lian gorgon.

Vidinte la grafon malviva, kaj ne timante lian revenĝon, la kamparanoj genufleksis antaŭ la piedoj de la magiisto, lin ĉirkaŭis, lin dankis, ĉar li liberigis la kastelon kaj la najbarajn kampojn je malbonkora mastro. Je la vespero, oni ekbruligis ĝojan fajron sur la monto kaj oni dancis ĝis la mateno. Neniam la vilaĝanoj tiel amuziĝis ĉe ia ajn festo.

Pri la juna kastelmastrino, neniam ŝi volis reveni al la kastelo de Krakalvento, en kiu ŝi estis pasinta tiom da ĉagrenaj kaj larmoplenaj horoj. Ŝi vendis la sinjoran bienon, kaj disdonis la monsumon al malriĉuloj.

Post unu jaro, Ivono, pli bela ankoraŭ ol antaŭe, edziniĝis kun Johano la plugisto. Kiel doton, ŝi al li alportis nur sian koron. Kaj estis bela ceremonio la edziĝo de tiuj du geamantoj, kiuj malgraŭ la ĉagrenoj de la vivo, ĉiam restis fidelaj unu al la alia.

S¹¹⁰ VALLIENNE.

AGRARA LEĜDONADO

EN

NOVA ZELANDO

En Nova Zelando antaŭ cent jaroj vivis preskaŭ nur sovaĝuloj-kanibaloj. Nuntempe ĝi estas unu el la plej riĉaj landoj de la tuta terglobo, kun klera loĝantaro, kun modela regna kaj socia organizacio. Kiamaniere do povis efektiviĝi tia mirindaĵo?

Nova Zelando konsistas el kelkaj insuloj, el kiuj du estas tre grandaj. Unuan fojon tiu ĉi lando estis eltrovita de Eŭropanoj antaŭ ĉirkaŭ 250 jaroj. Sed nur antaŭ ĉirkaŭ 80 jaroj la Eŭropanoj komencis alvojaĝadi tien kaj koloniigi tie; ili estis precipe Angloj, nome misiistoj, alveturantaj Novan Zelandon por prediki la Kristanisman al la sovaĝaj gentoj tie loĝantaj. Poste komencis tien envojaĝadi komercistoj kun siaj ŝipoj por komercado kun la sovaĝuloj-enlandanoj, kaj kelkaj el tiuj komercistoj tiacele ankaŭ koloniigis tie. La nombro de la Eŭropanoj en Nova Zelando komencis laŭgrade pligrandiĝi. Kelkaj el la kolonianoj eŭropaj aĉetis de la enlandanoj la teron, milojn da akroj¹, kaj aĉetis preskaŭ por nenio: la nombro de enlandanoj estis kompare malgranda, la teroj malmankis; krome la sovaĝuloj-enlandanoj mal multe komprenis la valoron de l' mono kaj de la alveturigataj komercaĵoj, kiujn oni donis al ili interŝanĝe por la teroj; kune kun tio ĉi la aĉetantaj Eŭropanoj senkompate trompadis la enlandanojn kaj aĉetinte la teron, arbitre almezuradis ĝin sen iaj ajn termezuristoj. Tiamaniere dum kelkaj jaroj estis « aĉetita » pli ol unu triono de tuta Nova Zelando. La celo de tiuj ĉi aĉetoj estis simpla: aĉeti preskaŭ por nenio, por poste, kiam la centmiloj da kolonianoj vojaĝos el Eŭropo en Novan Zelandon, vendi por multa mono.

Kun tiaj samaj procentegistaj celoj, en 1837, en Anglujo fondiĝis kompanio de anglaj kapitalistoj kun fundamenta kapi-

1. Akro, angla termezuro, kiu egalvaloras 4046 m².

talo da 100 000 funtoj-sterlingoj. Komence oni akiris « pomal-grande », nun do oni decidis aĉeti « pogrande ». Tiu ĉi kompanio dum tri monatoj elaĉetis pli ol 20 milionojn da akroj; kompreneble, ĝi pagis la teron ankaŭ malkare, senkompate trompante la enlandanojn. Meze kalkulante, la tero kostis al la kompanio po unu ŝilingo por akro. Elaĉetinte la teron, la kompanio komencis kolekti homojn, kiuj dezirus transmigri Novan Zelandon kaj reaĉeti de ĝi la teron po apartaj terpecoj. Unua bando de tiaj transmigruloj (Angloj) alveturis Novan Zelandon en Januaro de 1840. La angla registaro decidis faciligi la koloniigon de la Angloj en Nova Zelando kaj en tiu sama jaro anoncis la aligon de Nova Zelando al siaj posedaĵoj. Tamen ĝi ne decidis aligi tiun ĉi landon sen konsento de la enlandaj gentoj; ĝi ektraktis kun la gentestroj, kiuj loĝis en Nova Zelando, kaj post longedaŭra traktado faris kun ili kontrakton, laŭ kiu la Angla Reĝino estis konfesata ankaŭ Reĝino de Nova Zelando. La tuta tero de Nova Zelando estis konfesita la propraĵo de la gentoj kaj iliaj estroj, kaj la angla registaro havis preferan rajton por aĉetado de la teroj de l' enlandanoj. Fine la angla registaro donis al la enlandanoj ĉiujn rajtojn de anglaj regnantoj, t. e., la liberecon de persono, de pensado, de presado, de parolado, de kunvenoj kaj de ligoj. Tiu ĉi kontrakto estis laŭesence profita por la enlandanoj, ĉar ĉiuj antaŭe faritaj aĉetaĵoj de teroj estis konfesitaj neefikaj; nun oni ne plu povis aĉeti terojn sen scio kaj sen konsento de la registaro. Tiel finiĝis, por la honoro de la angla registaro, la trompa elaĉetado de la teroj de tien ĉi kunfluigintaj rabistoj.

Por aranĝo de eŭropanaj kolonioj la angla registaro mem komencis aĉeti terojn de l'enlandanoj, por poste ilin transvendi al kolonianoj. La aĉetoj de teroj, faritaj antaŭe de la kompanio de anglaj kapitalistoj, estis konfesitaj ankaŭ neefikaj, kaj al tiu ĉi kompanio estis lasita anstataŭ 20 milionoj da akroj nur ĉirkaŭ 250 miloj, t. e. 75 fojojn malpli. Ankaŭ estis ekzamenitaj la rajtoj de la Eŭropanoj rilate ĉiujn iliajn antaŭajn aĉetaĵojn, kaj en ĉiuj okazoj la rajtoj de la enlandanoj estis restarigitaj. Kompreneble, de tiu ĉi tempo la koloniigo de Nova Zelando per Eŭropanoj komencis fariĝi multe pli rapida. Komencis disvolviĝi la terkulturo, sed, precipe, la brutedukado (nome la edukado de ŝafoj), kiu montriĝis plej profita, ĉar unuflanke la ŝafedukado ne postulis prilaboradon de la tero, ne postulis grandan kvanton da laboristoj (la nombro de la laboristoj estis tiam ankoraŭ malgranda), aliflanke

oni povis facile, kaj po bonaj prezoj, vendi lanon en Anglujon, kie, kiel estas konate, estas tre disvolvita la teksindustrio.

Kun la disvolviĝo de la terkulturo kaj precipe de la ŝafedukado, Nova Zelando komencis pliriĉiĝadi, la loĝantaro — rapide pligrandiĝi, kaj kune kun ĉi tio aperis la vastaj bienoj de dek- kaj centmiloj da akroj; tiuj grandaj bienoj ordinare konsistis el paŝtejoj por ŝafoj.

Dume la lando, de la tempo de ĝia aliĝo al Anglujo, estis administrata de oficistoj alsenditaj el Anglujo; la plej ĉefa el la oficistoj estis guberniestro; kaj la loĝantaro, kvankam ĝi posedis ĉiujn liberecojn, tamen ne havis politikajn rajtojn, t. e. neniel partoprenadis en administrado de la lando. Kompreneble, la kolonianoj-angloj, baldaŭ post aliĝo de Nova Zelando ekpenis atingi memadministradon, t. e., tiajn samajn politikajn rajtojn, kiajn ili posedis antaŭe en sia patrujo. Kaj tial ke la angla registaro, instruita de maldolĉa sperto de antaŭaj jarcentoj, ordinare cedas al popolo, se ĝi persiste postulas ion, ankaŭ en Nova Zelando, responde al la postuloj de la loĝantaro en la jaro 1853 estis enkondukata la loka memadministrado. Novan Zelandon komencis do administradi la kunveno de popolaj deputatoj, kaj la potenco de la guberniestro de tiu tempo rapide ekfalas.

Estas necese diri, ke ĉe la enkonduko de loka memadministrado la politikaj rajtoj estis donitaj ne nur al la anglaj kolonianoj, sed — egalgrade ankaŭ al la enlandanoj. La rapida disvolviĝo de l'instruado inter la enlandanoj dum sufiĉe mallonga intertempo signife plibonigis iliajn morojn: ne estas necese diri, ke nuntempe la enlandanoj havas malmulton komunan kun siaj antaŭnelonge antaŭuloj-kanibaloj. La angla registaro ne timis eĉ al sovaĝuloj doni politikajn rajtojn, kaj tiu ĉi antaŭrimedo ne nur ne elmontriĝis danĝera, sed eĉ kondukis al aparte rapida kresko de la lando en ĉiuj rilatoj.

Nuntempe Novan Zelandon administras la Ĉambro de l' popolaj deputatoj, elektitaj per voĉdonado komuna, rekta, egala kaj sekreta, sen diferencigo de religio, sekso kaj nacieco.

Tiamaniere de la jaro 1853 Novan Zelandon komencis administradi la popolo mem. En tia cirkonstanco elmontriĝis neniam bezono de armeo, ĉar la lando kuŝas sur insuloj, havas okazon militadi kun neniuj, kaj militadi kun la popolo mem certe ne decas al vera popola registaro, kaj sekve por ĝi ne povas ekzisti « la internaj malamikoj ». Ne elmontriĝis ankaŭ granda bezono de

oficistoj, ĉar la plimulto de la oficoj estas okupataj laŭ elekto, t. e., preskaŭ ĉiujn aferojn administradas ne la oficistoj, sed la popolo mem per elektitoj. Koncerne la policanaron, ĝi tie entute dependas de la urbestroj urbaj kaj vilaĝaj; la policianoj estas dungataj kaj maldungataj de la urbaj konsilantaroj, sekve neniamaniere ili povas agi kontraŭ la popolo, kaj la bezona nombro de ili estas kompreneble multe malpli granda, ol ekzemple en eŭropaj regnoj.

Kaj jen ĉe tiaj kondiĉoj fariĝis tiu mirindaĵo el mirindaĵoj, ke dum kelkaj jardekoj formiĝis la regno modela en ĉiuj rilatoj; kaj ĝi estas formita ne de la manoj de l'oficistoj, sed de la manoj de la liberaj kaj plenrajtaj regnantoj; formiĝis tio, kio nenie kaj neniam prosperadis al oficistaro kaj estraro, eĉ dum kelkaj jarcentoj.

De tiu tempo, kiam la rega potenco transiris en la manojn de la popolo, la popola registaro komencis meti ĉiam pli grandan atenton sur la demandon pri la tero.

Unue tio, sur kion estis metata la atento, estis la antaŭe formiĝintaj vastaj bienoj; baldaŭ tio ĉi minacis, ke la plej granda parto de la tuta lando koncentriĝus en manojn de malmultaj riĉuloj. Pro tio ĉi la registaro decidis haltigi pluan amasiĝadon de teroj en malmultajn manojn. Komence estas enkondukata aparta imposto sur tero; la posedantoj de malgrandaj aŭ mezgrandaj terpecoj ne pagas tiun ĉi imposton, nur la posedantoj de grandaj bienoj pagas kaj eĉ, des pli po ĉiu akro, ju pli da tero ili havas. Sub tiaj kondiĉoj fariĝas jam tute malprofite havi tre grandajn bienojn.

En 1900 la nombro de ĉiuj bienhavantoj en Nova Zelando estis 103 000; el ili 13 000 da grandpechavantaj terposedantoj pagis terimposton; 90 000 da malgrandpechavantaj kaj mezgrandpechavantaj, ne pagis tiun imposton.

Dank'al tia leĝo fariĝis necesa por kelkaj bienhavantoj la vendo de iliaj bienoj. Tiel, ekzemple, unu bienhavanto posedis 50 000 akrojn; tiu tuta tero estis paŝtejo por ŝafoj; kiel laboristojn (paŝtistojn) li havis nur 20 homojn; kaj nur la tondado de la ŝafoj donis por mallonga tempo perlaboron al granda nombro da laboristoj; dum cetera tempo per tiu ĉi tero, eble estas diri, nutriĝadis ne la homoj, sed nur la ŝafoj, kaj la bienhavanto mem. Kiam estis enkondukata la terimposto, tiu bienhavanto devis pagi tre grandan imposton; fariĝis malprofita la sinokupado je ŝafedukado, kaj li decidis vendi la teron. La registaro aĉetis la teron, dispecigis ĝin kaj disvendis la teron po apartaj terpecoj. Nuntempe en tiu ĉi

granda bieno vivas pli ol 300 familioj, kiuj sin okupas je terkulturo, kaj la enspezoj de la tero pligrandiĝis preskaŭ kvaroble.

Por tiuj aĉetoj, celante dispecigi la grandajn bienojn po malgrandaj terpecoj, la registaro ĉiun jaron difinis pli grandan kvanton da mono; nuntempe la registaro elspezas por aĉetado de teroj ĉirkaŭ 500 000 funtojn sterlingojn.

Tial ke tamen ne ĉiuj grandpechavantaj terposedantoj volis vendi siajn bienojn, la registaro (aŭ alidire — la popolo mem per siaj deputatoj) enkondukis devigan elaĉetadon de la tero. Eĉ se la terposedanto ne deziris vendi la teron memvole, la registaro devigis lin vendi la teron, kaj tiam la prezo estis difinata de apartaj por tio ĉi elektitaj juĝistoj. La leĝoj pri la deviga vendado de la tero estis enkondukataj en la jaroj 1894 kaj 1896; dum 4-5 jaroj post la eldono de la leĝoj la registaro per deviga elaĉetado akiris 77 bienojn (350 000 akrojn), elspezinte por tio ĉi pli ol 1 1/2 milionojn da funtoj sterlingoj.

Tamen tiuj ĉi rimedoj ankaŭ elmontriĝis nesufiĉaj. Pro tio ĉi la registaro decidis limigi la aĉetadon de grandaj bienoj de la flanko de privataj personoj. Tiu ĉi faro estis des pli facila, ke ankoraŭ laŭ la antaŭaj leĝoj nenia aĉetado de tero povis efektiviĝi sen scio kaj sen konsento de la registaro (antaŭe de la angla registaro, nun certe de la propra, popola). Por tiu celo, estis enkondukata leĝo, laŭ kiu neniu havis rajton aĉeti pli ol 650 akrojn da tero de la plej bona kvalito kaj 2 000 akrojn de la plej malbona kvalito; tiamaniere, se la aĉetanto jam posedas teron kaj havas malpli ol 650 akrojn de la unua kvalito kaj malpli ol 2 000 de la dua kvalito, li povos aĉeti nur la mankantan diferencon. Per tiu ĉi leĝo, kompreneble, estis farata la fino de grandpeca terposedado. Kun eldono de tiu ĉi leĝo la grandpeca terposedado neeviteble devis malpliigi, kaj post sufiĉe mallonga tempo eĉ entute malaperi.

Pri tio estas necese rimarki, ke en Nova Zelando la tero ankoraŭ nun malmankas por ĉiu deziranto, kaj ke akra bezono de tero ankoraŭ ne ekzistas. Sendube, iom post iom, la registaro ĉiam plimalaltigados la kvanton da akroj, kiujn oni povos posedi, kaj fine, eble eĉ en nemalproksima estonteco, la Novzelanda popolo neeviteble alvenos al tia terarangĝo, ke ĉiu posedos precize tian kvanton da tero, kian li povos prilaboradi propramaue, sen dungitaj laboristoj.

Por ke povu aĉeti terojn ne nur la riĉuloj, sed ankaŭ la malriĉuloj, la registaro ne nur plilongigas la limtempojn de pagoj

por tero, sed eldonas malkarajn pruntojn (po 4 0/0) por aĉeto de brutoj kaj iloj kaj por konstruoj. Tiamaniere eĉ al la malriĉulo ebligis ne nur akiri la teron, sed havi mastrajn, ne sklavigante sin al procentegisto.

Tion saman celante, se iu deziras, li povas ne aĉeti la teron ĉe la registaro, sed fari ĝin por kelkaj jaroj. La farnisto, poste, se li deziras, povos aĉeti ĉe la registaro la de li farmitan teron; kaj al farmistoj la registaro ankaŭ konsentas malkarajn pruntojn por akiro de mastrajo. Ne estas necese diri, ke la farma pago estas tre malalta. Kompreneble, pro tiaj kondiĉoj ekzistas multe pli granda nombro da dezirantoj fari teron, ol aĉeti ĝin. Tiel en la jaro 1899 la registaro farmedonis ĉirkaŭ 250 000 akrojn kaj vendis ĉirkaŭ 45 000.

Kune kun ĉio ĉi en Nova Zelando ĉiam pli disvastiĝas la opinio, ke la tero ne povas aparteni al apartaj personoj, kvankam tiuj ĉi estus malgrandpechavantaj terposedantoj (vilaĝanoj), sed ke ĝi devas esti la propraĵo de la regno, la propraĵo de la tuta popolo, komuna propraĵo.

Por efektiviĝi tiun ĉi ideon, por efektive neniigi la privatan proprecon de tero, la Novzelanda registaro lastatempe komencis farmedoni la de si aĉetitajn kaj havatajn terojn ne por tia aŭ alia limtempo, sed « por eterno » (aŭ kiel oni ofte diras — por 999 jaroj).

El 200 000 akroj, farmedonitaj de la registaro en la jaro 1899, ĉirkaŭ duono estas farmedonita por eterno. Ĉe tiaj kondiĉoj la tero restas la propraĵo de la regno, kaj la terposedanto estas nur farmisto; tiamaniere la tero, farmedonita por eterno, jam sub neniaj kondiĉoj povos esti elaĉetata, povas esti aliformigata je privata propraĵo. Se ni rememoros, ke en Nova Zelando ekzistas leĝo pri deviga elaĉetado, tiam la registaro, se ĝi deziras, povos laŭgrade elaĉeti ĉiujn private posedatajn terojn kaj fari ilin komuna propraĵo.

Fine en Nova Zelando (kaj ankaŭ en najbara Aŭstralio) komenciĝas disvastiĝadi tiu opinio, ke la laborado de la tero devas esti farata laŭ asociaj komunumaj principoj; la registaro mem ĝis ia grado subtenas tiun ĉi ideon, preferante, ĉe la farmigado de teroj, la asociojn al apartaj privataj personoj. Certe, tie ĉi estas parolate nur pri memvole kunmetiĝintaj asocioj aŭ komunumoj, sen ia devigado, sen ia komuna garantiado, sen ĉio, kio estas malbona en la nuntempa rusa komunumo, kaj kun ĉio, kio estas en ĝi bona. Tia komunumo estas tie memadministrata, por

kio la komunumanoj elektas el sia anaro apartajn personojn, formantajn la konsilantaron; la konsilantaro administras ĉiujn aferojn de l'komunumo. En ĉiu komunumo estas komunumaj tenejoj por ĉiuj produktaĵoj ellaboritaj en ĝi; el la tenejo ĉiu ricevas, kion li bezonas; kiu havas familion, sekve, ricevas pli ol fraŭlo. La laboro en tiaj komunumoj estas ankaŭ komuna; la konsilantaro difinas al ĉiu lian parton de laboro en displugado, en akvumado de teroj, en konstruado de loĝejoj k. t. p. Kompreneble, en tiaj komunumoj ne nur la tero, sed ankaŭ ĉiuj iloj por produktado, terkulturaj iloj, labora brutaro estas komunaj. Tamen oni devas diri, ke tiaj komunumoj en Nova Zelando kaj Aŭstralio estas ankoraŭ tre malmultaj.

Do, el ĉio supredirita oni povas vidi, en kiun direkton irados la plua disvolviĝo de la *agrara* leĝdonado en Nova Zelando, kaj al kia nova societa organizacio fine ĝi devos alkonduki.

La tuta tero estas propraĵo de la tuta regno, de la tuta popolo. Ĉiu povas uzadi nur tian kvanton da tero, kian li mem povas prilaboradi sen helpo de dungitaj laboristoj. Elektitoj de popolo disdonas la teron inter vilaĝoj kaj komunumoj laŭ la nombro de la loĝantaro. En vilaĝoj kaj komunumoj oni laboras komune, per societaj iloj, per societa labora brutaro. La greno kaj aliaj produktaĵoj estas kunmetataj en komunajn tenejojn, kaj de tie estas disdonataj inter apartaj familioj laŭbezzone. En tiaj kondiĉoj ĉiuj dezirantaj okupi sin je terkulturo ĉiam trovos tian teron, kaj la societo ĉiam donos al ili eblon havi bezonatan mastrajon, des pli ke ne nur la tero, sed ankaŭ la terkulturaj iloj, la labora brutaro ne apartenas al apartaj privataj personoj, sed troviĝas en komuna posedado kaj uzado, aŭ, alidire, la socia tero estas prilaborata per societaj iloj kaj brutaro.

N. KABANOV.

ŜIPPEREO DE “SIRIO”

La kvaran tagon de Aŭgusto 1906, veturante al Brazilujo, la itala ŝipego *Sirio*, ektuŝegis la rifojn Hormigas (Formikoj); pereis 370 homoj kaj 500 saviĝis, kiujn unue helpis la tieaj tridek familioj de malriĉaj fiŝkaptistoj kaj somerloĝantoj.

La eksministro de Publika Instruado S^{ro} la Cierva, el la Patronaro de Esperanto en Hispanujo, kiu tie pasigis la suprediritan monaton, raportis pri tio jene :

« De la teraso de tiu ĉi domo, kie mi loĝas, mi vidis la teruran tragedian katastrofon. Kun mia familio mi rigardadis la antaŭeniradon de la bela ŝipego, kiu ĵus sin montris sur la horizonto, kaj venis al ni tiel rapide, kiel majeste. Orienta venteto apenaŭ ondigis la maran supraĵon, kaj ni neniel suspektis ian ajn riskon por la potenca ŝipo. Tamen tio surprizis nin, ke tia ŝipego kuraĝas trapasi inter la insuleto Hormigas kaj la promontoro Palos, ĉar tie kuŝas elkonata rifo, kiu okazigis nenumereblajn ŝippereojn, kaj perfide minacas la maristojn, kiuj, — forgesinte la kompatindan sorton de tiuj, kiuj tie subakviĝis, — atentis nek la marveturan karton, nek la lumturojn apud Palos kaj Hormigas.

« Subite, ni vidis la ŝipegon kliniĝantan, kvazaŭ por fari kolosan saltan, sed ĝi tuj haltis; subakviĝis ĝia posto, kaj fuma nubo ĝin kaŝis kelkajn minutojn al nia vidado. Ĉu tio estis eksplodo de la kaldronegoj aŭ rapida malfermo de la trufermiloj? Poste ni sciis, ke la ĉefmaŝinisto trankvile malfermis ilin kaj uzis parton de la vaporo sonorigante por helpo la fajfilegon, kiu ŝajnis al mi kvazaŭ korpremanta plendo de tiu milo da pereontaj homaj estaĵoj

« Proksime tranaĝis vaporŝipeto blanke pentrita, kiu pro la ŝipa blekego turniĝis al la subakviĝanta monstro. La du lumturoj altigis siajn flagojn por helpo. Alia vaporŝipo rapide alproksimiĝis kaj de longa interspaco iu granda alnaĝis. La fumo eliranta el iliaj kamentuboj montris la rapidecon de la irado por plenumi la homajn devojn, helponte tiujn estaĵojn, kiuj eble estis baldaŭ mortontaj. Sed la vaporŝipoj, haltis malproksime....

« La mara kaporalo petis de mi permeson por interparoli kun sia

estro en Cartagena (elparolu Kartaheno) per telefono, kiun por mia uzado oni lokis en mian hejmon, kaj diris al ni, ke ĝi estas itala ŝipo portanta multenombrajn elmigrantojn al Ameriko. La humila riprezentanto de la admiralo, alvokis Kartahenon por helpo; sed oni bezonas tri horojn por tien marveturi, kaj la finiĝo de la fervojo estas malproksima je 6 kilometroj.... Kion fari?

« Ni ĉiuj alkuris al la orienta marbordo, kie balanciĝis kelkaj malgrandaj boatoj kaj barketoj por la fiŝkaptado. Preskaŭ ĉiuj estis jam pretiĝintaj, kaj levinte la velojn eknagiis helpataj de la remiloj, ĉar la vento blovis kontraŭe, malfaciligante la antaŭeniradon.... Por savi la elmigrantojn foriris la maristoj, dum la aliaj personoj restadis sur tero, pretigante vestojn kaj manĝaĵojn por helpi al la suferantoj, ja malmultajn rimedojn... sed la eblajn.

« Dume, kio okazis sur la maro? Kelkaj ŝalupoj el *Sirio*, tro pleniĝitaj per la homoj, kiuj en ilin sin ĵetis, subakviĝis. Du ŝalupoj da enakviĝintuloj sukcesis alboridiĝi al vaporŝipo *Maria Luisa*, kiu forportis ilin en Alikanton. Sed pro la terura konfuzo, proksimume naŭcent veturantoj kaj maristoj, kiuj sen ia ajn aŭtoritato aŭ moderigilo klopodis por sia savo, sin ĵetante en boatojn aŭ en la maron, estus certe preskaŭ ĉiuj mortintaj, eĉ la naĝosciantoj, se la Diantaŭzorgo ne estus zorganta pri ili.

« Priskribi la okazintaĵojn raportitajn al mi, farus tro longa tiun rakonton....

« Dum okazis tiuj teruraĵoj, al *Sirio* alproksimiĝis paileboto¹ nomita *Joven Miguel* (Juna Miĥaelo), kies estro estas Vincento Buigues (elparolu Buiges). Ĝi venis el Valencio, kaj dank'al sia rapida irado pro la postblovanta vento, baldaŭ sukcesis atingi la lokon de la ŝippereo. Buigues ne timis la rifojn kaj ne pensis al io alia ol aliri kaj savi homojn, kvankam li sciis, ke la vojaĝantaro estas multenombra kaj konsistas el malriĉaj elmigrantoj, venkitaj en la batalado por la vivo, kiuj celas trovi en Ameriko rimedon por sia malfeliĉo. Antaŭen irante, li ĵetadis ŝnuregojn kaptotajn de tiuj, kiuj en la maro baraktis por sin savi, kaj tiel li enŝipigis multe da ili. Li daŭrigis sian iradon ĝis kiam, rompinte sian buspriton sur la flankon de *Sirio*, li ĝin alligis al la antaŭparto de *Sirio*, kiu tre altiĝis kiam la ŝipposto subakviĝis. Li supreniris sur la klinitan ferdekon. Tie li vidis centojn da amasiĝintaj viroj, virinoj kaj infanoj timantaj, ke la ŝipego tute subakviĝos. Ne

1. Speco de goleto.

atentis pri tiu danĝero la brava Buigues, kaj alligigis pli kaj pli sian malfortikan ŝipeton al *Sirio*, aranĝis per ŝnuregoj kvazaŭ klinitan glitejon kaj sur ĝin ĵetis la savatojn. Por malhelpi la konfuzon, kaj defendi la senfortulojn, li manprenis sian revolveron kaj altrudis al ĉiuj sian aŭtoritaton. Jam plenigita, la ŝipeto ŝajnis kvazaŭ vinberaro da homaj estaĵoj, multaj el ili nudaj, iuj mortantaj, ĉiuj frenczaj pro doloro kaj timo. Tiam Buigues fortranĉis la ŝnuregojn, kaj tiam simpla maristo, malgrandkorpa, malrapide parolanta, kun sekaj okuloj, pretigis sian ŝipon, ne pensante plu, ke se la ŝipego estus tute subakviĝinta, li ankaŭ estus ricevinta saman sorton. Kaj li direktis la marveturilon kun plenblovitaj veloj al la tero, kaj tiel 400 homoj estis savitaj.

« Tio ĉi estas sendube la ĉefa epizodo de la tragedio. Ŝajnas al mi, ke Buigues kaj liaj maristoj skribis ravan paĝon en la historio de la homaro. Por ke tiu heroo okazintaĵo ne restu kaŝita en tiu bela marbordo, mi ĝin raportas kaj atestas; efektive mi vidis *Joven Miquel* alflankiĝi al *Sirio*, dum la vaporŝipoj ne povis tion fari, kaj dum longa tempo la ŝipeton balanciĝantan apud la antaŭo de la ŝipego, dum falis en ĝin la korpremigitaj pereontoj : mi vidis ĝin albordigantan sian grandvaloran ŝarĝon : mi vidis la fortikajn fiŝkaptistojn, kiuj el la ŝipeto forprenis la savitojn : mi vidis multajn el tiuj ĉi lastaj kisi la gasteman teron, kaj ĉiujn alkurintojn kompati aŭ dezirege serĉi amatajn estaĵojn. Mi parolis kun Buigues, mi premis lian manon, ne vidante, sur tiu ĉi senmova kaj kruda vizaĝo, la rajtan elmontron de iu, kiu faris ion eksterordinaran sed de iu, kiu modeste plenumis sian devon. »

Kiam ĉe la nokto la estroj de Kartaheno aliris al la promontoro Palos, la marveturantoj estis jam kiel eble helpitaj, kaj eĉ ŝipmaŝinisto, kiu alvenis teren tute nuda, paradis en sia nova kaj bela vesto de ministro.

Post ok tagoj la maro komencis demeti sur la marbordon tien kaj ĉien kadavrojn de la malfeliĉuloj, elvokante la bedaŭron kaj la kompaton de la tieaj loĝantoj. Tamen pri tio oni ne povas insulti la maron ĝin alnomante perfida, laŭ malnova kutimo, ĉar nun, kiel ofte okazas, ne la elementoj sed la homa nesingardo kaŭzis la homajn malfeliĉojn.

RICARDO CODORNIU.

RESPONDOJ

DE

D^{ro} L. L. ZAMENHOF

I. — Al S^{ro} C. B. — *Pri la esperanta stilo.* — En mia traduko de la Revizoro troviĝas iafaje frazoj ne tuj kompreneblaj; precipe ofte vi trovos tiajn frazojn en la paroloj de Osip. Tamen ne ĝusta estas via supozo, ke tiuj frazoj estas laŭvorta traduko de la rusa stilo. Osip parolas ne per stilo tute logika kaj literatura, sed per stilo de malklera rusa servisto, kaj mi devis almenaŭ *iom* konservi tiun stilon, por ne forpreni de liaj paroloj ilian tutan karakterecon. Li ofte simple *kriptigas* la vortojn. Mi penis tion ĉi eviti, ĉar, se por la *leganto* oni povus doni klarigojn en la malsupro de la paĝo, al la *aŭdanto* en la teatro oni tion ĉi ne povas fari. Nur en unu loko mi devis uzi « registreto » anstataŭ « kolegia registratoro » (malalta ofica rango en Rusujo), kaj, anstataŭ doni enuigajn klarigojn, mi simple donis al la vorto signetojn de citado, por montri, ke la vorto estas ne normala. En aliaj lokoj mi uzis esprimojn ne ĝustajn, tamen ne kripligitajn (ekzemple mi intence uzis « kartetoj » anstataŭ « kartoĵ » [ludaj], « publikajo » anstataŭ « publikeco » k. t. p.) Mi esperas, ke la leganto aŭ aŭdanto facile komprenos, ke tio ĉi estas ne stilo de bona Esperanto, sed stilo de malklera homo, aŭ speciala stilo de tiu aŭ alia prezentata persono.

Kelkaj Esperantistoj pensas, ke mi uzas en miaj verkoj stilon slavan. Tia opinio estas tute erara. Estas vero, ke slavoj ofte posedas en Esperanto pli bonan stilon, ol germanoj aŭ romanoj; sed tio ĉi venas ne de tio, ke la stilo en Esperanto estas slava, sed nur de tio, ke la slavaj lingvoj havas vortordon pli simplan kaj sekve ankaŭ pli proksiman al la vortordo en Esperanto. La vera stilo Esperanta estas nek slava, nek germana, nek romana, ĝi estas — aŭ almenaŭ devas esti — nur stilo simpla kaj logika.

Tamen ĉio devas esti en ĝusta mezuro. Ankaŭ en Esperanto troviĝas diversaj (ne multaj) idiotismoj, kaj tute malprave kelkaj Esperantistoj ilin kontraŭbatalas, ĉar lingvo *absolute* logika kaj tute sen idiotismoj estus lingvo sen viva kaj tro peza; sed kvankam kelkaj el la Esperantaj idiotismoj estas prenitaj *ankaŭ* el la lingvoj slavaj (dum aliaj estas prenitaj el aliaj lingvoj), ili tamen estas ne slavismoj, sed *esperantismoj*, ĉar ili fariĝis *parto de la lingvo*.

La stilo Esperanta ne imitas blinde la stilojn de aliaj lingvoj, sed havas sian karakteron tute *specialan* kaj *memstaran*, kiu ellaboriĝis en la daŭro de longa praktika uzado de la lingvo kaj pensado en tiu ĉi lingvo antaŭ ol la lingvo estis publikigita. Se iu slavo ne

havas ankoraŭ sufiĉe da *sperto* en la lingvo kaj volas traduki en Esperanton laŭvorte el sia nacia lingvo, lia stilo estos tiel same malbona kaj sensenca, kiel la Esperanta stilo de nesperta romano aŭ germano. Por ekzemplo mi citos al vi pecon de unu el tiuj leteroj, kiujn mi ofte ricevas de rusoj, kiam ili ellernis la gramatikon kaj vortojn de Esperanto, sed ne konas ankoraŭ ĝian stilon kaj tradukas laŭvorte el sia nacia lingvo. Komparu la stilon de tiu ĉi peco (gramatike kaj vortare senerara!) kun la stilo Esperanta, kaj tiam vi tuj vidos, kiel erara estas la opinio de kelkaj personoj pri la « slaveco » de la Esperanta stilo :

« Fava Regnestro! Honoro havas alkuŝigi, kio laŭ kaŭzo de antaŭskribita al mi kun kuracisto kuraco mi en efektiva tempo ne en stato elpleni de donita kun mi al vi promeso; apud kio postaperigas, ke mi turnes sin al domo tra du monatoj, ne pli frue de fino de Aŭgusto ».

Tiu ĉi sama peco en stilo *Esperanta* sonus tiamaniere :

« Estimata sinjoro! Mi havas la honoron raportii al vi, ke kaŭze de kuracado, rekomendita al mi de la kuracisto, mi en la nuna tempo ne povas plenumi la promeson, kiun mi donis al vi; mi ankaŭ sciigas vin, ke mi revenos hejmen post du monatoj, ne pli frue ol en la fino de Aŭgusto. »

2. — Al S^{ro} L. M. — *Pri la uzado de la artikolo.* — Tute vane vi faras al vi multe da klopodoj kun la uzado de la artikolo. Vi devas memori, ke en nia lingvo la uzado de la artikolo ne estas deviga; sekve la plej bona maniero de agado estas jena : uzu la artikolon tiam, kiam vi scias certe, ke ĝia uzado estas necesa kaj postulata de la logiko, sed en ĉiuj *dubaj* okazoj tute ĝin ne uzu. Pli bone estis ne uzi la artikolon en tia okazo, kiam ĝi estas necesa, ol uzi ĝin tiam, kiam la logiko kaj la kutimoj de ĉiuj popoloj ĝin malpermesas. Se vi ekzemple diras « venis tago, kiun mi tiel longe atendis », via frazo estos ne tute bonstila, sed ne rekte erara, kvankam oni devus tie ĉi diri « la tago »; sed se vi diros « hodiaŭ estas la dimanĉo » anstataŭ « hodiaŭ estas dimanĉo », tiam vi faros rekte *eraron*, kiu estos malagrabla por la oreloj de ĉiu bona esperantisto.

3. — Al S^{ro} H. H. — *Pri sidiĝi kaj eksidi.* — Vi estas prava : anstataŭ « sidiĝu » estus pli bone diri « sidigu vin » aŭ « eksidu »; tamen ĉar la formo « sidiĝu » jam de tre longe estas uzata preskaŭ de ĉiuj esperantistoj, tial ĝi fariĝis jam « esperantisimo » kaj nomi ĝin eraro oni jam ne povas. Ne sole en naturaj lingvoj, sed ankaŭ en lingvo artefarita ĉio, kio estas uzata de la plimulto de bonaj verkistoj, devas esti rigardata kiel bona, se ĝi eĉ ne estas absolute logika; ĉar se ni postulos ĉiam nur logikon *absolutan*, tiam la libera uzado de lingvo artefarita fariĝos tute ne ebla, ĉar tiam malaperos ĉiu utileco de longa ekzerciĝado kaj en la deka jaro de uzado de la lingvo, kiel en la unua jaro, ĉiu devus konstante tro longe pripensadi kaj pezadi ĉiun sian vorton. Tamen la diferenco inter lingvo natura kaj lingvo artefarita konsistas en tio, ke, dum en la unua oni devas uzi *nur* tiujn formojn, kiujn uzas bonaj verkistoj, kaj uzado de formo pli logika estas, *malpermesata*, — en lingvo artefarita ĉiu havas la rajton uzi formon pli

logikan, kvankam neniu ĝis nun ĝin uzis, kaj li povas esti konvinkita, ke se lia formo estas efektive bona, ĝi baldaŭ trovos multajn imitantojn kaj iom post iom elpuŝos la malpli logikan, kvankam ĝis nun pli uzatan formon malnovan.

4. — Al S^{ro} B. L. — *Pri la apostrofado de l' artikolo.* — La esprimo « reunuigi l'homaron » estas efektive nebona, ĉar apostrofi la artikolon oni povas nur post prepozicio, kiu finiĝas per vokalo. Sed la neobservado de tiu ĉi regulo, kiu estis donita *ne en la gramatiko*, sed nur en la « Ekzercaro » (§ 27), estas ne *eraro*, sed nur peko kontraŭ *boneco de la stilo*. Sekve en *prozo* tiu ĉi regulo devas esti observata, sed en *versoj*, kie pro « licentia poetica » oni ofte permesas al si deflankiĝojn de la ordinara stilo, la neobservado de la supre donita regulo (aŭ pli ĝuste *konsilo*) ne estas eraro. En versoj ni devas nomi « eraro » nur deflankiĝojn de la *gramatiko* (ekzemple la apostrofado de adjektivo, uzadon de diversaj kontraŭgramatikaj formoj k. t. p., kio estas tre ofte renkontata ĉe la komencantaj Esperantaj versistoj).

5. — Al S^{ro} L. C. — *Pri propaganda artikolo.* — La zorge ellaborita granda artikolo « Esenco kaj estonteco de la ideo de lingvo internacia » (presita en la « Fundamenta Krestomatio » paĝo 268) estas verkita *ne* de S^{ro} L. de Beaufront, sed de *alia* persono, kiu deziras resti anonima. S^{ro} de Beaufront nur *legis* eltiron el tiu ĉi artikolo, tradukitan de li en lingvon francan) en la kongreso de l'« Association Française pour l'Avancement des Sciences » en 1900. Li diris tion ĉi ankaŭ siatempe en la gazeto L'Espérantiste, kiam li reprenis tie diversajn partojn de tiu artikolo. Sekve se vi diras, ke al la esperantismo konvertis vin nur tiu artikolo, dum ĉiuj aliaj ĝistiamaj propagandaj artikoloj vin ne povis konvinki, — vi ŝuldas vian konverton al la dirita persono *anonima*. Atentan legadon de tiu artikolo ni varmege rekomendas al ĉiu Esperantisto, kiu havas iajn dubojn pri la certa estonteco de nia afero aŭ kiu timas iajn venontajn konkurantojn de Esperanto.

LAZARO LUDOVIKO ZAMENHOF.

BIBLIOGRAFIO

« LA REVUO » *raportas pri novaj verkoj, nur kiam la Redakcio donace ricevis du ekzemplerojn.*

Foto-Revuo internacia. — Ĉefredaktoro : CH. VÉRAN; ĉe *Charles Mendel*, 118ma, rue d'Assas, Paris. Jarabono : Fr. 5 ; unu numero, 50 centimoj.

Redaktata en franca kaj esperanta lingvoj, tiu nova gazeto ilustrata multe utilos al la fotografantoj kiuj deziras atingi bonajn prosperojn en sia arto. En ĝi ili trovos multajn praktikajn konsilojn, sciigojn kaj perfektigitaj procedojn, kiuj evitos al ili multajn erarojn kaj malsukcesojn en iliaj operacioj.

Solvita demando de internacia lingvo. — H. T. Rjahovski.

En la lingvo bulgara eliris nova libreto, en kiu la aŭtoro analizas la demandon pri internacia lingvo. La solvon de tiu ĉi demando la aŭtoro vidas en Esperanto. En la dua parto de la libreto ni trovas plenan gramatikon de lingvo kaj sufiĉe detalan raporton pri la 2^a kongreso. La libreto estas plena de entuziasmo por nia afero kaj povas servi kiel bona propagandilo inter Bulgaroj.

El la historio de Esperanto. — Biblioteko : Neŭtrala lingvo internacia Esperanto. N° IV^a. 1 vol. 32-paĝa; ĉe TH. ČEJKA, Bystrice-Hostýn (Moravio) Aŭstrujo ; Prezo : 30 h (Fr. 0,35).

Sub tiu titolo S^{ro} Čejka el Moravujo eldonis la bone konatan leteron de D^{ro} Zamenhof pri la deveno de Esperanto, eltiritan el la privata letero al N. Borovko kaj paroladon de Kabe okazintan dum la 1^a kongreso.

Kuracisto per batoj. — Triakta proza komedio de LEANDRO FERNANDEZ-MORATIN, tradukis VICENTE IN-

GLADA, 1 vol. 51-paĝa; ĉe *La Suno Hispana*; prezo : 0,50 pesetoj.

Tre amuza komedieto. Lignohakisto per la venĝo de sia edzino fariĝas kontraŭvole glora kuracisto. La mistifikado tamen fine elmontriĝas, kaj malfeliĉan kuraciston atendas malagrabla epilogo. Sed ĉar en komedio ĉio finiĝas bone — nia lignohakisto feliĉe evitas pendigon, kiun oni jam preparis por li.

Ni ne scias ĉu *Fernandez-Moratin* vivis antaŭ aŭ post la franca *Molière*, sed tiu « Kuracisto per batoj » estas preskaŭ laŭvorta traduko de la « Médecin malgré lui » de Molière; nur la lokoj de agado kaj kelkaj detaloj estas ŝanĝitaj. Verŝajne el ambaŭ aŭtoroj la imitinto estas la hispana, ĉar en lia komedieto la aktoroj fumas cigaredojn, kio ne estis ebla en la tempo de Molière.

« Tra Berna Oberlando ». — Ilustrita gvidlibro verkita de TH. HOPF, 1 vol. 32-paĝa; eldonita de *Oscar Hopf*.

Je la okazo de la 2^a kongreso aperis gvidlibreto tra Berna Oberlando. Ŝajnas al ni, ke estas tute superflue laŭdi la bonan ideon de nia samideano S^{ro} Hopf. Bela eksterajo, luksa papero kaj belaj ilustraĵoj faras el tiu ĉi gvidilo ŝatindan ornamon de salontabloj. Sur la antaŭa paĝo de la kovrilo ni vidas montran vidaĵon kaj lagon kun ŝipeto, sur kies velo vidiĝas esperantista stelo. Sur la dorsa paĝo ni trovas zorge faritan karton de la tuta Svisujo. Ni esperas, ke ĝia aŭtoro daŭrigos sian laboron kaj iom post iom niaj samideanoj povos vojaĝi tra Svisujo kun la helpo de esperantistaj gvidiloj.

KRONIKO

Trija Esperanta Kongreso. — *Letero malfermata al la Legantoj de la Revuo.* — Kiam la Angloj alveturis Ĝenelon por la DUA, ili ja kredis, ke la urbo por la TRIA estis jam elektita. Konstatinte sian eraron, ili tuj invitis la Esperantistaron viziti Anglujon dum Aŭgusto 1907. La Kongreso kore akceptis, kaj rekomendis la elekton de urbo sufiĉe malgranda, por ke la Kongreso nepre ricevu multe da publika atento.

Tuj post la akcepto, la ĉeestantoj Anglaj elektis Provizoran Organizan Komision, kaj post la reveno en Anglujon, la Brita Esperanta Asocio plene aprobis tiun elekton, kaj la Komision tiamaniere fariĝis ne nur provizora, sed definitiva.

La membroj de la Komision estas D^{ro} George Cunningham M. A. (Cantab) D. M. D. (Harvard), Skota dentkuracisto; D^{ro} John Pollen C. I. E., L. L. D., Leŭtenanto-kolonelo V. D. Irlanda Advokato; kaj S^{ro} H. Bolingbroke Mudie L. K., O. K., Angla membro de la Londona Borso.

Reveninte en Anglujon la *Trio* komencis tre entuziasme laboradi, kaj hodiaŭ deziras sendi al la Legantoj de *La Revuo* mallongan raporton pri la progreso jam farita. La elektita loko estas la glora kaj ĉiekonata universitata urbo Cambridge, je 80 kilometroj de Londono norden.

En oktobro la *Trio* organizis paroladon pri Esperanto kaj profesoro Sims Woodhead afable donis al ĝi la uzon de tute nova salonego ĉe la Medicina fakto de la Universitato. La eminenta filologiisto profesoro-pastro W. W. Skeat konsentis prezidi, kaj liaj varmaj laŭdoj de Esperanto havis tre gravan efikon ĉe la tuta Universitato kaj urbo.

Iom poste, la *Trio* verkis leterojn petantajn afablan helpon dum la

kongresaj tagoj de la Universitataj kaj Urbaj Estroj.

La rezultato estas jena :

1° La *Universitata Konsilantaro* rekomendis al la *Senato* doni al ni la liberan uzon de diversaj Universitataj ĉambregoj dum la Kongreso.

2° La *Urba Konsilantaro* decidis doni al la Organiza Komision senpagan uzon de la *Guildhall* (Urbestrejo) kun orgeno, *Corn Exchange* (Grenvendejoj) kaj ĉiuj municipalaj konstruaĵoj de Aŭgusto 12 ĝis 17, de 1907, datoj de la oficiala Kongreso.

Kiam la Legantoj de *La Revuo* vidis mem ĉe la Kongreso tiujn ĉi vastajn salonegojn, ili plene komprenis la tre gravan signifon de la malavara simpatio de la du Estraroj.

La *Trio* elektis por devizo *Havu Fidon*, kaj ĝi esperas, ke la tutmonda Esperantistaro plenumos ĝian deziregon, ke la *Triumfo* estu *Epokofaranta Kongreso*. — LA ORGANIZA KOMISIO DE LA TRIA ESPERANTA KONGRESO.

Ni estas konvinkitaj, ke ni esprimas la intiman personon de ĉiuj Esperantistoj, kiam ni kore dankas je la nomo de la tuta Esperantistaro, la Organizan Komitaton pri la granda sukceso de ĝia agado. Cetere ni ĉiuj bone konas tiun laboreman kaj energian *Trion* de sindonaj viroj, kaj la sola fakto, ke tiu *Trio* estas komisiita por organizi la venontan kongreson nepre certigas ĝian plenan sukceson. — LA REDAKCIO.

El Germanujo. — En Berlino paroladis la 7 de novembro la fama germana scienculo profesoro D^{ro} OSTWALD pri la internacia helpa lingvo kaj ĝia signifo por la scienco, tekniko kaj la komercaj interrilatoj. Eminentaj riprezentantoj de la scienco, instruado, komerco kaj de la gazetaro ĉeestis la paroladon; la

vasta salonego de la komerca supera lernejo pleniĝis ĝis la lasta seĝo, pro kio multaj personoj devis stari. La sprita paroladisto pruvis, ke la lingvo latina ne povas fariĝi tutmonda lingvo internacia ĉar ĝi estas pro tiu ĉi celo malfacila kaj tute ne aplikebla al niaj modernaj esprimoj. Li tre lerte rebatas la proponon pri la lingva triligio (germana, franca, angla) faritan antaŭ ne longe de la eksrektoro DIELS kaj prave konkludas, ke la naciaj lingvoj ne povas solvi la problemon. Nur lingvo arte kreita, posedanta la internacian karakteron povas fariĝi tutmonda lingvo. D^{ro} OSTWALD detale priparolas la internacian lingvon de D^{ro} ZAMENHOF, « Esperanto », en kiu li trovas la deziratan solvon. Li parolas pri ĝia granda disvastiĝo kaj ĝia praktika parolebleco pruvita ĉe la Bulonja kaj Ĝeneva kongresoj kaj rebatas la riproĉojn faritajn kontraŭ Esperanto de D^{ro} DIELS. Per kelkaj statistikaj sciigoj pri la stato de Esperanto kaj per la deziro, ke

oni enkonduku tiun ĉi lingvon en la elementajn lernejojn, kiel oni ĝin jam faris en Francujo kaj Anglujo kun sukceso, la paroladisto finas sian valorplenan paroladon. La varmegan aplaŭditan sekvis plilonga diskutado, kiun ankaŭ partoprenis profesoro STEIN el Bern, kvankam ne tre favora por Esperanto. Kelkaj versaĵoj deklamitaj de Esperantisto, kiuj pruvis la flekseblecon kaj la belsonecon de Esperanto, finis la diskutadon.

En la gazeto *Preussische Jahrbücher*, en kiu aperis la tuta parolado de rektoro DIELS, estas nun publikigita lerta respondo de profesoro D^{ro} SCHMIDT el Potsdam, prezidanto de la Esperantista Grupo berlina.

Alia artikolo, rebatanta la Diels'-ajn argumentojn de D^{ro} COUTURAT aperos baldaŭ en la tre grava revuo *Deutsche Revue*.

La parolado de profesoro D^{ro} OSTWALD estas publikigota en *Westermanns' Monatshefte*. — J. B.

GRAVA KONKURSO

La Revuo decidis malfermi konkurson inter siaj abonantoj.

Kondiĉoj de la literatura konkurso :

1^a Verki originalan (netradukitan) novelon, rakonton, komedion aŭ dramon en prozo, de tia longeco, ke, post enpresado en *La Revuo*, ĝi havu ne malpli ol 6 paĝoj kaj ne pli ol 12 paĝoj. Skribi ĝin plej legeble nur sur unu flankon de l'paperfolioj.

2^a Sendi, per rekomendita poŝto, la manuskripton al la Redukcio de « *La Revuo* » antaŭ la 1^a de januaro 1907 (lasta templimo), kaj aldoni al la manuskripto la banderolon de *La Revuo*, kiu pravas ke la sendanto estas aboninto aŭ korespondanto, aŭ sendi monon por abono de unu jaro.

Premioj : — La juĝantaro samtempe atentos a elegantecon de la stilo kaj la intereson de la teksto. Ĝi disdonos la sekvantajn premiojn :

1^a PREMIO : Fr. 200. — 2^a PREMIO : Fr. 100. — 3^a PREMIO : Fr. 50.

La aliaj aŭtoroj de bonaj tekstoj ricevos ĉiu po dek frankoj da libroj.

La premiitaj tekstoj estos enpresitaj en « *La Revuo* » dum la jaro 1907.

La Redukcio konservos por si la rajton enpresi, post korekto se bezone, la nepremiitajn tekstojn.

Ĉiu aŭtoro de enpresita teksto ricevos senpage 10 ekzemplerojn de la n^o de « *La Revuo* », kiu entenos lian tekston.

ATENTU, ke la lasta templimo estas, 1^a de Januaro 1907!!

Le gérant : CH. SCHIFFER.

Coulommiers. — Imp. PAUL BROADARD.

LA REVIZORO

Komedio en kvin aktoj

DE

N. V. GOGOL

AKTO KVARA ¹

La sama ĉambro en la domo de la urbestro

SCENO I.

Eniras singarde, preskaŭ sur la pintoj de la piedoj : AMMOS FJODOROVİĈ, ARTEMIJ FILIPPOVIĈ, POŝTESTRO, LUKA LUKIĈ, DOBĈINSKIJ kaj BOBĈINSKIJ, en plene paradaj uniformoj. La tuta sceno estas parolata per mallaŭtigata voĉo.

AMMOS FJODOROVİĈ *starigas ĉiujn duonronde.* — Pro Dio, sinjoroj, pli rapide faru rondon kaj observu pli da ordo! Ni ne devas malplaĉi al li : li veturas en la palacon, li komandas al la regna konsilantaro! Arangŭ vin laŭ milita maniero! nepre laŭ milita maniero! Vi, Pjotr Ivanoviĉ, metu vin je tiu ĉi flanko, kaj vi, Pjotr Ivanoviĉ, stariĝu ĉi tie. (*Ambaŭ Pjotr Ivanoviĉ'oj alkuras sur la pintoj de la piedoj.*)

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Kiel vi volas, Ammos Fjodoroviĉ, sed ni devus ion entrepreni.

AMMOS FJODOROVİĈ. — Kaj kion nome?

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Nu, oni scias, kion.

AMMOS FJODOROVİĈ. — Ŝovi en la manon?

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Nu jes, ekzemple ŝovi en la manon.

AMMOS FJODOROVİĈ. — Estas danĝere, diablo ĝin prenu! Li faros krion : li ja estas regna homo. Sed eble en formo de donaco de la flanko de la nobelaro por ia monumento.

1. Vidu la numerojn 1, 3 kaj 4.

POŝTESTRO. — Aŭ diri ekzemple : « Jen per la poŝto alvenis mono, pri kiu oni ne scias, al kiu ĝi apartenas. »

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Atentu, ke li per la poŝto ne forsendu vin ien malproksimen. Aŭskultu : ĉi tiuj aferoj ne tiamaniere estas farataj en bonorda regno. Kial ni tie ĉi estas kvazaŭ tuta eskadrono? Prezenti sin oni devas unuope, kaj sen atestantoj fari... nu, kion oni bezonas, — ke eĉ la oreloj ne aŭdu! Jen tiel oni faras en societo bonorda! Nu, jen vi, Ammos Fjodoroviĉ, komencu la unua.

AMMOS FJODOROVIĈ. — Jam pli bone komencu vi! En via institucio la eminenta vizitanto manĝetis panon.

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Pli bone estos, se tion faros Luka Lukiĉ, kiel kleriganto de la junularo.

LUKA LUKIĈ. — Mi ne povas, mi ne povas, sinjoroj! Mi konfesas, mi estas tiel edukita, ke kiam ekparolas kun mi persono, kiu havas rangon per unu grado pli altan, mia animo tuj forkuras kaj mia lango engluigas en koton. Ne, sinjoroj, liberigu min, mi petas, liberigu min!

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Nu, Ammos Fjodoroviĉ, krom vi ni neniu havas. Ĉe vi kun ĉiu vorto kvazaŭ Cicerono deflugas de la lango.

AMMOS FJODOROVIĈ. — Nu, nu! Cicerono! Vidu, kion ili elpensis! Se mi ian fojon entuziasmiĝas, parolante pri doma hundaro aŭ pri ĉashundo....

ĈIUJ, *sin premas al li*. — Ne, vi ne sole pri hundoj, vi ankaŭ pri la turo de Babelo bonege parolas.... Ne, Ammos Fjodoroviĉ, ne forlasu nin, estu patro por ni!... Ne, Ammos Fjodoroviĉ!

AMMOS FJODOROVIĈ. — Lasu min trankvila, sinjoroj. (*Oni aŭdas paŝadon kaj tusetadon en la ĉambro de Ĥlestakov. Ĉiuj konkure rapidas al la pordo, sin puŝas kaj penas eliri; tiu aŭ alia ricevas ekpremon. Oni aŭdas mallaŭtajn ekkriojn :*)

VOĈO DE BOBĈINSKIĬ. — Oj, Pjotr Ivanoviĉ, Pjotr Ivanoviĉ, vi piedpremis mian piedon.

VOĈO DE ZEMLANIKA. — Lasu, sinjoroj, ke mi ne mortu sen pentofaro, — vi tute min kunepremis!

(*Oni aŭdas ankoraŭ kelkajn ekkriojn : aj! aj! Fine ĉiuj sin elpuŝas kaj la ĉambro restas malplena.*)

SCENO II.

ĤLESTAKOV sola.

ĤLESTAKOV *sola, eliras kun postdormaj okuloj.* — Ŝajnas al mi, ke mi diligente ronkis. Kie ili prenis tiajn matracojn kaj kusenegojn? Mi eĉ ekŝvitis. Ŝajnas al mi, ke ili hieraŭ ion subŝovis al mi ĉe la matenmanĝo, en la kapo ĝis nun io frapas. Mi vidas, ke tie ĉi oni povas agrable pasigi la tempon. Mi amas gastamecon, kaj mi konfesas, al mi pli plaĉas, ke oni estas kompleza por mi el la pura koro kaj ne pro intereso. Kaj la filino de la urbestro estas tute ne malbela, kaj ankaŭ la patrino estas tia, ke oni povus ankoraŭ.... Ne, mi ne scias, sed al mi efektive plaĉas tia vivo.

SCENO III.

ĤLESTAKOV kaj AMMOS FJODORoviĈ.

AMMOS FJODORoviĈ *enirante kaj haltante, al si mem.* — Dio, mia Dio! elportu min feliĉe; miaj genuoj tute fleksiĝas. (*Laŭte, streĉinte sin kaj subtenante la spadon per la mano.*) Mi havas la honoron prezenti min: juĝisto de la ĉi tiea juĝejo, kolegia asesoro Ljapkin-Tjapkin.

ĤLESTAKOV. — Mi petas, sidigu. Vi do tie ĉi estas juĝisto?

AMMOS FJODORoviĈ. — De la jaro 1816 mi estis elektita por tri jaroj laŭ la volo de la nobelaro kaj mi daŭrigadis mian oficon ĝis la nuna tempo.

ĤLESTAKOV. — Estas tamen profita afero esti juĝisto?

AMMOS FJODORoviĈ. — Por tri trijaraj serioj mi estas rekomendita por la ordeno de Vladimiro de kvara grado pro aprobo de la estraro. (*Al si mem.*) Kaj la mono estas en la pugno, sed la pugno estas tuta en fajro.

ĤLESTAKOV. — Ha, al mi plaĉas Vladimiro. Jen Anno de la tria grado jam ne tiel plaĉas al mi.

AMMOS FJODORoviĈ, *elŝovante iom post iom antaŭen la fermitan pugn.* *Al si mem.* — Mia Dio! mi ne scias, kie mi sidas! Kvazaŭ brulantaj karboj estas sub mi.

ĤLESTAKOV. — Kion vi tie havas en la mano?

AMMOS FJODORoviĈ, *konfuziĝinte kaj faligante la banknotojn sur la plankon.* — Nenion, sinjoro.

ĤLESTAKOV. — Kiel nenion? Mi vidas, ke mono elfalis el via mano.

AMMOS FJODORoviĉ, *tremante per la tuta korpo*. — Tute ne, sinjoro! (Al si mem.) Ho, mia Dio! Jen mi jam estas transdonita al la juĝo! Oni jam alsendis veturileton, por kapti min!

ĤLESTAKOV, *levante la monon*. — Jes, ĝi estas mono.

AMMOS FJODORoviĉ, *al si mem*. — Nu, ĉio estas finita, — mi pereis.

ĤLESTAKOV. — Ĉu vi scias? donu ĝin al mi prunte.

AMMOS FJODORoviĉ, *rapide*. — Certe, certe... kun granda plezuro. (Al si mem.) Nu, pli kuraĝe, pli kuraĝe! Savu min, Sankta Dipatrino!

ĤLESTAKOV. — Vidu, mi en la vojo tro multe elspezis: tio kaj alio.... Cetere, mi el la bieno tuj resendos al vi la monon.

AMMOS FJODORoviĉ. — Ha, mi petas vin, kion vi diras! Jam sen tio ĝi estas tia honoro.... Kompreneble, per mia malforta povo, per diligenteco kaj fervoro rilate la estraron... mi penos meriti.... (*Leviĝas de la seĝo, sin streĉas kaj tenas la manojn laŭlonge la kruroj.*) Mi ne kuraĝas pli tedi vin per mia alestado. Ĉu vi ne donos ian ordonon?

ĤLESTAKOV. — Kian ordonon?

AMMOS FJODORoviĉ. — Mi volis diri, ĉu vi ne donos ian ordonon al la ĉi tiea distrikta juĝejo?

ĤLESTAKOV. — Por kio do? Mi ja nun ĝin tute ne bezonas; ne, nenion. Mi profunde vin dankas.

AMMOS FJODORoviĉ, *salutante kaj forirante, al si mem*. Nu, la urbo estas nia!

ĤLESTAKOV, *post la foriro de la juĝisto*. — La juĝisto estas bona homo!

SCENO IV.

ĤLESTAKOV kaj la POŜTESTRO, *eniras streĉiĝinte, en uniformo, subtenante la spadon*.

POŜTESTRO. — Mi havas la honoron min prezenti: poŝtestro, kortega konsilanto Ŝpekin.

ĤLESTAKOV. — Ha, mi vin petas! Mi tre amas agrablan societeton. Sidiĝu. Vi ja ĉiam tie ĉi loĝas?

POŜTESTRO. — Tute vere.

ĤLESTAKOV. — Al mi plaĉas la ĉi tiea urbeto. Kompreneble, ĝi ne

estas tre multehoma — sed tio ĉi ne estas grava. Ĝi ja ne estas ĉefurbo. Ĉu ne vere, ĝi ja ne estas ĉefurbo?

POŝTESTRO. — Absolute vere.

ĤLESTAKOV. — Nur en la ĉefurbo ekzistas ja bon-tono kaj ne ekzistas provincaj anseroj. Kia estas via opinio, ĉu ne vere?

POŝTESTRO. — Tute vere. (*Al si mem.*) Li tamen tute ne estas fiera; pri ĉio li demandas.

ĤLESTAKOV. — Kaj tamen ja konfesu, oni ja ankaŭ en malgranda urbeto povas pasigi la vivon feliĉe?

POŝTESTRO. — Tute vere.

ĤLESTAKOV. — Laŭ mia opinio, kion oni bezonas? Ni bezonas nur, ke oni nin estimu, sincere amu, — ĉu ne vere?

POŝTESTRO. — Tute ĝuste.

ĤLESTAKOV. — Mi konfesas, mi ĝojas, ke vi havas tian saman opinion, kiel mi. Oni, kompreneble, nomos min stranga, sed mi havas tian karakteron. (*Rigardante al li en la okulojn, diras al si mem.*) Nu, mi provu peti de tiu ĉi poŝtestro pruntedonon. (*Laŭte.*) Kian strangan okazon mi havis: en la vojo mi elspezis mian tutan monon. Ĉu vi ne povas doni al mi prunte tricent rublojn?

POŝTESTRO. — Kial do ne? Mi rigardos ĝin kiel la plej grandan feliĉon. Jen, mi petas. El la tuta koro mi estas preta servi al vi.

ĤLESTAKOV. — Mi vin tre dankas. Kaj mi, mi konfesas, terure ne amas rifuzi al mi ion en la vojaĝo; kaj eĉ por kio tion fari? Ĉu ne vere?

POŝTESTRO. — Tute ĝuste. (*Leviĝas, streĉiĝas kaj subtenas la spadon.*) Mi ne kuraĝas plu tedi per mia alestado.... Ĉu vi ne faros ian rimarkigon pri la aferoj de la poŝta administrado?

ĤLESTAKOV. — Ne, nenion.

(*La poŝtestro salutas kaj foriras.*)

ĤLESTAKOV, *ekfumante cigaredon*. — La poŝtestro, ŝajnas al mi, estas ankaŭ tre bona homo; almenaŭ komplezema li estas. Mi amas tiajn homojn.

SCENO V.

ĤLESTAKOV kaj LUKA LUKIĈ, kiu estas preskaŭ enpuŝata tra la pordo.

Post li oni aŭdas voĉon preskaŭ laŭte: « Kion vi timas? »

LUKA LUKIĈ, *streĉiĝante kun tremo kaj subtenante la spadon*. — Mi havas la honoron min prezenti: inspektoro de lernejoj, titola konsilanto Ĥlopov.

ĤLESTAKOV. — Ha, mi petas! Sidiĝu, sidiĝu! Ĉu vi ne deziras cigaredon? (*Donas al li cigaredon.*)

LUKA LUKIĈ, *al si mem, ŝanceliĝante.* — Jen vi havas! Tion ĉi mi jam tute ne atendis. Ĉu preni aŭ ne preni?

ĤLESTAKOV. — Prenu, prenu; ĝi estas bona cigaredo. Kompreneble, ne tia kiel en Peterburgo. Tie, mia sinjoro, mi fumadis cigaredojn po dudek-kvin rubloj por cento — oni poste simple kisas al si la manon, kiam oni ĝin elfumis. Jen estas fajro, ekfumu. (*Donas al li kandelon.*)

LUKA LUKIĈ, *provas ekfumi kaj tute tremas.*

ĤLESTAKOV. — Sed ne de tiu ĉi fino!

LUKA LUKIĈ, *de timo elfaligas la cigaredon, ekkraĉas kaj, svinginte per la mano, diras al si mem.* — La diablo ĉion prenu! pereigis la malbenita timemeco!

ĤLESTAKOV. — Mi vidas, vi ne estas amanto de cigaredoj. Kaj mi konfesas, ili estas mia malforta flanko. Jen ankaŭ rilate la virinan sekson, mi neniel povas esti indiferenta. Kiel vi? Kiaj pli plaĉas al vi — brunulinoj aŭ blondulinoj?

LUKA LUKIĈ, *estas en plena embaraso, kion li devas respondi.*

ĤLESTAKOV. — Ne, diru malkaŝe: brunulinoj aŭ blondulinoj?

LUKA LUKIĈ. — Mi ne kuraĝas scii.

ĤLESTAKOV. — Ne, ne, ne elturnu vin! Mi volas nepre ekscii vian guston.

LUKA LUKIĈ. Mi kuraĝas raporti.... (*Al si mem.*) Nu, mi mem ne scias, kion mi parolas.

ĤLESTAKOV. — Ha, ha! Vi ne volas diri. Certe jam ia brunulino enbatis al vi najleton. Konfesu, ŝi enbatis?

LUKA LUKIĈ, *ŝilentas.*

ĤLESTAKOV. — Ha, ha? Vi ruĝiĝis! Vi vidas, vi vidas! Kial do vi ne parolas?

LUKA LUKIĈ. — Mi timiĝis, Via moŝ... ekscel... prin.... (*Al si mem.*) Vendis min la malbenita lango, vendis!

ĤLESTAKOV. — Vi timiĝis? En miaj okuloj efektive estas io, kio inspiras senkuraĝecon. Almenaŭ mi scias, ke neniuj virino povas ilin elteni, ĉu ne vere?

LUKA LUKIĈ. — Tute vere.

ĤLESTAKOV. — Jen stranga okazo min trafis: en la vojo mi elspezis mian tutan monon. Ĉu vi ne povas doni al mi prunte tricent rublojn?

LUKA LUKIĈ, *kaptante sian poŝon, al si mem.* — Nun estos bela

afero, se mi ne havas! Estas, estas! (*Elprenas kaj donas tremante la banknotojn.*)

ĤLESTAKOV. — Mi dankas vin humile.

LUKA LUKIĈ, *streĉigante kaj subtenante la spadon*. — Mi ne kuraĝas plu tedi per mia alestado.

ĤLESTAKOV. — Adiaŭ.

LUKA LUKIĈ, *elkuras rapide kaj diras al si mem*. — Nu, dank'al Dio! Eble li ne enigardos en la klasojn.

SCENO VI.

ĤLESTAKOV kaj ARTEMIJ FILIPPOVIĈ *streĉiginte kaj subtenante la spadon*.

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Mi havas la honoron min prezenti : kurato de kadukulejoj, kortega konsilanto Zemlanika.

ĤLESTAKOV. — Bonan tagon, mi petas vin, volu sidiĝi.

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Mi havis la honoron akompani vin kaj akcepti vin persone en la kadukulejoj konfiditaj al mia administrado.

ĤLESTAKOV. — Ha, jes! mi memoras. Vi tre bone nin regalis per matenmanĝo.

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Mi ĉiam estas preta fervori en servado al la patrujo.

ĤLESTAKOV. — Mi konfesas, ke ĝi estas mia malforta flanko, — mi amas bonan kuirejon. Diru, mi petas, ŝajnas al mi, kvazaŭ hieraŭ vi estis de iom pli malalta kresko, ĉu ne vere?

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Tre povas esti. (*Post kelka silento.*) Mi povas diri, ke mi nenion domaĝas kaj mi fervore plenumas mian servadon. (*Alŝovas sin pli proksime kun sia seĝo kaj parolas mallaŭte.*) Jen la ĉi tiea postestro absolute nenion faras; ĉiuj aferoj estas en granda malordo : la sendaĵoj estas retenataj... volu mem intence esplori. Ankaŭ la juĝisto, kiu ĵus estis antaŭ mia veno, okupas sin nur per ĉasado de leporoj, en la oficejoj li tenas hundojn, kaj lia konduto, se mi devas konfesi antaŭ vi, — kompreneble, pro la utilo de la patrujo, mi devas tion ĉi fari, kvankam li estas mia parenco kaj amiko, — lia konduto estas la plej kondamninda. Ekzistas tie ĉi unu bienhavanto Dobĉinskij, kiun plaĉis al vi vidi; kaj apenaŭ tiu ĉi Dobĉinskij ien eliras el la domo, la juĝisto jam tie sidas ĉe lia edzino, mi povas ĵuri... kaj intence rigardu la infanojn : neni

el ili similas Dobčinskij'n, sed ĉiuj, eĉ la malgranda knabineto, estas veraj portretoj de la juĝisto.

ĤLESTAKOV. — Kion mi aŭdas! kaj mi neniel pensus, ke tiel estas.

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Jen ankaŭ la inspektoro de la ĉi tiea lernejo.... Mi ne scias, kiel la estraro povis konfidi al li tian oficon : li estas pli malbona ol jakobeno, kaj li inspiras al la junularo tiajn malbontendencajn regulojn, ke estas eĉ malfacile tion ĉi esprimi. Ĉu vi ne ordonos, mi ĉion tion ĉi raportos pli bone sur papero?

ĤLESTAKOV. — Bone, vi povas raporti eĉ sur papero. Al mi estos tre agrable. Mi iom amas en enua tempo tralegi ion amuzan.... Kiel estas via nomo? Mi ĉiam forgesas.

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Zemlanika.

ĤLESTAKOV. — Ha jes! Zemlanika. Kaj kiel, diru, mi petas, ĉu vi havas infanetojn?

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Sendube! kvin; du estas jam grandaĝaj.

ĤLESTAKOV. — Ha, grandaĝaj! Kaj kiel ili... kiel ili tion?...

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Tio estas, ĉu ne plaĉas al vi demandi, kiel oni ilin nomas?

ĤLESTAKOV. — Jes, kiel oni ilin nomas?

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Nikolao, Ivano, Elizabeto, Mario kaj Perpetuo.

ĤLESTAKOV. — Tre bone.

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Mi ne kuraĝas tedi per mia alestado, forpreni tempon, destinitan por sanktaj devoj.... (*Salutas kaj intencas foriri.*)

ĤLESTAKOV, *akompanante*. — Ne, nenion malhelpas. Ĝi ĉio estas tre ridinda, kion vi parolis. Mi petas vin, ankaŭ en alia tempo.... Mi tion ĉi tre amas. (*Reiras, kaj malferminte la pordon, krias al la foririnto.*) He, vi! kiel oni vin... mi ĉiam forgesas, kiel estas via nomo kaj patronomo.

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Artemij Filippoviĉ.

ĤLESTAKOV. — Estu tiel bona, Artemij Filippoviĉ. Stranga okazo min trafis : en la vojo mi elspezis mian tutan monon. Ĉu vi ne havas iom da mono por pruntedoni al mi, ekzemple kvarcent rublojn?

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Mi havas.

ĤLESTAKOV. — Ha, kiel bonokaze. Mi humile vin dankas.

SCENO VII.

ĤLESTAKOV, BOBĈINSKIJ kaj DOBĈINSKIJ.

BOBĈINSKIJ. — Mi havas la honoron prezenti min : loĝanto de la ĉi tiea urbo, Pjotr, filo de Ivano, Bobĉinskij.

DOBĈINSKIJ. — Bienhavanto Pjotr, filo de Ivano, Dobĉinskij.

ĤLESTAKOV. — Ha, sed mi vin jam vidis. Ŝajnas al mi, ke vi tiam falis? Nu, kiel fartas via nazo?

BOBĈINSKIJ. — Dank' al Dio! Ne volu maltrankviliĝi : ĝi kovriĝis, tute kovriĝis.

ĤLESTAKOV. — Estas bone, ke ĝi kovriĝis. Mi ĝojas.... (*Subite kaj abrupte.*) Monon vi ne havas?

DOBĈINSKIJ. — Monon? Kiel monon?

ĤLESTAKOV. — Pruntedoni ekzemple mil rublojn.

BOBĈINSKIJ. — Tian sumon, per Dio, mi ne havas. Ĉu ne havas vi, Pjotr Ivanoviĉ?

DOBĈINSKIJ. — Kun mi, mi ne havas, ĉar mia mono, se vi scias, estas deponita en la oficejo de la komuna prizorgado.

ĤLESTAKOV. — Nu, se vi ne havas mil, mi petas cent rublojn.

BOBĈINSKIJ, *serĉante en la poŝoj.* — Ĉu vi, Pjotr Ivanoviĉ, ne havas cent rublojn? Mi havas nur kvardek per banknotoj.

DOBĈINSKIJ, *rigardante en la paperujon.* — Mi havas entute nur dudek-kvin rublojn.

BOBĈINSKIJ. — Sed vi serĉu pli bone, Pjotr Ivanoviĉ! Mi scias, vi havas tie en la poŝo de la dekstra flanko traŝiron, kaj la mono kredeble iel enfalis en la traŝiron.

DOBĈINSKIJ. — Ne, kredu al mi, ankaŭ en la traŝiro ne estas.

ĤLESTAKOV. — Nu, tute egale. Mi ja nur simple tiel diris. Bone, estu sesdek-kvin rubloj.... Tute egale. (*Li prenas la monon.*)

DOBĈINSKIJ. — Mi kuraĝas peti vin pri unu tre delikata cirkonstanco.

ĤLESTAKOV. — Pri kio?

DOBĈINSKIJ. — Afero de tre delikata eco : mia plej maljuna filo, volu vidi, estas naskita de mi ankoraŭ antaŭ la edziĝo.

ĤLESTAKOV. — Jes?

DOBĈINSKIJ. — Tio estas, oni nur tiel diras, sed efektive mi naskis lin tute tiel kvazaŭ en edzeco, kaj ĉion tion mi poste dece fortikigis per leĝa ligo de edzeco. Sekve, volu vidi, mi volas, ke li

nun estu jam tute, tio estas mia leĝa filo, kaj ke li estu nomata tiel, kiel mi, Dobĉinskij.

ĤLESTAKOV. — Bone, li estu nomata: mi konsentas.

DOBĈINSKIJ. — Mi eĉ ne maltrankviligus vin, sed estas domaĝe pro liaj kapabloj. La bubo estas tia... li donas grandajn esperojn: parkere li rakontas diversajn versaĵojn, kaj se li ie trovas tranĉil-eton, li tuj faras malgrandan droŝketon tiel arte, kiel artifikisto. Jen ankaŭ Pjotr Ivanoviĉ scias.

BOBĈINSKIJ. — Jes, grandajn kapablojn li havas.

ĤLESTAKOV. — Bone, bone! Mi zorgos pri tio ĉi, mi parolos... mi esperas... ĉio ĉi tio estos farita, jes, jes... (*Turnante sin al Bobĉinskij.*) Ĉu vi ne havas ankaŭ ion por diri al mi?

BOBĈINSKIJ. — Certe, mi havas tre humilegan peton.

ĤLESTAKOV. — Nome kion, pri kio?

BOBĈINSKIJ. — Mi petas vin plej humile, kiam vi veturos Peterburgon, diru tie al ĉiuj diversaj eminentuloj, senatanoj kaj admiraloj, ke jen, via Ekscelenco, aŭ Princa Moŝto, en tiu kaj tiu urbo loĝas Pjotr Ivanoviĉ Bobĉinskij. Simple tiel diru: loĝas Pjotr Ivanoviĉ Bobĉinskij.

ĤLESTAKOV. — Tre bone.

BOBĈINSKIJ. — Kaj se iel vi havos okazon al la regnestro, tiam vi ankaŭ al la regnestro diru, ke jen via Imperiestra Moŝto, en tiu kaj tiu urbo loĝas Pjotr Ivanoviĉ Bobĉinskij.

ĤLESTAKOV. — Tre bone.

DOBĈINSKIJ. — Pardonu, ke ni tiel tedis vin per nia alestado.

BOBĈINSKIJ. — Pardonu, ke ni tiel tedis vin per nia alestado.

ĤLESTAKOV. — Nenio grava, nenio grava! Al mi estas tre agrable. (*Elakompanas ilin.*)

SCENO VIII.

ĤLESTAKOV sola.

ĤLESTAKOV *sola*. — Tie ĉi estas multe da oficistoj. Ŝajnas al mi tamen, ke ili min prenas por regna homo. Kredeble mi hieraŭ ekŝutis al ili iom da polvo en la okulojn. Kia malsaĝularo! Mi ekskribos pri ĉio al Trjapiĉkin en Peterburgo: li skribadas artikolojn, — nu, li ilin bone prifrapu per la plumo. He, Osip, donu al mi paperon kaj inkon! (*Osip enrigardas tra la pordo kaj diras: « Tuj ».*) Kaj certe, se iu trafos sur la denton de Trjapiĉkin, — tiam gardu vin: pro sprita vorto li eĉ propran patron ne indulgas, kaj monon

li ankaŭ amas. Cetere, ĉi tiuj oficistoj estas bonaj homoj; ĝi estas de ilia flanko bona trajto, ke ili donis al mi prunte. Mi intence trarigardos, kiom da mono mi havas. Jen de la juĝisto tricent; jen de la poŝtestro tricent, sescent, sepcent, okcent... — kia malpura banknoto! — okcent, naŭcent.... Oho! transpaŝas milion.... Nu, venu nun, kapitano, mi volus vin trafi nun! ni rigardu, kiu kiun batos!

SCENO IX.

ĤLESTAKOV kaj OSIP *kun inko kaj papero.*

ĤLESTAKOV. — Nu, kiel? vi vidas, malsaĝulo, kiel oni min regalas kaj akceptas? (*Komencas skribi.*)

OSIP. — Jes, dank' al Dio. Sed vi scias, Ivan Aleksandroviĉ, kion mi diros al vi?

ĤLESTAKOV. — Kion do?

OSIP. — Forveturu de ĉi tie! Per Dio, estas jam tempo.

ĤLESTAKOV, *skribas.* — Jen sensencaĵo! Por kio?

OSIP. — Iale. Lasu ilin ĉiujn al Dio! Vi amuziĝis tie ĉi du tagojn, — nu, estas sufiĉe. Por kio ligiĝi kun ili por longe? Kraĉu sur ilin! Oni ne povas antaŭvidi: eble iu alia alveturos.... Per Dio, Ivan Aleksandroviĉ! Kaj ĉevalojn ili tie ĉi havas tre bonajn, — ni tiel bonege ekruliĝus!...

ĤLESTAKOV, *skribas.* — Ne, mi volas ankoraŭ iom loĝi ĉi tie. Ni lasu ĝis morgaŭ.

OSIP. — Kial morgaŭ! Per Dio, ni forveturu, Ivan Aleksandroviĉ! Kvankam oni akceptas vin kun grandaj honoroj, tamen, vidu, estas pli bone forveturi plej baldaŭe; kredu al mi, oni ja prenis vin por iu alia.... Kaj ankaŭ la patro koleros, ke vi tiel longe restis en la vojo. Kredu al mi, ni ja tiel bonege ekruliĝus! Kaj ĉevalojn oni donus tie ĉi bonegajn.

ĤLESTAKOV, *skribas.* — Nu, bone. Forportu nur antaŭe tiun ĉi leteron; se vi volas, prenu samtempe ankaŭ poŝtoveturan bileton. Sed por tio rigardu, ke la ĉevaloj estu bonaj! Al la veturigistoj diru, ke mi donados po rublo, ke ili rulu min kiel kortegan kurieron kaj ili kantu kantojn! (*Daŭrigas skribi.*) Mi prezentas al mi, Trjapiĉkin mortos de ridado....

OSIP. — Mi sendos, sinjoro, la leteron per ĉi tiea servanto, kaj mi mem pli bone enpakos viajn aĵojn, por ke tempo ne estu vane perdata.

ĤLESTAKOV, *skribas*. — Bone, alportu nur kandelon.

OSIP, *eliras kaj parolas malantaŭ la scenejo*. — He, aŭskultu, mia kara! Forportu la leteron al la poŝto kaj diru al la poŝtestro, ke li akceptu sen mono, kaj diru, ke oni tuj alvenigu al la sinjoro la plej bonan triĉevalan veturilon, kurieran; kaj la koston de veturado, diru, la sinjoro ne pagas: la veturado, diru, estas regnokasa. Kaj ke ĉio fariĝu plej rapide, ĉar alie, diru, la sinjoro koleros. Atendu, ankoraŭ la letero ne estas preta.

ĤLESTAKOV, *daŭrigas skribi*. — Estus interese scii, kie li nun loĝas — en la strato Poŝtoŝticeja aŭ en la Goroŝova? Li ja ankaŭ amas ofte ŝanĝi la loĝejojn kaj ne pagi. Mi adresos divenprove strato Poŝtoŝticeja. (*Faldas la leteron kaj surskribas.*)

OSIP *alportas kandelon, Ĥlestakov sigelas*. Oni aŭdas la voĉon de Derĵimorda: « — Kien vi vin ŝovas, barbulo? Oni diras al vi, ke estas ordonite nenium lasi! »

ĤLESTAKOV *donas al Osip la leteron*. — Prenu, forportu.

VOĈOJ DE KOMERCISTOJ. — Lasu nin, nia kara! Vi ne povas ne lasi: ni venis pro serioza afero.

VOĈO DE DERĴIMORDA. — For, for! Li ne akceptas, li dormas. (*La bruoj pligrandiĝas.*)

ĤLESTAKOV. — Kio tie estas, Osip? Rigardu, pro kio estas la bruoj.

OSIP, *rigardante tra la fenestro*. — Iaj komercistoj volas eniri, sed la policano ilin ne lasas. Ili ŝvingas per paperoj: kredeble ili vin volas vidi.

ĤLESTAKOV, *alirante al la fenestro*. — Kion vi deziras, miaj karaj?

VOĈOJ DE KOMERCISTOJ. — Al via afabla moŝto ni volas nin turni. Ordonu, reganto nia, akcepti petoskribon.

ĤLESTAKOV. — Enlasu ilin, enlasu! ili venu. Osip, diru al ili, ke ili venu. (*Osip foriras.*)

ĤLESTAKOV, *akceptas tra la fenestro petoskribojn, disvolvas unu el ili kaj legas*. — « Al lia altamoŝta ekscelenca moŝta sinjoro financestro, de la komercisto Abdulin.... » Diablo scias, kion li skribis: eĉ ne ekzistas tia titolo!

SCENO X.

ĤLESTAKOV kaj KOMERCISTOJ, *kun korbo da vino kaj kun konusoj da sukero*.

ĤLESTAKOV. — Kio estas al vi, miaj karaj?

KOMERCISTOJ. — Kun plej humila peto ni venas al via afabla moŝto.

ĤLESTAKOV. — Kaj kion vi deziras?

KOMERCISTOJ. — Ne pereigu nin, reganto nia! Maljusteco estas farata al ni tute sen ia kaŭzo.

ĤLESTAKOV. — De kiu?

UNU EL LA KOMERCISTOJ. — Nu, ĉio de la ĉi tiea urbestro. Tia urbestro, ho, reganto mia, neniam ankoraŭ ekzistis en la mondo. Tiajn ofendojn li faras, ke eĉ priskribi ne estas eble. Per senĉesa enloĝigado de soldatoj li tute nin elturmentis, ni ne scias jam kiel nin savi. Ne laŭ decaj agoj li agas. Li ekkaptas per la barbo kaj diras : « Ha, vi, tataro! » Per Dio! Nu, se ni, por tiel diri, ne farus decan respekton al li, — sed ni ja ĉiam plenumas la ordon : kion oni devas doni por vesto al lia edzino kaj filino, — ni kontraŭ tio ne disputas. Sed ne, vidu, al li ĉio ĉi tio ne sufiĉas, — per Dio! Li venas en la magazenon, kaj kion li trovas, li ĉion prenas. Li ekvidas pecon da drapo, li tuj diras : « He, mia kara, tio ĉi estas bona drapo : forportu ĝin al mi. » Kaj ni vole-ne-vole portas, kaj la peco ja enhavas ĉirkaŭ kvindek arŝinoj.

ĤLESTAKOV. — Ĉu vere? Ha, kia fripono li do estas!

KOMERCISTOJ. — Per Dio! Tiam urbestron neniu memoras, simple ni devas ĉion kaŝi en la magazeno, kiam ni lin ekvidas. Tio estas ne sole, por tiel diri, ian delikataĵon, sed eĉ ĉian abomenaĵon, li prenas : sekigitaj prunoj, kiuj jam de sep jaroj kuŝas en la barelo, ĉe mi eĉ komizo ĝin ne volus manĝi, — kaj li la tutan manon tien enŝovas. Lia nomfesto estas en la tago de la sankta Antono, kaj ŝajnas al ni, ni tiam portas jam al li en granda amaso ĉion, kion oni nur povas, nenio mankas al li; sed ne, donu al li ankoraŭ : li diras ke ankaŭ la tago de la sankta Onufrio estas lia nomfesto. Kion fari? Ankaŭ en la Onufria tago ni portas.

ĤLESTAKOV. — Sed tio ĉi ja estas simple rabisto!

KOMERCISTOJ. — Per Dio, vere. Kaj provu nur diri unu vorton de protesto, li tuj sendos al vi en vian domon tutan regimenton por enloĝigi. Kaj se vi nur per io lin kolerigis, li ordonas fermi la pordon : « Mi vin, — li diras, — ne submetos, — li diras, — al korpa puno aŭ al torturo : tion ĉi, — li diras, — la leĝo malpermesas, sed jen, mia kara, vi manĝos ĉe mi haringon! »

ĤLESTAKOV. — Ha, kia malnoblulo! Sed por tio ĉi li devas ja esti sendita rekte Siberion.

KOMERCISTOJ. — Nu, kien ajn via afabla moŝto lin forsendos — ĉio estos bona, nur, por tiel diri, pli malproksimen de ni. Ne rifuzu, nia patro, akcepti nian regalon de bondeziro : ni salutas vin per iom da sukero kaj per korbeto da vino.

ĤLESTAKOV. — Ne, vi tion ĉi ne pensu; mi prenas absolute neniajn subaĉetojn. Jen ekzemple, se vi proponus al mi prunte tri centojn da rubloj, — nu, tio estus tute alia afero : preni prunte mi povas.

KOMERCISTOJ. — Kun plezuro, nia patro! (*Ili elprenas monon.*) Sed kio estas tricent! jam pli bone prenu kvincent, nur helpu.

ĤLESTAKOV. — Bone : prunte — mi nenion diros, mi prenos.

KOMERCISTOJ, *transdonas al li sur argenta pletu la monon.* — Nu, faru al ni la komplezon, prenu jam ankaŭ la pleteton.

ĤLESTAKOV. — Bone, mi povas preni ankaŭ la pleton.

KOMERCISTOJ, *salutante.* — Nu, volu preni jam kune ankaŭ iom da sukero.

ĤLESTAKOV. — Ho, ne, subaĉetojn mi prenas neniajn....

OSIP. — Via moŝto! kial vi ne prenas? Prenu! En la vojo ĉio taŭgos. Donu la konusojn kaj la korbeton. Donu ĉion, ĉio estos utila. Kio tie estas? ŝnureto? Donu ankaŭ la ŝnureton, — en la vojo ankaŭ ŝnureto estos utila; se la veturileto ie rompiĝos aŭ io simila, oni povos ligi.

KOMERCISTOJ. — Faru do jam tian favoron, via grafa moŝto! Se jam vi, por tiel diri, ne helpos en nia peto, tiam ni jam ne scias, kion fari : restos al ni nun pendigi nin.

ĤLESTAKOV. — Nepre, nepre! Mi penos. (*La komercistoj foriras.*)

VOĈO DE VIRINO. — Ne, vi ne havas la rajton ne allasi min! Mi plendos kontraŭ vi al li mem. Vi ne puŝu tiel dolore!

ĤLESTAKOV. — Kiu tie estas? (*Aliras al la fenestro.*) Kion vi deziras, mia virino?

VOĈOJ DE DU VIRINOJ. — Vian favoron mi petas, patro mia. Ordonu aŭskulti min, reganto mia.

ĤLESTAKOV, *tra la fenestro.* — Enlasu ŝin.

SCENO XI.

ĤLESTAKOV, SERURISTEDZINO kaj SUBOFICIREDZINO.

SERURISTEDZINO, *salutante ĝis la planko.* — Favoron mi petas....

SUBOFICIREDZINO. — Favoron mi petas....

ĤLESTAKOV. — Sed kiaj virinoj vi estas?

SUBOFICIREDZINO. — Suboficira edzino Ivanova.

SERURISTEDZINO. — Seruristedzino, ĉi tiea urbanino, Fevronja Petrova Poŝljopkina, mia patro....

ĤLESTAKOV. — Haltu, antaŭe unu parolu. Kion vi bezonas?

SERURISTEDZINO. — Favoron vian mi petas, kontraŭ la urbestro mi alportas mian plej humilan peton! Dio donu al li ĉian eblan malbonon! Nek liaj infanoj, nek li, fripono, nek liaj onkloj, nek liaj onklinoj havu en io ian profiton!

ĤLESTAKOV. — Kio estas?

SERURISTEDZINO. — Li ja ordonis preni mian edzon en la soldataron, kvankam tute ne estis nia vico, — tia fripono! eĉ laŭ la leĝo ne estas permesite : li estas ja edzigita.

ĤLESTAKOV. — Kiel do li povis tion ĉi fari?

SERURISTEDZINO. — Li faris, fripono, li faris, — Dio lin batu en tiu mondo kaj en ĉi tiu! ke li, se li havas onklinon, ankaŭ al la onklino venu ĉia malbono, kaj se lia patro vivas, ankaŭ la patro, kanajlo, mortu kiel hundo aŭ sufokiĝu por ĉiam, fripono malbenita! Oni devis preni la filon de la tajloro, li ja estis ankaŭ drinkemulo, sed la gepatroj donis riĉan donacon, tiam li alkroĉiĝis al la filo de la komercistino Pantelejeva, sed Pantelejeva ankaŭ sendis al lia edzino tri pecojn da tolo, — tiam li turnis sin al mi. « Por kio, — li diras, — vi bezonas edzon? li jam ne taŭgas por vi. » Sed tion mi scias, ĉu li taŭgas aŭ ne taŭgas; ĝi estas mia afero, fripono malbenita! « Li estas, — li diras, — ŝtelisto; kvankam li nun ne ŝtelis, sed tute egale, — li diras, — li poste ŝtelos, oni lin ankaŭ sen tio en la venonta jaro prenos en la soldataron. » Sed mi, kiel mi povas esti sen edzo, fripono malbenita! Mi estas malforta homo, vi malnoblulo tiela! Via tuta parencaro neniam vidu la lumon de Dio! kaj se vi havas bopatrino, tiam ankaŭ la bopatrino....

ĤLESTAKOV. — Bone, bone. Nu, kaj vi? (*Elkondukas la maljunulinon.*)

SERURISTEDZINO, *forirante*. — Ne forgesu, nia patro! Estu favora!

SUBOFICIEDZINO. — Kontraŭ la urbestro mi venis, patro mia....

ĤLESTAKOV. — Nu, kio, pri kio? Diru en mallongaj vortoj.

SUBOFICIEDZINO. — Li vergis min, patro mia!

ĤLESTAKOV. — Kiel?

SUBOFICIEDZINO. — Per eraro, mia patro! Niaj virinoj en la bazaro interbatiĝis, sed la polico venis tro malfrue, tiam ĝi kaptis min, kaj ĝi tiel min regalis per vergoj, ke mi du tagojn ne povis sidi.

ĤLESTAKOV. — Kion do oni povas nun fari?

SUBOFICIEDZINO. — Fari oni kompreneble nenion povas. Sed por la eraro ordonu, ke li pagu punmonon. Forĵeti mem mian feliĉon mi ja ne bezonas, kaj mono estas nun por mi tre utila.

ĤLESTAKOV. — Bone, bone! Iru, iru! Mi faros disponon. (*Tia la fenestro enŝoviĝas manoj kun petoskriboj.*) Nu, kiu tie estas ankoraŭ? (*Aliras al la fenestro.*) Mi ne volas, mi ne volas! Ne estas bezone, ne bezone! (*Forirante.*) Ili jam tro tedis min, diablo ilin prenu! Ne en-lasu, Osip!

OSIP, *krias tra la fenestro.* — For, for! Nun ne estas tempo, venu morgaŭ! (*La pordo malfermiĝas kaj el tie elstarigas ia figuro en frisa supercesto, kun nerazita barbo, ŝveliginta lipo kaj ĉirkaŭligita vango; post ĝi en la perspektivo montriĝas kelkaj aliaj.*)

OSIP. — For, for! Kien vi vin ŝovas? (*Li apogas sin kontraŭ la unua per la manoj al lia ventro kaj elpuŝigas sin kune kun li en la vestiblon, puŝfermite post si la pordon.*)

SCENO XII.

ĤLESTAKOV kaj MARJA ANTONOVNA.

MARJA ANTONOVNA. — Ha!

ĤLESTAKOV. — Kial vi tiel ektimis, sinjorino?

MARJA ANTONOVNA. — Ne, mi ne ektimis.

ĤLESTAKOV, *pozante.* — Mi petas vin, sinjorino, al mi estas tre agrable, ke vi prenis min por tia homo, kiu.... Ĉu mi povas kuraĝi demandi vin, kien vi intencis iri?

MARJA ANTONOVNA. — Certe, mi nenien iris.

ĤLESTAKOV. — Kial do ekzemple vi nenien iris?

MARJA ANTONOVNA. — Mi pensis, eble ĉi tie estas la patrino....

ĤLESTAKOV. — Ne, mi volus scii, kial vi nenien iris?

MARJA ANTONOVNA. — Mi malhelpis vin. Vi estis okupata de grav-aj aferoj.

ĤLESTAKOV, *pozante.* — Sed viaj okuloj estas pli bonaj ol gravaj aferoj.... Vi neniel povas malhelpi min, en nenia maniero: kontraŭe, vi povas fari plezuron.

MARJA ANTONOVNA. — Vi parolas en maniero ĉesfurba.

ĤLESTAKOV. — Por tia bela persono, kiel vi, ĉu mi povas kuraĝi esti tiel feliĉa kaj proponi al vi seĝon? Sed ne, al vi decas ne seĝo, sed trono.

MARJA ANTONOVNA. — Efektive, mi ne scias... mi tiel bezonis iri. (*Sidiĝas.*)

ĤLESTAKOV. — Kian belan tuketon vi havas!

MARJA ANTONOVNA. — Vi estas mokisto, vi deziras nur moki provincanojn.

ĤLESTAKOV. — Kiel mi dezirus, sinjorino, esti via tuketo, por ĉirkaŭpreni vian lilian koleton.

MARJA ANTONOVNA. — Mi tute ne komprenas, pri kio vi parolas : ia tuketo... Kia stranga vetero^o estas hodiaŭ.

ĤLESTAKOV. — Sed viaj lipetoj, sinjorino, estas pli bonaj ol ĉiu vetero.

MARJA ANTONOVNA. — Vi ĉiam parolas ion tian.... Mi petus vin, ke vi pli bone skribu al mi pro memoro iajn versojn en la albumon. Vi kredeble scias multe da ili.

ĤLESTAKOV. — Por vi, sinjorino, ĉion, kion vi volas. Postulu, kiajn versojn vi deziras?

MARJA ANTONOVNA. — Iajn tiajn bonajn, novajn.

ĤLESTAKOV. — Nu, kia gravaĵo estas versoj! Mi scias multe da ili.

MARJA ANTONOVNA. — Nu, diru do, kiajn do vi skribos al mi?

ĤLESTAKOV. — Sed por kio diri? Mi ja sen tio ilin scias.

MARJA ANTONOVNA. — Mi ilin tre amas....

ĤLESTAKOV. — Sed mi havas multe da ili kaj plej diversajn. Nu, ekzemple, mi skribos al vi jenon : « Vi, homo multe suferanta, ne plendu vane kontraŭ Dio!... » aŭ, ankaŭ aliajn... nun mi ne povas ilin rememori; cetere, ĉio estas ne grava. Pli bone mi anstataŭ tio prezentos al vi mian amon, kiu de via rigardo.... (*Li alŝovas la seĝon.*)

MARJA ANTONOVNA. — Amo! Mi ne komprenas amon.... Mi neniam eĉ sciis, kio... amo.... (*Deŝovas la seĝon.*)

ĤLESTAKOV. — Kial do vi deŝovas vian seĝon? Al ni estos pli bone sidi proksime unu de la alia.

MARJA ANTONOVNA, *deŝovante sin*. — Kial do proksime? Egale estos se malproksime.

ĤLESTAKOV, *alŝovante sin*. — Kial do malproksime? Egale estos se proksime.

MARJA ANTONOVNA, *deŝovante sin*. — Sed por kio do?

ĤLESTAKOV, *alŝovante sin*. — Sed ĝi ja nur ŝajnas al vi, ke estas proksime; vi imagu al vi, ke estas malproksime. Kiel mi estus feliĉa, sinjorino, se mi povus premi vin en miaj brakoj.

MARJA ANTONOVNA, *rigardas al la fenestro*. — Kio ĝi tie estas, kvazaŭ preterflugis? Pigo aŭ ia alia birdo?

ĤLESTAKOV, *kisas ŝin sur la ŝultro kaj rigardas al la fenestro*. — Ĝi estas pigo.

MARJA ANTONOVNA, *leviĝas kun indigno*. — Ne, tio ĉi estas jam tro.... Tia aroganteco!...

ĤLESTAKOV, *retenante ŝin*. — Pardonu, sinjorino, mi faris tion ĉi de amo, efektive de amo.

MARJA ANTONOVNA. — Vi rigardas min kiel tian provinčaninon... (*Penegas foriri.*)

ĤLESTAKOV, *plue retenante ŝin*. — De amo, kredu al mi, ke de amo. Mi nur simple ŝercis : Marja Antonovna, ne koleru ! Mi estas preta sur la genuoj peti pardonon de vi. (*Metas sin genue.*) Pardonu do, pardonu ! Vi vidas, mi estas genue !

SCENO XIII.

La SAMAJ kaj ANNA ANDREJEVNA.

ANNA ANDREJEVNA, *ekvidinte Ĥlestakoron genue*. — Ha kia pasaĝo !

ĤLESTAKOV, *leviĝante*. — Ha, diablo prenu !

ANNA ANDREJEVNA, *al la filino*. — Kion tio ĉi signifas, sinjorino ? Kiaj agoj tio ĉi estas ?

MARJA ANTONOVNA. — Mi, patrineto...

ANNA ANDREJEVNA. — Iru for de ĉi tie ! Vi aŭdas ? for, for ! Ne kuraĝu eĉ montri vin al miaj okuloj. (*Marja Antonovna foriras kun Ĥirmoj.*) Pardonu, mi konfesas, mi estas tiel mirigita...

ĤLESTAKOV, *al si mem*. — Kaj ŝi ankaŭ estas tre apetita, tute ne malbela. (*Metas sin genue.*) Sinjorino, vi vidas, mi brulas de amo.

ANNA ANDREJEVNA. — Kiel, vi estas genue ? Ha, leviĝu, leviĝu ! Tie ĉi la planko estas tute ne pura.

ĤLESTAKOV. — Ne, genue, nepre genue, mi volas scii, kion la sorto donas al mi, vivon aŭ morton.

ANNA ANDREJEVNA. — Sed, permesu, mi ne komprenas ankoraŭ plene la signifon de la vortoj. Se mi ne eraras, vi faras deklaron pri mia filino ?

ĤLESTAKOV. — Ne, mi amas vin mem. Mia vivo estas sur hareto. Se vi ne kronos mian konstantan amon, tiam mi ne valoros la teran ekzistadon. Kun flamo en la brusto mi petas vian manon.

ANNA ANDREJEVNA. — Sed permesu rimarkigi : mi estas en certa grado... mi estas edzinigita.

ĤLESTAKOV. — Tio ĉi nenion faras ? Por la amo ne ekzistas diferenco ; eĉ Karamzin diris : « La leĝoj kondamnas. » Ni foriros sub la ombro de riveretoj... Vian manon, vian manon mi petas.

SCENO XIV.

LA SAMAJ kaj MARJA ANTONOVNA, *subite enkuris*.

MARJA ANTONOVNA. — Panjo, paĉjo diris, ke vi.... (*Ekvidinte Ĥlestakovan genue, ekkrias.*) Ha, kia pasaĝo!

ANNA ANDREJEVNA. — Nu, kion vi bezonas? Por kio? Kial? Kia facilanimeco! Subite enkuris kiel haladziĝinta katino. Nu, kion mirindan vi trovis? Nu, kio venis al vi en la kapon? Efektive, kiel ia trijara infano. Oni ne kredus, ne kredus, tute ne kredus, ke ŝi havas jam la aĝon de dekok jaroj. Mi ne scias, kiam vi estos pli saĝa, kiam vi kondutos, kiel decas al bonedukita fraŭlino, kiam vi scios, kio estas bonaj reguloj kaj seriozeco en la agado.

MARJA ANTONOVNA, *kun larmoj*. — Mi... kredu al mi, panjo... mi ne sciis....

ANNA ANDREJEVNA. — Ĉe vi ĉiam ia trablova vento promenadas en la kapo; vi prenas ekzemplon de la filinoj de Ljapkin-Tjapkin. Kion vi rigardas ilin? Vi ne bezonas rigardi ilin. Vi havas ekzempl-ojn aliajn — antaŭ vi estas via patrino. Jen tiajn ekzemplojn vi devas sekvi.

ĤLESTAKOV, *kaptante la manon de la filino*. — Anna Andrejevna, ne kontraŭiĝu al nia feliĉo, benu la konstantan amon!

ANNA ANDREJEVNA, *kun mirego*. — Sekve ŝi estas la objekto de via....

ĤLESTAKOV. — Decidu : vivo aŭ morto?

ANNA ANDREJEVNA. — Nu, ĵen vi vidas, malsaĝulino, vi vidas : pro vi tia abomenaĵo, la gasto afable staris genue; kaj vi subite enkuris, kiel frenezulino. Nu, ĵen, efektive vi meritas, ke mi intence rifuzu : vi ne valoras tian feliĉon.

MARJA ANTONOVNA. — Mi jam ne faros, panjo, mi jam plu ne faros.

SCENO XV.

LA SAMAJ kaj la URBESTRO, *enkuras, malfacile spirante*.

URBESTRO. — Ekscelenco! Ne pereigu min!

ĤLESTAKOV. — Kio estas al vi?

URBESTRO. — Ĵus la komercistoj plendis al via ekscelenco. Mi certigas vin per mia honoro, ne estas vera eĉ duono de tio, kion

ili diras. Ili mem trompas kaj prifriponas la popolon. La suboficiredzino mensogis ankaŭ al vi, kvazaŭ mi ŝin elvergis; ŝi mensogas, per Dio, ŝi mensogas. Ŝi mem sin elvergis.

ĤLESTAKOV. — Al la diablo la suboficiredzinon; ne pri ŝi mi nun pensas!

URBESTRO. — Ne kredu, ne kredu! Ili estas tiaj mensogistoj... al ili eĉ malgranda infano ne kredas. Ili jam en la tuta urbo estas konataj kiel mensogistoj. Kaj pri friponeco mi kuraĝas raporti al vi: ili estas tiaj friponoj, kiajn la mondo neniam ankoraŭ naskis.

ANNA ANDREJEVNA. — Ĉu vi scias, kian grandan honoron faras al ni Ivan Aleksandroviĉ? Li petas la manon de nia filino.

URBESTRO. — Haltu, haltu!... Vi freneziĝis, mia kara! Ne koleru, via generala moŝto, — ŝi havas ne tute normalan cerbon: tia ŝama estis ankaŭ ŝia patrino.

ĤLESTAKOV. — Sed mi efektive petas la manon. Mi enamiĝis.

URBESTRO. — Mi ne povas kredi, via generala moŝto!.

ANNA ANDREJEVNA. — Sed oni ja diras al vi!

ĤLESTAKOV. — Mi diras al vi senŝerce.... Mi povas frenezigi de amo.

URBESTRO. — Mi ne arogas al mi kredi, mi ne valoras tian honoron.

ĤLESTAKOV. — Sed se vi ne konsentos doni al mi la manon de Marja Antonovna, tiam mi estas preta fari diablo scias kion....

URBESTRO. — Mi ne povas kredi: plaĉas al vi ŝerci, via generala moŝto!

ANNA ANDREJEVNA. — Ha, kia ŝtupo, efektive! Sed se oni ripetas al vi?

URBESTRO. — Mi ne povas kredi.

ĤLESTAKOV. — Donu, donu! Mi estas homo furioza, mi decidigos al ĉio: kiam mi min pafmortigos, oni vin transdonos al la juĝo.

URBESTRO. — Ha, mia Dio! Mi, per Dio, ne estas kulpa, nek anime, nek korpe! Ne volu kolери! Volu agi tiel, kiel plaĉas al via afabla moŝto! KREDU al mi, en mia kapo nun estas.... Mi eĉ mem ne scias, kio fariĝas. Mi fariĝis nun tia malsaĝulo, kia mi neniam ankoraŭ estis.

ANNA ANDREJEVNA. — Nu, benu!

(Ĥlestakov aliras kun Marja Antonovna.)

URBESTRO. — Dio vin benu! sed mi ne estas kulpa! (Ĥlestakov kaj Marja Antonovna sin kisas, la urbestro ilin rigardas.) Kia diablo! efektive! (Frotas al si la okulojn.) Ili sin kisas! Ha, mia Dio, ili sin

kisas! Efektiva fianĉo. (*Ekkrias, saltante de ĝojo.*) Aj, Antono! Aj, Antono! Aj, urbestro! Vidu, kiel la afero ekiris!

SCENO XVI.

La SAMAJ kaj OSIP.

OSIP. — La ĉevaloj estas pretaj.

ĤLESTAKOV. — Ha, bone.... Mi tuj iros.

URBESTRO. — Kiel? Plaĉas al vi forveturi?

ĤLESTAKOV. — Jes, mi forveturas.

URBESTRO. — Kaj kiam do, tio estas... vi bonvolis mem aludi pri... ŝajnas al mi, pri edziĝo?...

ĤLESTAKOV. — Ha, tio.... Mi nur por unu minuto, por unu tago al la onklo, — li estas riĉa maljunulo; kaj morgaŭ mi tuj venos returne.

URBESTRO. — Ni neniel kuraĝas reteni vin, esperante vian feliĉan revenon.

ĤLESTAKOV. — Certe, certe, mi en minuto ĉion faras. Adiaŭ, mia amo... ne, simple, mi ne povas esprimi! Adiaŭ, mia koro! (*Kisas la manon de Marja Antonovna.*)

URBESTRO. — Sed ĉu vi ne bezonas ion en la vojon? Ŝajnas al mi, ke vi bonvolis havi mankon de mono?

ĤLESTAKOV. — Ho, ne, por kio? (*Iom pripensinte.*) Nu, cetere, mi povas akcepti.

URBESTRO. — Kiom vi deziras?

ĤLESTAKOV. — Nu jen, tiam vi donis ducent, t. e. ne ducent, sed kvarcent, — mi ne volas tiri profiton el via eraro, — oni povas sekve ankaŭ nun tiom same, por ke estu jam ĝuste okcent.

URBESTRO. — Tuj! (*Elprenas el la monpaperujo.*) Mi havas ĝuste tute novajn paperetojn.

ĤLESTAKOV. — Ha, jes! (*Li prenas kaj trarigardas la banknotojn.*) Bone! Oni ja diras, ke ĝi signifas novan feliĉon, kiam la banknotoj estas novaj.

URBESTRO. — Tute vere.

ĤLESTAKOV. — Adiaŭ, Anton Antonoviĉ! Mi multe dankas vin por via gastameco. El mia tuta koro mi konfesas: nenie mi havis tian bonan akcepton. Adiaŭ, Anna Andrejevna! Adiaŭ, mia koro, Marja Antonovna! (*Eliras.*)

Malantaŭ la scenejo.

Voĉo DE ĤLESTAKOV. — Adiaŭ, anĝelo de mia animo, Marja Antonovna!

Voĉo DE LA URBESTRO. — Kiel do vi faras? Vi veturas sur simpla veturilo?

Voĉo DE ĤLESTAKOV. — Jes, mi kutimis. Mi ricevas kapdoloron de risortoj.

Voĉo DE LA VETURIGISTO. — Tpr....

Voĉo DE LA URBESTRO. — Tiam oni devas almenaŭ per io kovri, ekzemple per tapiŝeto. Ĉu vi deziras, mi lasos alporti tapiŝeton?

Voĉo DE ĤLESTAKOV. — Ne, por kio? Nenio grava; cetere, bone, oni donu tapiŝeton.

Voĉo DE LA URBESTRO. — He, Avdotja! Iru en la provizejon, elprenu tapiŝon la plej bonan, — tiun kun la blua tono, la persan, — plej rapide!

Voĉo DE LA VETURIGISTO. — Tpr....

Voĉo DE LA URBESTRO. — Kiam do vi ordonas atendi vin?

Voĉo DE ĤLESTAKOV. — Morgaŭ aŭ postmorgaŭ.

Voĉo DE OSIP. — Ha, ĝi estas tapiŝo? Donu ĝin ĉi tien, metu iel! Nun donu de tiu ĉi flanko fojnon.

Voĉo DE LA VETURIGISTO. — Tpr....

Voĉo DE OSIP. — Jen de tiu ĉi flanko! ĉi tien! ankoraŭ! bone! estos bonege! (*Batus per la mano la tapiŝon.*) Nun sidiĝu, via moŝto!

Voĉo DE ĤLESTAKOV. — Adiaŭ, Anton Antonoviĉ!

Voĉo DE LA URBESTRO. — Adiaŭ, via generala moŝto!

VIRINAJ VOĈOJ. — Adiaŭ, Ivan Aleksandroviĉ!

Voĉo DE ĤLESTAKOV. — Adiaŭ, patrineto!

Voĉo DE LA VETURIGISTO. — He, vi, miaj birdetoj! (*La somorileto sonoras; la kurteno falas.*)

El lingvo rusa tradukis

(*Daŭrigota.*)

LAZARO LUDOVIKO ZAMENHOF.

KRISTNASKA FABELO

DE

ŜĈEDRIN-SALTIKOV¹

La plej belan predikon diris hodiaŭ okaze de la festo nia vilaĝa pastro.

« Antaŭ multaj jarcentoj, — li diris, — en tiu ĉi sama tago alvenis en la mondon la Vero. »

« La Vero estas eterna. Ĝi sidis antaŭ ĉiuj jarcentoj kun Kristo Homamemulo dekstre de la Patro, ĝi enkorpiĝis kun Li kaj ekbruligis sur la tero sian lumigilon. Ĝi staris ĉe la malsupro de la Kruco kaj kunkrucumiĝis kun Kristo; ĝi sidis en formo de lum-radiana anĝelo apud Lia ĉerko kaj vidis Lian reviviĝon. Kaj, kiam la Homamemulo supreniĝis en la ĉielon, Li lasis sur la Tero la Veron, kiel la vivan ateston de Sia neŝanĝebla bonfavorado al la homa speco. »

« De tiu tempo ne estas loketo en la tuta mondo, en kiun ne enpenetras la Vero, kaj kiun ĝi ne plenigas je Li. La Vero edukas nian konsciencon, varmigas niajn korojn, vivigas nian laboron, montras la celon, al kiu devas esti direktata nia vivo. La ĉagrenitaj koroj trovas en ĝi la malduban kaj ĉiam malfermitan rifuĝejon, en kiu ili povas kvietiĝi kaj konsoliĝi de okazaj mal-trankvilaĵoj de la vivo. »

« Nevere opinias tiuj, kiuj certigas, ke la Vero ien kaŝadis sian vizaĝon, aŭ — kio estas ankoraŭ pli maldolĉa — estis iam venkita de la malvero. Ne, eĉ en tiuj malĝojaj minutoj, kiam ŝajnis al ne malproksimen vidantaj homoj, ke triumfas la patro de l' mensogo, efektive triumfis la Vero. Ĝi sola ne havis maleternan karakteron, ĝi sola neŝanĝeble iradis antaŭen, eltendante super la mondo siajn flugilojn kaj lumigante ĝin per sia ĉiama lumo. La ŝajna triumfo de la mensogo distriĝis, kiel peza sonĝo, kaj la Vero daŭrigis sian iradon. »

1. Ŝĉedrin-Saltikov estis unu el la ĉefaj riprezentantoj de la rusa literaturo. Tiu ĉi rakonto estas unu el la plej bonaj el liaj senmortaj "fabeloj".

« Kune kun la pelataj kaj malaltigitaj, la Vero malsupreniris en subteraĵojn kaj penetris en intermontojn. Ĝi survenis kun la veremuloj sur brullignarojn kaj staris kune kun ili antaŭ la turmentistoj. Ĝi disblovis en animojn de veremuloj la sanktan flamon, forpelis de ili la pensojn de malgrandanimeco kaj de perfido; ĝi instruis ilin suferi dolĉe. Vane la servistoj de la patro de l' mensogo kredis triumfi, vidante tiun ĉi triumfon en tiuj materialaj signoj, kiujn prezentis la ekzekutoj kaj la morto. La plej severegaj ekzekutadoj estis senfortaj por rompi la Veron, kaj male donis al ĝi pli grandan allogantan forton. Ĉeestante ĉe tiuj ĉi ekzekutadoj la simplaj koroj ekbrulis, kaj en ili la Vero trovis novan favoran teron por semado. La brullignaroj flamiĝis kaj formaniĝis la korpojn de la veremuloj, sed de la flamo de tiuj ĉi brullignaroj ekbrulis sennombra multo da lumigiloj, simile kiel, dum paska nokta meso, de la flamo de unu ekbruligita kandelo subite eklumas tuta preĝejo per miloj da kandeloj. »

« En kio do konsistas la Vero, pri kiu mi paroladas kun vi? Al tiu ĉi demando respondas la evangelia ordono. Antaŭ ĉio amu Dion, kaj poste amu la proksimulon, kiel vin mem. Tiu ĉi ordono, malgraŭ sia mallongeco, enhavas en si tutan saĝecon, tutan sencon de la homa vivo. »

« Amu Dion — ĉar Li estas Vivdonanto kaj Homamemulo, ĉar en Li estas la fonto de la bono, de la morala beleco kaj de la Vero. En Li estas la Vero. En tiu ĉi preĝejo mem, kie fariĝas la sensanga oferado al Dio, fariĝas ankaŭ senĉesa mesado al Vero. Ĉiuj ĝiaj muroj estas trapenetritaj de la Vero, tiel ke vi, — eĉ la plej malbonaj el vi, — enirante en preĝejon, sentas vin kvietigitaj kaj bonkorigintaj. Tie ĉi antaŭ la vizaĝo de la Krucumito vi trankviligas viajn malĝojojn; tie ĉi vi trovas la trankvilon por viaj malpacigitaj animoj. Li estas krucumita pro la Vero, kies radioj elversigiĝis de Li sur la tutan mondon, — ĉu via spirito malfortiĝos antaŭ atakantaj vin elprovaĵoj? »

« Amu la proksimulon, kiel vin mem — tia estas la dua duono de la Krista ordono. Mi ne parolos pri tio, ke sen amo al proksimulo neebla estas la komunvivado, — mi diros malkaŝe, sen priparolaĵoj: tiu ĉi amo, per si mem, sen ĉiaj flankaj konsideroj, estas la beleco kaj la ĝojego de nia vivo. Ni devas ami la proksimulon ne pro la reciprokeco, sed pro la amo mem. Ni devas ami senĉese, rezignacie, pretaj oferi nin mem, kiel la bona pastro oferas sin mem por siaj ŝafoj. »

« Ni devas celadi helpi al la proksimulo, ne kalkulante, ĉu li re-kompencos aŭ ne rekompencos la faritan al li servon; ni devas defendi lin de la malfeliĉoj, se eĉ la malfeliĉo minacus pereigi nin mem; ni devas protekti lin antaŭ la fortuloj de tiu ĉi mondo; ni devas iri por li bataladi. La sento de la amo al la proksimulo estas plej supera trezoro, kiun posedas nur la homo, kaj kiu diferencigas lin de aliaj bestoj. Sen ĝia viviganta spirito ĉiuj homaj aferoj estas malvivaj, sen ĝi malklariĝas kaj iĝas nekomprenebla la celo mem de la ekzistado, Nur tiuj homoj vivas plenegan vivon, kiuj flamas je la amo kaj je la rezignacio; nur ili solaj konas la verajn ĝojojn de la vivo. »

« Tiele, ni amu Dion kaj unuj la aliajn — tia estas la senco de la homa Vero. Ni serĉu ĝin kaj iru laŭ ĝia vojo. Ni ne timu la intrig-ojn de l' mensogo, sed bonege kontraŭstarigu kontraŭ ili la de ni trovitan Veron. La mensogo malhonoriĝos, do la Vero restos kaj varmigos la korojn de la homoj. »

« Nun vi revenos en viajn hejmojn kaj gajiĝos pro la festo de la Naskiĝo de Nia Dio kaj Homamemulo. Sed ankaŭ meze de via gajado vi ne forgesu, ke kun Li venis en la mondon la Vero, ke ĝi dum ĉiuj tagoj, horoj kaj minutoj ĉeestis inter vi, kaj ke ĝi prezentas per si tiun sanktan fajron, kiu lumigas kaj varmigas la homan ekzistadon. »

Kiam la pastro finis kaj de la ĥorejo estis ekkantata: « Estu benita la nomo dia », en la tuta preĝejo traportiĝis profunda ekspiro. Kvazaŭ la tuta amasego da preĝantoj jesigus per tiu ĉi ekspiro: « jes, estu benita! »

Sed el la ĉeestantoj en la preĝejo plej atente aŭskultadis la vortojn de la pastro la dekjara filo de posedantino de malgranda terpeco, Serĉjo Ruslancov. Iatempe li eĉ elmontris ekscitiĝon, liaj okuloj pleniĝis je larmoj, la vangoj flamis kaj li mem tutkorpe antaŭen-iĝis, kvazaŭ li volus ion demandi.

Mario Sergiido Ruslancov estis juna vidvino kaj havis malgrand-etan biendomon en la vilaĝo mem. Kun servuta rajto en la vilaĝo estis sep biendomoj, troviĝantaj unu nemalproksime de la aliaj. La terposedantoj havis nur malgrandajn pecojn da tero, kaj Teodoro Pavlido Ruslancov estis el ili la plej malriĉa; li havis nur tri vilaĝanajn familiojn kaj dek domajn servutulojn. Sed tial ke oni lin preskaŭ ĉiam elektis por diversaj oficoj, la oficservado helpis al li formi negrandan kapitalon. Kiam okazis la liberigo de la servutuloj, li ricevis, kiel terposedanto, privi-

legian pagon por la deviga vendo de tero, kaj daŭrigante la terkulturadon sur la terpeco restinta post deviga vendo de tero al liberigintaj vilaĝanoj, li povis de tago al tago ekzistadi.

Mario Sergiido edziniĝis je li tuj post la liberigo de la servutuloj, kaj post unu jaro ŝi estis jam vidvino. Teodoro Pavlido estis pri-rigardinta rajde sian arbaran terpecon, la ĉevalo iom ektimis, deĵetis lin de la selo, kaj li rompis al si la kapon je arbon. Post du monatoj la juna vidvino naskis filon.

Mario Sergiido vivis pli ol modeste. Terkulturadon ŝi ĉesigis, far-medonis la teron al vilaĝanoj kaj por si konservis la biendomon kun negranda terpeco, sur kiu estis plantita ĝardeneto kun negranda legomejo. Ŝia tuta mastraĵa viva inventaro konsistis el unu ĉevalo kaj el tri bovinoj; tuta servantaro — el unu familio de domaj eks-servutuloj, familio konsistanta el ŝia maljuna infanistino kun la filino kaj kun la edziĝinta filo. La infanistino zorgadis ĉion en la domo kaj vartis la malgrandetan Serĉjon; ŝia filino estis la kuiristino; la filo kun edzino zorgadis la brutaron, birdaron, prilaboradis la ĝardenon, legomejon k. t. p. La vivo fluis senbrue. La bezono ne sentiĝis; brullignoj kaj ĉefaj vivbezonaĵoj estis neaĉetataj, do rilate la aĉetoj preskaŭ entute ne ekzistis postulado. La hejmuloj diris: « Kvazaŭ en paradizo ni vivas. » Mario Sergiido mem ankaŭ forgesis, ke ekzistas en la mondo alia vivo. Nur Serĉjo iatempе maltrankviligis ŝin. Komence li kreskis bone, sed, alproksimiĝante al sep jaroj, li komencis elmontri la signojn de ia malsanema impresemeco.

Li estis knabo kapabla, modesta, sed kune malforta kaj malsanema. De la sepjara aĝo Mario Sergiido eklernigis lin; komence ŝi mem instruis, sed poste, kiam la knabo alproksimiĝis al la dekjara aĝo, la instruadon partoprenis la pastro. Oni intencis lernigi Serĉjon en gimnazio, do sekve estis necese sciigi al li la unuajn elementojn de la klasikaj lingvoj. La tempo proksimiĝis, kaj Mario Sergiido pensis kun granda maltrankvilo pri la estonta disiĝo kun sia filo. Nur je l' kosto de tiu ĉi disiĝo estis eble atingi la edukajn celojn. La gubernia urbo estis malproksima; tien transmigri kun ŝiaj negrandaj enspezoj ne ŝajnis eble. Ŝi jam interkorespondis pri Serĉjo kun sia frato, kiu vivis en gubernia urbo, havante negrandan oficon, kaj antaŭ nelonge ŝi ricevis leteron, per kiu la frato konsentis akcepti Serĉjon en sian familion.

Reveninte el la preĝejo, dum tetrinkado, Serĉjo daŭrigis ekscitiĝadi.

— Mi, panjo, volas vivadi laŭ Vero! — ripetadis li.

— Jes, karulo, en la vivo estas ĉefa la Vero, — trankviligis lin la patrino — nur via vivo estas ankoraŭ en estonteco. La infanoj ne vivas, kaj eĉ ne povas vivi, alie ol laŭ Vero.

— Ne, mi ne tiel volas vivi; la pastro diris, ke tiu, kiu vivas laŭ Vero, devas defendadi la proksimulon kontraŭ ofendoj. Jen kiel estas necese vivi, ĉu mi do tiele vivas? Jen antaŭ mallonge oni vendis la bovinon ĉe Ivano Malriĉulo. Ĉu mi defendis lin? Mi nur rigardis kaj ploris.

— Jen en tiuj ĉi larmoj estas via infana Vero. Vi eĉ ne povis fari ion alian. Oni vendis la bovinon ĉe Ivano Malriĉulo laŭ la leĝo, pro ŝuldoj. Ekzistas tia leĝo, ke ĉiu devas pagi siajn ŝuldojn.

— Panjo! Ivano ne povis pagi. Se li eĉ deziris, li ne povis. Kaj la vartistino diras: en la tuta vilaĝo ne ekzistas pli malriĉa vilaĝano ol li. Kia do estas tio ĉi Vero?

— Mi ripetis al vi, ekzistas tia leĝo, kaj ĉiuj devas plenumi la leĝon. Ĉar la homoj vivas en societo, ili ne havas rajton malŝati siajn devojn. Estus pli bone, se vi pensus pri lernado. Jen via Vero. Vi lernos en gimnazio, estu diligenta, kondutu modeste, kaj tio ĉi signifos, ke vi vivas laŭ Vero. Mi ne amas, kiam vi tiel ekscitiĝas. Kion ajn vi vidas, kion ajn vi aŭdas, ĉio iel enfalas en vian koron. La pastro paroladis ĝenerale; en preĝejo eĉ neeble estas paroladi alie. Nun vi rilatigas tion ĉi al vi. Preĝu por proksimuloj: pli ol tion ĉi eĉ Dio ne postulos de vi.

Sed Serĉjo ne trankviligis. Li kuris en la kuirejon, kien tiutempe kunvenis la servantaro kaj trinkis pro la festo teon. La kuirstino Stepanido klopodadis apud forno kun forna forko kaj ĉiuminute eltiradis poton kun bolanta grasa brasika supo. Laodoro de la viando kaj de la festa kukajo trapenetris la tutan aeron.

— Vartistino, mi vivos laŭ Vero! — anoncis Serĉjo.

— Jen de kia aĝo vi ekintencis! — Ĥercis la maljunulino.

— Ne, vartistino, mi donis al mi honestan parolon! Mi mortos por la Vero, sed jam ne submetiĝos al malvero!

— Ha, mia karulo, jen kio enfalis al vi en la kapon!

— Ĉu vi ne aŭdis, kion paroladis la pastro en la preĝejo? Por la Vero vivon oni devas oferadi. Jen! Iri bataladi pro la Vero ĉiu devas!

— Certe, kion alian paroladi en preĝejo! Por tio ekzistas la preĝejo, ke en ĝi oni aŭskultu pri la piaj aferoj. Nun vi, karulo, aŭskultu, sed ankaŭ prikonsideru!

— Kun la Vero estas necese vivi singardeme, — rezone diris la laboristo Grigorio.

— Pro kio, ekzemple, ni kun la patrino trinkas teon en manĝoĉambro, vi do : en kuirejo? Ĉu tio ĉi estas la Vero? — flamiĝadis Serĉjo.

— Nu, kvankam ne la vero, sed tiel iras de l' antikvo. Ni estas simplaj homoj, por ni bone estas eĉ en kuirejo. Se ĉiuj en manĝoĉambro irus, la ĉambroj mankus.

— Vi, Sergio Teodorido, jen kio, — denove ekparolis Grigorio : — kiam vi estos plenaĝa, sidu kie vi volas : aŭ en manĝoĉambro, aŭ en kuirejo. Sed kiam vi estas malgranda, sidu kun la panjo. Pli bonan Veron ol tiun ĉi vi en via aĝo vi ne trovos! Alvenos ja la pastro por tagmanĝi, kaj li diros al vi tion saman. Ni faras multon : kaj brutaron ni zorgas, kaj teron prilaboras, sed al sinjoroj tio ĉi ne decas. Jen!

— Do ja tio ĉi estas la malvero mem!

— Sed laŭ mia opinio tiel : se la sinjoroj estas bonaj, kompatemaj, tio ĉi estas ilia Vero. Se do ni, laboristoj, fervore servadas al sinjoroj, ne trompas, diligentas, tio ĉi estas nia Vero. Bone estas eĉ jam tio, se ĉiu gardas sian Veron.

Estis, por ia tempo, silento. Serĉjo videble volis ion rediri, sed la argumentoj de Grigorio estis tiel bonkoraj, ke li konfuziĝis.

— En nia lando, — unua interrompis silenton la vartistino — de kie ni kun via panjo alveturis, vivis la bienhavanto Razsoŝnikov. Komence li vivis, kiel la aliaj, kaj subite ekvolis vivi laŭ Vero. Kaj kion do li fiufine faris? Li vendis la bienon, disdonis monon al malriĉeguloj, li do mem iris migradi.... De tiu tempo oni jam ne lin vidis.

— Ha, vartistino, jen vera homo li estas!

— Sed interalie lia filo servadis en Peterburgo, en regimento! — aldiris la vartistino.

— La patro bienon disdonis, sed la filo restis kun nenio.... Oni demandu la filon, ĉu estas bona la patra Vero? — elkonsideris Grigorio.

— Ĉu la filo ne komprenis, ke la patro laŭ Vero agis? — ekdefendis Serĉjo.

— Nu, li tute ne tre komprenis tion ĉi, sed eĉ provis juĝe procesi. Por kio do, li diras, la patro sendis min en regimenton, se mi nun nenion havas, por min tenadi.

— En regimenton sendis... havas nenion por min tenadi... —

meĥanike ripetis Serĉjo post Grigorio, konfuziĝante inter tiuj ĉi kontraŭstaraĵoj.

— Kaj mi havas unu okazon en memoro, — daŭrigis Grigorio : — imitis tiun ĉi saman Razsoŝnikov ĉe mi en la vilaĝo unu vilaĝano. Martino li estis nomita. Ankaŭ ĉiun monon, kiun li havis, li disdonis al malriĉeguloj, konservis nur la dometon por sia familio, li do mem surmetis trans ŝultro sakon, kaj ekiris, kiel ŝtelisto, nokte, kien la okuloj rigardis. Nur, jen, li forgesis elpreni pasporton. Nu, post unu monato oni lin resendis hejmen kiel krimulon, kun arestitoj.

— Pro kio do? Ĉu li faris ion malbonan? — rediris Serĉjo.

— Nu kvankam ne malbonan, mi diras ne pri tio ĉi, sed pri tio, ke por vivi laŭ Vero singardemo estas necesa. Sen pasporto iradi ne estas permesate. Nu jen! Tiel ĉiuj disiros, laboron lasos, nenia trankvilo estos por ili, vagantoj....

La teo finiĝis. Ĉiuj sin levis de la tablo kaj preĝis.

— Nu, ni nun tagmanĝos, — diris la vartistino — iru, karulo, al panjo, sidu kun ŝi; baldaŭ eble la pastro kun edzino venos.

Efektive, ĉirkaŭ la dua horo alvenis la pastro kun sia edzino.

— Mi, patro, laŭ Vero vivos! Mi pro la Vero bataladi iros! — salutadis la gastojn Serĉjo.

— Nu, jen kia batalanto eltroviĝis. Tia malgranda, kaj jam al batalado prepariĝis! — ŝercis la pastro.

— Li tedis al mi. De matene li parolas ĉiam pri tio sama, — diris Mario Sergiido.

— Nenion signifas, sinjorino. Li parolos, parolos kaj forgesos.

— Ne, mi ne forgesos! — insistis Serĉjo. — Vi mem antaŭ mallonge parolis, ke oni devas laŭ Vero vivi... en preĝejo vi parolis!

— Por tio la preĝejo estas starigita, ke en ĝi oni anoncu pri la Vero. Se mi, la pastro, ne plenumus mian devon, tiam la preĝejo mem rememorigus pri la Vero. Kaj krom mi, ĉia vorto, kiu estas elparolata en ĝi, estas la Vero, nur la krueliĝintaj koroj povas resti surdaj al ĝi....

— Vivi do kiel?...

— Kaj vivi oni devas laŭ Vero. Jen, kiam vi plenaĝa estos, tiam vi komprenos la Veron en tuta amplekso, sed ĝis tiam sufiĉos por vi tia Vero, kiu estas propra al via aĝo. Amu panjon, havu estimon al pli maljunaj, lernu diligente, kondutu modeste : jen via Vero.

— Do ja turmentitoj... vi mem antaŭ mallonge diris...

— Ekzistadis ankaŭ turmentitoj. Pro la Vero decas suferi eĉ

ofendojn. Nur ne venis ankoraŭ por vi la tempo pripensadi pri tio ĉi.

— Turmentitoj... brullignaroj... — murmuretis Serĉjo en konfuzo.

— Sufiĉe! — malpacience ekkriis Mario Sergiido.

Serĉjo silentiĝis, sed dum la tuta tagmanĝo li restadis enpena. Dum la tagmanĝoj, estis ĉiutagaj interparoloj pri la vilaĝaj aferoj. Rakontoj iradis post rakontoj, kaj ne ĉiam el ili elmontriĝis, ke la Vero triumfis. Por propre diri, estis nek Vero, nek malvero, sed la ordinara ĉiutaga vivo, en tiuj formoj kaj kun tiu kontraŭflanko, al kiuj ĉiuj de antikve alkutimis. Serĉjo sennombre multajn fojojn aŭdis tiujn ĉi interparolojn, kaj neniam li tre ekscitiĝis pro ili. Sed ĉiutage lian ekzistaĵon trapenetris io nova, kio instigis kaj ekscitis lin.

— Manĝu! — devigis lin la patrino, vidante, ke li preskaŭ tute ne manĝas.

— *In corpore sano, mens sana*, — de sia flanko aldiris la pastro. — Obeu panjon, per tio ĉi vi plej bone montros vian amon al patrino. Oni devas ami la Veron, sed imagi sin turmentito sen kaŭzo, tio ĉi estas jam vanteo.

Nova rememorigo pri la Vero maltrankviligis Serĉjon; li klinis sin al la telero kaj penis manĝi, sed subite ekploregis. Ĉiuj ekklopodis kaj ĉirkaŭis lin.

— Ĉu la kapo doloras? — eldemandis Mario Sergiido.

— Doloras, — respondis li per malforta voĉo.

— Nu, iru, kuŝigu vin en liton. Vartistino, kuŝigu lin!

Oni lin forkondukis. La tagmanĝo interrompiĝis por kelkaj minutoj, ĉar Mario Sergiido ne eltenis sin kaj foriris tuj post vartistino. Fine ili ambaŭ revenis kaj anoncis, ke Serĉjo ekdormis.

— Nenion signifas, li eldormos kaj restaros! — trankviligis Marion Sergiidon la pastro.

Je l'vespero, tamen, la kapdoloro ne nur ne pasis, sed aperis la febro. Serĉjo nokte maltrankvile sin levis de lito kaj ĉiam palp-is ĉirkaŭ si per la manoj, kvazaŭ li ion serĉus.

— Martino... kiel arestito, por la Vero... kio do tio ĉi estas? — murmuretis li senlige.

— Kian Martinon li rememoras? — ne povante kompreni, sin turnis Mario Sergiido al vartistino.

— Ĉu vi memoras, ĉe ni en la vilaĝo estis vilaĝano, kiu foriris

de sia hejmo por nomo Krista.... Antaŭ mallonge Grigorio rakontis al Serĉjo.

— Ĉiam vi rakontas malsaĝaĵojn! — ekkoleris Mario Sergiido : — tute neeble estas lasi iradi al vi la knabon.

Sekvantan tagon, post frumatena meso, la pastro proponis veturi al la urbo por kuracisto. La interspaco ĝis la urbo estis kvardek verstoj, tiel ke neeble estis esperi la alveturadon de kuracisto pli frue, ol nokte. Kaj la kuracisto, oni devas diri, estis tre maljuna, nesperta; li uzadis neniam aliajn rimedojn ol opodeldokon, kiun li ordonadis kaj ekstere kaj interne. En la urbo oni diris pri li : « Medicinon li ne kredas, sed opodeldokon kredas. »

Nokte, ĉirkaŭ la dek-unua horo, la kuracisto alvenis. Li esploris la malsanulon, palpis la pulson kaj anoncis, ke ekzistas « febreto ». Poste li ordonis surfroti la malsanulon per opodeldoko kaj devigis lin engluti du pilolojn el ĝi.

— Estas febreto, vi jen vidos, ke per opodeldoko ĉio tuj malaperos! — konvinke li anoncis.

La kuraciston oni nutris kaj kuŝigis por dormi. Serĉjo la tutan nokton sin ĵetadis kaj flamadis kiel en fajro.

Kelkajn fojojn oni vekis la kuraciston, sed li ripetadis ordoni opodeldokon kaj daŭrigis certigi, ke matene ĉio nepre malaperos.

Serĉjo deliris; en deliro li ripetadis : « Kristo... Vero... Razsoŝnikov... Martino.... » Kaj daŭrigis palpi ĉirkaŭ si, elparolante : « kie? kie?... »

Matene tamen li trankviligis kaj ekdormis.

La kuracisto forveturis dirinte : « Jen vi vidas! » kaj rimarkigante, ke en la urbo lin atendas aliaj malsanuloj.

Tuta tago pasis inter timo kaj espero. Ĝis kiam ekstere estis lume, la malsanulo sentis sin pli bone, sed la falo de la fortoj estis tiel granda, ke li preskaŭ ne parolis. Kune kun krepusko denove aperis « la febreto » kaj la pulso komencis bati pli rapide. Mario Sergiido staris apud lia lito kun senparola teruro, penante ion kompreni kaj ne komprenante.

Opodeldokon oni lasis; la vartistino almetis al la kapo de Serĉjo vinagrajn kompresojn, almetis mustardaĵojn, trinkigis infuzon de tiliaj floroj, unuvorte, trafe kaj maltrafe uzis ĉiujn rimedojn, pri kiuj ŝi aŭdis, kaj kinj estis sub la mano.

Je l' nokto komenciĝis la agonio. Je la oka horo de l' vespero aperis la luno, kaj tial ke la fenestraj kurtenoj erare ne estis

mallevitaj, sur la muro formiĝis granda hela makulo. Serĉo sin levetis kaj etendis al ĝi la manojn.

— Panjo! — murmuretis li : — rigardu! Tuta en blanka... tio ĉi estas Kristo... tio ĉi... Vero... post Li... al Li....

Li renversis sin sur kusenon, infane ekplorete kaj mortis.

La Vero montritis sin antaŭ li kaj plenigis lian ekzistadon per feliĉego; sed la nefortikiĝinta koro de la knabo ne eltenis la pleniĝon kaj disrompiĝis.

El rusa lingvo tradukis

N. KABANOV.

PENSOJ

Sperto estas lumo, kiu lumigas nur, kiam ĝi brulas. — DE LA PRESA.

Skrupuloj taŭgas por la krimo; neniam — por la virto. —
CONFINHAL.

Tombo estas monumento lokita sur la limo de ambaŭ mondoj.
— SAINT-PIERRE.

Dio prenis koton, kaj elnaskis Ŝekspiron. — ECHEGARAY.

Aplaŭdi malspritulojn, estas fari al ili grandan malutilon. —
DEMOFILO.

Ne konfidu al ŝajnoj : tamburo multe bruas, kaj tamen ĝi nur estas plena je aero. — ***

La kamparano, kiu plugas, la virino, kiu aranĝas sian domon, la magistrato, kiu plenumas siajn funkciojn, la laboristo, kiu laboras, ĉiuj elfaras taskon tiel sanktan, kiel monaĥo, kiu preĝas kaj fastas. — LUTERO.

Hontemo estas koloreco de virto. — DIOGENO.

Kolektis kaj tradukis,

VICENTE INGLADA.

MAJSTRO BUBO

Mi ne diras « Mastro ». Ne. Eble Bubo ne perfekte obeadas, sed ĝi ankaŭ ne estas el tiuj familiestraj tiranetoj, kiuj oficiale ordonas. Majstro ja, granda majstro, nesciante vi estas, ho Bubeto : Kiom da ĉarmaj, kiom da gravaj kaj utilaj instruoj vi donis al via patro, dum la du jaroj de via juna vivo ! Tion ankaŭ mi ne aludas, kion oni ofte diras : « La idoj edukas la gepatrojn, tuŝante la plej malmolajn korojn, kvietigante malpaciencon virnaturon, pezigante moviĝeman virinkapon. » Bubo ne estas filo de sturnoj, kiuj atentis nur siajn ovojn, nek de tigroj, dolĉigataj nur de la idoj. Bubo min ne plibonigis, mi konfesas, sed plispertigis.

Observi la homojn estas nek ĉiam facile, kiam oni serĉas sub sennombraj formoj kaj maskoj la verajn ĉeftraĵojn de l' naturo, nek ankaŭ ĉiam agrable, kiam oni preferus elekti siajn kunulojn. Sed, de l' apogseĝo rigardi la infaneton, kiu rampas sur tapiŝo, noti ĝian freŝan ridon aŭ ravan plorgrimacon, respondi per voĉo kaj kiso la demandon de helaj okuloj, kaj en la movoj de tiu bela korpeto, libera kaj senafekta, subkompreni kelkafoje la unuan iron, la esencan geston de ni ĉiuj, kia vido povus esti pli plezura kaj profita, kio pli bone kunigus la admiron kun la penso ?

Kuleron brilantan sur la tablo Bubo ekvidas, rigardas, postulas per krieto kaj aletendo de la brakoj. Oni — eble mi — rapidas doni la kuleron. Ĝi prenas, palpas, ŝvingas la objekton, frapas per ĝi la tutan ĉirkaŭrondon, sed tre baldaŭ ĝin delasas kaj celas ion alian. Bone. La proksiman fojon pli longe daŭros la amuziĝo de la ido, — trankvileco de l' gepatroj ! De tiam, la volaton neniam tuj mi donas, sed unue promesas, poste montras, iom post iom alproksimigas, kaj doninte fortiras kelkafoje. Mi nun scias, ke deziro tuj plene kontentigita estingiĝas. Mi nun komprenas, kial iuj ne tiel min amis, kiel mi ilin. Dankon, ho Majstro Bubo !

Bubo manĝas, seriozege, kun profunda sento ne nur de ĝuado, sed de grava kaj necesa devo. Post ŝatata supo, jen io verda, kio ne tre plaĉas al la Sinjoreto.

« Manĝu, manĝu, Bubo, tio estas bona : verdaj fazeoloj, bonaj, bonegaj, kiujn mi pistas por vi.... »

Bubo movas la kapon dekstren kaj maldekstren, por ke la kulero ne trafu ĝian buŝeton fermitan (tiel al mi ekklarigas la deveno de l' nea gesto).

« Vi ne volas, Bubo? rigardu : Paĉjo manĝas, el via telero mem ! »

Kaj iom ŝanceliĝinte, Bubo akceptas, almenaŭ kiel provo. Tiel efikas la ekzemplo !

Alia manĝa sceno, pruvis ankaŭ al mi, ke Bubo fidas pli la agojn ol la parolojn. Por ĉesigi troan sorbadon de io, kion ĝi amas, mi promesas kukon, kiun ĝi eĉ pli amas. La sola vorto kuko vekas ĝojgan deziron, okulridon, jesajn kriojn, ĉe nia manĝemuleto, kiam ĝi tenas nenion. Nun ĝi jam havas ion, ne egalan, sed realan; ĝi haltas, iom pripensas, kaj decide, laŭte respondas : « Ne kuko. »

Ĉu nur la estanta materia sento forpuŝis kaj neniigis la imagon de l' promesita plezuro? Pli vere ŝajnas al mi, ke Majstro Bubo montriĝis prava, saĝa, bonekzempla. Malmultaj el ni, en okazo, kuraĝas diri : « Ne kuko. »

Ni estis antaŭe decidintaj, ke neniam, pro io ajn, ni mensogos al la bubo. Nu, ni ne povis tute efektivigi nian volon. Certe, facile estas eviti ĉiujn timigajn aŭ mirigajn rakontojn pri fantomoj, feinoj, diablo; certe, facile estos — malpli — enlasi en tiun junan kapon nur naturon kaj realon : sed kiam, per unu vorto, vi povas kvietigi senlacan estaĵeton, kiu longe, obstine vin ĉirkaŭkuras, ĉirkaŭprenas, ĉirkaŭpetas; kiam, per unu silabo, vi povas, post peno kaj atendo, ricevi ripozon tromerilitan, vi — jes, vi ĉiuj, gekolegoj — vi cedas, kaj mensogas. Kaj la infano baldaŭ ĉion forgesas.

Jus precize, mi aŭdas la patrinon ripetantan al la bubo, kiu puŝas mian pordon : « Paĉjo nun ne estas tie, li fiŝkaptas, baldaŭ revenos ! » Estas al mi malagrabla : tamen, zorge silentante, mi helpas miaparte kun atento la mensogon.

Sed kreskas la buba inteligento : por ĝi baldaŭ taŭgos ekrezoneto, kaj eĉ punoj. Kiam mensogo fariĝus grava, bonŝance mensogo ne estos plu necesa. Bubo, kiel mi esperas, komprenos de siaj gepatroj nur la veron.

Vi, ho patroj de l' popoloj,
Vi, vartistoj de la homoj,
Reĝoj, pastroj, deputatoj,
Generaloj, oratoroj,
Ŝtatomastroj, pensomajstroj !
Kreskas Buboĝ : ne mensogu.

Nun tre proza konsilo. Mi silentas : Bubo ekbruas, ĉu kriante, ĉu frapante, ĉu tirante seĝon, kiu grincas sur la planko, ĉu samtempe ĉiumaniere. Eĉ fiere ĝi rimarkas, en sia balbuto jam kom-

prenebla : « Bruo, Bubo! » Se ni, kontraŭe, interparoladas, aŭ moviĝas iom rapide, Bubo trankvile aŭskultas kaj rigardas. Estas ja tiel : faru bruon, se vi ĝin ne toleras.

Mi ne tedos vin, karaj gelegantoj, per plena kinematografia prezentado de l' vivo de unu knabeto kun rimarkoj filozofaj. Nur pri jeno ankaŭ mi vin petas, ke vi helpu min por klarigo. Kial Bubo, jam tiel frue, trovas ĝojon en kontraŭstaro? Kial, komencinte alkuri, se mi ĝin vokas, ĝi haltas? Kial tiu malica okulo kaj tiu fripona rido, kiam ĝi ne obeas? Ĉu estas ĝia propra, ne komuna malboneco? Sed ne ĉiam, eĉ ne kutime, ĝi estas tia : plej ofte ĝi amas plezurigi la gepatrojn, plej ofte ĝi instinkte sekvas montritan direkton. Ŝajnas ja, ke enestas ia natura ĝuo en kontraŭstaro mem. Kaj certe, en korpaj faroj, malcedo ebligas pli klaran, propran kaj plenan agemecon, ol obeo. Ĉu vi ne opinias ke, dum homo ne rezonas, ĝi serĉas puŝon kaj batalon por provi kaj pruvi sian forton? Nur kiam ĝi prudentiĝas kaj scias antaŭvidi, ĝi ŝatas ordan kaj harmonian agadon. Iel oni povas diri, ke bonfartanta bubo estas ĉiam malbona, kaj malvere la poetoj nomis la infanon anĝelo.

Jes, ho Via Buba Moŝto,
Jes, belega Vi aperas!
Jes, Vi belon ĉiun venkas.
Blondulinojn per dolĉeco,
Montan akvon per freŝeco,
Pri l'allogo luman stelon!
Tra l'okuloj larĝe klaraj,
Tra fingretoj voloplenaj,
Tra stariĝa mola kolo,
Tra faldetoj roze blankaj,
Tra dentetoj mordetantaj,
Vivo fluas, vivo ŝprucas,
Vivo floras junodora.
Jes, belega Vi aperas,
Estajeto ekestanta,
Sed neniam, ŝlo mia,
Vin anĝelo mi alnomos.
Vi senkulpa? nur ĉar Patro
Ridas pri koleroj viaj,
Ĉar Patrino Vin kisadas,
Kiam Vi la manon mordas.
Vi jam certe, trompemulo,
Scias, kion ni ordonas,

Kaj atendas esti sola
Por plenigi la buŝeton!
Malvirtulo, kiu krias,
Renversante buklan kapon,
Por tiklado sub mentono,
Kvankam Paĉjo malpermesis!
Ho Vi pura?... Ni silentu...
Fibesteto ja Vi estus,
Se l'okuloj larĝe klaraj,
Se fingretoj karesemaj,
Se kliniĝa mola kolo,
Se faldetoj roze blankaj,
Se buŝeto ridetanta
Ne fluigus, ne ŝprucigus
Laktan fonton de l'amemo.
Ĉiam kun pli ruĝa sango,
Ĉiam kun pli dolĉa sento,
Ĉiam kun deziro sana,
Ĉiam kun memstara volo,
Sentimema, sindonema,
Batu Vi, koreto nova,
Kresku Vi, Hometo mia!

RENÉ DESHAYS.

LA LASTAJ HOROJ

La lastaj eksonis jam horoj
Ni finis jam nian festenon!
Kun novaj impresoj en koroj
Ni nunan forlasas kunvenon.

Fandinte sur unu altaro
La sentojn kaj kunajn esperojn,
Ni freŝan fervoron al faro
Kaj freŝajn forportas fajrerojn.

Hieraŭ ankoraŭ fremduloj —
Hodiaŭ ni estas frataro;
Ekfalis nun antaŭ okuloj
Nin longe barinta remparo.

Finiĝas kondamno miljara :
Homaro distrita sur mondo
Denove fariĝas frataro —
Eterne ligita homrondo.

Sed nun post praava eraro
Ni pli eĉ ne celos ĉielon —
Ni restos sur ter' amikaro....
Por novan eviti Babelon.

Hodiaŭ ni iros laŭ lando
Kun nia senlaca laboro
Por mondon de l'rando ĝis rando
Flamigi per nia fervoro!

Kaj kiam forkuros la jaro
Ni jam en milopa kuniĝo
Alflugos al nova altaro
Levita de l'grup'en Kembrig'o.

D^{ro} LEONO ZAMENHOF.

1. Deklamita de la aŭtoro ĉe la ferma kunveno de la dua kongreso en Ĝenevo.

KELKAJ FESTKUTIMOJ EN BELGUJO

- Je la unua fojo kraketas ree fajro en mia kameno.... Ĉirkaŭ mia fenestro balanciĝas sekaj branĉetoj de sovaĝa vinberujo, kies lastajn orajn kaj fajrajn foliojn deŝiras akra norda vento.... Maltimemaj paseroj jam venas ree forpreni la panerojn, kiujn mi disjetis sur la vojetojn de l' ekdormanta ĝardeno. Jen proksimiĝas la vintro... kaj la vivo fariĝas ree pli intima, pli kvieta, pli hejma....

En nenia sezono de l'jaro en nia lando la tradiciaj festoj, la vere familiaj festoj estas pli oftaj, ol en la nun komencantaj monatoj.

Tuj post la du impresigaj tiel kontrastantaj solenoj — la ĝoja festo de Ĉiuj Sanktuloj kaj la melankolia memortago al la mortintoj (1 kaj 2 de Novembro) — venas la festo de Sankta Huberto. En tiu tago (3 de Novembro) ĉiu ĉasamanto sin devigas, kia ajn estas la vetero, trakuri, ĉirkaŭata de bojanta hundaro, ĉu la vastan erikejon, ĉu la densan arbaron.

Matene en la ĉefaj preĝejoj okazas solena Diservo, dum kiu la sonorado de ĉaskornoj akompanas la gravan kanton de orgeno. Post la meso la pastro benas bulketojn, kiujn la ĉeestantoj kunportas hejmen : tie ĉiu familiano, preĝinte por ne esti infektota per rabio, manĝas peceton da ĝi.

Je l' vespero ĉasistoj kaj amikoj kunsidas en gajaj festenoj, kies menuo konsistas precipe el ĉasaĵoj, kun kiuj la dommastro kutime, trinkigas kelkajn botelojn de sia plej maljuna Bourgogne'a vino. Tio baldaŭ liberigas la langojn, kaj ĝis malfrue aŭdiĝas pli-malpli veraj ĉasrakontoj, mirindaĵoj kaj lertaĵoj de la fidelaj kunuloj de Sankta Huberto.

Se tiu festo estas solenigata precipe de la viroj, la infanoj siavice havas festtagon por si en la tago de Sankta Marteno, la 11 de Novembro.

Sankta Marteno estas la antaŭiranto de la vintro. Li alportas en sia larĝa mantelo la unuajn vintrajn fruktojn, kiujn li disjetas inter la infanoj.

En la Flandra parto de Belgujo la gepatroj kutimas kunvenigi la infanojn en la vestiblon, dum Sankta Marteno, restante nevidebla,

ruligas de la ŝtuparo juglandojn, kaŝtanojn, pomojn, k. t. p., kiujn la infanoj kolektas.

En Antverpeno iafaje ia membro de la familio sin vestas, kiel episkopo kaj disdonas la frandaĵojn al la geknaboj, kiel okazas ĉe la festo de Sankta Nikolao.

En Malines (Mechelen) kaj ankaŭ en kelkaj urboj, la infanoj organizas en la stratoj rondiron. Unu el ili ornamita per purpuraj paperaj vestoj kaj blanka aŭ orpapera episkopa ĉapelo figuras Sankt-an Martenon, kaj, sidante sur seĝo aŭ portilo, li estas portata de kvar aŭ ses kunuloj. Kantante naivan kanton pri la sanktulo, la bando iras de pordo al pordo por peti almozojn, nuksojn, pomojn aŭ ion similan.

Jen unu el tiuj tradicie transdonataj kantetoj, kiun oni aŭdas, kantata en flandra lingvo, en Malines :

Fraŭlino, la pordon malfermu,
Nin ĉiujn eniri vi lasu,
Ĉar Sankta Marteno jen estas!

Vi lin plej favore akceptos,
Bieron kaj vinon li ŝatos,
Kaj plaĉos al li la vizito.
Aŭskultu vi bone, Fraŭlino,
Ĉar Sankta Marteno-jen estas!

Rapide vi venu
De sub la kameno,
Kaj pomojn kaj pirojn disjetu.
Ne trompu nin, bona Fraŭlino,
Amase donacojn disdonu
El leda malnova korbego
El leda belega kestego
Ĉar Sankta Marteno jen estas!

Je l' vespero ekbrulas la fajroj de Sankta Marteno¹, sed tiu kutimo preskaŭ tute malaperis; nur en kelkaj vilaĝoj oni konservas ĝin. Knaboj rondiras ĉe la farmistoj petante lignon kaj kantante :

Donu por la Sanktmartena fajro,
Aŭ demon' garbejon ekfajrigos.

Kaj vespere ili ekbruligas la lignaron kaj dancas ĉirkaŭ la fajro.

Je l' fino de la sama monato okazas festotago de Sankta Katarino (25^a de Novembro).

1. Vidu : Tutmondaj fajrokutimoj, de Southcombe.

Multe da *gildoj* nome la tajloroj en Antverpeno, la ĉar- kaj pafark-faristoj en Bruĝo, la tabakvendistoj en Mons, la ŝipogvidistoj en Malines, la muelistoj en Dinant, elektis ŝin, kiel patroninon. Sed ŝi estas precipe honorata, kiel patronino de la fraŭlinoj.

En knabinaj edukejoj tiu tago estas ĉiam solenigata per festeno, teatraĵo, aŭ io simila.

Ankaŭ fraŭlinoj junaj kaj maljunaj kunvenas tiutage por festi sian patroninon aŭ prezenti donacojn al tiuj el ŝi, kiuj « kufornamas Sanktan Katarinon ». Per tiu esprimo oni celas la fraŭlinojn, kiuj ne sukcesis renkonti edzon. Je kioma aĝo fraŭlino rajtas eniri en la « fratinaronde Sankta Katarino »? Diskutebla demando — sed kutime oni diras ĉe ni, ke je la trideka oni eniras kaj je la tridekvina oni kufornamas. Tiuj esprimoj ŝajnos eble strangaj; ili devenas de antikvaj kutimoj.

Por la festo de Sankta Katarino la fraŭlinoj ornamis en la preĝejoj la statuojn de la Sanktulino kaj la plej multaĝaj havis la rajton zorgi pri la vestoj kaj la vualo aŭ kufo de la Sanktulino.

De tiu tempo iom post iom oni donis al la esprimo : « Ŝi surmetis kufon al Sankta Katarino » la signifon : ŝi ne edziniĝos plu.

Dum la fraŭlinoj festas sian patroninon, knaboj kaj knabinoj jam vidas en siaj oraj sonĝoj la karegan Sanktan Nikolaon, alproksimiĝantan al ili sidante sur blanka ĉevalo ŝargita de ĉiuspecaj ludiloj kaj kukaĵoj. Ili ja senpacience atendas la 6 de Decembro... kaj dum la semajno antaŭ la festo la gepatroj estas devigataj doni al ili « provpecon » (kiel ni diras flandre). t. e. kuko — ordinare figuraĵo de Sankta Nikolao — dononta al ili antaŭguston pri baldaŭ ricevotaj frandaĵoj.

Intertempe (1 de Decembro) okazas la festo de Sankta Eligio (St Eloi) episkopo de Noyon kaj ankaŭ de Flandro (Doornik, Gent, Kortryk) mortinta en 659, kiu per siaj elokventaj predikoj altiris al Kristaniĝo grandan parton de Belgujo. Estinte dum sia vivo fama juvelisto, li estas nun elektita, kiel patrono de forĝistoj, juvelistoj, horloĝistoj, seruristoj kaj de preskaŭ ĉiuj metiistoj, kiuj uzas martelon — eĉ de veturigistoj kaj farmistoj. Dum lia festotago ĉiuj tiuj metiistoj ne laboras, gaje elspezante trinkmonon, kiun ili rajtas ricevi de sia mastro.

En kelkaj urboj, kiel Bruges, Ypres, oni kutimis ĝis antaŭ kelkaj jaroj beni la ĉevalojn, kiujn post solena meso la veturigistoj kaj farmistoj amasigis antaŭ la preĝejon.

En multaj urbetoj kaj vilaĝoj la forĝistoj kaj farmistoj paga —

tiutage sian fervendiston kaj, kiel procento, rajtas manĝi ĉe li bulkon kun ŝinko kaj trinki kafon aŭ bieron.

Festotago, kiu multe similas al tiu de Sankta Eligio, okazas la 4 de Decembro je la festo de Sankta Barbara. Tiam estas ripoztago por ĉiuj minlaboristoj, inĝenieroj, pumpilistoj, artileriaj militistoj.

Matene estas kantata solena Diservo, al kiu ĉeestas grandnombre la militistoj. Je l' vespero grandaj festenoj kunigas ĉiujn oficiojn, dum popolaj festoj okazas por la militistoj.

En la universitatoj, precipe en Louvain, la studentoj-inĝenieroj sin vestas, kiel minlaboristoj per blua vesto kaj ledaj ĉapeloj, kaj tiam solenas sian patroninon per kantoj, festenoj, torĉpromenadoj tra la urbo, k. t. p.

Fine alvenas la de longe atendata ĝoja festo de Sankta Nikolao.

Je l' vespero de la antaŭtago ĉiuj knaboj kaj knabinoj en flandra parto de mia lando preĝadas pli fervore, ol kutime, la naivan versaĵeton :

Jesuĉjo, vi dolĉa frateto
Vi faru min dolĉa knabeto,
Mi donas al vi la koreton :
Forviŝu vi ĉiun peketon.

Metinte sub la kamenon de la gepatra dormoĉambro ŝuon aŭ korbon, ili zorge provizas ĝin per fojno, aŭ pli bone per aveno kaj kelkaj karotoj por la ĉevalo de Sankta Nikolao, esperante tiel altiri al si la favorojn de la Sanktulo. Kaj ili laŭte kantas :

Niĉjo la Sanktulo,
Niĉjo la riĉulo,
Jetu do en la ŝuon
Oranĝeton, citroneton
Aŭ juglandon, aŭ nukseton.
Ne forgesu la frateton!

Kiu priskribos la mirindajn ravajn sonĝojn, kiuj tiunokte traflugas la junajn cerbojn !

Sankta Nikolao, majesta blankbarba episkopo sur sia blanka ĉevalo, rajdadas supre sur la tegmentoj, aŭskultas je ĉiu kamenotubo ĉu la infanoj saĝe dormadas, rigardas en sia ora granda libro, ĉu ili ĉiam estis bonkonduktaj kaj tiam glitigas tra la kamentubo, por la bonuloj, ludilojn aŭ frandaĵojn, por la malbonuloj, vipon aŭ vergaron.

Kaj matene... frumatene, kiel batas la koreto de l' karuloj, kiam ili eniras en la ĉambron de la gepatroj por ekscii ĉu Sankta Niĉjo la preĝojn aŭskultis....

En ĉiuj lernejoj kaj ankaŭ en la multinfanaj familioj, Sankta Nikolao mem venas tre solene disdoni ĉu donacojn ĉu vergarojn. Tiam li estas akompanata de sia kunulo Nikodemo, kiu vergofrapas la malbonulojn.

La kutima kukaĵo por tiu tago estas homfiguraĵoj el « spekulasio » brunbakita pasto farita per faruno, sukero, butero, spicita per fenkolo, koriandro, kumeno, k. t. p.

En multaj kafejoj oni lotumas inter la ĉiutagaj klientoj grandan spekulasi'an virinon, kiun la gajninto devas kompreneble tuj dispecigi kaj disdoni.

Post tiuj festoj iom da kvieta tempo ne malplaĉas, por ke oni pli bone ĝuu la festotagojn ĉe la jarfino. Intertempe magazenoj, bazaroj, stratvendistoj renovigas siajn allogilojn, plimultigas ilin por trafi des pli certe la klientojn.

Se vi ne estas donema, atentu je la 24 de Decembro, festtago de Sankta Thomaso! Tamen atento kaj singardemo neniel helpas, ĉar vole-nevole vi donacos: via knabo aŭ knabino, via servisto aŭ servistino vokos vin en la ĝardenon vidigante, serĉigante ion, kio ne estas — kaj... la pordo estas ŝlosata. Kiam vi volas eniri, mokema voĉo krias al vi tra ŝlosiltruo: « Kion vi promesas? » — Koleru, promesu punojn, batojn... nenio helpas; la disputo daŭros ĝis kiam vi estos promesinta regali per bulkoj kun ĉokolado, per teo kun lakto, per vinberetpano, aŭ io simila. En Antverpeno neeviteble oni postulas « kolbasbulkon » t. e. paneto, en kiu estas metita bolinta kolbaseto. Tiu bulko varmigita estas manĝata ĉe maten- aŭ vespermanĝo kun kafo aŭ lakto.

Ne nur la infanoj kaj geservistoj kutimas « eksterenŝlosi » aŭ « Thomasigi », kiel ni diras en Belgujo, sed ankaŭ la lernantoj klopodas por eksterenŝlosi sian instruiston. Aliflanke la laboristoj akiras trinkomonon ŝlosante la estron ekster la laborejo.

Kristnasko! tiu vorto ĉe ĉiuj Eŭropaj popoloj igas revii pri ĝojaj festoj tiel en preĝejo, kiel en hejmo.

Ne utilas longe priskribi tiujn de nia lando ĉar ili posedas preskaŭ nenian propran karakteron. Efektive pri tiu festo ni multe ricevis influon de niaj anglaj kaj germanaj najbaroj, kies kutimoj transmigris ĉe nin; sed la religia parto de la festo estas ĉe ni pli grava. En ĉiuj preĝejoj kaj kapeloj, kaj en multaj domoj laŭ

kutimo enkondukita antaŭ ses jarcentoj de Sankta Francisko de Assise oni starigas « sanktan stalon », en kiu sur pajlo kuŝanta infaneto Jesuo estas ĉirkaŭata de adorantaj Mario kaj Jozefo, kaj de azeno kaj bovo. Tiu stalo, iasofo vere teatraĵo elektre lumigita, restas elmontrata ĝis la festo de Tri Reĝoj (la 6 de Januaro).

La meznokta meso estas prokrastita ĝis la 4 aŭ 5 h. matene, escepte en la monaĥejoj. Ĝi estas kun la Paska meso, la plej solena de la tuta jaro.

La Kristnaskaj kantoj estas ĉiam kantataj tiel en flandra, kiel en valona (francilingva) parto de nia lando.

La sola praava kutimo, kiu restis ĝis nun neŝanĝita estas, ke unu al alia deziras « een zalige hoogdag » « feliĉan festtagon ».

Matene la geknaboj dimanĉvestitaj estas kondukataj de la servistino al siaj baptopatro kaj baptopatrino por deziri feliĉan festotagon. Ricevinte kelkajn donacetojn ili kantas :

Paŝtistoj de kamparo
Rapide vi aliru
Kun fluto kaj tamburo
Tuj rekte Bethleemon!

Naskiĝis ja Dio
Kreinto de ĉio
En stalo malriĉa,
La vivon feliĉa
Igante per tio.

Ĉi tie havas mi du ovojn
Tutvarmajn el la nesto!
Ĉi tie havas mi bovidon
Tutgrase bonnutritan!
Ĉi tie havas mi vafletojn
Tutfreŝajn en korbeto!

Honorigu ni
Infaneton ĉi
Kune iru ni!

Se dum Kristnasko la geknaboj en nia lando partoprenas en la festoj malpli, ol en aliaj landoj, ili ricevas kompenson je la tago, kiu rememorigas pri la buĉado de senkulpaj infanetoj ordonita de Herodes. Je tiu tago (28 de Decembro) nomita ĉe ni tago de « senkulpuloj » aŭ de « ĉiuj infanoj » la infanoj akiras la rajton ludi la rolon de la gepatroj, kiuj siavice obeas.

En Antverpeno kaj en la tuta flandra parto de Belgujo la

knaboj surmetas je l' mateno la veŝton kaj noktĉapon de sia patro aŭ avo, dum la knabinoj vestas jakon, kufon kaj antaŭtukon de patrino aŭ avino. Ili avidas precipe la ŝlosilaron kaj la bastonon, kiel signojn de l' estreco. Tiel vestitaj ili povas ordoni, riproĉi la servistojn, kaj — kio estas ĉefa privilegio — ordoni la tagmanĝon : nature rizkaĉon, vaŝlojn kaj patkukojn ili neniam forgesas!

Simila kutimo estas konservita eĉ en kelkaj monaĥejoj : la plej juna monaĥo aŭ monaĥino akiras dum tiu tago la estrecon.

Ĉe la malriĉuloj la knaboj metas ankaŭ patran ĉapelon, frakon kaj tre ofte buĉistan antaŭtukon kaj portas je la zono grandan karoton, kiu figuras akrigilon. La knabinoj vestinte jakon kaj kufon alligas al la talio poŝegon, kiel niaj vilaĝaninoj portas sub la robo. Kune ili iras dum la tuta tago de pordo al pordo laŭte kantante :

Patrino kaj patreto!
Jen estas ni kun peto
Donacu tuj ĝentile
Ĉar estas ja facile!
Ni dankos vin, mastrino.

Je la antaŭlasta tago de la jaro oni kutimas sendi, ĉu infanojn ĉu nekleran serviston al la Granda Placo por vidi tie homon, al kiu restas tiom da oreloj kaj okuloj, kiom da tagoj en la nuna jaro. Se ili ne vidis lin oni sendas ilin la sekvantan tagon por vidi tiun, kiu havas tiom da nazoj, kiom da tagoj.

Mi finis donante konsilon. Ne forgesu frue leviĝi la 31 de Decembro, ĉar la lastan dormanton oni brue vekas, kriante : « Saluton, Silvestro! ».... Kaj vespere la « Silvestro » devige regalas per kukoj kaj varma vino por ĝoje festeni « de jaro en jaron »!

D^{ro} RAYMOND VAN MELCKEBEKE.

BIBLIOGRAFIO

« LA REVUE » raportas pri novaj verkoj, nur kiam la Redukcio donace ricevis du ekzemplerojn.

Esperanto, Cours complet par images et conversations — franca lernolibro de THÉOPHILE CART. 1 vol. 94-paĝa enhavanta tri bildojn; ĉe *Presa Esperantista Societo*, 33, Rue Lacépède, Paris; prezo : fr. 1.

Esperanto-Manuel — praktika kurso en 15 lecionoj de GABRIEL CHAVET kaj GEORGES WARNIER. 1 vol. 140-paĝa; ĉe *Librairie de l'Esperanto*, 46, Rue Sainte-Anne, Paris; prezo : fr. 1,25.

En ĉiuj landoj, kie Esperanto nun jam amplekse disvolviĝis, prezentigas tiu demando : « Kiu estas la plej bona metodo de instruado kaj lernado de Esperanto? » Tiu problemo estas malfacile solvebla pro du kaŭzoj :

1° ĉar Esperanto estas lingvo, kiu havas specialan karakteron de logikeco, kiun oni devas des pli profiti, ke la lernanto estas pli klera ;

2° ĉar nuntempe ĉiu profesoro staras antaŭ lernantaro tute ne homogeno, en kiu troviĝas ofte ilanke de simplaj malmulte instruitaj homoj, inteligentaj multesciantaj personoj.

Du metodoj tre malsamaj estas kutime uzataj por instruado de lingvoj : la *senpera* tiel dirita *natura* metodo, laŭ kiu la instruanto ne uzante lian nacian lingvon rekte konigas la instruatan lingvon al la lernanto, tiel same kiel patro sciigas sian lingvon al sia filo; la *pera* metodo, kiu estas tiu, kiun oni uzas por lernado de latina aŭ greka lingvoj. Inter tiuj du ekstremajoj estas diversaj ŝtupoj kaj multaj miksaĵaj metodoj, kiuj pli malpli

prunteprenis ion el ambaŭ suprecititaj inanieroj.

La tute pura *senpera* metodo tre certe *malofte* taŭgas por instruado de Esperanto. Nia lingvo estas tiel simpla, tiel facila, tiel *regula*, ke oni nepre devas vekti la intelekton de la lernanto kaj doni al li en lia nacia lingvo rapidajn klarigojn, kiuj ŝparas longajn tedajn senutilajn ripetadojn. Tiu pure *senpera* metodo estus nur tiam konsilinda, kiam la lernanto estas tute neklera homo, kiu scias nek legi nek skribi.

La pure *pera* metodo, eĉ la hejma nur per libro meminstrua, estas tute bona, rilate Esperanton, por klera persono, kiu ne plene forgesis gramatikon aŭ jam *iom* lernis fremdajn lingvojn. Ĝi estas la plej *rapida*, kaj ĉiuj unuaj batalantoj de nia paca armeotiamaniere ellernis la lingvon. La sperto de multaj jaroj da observado kaj eksperimentado pri la instruado de Esperanto montras ankaŭ, ke la *pera* metodo estas vere tiu, kiu ebligas la plej rapidajn progresojn de l' lernantaro; kaj ke sekve la *buŝa* metodo devas esti nur necesa *helpanto* por certigi bonan kaj ĝustan elparolon; kaj ke, krom la *elparolon*, oni ne multon alian devas esperi de la natura maniero, kiam la lernanto estas inteligenta.

La du novaj supre anoncitaj francaj lernolibroj estas tre malsamaj, ĉar la unua celas la *senperan* kaj la dua la *peran* metodon.

La nova lerta kurso de S^{ro} Th. Cart estas verkita por malmulte instruitaj personoj, kaj verŝajne la neceseco de tiu libro trudiĝis al la aŭtoro de la fakto, ke en la vesperaj publikaj kursoj, kien ĉiu ajn pasanto povas

enveni, ofte renkontigas tute malkleraj individuoj. La verko do celas laperfortan encerbigon de Esperanto en malmolajn kraniojn; kaj, helpita de diversaj amikoj kaj aparte de S^{mo} Servin, la talenta profesoro bone trafis sian celon. La verko konsistas el 4 partoj : *Notions Élémentaires, Instruado per bildaro, Commentaire et questionnaire, Lexique.*

La libro de S^{roj} G. Chavet kaj G. Warnier, kiuj ambaŭ instruas Esperanton en Parizo en la kurso de la Pariza Grupo, en la liceo Condorcet, kien venas multaj jam kleraj personoj, celas tiujn meze instruitajn lernantojn, kiuj iam sciis gramatikon, ĝin forgesis, sed ĝin facile rememoros. Ĝi ankaŭ nuntempe estus unu el la plej taŭgaj lernolibroj por liceanoj. Multaj bonaj punktoj estas citindaj. Ni aparte atentigos niajn legantojn pri la *naŭa* leciono, kie, eble la unuan fojon en franca lernolibro, oni bone klarigis la akuzativon de dato, mezuro, k.c. La lernantoj tiel ne plu skribos : « Hodiaŭ estas la trian de Novembro ».

Ni eksciis, ke aperis ankaŭ esperantaj tradukoj de la konataj *Delmas'aj helpaj bildoj*, sed ĉar ni ne ankoraŭ ricevis unuekzempleron de tiu nova verko, ni bedaŭre ne povas nun doni al niaj legantoj pluajn sciigojn.

La langue Esperanto et le moyen de l'apprendre sans leçons en lisant une petite histoire, propaganda broŝureto 24-paĝa; ĉe E. Ĉefeć, 43 Christ church Road, Streatham hill, London; prezo : fr. 0,10. — 100 ekz : fr. 7.

Tiu nova Ĉefeć'a ŝlosilo eldonita en diversaj lingvoj estas plej rekomendinda precipe pro ĝiaj malgrandaj formato kaj pezo. Ĝi ludos

rolon similan je tiu de nia franca sampreza *Ruĝa broŝuro*, sed kies formato estas duoble pli granda, kiu havas 32 paĝojn kaj sekve entenas trioble pli da materialo.

Lumo. — Nova aŭtografita monata gazeto Bulgara-Esperanta. Redakcio : *ŝ. Naralambet, Tirnovo*; administracio : *Iv. Nenkov, str. St. Gorska 2299, Tirnovo*; abono por jaro : en Bulgarujo fr. 4,50, en ceteraj landoj fr. 2.

Ni ricevis unuan 8-paĝan numeron (oktobro 1906) de tiu nova gazeto al kiu ni deziras plej bonan sukceson.

Slovník Česko-Esperantský, vortaro ĉeka-Esperantista, de THEODOR ČEJKA, 1 vol. 123-paĝa, ĉe la aŭtoro; prezo : heller 90 (fr. 1).

Slovník Esperantsko-český, vortaro esperantista ĉeka, de THEODOR ČEJKA, 1 vol. 32-paĝa, ĉe la aŭtoro; prezo : heller 20 (fr. 0,25).

Tiuj du vortaroj zorge ellaboritaj kaj bele eldonitaj bone plenigas la serion de l' eldonaĵoj ĉekaj de nia kunlaboranto S^{ro} Th. Čejka. Dank'al li la Ĉekoj nun posedas plenan libron por ellerni nian lingvon kaj ni devas ĉiuj danki nian fervoran kunbatalanton, kiu tiel efike helpas la disvastigon de nia kara lingvo en sia lando.

Poŝtkarto ilustrita kun portreto de D^{ro} Zamenhof, eldonita de *Esperanto-Verlag Möller und Borel, Berlin*; kosto afrankite : 10 ekz. — Mk 0,80 (fr. 1); 50 ekz. — Mk 3 (fr. 3,75).

Ni varme rekomendas al niaj legantoj la uzadon de tiu belega poŝtkarto, kiu prezentas plej belan portreton de nia Majstro.

KRONIKO

El Brazilujo. — IMPRESOJ. — De la kruta monteto, kiun mi ĵus surrampis, mi rigardas la mirindan panoramon. La larĝa riverego, sur kiu naĝas la oceanaj monstroj je muĝantaj fajfiloj, desegnas mirindan pejzaĝon similan, kun plia amplekso, je svisa laga pejzaĝo. Malproksime, la Brazilaj montoj altigas siajn pintojn en la varmega aĉro; ĉe iliaj piedoj, arbaroj de kokos-daktil-kaj bananarboj prezentas freŝan verdajon. Pli proksime al la maro, bambusaj densaĵoj ŝajnas de tie ĉi, kiel riĉega veluro, en kiu diamante brilegas lagetoj kaj kurbajoj de riveretoj. Ĉe miaj piedoj, rektvoja, desegnita kiel karta plano, la urbo sterniĝas, ĉiam kreskanta, ĉiam pleniganta je novaj konstruaĵoj la fakojn elpensitajn de la inĝenieroj, kaj mi miras, vidante la aktivecon kaj laboremecon de tiu granda homejo, hieraŭ nekonita, kiun oni ne trovis sur la kartoj antaŭ dek jaroj, kaj kiu prezentas al mi, meze de la plej sovaĝa tropika naturo, figuron de la plej nova civilizeco.

Santos : tien mi alvenis antaŭ du horoj kaj mi foriros baldaŭ *Montevideo*, celo de mia vojaĝo; ĉar mi scias, ke tuj post mia alveno, mi ne havos momenton liberan, kaj ke aliaj okupoj min de nun tute kaptos, mi profitas tiujn kelkajn minutojn por kolekti miajn impresojn de vojaĝo kaj lastfoje turni min al forlasitaj memoroj. La antaŭtago de mia foriro, mi paroladis en *Marseille* antaŭ niaj samideanoj kaj kelkaj invititoj, inter kiuj *Sr^o Truong-minh Giang*, el *Saigon*, kiu decidis, ke tuj kiam li revenos en sian landon, li fondos enlandan grupon esperantistan. Sed la adiaŭoj de niaj *Marseille*-

anoj ne estis la lastaj de Eŭropo. En *Valencio*, mi havis la feliĉon esti bonege akceptata kaj gastata de la tiea grupo, kie mi retrovis konatojn el *Ĝenevo*. Sed, post *Valencio*, nenio plu! Inter la arabaj, italaj, siraj, turkaj kunvojaĝantoj, mi estis plej izola de mia kunfrataro esperantista. Eĉ la malfacila kaj besta ŝipa vivo de la malriĉaj « triaklasaj » vojaĝantoj, inter kiuj mi estis, malhelpas la propagandon. Feliĉe, la vetero estas bela, beleĝa. Maro ĉiam blua, jen iom onda, jen tute sensulka, kiel spegulo, neniam malkvietiĝas. Tage, flugfiŝoj, kiel perdrikoj en kampo, sin levas antaŭ la ŝipo kaj forkuras malproksimen super la ondetoj. Nokte lumaj meduzoj silente glitas laŭ la flankoj de nia ŝipo. Hirundo nin akompanas de *Tenerifo*, gracie flirtante ĉirkaŭ la mastoj. Tagoj, noktoj forpasas, mi ne kalkulas. Tutan la vivon mi pasas sur la alta ferdeko, inter ĉielo kaj maro. Jen pluvetas, varma, dolĉa pluvo tropika; ĉiuj forkuras sed, kiel la maristoj nuda, mi ĝin ricevas plezure, tiun benindan akvon, kiu lavas nin je la mara salo. Jen tro akra estas la suno : tiam mi streĉas inter kordajoj la flagon esperantan, sub kies verda ombro mi sidas revante. Tre min amuzas bona homo, kiun mi aŭskultas distre klarigantan al aliaj elementojn de fantazia kosmografio. Li ĉiutage zorge notas la latitudon, longitudon, la daton kaj la rapidecon : mi do plezuriĝas forgesante ĉion ĉi. Nur mi sekvis ĉiunokte kun adiaŭa rigardo la brilan Arkturon subiĝantan en la ĉielo kaj, kiam je l'ekvatoro ĝi malaperis sub la horizonto, mi min turnis al la suda nova stelaro, nekonita, stranga kaj impresiga.

Jes novan mondon mi vojaĝas, sed malgraŭ la ŝango de ĉieloj, mi ĉiam havos en mia vivo la saman direktilan stelon: nian verdan esperantan.

Jes bela lando, jes grandaj urboj, vi kiuj hodiaŭ apenaŭ konas nin aŭ eĉ tute ne: rigardu ĝin en via ĉielo, tiun malgrandan steleton. Homoj vivas, kies rigardo ĉiam turnita al ĝi vidas ĝin grandigantan iom post iom. Baldaŭ ĝia lumo estos tia, ke neeble estos ne ĝin vidi, kaj la profetaĵo de Salomono estos efektiva: Regos stelo super tuta la tero.

Sed, jen alvenas la horo; jen estas tempo reiri ŝipon. Post kelkaj tagoj mi alvenos Montevideon kaj tutkorpe min ĵetos en la batalon proesperantan. Feliĉa estos mi, se miaj penoj povos prepari la vojon al la estonta triumfo de nia kara lingvo: mia misio estos plenumita. — PAUL BERTHELOT.

El Italujo. — Nia fervora samideanino S^{ino} Rosa Junck komencis en la unuaj tagoj de Novembro gravan kurson de Esperanto en la « Circolo Filologico » de Milano. Tiu fama Instituto havas 2000 membr-ojn kaj ni povas esperi, ke ĝia iniciato estos la origino de grava agado poresperanta en Italujo.

Ĉiujn niajn gratulojn al nia sindonema kunbatalantino. — C. B.

El Germanujo. — *Julio Stockhausen*, la glora kantisto kaj glorega kantmaĵstro mortis antaŭ kelkaj semajnoj en Frankfurt (M) okdekjara. Li estis vere internacia artisto: naskiĝinta en Parizo, li vizitis ankaŭ la ĉi tiean konservatorion, poste li studis ĉe la — nune centjara — Manuel Garcia en Londono. De la jaro 1853 li okupadis la unuan

rangon en Germanujo sen ia konkuranto, kaj post dudek migraj jaroj li venis Frankfurton, kie li edukis multajn grandajn kantistojn. Nun bedaŭrinde la nobla baritonvoĉo por ĉiam eksilentis; sed postvivados la memoro de tiu vera artisto, kiu, ekkantante, ĉiam kaj ĉie instigis nepriskribeblian inspiron, — proprecio de nur malmultaj elektitoj! — J. H.

El Unuigitaj Ŝtatoj. — AMERIKANA SOMERTENDARO POR KNABOJ. — Nia lando, kies urbegoj de multaj miloj da loĝantoj staras proksime de profundaj arbaroj, puraj lagoj kaj altaj montegoj, estas ja feliĉa. Tie la okupata urbano povas trovi dolĉan restadejon dum la varmega somero kaj ricevi novan energion por la laborado en la venonta vintro. En Eŭropo, tro ofte, la malproksimeco ne ebligas tion, kaj nur la riĉulo povas ĝui la restigan senton, kiu elvenas el la certeco, ke oni troviĝas malproksime de alia vivanto, ĉe la koro mem de naturo.

Tie ĉi en Ameriko, for de cent mejloj (200 km) de niaj plej grandaj urboj, estas ĉiam vastaj lokoj, kie oni marŝus preskaŭ unu tagon tra la arbaro ne renkontante ian homon.

Ĉiujare pli multnombraj familioj foriras el la urbo dum Aŭgusto kaj Septembro por vivi sub tendo aŭ en kajuto. Sed multaj personoj ne povas sekvi tiun ekzemplon; ilia okupado tion ne ebligas, kaj por ili tiu problemo aperas: kion faros niaj filoj dum la somerrestado? Se oni permesas al ili vagadi tra la stratoj, kompreneble ili renkontos malŝatindajn kunulojn kaj ne havos puran aeron aŭ sanigan ekzercadon, kiun ili bezonas.

Por respondi al tiu demando, la

Y. M. C. A. (Societo internacia por kristanaj junuloj) fondis somertendarojn por tiaj knaboj. Nun pli ol kvardek Y. M. C. A.-tendaroj ekzistas en nia lando, kaj mi priskribos unu el ili, en kiu mi pasigis du tre agrablajn somerojn.

« Becket » estas aro da 16 ĝis 18 tendoj sur la bordo de bela lago kaj sur monto, je 300 kilometroj de Boston. La tendaro staras je la alteco de 600 metroj. Arbaro ĉirkaŭas ĝin kaj la plej proksima fervojo troviĝas je la distanco de dek-du kilometroj.

Tien, ĉiusomere, venas 200 knaboj por pasigi 2 ĝis 9 semajnojn en Julio aŭ Aŭgusto. Nur 100 povas ĉeesti dum iu semajno, kaj sekve kelkaj knaboj alvenas kaj aliaj foriras ĉiuvendre. La tuta kosto estas kvin dolaroj por semajno.

La administracio apartenas al oficisto de la Y. M. C. A. kun 15 helpantaj kondukantoj (ne pagataj), kiuj kutime estas instruistoj aŭ kolegiaj studentoj, kaj kiujn multe interentas la laborado inter knaboj. Unu kondukanto kaj ses knaboj estos difinitaj por ĉiu tendo.

La knaboj vivas preskaŭ tute ekstere de la tendoj, en kiujn ili eniras nur por dormi. La manĝejo estas granda kajuto, tute malfermita al la sunbrilo kaj vento. La tendaranoj ludas, naĝas, marŝadas, remas, k. t. p., la tutan tagon. Vespere oni ekbruligas grandan fajron apud la lagbordo, kaj sidante ĉirkaŭ ĝi oni kantas aŭ rakontas historiojn. Post naŭ semajnoj de tia vivado ĉiu estas bruna, kiel Indiano.

La estro konsilas al la knaboj alporti, kiel eble malpli da vestoj. Oni trovas sufiĉe da bonaj manĝaĵoj,

kaj kuracisto ĉeestas ĉiun tendaron. Ĉiu knabo arangas sian liton sur la tero, kolektante pinbranĉojn, sur kiujn li metas siajn litkovrilojn. Kelkaj, pli ambiciaj, fabrikas liton per stangoj kaj ŝnurego. Mi mem dormis sur tia lito ses semajnojn kaj multe ĝuis ĝin.

Ĉiu vespere la tendarestro ekzamenas la tendojn, kaj tiu tendo, kiu estas la plej pura, la plej deca, kaj la plej bone aerumita dum tuta monato, ricevas premion.

Ĉiu knabo havas siajn telerojn, pladojn, manĝilaron kaj — okaze — vestojn. Kelkaj, ĉiutage elektitaj, helpas la kuiristojn, plenigas la lanternojn je oleo, k. t. p. Tamen multaj el la knaboj venas de riĉaj gepatroj, kiuj sendas ilin tien, por ke ili tiamaniere ekkonu malfacilajn kaj — ofte — malkontentigajn zorgojn. Tiun ĉi jaron, la anoj alvenis el 31 urboj en Massachusetts.

La tendaranojn vekas trumpeto je la sesa horo. Preskaŭ ĉiu tiam sin banas en la lago. Post matenmanĝo oni ĉeestas Diservon dum dek minutoj. Ĉiumatene sportoj kaj diversaj amuzadoj plenigas la tempon ĝis la dekunua horo, kaj nova bano okazas. La tagmanĝo estas je 12. h. 30 kaj poste denove sportoj, marŝadoj, k. t. p. Post la vespermanĝo, je la sesa horo, okazas la plej ĝuebla afero el ĉio — la « bonfire » (granda fajro) sur la lagbordo! Se eble pluas, oni kantadas ĉirkaŭ fortepiano en la manĝejo. Dum la estinta somero la junuloj ludis apud la lagbordo la « Hiawatha » de Longfellow, ĉiu rolo kostume. Tio estis vere memordinda vespero por la ĉeestantoj. — E. K. H.

Le gérant : CH. SCHIFFER.

Coulommiers. — Imp. PAUL BROADARD.

LA REVIZORO

Komedio en kvin aktoj

DE

N. V. GOGOL.

AKTO KVINA

La sama ĉambro.

SCENO I.

LA URBESTRO, ANNA ANDREJEVNA kaj MARJA ANTONOVNA.

URBESTRO. — Kiel, Anna Andrejevna? He? Ĉu vi pensis iom pri ĉi tio? Jen, kia riĉa akiro, kanajlaĵo! Nu, konfesu malkaŝe: vi ja eĉ ne songis pri tio — simple el ia urbestredzino subite fariĝi... fi, kanajlaĵo!... Kun kia diablo vi parenĉiĝis!

ANNA ANDREJEVNA. — Tute ne; mi de longe ĉi tion sciis. Por vi ĝi estas mirindaĵo, ĉar vi estas simpla homo, vi neniam vidis bonordajn homojn.

URBESTRO. — Mi mem, mia kara, estas bonorda homo. Tamen efektive, kiam mi ekpensas, Anna Andrejevna, pri tio, kiaj birdoj ni ambaŭ fariĝis! he, Anna Andrejevna? Ni alte ekflugis, diabloj ĝin prenu! Nu, atendu, nun mi instruos ĉiujn tiujn amantojn de petoskriboj kaj denuncoj! He, kiu tie estas? (*Eniras superpolicano.*) Ha, ĝi estas vi, Ivan Karpoviĉ! Voku, mia kara, ĉi tien la komercistojn. Nun mi ilin prilaboros, la kanajlojn! Plendi kontraŭ mi! Vidu ilin, la malbenitan judan popolon! Atendu do, miaj kolombetoj! Antaŭe mi regaladis vin nur ĝis la lipharoj, sed nun mi vin regalos ĝis la barbo. Enskribu ĉiujn, kiuj iris plendi kontraŭ

1. Vidu la numerojn 1, 3, 4 kaj 5.

mi, kaj antaŭ ĉio tiujn skribistojn, skribistojn, kiuj artifikadis por ili petoskribojn. Kaj anoncu al ĉiuj, ke oni sciuj : jen, diru, kian honoron Dio sendis al la urbestro, ke li edzinigas sian filinon ne kun ia simpla homo, sed kun tia, kia ĝis nun neniam ankoraŭ ekzistis en la mondo, kun tia, kiu povas ĉion fari, ĉion, ĉion, ĉion! Al ĉiuj anoncu, ke ĉiuj sciuj. Kriu al la tuta popolo, batu la sonorilojn, diablo ĝin prenu! Jam se estas soleno, ĝi estu soleno! (*La superpolicano foriras.*) Sekve jen, kiel estas, Anna Andrejevna, he? Kiel do nun, kie ni loĝos? Ĉi tie aŭ en Peterburgo?

ANNA ANDREJEVNA. — Kompreneble, en Peterburgo. Kiel oni povas resti ĉi tie!

URBESTRO. — Nu, se en Peterburgo, ĝi estu en Peterburgo; tamen estus bone ankaŭ ĉi tie. Nu, mi opinias, la urbestrecon ni devas nun ĵeti al la diablo? Jes, Anna Andrejevna?

ANNA ANDREJEVNA. — Kompreneble, kiel oni povas nun paroli pri urbestreco!

URBESTRO. — Nune ja, kiel vi pensas, Anna Andrejevna, nun oni povas kapti grandan rangon, ĉar li estas frato-kamarado kun ĉiuj ministroj kaj li veturas en la palacon de la regnestro, tial li povas aranĝi tian antaŭenŝovon, ke poste mi povus eĉ enrampi inter la generalojn. Kiel vi opinias, Anna Andrejevna, ĉu mi povas enrampi inter la generalojn?

ANNA ANDREJEVNA. — Ankaŭ demando! kompreneble, vi povas.

URBESTRO. — Kaj, diablo ĝin prenu, belege estas esti generalo! kavaliraĵon oni metas al vi trans la ŝultron... kaj kia kavaliraĵo estas preferinda, Anna Andrejevna, ruĝa aŭ blua?

ANNA ANDREJEVNA. — Kompreneble, blua estas pli bona.

URBESTRO. — He? vidu, kion ŝi ekvolis! Bona estus ankaŭ ruĝa. Efektive ja kial mi volus esti generalo? Ĉar se ekzemple vi devas ien veturi, — kurieroj kaj adjutantoj ĉiam rapidas antaŭe : « ĉevalojn! » Kaj tiam en la stacioj oni al neniuj donas, ĉiuj devas atendi : ĉiuj tiuj titolaj konsilantoj, kapitanoj, urbestroj... kaj vi al neniuj donas eĉ la plej malgrandan atenton. Vi tagmanĝas ie eĉ la guberniestro, kaj tie la urbestro staru kaj atendu! he, he, he. (*Forte ridegas.*) Jen kanajlaĵo, kio estas alloga!

ANNA ANDREJEVNA. — Al vi nur ĉio maldelikata plaĉas. Vi devas memori, ke la vivon ni devas tute ŝanĝi, ke viaj konatoj de nun estos ne ia juĝisto-hundisto, kun kiu vi veturas ĉasi leporojn, aŭ Zemlanika : kontraŭe, viaj konatoj estos homoj kun la plej aris-tokrata konduto : grafoj kaj ĉiuj salonuloj.... Sed efektive mi tre

timas pro vi : iafoje vi subite elparolas tian vorton, kian oni en bona societo neniam aŭdas.

URBESTRO. — Nu, kio do? Vorto ja ne malutilas.

ANNA ANDREJEVNA. — Jes, bona ĝi estis, dum vi estis urbestro; sed tie la vivo estos ja tute alia.

URBESTRO. — Jes, tie, oni diras, ekzistas du fiŝetoj : mareno kaj truto, tiel bongustaj, ke oni lekas al si la fingrojn, kiam oni ilin mangas.

ANNA ANDREJEVNA. — Li ĉiam nur pri fiŝetoj revas! Mi volas nepre, ke nia domo estu la unua en la ĉefurbo kaj ke en mia ĉambro estu tia parfumo, ke oni ne facile povu eniri kaj oni devu fermeti al si la okulojn. (*Fermetas la okulojn kaj flaras.*) Ha, kiel bone!

SCENO II.

La SAMAJ kaj KOMERCISTOJ.

URBESTRO. — Ha, bonan tagon, miaj plej amataj!

KOMERCISTOJ, *salutante*. — Ni deziras al vi sanon, nia patro!

URBESTRO. — Nu, miaj kolombetoj, kiel vi fartas? Kiel iras via komercaĵo? Kio, samovaristoj, arŝinistoj, plendi vi ekvolis? Arhifriponoj, protokanajloj, maraj trompisto! Plendi? Nu, multe vi atingis? Jen, ili pensas, oni tuj metos lin en malliberejon!... Ĉu vi scias, sep diabloj kaj unu diablino batu al vi la dentojn, ke...

ANNA ANDREJEVNA. — Ha, mia Dio, kiajn vortojn, Antoĉjo, vi ŝutas!

URBESTRO, *malkontente*. — Ha, ne estas nun la tempo por pensi pri vortoj! Ĉu vi scias, ke tiu sama oficisto, al kiu vi plendis, edziĝas nun kun mia filino? Kio? Ha? Kion vi nun diros? Nun mi vin!... Vi trompas la popolon.... Vi faras kontrakton kun la regna kaso — pri centmil rubloj vi ĝin trompas, donante putran drapon, kaj poste vi oferdonas dudek arŝinojn, kaj vi postulas ankoraŭ, ke oni donu al vi rekompencan por ĉi tio! Ja se oni scius, oni vin... Kaj li ŝovas ankoraŭ antaŭen sian ventron : li estas komercisto, lin ne tuŝu. « Ni, — li diras, — ne staras pli malalte ol la nobeloj. » Jes, nobelo... ha, vi, abomena besto! Nobelo lernas sciencojn; lin oni eĉ vergas en la lernejo, sed pro afero bona, por ke li sciu ĉion utilan. Kaj vi kio estas? Vi komencas per friponaĵoj, vin la mastro batas por tio, ke vi ne scias trompi. Kiam vi estas ankoraŭ bubeto,

ne scias ankoraŭ « Patron nian », vi jam trompas; kaj kiam via ventro bareliĝas kaj vi plene ŝtopas al vi la poŝojn, tiam vi levas la nazon! Vidu, kia grava persono! Tial ke vi eltrinkas dek ses samovarajn tagojn, tial vi levas la nazon? Sed mi kraĉas al via kapo kaj al via graveco!

KOMERCISTOJ, *salutante*. — Pardonu nin, Anton Antonoviĉ!

URBESTRO. — Plendi? Kaj kiu helpis vin friponi, kiam vi konstruis ponton kaj kalkule enskribis lignon por dudek mil rubloj, dum en efektiveco vi ne donis eĉ por cent rubloj? Mi vin helpis, vi, kapra barbo! Vi tion ĉi forgesis? Se mi raportus pri tio ĉi, mi povus vin forsendigi Siberion! Kion vi diros? Ha?

UNU EL LA KOMERCISTOJ. — Ni konfesas nian kulpon, Anton Antonoviĉ! Satano nin tentis. Jam neniam en la tuta vivo ni plendos. Postulu kontentigon kian ajn vi volas, nur ne koleru!

URBESTRO. — Ne koleru! Jen vi nun kuŝas antaŭ miaj piedoj. Kial? Ĉar la sorto min favoris; sed, se la venko estus eĉ iomete sur via flanko, tiam vi, kanajlo, enpremigus min profunde en koton kaj vi eĉ pezan trabon metus sur min.

KOMERCISTOJ, *kliniĝas al la piedoj de la urbestro*. — Ne pereigu nin, Anton Antonoviĉ!

URBESTRO. — « Ne pereigu! » Nun vi petegas « ne pereigu », kaj antaŭe kio estis? Mi povus vin.... (*Svinginte la manon.*) Nu, sed Dio vin pardonu! Sufiĉe! Mi ne memoras longe la malbonon; sed nun rigardu, atentu bone! Mi edzinigas mian filinon ne kun ia simpla nobelo : rigardu, ke la gratulo estu... vi komprenas? Ne esperu kvietiĝi per ia sekigita sturgeto aŭ per konuso da sukero.... Nu, iru kun Dio! (*La komercistoj foriras.*)

SCENO III.

La SAMAJ, AMMOS FJODOROVIĈ, ARTEMIJ FILIPPOVIĈ,
poste RASTAKOVSKIJ.

AMMOS FJODOROVIĈ, *ankoraŭ en la pordo*. — Ĉu mi povas kredi al la famo, Anton Antonoviĉ? La sorto sendis al vi eksterordinaran feliĉon?

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Mi havas la honoron gratuli vin pro la eksterordinara feliĉo. Mi kore ekĝojis, kiam mi aŭdis. (*Li kisas la manon de Anna Andrejevna.*) Anna Andrejevna! (*Kisante la manon de Marja Antonovna.*) Marja Antonovna!

RASTAKOVSKIJ, *eniras*. — Al Anton Antonoviĉ mian gratulon! Dio longigu vian vivon kaj la vivon de la nova paro kaj Li donu al vi idaron grandanombbran, nepojn kaj pranepojn! Anna Andrejevna! (*Kisas la manon de Anna Andrejevna.*) Marja Antonovna! (*Kisas la manon de Marja Antonovna.*)

SCENO IV.

La SAMAJ, KOROBKIN kun la EDZINO, LULUKOV.

KOROBKIN. — Mi havas la honoron gratuli Antonon Antonoviĉon! Anna Andrejevna! (*Kisas la manon de Anna Andrejevna.*) Marja Antonovna! (*Kisas ŝian manon.*)

EDZINO DE KOROBKIN. — Mi kore vin gratulas, Anna Andrejevna, pro la nova feliĉo.

LULUKOV. — Mi havas la honoron gratuli, Anna Andrejevna! (*Kisas ŝian manon kaj poste, turninte sin al la rigardantoj, klakas per la lango kun mieno de braveco.*) Marja Antonovna! Mi havas la honoron gratuli. (*Kisas ŝian manon kaj turnas sin al la rigardantoj kun tia sama braveco.*)

SCENO V.

MULTO DA GASTOJ *en nigraj surtutoj kaj frakoj aliras antaŭe al la mano de Anna Andrejevna, dirante* : « Anna Andrejevna! » *poste al Marja Antonovna, dirante* : « Marja Antonovna! » BOBĈINSKIJ kaj DOBĈINSKIJ *sin trapuŝas.*

BOBĈINSKIJ. — Mi havas la honoron gratuli!

DOBĈINSKIJ. — Anton Antonoviĉ! Mi havas la honoron gratuli.

BOBĈINSKIJ. — Mi gratulas pro la feliĉa fariĝo!

DOBĈINSKIJ. — Anna Andrejevna!

BOBĈINSKIJ. — Anna Andrejevna! (*Ambaŭ aliras samtempe kaj kunpuŝiĝas per la fruntoj.*)

DOBĈINSKIJ. — Marja Antonovna! (*Kisas ŝian manon.*) Mi havas la honoron gratuli. Vi havos grandan, grandan bonstaton, vi portos oran veston kaj vi mangos diversajn delikatajn supojn, tre amuze vi pasigos la tempon....

BOBĈINSKIJ, *interrompante*. — Marja Antonovna, mi havas la honoron gratuli! Dio donu al vi ĉiuspecan riĉecon, multe da mono

kaj fileton tian malgrandan, jen tian! (*Montras per la mano.*) ke oni povu sidigi lin sur la manplaton, jes! Ĉiam la bubeto krios : ŭa! ŭa! ŭa!

SCENO VI

Ankoraŭ KELKE DA GASTOJ, kiuj iras kisi la manojn,
LUKA LUKIĈ kun sia EDZINO.

LUKA LUKIĈ. — Mi havas la honoron....

EDZINO DE LUKA LUKIĈ, *kuras antaŭen.* — Mi gratulas vin, Anna Andrejevna! (*Ili sin kisas.*) Kaj mi efektive tiel ekĝojis. Oni diras al mi : « Anna Andrejevna edzinigas sian filinon. » — « Ha, mia Dio », mi ekpensis, kaj mi tiel ekĝojis, ke mi diras al la edzo : « Aŭdu, Lukĉjo, jen kian feliĉon ricevis Anna Andrejevna! » « Nu, — mi diras al mi mem, — dank' al Dio! » Kaj mi diras al li : « Mi estas tiel ravita, ke mi brulas de senpacienco esprimi persone al Anna Andrejevna » « Ha, mia Dio, — mi pensas en mi, — Anna Andrejevna efektive atendis bonan partion por sia filino, kaj jen nun tia sorto : ĝuste tiel fariĝis, kiel ŝi volis, » — kaj efektive mi tiel ekĝojis, ke mi ne povis paroli. Mi ploras, ploras, nu, mi simple plore gas. Jam Luka Lukiĉ diras : « Kial vi, Nanjo, ploras? » — « Lukĉjo, — mi diras, — mi eĉ mem ne scias, la larmoj jen simple fluas rivero. »

URBESTRO. — Mi petas vin, sidiĝu, sinjoroj! He! Miŝka, alportu ĉi tien pli da seĝoj! (*La gastoj sidiĝas.*)

SCENO VII.

La SAMAJ, KVARTALESTRO, kaj POLICANOJ.

KVARTALESTRO. — Mi havas la honoron gratuli vin, via moŝto, kaj deziri al vi feliĉon por multaj jaroj.

URBESTRO. — Mi dankas, mi dankas! Mi petas vin sidiĝi, sinjoroj! (*La gastoj sidiĝas.*)

AMMOS FJODOROVİĈ. — Sed diru, mi petas, Anton Antonoviĉ, kiamaniere ĉio ĉi tio komenciĝis, t. e., la tutan iom-post-ioman iron de la afero.

URBESTRO. — La iro de la afero estis eksterordinara : plaĉis al li proprapersono fari la proponon.

ANNA ANDREJEVNA. — En tre respekta kaj plej aristokrata maniero.

Ĉion li diris treege bone. Li diris : « Mi, Anna Andrejevna, sole pro estimo al la valoroj de via persono. » Kaj tia bela, edukita homo, kun la plej noblaj principoj! — « Mia vivo, kredu al mi, Anna Andrejevna, ne valoras por mi eĉ kopekon; mi faras nur tial, ĉar mi estimas viajn eksterordinarajn ecojn. »

MARJA ANTONOVNA. — Ha, panjo! Tion ĉi li diris ja al mi.

ANNA ANDREJEVNA. — Ĉesu, vi nenion scias, kaj ne miksu vin en aferon ne vian! « Mi, Anna Andrejevna, miras.... » Tiajn flatajn vortojn li ŝutis.... kaj kiam mi volis diri : « Ni neniel povas esperi tian honoron, » — li subite ĵetis sin genue kaj en tia plej nobla maniero : « Anna Andrejevna! ne faru min plej malfeliĉa homo! konsentu respondi al miaj sentoj, alie mi finos mian vivon per morto. »

MARJA ANTONOVNA. — Sed, mia panjo, li ja pri mi tion ĉi diris.

ANNA ANDREJEVNA. — Jes, kompreneble... ankaŭ pri vi li parolis, mi tion ĉi ne neas.

URBESTRO. — Kaj li eĉ ektimigis nin : li diris, ke li sin mortpafos. « Mi min pafos, min pafos! » — Li diris.

MULTAJ EL LA GASTOJ. — Kion vi diras!

AMMOS FJODORoviĉ. — Kiel originale!

LUKA LUKiĉ. — Jen efektive, tiel destinis la sorto.

ARTEMI FILIPPOviĉ. — Ne la sorto, mia sinjoro, — la sorto mem ne regas : la meritoj tion ĉi alportis. (*Al si mem.*) Al tia porko ĉiam la feliĉo rampas en la buŝon!

AMMOS FJODORoviĉ. — Mi estas preta, Anton Antonoviĉ vendi al vi tiun ĉashundon, pri kiu vi marĉandis.

URBESTRO. — Ne, ne pri hundoj mi nun pensas.

AMMOS FJODORoviĉ. — Nu, se vi ne volas, ni interkonsentos pri alia hundo.

EDZINO DE KOROBKIN. — Ha, Anna Andrejevna, kiel mi ĝojas pri via feliĉo! vi ne povas prezenti al vi!

KOROBKIN. — Kie do, permesu demandi, troviĝas nun la eminenta gasto? Mi aŭdis, ke li pro io forveturis.

URBESTRO. — Jes, li forveturis por unu tago pro tre grava afero.

ANNA ANDREJEVNA. — Al sia onklo, por peti lian benon.

URBESTRO. — Peti lian benon; sed tuj morgaŭ.... (*Li ternas; ĉiuj gratulas per brua ĥoro.*) Mi tre dankas! Sed tuj morgaŭ li venos returne.... (*Li ternas; bruo de gratuloj; el ĉiuj voĉoj oni aŭdas la plej klare jenajn :*)

Voĉo DE LA KVARTALESTRO. — Mi deziras sanon al via moŝto!

Voĉo DE BOBĈINSKIJ. — Centon da jaroj kaj sakon da oro!

Voĉo DE DOBĈINSKIJ. — Longigu Dio la vivon ĝis ekstrema mezuro!

Voĉo DE ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Krevu kaj pereu!

Voĉo DE LA EDZINO DE KOROBKIN. — La diablo vin prenu!

URBESTRO. — Mi humile vin dankas! Ankaŭ al vi mi tion saman deziras.

ANNA ANDREJEVNA. — Ni intencas nun loĝi en Peterburgo. Ĉar tie ĉi, mi konfesas, estas tia aero... jam tro vilaĝa!... Mi konfesas, granda malagrablaĵo.... Jen ankaŭ mia edzo.... Li tie ricevos generalan rangon.

URBESTRO. — Jes, mi konfesas, sinjoroj, diabloj prenu, mi tre volas esti generalo.

LUKA LUKIĈ. — Kaj Dio al vi donos!

RASTAKOVSKIJ. — Homo ne povas, sed Dio ĉion povas.

AMMOS FJODOROVIĈ. — Granda ŝipo bezonas grandan akvon.

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Kiel la meritoj, tiel la honoro.

AMMOS FJODOROVIĈ, *al si mem.* — Jen estos bele, se li efektive fariĝos generalo. Jen al li jam certe generaleco konvenus, kiel selo al bovino! Nu, ne, ĝis tio estas ankoraŭ malproksime. Tie ĉi estas pli gravaj ol vi, kaj tamen ili ĝis nun ankoraŭ ne estas generaloj.

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ, *al si mem.* — Vidu lin, diablo lin prenu, li jam eĉ al generaleco sin puŝas! Kiu scias, eble li efektive ankoraŭ fariĝos generalo. Fierecon, diablo lin prenu, li ja havas sufiĉe. (*Al la urbestro*). Tiam, Anton Antonoviĉ, ankaŭ nin ne forgesu.

AMMOS FJODOROVIĈ. — Kaj se io okazos, ekzemple ia bezono en la aferoj, ne rifuzu al ni vian protektadon!

KOROBKIN. — En la venonta jaro mi veturigos mian fileton al la ĉefurbo, por ke li estu utila al la regno; tiam estu bona, komplezu al li per via protektado, anstataŭu patron al la orfo.

URBESTRO. — Mi estas preta, de mia flanko mi volonte penos.

ANNA ANDREJEVNA. — Vi, Antoĉjo, ĉiam rapidas kun la promesoj. Unue, vi tute ne havos tempon, por pensi pri ĉi tio. Kaj kiel oni povas kaj por kio oni devas ŝargi sin per tiaj promesoj?

URBESTRO. — Kial do, mia koro? Iafaje oni povas.

ANNA ANDREJEVNA. — Kompreneble, iafaje oni povas, sed ne al ĉiu senvalorulo oni ja povas doni sian protektadon.

EDZINO DE KOROBKIN. — Vi aŭdis, kiel ŝi nin traktas?

GASTINO. — Jes, ŝi ĉiam estis tia; mi ŝin konas: se vi sidigos ŝin al la tablo, ŝi tuj ankaŭ la piedojn....

SCENO VIII.

La SAMAJ kaj la POŝTESTRO *enkuras rapidege kun dissigelita letero en la mano.*

POŝTESTRO. — Mirinda afero, sinjoroj! La oficisto, kiun ni prenis por revizoro, estis ne revizoro.

ĈIUJ. — Kiel, ne revizoro?

POŝTESTRO. — Tute ne revizoro, — mi eksciis tion ĉi el letero.

URBESTRO. — Kion, kion vi diras? El kiu letero?

POŝTESTRO. — Nu, el lia propra letero. Oni alportis al mi al la poŝto leteron. Mi ekrigardis la adreson kaj mi vidas: « en la straton Poŝtoficejan ». Mi preskaŭ svenis de konsterniĝo. « Nu, — mi ekpensis en mi, — certe li trovis malordon en la poŝta parto kaj li nun raportas al la estraro. » Mi prenis kaj dissigelis.

URBESTRO. — Kiel do vi...?

POŝTESTRO. — Mi mem ne scias. Nenatura forto min igis. Jam mi estis vokinta la kurieron, por forsendi la leteron per ekspreso, sed tia scivolo min atakis, kian mi ankoraŭ neniam sentis. Mi ne povas, ne povas, mi sentas, ke mi ne povas! Ĝi tiras min, simple min tiras! En unu orelo mi kvazaŭ aŭdas: « He, ne dissigelu, vi pereos kiel kokino », kaj en la dua orelo kvazaŭ ia demono murmuras: « Dissigelu, dissigelu, dissigelu! » Kaj kiam mi ekpemis la sigelvakson — fajro ekkuris tra miaj membroj, kaj kiam mi dissigelis — mi eksentis froston, veran froston. La manoj tremas kaj ĉio nebuliĝis antaŭ miaj okuloj.

URBESTRO. — Sed kiel do vi permesis al vi dissigeli la leteron de tia rajtigita persono.

POŝTESTRO. — Tio ja estas la tuta afero, ke li ne estas rajtigita kaj li ne estas persono!

URBESTRO. — Kio do li estas laŭ via opinio?

POŝTESTRO. — Nek io nek alio; diablo scias, kio!

URBESTRO, *flamiĝe*. — Kiel nek io nek alio? Kiel vi kuraĝas nomi lin nek io nek alio kaj eĉ ankoraŭ diablo scias kio? Mi vin arestigos....

POŝTESTRO. — Kiu? vi?

URBESTRO. — Jes, mi!

POŝTESTRO. — Por tio ĉi viaj manoj estas tro mallongaj.

URBESTRO. — Ĉu vi scias, ke li edziĝas kun mia filino, ke mi mem estos grandrangulo, ke mi forsendigos rekte en Siberion?

POŝTESTRO. — He, Anton Antonoviĉ! Kial paroli pri Siberio? Siberio estas malproksima. Jen, pli bone mi legos al vi, sinjoroj! vi permesas legi la leteron?

ĈIUJ. — Legu, legu!

POŝTESTRO, *legas*. — « Mi rapidas raporti al vi, mia kara Trjapickin, kiaj mirindaĵoj al mi fariĝas. En la vojo tute senmonigis min infanteria kapitano, tiel, ke la hotelmastro volis jam meti min en malliberejon; subite, laŭ mia peterburga fizionomio kaj laŭ miaj vestoj, la tuta urbo prenis min por general-gubernatoro. Kaj mi loĝas nun ĉe la urbestro, ĝuas bonan vivon, amindumas senlime lian edzinon kaj filinon; mi nur ne decidis ankoraŭ, de kiu el ili mi devas komenci, — mi pensas, ke mi komencos de la patrino, ĉar ŝajnas al mi, ke ŝi estas tuj preta por ĉiuj komplezoj. Ĉu vi memoras, kiel ni kune suferis mizeron, tagmangadis per friponaĵoj, kaj kiel unu fojon la sukeraĵisto kaptis min per la kotumo pro la kuketoj, kiujn mi formangis je la kalkulo de la enspezoj de la angla reĝo? Nun estas tute alia afero. Ĉiuj donas al mi prunte, kiom mi volas. Teruraj originaloj! Vi mortus de ridado. Mi scias, ke vi skribas iasfoje artikoletojn, — enmetu ilin en vian literaturon. Unue: la urbestro — malsaĝa, kiel maljuna ĉevalo.... »

URBESTRO. — Ne povas esti! ĝi tie ne estas!

POŝTESTRO, *montras la leteron*. — Legu mem.

URBESTRO, *legas*. — « Kiel maljuna ĉevalo. » — Ne povas esti! Vi mem tion ĉi skribis.

POŝTESTRO. — Kial do mi skribus?

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Legu!

LUKA LUKIĈ. — Legu!

POŝTESTRO, *legas plue*. — « La urbestro — malsaĝa, kiel maljuna ĉevalo.... »

URBESTRO. — Ho! diablo ĝin prenu! Oni devas ankoraŭ ripeti! kvazaŭ ĝi sen tio jam tie ne starus.

POŝTESTRO *legante plue*. — Hm... hm... hm... « maljuna ĉevalo. — La poŝtestro estas ankaŭ bona homo... » (*Ĉesante legi*.) Nu, tie ĉi li ankaŭ pri mi malkonvene sin esprimis.

URBESTRO. — Ne, legu!

POŝTESTRO. — Sed por kio do?...

URBESTRO. — Ne, diablo ĝin prenu, kiam oni komencis jam legi. tiam, oni legu! Legu ĉion!

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Permesu, mi legos. (*Li surmetas okulvitrojn*

kaj legas.) « La poŝtestro estas vera portreto de la departementa pordisto Miŝejev; kredeble li, kanajlo, ankaŭ drinkas brandon. »

POŝTESTRO, *al la rigardantoj.* — Nu, sentaŭga bubo, kiun oni devas vergi : nenio pli !

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ *legante plue.* « La kuratoro de kaduku... i... i... i... » (*Balbutas.*)

KOROBKIN. — Kial do vi haltis?

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Nu, nelegeble skribite... cetere oni vidas, ke sentaŭgulo.

KOROBKIN. — Donu al mi ! Mi pensas, ke miaj okuloj estas pli bonaj. (*Li prenas la leteron.*)

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ, *ne donante la leteron.* — Ne, tiun ĉi lokon oni povas forlasi, poste ĉio estas jam legebla.

KOROBKIN. — Sed permesu, mi jam scias.

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Tralegi mi eĉ mem povus : plue efektive ĉio estas bone legebla.

POŝTESTRO. — Ne, ĉion legu ! antaŭe oni ja ĉion legis.

ĈIUJ. — Fordonu, Artemij Filippoviĉ, fordonu la leteron ! (*Al Korobkin.*) Legu.

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Tuj. (*Fordonas la leteron.*) Jen, mi petas.... (*Kovras per la fingro.*) Jen de tie ĉi legu. (*Ĉiuj atakas lin.*)

POŝTESTRO. — Legu, legu ! Sensencaĵo, ĉion legu !

KOROBKIN, *legas.* — « La kuratoro de kadukulejoj Zemlanika — tute kiel porko en noktoĉapo ».

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ *al la rigardantoj.* — Eĉ ne sprite ! Porko en noktoĉapo ! Kiel do porko povas esti en noktoĉapo ?

KOROBKIN, *legante plue.* — « La inspektoro de lernejoj tuta malbonodoras per bulbo. »

LUKA LUKIĈ *al la rigardantoj* — Per Dio, eĉ neniam mi prenis bulbon en la buŝon.

AMMOS FJODOROVIĈ, *al si mem.* — Dank' al Dio, almenaŭ pri mi nenio estas dirita !

KOROBKIN, *legas.* — « La juĝisto.... »

AMMOS FJODOROVIĈ. — Jen vi havas !... (*Laŭte.*) Sinjoroj, mi pensas, ke la letero estas longa. Kaj kiun diablon ni en ĝi bezonas : legi tian abomenaĵon !

LUKA LUKIĈ — Ne !

POŝTESTRO. — Ne, legu !

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Ne, vi devas legi !

KOROBKIN, *daŭrigas*. « La juĝisto Ljapkin-Tjapkin estas en plej alta grado movetono.... » (*Haltas.*) Kredeble franca vorto

AMMOS FJODOROVİĈ. — Diablo ĝin scias, kion ĝi signifas! Ankoraŭ bone, se nur fripono; povas esti, ke eĉ io pli malbona.

KOROBKIN, *legante plue*. — « Cetere, ili estas homoj gastamaj kaj bonkoraj. Adiaŭ, mia koro Trjapiĉkin. Mi mem, laŭ via ekzemplo, volas okupi min per literaturo. Enue estas, mia kara, tiel vivi, oni volas fine ian nutraĵon por la animo. Mi vidas, mi devas efektive okupi min per io alta. Skribu al mi en la Saratovan gubernion, kaj de tie en la vilaĝon Podkatilovka. » (*Li turnas la leteron kaj legas la adreson.*) « Al lia moŝto, sinjoro Ivan Vasiljeviĉ Trjapiĉkin, en Sankt-Peterburgo, strato Poŝtofiĉeja, domo numero naŭdek-sep, en la korto, tria etaĝo, dekstre. »

UNU EL LA SINJORINOJ. — Kia skandalo neatendita!

URBESTRO. — Jen, kiam li buĉis, li efektive buĉis! Mi estas mortigita, mortigita, tute mortigita! Nenion mi vidas : mi vidas nur iajn porkajn buŝegojn anstataŭ vizaĝoj, nenion pli.... Revenigu, revenigu lin! (*Svingas la manon.*)

POŝTESTRO. — Kiel revenigi! Ĝuste al la malfeliĉo oni ordonis al la administranto doni la plej bonan ĉevaltrion; la diablo min puŝis doni ordonojn eĉ por la plua vojo.

EDZINO DE KOROBKIN. — Jen efektive, jen senekzempla konfuzo!

AMMOS FJODOROVİĈ. — Tamen, diabloj ĝin prenu, sinjoroj! Li prenis de mi prunte tricent rublojn.

ARTEMIJ FILIPPOVİĈ. — De mi ankaŭ tricent rublojn.

POŝTESTRO *ĝemas*. — Ho! ankaŭ de mi tricent rublojn

BOBĈINSKIJ. — De mi kune kun Pjotr Ivanoviĉ sesdek-kvin per banknotoj, jes, sinjoroj.

AMMOS FJODOROVİĈ, *embarase diŝovas la brakojn*. — Kiel do, sinjoroj? Kiel do, efektive, ni tiel enfalis?

URBESTRO, *batas sin en la frunton*. — Kiamaniere mi... ne, kiamaniere mi, maljuna malsaĝulo...? Mi perdis, malsaĝa ŝafo, mian tutan saĝon!... Tridek jarojn mi estas en la servado; neniun komercisto, neniun entrepreniston povis min trompi; friponojn plej friponajn mi trompadis, ruzulojn kaj kanajlojn tiajn, kiuj la tutan mondon povus priŝteli, mi kaptadis sur hokon. Tri guberniestrojn mi trompis!... Kion mi diras, guberniestrojn! (*Svingas la manon.*) Eĉ ne valoras paroli pri guberniestroj ...

ANNA ANDREJEVNA. — Sed ĝi ne povas esti, Antoĉjo; li fianĉiĝis kun Manjo...

URBESTRO, *kolere*. — Fianĉiĝis! Figo kun butero, jen estos al vi fianĉiĝo! Ŝovas sin al mi en la okulojn kun fianĉiĝo!... (*Furioze.*) Jen, rigardu, rigardu, la tuta mondo, la tuta kristanaro, ĉiuj rigardu, kiel azenigita estas la urbestro! Malsaĝulo vi nomu lin, malsaĝulo, la maljunan kanajlon! (*Minacas al si mem per la pugno.*) He, vi, diknazulo! Ŝtopileton, ĉifonon li prenis por grava homo! Jen li nun tra la tuta vojo tintas per sonorileto! Tra la tuta mondo li disportos la historion. Ne sufiĉe, ke vi fariĝos objekto de mokado — troviĝos plumknaristo, paperŝmiristo, kiu eĉ en komedion vin enmetos. Jen tio estas dolora! Li ne indulgos vian rangon nek oficon, kaj ĉiuj nudigos la dentojn kaj aplaŭdos. Kion vi ridas? pri vi mem vi ridas! He, vi!... (*De kolero li batas per la piedoj la plankon.*) Mi ĉiujn tiujn paperŝmiristojn.... Hu, plumknaristoj, liberaluloj malbenitaj! Semo de la diablo! Mi ligus vin ĉiujn en unu pakon, mi frotus vin ĉiujn al faruno kaj al la diablo mi donus vin ĉiujn por subŝtofo! En lian ĉapon mi ŝutus vin, tien!... (*Li skuas la pugnon kaj batas per la kalkanumo la plankon.*)... (*Post kelka silento.*) Ĝis nun mi ne povas reveni al normala stato. Jen, efektive, se Dio volas iun puni, li antaŭe forprenas de li la saĝon. Nu, kio en tiu ventkapulo estis simila al revizoro? Nenio estis! Ne estis simple eĉ duonfingro da simileco — kaj subite ĉiuj ekkriis: revizoro! revizoro! Nu, kiu la unua ektrumpetis, ke li estas revizoro? Respondu!

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ, *dispuŝante la brakojn*. — Kiel ĝi fariĝis — eĉ se vi mortigos min, mi ne povus klarigi. Kvazaŭ ia nebulo atakis, diablo konfuzis.

AMMOS FJODOROVIĈ. — Kiu eltrumpetis? Jen, kiu eltrumpetis: tiuj ĉi bravuloj! (*Montras Dobĉinskiĵ'n kaj Bobĉinskiĵ'n.*)

BOBĈINSKIĴ. — Per Dio, ne mi! mi eĉ ne intencis....

DOBĈINSKIĴ. — Mi nenion, tute nenion....

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Kompreneble, vi.

LUKA LUKIĈ. — Sendube. Ili alkuris el la hotelo kiel frenezuloj: « Li alveturis, li alveturis, kaj monon li ne pagas.... » Ili trovis gravan birdon!

URBESTRO. — Kompreneble, vi! ĉikanistoj de la urbo, mensogistoj malbenitaj!

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Diablo vin prenu kun via revizoro kaj kun viaj rakontoj.

URBESTRO. — Vi nur kuradas tra la urbo kaj konfuzas ĉiujn, vi, krakiloj malbenitaj! Malverajn famojn vi semas, pigoj mallongvostaj!

AMMOS FJODORVIĈ. — Ŝmiristoj malbenitaj!

LUKA LUKIĈ. — Noktoĉapoj!

ARTEMIJ FILIPPOVIĈ. — Nazofluuloj mallongventraj! (*Ĉiuj ĉirkaŭas ilin.*)

BOBĈINSKIJ. — Per Dio, ĝi ne estis mi, ĝi estis Pjotr Ivanoviĉ.

DOBĈINSKIJ. — He, ne, Pjotr Ivanoviĉ, vi ja la unua tion....

BOBĈINSKIJ. — Nu, ne; la unua estis vi.

LASTA SCENO.

La SAMAJ kaj ĜENDARMO.

ĜENDARMO. — Oficisto el Peterburgo, kiu alveturis laŭ imperiestra ordono, postulas, ke vi tuj venu al li. Li enloĝiĝis en la hotelo. (*La elparolitaj vortoj frapas ĉiujn kiel tondro. Sono de surpriziĝo elfugas ĥore el la buŝoj de la sinjorinoj; la tuta grupo, subite ŝanĝinte la situacion, restas kvazaŭ ŝtonigita.*)

MUTA SCENO.

La urbestro en la mezo, en formo de kolono, kun etenditaj brakoj kaj kun kapo klinita malantaŭen. Dekstre de li lia edzino kaj filino, ekmovinte al li sian tutan korpon; post ili la postestro, ricevinte la formon de demanda signo, turnita al la rigardantoj; post li Luka Lukiĉ, konfuzegita en plej senkulpa maniero; post li, ĉe la bordo de la scenejo, tri sinjorinoj, gastinoj, apogiĝinte unu al alia kun la plej satira vizaĝesprimo, rilatanta rekte al la familio de la urbestro. Maldekstre de la urbestro: Zemlanika, klininte la kapon iom flanken, kvazaŭ li ion aŭskultas; post li la juĝisto kun disŝovitaj brakoj, sidfleksiĝinte preskaŭ ĝis la planko kaj farinte per la lipoj tian movon, kvazaŭ li volus ekfajfi, aŭ elparoli: « Jen vi havas! » Post li Korobkin, turninte sin al la rigardantoj kun fermetita okulo kaj satira aludo pri la urbestro; post li, ĉe la bordo, Dobĉinskij kaj Bobĉinskij kun reciproke aldirektita movo de la manoj kaj malfermitaj buŝoj kaj reciproke sin rigardante per larĝe malfermitaj okuloj. La ceteraj gastoj restas simple kiel kolonoj. Preskaŭ unu kaj duonon da minutoj la rigidiĝinta grupo konservas sian situacion.

(*La kurteno falas.*)

El lingvo rusa tradukis

D^o LAZARO LUDOVIKO ZAMENHOFF.

(*Fino.*)

PUTO KAJ PENDOLO'

DE

EDGAR ALLAN POE.

Impia tortorum longas hic turba furores
Sanguinis innocui, non satiata, aluit.
Sospite nunc patria, fracto nunc funeris antro
Mors ubi dira fuit vita salusque patent.

(Verskvaro verkita por la pordoj de vendejo konstruota sur la loko, kie staris la • Club des Jacobins • en Parizo.)

Tiu longa agonio malfortigis, malfortigis min ĝis morto. Kiam miaj torturistoj, fine min malligis, kiam mi povis eksidi, mi eksentis, ke mi senkonsciiĝas. La verdikto, la terura verdikto estis la lasta nekonfuza parolo, kiu atingis miajn orelojn. Poste, la voĉoj de l'inkvizitoroj dronis en la malprecizan zumadon de ia sonĝo, kaj mi nenion plu aŭdis. Sed ankoraŭ kelkan tempon mi konservis la postvidon de terura spektaklo! Mi vidadis, sed kun terura troigemo, la lipojn de la nigre vestitaj juĝistoj, lipojn blankajn kaj mallargajn (pli blankajn ol la paperfolio, sur kiu mi skribas tiujn liniojn), maldikajn ĝis strangegeco, maldikajn pro ilia esprimo de severeco, de neŝangebla decidemo, de krueleco kaj senkompato pri homaj doloroj. Mi vidis la decidon pri mia sorto elfluganta el tiuj lipoj en formo de mortkondamno. Mi vidis ilin tordataj de mortiga frazo. Mi vidis ilin formi la silabojn de mia nomo; kaj mi frostremis, ĉar nenio sono postbruis. Mi ankaŭ, dum teruregaj minutoj de deliro, vidis flirtantaj la nigrajn drapiraĵojn de la ĉambrego. La ses kandelegoj, starantaj sur la tablo, unue ekŝajnis al mi kvazaŭ blankaj kaj graciaj anĝeloj, kompatemaj min savontaj anĝeloj; sed poste morta naŭzo eniris mian

1. Tiu artikolo estis jam tute *kompostita*, kiam, la 13 de Novembro 1906, ni ricevis la numeron de 1^a de Oktobro de *Lingvo Internacia* entenantan interesan tradukon de l' sama peco, faritan de S^{ro} Alex. Pride. Malgraŭ tiu kurioza koincido, ni tamen publikigas tiun tekston, ĉar: 1^a la traduko de S^{ro} A. Pride estas tute laŭvorta, dum tiu ĉi estas tre libera, 2^a la stiloj de l' du tradukoj estas tre malsamaj. Ni do supozas, ke la komparo de tiuj tiel nesimilaj tradukoj povas esti tre interesa por la komunaj legantoj de ambaŭ Gazetoj.

cerbon, kaj mi sentis tremi ĉiun fibron de mia korpo, kvazaŭ mi ektuŝus fadenon de elektra pilaro, dum la anĝelaj formoj ŝanĝiĝis en flamkapajn fantomojn : kaj mi komprenis, ke de ili mi nenian protekton devas esperi.

Penso pri dolĉa entomba ripozo tiam plenigis mian imagon kvazaŭ dia harmonio. Tiu penso venis kviete kaj senskue. La tempo necesa ĝis ĝia plena klarigo ŝajnis longa; kaj, tuj kiam mia spirito fine sukcesis ĝin senti kaj ĝue akcepti, la figuroj de l'juĝistoj magie malaperis, la kandelegoj estingiĝis, la mallumo densiĝis; ŝajnis al mi, ke mia animo forrapidas al Hadeso.

Kaj la Universo fariĝis nur nokto, silento, senmoveco.... Mi estis svenanta, kvankam ne tute senkonscia; sed mi ne povas diri, kiom restis da konscio. Tamen ĉio ne estis perdita.

Dum plej profunda dormado, dum svenado, dum morto, eĉ en la tombo ĉio ne estas perdita! Alie ne estus senmorteco por homo. Vekiĝante, ni ĉiam disŝiras la teksaĵon de ia sonĝo, kaj tiel rompebla estas tiu teksaĵo, ke post unu sekundo ni jam ne memoras, ke ni sonĝis.

Du sentoj nin ekkaptas dum ekreviviĝo post svenado : la sento pri morala kaj spirita ekzistado, kaj la sento pri korpa ekzistado. Verŝajne estas, ke, se ni povus, kiam revenis la dua sento, memori la impresojn de l'unua, ni konstatus, ke ili elokvente parolas pri la transmonda profundegaĵo. Kia estas tiu profundegaĵo? Kiel distingi ĝiajn ombrojn de la ombroj de l'tombo? Kiu neniam svenis, tiu neniam eltrovos magiajn palacojn, hejmajn figurojn en la kapricaj flamoj de l'fajrejo; li ne rigardados sur la nuboj la melankoliajn kaj vagantajn sonĝaperojn; li ne meditos pri la parfumo de ia nekonata floro; li ne priokupiĝos pri la aŭdado de ia malproksima kaj mistera melodio!

Meze de mia energia penado por retrovi ian postsignon de tiu ŝajne malestanta stato, en kiun enŝoviĝis mia animo, mi iafoje kredis, ke mi sukcesas fiksi miajn memoraĵojn. En la ombroj de mia memoro pri tiu tiel sendaŭra tempo, mi revidas grandajn fantomojn, kiuj silente min forlevas kaj min transportas malsupren — denove malsupren — ĉiam pli malsupren — ĝis kiam maldolĉega kapturigo min ekkaptas kun la ideo pri senfina malsupreniĝado. Mi ankaŭ memoras pri konfuza teruro en mia koro, pro la nenatura kvieteco de tiu koro. Poste, mi ekkonscias subitan senmovecon de ĉiuj ĉirkaŭaj estaĵoj — kvazaŭ haltus la fantomoj, kiuj min portas, venkitaj de la enuo pro tiu senfina malsuprenirado.

Tiam mi eksentas ion platan kaj malsekan. Kaj post tio mia *freneziganta* memoro baraktas en abomenindaĵo.

Mi fine rekonsciis la sonon, la movon, kaj mi aŭdis la tumultajn batojn de mia koro. Nun, haltado, dum kiu ĉio malestas. Poste ree sono, movo, palpo, tikla sento, kiu trairas mian korpon. Poste mi certigis pri mia ekzistado; sen ia alia penso. Tiu situacio daŭris longe. Subite revenis la pensado kaj kun ĝi la malfacila penado por kompreni la realecon de mia stato. Poste — forta deziro refali en sensentecon. Poste — la palpsento — sukcesa ekprovo de moviĝo — kaj klara, preciza, plena memoro pri la proceso, la nigraj drapiraĵoj, la kondamno, mia malforteco, mia svenado. Jen ĉio. Tuta forgeso pri la resto. Nur pli malfrue mi sukcesis per intensa pripensado malprecize memori, kio poste okazis.

Ĝis tiam mi ne malfermis la okulojn; mi sentis, ke, senigita de ligaĵoj, mi kuŝas dorse. Mi etendis la manon, kiu ekfrapis ion malsekan kaj malmolan. Mi lasis ĝin tie dum multaj minutoj, penante imagi, kie kaj *kio* mi povas esti. Mi malpacience deziris uzi miajn okulojn; sed mi ne kuraĝis, antaŭlimante la unuan rigardon al mia malliberejo. Ne min timigis la vido de malbelegaĵoj; sed mi estis terurata de l'penso, ke mi *nenion* vidos. Fine, kun freneziga korpremo, mi subite malfermis la okulojn. Miaj teruraj suspektoj estis pravigitaj; eterna nokto min ĉirkaŭis. Mi pene spiris sufokata de l'denseco de la mallumo kaj de l'pezeco de l'atmosfero. Mi restis kuŝanta, senmova, kaj mi ekprovis rezoni pri mia situacio laŭ tio, kion mi sciis pri la procedoj de la Inkvizicio. Al mi ŝajnis, ke kelka tempo pasis, de kiam mi mortkondamniĝis; sed ne unu momenton al mi venis la penso, ke mi estas vere mortinta. Tia supozo, malgraŭ tio, kion ni legas en romanoj, estas tute en mal-konsento kun reala ekzistado. Sed, kie mi estas? En kia stato? La kondamnitaj estis kutime bruligataj. — Aŭtodaŭco okazis dum la vespero mem de l'tago de mia juĝiĝo. Ĉu oni remetis min en malliberejon por tie atendi la proksiman tiaspecan solenaĵon okazontan post kelkaj monatoj? Tiu supozo ne estis tre verŝajna, ĉar oni kutime tuj rekviziciis la necesan viktimaron. Plie, mia unua karcero, kiel ĉiuj, en kiujn oni ĵetas la mortkondamnitajn en Toledo, estis pavimita per ŝtonoj, kaj la lumo ne estis de tie plene forigita.

Subite terura penso alfluigis mian tutan sangon al mia koro, kaj dum mallonga tempo mi ree falis en svenadon. Kiam mi vekigis, mi ekstaris, konvulsie tremante per ĉiu fibro. Mi freneze streĉis

miajn brakojn super kaj ĉirkaŭ mi en ĉiujn direktojn. Nenion mi palpis, sed mi ne kuraĝis fari unu paŝon, timante, ke mi ekfrapos la murojn de *tombo*. Malvarmaj gutoj da ŝvito perliĝis sur mia frunto. Fine tiu malcerteco fariĝis netolerebla, kaj mi palpe antaŭeniris, trabatante la malplenon per ambaŭ miaj brakoj, elserĉante per miaj large malfermitaj okuloj ian radieton de lumo. Mi faris kelkajn paŝojn; ĉio estis nigra. Mi spiris pli libere; ŝajnis al mi evidente, ke la sorto, kiun oni difinis por mi, ne estis plej abomeninda.

Dum mi daŭrigis mian singardeman paŝadon, mil malprecizaj popoldiroj pri la Toledaj kruelegaĵoj venis en mian menson. Oni rakontis strangajn aferojn pri tiuj karceroj, tiel strangajn kaj tiel terurajn, ke oni nur mallaŭte ilin rediris. Ĉu mi mortos pro malsato? Ĉu sorto eĉ pli abomena estis al mi rezervita? Mi tro bone konis la karakteron de miaj juĝistoj por havi iluziojn pri la kruelegeco de l'speco de morto por mi difinita, nur ĝia maniero kaj ĝia momento min priokupis.

Fine miaj etenditaj manoj renkontis solidan obstaklon — ĝi estis tre glata muro, malseka kaj malvarma. Mi laŭlonge ĝin sekvis plej singardeme; sed tamen mi ne povis tiamaniere ekkoni la amplekson de mia karcerro, ĉar la muro ŝajnis tiel unuforma, ke mi povis ĝin tute laŭiri kaj reveni nerimarkite al la forirpunkto. Tiam mi serĉis la tranĉilon, kiun mi portis en mia poŝo dum mia juĝiĝo; sed ĝi estis malaperinta, kaj oni estis interŝanĝinta miajn vestaĵojn kun robo el kruda tolo. Se mi havus tiun tranĉilon, mi enpikus ĝin en fendaĵon de la masonaĵo por marki mian deirpunkton. La problemo tamen estis simplega, kvankam, en la malordo de mia imago, ĝi komence ŝajnis nesolvebla. Mi deŝiris parton el la randaĵo de mia robo kaj tere etendis tiun pecon laŭ ĝia tuta longo perpendikulare je la muro. Mi ne povis, dum mia palpea paŝado, ne renkonti la ĉifonon, finante la ĉirkaŭiron. Tion mi almenaŭ kredis; sed mi ne pripensis pri la amplekso de mia karcerro kaj pri mia malforteco. Post kelkaj ŝanceliĝaj paŝoj mi falis. Mia tro granda laceco min decidigis ne releviĝi, kaj baldaŭ dormo min ekkaptis tian, kia mi estis sternita.

Vekiĝante mi trovis, proksime de mia mano, panon kaj kruĉon da akvo. Mi avide trinkis kaj manĝis. Poste mi rekomencis mian vojaĝon tra mia malliberejo kaj fine retrovis, ne sen peno, mian tolpecon. Je mia unua falo mi jam komputis kvindek-du paŝojn; reprenante mian kalkulon, mi plie komputis kvardek-ok ĝis la

ĉifono. Sekve mi entute faris cent paŝojn, kaj, ĉar du paŝoj egalas proksimume unu jardon¹, mi konkludis, ke la karcero havas kvindek jardojn da ĉirkaŭo. La multaj anguloj de l' muro, kiujn mi estis renkontinta, malebligis ĉian juĝon pri la formo de l' kavaĵo; ĉar estis evidente, ke mi estas en subtera kavaĵo.

Kvankam tiu esplorado prezentis al mi malmulte da intereso kaj precipe malmulte da espero, mi tamen ĝin daŭrigis pro scivol-eco. Forlasante la muron, mi intencis trairi la ĉirkaŭiritan areajon. Mi unue antaŭeniris singardeme, ĉar la planko estis perfida kaj glitiga; poste, plikuraĝiĝinte, mi kun pli da fido min enriskigis, klopodante por kiel eble plej rekte trapaŝi. Sed, post dekduo da paŝoj, mia robo vindiĝis ĉirkaŭ miaj kruroj, kaj mi fortege falis sur la vizaĝon.

Meze de l' malordo de mia falo, mi baldaŭ rimarkis tion ĉi: mia mentono tuŝis la plankon de l' karcero, sed miaj lipoj kaj la supra parto de mia kapo, kvankam pli malsupraj ol mia mentono, estis en la malpleno. Samtempe glua vaporo malsekigis mian frunton, dum mi flaris odoron de ŝimanta fungo. Mi elstreĉis brakon kaj frosttremis konstatante, ke mi falis sur la bordo mem de cirkla puto, kies amplekson mi, en mia situacio, ne povis mezuri. Prosperis al mi delokigi ŝtoneton de la masonaĵo kaj ĝin faligi en la profundegaĵon. Ĝi saltadis dum multaj sekundoj sur la muroj de l'abismo kaj poste ekfrapis akvon kun laŭta eĥo. Tuj aŭdiĝis la bruoj de pordo, kiun oni malfermas kaj tuj refermas super mia kapo, dum malhela lumradio rapide trapenetris la nokton.

Nun mi sciis, gratulante min pri la hazardo, kiu min savis, kia abomena speco de morto estis por mi difinita. Se, antaŭ ol fali, mi estus farinta unu paŝon pli, la mondo ne plu vidus min. La legendoj, pri la Inkvizicio, kiuj rondediriĝis, ne estis ŝercoj — kaj la kondamnitoj povis nur alterni inter la morto kun ĝiaj plej kruelaj korpaj suferadoj aŭ la morto kun ĝiaj plej abomenaj moralaj turmentadoj. Tiu ĉi lasta morto estis al mi rezervita. Miaj nervoj, malstreĉitaj pro longa korpremado, tiel ke eĉ la sono de mia propra voĉo min timigis, igis min ĉiumaniere bonega subjekto por tiu speco de torturado.

Mi revenis al la muro decidante, ke mi ne plu moviĝos, por eviti la danĝeron de novaj putoj — ĉar nun mia imago montris al mi putojn ĉie en la mallumo. Eble mi povus mallongigi mian martir-

1. Jardo, Angla mezuro de longo.

adon per fina subakviĝo, sed mi fariĝis, malkuraĝa pro troa timego. Plie mi ne povis forgesi, kion mi legis pri tiuj putoj, kies terurega sistemo neniel celis *subitan* finon de vivo.

Post longa malkvietiĝo, mi denove dormetis — kaj denove mi trovis vekigante panon kaj kruĉon da akvo, kiun mi malplenigis per unu sola trinko. Tiu akvo verŝajne entenis ian dormigan drogon, ĉar mi tuj enfalis en profundan dormadon, en dormadon similan je tiu de morto. Mi nescias kiom da tempo daŭris tiu dormado, sed, kiam mi levis miajn palpebrojn, la objektoj ĉirkaŭ mi estis videblaj. Sulfureca lumeto, elvenante el kie mi komence ne sciis, heligis la malliberejon, kies amplekson mi povis konstati.

Mi absolute trompiĝis pri ĝiaj dimensioj; la muroj ne havis pli ol dudek-kvin jardoj da perimetro. Dum kelkaj minutoj tiu fakto naskis en mi mondon da vana malkvieteco; vana, vere: ĉar, kio povus esti malpli grava, en la teruraj cirkonstancoj, kiuj ĉirkaŭis min, ol simple la amplekso de mia karcero? Sed mia animo strange interesiĝis pri bagateloj, kaj mi okupis min pri la eraro, kiun mezurante mi faris. Fine, la vero ekbrilis. Dum mia unua esplora provo, mi komputis kvindek-du paŝojn ĝis la momento, kiam mi falis. Sendube mi estis tiam alproksimiĝinta je unu aŭ du paŝoj al la peco de tolo: la fakto estas, ke mi preskaŭ finis la ĉirkaŭiron de l' kavaĵo. Mi dormadis, kaj vekiginte mi verŝajne returnen paŝis, tiel supozante, ke la perimetro estas preskaŭ la duoblo de tio, kio ĝi reale estis. La konfuzo de mia spirito malhelpis min observi, ke mi komencis la ĉirkaŭiron kun la muro maldekstre, kaj finis ĝin kun la muro dekstre. Mi ankaŭ eraris pri la formo de l'ĉirkaŭmuro. Mi palpe trovis multajn angulojn — kaj el tio mi dedukis ideon pri granda senreguleco. Tiuj anguloj estis nur formitaj per kelkaj sengravaj malglataĵoj neegale interspacigitaj. La karcero estis kvadrata; la muroj nun ŝajnis el fero aŭ el ia alia metalo; ilia supraĵo estis fuŝita per tiuj malbelegaj kaj forpuŝantaj emblemoj, kiujn elpensis la monaĥoj superstiĉaj. Grimacantaj vizaĝoj de demonoj, malplaĉegaj skeletoj malpurigis la murojn de de l'malsupro ĝis la supro. Se la konturoj de tiuj desegnaĵoj estis netaj, la koloroj kontraŭe ŝajnis difektitaj kaj paligitaj de l'malsekeco de l'atmosfero. Tiam mi vidis, ke la planko estas el ŝtono; en la centro troviĝis la cirkla putoj, kiun mi evitis, sed kiu estis la sola en la ĉambro.

Ĉion tion mi tre malfacile kaj konfuze vidis — ĉar mia situacio ŝanĝiĝis dum mia dormado. Nun mi estis dorse sternita kaj firme

ligita per rimeno al ligna tre malalta ĉarpento. La rimeno ĉirkaŭvolvigis kelkajn fojojn cirkaŭ miaj membroj lasante liberaj nur mian kapon kaj mian maldekstran antaŭbrakon, kio tre malhelpis min por kapti la nutraĵon metitan apud mi. Kun teruro mi vidis, ke oni forprenis mian kruĉon. Mi diras : kun teruro, ĉar mi konsumiĝis de netolerebla soifo. Sendube miaj torturistoj decidis eksciti mian soifon, ĉar mia nutraĵo konsistis el tre spicita viando.

Mi turnis mian rigardon al la plafono de mia malliberejo ; ĝi estis je tridek aŭ kvardek futoj de l' planko kaj ŝajnis farita el la sama metalo kiel la muroj. Mi rimarkis, en unu el ĝiaj fakoj, plej strangan figuron ; ĝi estis bildo de l'Tempo, tia, kian laŭkutime pentras la artistoj, sed kun tiu diferenco, ke anstataŭ falĉilo ĝi tenis objekton, kiun mi unue kredis esti unu el tiuj grandegaj pendoloj, kiujn oni vidas en la malnovaj horloĝoj. Sed tio, kio min pleje atentigis, estis, ke tiu maŝino, ĝuste lokita super mia kapo, ŝajnis agitiĝi. Mi ne eraris, la pendolo balanciĝis kun metoda malrapideco. Mi observis ĝian moviĝon dum kelkaj minutoj, kaj poste, lacigita de tia senŝanĝa spektaklo, mi rigardis la aliajn objektojn de l'kavegaĵo.

Baldaŭ kraketo aŭdiĝis — kaj grandegaj ratoj eliris el la puto. Allogitaj de laodoro de l'viando, ili bande supreniris al mi, kaj mi bezonis ĉiujn miajn fortojn por defendi mian pladon kontraŭ ili. Tiu batalado daŭris dum duono da horo, eble dum unu horo, ĉar mi neniel povis juĝi la fluon de l'tempo. Kiam mi relevis la okulojn al la plafono, mi kun terurego konstatis, ke la longo de l'pendolo preskaŭ kreskis je tri futoj ; ĝia malsuprenirado estis videbla, kaj ĝia rapido multe pligrandiĝis. Mi ankaŭ rimarkis, ke ĝia malsupra ekstremaĵo estas formita el ŝtala kvaronluno, longa je unu futo de unu korno al la alia kaj tranĉe akriegita kiel razilo. Ankaŭ kiel razilo, ĝi ŝajnis masiva kaj multepeza, grade plidikiĝante de l'malsupro ĝis la supro. Alfiksita al kupra vergo, ĝi *siblane* balanciĝis tra la aero.

Jen do la sorto, kiun por mi rezervis la kruelega elpensemece de l' monaĥoj ! La oficistoj de la Inkvizicio vidis min, kiam mi evitis la puton — la puton, kies teruroj estis difinitaj por tiel malpia herezulo, kiel mi estis — la *puton*, simbolon de l'Infero, konsideratan de l'famdiroj kiel « Ultima Thule » de ĉiuj punoj ; kaj ĉar, laŭ ilia diabla sistemo, ĉiu turmentado devis esti surprizo, ili ne plu intencis min enpuŝi en la puton. Mi estis dediĉita

al nova detrua metodo pli dolĉa, pli dolĉa! Mi duone ridetis en mia agonio pri tia uzado de tia vorto.

Dum kiom da kruelaj horoj mi komputis la vibrantajn balancigojn de l'ŝtalo? Ĝi grade malsupreniris al mi, je colo post colo, je linio post linio, ĉiam pli malalta, ĉiam pli malalta! Ĉiu sekundo saĝnis al mi jarcento, kaj forfluis tagoj, antaŭ ol mi ekflaris ĝian malagrablan haladzon. Laodoro de l'akrigita ŝtalo enpenetris miajn naztruojn. Mi preĝis al Dio, por ke li pli rapide malsuprenirigu la kvaronlunon, kaj en mia frenezeco mi ekpenis por min levi kaj min tuj oferi al la terura tranĉilego. Poste mi refalis sen mova, ridetanta al tiu brileganta morto, kiel infano ridetas al ia multekosta nova ludilo.

Mia sensenteco mallonge daŭris, ĉar, revenante al la vivo, mi ne povis konstati ian malsuprenigon de l'pendolo. Ĉu la oficistoj, kiuj min observadis, mi ne scias de kie, profitis mian svenadon por haltigi ĝian vibradon? Rekonsciigante, mi eksentis bezonon de manĝo, tiel vere estas, ke la homa naturo ĉiam postulas siajn rajtojn, eĉ meze de plej teruraj emocioj. Mi elstreĉis mian brakon tiel malproksimen, kiel mia rimeno ĝin ebligis, kaj mi ekkaptis la reston da viando, kiun al mi lasis la ratoj. Dum mi englutis mian unuan mordajon, senforma penso de ĝojo kaj de espero trapasis tra mia cerbo. Ĝi estis — mi diras — penso senforma kaj nedifinita. Mi sentis, ke ĝi estas penso de ĝojo kaj de espero, sed mi ankaŭ sentis, ke ĝi mortis naskigante. Vane mi klopodis por ĝin elfini, ĝin rekapti: tro da suferoj eluzis miajn kutimajn kapablojn; mi estis idiota.

La pendolo agitigadis en ebena formanta ortan angulon kun la longo de mia korpo. Mi vidis, ke la akra kvaronluno estas aranĝita tiamaniere, ke ĝi sekcos min en la regiono de l'koro; ĝi skrapos la tolon de mia robo, poste revenos kaj ankoraŭ revenos, ripetante sian mortigan balancigon. Malgraŭ la amplekso de la laŭirita kurbo (ĉirkaŭe tridek futoj) kaj la energieco de ĝia malsuprenirado, kiuj sufiĉas por tratranĉi la ferajn murojn mem, ĝi estis reguligita tiamaniere, ke ĝi, dum kelkaj minutoj, nur sensignife kaj supraĵe tuŝetos la teksaĵon de mia vestaĵo. Mi imagis la sonon, kiun okazigos la metala kvaronluno trapasante tra mia robo, la nervan senton, kiun al mi kaŭzos la froteto de l' tolo sur la ŝtalo. Mi meditis pri tiu bagatelo, ĝis kiam miaj dentoj agaciĝis.

La pendolo glitis pli malalten, ankoraŭ pli malalten! Kun sovaĝa plezuro mi komparis ĝian vertikalan rapidon kun ĝia horizontala

rapido. Dekstren! Maldekstren!... Ĝi forflugis malproksimen, malproksimen; poste revenis svingigante super mia koro kun bojado de inferulo kaj perfida irado de tigro. Mi alterne ridis aŭ blekis, laŭ tio, se unu aŭ alia ideo superregis.

Pli malalten! pli malalten!... La ŝtalo nun vibris je tri koloroj for de mia brusto. Mi fortege ekpenis por liberigi mian maldekstran brakon, kaj al mi nur prosperis ĝin movi de l'kubuto ĝis la mano. Mi povis atingi la pladon metitan apud mi kaj ĝin porti al mia buŝo. Nenion pli. Se mi povus senligigi mian kubuton, mi ekprovus haltigi la pendolon — kio estus kvazaŭ ekprovi haltigon de lavango!

Ankoraŭ pli malalten! neeviteble, fatale pli malalten! Je ĉia vibro mi ellasis ekĝemon, je ĉia balanciĝo mi kuntiriĝis. Mi ĝin sekvis per la rigardo dum ĝia suprenira flugo, poste, konvulsie fermis la okulojn dum ĝia malsupreniro. Certe la morto estus pli milda ol tiu turmentego. Unu sekundo nun estis sufiĉa, por ke malsupreniru je unu grado la aparato rapidiganta al mia brusto tiun brilegan hakilon. Frosttremo min penetris ĝis la ostinterno. Ĝi estis la *espero*, kiu vin akompanas ĝis la eŝafodo, la *espero*, kiu mallaŭte parolas en la orelojn de la mortkondamnitaj, eĉ en la karceroj de la Inkvizicio!...

Nun dek aŭ dek-du balanciĝoj estis sufiĉaj, por ke la ŝtalo ektuŝu mian vestaĵon, kaj tiu konstato enirigis en mian menson la luman, pripensitan kvieton de la malespero. La unuan fojon, post multaj horoj, mi *pensis*. Mi rimarkis, ke la rimeno, kiu min ligas, estas unupeca. La unua mordo de l'ŝtalo en tiu rimeno nepre ĝin sufiĉe ektrancos por ebligi, ke mia maldekstra mano ĝin malvolvos. Ĉu la turmentistoj antaŭpensis pri tiu rimedo saviĝi? Ĉu la bandaĝo trairis mian bruston tra la irejo de l'pendolo? Mi min levelis por certigi pri tio; la rimeno ĉirkaŭligis miajn membrojn ĉie *escepte tie, kie pasos la mortiga kvaronluno*.

Sed tuj la ideo de liberiĝo, pri kiu mi jam parolis, tiu malpreciza kaj nedifinita ideo, kiu unuan fojon elglitis el mia cerbo, kaj kiun mi ekhavis, dum mi portis la nutraĵon al miaj lipoj, denove revenis sieĝi mian menson, nun pli klara, pli konciza, fine tuta! Mi senprokraste ekprovis ĝian plenumon kun la energio de l' malespero.

De kelkaj horoj, la ratoj svarmis ĉirkaŭ la trabaĵo sur kiu mi estis sternita. Maltimemaj kaj glutemaj ili fiksis sur min siajn

ruĝajn okulojn, kvazaŭ ili nur atendus mian morton por min dispecigi. Sendube ili vivis el homa karno funde de l' puto.

Ili jam formanĝis, malgraŭ mia penado, la enhavon de l'plado, kaj, pli ol unu fojon, iliaj akraj dentoj enpikiĝis en la manon, kiun mi etendis por protekti mian nutraĵon. Mi prenis la reston da oleeca viando kaj per ĝi zorge frotis mian bandaĝon. Poste, mi restis senmova, haltigante mian spiron, ŝajnigante min mortinta.

Unue ektimigitaj de mia subita inercio la ratoj forkuris en la puton. Sed, vidante, ke mi ĉiam restas senmova, kaj pro sia manĝegemo, ili revenis, surrampis sur la trabaĵon, kaj flaris la rimenon. Baldaŭ vera armeo min atakis. Freŝaj trupoj eliris el la puto — kaj centoj da ratoj saltis sur mian korpon. La moviĝo de l'pendolo ilin ne timigis; ili evitis ĝian pason, kaj per siaj mil dentoj maĉis la oleitan bandaĝon. Ili svarmegis sur mi, alkroĉiĝis al mia gorgo kaj serĉis miajn lipojn per siaj malvarmaj lipoj. Mi sufokiĝis; abomena naŭzo premeĝis mian koron, sed mi konsciis, ke, post unu minuto, ili finos sian taskon. Efektive, baldaŭ mi sentis, ke mi estas libera; la rimeno pendis dispecigita.

Ĝustatempe! La pendolo jam estis fendinta mian robon, tranĉinta mian ĉemizon kaj atakis mian bruston per unua balanciĝo. Sed mi estis savita! Per manbato mi forkurigis miajn liberigintojn kaj malrapide oblikve forglitis, min zorge platigante for de l'trafiĝo de l'tranĉilo.

Libera! sed ĉiam sub la potenco de la Inkvizicio! Apenaŭ mi estis farinta kelkajn paŝojn en mia karcero, kiam mi vidis la inferan maŝinon haltanta kaj resupreniranta al la plafono, altirata de nevidebla mano. Ĉiuj miaj moviĝoj estis do spionataj! Kaj mi nur elsaviĝis el kruelega morto por sendube riski ian novan morton ankoraŭ pli kruelegan!

Ĉe tiu penso, mi rulis ĉirkaŭ mi teruratajn rigardojn. Io stranga — ŝaŭgiĝo, kiun mi unue ne ĝuste povis juĝi, — okazis en mia malliberejo. Dum mi tion pripensis, mi ekvidis, la unuan fojon, la devenon de la sulfureca lumo, kiu heligis mian karceron. Ĝi devenis de duonkola fendeto, kiu borderis la karceron ĉe l'bazo de l'muroj, kaj tiamaniere ilin tute apartigis de la planko. Vane mi klopodis por rigardi tra tiu fendeto.

Kiam senkuraĝigita mi min relevis, la mistero de tiuj metamorfozoj de l'ĉambro subite fariĝis komprenebla. La antaŭe difektitaj koloroj de la muraj pentraĵoj estis ĵus ricevintaj ian

malpalan brilon, kiu igis la figuraĵojn milfoje pli abomenindaj. La demonoj turnis al mi sovaĝegajn okulojn, en kiuj brilis stranga fajro; ĝi nur povis esti imaga fajro. Mia spirado altiris en miajn naztruojn la vaporon de l'hejtita fero. Netolerebla haladzo disvolviĝis en la malliberejo, kaj la okuloj fikse rigardantaj mian agonion fariĝis pli kaj pli flamantaj, dum la malbelegaj pentraĵoj purpuriĝis per sangruĝo.

Mi ne povis plu dubi pri la intenco de miaj turmentistoj. La fera muro estis hejtata de fortega fajro ĝis ruĝiĝo. Spiregante mi foriris malproksimen de l'varmega metalo al la centro de l'karcero, kie la malvarmeco de l'puto min kvietigis kiel balzamo. Mi kuris al ĝia mortiga bordo. Mi malsupren direktis mian streĉitan rigardon. Luma sfero de l'flama tegmento videbligis ĝian plej intiman profundaĵon. Tamen momente mia menso rifuzis kompreni la signifon de tio, kion mi vidis. Sed fine tiu kompreno faris — batale faris — sian vojon ĝis mia spirito, kaj brule desegnis sin sur mia tremeganta menso. Ho! voĉon por paroli! — Teruro! — Ho! ĉia ajn teruro, krom tiu ĉi! Kriegante mi min forjetis for de la putbordo kaj enŝovis mian vizaĝon en miajn manojn, malmild-ege ploranta.

Sed la varmeco rapide pliiĝis. Unu fojon ankoraŭ mi malfermis la okulojn, frosttremante kiel en atako de febro. Dua ŝanĝiĝo okazis en mia malliberejo, tiun fojon ŝanĝiĝo de formo. La ĉambro antaŭe estis kvadrata kaj mi konstatis, ke nun du anguloj estas akutaj kaj sekve du malakutaj. La kontrasto rapide pliiĝis kun basa krakado. En kelkaj minutoj la ĉambro estis ricevinta la formon de lozanĝo. Kaj la aliformiĝo rapidegis. — Cetere mi ne deziris vidi ĝin haltantan. — Mi pli volonte estus alpreminta la ruĝajn murojn al mia brusto por ricevi la eternan pacon! Ĉiaj mortoj ŝajnis al mi mildaj, krom tiu en la puto. Malsaĝulo! mi ne komprenis, ke la puto *estas deviga*, ke tiu puto estas la sola celaĵo de la varmega fajro, kiu min ĉirkaŭis! La lozanĝo nun platiĝis kun miriga rapideco. Ĝia centro ĝuste koincidis kun la faŭko de l'profundegaĵo. Mi volis malantaŭeniri, sed la muroj kunpremiĝis sur min. Fine venis la momento, kiam brulvundita, eltordita, mi apenaŭ trovis lokon por meti mian piedon sur la planko de l'karcero. Mi ĉesigis ĉian klopodon eligante longan malesperan krion; mi sentis, ke mi ŝanceliĝas sur la bordo de l'abismo. Mi fermis la okulojn....

Subite mi aŭdis la laŭtan sonon de trumpetoj kaj la basan mur-

muregon de kanono. La flamaj muroj disigis. Forta brako ek-kaptis la mian, ĵus kiam mi estis falonta en la abismon. Ĝi estis la brako de l'generalo Lassalle. La Francoj ĵus eniris en Toledon. La Inkvizicio estis venkita.

Laŭ la angla teksto esperantigis

R. C. BOURCARD.

AMORO KAJ MERKURO

Unufoje sin renkontis
 Di' Amoro kaj Merkuro
 Amor' havis en sagujo
 Arkon pafan kaj sagetojn
 Kaj Merkur' en sia sako
 Havis brilajn moneretojn.
 Di' de l'trompo kaj komerco
 Tiel diras al Amoro :
 « Donu al mi la sagetojn,
 Por la sak' kun mia oro. »
 Di' de l'amo tuj konsentis,
 Interŝanĝo tuj fariĝis
 Kaj sagujo de l'Amoro
 Je la oro ekpleniĝis.
 Vi ne miru, ke de tiam
 Li nur vekas amfajrerojn
 Trafrapante korojn lerte
 Per brilantaj ormoneroj,
 Merkur' ankaŭ malprudente
 Siajn sagojn ne dissendas :
 Pafas nur en certajn korojn,
 Kie... monon li atendas.

Lozo.

SENHEJMULO¹

Monologo.

Strato. — Sur tero kuŝas botelo rompita; apud ĝi, marĉo da vino. Li restas senmove... laŭ eble!... rigardante la malfeliĉaĵon. Li estas vestita per ĉifonaĵoj, kaj lia ruĝa nazo denuncas lin, kiel ebriulon. Certe li multe kutimas drinki kaj multe drinkis dum la nuna vespero.

Li kantas per raŭka voĉo:

Bela botelo aŭdu,
Mi domen iras, vi
Sur tiu strato restas
Pfu! Pfu! Pfu! Pfu!

(*Muziko el LA BOHEMO.*)

(Li eltiras el sia poŝo cigaredpaperon, kiun li gluas sur sian malsupran lipon. Poste li elĉerpas tabakon el ĉiuj siaj poŝoj kaj kunrulas cigaredon. Certe li multe penadas por ĝin kunruli, sed ankaŭ pli multe por bruligi alumeton trovitan de li en unu el siaj vestaj poŝoj. Fine li atingas la nefacilan celon froti alumeton sur la ledplandojn de siaj ŝuoj. Eble tero turniĝas! — Li ploretas.)

(Al publiko.) Eble vi pensas, ke mi perdis filon!... Vi eraras!... Eble vi pensas, ke mi perdis filinon!... Vi ankaŭ eraras!... Eble vi ĝin pensas tial, ke vi vidas min malgaje ploradeti!... Jes vi estas pravaj: homoj nur ploras, kiam ili ion perdas. Oni ne kutimas plori gajnante.... Sed mi perdis nek filon nek filinon: mi perdis ion pli gravan; mi perdis kunulon... gajigantan kunulon.... Jen, vidu ĝin kuŝantan sur tero... mian malfeliĉan, mian ne anstataŭeblan botelon! (Li ĝemetas kun ĉagreno. — Paŭzo.)

Pri kio mi parolis al vi?... Ha, bone, mi jam rememoras!... Mi volis paroli al vi pri historio, ĉu ne? Jes, ho, certe tio estas ridinda, ke historio ne diras, ĉu Noe premegis la vinberojn per la piedoj aŭ per la manoj!... Kompreneble, bezonas esti ebria por ne bone vidi, ke li premegis ilin per la manoj tiel,... (*Li faras la geston premegi vinberon lasante fali la sukon en lian buŝon.*) ĉar ne estis en tiu tempo boteloj, en kiujn la piedoj estus enireblaj!!

1. Deklamita de la aŭtoro dum la dua prezentado de la dua kongreso en Ĝenevo.

(*Senkonfide.*) Ĉu estas vere, ke mi parolis al vi pri tio? (*Kvazaŭ infano.*) Ne... ne... vi erarigas min!

(*Meditante.*) Estas vere tro malgaja tio, kio okazis al mi!... Jen... mia edzino ĉiam al mi diris : « Vi malbone agas drinkante ĉiutage tri botelojn da vino en la drinkejo! »... Ho, mia edzino estas admonemulino!... (*Ridetante.*) Feliĉe ŝi estas muta... (*Serioziĝante*) sed anstataŭe, ŝi posedas tute ne poŝan vortaron. (*Li geste montras, ke lia edzino parolas per ekbatoj.*)... Pensante pri la argumentoj de mia edzino, mi min diris : « Eble, ŝi estas prava, kaj vi malbone agas drinkante ĉiutage tri botelojn da vino en la drinkejo. »... Do, kion mi faris por ŝin kontentigi?... Mi nur drinkis du botelojn en la drinkejo, kaj ĉi tiun mi alportis por ĝin drinki ĉe mia loĝejo... Mi intencis alporti!! (*Kolera.*) Jen kio okazas, kiam oni plenumas la virinajn konsilojn!... Knabo pasis; min ektuŝegis; botelo glitis... paff!!... Vino forfluis!! Se mi ne ploras, estas nur ĉar viro ne devas plori.... (*Plorante.*) Alie, mi plorus kvazaŭ infano. (*Terure.*) Rigardu ĝin, mi petas, kaj diru ĉu tio ne igas plori! Ŝajnas vundito! Rigardu la sangon ĉirkaŭ ĝi?... Ho malfeliĉa botelo, mia amiko, mia estimata!! (*Li ploras ree. Poste, iom post iom, zorge li sekigas siajn okulojn per ĵurnala folio, kiun li eltiras el poŝo falditan kvazaŭ naztuko; zorge ĝin remetis en poŝon, kaj desegnas rideton sur siaj lipoj : la rideto kreskadas, malrapide iĝante rido kaŝita. Fine, li laŭte ridas subtenante sian ventron.*)

Feliĉe, mi estas gaja homo!... Mia patrino jam tion al mi diris, kiam mi estis infano : « Mia filo, vi fine havos gravan etaton, ĉar la mondo apartenas al ridemuloj. »... Kaj ŝi ne multe eraris, la bona virino.... Kiel vi povas vidi, mia... stato, ne povas esti pli grava!... Sed mi estas tro modesta por ĝin valorigi!... Vi bone vidas, ke mia modesteco tute permesas, ke mi parolu kun vi ne postulante, ke oni vin prezentu al mi!... Ho! mia familio ĉiam rimarkigis pro sia modesteco. Jen ekzemple : Mia patrino, kiu havis ĉiam strangajn maniojn volis min naski je ponto. Kompreneble ŝi povis tion fari sur la ponto!... Nu! ne! ŝi faris *sub* la ponto, kaŝite!... Ĉiam la modesteco!... Estas homoj, kiuj eĉ por oscedi sonorigas la sonorilegojn kaj ĝin avizas per la ĵurnaloj.... Mia patrino ne estis tia, kaj por min naski ŝi nenion diris al iu... eĉ al la najbaroj... de la apuda ponto!...

(*Li gestas; lia rigardo falas sur la botelon. — Malgajiĝante.*)

Ho mia malfeliĉulo, kia malfeliĉo estas la via!... Kiel zorge mi portis vin inter miaj brakoj!... Via sango verŝita malaperis suĉita

de la tero!... Ho! Nenion plu vi vidos el la vivo!... Vi ne plu vidos la sunajn malleviĝojn, iafoje ruĝajn kiel infanajn vangojn; nek la ĉielojn blujajn kiel nordvirinajn okulojn; nek la tagojn nebulajn kiel pensojn de malgajaj ebriuloj!...

Ho, tio disŝiras mian koron! Ho mia kunulo, antaŭ momento vivplena, kaj korbata pro via ruĝa sango... tiel ruĝa, kiel... la fervojaj aŝiŝoj... kaj nun pecigita kaj defluinta!... Ho mia infano!...

(Senkonsole... kunrulas cigaredon, sed ĝin li ne bruligas.)

(Ŝanĝo.) Ŝajnas al mi, ke estas malfrue... kion vi volas? tio devis okazi!... Mi ĝin bedaŭras, tamen mi ne povas ĉi-tie restadi mian tutan vivon!... Adiaŭ... al vi!!... Se vi bezonas ion de mi.... *(Serĉinte en siajn poŝojn.)*... Pardonu; mi forgesis la vizitkartojn.... Notu la adreson : *(Diktante.)* « Bulvardo Voltero, tria benko, dekstre.... » Kompreneble, sube... : mia familio ĉiam sin rimarkigis per sia modesteco.

(Li restas momenton rigardante la publikon, poste sekigas du larmojn, kaj fine eliras malgaje, funebre, raŭke kantante :

Bela botelo aŭdu...

Lia kanto mallaŭtigas iom post iom malproksimen.)

FREDERIKO PUŬLA'-VALJES'.

SAKUNTALA KAJ HINDA TEATRO¹

Kiam oni elparolas la nomon de Hindujo, tuj oni vekas en la spirito de aŭdantoj grandan aron da brilantaj bildoj. Oni memorigas ilin pri la vastega barilo de l'montoj Himalajo, neĝokuŝejo, loĝejo de l'hindaj gedioj, — kaj pri la larĝaj kaj fruktemaj ebenaĵoj, kiujn malavare akvumas la sanktaj riveroj Gango kaj Jamuno, — kaj pri la varmegaj someroj, kiuj senfortige pezas sur la tuta naturo, sur bestoj kiel sur homoj, igante ilin avidegi la tro mankantajn pluvojn kaj la ripozigajn noktojn pasigitajn sur terasoj, — kaj pri la belegeco de l'juna printempo, kiu donas al la vegetado nekredeblan forton de vivo per ega trafluado de plantsukoj, kiu kovras la grandajn arbojn per koloregaj floroj, kiu plenigas la helan kamparon per fortaj kaj multaspecaj odoroj, — kaj pri la arbaroj, kie, sub altaj arboj starantaj al ĉielo, dua vegetaĵaro densa tegas la teron per sia dika ombro, sub kiu vivas, sin movadas, amas aŭ batalas svarme multego da insektoj kaj bestetoj, dum la serpentoj spionas sian ĉasaĵon, la pacemaj bandoj de elefantoj promenas kiel grupoj de filozofoj, la leonoj kaj tigroj terure tremigas la ĉirkaŭaĵon, la gracia gazelo **malpeze** transiras per saltegoj la aeran spacon, aŭ, apud hindaj dometoj **kovritaj** per sterko de sanktaj bovinoj, la bluaj pavoĵ, ebriaj pro amo, ludadas en senfina dancado.

Hindujo! ĝi estas ankaŭ la sennombra multego da homoj, kiuj dense loĝas en urboj kaj plenigas ĉiujn kamparojn, hodiaŭ dispartigitaj en granda nombro da kastoj, sed, dum antikva tempo, enklasigitaj en la kvar kastoj de *brahmanoj*, de *kŝatrijoj*, de *vajsjoj* kaj de *sudroj*²: miksitaj rasoj, kie la preskaŭ nigra korpo de l'idoj de l'praaj loĝantoj kontrastas kun la blanka haŭto de l'brahmanoj, kiuj konservis pura la maljunan sangon de l'almilitintaj *Arjoj*.

Hindujo! ĝi estas la lando, en kiu pastroj kaj popoloj prilaboris,

1. Temo preparolita en la Universitato de Dijon, dum februaro 1897.
Sakuntala estas nomo de virino.

2. La *brahmanoj* estis pastroj, la *kŝatrijoj* militistoj, la *vajsjoj* komercistoj kaj terkulturistoj, la *sudroj* servistoj.

predikis kaj praktikis grandajn religiojn, ekzemple brahmanismon kaj budhismon, por paroli nur pri la plej konataj; en kiu la homa spirito, venkita de materia naturo potenca, naskis grandajn metafizikajn revojn, kiuj trovis sian traftejon en la metempsikozo, la panteismo, la absorbiĝo de l'homa vivo en la unuobla kaj malpreciza Estaĵo havanta nur unu kvaliton: la estadecon.

Hindujo! ĝi estas enfine la patrujo de antikvaj literaturoj kaj de tiu maljunega lingvo sanskrita, kiun, antaŭ kelkaj jaroj, oni kutime rigardis kiel la patron de l'ĉefaj lingvoj eŭropaj, sed kiu, kvankam falinte el tiu alta rango, konservas tamen la gloron esti ne malproksima de l'fonto, el kiu defluis la idiomoj hindo-eŭropanaj.

Tiuj kaj similaj memoraĵoj kaj imagoj sin levas en la spirito de ĉiuj, kiuj aŭdas pri Hindujo; la parolanto proponas al ili desegnon, ili surmetas kolorojn, aŭ, por preni kiel komparilon la hindan teatron mem, li, imitante hindan dramiston, montras faktojn kaj situaciojn, ili, imitante hindajn rigardantojn, imagas dekoracion.

La hinda teatro tute ne estas ekster kono de l' Okcidentuloj. Jam jarcento pasis, post kiam la Anglo William Jones liveris la unuan fojon al Eŭropo la ĉefverkon titolitan *Sakuntala*. Tiam el ĉiuj flankoj aŭdiĝis admiraj ekkrioj. Tiam la Germano Gœthe skribis la belan kvaron da versoj jenan:

« Ĉu vi volas, ke la floroj de l' frua jaro kaj la fruktoj de l' malfrua, — ke tio, kio ĉarmas kaj ravas, — ke tio, kio satigas kaj saturas, — ke la ĉielo kaj la tero estu entenitaj en unu nomo?

Mi nomas al vi Sakuntala'n, kaj tiel ĉio estas dirita. »

La franca poeto Lamartine same lirike diris:

« Nun mi tuj legos kaj komentarios kun vi unu ĉefverkon de poezio kune epika kaj drama, kiu entenas en unu agado tion, kio estas plej bukolika en la Biblio, plej patosa en Eŝilo, plej ame dolĉa en Racine (*Rasin*). Tiu ĉi ĉefverko estas Sakuntala. »

Post tiu tempo, oni aperigis ne malmultan nombron da aliaj hindaj teatraj pecoj¹. La eŭropa publiko akiris povon koni kaj plezurigi pri la plej ŝatindaj el ili per tradukoj. Oni eĉ plie faris. Théophile Gauthier kaj Reyer², en Francujo, kondukis Sakuntala'n sur niajn scenejojn en formo de baletto, kaj oni povis aŭdi francan

1. Mi uzas tie la naciilingvan metaforon: fr. *pièce (de théâtre)*, angle *piece*, germ. *stück*.

2. Elparolu: Teofil Gotje kaj Rejer.

teatran aranĝon de *Veturilo el bakita tero*. Tiu minejo de literatura materialo estis ekspluatita de sciencoplenaj hindistoj. Ekzemple, en jaro 1890, S-ro Sylvain Lévy¹ eldonis sian verkon pri la *Théâtre indien* (Hinda teatro), per kiu lia vasta kaj senerara instruiteco, lia nekontestebla kompetenteco kaj lia persistema studado progresigis la konon de l'dramaro de Hindujo. Poste, profitante la eldonon de tiu libro, S-ro Sénart² publikigis en la numero de la 1 Majo 1891 de la *Revue des Deux Mondes* (Revuo de l' du mondoj [politika kaj literatura]), interesan kaj logantan artikolon pri la sama temo³.

I

Multajn jarojn, antaŭ ol la blindulo Homero poezie rakontis en Grekujo heroaĵojn de l' sangbolanta Ahileo, la *arĵaj* gentoj, alveninte nur en Pendĵab, sur la bordojn de rivero Hindus, jam priantis siajn diojn apud herbaj kaj ŝtonaj altaroj, kaj petis ilin en himnoj, ke ili plenigu per nutra lakto la mamojn de iliaj bovinoj, kaj faru profitaj iliajn rabajn almitetojn. Tiujn himnojn, tiel respektinde antikvegajn, la Hindoj konservis zorgege, similaj al la Hebreoj gardantaj, ke unu sola *jodo*⁴ ne forpereu el ilia sankta leĝolibro.

Poste densaj literaturaĵoj ekkreskis sub ombro de tiuj ĉi himnoj, por ilin detale kaj religie klarigi kaj komentarioj. Pli malfrue, sed ankoraŭ longatempe antaŭ la kristana ero, legendoj, kiuj estis veraj historioj en fundo, verse diris famajn agojn de hindaj herooj. La *Mahabharato* priantis la bataladon de la gento de l'Paŭravoj kontraŭ tiu de l'Kuruoj : en tiu tempo la Arĵoj okupis jam la valon de l'Gango. La alia granda epopeo, la *Ramajano*, ricevis oficon senmortigi, sub alegoria formo, l'almiton de l'insulo Ceylan.

Ankoraŭ pli malfrue, sed eble dum la tria jarcento antaŭ Kristo, la sanskrita lingvo estis studata, analizata, kun mirinda sagaco, de pli ol unu generacioj de gramatikistoj hindaj, por kies laŭdo sufiĉas memorigi, ke ili fariĝis, en nia deknaŭa jarcento, iniciatoroj de l'okcidentaj gramatikistoj.

1. Elparolu : *Silven Levi*.

2. Elparolu : *Senar*.

3. Tiuj du verkoj ofte gvidis min en tiu ĉi skribajeto.

4. *Jodo*, plej malgranda litero de l'hebrea alfabeto.

Sed teatro ne vidiĝas. Nur dum la unua renasko de l'sanskrita literaturo estis verkataj la unuaj dramoj, kiujn ni prikonas.... Kaj tio okazis nur ĉirkaŭ la kvina jarcento post Kristo, tio estas en la tempo, kiam reĝadis la franka Merovech kaj kiam la greka kaj latina teatroj jam de multaj jaroj estis mortintaj. Do, laŭ rapida rigardo, la ekezkisto de l'hinda teatro ŝajnas esti ne malmulte freŝdata.

Tamen la dramoj de tiu epoko meritas la nomon de ĉefverkoj. La unua dramisto, kies verkojn ni posedas, estas la granda Kalidaso, kiu, per sia talento, kreis la teatraĵon « Sakuntala ». Tiu ĉi Kalidaso konis, studadis, metis en praktiko teatrajn teoriojn jam kolektitajn en traktatoj.

Antaŭ li, konsekvence, estis certe luditaj multaj pecoj, eble nur maldelikatetaj skizoj, el kiuj oni ĉerpis la teorion, kiujn li imitis majstre, kaj pri kies perdo ni devas bedaŭri, ĉar ili estus elvualigintaj la elĝermadon kaj kreskadon de l'teatro.

Kiel ĝi ekvivis? Pri tiu ĉi punkto, niaj sciencistoj, senigitaj je la nerefutebla pruvilo de l'faktoj, restas enfermitaj en la necerto de l'historia indukcio.

En la ceteraj hindaj libroj, nur post la kristana ero la aŭtoroj priparolas dramojn. Ni do estus kulpaj, se ni donus pli fruan daton al la apero de l' dramo. Vero estas, ke la Hindoj ĉiam multe ŝatis kantojn, dancojn kaj brilan pompon de procesioj kaj de festoj. Jam la Vedoĵ (antikvaj himnaroj) montras al ni la gentojn, sub tendoj en Pendĵab, kun iliaj ornamegitaj bajaderoj¹. Plie, la kunuloj de l' greka heroo Aleksandro Granda tre rimarkis kaj notis la pasion de Hindoj pri kantado kaj dancado : dum la ŝiparo de l'greka reĝo iradis sur la rivero Hidaspo, Hindoj alkuris sur la bordojn, kiujn ili resonorigis per siaj kantoj. Sed en tiu agado ankoraŭ ne vidiĝas teatraĵo. Nur kredeble en posta tempo veraj scenaj prezentadoj okazis apud ili. Ĉar ili verŝajne estis dialogitaj en vulgara lingvo, — kiu jam ne estis plu sanskrita, — kaj sen zorgo pri bona stilo, ili havis nur mallongan daŭron : tiu, kiu estis ludata en ia tago, repuŝis tiun de l'antaŭa tago en la mortigan ombron de forgeso.

Poste la klerula literaturo, la literaturo sanskrita, kaptis, por ĝin propriigi al si, tiun novan verkan fakon. Sed la unuaj sanskritaj dramoj eble estis konfidataj al sola kaduka memoro de aktoroj

1. *Bajadero*, hinda dancistino.

kaj ne al daŭra fideleco de manuskriptoj. Tial ili ankaŭ tute malaperis lasinte nenian senperan postesignon. Tamen laŭ ili estis elpensataj kaj skribataj teknikaj dramotraktatoj. Kaj kiam Kalidaso verkis, li havis uzeblan tradicion, ne malmulte longan, kiu prunte donis al li modelilojn por fandi siajn ĉefverkojn.

Resume, ekzistis unue popola kaj vulgara teatro, kiu naskis klerulan dramadon, kies unuaj produktoj pereis.

Dank' al tiu tre verŝajna hipotezo farita de modernuloj, ni povas laŭnature klarigi jenan strangan karakteron de l'sanskritaj pecoj : en ili la diversaj roluloj parolas diversajn lingvojn. Kiel tio fariĝis?

Oni tre scias, ke frue la klasika sanskrito, lingvo de la brahmana religio kaj de l'malnovaj *raĝoj* (l. e. reĝoj), sin apartigis pli kaj pli for de la dialektoj uzataj de la hinda popolamaso. Tial, kiam la fondisto de la budhismo, Sakjamunio, predikadis al Hindoj sian novebakitan moralon, li parolis lingvon ne malmulte diferencon je sanskrito. Ju pli multaj tagoj pasis, des pli multe la popolaj idiomoj, ĝenerale nomitaj *prakritoj*, malkonverĝis for de sanskrito fariĝinta aĵo religia, poste ankaŭ literatura : sanskrito tiam kvazaŭe alprenis saman rolon, kian ricevis latino dum nia mezepoko. Kaj en la hinda dramo, dum nur la brahmanoj, la reĝoj kaj la ŝtatministroj parolis sanskrite, la virinoj kaj la ceteraj personoj havis en la buŝo diversajn prakritojn laŭ sia societa stato.

Ĉu tio estis imito de l' reala vivo? Tute ne. La hinda teatro tro malmulte zorgis kopii akurate la eksteran mondon kaj ĝiajn kutimojn. Plie, la teatraj prakritoj estas ankaŭ pli-malpli artefaritaj; la gramatika scienco fiksas ilin jam neŝanĝeble en la epoko de ilia natura evolucio, kaj trudis al ili karakteron iom konvencian.

Ni devas do konkludi, ke la ne aliloke aŭdita mikso de duone popolaj lingvoj kun lingvo plene literatura venis de maljuna tradicio. Tial ke antaŭe la popola dramo uzis popolan lingvon, tial la klerula dramo, kiu naskiĝis el ĝi, ne povis sin liberigi je la estinto kaj daŭris doni al la sekundariaj² roluloj la idiomon, en kiu ili

1. Oni nomas ĝin *pāli*. — Sanskrito signifas « pura lingvo ».

2. Sekundaria : fr. *secondaire*, angl. *secondary*, germ. *sekundär*, it. *secondario*, use *sekundarnyj*.

interparolis en antaŭa tempo. Aliaj montroj kunkolektitaj pacience de l'hindistoj konfirmas tiun hipotezon.

Sed se la hinda teatro estas iel freŝdata, ni, filoĵ spiritoj de Grekujo, havas gravan intereson en tiu ĉi demando : ĉu la greka teatro pli-malpli influis pri ekvivigo de tiu de l'Hindoj?

Dum ja ne mallonga tempo, grekaj reĝoj potencis okcidentan parton de Hindujo. Eĉ kvankam poste iliaj potencadoj pereis kaj helenismo malantaŭeniĝis al okcidento de Azio, tamen la greka influo, penetrante tra Persujo aŭ alportita de grekaj ŝipoj, kiuj daŭrigis fervoran komercadon inter la urbo Aleksandrio kaj hindaj havenoj, ne ĉesis meti sian markon sur Hinduĵojn. Oni trovas ĝin en arkitekturo, en preso de moneroj kaj precipe en astronomio, kiu, laŭ konfeso de l'fieraj Hindoj mem, estis pruntita el Grekujo. Kaj la Hindoj verŝajne konis ankaŭ iel la grekan teatron.

Ĉu prezentado de grekaj tragedioj aŭ pli ĝuste de dramoj de l'nova greka komedio inspiris al Hindoj la ideon kunmiksi agadon kun siaj naciaj dancoj kaj kantoj, unuvorte krei por si teatron? Ja en iliaj teatraĵoj pecoj ofte venis sur la scenejon kvazaŭaj militistinoj, pri kiuj ne estis parolata en ceteraj verkoj, kaj kiuj portis la grandvaloran nomon *Javani*, t. e., Grekinoj; kaj ankaŭ la kurtano, kiu apartigis la scenejon de la kuliso, estis nomita *Javanika*, kio signifas « greka [teksaĵo] ». Tamen tiuj ĉi privilegioj en si mem ne sufiĉas. En la nuna stato de nia kono, estas necese solvi la problemon de preciza influo de l'Grekaj : Hinduĵoj tre povis, uzante siajn proprajn, liveri al si mem teatron plene nacian; povas ankaŭ esti, ke prezentado de grekaj komedioj inspiris ĝin.

Cetere, kiel ajn ni konkludas — kaj tio havas ĉefan gravecon — la hinda teatro portas nur enpreson de hindismo : pleje la greka literaturo iniciatis. Kaj tiu malsaĝe kondukis, kiu proĵus pli paŝenciĝi ambaŭ teatrojn.

Kia ajn estis la origino de l' dramo hinda, ĝi plej fame brilegis de la kvina ĝis la sepa jarcento de nia ero. Mi ne intencas fari tie ĉi tedan nomadon de l'konitaj dramistoj kaj de iliaj verkoj. Mi nomos nur — ĉar ili estis rigardataj kiel du perloj inter la poetoj — Kalidason kaj Bhavabhūtion.

Ĝis en la daŭro de l'dek-unua jarcento, dramaj prezentadoj okazis. Sed subite Musulmanoj eniris milite Hinduĵojn. Tenante en mano standardon de l'Islamo, ili detruis la tieajn dinastiojn kaj trudis al

la venkitoj siajn antaŭjuĝojn kaj pasiojn. Tiam la fremda religio severe malpermesis teatron.

Enfine, dum la dek-kvina jarcento, la kulto de l'dio Kriŝno, akirinte novan vivon, elvekis la dormegantan teatron, kaj komisiis ĝin por nutri en popolaj amasoj fervoron pri religia kredo. Skribita en vulgara lingvo, preninte tute formon de oper-baleta, ĝi precipe traktis pri la dio Kriŝno kaj pri liaj amoj kun paŝtistinoj sur la bordo de la rivero Jamuno.

En la nuna tempo, instruituloj provis revivigi la klasikan teatron. Siaflanke popolaj prezentadoj de Kriŝnistoj kaj influo de Eŭropo restarigis la enlandan dramon. Jam la provinco Bengala posedas multajn dramajn verkojn. Sed la poetoj serĉas ankoraŭ sian vojon. Ili ofte proponas komediojn traktantajn pri ia diskuto. Ekzemple ili kontraŭbatalas pri enkutimaj antaŭjuĝoj, kiel tiu, kiu ordonas, ke la vidvinoj ne reedziniĝos : malfeliĉulinoj kelkfoje havantaj nur ok jarojn, kiuj konis edzecon nur nome kaj estas kondamnitaj pasigi sian longan vivon en plendinda stato ! La burleska komedio ankaŭ estas ŝatata de l'publiko. Ĝi instigas al ridego mokante la regnestraron kaj karikaturante la fieregecon de l'anglaj sinjoroj. Tio okazas ne el kaŭzo, ke la Hindo malamas la Anglon, kiu alportis al li senriskecon kaj justecon ; sed kiam oni kelkete priridas potenculojn, tiam oni igas ilin juste pagi pro sia aŭtoritato kaj riĉeco.

Nun ni revenu al la klasika teatro kaj speciale al Sakuntala.

II

Kalidaso vivis en la kvina jarcento. Laŭ la hinda historia tradicio, li estis unu el la naŭ poetoj, unu el la naŭ perloj de Vikramaditjo, reĝo de Uĝajini. Tiam tiu ĉi urbo, hodiaŭ nomata Udjein kaj situaciita sude de Raĵputano apud la montoj Vindhjaj, tre prosperis. Komercaj rilataĵoj kun la greka okcidento riĉigis ĝin, kaj ĝiaj reĝoj ĝuis tiam superecon pri tuta norda Hindujo. Koncerne Kalidason mem, ni scias, ke li estis eleganta malsevermorulo, rafinanta siajn diboĉojn, lerta kaj sprita, kun fleksebla kaj ĉiam vigla inteligenteco. Unu virino kondukis lin al prospero, unu virino kaŭzis lian morton. Lia tuta vivado sin konformigis je luksado kaj voluptado de l' tiama tempo.

Jam antaŭe Kalidaso fariĝis fama per sia dramo titolita *Malavika*, kiam la reĝo Vikramaditjo, intencante doni pli solenan pompon al

la Festo de l' printempo, decidis, ke oni prezentos pecon en lia palaco. Kalidaso do verkis dramon kaj serĉis trupon de geaktoroj.

La aktoroj, ofte malriĉuloj iomete malbone famaj, vagadis de urbo al urbo, atentante pri favora okazo, festego, nasko de reĝido, surtroniĝo de reĝo, aŭ riĉa edziĝo, kun espero, ke oni bezonos iliajn metiajn servojn. Ili donis prezentadojn ĉu en la palacoj, ĉu, se la prezentadoj celis ornami la kulton, en la temploj mem, apud la statuo de l'dio.

Post kiam Kalidaso elektis zorge siajn rolulojn, la reĝo prunte liveras al ili la koncertejon, kiu ekzistas en ĉiuj riĉaj domegoj kaj en kiu la personaro de l'gineceo kutime ricevas instruadon pri kantado kaj dancado. La trupestro tie sin lokas kaj observas, ke la aktoroj aranĝu ĉion, kio estos necesa.

La arango ne postulas multajn penadojn. En la malantaŭo, oni plialtigas la supraĵon de l' tero por fari kulison, el kiu la geaktoroj malsupreniros sur scenejon. Por kaŝi tiun kulison, oni etendas la grandan vualon nomitan *javanika*; ĝi estas, por la nuna okazo, blankakolora, ĉar la dramo apartenas al la erotika speco. Poste oni ornamas la ĉambregon per floroj, girlandoj, diversaj flagoj; oni briligas ĉie la malpalajn kolorojn kaj la diversigitajn nuancojn, kiuj tre plaĉas al la Hindoj. Scena aparato nenia. Kiam la ago de l'dramo transiros de ia loko al alia, la aktoro diros ĝin, la poeto priskribos en harmoniaj versoj la novan lokon, ĉu ermitejon, ĉu reĝan parkon, ktp.; la rigardantoj imagos ceteron.

La akcesoraĵoj ankaŭ estas malmultaj: belŝajnaj kostumoj, militista ĉaro, leonado el tero kaj birdo samŝtofa¹, kaj tio estas ĉio. La junulino Sakuntala eĉ ne tenos per manoj surverŝilon por kvaŝuigi sin malsoifiganta siajn karajn plantaĵojn: ŝi montros tiun ĉi faradon nur per korpa situacio kaj gestoj konvenciaj. Ŝia edzo devos iri tra l'aero sur sia veturilo; por ke la vidantoj komprenu tion, li diros, ke li ĝin faras, kaj movados siajn kruojn imitante rapidan kuradon.

Vere, tio ĉi estas arto ankoraŭ en infaneco. Sed ĉu ĝi ne igas nin pensi pri la simplegeco de l' franca teatro dum la dek-sepa centjaro, kaj precipe pri tiu fama Teatro de l'Globo, konstruita per lignaj tabuloj en Londono mem apud la Tamizo, kie Shakespeare elmontris kaj ludis siajn senmortajn verkojn? Tie skribaĵo anoncis la

1. Por la sepa akto de Sakuntala.

oflajn translokiĝojn; branĉo de arbo signifis tutan arbaron, du glavoj kruce kunmetitaj batalan kampon. La anglaj nobeluloj kontentiĝis kun tio. Same faris la Hindoj; kaj eĉ tiuj ĉi gajnis el tio belajn priskribajn strofojn, kiuj anstataŭis dekoracion kaj maŝinojn.

Fine venis la solena tago. De la unuaj lumetoj de l'tagiĝo, la geaktoroj, eldirante konvenajn preĝojn, pistas ruĝan brikon, orpimenton¹, blankon, bluan kaj nigran, kiuj utilas por fari siajn haŭtajn kolorilojn. Poste la orkestro, tamburinoj, liuto, citro kaj fluto, sin lokas sur la scenejon, sidigante sur tapiŝo. La du plej belaj junulinoj el la trupo venas stariĝi apud la kurteno, kiun ili duone malfermos ĉe la iradoj de aktoroj.

Ĉio estas preta. Nur ĝustatempe; ĉar baldaŭ la suna globo levigos ĉel'horizonto : oni timas la varmegon de ĝiaj radioj kaj la dramo havos sep aktojn.

Jen la hodiaŭa festanto, la granda reĝo Vikramaditjo, eniras sekvata de kortumanoj, kaj sidiĝas sur sian tronon. Liaj multaj edzinoj sin lokas maldekstre de li; dekstre la vasalaj reĝoj, la altranguloj, la scienculoj. Belaj servistinoj malvarmetigas la aeron per ventumiloj kaj per vosto de Thibetaj bubaloj. La rigardantaro konsistas el eminentaj kaj kleraj geviroj; la vulgaruloj estas formetitaj; cetero tiuj ĉi ne komprenus la spektaklon, ĉar la dramo estas tro scienca por ili.

Ekbatado de tamburino sonoras. Ĥoro kantas bonvenon kaj sendas respektan saluton al la dioj, al la brahmanoj kaj al la reĝoj. Sekvas preĝo al ia dio kaj la antaŭdramo, kiu lerte kaj harmonie preparas la alvenon de l'unua rolulo.

Nun komenciĝas la peco.

Ĝi transportas nin en legendajn tempojn. Unu vorto sufiĉos por pruvi ĝin al ni : la heroino Sakuntala estis patrino de Bharato, kiu estis praaŭo de la praj herooj, kiujn prikantis la antikva epopeo Mahabharato². La mirakleco — cetero netroa — de l'dramo ne devos do nin surprizi.

En komenco, la reĝo Duŝanto estas ĉasanta kaj persekutanta

1. *Orpimento* : ang. fr. *orpiment*, germ. *operment*, it. *orpimento*.

2. *Mahabharato* = Bharatidajego = signifas rakontego pri la idoj de *Bharato*.

ĉare gazelon. Li alveturas apud ermitejon. Du ermitoj invitas lin eniri, por ke li plenumu sian reĝan oficon, tio estas, por ke li forpelu la demonojn, kiuj maltrankviligas la religiajn oferadojn.

La estro forestas; sed lia adopta filino, Sakuntala, sin okupas, kun du el siaj amikinoj, superverŝi akvon sur plantarojn. Duŝanto estas forta kaj bela. Sakuntala, malgraŭ la maleleganta tuniko el basto, kiun nuran ŝi portas sur sia korpo, kiel ĉiuj geermitoj, havas mirindan belecon, kaj similas florantan mangarbo¹.

— Ja, — diras aparte la reĝo, — ŝia lipo havas koloron de freŝa burgono, ŝiaj brakoj similas flekseblajn branĉojn, kaj, kiel floro, ŝvelas ĉarma juneco en ŝia korpo.

Apenaŭ ili vidis sin reciproke, tuj ili ekamegas unu la alian. Tial, kiam la reĝo revenis en sian tendon, li konfidis al sia junecamiko siajn novajn kaj neatenditajn sentojn: la penso pri la juna ermitino jam tute okupas lian spiriton; lia koro estas plenigita de ŝi, kaj li avidas jam nun edziĝi kun Sakuntala. (Ne forgesu ni, ke li havas ankoraŭ aliajn edzinojn; sed tio ĉi ne lin ĝenas: laŭkutime li estas bonega poligamiulo.)

Post tio, tempo pasadas. Ekster la ermitejo, la reĝo, tro amanta, malgrasiĝas. En la ermitejo, Sakuntala fariĝas malsana pro amo; febro ruinigas ŝiajn fortojn.

Enfine iam ŝi venas apud riveron por sterni sian lacegan korpon sur ŝtona benko flore kovrita. Kaj la reĝo, puŝita del' deziro, siavice venas apuden, kaj kaŝita aŭdas ŝiajn konfidojn al ŝiaj amikinoj. Baldaŭ li sin montras, kaj post dolĉa kaj delikata konversacio, ili tuj edziĝas per nura interkonsento: ĉar tiu ĉi maniero de edziĝo estas permesita de leĝoj.

Nun Duŝanto devas returnen iri en sian loĝejan urbon. Sed forirante li donacas al Sakuntala sian fingroringon, kiel signon de sia edza amo, kaj promesas, ke li baldaŭ sendos iujn por konduki ŝin laŭrajte en lian palacon.

Bedaŭrinde, je kelka tempo poste, dum la juna edzino revas pri sia amato, okaze preteriranta asketo petas ŝin por gastado. La plendinda Sakuntala ne aŭdas lian voĉon, kaj la kolerema asketo malbenas ŝin: ŝia edzo (diras li) forgesos ŝin, ĝis la tago, kiam ŝi montros al li lian reĝan ringon.

Kio estas pli terura ankoraŭ, la malbena kaj danĝera antaŭanonco de l'asketo ne vekas atenton de la junulino.

1. *Mangarbo*, latine „mangifera“, arbo kiu donas la frukton nomitan *mango*.

Sekve, aliaj tagoj ankoraŭ pasas, kaj Duŝanto, laŭ la malbona parolo, ne konservas plu memoron pri sia nova edzino. Tamen Sakuntala gravediĝis; ŝia devo postulas, ke ŝi aliru al sia edzo kaj mastro.

Sen maltrankvileco, ĉar ŝi nescias la okazintaĵon, ŝi diras adiaŭon ame kaj kortuŝe al la ermitejo, kaj venas en la urbon, kondukata de du ermitoj.

Jam la idilio trafis sian finon, kaj la afero nun prenas ŝajnon pli dramatan.

Duŝanto estas en sia palaco; ama kanto de l'ĉefa reĝino Vasumati igas lin melankolia. Li serĉas la kaŭzon de tio, kaj rilatigas ĝin kun la malprecizaj memoraĵoj de siaj antaŭaj (metempsikozaj) ekzistadoj. Tiam alvenas Sakuntala kaj ŝiaj du kunuloj. La ermitoj prezentas al li lian edzinon kaj volas sin forigi. Sed la reĝo surprizita malakceptas ŝin, ĉar li ne memoras plu, ke li edziĝis je ŝi. Li konas ja sian devon: li ne rajtas preni por si mem virinon, kiun li kredas aparteni al alia viro — kvankam ŝi estas beleĝa. Li murmuretas:

— Tiu ĉi virino, kiun oni nun prezentas al mi, bela estas, sed ŝi estis jam tuŝata. Ĉu mi fariĝis ŝia edzo? Tion mi ne povas al mi certigi. Same kiel abelo, kiu, ĉirkaŭ fino de nokto, venas al jasmeno interne tuŝita de roso, mi certe ne povas ĝui ŝin, nek ankaŭ lasi ŝin.

Ĝis nun silentinte, Sakuntala volas tiam partopreni en la diskutado kaj, por forpeli la reĝajn ŝanceliĝojn, montri la edzan fingroringon. Sed, ho ve! senrimarke ŝi perdis ĝin en vojo, dum ŝi religie sin lavis en la sanktaj banejoj!

Almenaŭ ŝi provas rememorigi Duŝanton pri la estintaj faktoj:

— Ĉu ci¹ ne memoras ke iam, en la bambua laŭbo, ci tenis en mano kelke da akvo enhavitan en kavo de lotusa folio? Je tiu ĉi momento, la malgranda gazelido — mia adopta infano — alproksimiĝis; ci karesis ĝin kaj dolĉe invitis, ke ĝi trinku akvon, kaj ci diris: « Trinku ĝi unua. » Sed, ne konante cin, ĝi ne volis trinki el cia mano. Tiam mi prenis la lotusan folion; ĝi alkuris al mi kaj trinkis sentime. Tio kaŭzis cian rideton kaj ci diris: « La proverbo estas tre vera: kiuj estas similaj, tiuj sin kunigas. Ĉu vi ne estas ambaŭ arbaruloj? »

1. En sanskrita lingvo oni diras *ci* al *tiu*.

La reĝo, ne memorante, neniel akceptas ŝiajn naivajn parolojn. Ŝi ekkoleras. Li restas nefleksebla, sed emociita kaj malkvieta. Enfine Sakuntala, verŝante larmojn, foriras. Sed tuj kiam ŝi estas ekster la palaco, ia dia potenco forportas ŝin tra la aero, ĉar ŝi estas filino de unu ĉiela nimfo, kiu zorgadas pri ŝia sorto.

Pli malfrue, tro malfrue la fatala ringo estas retrovita de fiŝisto en ventro de fiŝo. Duŝanto nun memoras. Domaĝe Sakuntala malaperis oni ne scias kien.

Siavice la reĝo havas la animon enĉagreniĝinta; li ĝemante esprimas sian doloron; li pentras laŭmemore, por sin konsoli, la trajtojn de l'amegata edzino: vana figuraĵo, kiu pligrandigas lian malĝojon.

Post kiam li multe ploris, multe larmis, multe malgrasiĝis, la dio Indro sendas al li sian veturigiston por kunporti lin tra la aera spaco. Ni vidas aŭ pli ĝuste ni imagas lin veturanta en diversajn lokojn, kiujn li priskribas. Fine li alvenas ĉe mitan antikvegan asketon, kiu longege meditadas. Jam multaj tagoj pasis, de kiam li staras en la sama korpa situacio, tial:

« La malsupron de lia korpo enfermas formikejo; serpenta haŭto¹ premas lian bruston; sekiĝintaj lianoj preme ĉirkaŭvolvas lian kolon; la maso de liaj plektitaj haroj, pendanta sur liaj ŝultroj, estas plena de birdaj nestoj; li ĉiam staras senmove, kiel monto, kaj turnas sian vizaĝon kontraŭ la disko de l'suno. »

En la ermitejo de tiu ĉi asketo estas rifuĝe Sakuntala kun sia filo jam iĝinta grandeta. Baldaŭ la geedzoj sin retrovas, klarigas laŭvice ĉiujn okazintaĵojn, kaj la dramo finiĝas en komuna ĝojo.

CHARLES LAMBERT.

(daŭrigota.)

1. Serpento, rigardinte lin kiel trunkon de arbo, ŝanĝis haŭton sur li.

RESPONDOJ

DE

D^{ro} L. L. ZAMENHOF

6. — **Al S^{ro} C. B.** — *Pri la prefikso « ge ».* — La [prefikso « ge » rilatas ne sole al *du* personoj, sed ĝi povas rilati ankaŭ al *multaj* personoj; ĝi signifas simple « de ambaŭ seksoj ». Mi persone ĝis nun uzadis tiun ĉi prefikson ĉiam nur por esprimi ian *ambaŭseksan familian tutajon el personoj sturantaj en la sama linio de parenceco*; tial mi diradis ekzemple « gepatroj », « gemastroj », « gefratoj », « genepoj », « gekuzoj », « getajloroj » (en la senco de « tajloro kaj lia edzino »); sed mi neniam esprimis ekzemple per « getajloroj » la tutan familion de tajloro, ĉar la gefiloj de tajloro ne staras en la sama linio de parenceco kun la tajloro, kaj mi ankaŭ evitadis diri « gesinjoroj » pri personoj, kiuj ne apartenas al unu familio (mi nomadis ilin « sinjoroj kaj sinjorinoj »). Tamen mi konfesas, ke mi havis nenian kaŭzon, por uzadi la prefikson « ge » sole en la dirita maniero. Ĉar en la fundamenta (universala) vortaro de nia lingvo « ge » signifas simple « de ambaŭ seksoj », kaj ĉar la uzado de la prefikso en tiu ĉi senco neniam donas malkompreniĝon, tial ni povas tre bone uzi tiun ĉi prefikson en *ĉiuj* okazoj, kiam ni parolas pri ambaŭ seksoj. Sekve se al personaro, kiu konsistas el ambaŭ seksoj, iu sin turnas kun la vortoj « gesinjoroj », li faras nenian eraron, kaj espereble mi mem ankaŭ de nun ofte uzados la prefikson en tiu ĉi senco.

7. — **Al tiu sama.** — *Pri la kazo post « kiel ».* — La frazon « ĝi (la diskutado) trafas Ibsenon kiel teoriisto » mi trovas nebona; mi konsilas diri « kiel teoriiston ». La esprimo « kiel teoriisto » signifas, ke *ĝi* (la diskutado) estas teoriisto kaj, estante teoriisto, ĝi trafas Ibsenon. Nominativon apud akuzativo mi uzas ordinare nur tiam, kiam la nominativo devas havi la sencon de « ke... estas », « ke... estu » k. t. p.. Ekzemple : « mi trovas tiun ĉi vinon bona » = mi trovas, *ke* tiu ĉi vino *estas* bona; « oni faris lin generalo » = oni faris, *ke* li *estu* generalo. Sed se, anstataŭ *supozigi* la mankantan ligantan vorton « ke », la frazo *havas* ligantan vorton alian (ekzemple « kiel »), tiam devas esti uzata tiu kazo, kiun postulas la senco de la ekzistanta liganta vorto. Se du komplementoj estas ligataj per la vorto « kiel », tiam mi ordinare akordigas kaze la sekvantan komplementon kun la komplemento antaŭiranta, ĉar alie la senco estus tute alia kaj la nominativa komplemento sence rilatus ne al la antaŭstaranta komplemento, sed al la *subjekto* de la frazo. « Mi elektis lin kiel prezidanto » signifas : « mi elektis lin, ĉar mi estas prezidanto », aŭ « mi elektis

lin, kvazaŭ mi estus prezidanto », aŭ « mi elektis lin en tia maniero, en kia prezidanto elektas ». « Mi elektis lin kiel prezidanton » signifas : « kiel oni elektas prezidanton », aŭ « por havi en li prezidanton ». Sekve se ni volas esprimi, ke la elektota estu prezidanto, ni povas diri : aŭ « mi elektis lin *kiel* prezidanton », aŭ « mi elektis lin prezidanto » (= ke li estu prezidanto), sed ni ne povas diri « mi elektis lin *kiel* prezidanto », ĉar tiam la senco estus tute alia.

8. — **Al S^{ro} L. E. M.** — *Pri la vorto « tiela ».* — Via opinio, ke mi ĝis nun neniam aprobis la vorton « tiela », estas erara. Al la vortoj « tiela » kaj « tiele », kiuj estas kreitaj tute regule laŭ la leĝoj de nia lingvo, mi ne sole ne rifuzis mian aprobon, sed mi eĉ *mem jam de longa tempo* uzas ilin de tempo al tempo. Mi ne povas nur laŭdi, kiam oni *trouzas* tiujn vortojn, kaj kiam oni uzas ilin tute *senbezone* anstataŭ la pli simplaj vortoj « tia » kaj « tiel », aŭ ankoraŭ pli, kiam oni volas uzadi ilin *ĉiam* anstataŭ la vortoj fundamentaj; sed en ĉiuj okazoj, kiam oni volas uzi la sencon de la vortoj « tia » kaj « tiel » en formo *pli akcentita*, mi trovas la vortojn « tiela » kaj « tiele » tre bonaj, ne sole permesindaj, sed eĉ rekomendindaj.

9. — **Al tiu sama.** — *Pri la lingvaj demandoj en la « Revuo ».* — La anonco de la « Revuo », ke « D^{ro} L. L. Zamenhof *sola* povas verki artikolojn pri la lingvo », tute malĝuste naskis ĉe kelkaj legantoj la opinion, ke mi aŭ la redakcio de la « Revuo » volas malpermesi al iu la paroladon pri diversaj demandoj tuŝantaj la lingvon! Nek mi, nek la « Revuo » havis iam tian intencon. Se la redakcio decidis akcepti lingvajn artikolojn, venantajn nur de *mi*, tio ĉi estas privata afero de la redakcio, kaj ĝi faris tiun ĉi decidon ne laŭ interkonsento kun mi, sed simple laŭ sia *propra* deziro, (kredeble por eviti polemikon kaj disputojn, aŭ eble por eviti konfuzon kaj malĝustajn lingvajn regulojn, kiujn ofte alportas artikoloj, verkitaj de ne sufiĉe spertaj aŭtoroj?).¹

10. — **Al multaj demandantoj.** — *Pri miaj Respondoj.* — Multaj personoj turnas sin al mi kun diversaj demandoj. Respondi al ĉiu aparte estas por mi fizike ne eble. Tial mi petas, ke ĉiu, kiu opinias, ke respondo pri lia demando povus havi kelkan intereson ankaŭ por aliaj personoj, volu sendi sian demandon ne al mi, sed *al la redakcio de la « Revuo »*. La redakcio elektos tiujn demandojn, kiujn ĝi opinios pli interesaj kaj sendos ilin al mi, kaj tiam mi en iu el la venontaj numeroj respondos ilin en la « Revuo ».

LAZARO LUDOVIKO ZAMENHOF.

1. La opinio de nia Majstro pri la intencoj de « La Revuo » estas tute prava. Nia Gazeto estas nek *lingva*, nek *esperantista*, nek *propaganda*; ĝi estas kaj estos ĉiam nur pure literatura ĵurnalo *en Esperanto*. Se ni faris escepton en nia severa regulo por D^{ro} Zamenhof, ĝi estas nur ĉar ni volis lasi lin tute libera, faciligi al li la disvastigon de liaj opinioj kaj ankaŭ *servi al niaj Legantoj*. — LA REDAKCIO.

BIBLIOGRAFIO

« LA REVUO » raportas pri novaj verkoj, nur kiam la Redakcio donace ricevis du ekzemplerojn.

Anatomia Vortaro Kvarlingva. (latina — Bazela nomenklatur, franca, angla, esperanta) verkita de la FRANCA MEDICINA ESPERANTISTA GRUPO, 1 vol. IV-76-paĝa. *Librairie Hachette et Co*; prezo : fr. 4.

La mankon de medicina vortaro jam de longe sentis niaj kuracistoj esperantistaj. Nia sola speciala gazeto medicina eliris en la mondon antaŭ la apero de medicina vortaro. Tiu ĉi manko kompreneble estis grava barilo por diversaj kunlaborantoj de la « Medecina Revuo ». Krei la vortaron medicinan tute difinitan estas samtempe afero tre necesa kaj tre malfacila. Ĉu atingis sian celon la Medicina Esperantista Grupo, mi ne decidas respondi tute detale sur la paĝoj de *La Revuo*. Mi kuraĝas tamen diri, ke tiu ĉi verko estas bonega fundamento por la estonta tute difinita medicina vortaro, kiun sendube en proksima estonteco eldonos ĝiaj aŭtoroj, komparinte ĉiujn aperintajn pri sia verko kritikojn bonajn aŭ malbonajn.

Mi intencas fari nur kelkajn principajn rimarkojn, pri kiuj mi persone ne tute konsentas kun la aŭtoroj de la Vortaro. Ŝajnas al mi, ke anstataŭigi la finiĝojn latinajn *aris, alis, atus, formis* kaj *oides* per unu finiĝo estas tute ne eble.

Kio rilatas la elekton inter du finiĝoj *forma* kaj *ojda*, mi kredas, ke la unua finiĝo estas pli bona ol la dua, kiu nek konsentas kun esperantaj formoj, nek kun latinaj (latine : *oides*). Se D^{ro} Rodet en sia antaŭparolo pensas, ke la vorto hokojdosto estas pli belsona ol la vorto hokformosto, mi pensas, ke

ambaŭ formoj estas malagrablaj por la aŭdado, kaj pli bone estus diri per du vortoj « hokforma osto ».

Ni havas plenan esperon, ke la aŭtoroj mem daŭrigos sian utilan laboron kaj konatiĝinte kun diversaj kontraŭdiroj, alkondukos ĝin ĝis la fino kaj prezentos al kuracistoj, kiuj deziras labori por kaj en Esperanto, tiel necesan kaj gravan helpilon, kiel la specialan medicinan vortaron. — D^{ro} L.

Verba amuzaĵo. verkita de Esperantisto N° 40 072. 8-paĝa; ĉe *Pubul y Morales*, Valencia; prezo : pt. 0,10.

Ne mankas la sprito al Esperantistoj. La aŭtoro per la verbo *ami* en diversaj formoj konatigas siajn kunnaciulojn (Hispanojn) kun esperanta gramatiko.

Eble, ke la amo havas sian sukceson!

Blinda Rozo de HENDRIK CONSCIENCE, esperantigita el la flandra lingvo de S^{mo} EDM. VAN MELCKEREKE-VAN-HOVE. 1 vol. 52-paĝa kun kvar desegnaĵoj de Edward Dujardin; ĉe *A. I. Witteryck*, Nouvelle Promenade 4. Bruges (Belgujo); prezo : fr. 1.

Sendube ne ĉiuj niaj legantoj konas la nomon de la glora novelisto flandra H. Conscience, kiu estis unu el la fondintoj de la nova flandra literaturo. H. Conscience naskiĝis en Bruselo en jaro 1812 kaj mortis en Antverpeno en jaro 1883. Karieron sian li komencis kiel instruisto kaj nur en la 24^a jaro de lia vivo aperis la unuaj liaj literaturaj verkoj. Conscience fariĝis glora dank' al siaj mirinde belaj

malgrandaj rakontetoj el la flandra vivo, kiuj nun estas tradukitaj en multajn eŭropajn lingvojn. Li estas unu el la plej popularaj verkistoj en sia patrujo; ĉar, kiel aldonas la tradukinto, liaj rakontoj plenaj je romantismo kaj orumitaj per dolĉa simpla poezio pli plaĉas al la flandra popolo ol verkoj realistaj.

La aperon de « *Blinda Rozo* » en Esperanta traduko ni ŝuldas al la jam mortinta nia samideanino — patrino de D^{ro} Raym. Van Melckebeke, pri kiu la filo modeste aldonas, ke ŝi estis en la unua vico de belgaj virinoj entuziasmigitaj por Esperanto, kaj pri kiu ni devas aldoni, ke ŝi estis unu el la plej spertaj esperantistaj stilistoj. Ni tre aplaŭdas D^{ron} Melckebeke, ke li ne kaŝis antaŭ esperantistaro la verkon de sia patrino, kiu pro modesteco ne kuraĝis eldoni ĝin dum sia vivo. Kortuŝitaj ni legis la belan rakonton de H. Conscience kaj tre bedaŭras, ke ĝi aperis tiel malfrue en esperantista mondo. « *Blinda Rozo* » (mi eĉ ne povos rakonti ĉi tie ĝian poezian enhavon) estos unu el belaj floroj de nia esperanta literaturo. Ĝi estas eldonita sur luksa papero kun belaj artistaj pentraĵoj de la konata flandra pentristo Edw. Dujardin, profesoro en la Reĝa belarta Akademio en Antverpeno.

Wilhelm Tell, kvinakta dramo de SCHILLER. Laŭ versmetro de la germana originalo esperantigita de L. E. MEIER, 1 vol. 148-paĝa. Eldono de

la *Svisa Esperanta Societo*; prezo : fr. 1,70.

Bela dramo de Schiller trovis sian tradukinton en bone konata Esperantisto S^{ro} Meier. Nia esperanta literaturo grandiĝis tiamaniere per nova klasika verko. S^{ro} Meier dediĉis tiun ĉi tradukon al la Svisa Esperanta Societo okaze de la dua kongreso en Genevo. Ŝajnas al ni, ke estas superflue eĉ iom reparoli, pri la originalo, kiun konas sendube ĉiu instruita homo. Kion ni povas diri pri la traduko? S^{ro} Meier elmontris en ĝi grandan lertecon, glorie venkinte ĉiujn barilojn de tiel malfacila verko, kiel la priparolata dramo de Schiller, kaj ni lin gratulas pri ĉi-tio. Sed tamen ni devas fari al li ian riproĉon pri tro granda, en kelkaj lokoj, « libereco poezia » precipe rilate la mallongigon de finiĝoj por la rimado aŭ por la versmetro kiel ekzemple :

La akvoj ĝis brusto jam lin ĉirkaŭpren' (anstataŭ : ĉirkaŭprenas), paĝo 5.

Nobel' sidejo (anstataŭ : nobela sidejo), paĝo 15.

Indulgas delikat' infanon (anstataŭ : delikatan infanon).

Tiuspecaj mallongigoj de vortoj troviĝas en la traduko sufiĉe ofte kaj iom malbonigas la ĝeneralan impreson de la bona traduko. Esperanto permesas nur forigi la finiĝon o en substantivo; ĉiuj aliaj finiĝoj devas resti senŝanĝe, eĉ en la versajoj, kiuj permesas al si ofte uzi pli grandan liberecon ol la prozo.

KRONIKO

La Trio por la Tria. — *Dua Letero al la Legantoj de La Revuo.* — La progreso farita en Cambridge (*Kembridge*) dum la lasta monato estas tre kontentiga. La *Trio* ĉie trovas multe da sindonaj helpantoj, al kiuj ĝi deziras sendi tre koran dankesprimon.

La plej notinda sciigo rilatas la *Union Society*. Tiu ĉi estas la centra klubo de la universitataj studentoj, kaj havas tre gravan influon.

La komitato kunvenis je la 22 de Novembro, kaj konsideris leteron de la *Trio*. La afero estis decidita kvar tagojn poste en la Agada Kunsido.

Unuanime oni aprobas, ke Esperantaj Kongresanoj estu Honoraj Membroj de la *Union* dum la kongresa semajno. Estis ankaŭ decidite doni al ili la uzon de la ĉarmega « *Debating Hall* » (la Parlamentejo de la Universitato). Tio ĉi estas tre granda honoro, tre malofte donita. La lastan fojon, kiam okazis simila pruntedono, estis en la jaro 1885.

Esperantistoj do ŝuldas multon al la *Union Society*, kies kuraĝiga helpo tre emas sukcesigi la socialan parton de la kongreso.

La *Trio* esperas povi anonci specialajn aranĝojn pri klubo por la kongresaninoj.

S^{mo} Stace, la Urbeŝtrino, afable konsentis prezidi la Akceptan Komitaton por Sinjorinoj.

Pri tio, ke Cambridge ne estas urbo tre vasta (nur 45 000 enloĝantoj) estas tute neeble bone organizi grandan kongreson sen antaŭa scio de la nombro de ĉeestontoj.

Pro tio, la *Trio* tre insiste petas, ke ĉiuj, kiuj havas la nunan intencion partopreni, bonvolu sendi poŝtkarton adresitan al :

Kongreso, 2 Kings Parade, Cambridge, England, surhavantajn respondojn al la jenaj demandoj.

1. Ĉu vi intencas partopreni en la *TRIA* kongreso?

2. Se jes; ĉu vi intencas ĉeesti la tutan tempon? 10 ĝis 19 de Aŭg. (12-17 oficialaj tagoj; 10, 11, 18, 19 neoficialaj tagoj, en kiuj estos diversaj ekskursoj).

3. Ĉu vi venos sola? Se ne, kun kiom da personoj (*montru sekson*.)

La *Trio* tre fervore laboras, kaj sincere esperas, ke la Legantoj de la *Revuo* afable helpos ĝin, kaj sendos poŝtkartojn — kaj instigos amikojn tion saman fari. Tiamaniere ĉambragoj kaj loĝejoj ne mankos por ĉiuj, por konvena prezo. — LA ORGANIZA KOMISIO DE LA *TRIA* ESPERANTA KONGRESO.

El Bohemujo-Moravio. — La 1 de Oktobro 1906 perdis la bohema scienco de puna leĝo sian plej eminentan reprezentanton — mortis D^{ro} ALOIS ZUCKER, profesoro de puna leĝoscienco ĉe la bohema universitato en Praha. D^{ro} Zucker naskiĝis en jaro 1842 en Ĉkyně (Bohemujo) kaj li fariĝis profesoro de la universitato en la jaro 1870. En la jaroj 1885 kaj 1897 li estis elektita estro de la leĝoscienca fakultato. Kelkajn el siaj multaj verkoj li skribis ankaŭ en la lingvoj franca kaj germana. Liaj ĉefaj verkoj estas : *Après une loyale enquête* (france), *Die Untersuchungsschaft* (germane) kaj en la lingvo bohema : *Počátky práva mezinárodního* (Elementoj de leĝoscienco internacia), *Podmíněné odsouzení* (Kondamno kondiĉa), *O mládeži zločinné a schátralé* (Pri junularo krima kaj morale pereiganta), *O dohlídce policejní* (Pri inspekto polica), *O některých nutných reformách v ý konu práva trestního* (Pri kelkaj necesaj reformoj de praktikado de puna leĝo), k. a.

Prof. Zucker estis unu el la plej fervoraj batalantoj kontraŭ la mort-puno; humanaj kaj reformaj penadoj en la regiono de leĝoscienco puna, precipe praktika, havis en li ĉiam fervoregan partianon. Inter aliaj li okupadis sin pri la demando de « kondamno kondiĉa », kies li estis fervora ano. En la verko « *Kriminalistické črty zejména se zřetelem ke zločinne a spustlé mládeži* » (Kriminalistaj skizoj precipe rilate al krima kaj morale pereiganta junularo) li postulas fondadon de komunumajn kaj distriktajn (guberniajn, departementajn, kantonajn) edukejojn kaj rilate al tio bezonajn legojn en ĉiu lando.

Multaj pli malgrandaj verkoj kaj artikoloj de D^{ro} Zucker estis publikigitaj en la bohema faka revuo « *Právník* » (Juristo). — Prof. Zucker partoprenis en multaj kriminalistaj kongresoj internaciaj kaj lia nomo estas bone konata ankaŭ de multaj leĝosciencistoj fremdlandaj. — T. Ĉ.

El Francujo. — S^o J. Tiersot, bibliotekisto-helpanto de la pariza konservatorio, antaŭ kelka tempo faris tre gravan kaj tre interesan eltrovon, t. e. la manuskripto de la simfonio *l'Incendie de Sardanapale*. (Brulado de Sardanapalo) de Hektoro Berlioz. Oni jam konas la historion de ĉi-tiu kompozicio, verko datumita de la jaro 1830. La *Memorskriboj* kaj la leteroj de Berlioz detalege rakontas ĝin. *Sardanapale* estas la verko, pro kiu Berlioz ricevis la Roman Premion (Prix de Rome). Li finis ĝin je la sonoj de pafilado dum la revoluciaj tagoj en Julio. Post kiam li atingis la superegan rekompencan, li aldonis al la partituro, laŭ la akademia maniero verkita, priskriban simfonion laŭ tute malsama stilo, muzikan pentr-

aĵon, kiu rememorigis, laŭ la opinio de Théophile Gautier, la pentran verkon de Eugène Delacroix kaj la dramon de Byron, inspiritajn de la sama ideo. Tragikomikaj okazaĵoj malkvietigis la aŭdadon de ĉi tiu kompozicio dum la solena disdonado de premioj en la Franca Instituto (akademiaro). Berlioz poste aŭdigis tiun verkon ĉe siaj koncertoj, kaj fine ĝin apartigis. La postsignoj de ĉi tiu simfonio, kiu ŝajnis perditaj, estis malaperintaj, kiam S^o Tiersot sukcesis eltrovi ĝian manuskripton sen ia montrado de deveno, sed kies aŭtentikeco estas nedisputebla. Ĝi troviĝis ĉe la Pariza Nacia Biblioteko, konservata inter aliaj forgesitaj paperaĵoj. — F. M.

El Hispanujo. — En la Madrida teatro *La Komedio* oni prezentis unuafoje la 13 de Oktobro la verkon de S^{ro} A. Palomero *Los noveleros*, versa traduko el la fama *Les romanesques* de Ed. Rostand. Malgraŭ la nedisputebla lerteco de la traduko, la luksa teatra prezentado kaj la bonega laboro de la geaktoroj, la publiko ne akceptis la verkon kun tia entuziasmo, kian ricevas la literaturaj ĉefproduktaĵoj.

La 1 de Novembro en Madrido en la aĝo de 96 jaroj mortis la grafo de *Cheste*. Prezidanto de la Reĝa Akademio por la lingvo hispana, ĉefgeneralato, eminenta literaturisto, eksdeputato, eksministro, k. c. la mortinto estis unu el la personoj plej honorindaj kaj estimataj. Lia morto elvekis en Hispanujo tre grandajn montrojn de kondolenco. — V. L.

El Unuigitaj Ŝtatoj. — Ni ricevis duan numeron de la *Amerika Esperantisto* nun presitan per super-signitaj literoj. Brave!! La uzo de h

anstataŭ la supersignoj devas nur esti helpa rimedo, kiun oni devas kiel eble plej eviti. Efektive en la « Fundamento » de nia Majstro kaj en lia « Fundamenta Krestomatio » estas dirite : « Presejoj, *kiuj ne posedas la literojn ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ*, povas anstataŭ ili uzi *ch, gh, hh, jh, sh, ŭ*. » Tio do klare montras, ke tiu uzo devas esti nur tempa hepla probezona rimedo, kaj ĉiu Esperantisto, kiu subskribis la deklaron de la Boulogne'a Kongreso nepre devas do konformiĝi al tiu Leĝo.

Koncerne tiun novan gazeton ni devas diri, ke ni erare anoncis, ke ĝi estas oficiala organo de Amerikaj Societoj. Ĝi estas tre laŭdinda kaj helpinda sed *privata* entrepreno.

La oficiala gazeto de la Amerikana Esperantista Asocio estos *The American Esperantist*, kiu baldaŭ aperos subtenata de famaj amerikanaj samideanoj : S-roj *John F. Twombly*, D-ro *Max Talmey* (New-York), D-ro *Morin* (Chicago), Prof^o *Viles* (Ohio), Prof^o *Huntington* (Harvard), Prof^o *Mc Closkie* (Princeton), Prof^o *Borghof* (Western Reserve) k. c. — LA REDAKCIO.

Serio da paroladoj faritaj de Profesoro *Lowel*, el Flagstaff (Arizona) pri la ebleco de vivuloj sur la planedo Mars nun ekscitegas miajn samlandanojn. La fama astronomiisto montris, ke liaj samideanoj, (kiel ankaŭ Sciaparelli en Italujo), ĉe la observatorio jam de longe konstatis, ke la blanka ĉapo sur la polusoj estas akvo aŭ neĝo.

Tiuj ĉi ĉapoj ĉiujare fluidiĝas kaj

je la sama tempo vastaj lokoj, kiuj antaŭe estis brunaj, nun ŝajnas kiel verdaj. Tiajn lokojn oni antaŭ ne longe nomis kaj kredis esti « maroj », en la lasta tempo oni konstatis, ke ili estas kreskajaj lokoj. Mallumaj strekoj, rektaj en la tuta longeco, nun estas fotografitaj kaj elstuditaj. Antaŭe ne estis eble klarigi, kiel aperis tiuj mallarĝaj linioj. Kiamaniere povas ekzisti linioj sur « maroj »?

Post longa studado la profesoro trovis, ke la strekoj, kiujn en la nuna tempo oni nomas « kanaloj », ŝanĝiĝadas kaj iĝas pli distingeblaj post la fluidiĝo kaj malapero de la neĝo. Plie, ke la ŝanĝo estas proporcia al la latitudo, ke la pli neta porcio ĉiam marŝas for de la fluiganta neĝ-ĉapo ĝis la ekvatoro, kaj plie, ke, ĉe ĉiu punkto, kie kanalo renkontas alian kanalon, ronda, verda loko aperas, kiu ŝajnas simila al la kanaloj.

Vivuloj povas ekzisti en tre maldensa aero kaj tre malvarma temperaturo (ekzemple, sur montegoj). Li pruvis, ke la planedo ricevas tiel multe da hejto, kiel ricevas nia mondo. Tial la profesoro konkludis, ke la « kanaloj » utilas por transporti la akvon de la polusoj al la seka ekvatoro, ke la rondaĵoj estas oazoj, kaj ke sendube loĝas sur la planedo vivuloj, kiuj havas pli altan scion ol ni, (kaŭze de la mirindaj kanaloj), sed ke tiuj baldaŭ ĉesos vivi, ĉar la planedo malrapide perdas sian akvon kaj aeron. Nia mondo marŝas sur la sama vojo. — E. K. H.

Le gérant : CH. SCHIFFER.

D^{RO} EMILO JAVAL

Foriris unu el la plej gravaj Esperantistoj, falis unu el la plej ĉefaj niaj kunbatalantoj, — mortis Doktoro *Emilo Javal*.

Tre doloran impreson ĝi faris sur min, kiam mi antaŭ dek tagoj eksciis pri lia senespera stato; kaj kvankam mi en la daŭro de dek tagoj havis sufiĉe da tempo, por alkutimiĝi al la atendata neevitebla fina katastrofo, tamen, kiam mi hieraŭ ricevis la sciigon pri la morto de Javal, ĝi frapis min tre preme.

Multaj Esperantistoj konis la nomon de Javal, sed ne multaj sciis precize, kian gravan rolon li ludis en nia afero, ĉar li apartenis al tiuj tre maloftaj homoj, kiuj faras ĉion silente, kaj kiuj serĉas sian tutan rekompencoŝon ne en la laŭdado de la homoj, sed en la konscio, ke ili faras bonan faron. Antaŭ pli ol unu jaro, tuj post la Bulonja kongreso, li grandparte partoprenis en la fondo de la « Centra Oficejo », kaj ankoraŭ en la Ĝeneva kongreso, t. e. post tuta jaro, nur 4-5 personoj sciis, ke li estis la ĉefa monhelpanto de tiu oficejo kaj ke, por doni al ĝi la eblon bone aranĝigi, disvolviĝi kaj regule funkcii en la daŭro de certa nombro da jaroj, li oferis por ĝi el sia propra poŝo tre grandan sumon.

Sed kiel ajn malavara estis lia donaco al la afero Esperanta, — liaj ĉefaj meritoj konsistis ne en tiu donaco, sed en lia energia, sindona kaj konstanta *laborado* por nia afero. Se lia donaco eble ne donos tiajn grandajn fruktojn, pri kiaj li revis, kaj se liaj laboroj ne alkondukis ankoraŭ al tiu celo, pri kies baldaŭa atingo li estis tute konvinkita, — liaj faroj kaj lia sindona kaj senĉesa laborado havos grandan signifon por la estonteco de Esperanto; kaj des pli meritaj estas liaj penadoj, ke ili estis farataj de homo, por kiu ĉia laboro estas multe pli malfacila, ol por aliaj, — de homo *blinda*; ne de homo blinda de naskiĝo, sed de homo, kiu blindiĝis en la 62 jaro de sia vivo kaj tamen ne fariĝis apatia por ĉio en la mondo, kiel la

pliparto de liaj samsuferuloj, sed ne ĉesis servi al siaj idealoj kaj al la homaro.

La plimulto de ni konis la mortinton kiel eminentan blindan Esperantiston, nenio pli; car li partoprenis en nenia publike aganta komitato, li ne bruis per siaj faroj; tamen en la lasta tempo li estis la centro, ĉirkaŭ kiu grupigis ĉiuj plej eminentaj Esperantistoj, ĉar antaŭ ol ni sciis, ke li havas la intencon kaj la povon fari al Esperanto malavaran donacon materialan, ni konis lian grandan valoron moralan, ni konis lin kiel homon tre kleran, saĝan, bongegan lingviston, noblan, laboreman kaj influan.

La mortinto estis persono tre konata en la mondo kiel fama okulkuracisto kaj ankaŭ kiel ĉiufanke instruita verkisto; krom tio li estis bone konata kaj influa en sia lando kaj urbo ankaŭ kiel politikisto. De la momento, kiam li, antaŭ kelke da jaroj, estante jam blinda, ekkonis Esperanton, li fordonis sin al ĝi per sia tuta koro. Kvankam blinda kaj maljuna, li en la daŭro de tre mallonga tempo perfekte ellernis Esperanton. Li legigis al si preskaŭ ĉion, kio aperis en aŭ pri Esperanto, kaj li konis bonege la tutan literaturon kaj historion de Esperanto. Li tre multe korespondadis pri Esperanto, skribante preskaŭ ĉiujn leterojn propramane, per helpo de aparta skriba aparato, elpensita de li mem. En la lastaj du jaroj li vivis preskaŭ ekskluzive nur por Esperanto, kaj al lia energia laborado nia afero dankas multajn el siaj sukcesoj en Francujo. En la lasta tempo li fervore laboris, por igi la francan registaron enkonduki Esperanton en ĉiujn lernejojn.

Estante jam ne tute sana, li veturis tamen al la kongreso Ĝeneva. En Oktobro mi, laŭ lia deziro, vizitis lin en Parizo; kaj, malgraŭ ke li tiam estis jam serioze malsana kaj antaŭdiris al mi, ke li ne vivos pli ol kelke da monatoj, li pasigis kun mi kelkajn tutajn tagojn en laborado Esperanta, li faris kun mi vizitojn, preparajn studojn k. t. p. Kiam ni pri unu punkto neniel povis interkonsenti kaj miaj profesiaj okupoj ne permesis al mi resti pli en Parizo, tio ĉi lin tiel turmentis, ke li tute serioze estis preta veturi kun mi Varsovion, por daŭrigi la diskutadon. Blindulo-maljunulo volis pro Esperanto veturi en malproksiman kaj danĝerplenan landon! Post mia forveturo li, malgraŭ sia malbona farto, veturis ankoraŭ Bruselon, por preparoli kelkajn demandojn de propagando kun la komandanto Ch. Lemaire.

Javal estis Esperantisto en la plej bela senco de tiu ĉi vorto. Li estis Esperantisto pure idea. Esperanto povas esti fiera pro tio, ke

ĝi havis Javalon; Esperanto estos feliĉa kaj glora, se ĝi havos multe da Javaloj.

Mi ne povas jam saluti vin, kiel mi faris tiom multe da fojoj, — mi salutas malĝoje vian cindron, kara, neforgesebla amiko!

LAZARO LUDOVIKO ZAMENHOF.

Varsovio, 21 de Januaro 1907.

AL NIA AMIKO JAVAL¹

Se traflugante tra l' etero
 Animo via aŭdas min,
 Dum vi foriras de la tero,
 Mi kore adiaŭas vin
 En tiu kara Esperanto
 De via viv' la lasta cel'.
 Ho vi de l' paco fervoranto
 Kaj batalanto por la bel'
 Aŭskultu nian la promeson :
 Senlace ni imitos vin
 Ĝis ni atingos la sukceson
 Kaj la triumfon de la fin'.

Ripozu dolĉe, lacigita
 Post longa forta perlabor',
 Kaj via nomo respektita
 De ĉiuj restos en memor'.

Ripozu dolĉe en trankvilo
 En via tombo de marmor',
 Kaj vian nomon la ĉizilo
 Enskulptos iam en la or'.

CARLO BOURLET.

1. Tiun versajon la aŭtoro legis en fino de adiaŭa franca parolo dum la cindrigo de la korpo de nia mortinta samideano en la Pariza mortintejo • Le Père-Lachaise » la 22 de Januaro 1907.

AŬTUNA VESPERO

Dum aŭtuna vespero
Tra silenta ĝardeno...,
Kiam kovras la teron
Orfolia kurleno,
Resonĝigan misteron
Al mi naskas promeno
Dum aŭtuna vespero
Tra silenta ĝardeno....

Dum aŭtuna vespero
Ĉiupaŝe mi tremas,
Kiam florojn somerajn
Disblovitajn mi premas :
De l' kaŝita sufero
Mia koro nun ĝemas...,
Dum aŭtuna vespero
Ĉiupaŝe mi tremas.

Dum aŭtuna vespero
Sub la laŭbo maldensa,
Mi forgesis mizeron
Pro ĉarmego potenca,
Kaj mi estis sincera
En momento senpensa...,
Dum aŭtuna vespero
Sub la laŭbo maldensa.

EDMOND PRIVAT.

LA PREDIKANTO

Libro el la Biblio.

ĈAPITRO I.

Vortoj de la Predikanto, filo de Davido, reĝo en Jeruzalemo. Vantaĵo de vantaĵoj, diris la Predikanto, vantaĵo de vantaĵoj, ĉio estas vantaĵo. Kian profiton havas la homo de ĉiuj siaj laboroj, pri kiuj li penas sub la suno? Generacio foriras kaj generacio venas, kaj la tero restas eterne. Leviĝas la suno kaj subiras la suno, kaj al sia loko ĝi rapidas, kaj tie ĝi leviĝas. Iras al sudo kaj reiras al nordo, turniĝas, turniĝas en sia irado la vento, kaj al siaj rondoj revenas la vento. Ĉiuj riveroj iras al la maro, sed la maro ne pleniĝas; al la loko, al kiu la riveroj alfluas, ili alfluas ĉiam denove. Ĉiuj vortoj estas malfortaj, ne povas homo ĉion eldiri; ne satiĝas la okulo de vidado kaj ne pleniĝas la orelo de aŭdado. Kio estis, tio estos, kaj kio estis farata, tio estos farata, kaj ekzistas nenio nova sub la suno. Ekzistas io, pri kio oni diras: «Vidu, tio ĉi estas nova»; sed ĝi estis jam en la eterna tempo, kiu estis antaŭ ni. Ne restis memoro pri la antaŭuloj; kaj ankaŭ pri la posteuloj, kiuj estos, ne restos memoro ĉe tiuj, kiuj estos poste. Mi, Predikanto, estis reĝo super Izraelo en Jerusalemo. Kaj mi decidis en mia koro esplori kaj ekzameni per la saĝo ĉion, kio fariĝas sub la ĉielo: tiun ĉi malfacilan okupon Dio donis al la homidoj, por ke ili sin turmentu per ĝi. Mi vidis ĉiujn aferojn, kiuj fariĝas sub la suno, kaj jen, ĉio estas vantaĵo kaj aranĝoj ventaj. Kurbigitan oni ne povas rerektiligi, kaj mankantan oni ne povas kalkuli. Mi parolis kun mia koro tiele: jen mi kreskigis kaj multigis en mi sciencon pli ol ĉiuj, kiuj estis antaŭ mi en Jeruzalemo, kaj mia koro penetris multon da saĝo kaj scio. Sed kiam mi dediĉis mian koron, por ekkoni la saĝecon kaj ekkoni la malsaĝecon kaj sencecon, mi eksciis, ke ankaŭ tio ĉi estas entrepreno venta. Ĉar ĉe multe da saĝeco estas multe da koleremeco, kaj, kiu plimultigas siajn sciojn, plimultigas siajn dolorojn.

ĈAPITRO II.

Mi diris en mia koro : lasu, mi elprovos vin per ĝojo, kaj vi ĝuu bonon; sed jen ankaŭ tio ĉi estas vantaĵo. Pri la rido mi diris : ĝi estas sencecaĵo! kaj pri la ĝojo : kion ĝi havigas? Mi decidis en mia koro plezurigi mian korpon per vino kaj, dum mia koro sin gvidas per saĝeco, sekvi ankaŭ malsaĝecon, ĝis mi ekvidos, kio estas bona por la homidoj, kion ili povus fari sub la ĉielo en la kalkulitaj tagoj de sia vivo. Mi entreprenis grandajn farojn, mi konstruis al mi domojn, mi plantis al mi vinberejojn. Mi aranĝis al mi ĝardenojn kaj arbaretojn kaj plantis en ili ĉiafruktajn arbojn. Mi aranĝis al mi akvujojn, por akvi el ili arbaretojn, kiuj kreskigas arbojn. Mi akiris al mi sklavojn kaj sklavinojn, kaj domanojn mi havis; ankaŭ da bruto granda kaj malgranda mi havis pli multe, ol ĉiuj, kiuj estis antaŭ mi en Jeruzalemo. Mi kolektis al mi ankaŭ arĝenton kaj oron kaj juvelojn de reĝoj kaj landoj; mi havigis al mi kantistojn kaj kantistinojn kaj plezurojn de homidoj kaj diversajn belegajn ĉambrojn. Kaj mi pligrandigis kaj plimultigis ĉion pli ol ĉiuj, kiuj estis antaŭ mi en Jeruzalemo, kaj mia saĝeco helpis min en tio. Kaj ĉion, kion postulis miaj okuloj, mi ne rifuzis al ili, mi fortendis mian koron de nenia ĝojo, ĉar mia koro ĝojis pri ĉiuj miaj laboroj, kaj tio ĉi estis mia rekompenco por ĉiuj miaj laboroj. Kaj mi ekrigardis ĉiujn farojn, kiujn faris miaj manoj, kaj ĉiujn laborojn, kiujn mi plenumis, por fari ilin, — kaj jen, ĉio estas vantaĵo kaj ventaj entreprenoj, kaj nenia profito estas de ili sub la suno. Kaj mi turnis min por rigardi saĝecon kaj malsaĝecon kaj sencececon, ĉar kion povas fari homo post reĝo en komparo kun tio, kion tiu jam antaŭ longe faris? Kaj mi vidis, ke havas supercon la saĝeco antaŭ la malsaĝeco, kiel havas superecon lumo antaŭ mallumo. La saĝulo havas siajn okulojn en la kapo, kaj la malsaĝulo iras en mallumo; sed mi ankaŭ eksciis, ke unu sorto atingas ilin ĉiujn. Kaj mi diris en mia koro : ankaŭ min atingos tia sama sorto, kiel la malsaĝulon; por kio do mi estis pli saĝa? Kaj mi diris en mia koro, ke ankaŭ tio ĉi estas vantaĵo. Ĉar pri la saĝulo ne restos memoro eterne tiel same, kiel pri la malsaĝulo; en la tempoj estontaj ĉio estos forgesita, kaj ho ve, mortas saĝulo egale kiel malsaĝulo. Kaj mi ekmalamis la vivon, ĉar abomenindaj estas por mi la faroj, kiuj fariĝas sub la suno, ĉar ĉio estas vantaĵo kaj ventaj. Kaj mi ekmalamis ĉiun laboron, kiun mi laboris sub la suno, ĉar mi lasos ĝin al homo, kiu estos post mi. Kaj kiu

scias, ĉu estos saĝa aŭ malsaĝa tiu, kiu ekposedos mian tutan laboron, pri kiu mi penis kaj streĉis mian saĝon sub la suno? Ankaŭ tio ĉi estas vantaĵo. Kaj mi decidis, ke mia koro atendu nenion de la tuta laboro, kiun mi laboris sub la suno. Ĉar ofte oni vidas homon, kiu laboras en saĝo, scienco kaj talento, kaj li devas fordoni sian akiron al homo, kiu ne laboris por ĝi; tio ĉi ankaŭ estas vantaĵo kaj granda malbono. Kaj kio restas al la homo de lia tuta laborado kaj de la zorgoj de lia koro, kion li laboras sub la suno? Ĉar ĉiuj liaj tagoj estas suferoj kaj liaj okupoj estas maltrankvileco; eĉ en la nokto ne trankviliĝas lia koro; ankaŭ tio ĉi estas vantaĵo. Ne ekzistas alia bono por la homo krom manĝi kaj trinki kaj igi sian animon ĝui plezuron de sia laborado; ankaŭ pri tio ĉi mi vidis, ke ĝi estas de la mano de Dio. Ĉar kiu povas manĝi, kaj kiu povas ĝui sen Li? Ĉar al homo, kiu agas bone antaŭ Li, Li donas saĝon kaj scion kaj ĝojon, kaj al la pekulo li donas la zorgemecon amasigi kaj kolekti, por poste transdoni al tiu, kiu agas bone antaŭ Dio; kaj tio ĉi estas vantaĵo kaj vantaĵo.

ĈAPITRO III.

Por ĉio estas tempo, kaj horo difinita estas por ĉiu afero sub la suno. Estas tempo por naski kaj tempo por morti; estas tempo por planti kaj tempo por elŝiri la plantitaĵon. Estas tempo por mortigi kaj tempo por kuraci; estas tempo por detrui kaj tempo por konstrui. Estas tempo por plori kaj tempo por ridi; estas tempo por ĝemi kaj tempo por salti. Estas tempo por disĵeti ŝtonojn kaj tempo por kolekti ŝtonojn; estas tempo por ĉirkaŭbraki kaj tempo por foriri de ĉirkaŭbrakado. Estas tempo por serĉi kaj tempo por perdi; estas tempo por konservi kaj tempo por ĵeti. Estas tempo por disŝiri kaj tempo por kunkudri; estas tempo por silenti kaj tempo por paroli. Estas tempo por ami kaj tempo por malami: estas tempo por milito kaj tempo por paco. Kian profiton havas faranto de tio, kion li laboras? Mi vidis la penemecon, kiun Dio donis al la homidoj, por ke ili turmentiĝu per ĝi. Ĉion li kreis bela siatempe, kaj scion pri la mondo Li enmetis en ilian koron, sed tiel ke homo ne povas kompreni la farojn, kiujn faris Dio, de la komenco ĝis la fino. Mi scias, ke ekzistas nenio bono por ili, krom ĝoji kaj fari bonon en sia vivo. Kaj se iu homo manĝas kaj trinkas kaj ĝuas bonon de sia tuta laborado, ĝi estas dono de Dio. Mi scias ke ĉio, kion faras Dio, restas eterne; al ĝi oni nenion bezonas

aldoni, kaj de ĝi oni nenion bezonas depreni: kaj Dio faris, ke oni Lin timu. Kio fariĝis, tio ekzistas de longe, kaj kio estas fariĝonta, tio antaŭ longe jam estis, kaj Dio revokas pasintajon. Ankoraŭ mi vidis sub la suno: loko de juĝo, kaj tie estas maljusteco; loko de vero, kaj tie estas malico. Mi diris en mia koro: piulon kaj malpiulon juĝos Dio; ĉar estas tempo por ĉiu afero kaj por ĉio, kio fariĝas tie. Mi diris en mia koro: tio ĉi estas por la homidoj, por ke Dio ilin elprovu, kaj por ke ili vidu, ke ili estas bruto per si mem. Ĉar la sorto de homidoj kaj la sorto de bruto estas sorto egala: kiel ĉi tiuj mortas, tiel mortas ankaŭ tiuj, kaj sama spirito estas en ĉiuj, kaj supereco de homo kontraŭ bruto ne ekzistas, ĉar ĉio estas vantaĵo. Ĉio iras al unu loko: ĉio fariĝis el polvo kaj ĉio refariĝos polvo. Kiu scias, ĉu la spirito de homidoj leviĝas supren kaj ĉu la spirito de bruto malleviĝas malsupren en la teron? Kaj mi ekvidis, ke ekzistas nenio pli bona, ol ke homo ĝuu plezuron de siaj faroj, ĉar tia estas lia sorto; ĉar kiu alkondukos lin, por vidi, kio estas post li?

ĈAPITRO IV.

Kaj mi returniĝis kaj mi vidis ĉiujn premojn, kiuj estas farataj sub la suno: kaj jen estas larmoj de prematoj, kaj ne ekzistas por ili konsolanto; kaj perforteco de la mano de iliaj premantoj, kaj ne ekzistas por ili konsolanto. Kaj mi trovis, ke la mortintoj, kiuj jam antaŭ longe mortis, estas pli feliĉaj ol la vivantoj, kiuj vivas ĝis nun. Kaj pli feliĉa ol ili ambaŭ estas tiu, kiu ĝis nun ne ekzistis, kiu ne vidis la malbonajn farojn, kiuj estas farataj sub la suno. Mi vidis ankaŭ, ke ĉiu laboro kaj ĉiu akurateco en la faroj estas nur konkurado de unu kontraŭ alia, kaj ankaŭ tio ĉi estas vantaĵo kaj ventaĵo. Malsaĝulo kunmetas siajn manojn kaj formauĝas sian korpon. Pli bona estas plenmano da trankvilanimeco, ol ambaŭmano da penado kaj ventaĵo. Kaj denove mi vidis vantaĵon sub la suno: jen estas solulo kaj neniun alian li havas, nek filon nek fraton li havas; kaj tamen ne havas finon lia laborado, kaj lia okulo ne povas satiĝi de riĉeco; por kiu do mi laboras kaj senigas mian animon de ĝuado? Tio ĉi ankaŭ estas vantaĵo kaj malbona afero. Pli bone estas al du ol al unu, ĉar ili havas bonan rekompencon por sia laborado. Ĉar se ili falos, unu levos la alian; sed ve al unu, se li falos, kaj se ne estas alia, kiu lin levus. Ankaŭ se du kuŝiĝas, estas al ili varme, sed unu — kiel li varmiĝos? Kaj se iu

montros sin pli forta kontraŭ unu, tiam ambaŭ staros kontraŭ li; eĉ fadeno triopigita ne baldaŭ disŝirigos. Pli bona estas knabo malriĉa sed saĝa, ol reĝo maljuna sed malsaĝa, kiu jam ne povas akiri scion. Iu el malliberejo eliris kaj fariĝis reĝo, alia por reĝeco naskiĝis kaj tamen estas malriĉa. Mi vidis, ke ĉiu vivanto iras sub la suno kun infano : ĝi estas la alia, kiu okupos lian lokon. Senfina estas la popolo, kiu estis antaŭ ili, kaj ankaŭ la posteuloj ne ĝojos pri li; ankaŭ tio ĉi estas vantaĵo kaj ventaĵo. Gardu vian piedon, kiam vi iros en domon de Dio, kaj estu preta pli por aŭskultado, ol por oferdonado de malsaĝuloj; ĉar ili ne scias, ke ili agas malbone.

ĈAPITRO V.

Ne rapidu kun via buŝo, kaj via koro ne rapidu elparoli vorton antaŭ Dio, ĉar Dio estas en la ĉielo, kaj vi estas sur la tero; tial malmultaj estu viaj vortoj. Ĉar en la sonĝo prezentiĝas multe da agado, kaj parolo de malsaĝulo konsistas el multe da vortoj. Kiam vi faros promeson al Dio, ne prokrastu ĝin plenumi, ĉar malagrablaĵ estas malsaĝuloj; kion vi promesis, tion plenumu. Pli bone estas, ke vi ne faru promeson, ol fari promeson kaj ne plenumi. Ne permesu al via buŝo pekigi vian korpon, kaj ne diru al la sendito de Dio, ke ĝi estas eraro; kial fari, ke Dio koleru pro via parolo, kaj ke Li detruu la faron de viaj manoj? Ĉe multo da sonĝoj kaj vantaĵoj estas ankaŭ multe da vortoj; sed vi timu Dion. Se premadon de malriĉulo kaj rompadon de justeco kaj honesteco vi vidas en lando, ne miru, ĉar pli alta kontrolas pli altan kaj plej altaj ilin kontrolas. Kaj superecon en ĉio havas tiu lando, en kiu la reĝo servas al la tero. Kiu amas arĝenton, tiu ne satiĝos per arĝento, kaj kiu amas riĉecon, al tiu ĝi ne donos utilon; ankaŭ tio ĉi estas vantaĵo. Ju pli estas da havo, des pli multaj estas ĝiaj konsumantoj; kaj kian profiton havas ĝia mastro krom vidi ĝin per siaj okuloj? Dolĉa estas la dormo de laboranto, ĉu li manĝas malmulte aŭ multe; sed trosateco ne lasas la riĉulon dormi. Turmentan malbonon mi vidis sub la suno : riĉecon konservatan por la malutilo de ĝia propra mastro. Kaj pereas tiu ĉi riĉeco en malfavoraj cirkonstancoj; naskiĝas filo, kaj li nenion havas en la mano. Kiel li eliris el la ventro de sia patrino, tiel nuda li foriras, kiel li venis, kaj nenion li elportas el sia laboro, kion li povus porti en la mano. Kaj tio ĉi estas turmenta doloro, ke kiel li venis, tiel li foriras; kian do profiton li havas de tio, ke li laboras por la vento? Kaj ĉiujn siajn

tagojn li konsumis en mallumo, en multe da ekscitiĝo, en malsano kaj malagrablaĵoj! Jen, kion mi vidis bonan, ke estas bele manĝi kaj trinki kaj ĝui plezurojn de ĉiuj siaj laboroj, kiujn homo laboras sub la suno en la malmultaj tagoj de sia vivo, kiujn donis al li Dio; ĉar tio estas lia apartenaĵo. Kaj se al iu homo Dio donis riĉecon kaj havon kaj donis al li la povon konsumi ilin kaj preni sian parton kaj ĝui plezuron de siaj laboroj, — tio ĉi estas dono de Dio. Ĉar ne longe li memoros la tagojn de sia vivo, Dio donas al li ĝojon de lia koro.

ĈAPITRO VI.

Ekzistas malbono, kiun mi vidis sub la suno, kaj granda ĝi estas por la homo : se al iu homo Dio donas riĉecon kaj havon kaj honoron, kaj al lia animo mankas nenio, kion ajn li dezirus, sed Dio ne donas al li la povon konsumi ĝin, nur fremda homo ĝin konsumas, — tio ĉi estas vantaĵo kaj malfacila doloro. Se iu homo naskus cent infanojn kaj vivus multajn jarojn kaj atingus profundan aĝon, sed lia animo ne ĝuus sate la havon, kaj eĉ bonan enterigon li ne havus, — tiam mi dirus : pli feliĉa ol li estas abortito. Ĉar tiu ĉi vane venis kaj en mallumon foriris, kaj en mallumo kaŝiĝos lia nomo. Eĉ la sunon li ne vidis kaj ne konis, — al li estas pli trankvile ol al tiu. Kaj se tiu homo vivus du mil jarojn kaj la bonon ne ĝuus, ĉu ne al unu loko ĉio iros? Ĉiuj laboroj de homo estas por lia buŝo, kaj tamen lia animo ne estas satigebla. Kaj kian superecon havas la saĝulo antaŭ malsaĝulo, la inteligenta malriĉulo antaŭ aliaj vivaj estaĵoj? Pli bone estas vidi per la okuloj, ol imagi en la animo; ankaŭ tio ĉi estas vantaĵo kaj vantaĵo. Kio ekzistas, tio de longe havas nomon, kaj oni scias, ke ĝi estas homo, kaj ke li ne povas juĝe batali kun tiu, kiu estas pli forta ol li. Ĉar ekzistas multe da aferoj, kiuj plimultiĝas la vantaĵon; kian do superecon havas la homo? Ĉar kiu scias, kio estas bona por la homo en la nemultaj tagoj de lia vanta vivo, kiun li pasigas kiel ombro, kaj kiu diros al la homo, kio estos post li sub la suno?

ĈAPITRO VII.

Pli bona estas bona nomo, ol bona oleo, kaj la tago de la morto estas pli bona ol la tago de la naskiĝo. Pli bone estas iri en domon de funebro, ol iri en domon de festenado, ĉar morto estas la fino

de ĉiu homo, kaj la vivanto notos tion ĉi en sia koro. Pli bona estas plendo ol rido, ĉar ĉe malĝojo de la vizaĝo pliboniĝas la koro. La koro de saĝulo estas en domo de funebro, kaj la koro de malsaĝuloj en domo de ĝojo. Pli bone estas aŭskulti riproĉon de saĝulo, ol aŭskulti kantojn de malsaĝuloj. Ĉar simila al la kraketado de branĉetaĵo sub poto estas la ridado de la malsaĝuloj, kaj vantaĵo ĝi estas. Ĉar perforteco forprenas la saĝon de saĝulo, kaj koron malbonigas donaco. La fino de afero estas pli bona ol ĝia komenco; pacienculo estas pli bona ol malhumilulo. Ne rapidu koleri en via spirito, ĉar koleremeco loĝas en la brusto de malsaĝuloj. Ne diru : « Kial la antaŭaj tagoj estis pli bonaj ol la nunaj »? Ĉar ne pro saĝeco vi tion ĉi demandus. Pli bona estas saĝeco, ol hereda havo, kaj ĝi estas profita al tiuj, kiuj vidas la sunon. Ĉar sub la ŝirmo de saĝeco estas tiel same, kiel sub la ŝirmo de arĝento; sed la supereco de scienco konsistas en tio, ke la saĝeco donas vivon al sia posedanto. Rigardu la faron de Dio; ĉar kiu povas rektigi, kion Li kurbigis? En la tago de bonstato uzu la bonstaton, kaj en tago de malfeliĉo atendu : tion ĉi kaj tion aranĝis Dio, por ke la homo nenion komprenu post Li. Ĉion mi vidis en miaj vantaj tagoj : okazas, ke virtulo pereas ĉe sia virteco, kaj okazas, ke malvirtulo longe vivas ĉe sia malvirteco. Ne estu tro virta kaj ne rezonu tro multe : kial vi devas vin konfuzi? Ne malvirtu tro multe, kaj ne estu senprudenta : kial vi devas morti ne en via tempo? Bone estas, se vi tenos vin je unu afero kaj ankaŭ de alia afero vi ne forprenos vian manon; ĉar, kiu timas Dion, penas plaĉi al ĉiuj. La saĝeco faras la saĝulon pli forta, ol dek potenculoj en la urbo. Ĉar ne ekzistas sur la tero virtulo, kiu farus nur bonon kaj ne pekus. Ne ĉiujn vortojn, kiujn oni diras, atentu en via koro, por ke vi ne aŭdu vian sklavon malbenanta vin. Ĉar multajn fojojn konsciis via koro, ke ankaŭ vi malbenis aliajn. Ĉion tion ĉi mi esploris per mia saĝo; mi diris al mi : « mi akiru saĝon », tamen ĝi estas malproksima de mi. Malproksima estas tio, kio estis, kaj profunda, profunda, — kiu ĝin komprenos? Mi turnis min kun mia koro, por ekkoni, esplori kaj traserĉi saĝecon kaj prudenton kaj ekkoni la malsaĝecon de la malvirteco kaj la sencececon de sencececo. Kaj mi trovas, ke pli malbona ol la morto estas la virino, ĉar ĝi estas reto, kaj ŝia koro estas kaptilo, ŝiaj manoj estas katenoj; kiu plaĉas al Dio, tiu sin savos de ŝi, kaj pekulo estos kaptita de ŝi. Jen, kion mi trovis, diris la Predikanto : oni devas kunigi unu fakton kun alia, por veni al konkludo. Jen, kion ankoraŭ serĉis mia animo kaj ne

trovis : viron unu inter mil mi trovis, sed virinon inter ĉiuj mi tute ne trovis. Nur tion ĉi mi trovis, ke Dio kreis la homon virtema, sed la homoj fordonis sin al granda rezonado.

ĈAPITRO VIII.

Kiu estas simila al saĝulo, kaj kiu komprenas la sencon de la aferoj? Saĝeco de homo lumigas lian vizaĝon, kaj la maldelikateco de lia vizaĝo ŝanĝiĝas. Mi diras : la reĝan ordonon plenumu, pro la ĵuro farita antaŭ Dio. Ne rapidu foriri de antaŭ li, kaj ne estu persistema en malbona afero; ĉar ĉion, kion li volos, li povos fari. Ĉar la vorto de reĝo estas potenca, kaj kiu povas diri al li : « kion vi faras »? Kiu plenumas la ordonon, spertas nenion malbonan; tempon kaj manieron de agado scias la koro de saĝulo. Ĉar por ĉiu afero estas sia tempo kaj maniero; kaj granda estas por la homo la malbono de tio, ke li ne scias, kio estos; ĉar kiu diros al li, kiel estos? Neniu homo povas regi la venton kaj reteni la venton, neniu povas regi la tagon de la morto; ne ekzistas forpermeso en la milito, kaj malvirteco ne savas sian faranton. Ĉion tion ĉi mi vidis, kaj mi atentis ĉiun aferon, kiu estas farata sub la suno, kaj tiun tempon, en kiu homo regas homon al lia malbono. Kaj ankaŭ mi vidis, ke oni enterigis malvirtulojn, kiuj venadis kaj eliradis el la sankta loko, kaj kiuj estis forgesitaj en la urbo, kie ili tiel agis; kaj tio ĉi ankaŭ estas vantaĵo. Ĉar ne baldaŭ estas farata juĝo kontraŭ malbonaj faroj, tial plene kuraĝas la koro de homidoj fari malbonon. Kvankam pekulo faras malbonon cent fojojn, kaj Dio estas pacienca al li, tamen mi scias, ke estos bone al tiuj, kiuj timas Dion, kiuj obeas Lin. Kaj ne estos bone al malvirtulo, kaj ne tenos sin longe, simile al ombro, tiu, kiu ne timas Dion. Ekzistas vantaĵo, kiu fariĝas sur la tero : ekzistas virtuloj, al kiuj fariĝas tio sama, kio fariĝas al malvirtuloj; kaj ekzistas malvirtuloj, al kiuj fariĝas tio sama, kio al la virtuloj; kaj mi diris al mi, ke ankaŭ tio ĉi estas vantaĵo. Kaj mi eklaŭdis la gajecon, ĉar ne ekzistas io pli bona por homo sub la suno, ol manĝi, trinki kaj gaji, kaj tio ĉi akompanas lin en liaj laboroj en la tagoj de lia vivo, kiujn donis al li Dio sub la suno. Kiam mi direktis mian koron, por ekkoni saĝecon kaj ĉirkaŭrigardi la aferojn, kiuj estas farataj sur la tero tiamaniere, ke nek tage nek nokte domo havis dormon sur siaj okuloj; kaj kiam mi rigardis ĉiujn farojn de Dio, — tiam mi trovis, ke homo ne povas kompreni la aferojn, kiuj fariĝas sub

la suno; kiom ajn la homo penus esplori, li ne komprenos; kaj se eĉ saĝulo diras, ke li scias, li tamen ne povas kompreni.

ĈAPITRO IX.

Al ĉio ĉi tio mi direktis mian koron, por esplori ĉion ĉi tion, ke la virtuloj kaj saĝuloj kaj iliaj faroj estas en la mano de Dio; kaj nek amon nek malamon scias la homo kaj nenion, kio lin atendas. Al ĉiuj estas la sama sorto, al la virtulo kaj al la malvirtulo, al la bona kaj pura kaj al la malpura, al la oferfaranto kaj al tiu, kiu ne oferfaras, al la bonulo kaj al la pekulo, al la ĵuranto kaj al tiu, kiu timas ĵuron. Tio ĉi estas malbona en ĉio, kio fariĝas sub la suno, ke la sama sorto ekzistas por ĉiuj, kaj la koro de la homidoj estas plena de malbono, kaj sensecaĵo estas en ilia koro dum ilia vivado, kaj poste ili transiras al la mortintoj. Ĉar kiu troviĝas inter la vivuloj, tiu havas ankoraŭ esperon, ĉar eĉ al hundo vivanta estas pli bone, ol al leono mortinta. Ĉar la vivantoj scias, ke ili mortos, kaj la mortintoj scias nenion, kaj por ili jam ne ekzistas rekompenco, ĉar la memoro pri ili estas forgesita. Kaj ilia amo, kaj ilia malamo, kaj ilia ĵaluzo jam de longe malaperis, kaj jam por neniam ili havas partoprenon en io, kio fariĝas sub la suno. Iru, manĝu gaje vian panon, kaj trinku kun gaja koro vian vinon, se Dio favoris viajn aferojn. En ĉiu tempo viaj vestoj estu blankaj, kaj oleo ne manku sur via kapo. Ĝuu la vivon kun la edzino, kiun vi amas en la tempo de via tuta vanta vivo, kaj kiun Dio donis al vi por ĉiuj viaj vantaj tagoj; ĉar tio ĉi estas via apartenaĵo en via vivo kaj en viaj laboroj, kiujn vi laboris sub la suno. Ĉion, kion via mano povas fari, faru laŭ viaj fortoj; ĉar ekzistas nek faro, nek kalkulo, nek scio, nek saĝo en la tombo, kien vi iros. Aliflanke mi vidis sub la suno, ke ne de la lertuloj dependas la kuro, ne de la kuraĝuloj dependas la milito, kaj ne la saĝuloj havas panon, kaj ne la talentuloj trovas riĉecon, kaj ne la kompetentuloj trovas aprobon; nur de la tempo kaj okazo ili ĉiuj dependas. Ĉar eĉ ne scias la homo sian sorton; kiel fiŝoj, kaptitaj en pereigan reton kaj kiel birdoj implikiĝintaj en kaptilon, tiel kaptiĝas la homoj en tempo malbona, kiam ĝi atakas ilin neatendite. Ankaŭ jenan saĝaĵon mi vidis sub la suno, kaj ĝi ŝajnis al mi granda. Urbo malgranda kaj malmulte da homoj ĝi havas; venis al ĝi granda reĝo kaj sieĝis ĝin kaj konstruis ĉirkaŭ ĝi grandajn sieĝajn fortikaĵojn. Sed troviĝis en ĝi homo malriĉa sed saĝa, kaj li savis la urbon per sia

saĝeco; tamen neniu rememoris tiun malriĉan homon. Kaj mi diris : pli bona estas saĝo ol forto, tamen la saĝo de malriĉulo estas malrespektata, kaj liaj vortoj ne estas aŭdataj. La vortoj de saĝuloj, trankvile aŭskultitaj, estas pli bonaj ol la kriado de reganto super malsaĝuloj. Pli bona estas saĝo, ol militaj instrumentoj, kaj unu pekulo pereigas multe da bono.

ĈAPITRO X.

Venenaj muŝoj malbonigas kaj fermentigas bonodoran oleon; pli kara ol saĝo kaj honoro ofte estas malgranda malsaĝaĵo. La koro de saĝulo estas ĉe lia dekstra flanko, kaj la koro de malsaĝulo ĉe lia maldekstra. Kaj ĉe en la vojo, laŭ kiu iras malsaĝulo, mankas al li saĝo, kaj al ĉiu li diras, ke li estas malsaĝulo. Se atakos vii kolero de reganto, ne forlasu vian lokon, ĉar humileco pardonigas ĉe grandajn krimojn. Ekzistas malbono, kiun mi vidis sub la suno, — ĝi estas kvazaŭ eraro, venanta de la reganto : senscienco estas metata tre alte, kaj la riĉuloj sidas malalte. Mi vidis sklavojn sur ĉevaloj kaj princojn, irantajn piede, kiel sklavoj. Kiu fosas kavon, tiu falos en ĝin, kaj kiu detruas muron, tiun mordos serpento. Kiu transmovas ŝtonojn, faras al si difekton per streĉo, kaj kiu hakas lignon, sin vundas per ĝi. Se malakriĝis la hakilo, kaj oni ne akriĝas la tranĉan flankon, oni devas streĉi la fortojn, kaj la ĉefaĵo estas prepari ĉion saĝe. Se mordis la serpento sen kuracparolo, tiam ne utilas jam kuracparolanto. Vortoj el buŝo de saĝulo estas agrablaj, kaj la buŝo de malsaĝulo lin mem pereigas. La komenco de la parolo de lia buŝo estas malsaĝaĵo, kaj la fino de lia parolo estas abomeninda sensencaĵo. Malsaĝulo multe parolas, kvankam homo ne scias, kio estos, kaj kio estos post li, — kiu tion ĉi diros al li? Penado de malsaĝuloj lacigas tiun, kiu ne scias ĉe la vojon al la urbo. Ve al vi, lando, se via reĝo estas infano kaj viaj princoj manĝas frue. Feliĉa vi estas, lando, se via reĝo estas de nobla deveno kaj viaj princoj manĝas en ĝusta tempo, por fortiĝi, ne por festeni. De mallaboremeco falos la plafono, kaj se oni mallevas la manojn, tramalsekiĝas la domo. Por plezuro oni aranĝas festenojn, kaj vino gajigas la vivon, kaj arĝento respondas por ĉio. Ĉe en viaj pensoj ne malbeni la reĝon, kaj en via dormoĉambro ne malbeni riĉulon; ĉar birdo ĉiela transportos vian voĉon, kaj flugila estaĵo eldiros vian parolon.

ĈAPITRO XI.

Sendu vian panon per akvo, ĉar post kelka tempo vi ĝin retrovos. Donu parton al sep kaj eĉ al ok, ĉar vi ne scias, ĉu ne estos malfeliĉo sur la tero. Kiam la nuboj plenigos, ili verŝos pluvon sur la teron, kaj se falos arbo suden aŭ norden, ĝi tie restos, kien ĝi falis. Kiu observas la venton, tiu ne semos, kaj kiu rigardas la nubojn, tiu ne rikoltos. Kiel vi ne scias, kian vojon iros la vento, kaj kiel formigos la ostoj en la ventro de gravedulino, tiel vi ne povas scii la faron de Dio, kiu ĉion faras. Matene semu vian semon, kaj vespere via mano ne ripozu, ĉar vi ne scias, ĉu tio aŭ alio estos pli ĝusta, aŭ ambaŭ egale estas bonaj. Agrabla estas la lumo, kaj bone estas al la okuloj vidi la sunon. Se eĉ multajn jarojn homo vivus, li ĝoju en ili ĉiuj, kaj li memoru pri la tagoj mallumaj, ĉar estos multe da ili; ĉio, kio venos, estas vantaĵo. Ĝoju, junulo, en via infaneco, kaj via koro ĝuu plezuron en la tagoj de via juneco, kaj iru, kien kondukas vin via koro, kaj kien rigardas viaj okuloj; sed sciu, ke pri ĉio ĉi tio Dio venigos vin al juĝo. Forpelu malĝojon de via koro, kaj forigu malagrablaĵon de via korpo, ĉar la infaneco kaj juneco estas maldaŭraj.

ĈAPITRO XII.

Kaj memoru vian Kreinton en la tagoj de via juneco, dum ne venis ankoraŭ la tagoj de malbono kaj ne venis la jaroj, pri kiuj vi diros: « mi ne havas plezuron de ili »; dum ne mallumiĝis la suno, la lumo, la luno kaj la steloj, kaj ne revenis nuboj post la pluvo. Kiam ektremos la gardantoj de la domo kaj malfortiĝos la militantoj, kaj ĉesos mueli la muelantoj, ĉar estos malmulte da ili, kaj senvidiĝos la rigardantoj tra la fenestroj; kaj fermitaj estos la pordoj al la strato, eksilentos la sonado de la muelŝtono; kaj homo levigados laŭ la krio de birdo, kaj mallaŭtiĝos la sonoj de kantoj; kaj altaĵojn ili ektimos, kaj sur la vojo aperos teruroj, kaj peziĝos la grilo, kaj malaperos deziro: tiam homo foriros en sian eternan domon, kaj sur la strato marŝos plorantoj; ĝis disŝiriĝos la arĝenta ĉeneto, rompiĝos la ora lampeto, rompiĝos la kruĉo ĉe la fonto kaj falos la rado en la puton. Kaj la polvo refariĝos tero, kiel ĝi estis, kaj la spirito reiros al Dio, kiu ĝin donis. Vanto de vantaĵoj diris la Predikanto, ĉio estas vantaĵo. Krom tio, ke la Predikanto estis saĝulo, li ankoraŭ instruis scion al la popolo; li

ĉion pesis, esploris kaj verkis multe da sentencoj. Penis la Predikanto trovi garablajn parolojn, kaj li skribis ĝuste vortojn de vero. La paroloj de saĝuloj estas kiel akraj pintoj, kaj kiel enbatitaj najloj estas la vortoj de publikaj parolistoj; ili estas donitaj de unu paŝtisto. Kaj krom tio, mia filo, akceptu mian instruon, ke se oni volus verki multajn librojn, ne estus fino, kaj multe legi lacigas la korpon. Ni aŭskultu la finon de ĉio : timu Dion kaj plenumu Liajn ordonojn, ĉar tio ĉi estas ĉio por la homo. Ĉar ĉiun faron Dio venigos al juĝo, ĉe ĉion kaŝitan, ĉu ĝi estas bona aŭ malbona.

El la originalo tradukis

LAZARO LUDOVIKO ZAMENHOF.

LA MAGIA BUTIKO

DE

H. G. WELLS

Mi estis vidinta la Magian Butikon de malproksime, je diversaj okazoj. Mi estis pasinta apud ĝi, dufoje aŭ trifoje: butika fenestro kun logantaj objektetoj, magiaj pilkoj, magiaj kokinoj, mirigaj konusoj, pupoj de ventroparolistoj, materialo por korba jonglaĵo, kartaroj, kiuj *ŝajnis* nepre naturaj, kaj la tuto de tiaj aferoj. Sed mi neniam pensis, ke mi iam ĝin eniros, ĝis kiam, iutage, preskaŭ senaverte, Ĝip tiris min per mia fingro rekte al la fenestro, kaj kondutis tiamaniere, ke mi nepre devis lin enkonduki. Por diri la veron mi ne pensis, ke la loko estas tiu ĉi, — montra fenestro de modesta amplekso en Regent street, inter la pentrobutiko kaj la loko, kie kokidetoj estas ĵus elirintaj el patentaj koviloj, — sed nun, ĝi estis tie, tre certe. Mi imagis, ke ĝi estas malsupre, pli proksime al la Cirko, aŭ ĉirkaŭ la angulo en Oxford street, aŭ eĉ en Holborn; ĉiam trans la strato, iel nealirebla ĝi estis, kun iom da iluzio en sia starejo. Sed nun ĝi staris tie ĉi, nekontesteble, kaj la grasa ekstremaĵo de la streĉita fingro de Ĝip faris bruon, sur la vitro.

— Se mi estus riĉa, — diris Ĝip, frapetante per la fingro al la « Malaperanta Ovo », — mi aĉetus ĉi tion por mi kaj tion, — kio estis nomita « Ploranta Infaneto Tre Homa », — kaj tion, — kio estis mistero nomita, beleta karto ĝin certigis, « Aĉetu Unu kaj Mirigu Viajn Amikojn ».

— Io ajn, — diris Ĝip, — malaperos sub unu el tiuj konusoj. Mi legis pri tio en libro. Kaj tie, Paĉjo, estas la « Malaperanta Groŝo ». Nur, ili metis ĝin tiel alte, ke oni ne povas vidi, kiel ĝi estas farita.

Ĝip, kara infano, heredis la edukitecon de sia patrino, kaj li ne intencis eniri la butikon, aŭ tedi ajnaniere; nur, tute nekonscie, li altiris mian fingron al la pordo kaj klarigis, kio lin interesas:

— Tion, — li diris, kaj montris la « Magian Botelon ».

— Se vi posedus tion? — mi diris; kaj tiu promesplena demando igis lin rigardi supren per subite brilaj okuloj.

— Mi povus montri ĝin al Jessie, — li diris, malegoista kiel ĉiam.

— Malpli ol cent tagoj estos de nun ĝis la datreveno de via naskiĝo, Ĝiĉjo, — mi diris, kaj metis la manon al la pordoprenilo.

Ĝip respondis nenion, sed lia premo de mia fingro firmiĝis, kaj tiel ni eniris la butikon.

Tiu ne estis ordinara butiko; ĝi estis magia butiko, kaj al Ĝip mankis la vigla supereco, kiun li posedus, pri simplaj ludiloj. Li do lasis al mi la ŝarĝon paroladi.

La butiko estis malgranda, mallarĝa, ne tre bone lumigata, kaj la sonorilo de l'pordo plende ektintis, kiam ni fermis ĝin poste de ni. Dum momento ni restis solaj, kaj povis rigardi ĉirkaŭ ni. Tigro el kartono staris sur la vitra kesto, kiu kovris la malaltan vendotablon — serioza, bonokula tigro, kiu balancadis sian kapon, laŭ metoda maniero; troviĝis kelkaj globoj el kristalo, porcelana mano tenanta magiajn kartojn, aro da magiaj fiŝvazo, diverse grandaj, kaj senhonta magia ĉapelo, kiu maldece elmontris siajn risortojn. Sur la planko kuŝis magiaj speguloj: unu, por longigi kaj maldikigi vin, alia por ŝveligi vian kapon kaj malaperigi viajn kruojn, tria por igi vin mallonga kaj grasa. Kaj dum ni ridadis antaŭ tiuj speguloj, la estro, kiel mi supozas, eniris.

Li staris malantaŭ la vendotablo, stranga, brune flava viro, kun unu orelo pli granda ol la alia, kaj mentono kiel ekstremaĵo de ŝuo.

— Kion ni havos la plezuron?... — li diris, streĉante siajn longajn, magiajn fingrojn sur la vitra kesto.

Kaj tiel, kun skueto, ni ekkonis lian ĉeeston.

— Mi deziras, — mi diris, — aĉeti por mia malgranda filo kelkajn simplajn jonglaĵojn.

— Lertecajn? — li demandis. — Mekanikajn? Hejmajn?...

— Ion ajn amuzigan, — mi diris.

— Um! — diris la vendisto, gratante sian kapon dum momento, kvazaŭ li pripensus.

Nun, tre videble, li eliris el sia kapo vitran globon.

— Ion, kiel tion ĉi? — li diris, kaj prezentis ĝin.

La ago estis neatendita. Mi jam vidis la lertaĵon faratan en amuzejoj, multege da fojoj: ĝi estas parto de komunaj jonglaĵoj — sed mi ne atendis ĝin tie ĉi.

— Bone, — mi diris, ridante.

— Ĉu ne? — diris la vendisto.

Ĝip streĉis sian liberigitan manon por preni la objekton kaj nur trovis malplenan manplaton.

— Ĝi estas en via poŝo, — diris la vendisto; kaj ĝi estis!

— Kiom tio kostas? — mi demandis.

— Ni ne petas pagon por vitraj globoj, — diris la vendisto afable, — ni ricevas ilin — li ekprenis unu el sia kubuto, dum li parolis — senpage.

Li eltiris alian el la malantaŭa parto de sia kolo, kaj metis ĝin apud la unua, sur la vendotablo. Ĝip saĝeme rigardis sian vitran globon, poste rigardis demande al la du globoj sur la tablo, kaj fine direktis sian scivole rondigitajn okulojn al la vendisto, kiu ridetadis.

— Vi ankaŭ prenu ambaŭ ĉi tiujn, — li diris, — kaj se vi ne rifuzos, unu el mia buŝo. Jen!

Ĝip mute konsiliĝis kun mi dum momento, kaj poste, profunde silenta, ekprenis la kvar globojn, rekaptis mian kuraĝigan fingron, kaj streĉis sian nervaron, por la tuj venonta okazo.

— Ni ricevas ĉiujn niajn plej malgravajn ĵonglilojn tiamaniere, — la vendisto rimarkigis.

Mi ridis, kiel iu faciliganta bonan ŝercon.

— Anstataŭ iri al la pogranda butiko, — mi diris. — Kompreneble, ĝi estas malpli kosta!

— Iel, — diris la vendisto. — Tamen ni fine pagas. Sed ne tiel koste, kiel oni supozus.... Niajn pli grandajn ĵonglilojn, niajn ĉiutagajn provizojn, ceterajn aferojn, kiujn ni bezonas, ni elĉerpas el tiu ĉi ĉapelo.... Kaj sciu, sinjoro, pardonu, ke mi diras tion, ekzistas *nenia* pogranda butiko, *nenia*, por komercaĵoj de Natura Magio, sinjoro. Mi ne scias, ĉu vi rimarkis nian titolon: « Butiko de Natura Magio ». — Li eltiris komercan karton el sia vango kaj prezentis ĝin al mi. — Natura, — li diris, kun sia fingro sur tiu vorto, kaj aldonis: — Nepe ekzistas neniu trompaĵo.

— Li ŝajnas daŭrigi la ŝercon iel plene, — mi pensis.

Li turnis sin al Ĝip kun rideto rimarkinde afabla:

— Vi vere apartenas al la bona speco de knaboj.

Surprizis min, ke li scias tion, ĉar por savi disciplinon, ni kaŝas tion, eĉ hejme; sed Ĝip ricevis la komplimenton firme silenta, ĉiam fiksante al li siajn okulojn.

— Nur la knaboj de la bona speco trairas tiun ĉi pordon.

Kaj, kiel por ilustra ekzemplo, okazis bruo ĉe l'pordo, kaj alta voĉetaĉo mallaŭte aŭdebligis :

— Naaa! mi volas eniri ĉi tien, paĉjo, mi volas eniri ĉi tien! Naaa!

Kaj poste eksonis la voĉo de patro piedbatata, celanta konsolon kaj kvietigon.

— Ĝi estas fermita, Edward, — li diris.

— Sed ĝi ne estas..., — mi diris.

— Ĝi estas, sinjoro, — diris la vendisto, — ĉiam, por tiaspecaj knaboj.

Kaj, dum li paroladis, ni momente vidis la alian junulon malgrandan, blankvizaĝan, palan pro sukeraĵoj kaj tro bongusta nutr-aĵo, grimacan pro malbonaj pasioj, egoistuleton senkompatan, kiu piedfrapis la ensorĉitan pordon.

— Neutila, sinjoro, — diris la vendisto, kiam mi ekmoviĝis al la pordo, pro mia natura servemo; kaj nun la malbone edukata infano estis fortrenata, blekante.

— Kiel vi faras tion? — Mi diris, spirante iom pli libere.

— Magio! — diris la vendisto, kun sencela mangesto, kaj, nu! koloraj fajreroj ekflugis el liaj fingroj kaj malaperis en la ombrojn de l'butiko.

— Vi diris, — li parolis turnante sin al Ĝip, — antaŭ ol eniri ĉi tien, ke vi dezirus havi unu el niaj skatoloj : « Aĉetu Unu kaj Mirigu viajn Amikojn »?

Ĝip, post brava klopodo, diris :

— Jes.

— Ĝi estas en via poŝo.

Kaj streĉante sin super la tablo, — li vere havis eksterordinare longan korpon, — tiu miriga viro prezentis la aferon, laŭ la kutima maniero de ĵonglistoj.

— Papero, — li diris, kaj prenis folion el la malplena ĉapelo kun risortoj; — ŝnureto, — kaj nu, lia buŝo fariĝis ŝnuretskatolo, el kiu li tiradis sentinan fadenon, kiun li mordante detranĉis, ĉirkaŭliginte la pakon, kaj..., ŝajnis al mi, englutis la ŝnuretvolv-aĵon.

Poste, li ekbruligis kandelon, ĉe la nazo de unu el la pupoj de ventroparolisto, enmetis unu el siaj fingroj (kiu fariĝis ruĝa sigelvakso) en la flamon, kaj tiel sigelis la pakon.

— Nun, la « Malaperanta Ovo », — li rimarkigis, kaj, eltirinte

unu el mia brusto, enpakigis ĝin, kaj ankaŭ la « Plorantan Infaneton Tre Homan ».

Mi donis ĉiun pakon al Ĝip, kiam ĝi estis preta, kaj li premis ilin sur sia brusto.

Li tre malmulte parolis, sed liaj okuloj estis elokventaj; la premado de liaj brakoj estis elokventa. Li estis la scenejo de nedireblaj sentoj. Komprenu, reala Magio!

Nun, tremetante mi ekkonstatis, ke io moviĝas en mia ĉapelo — io mola kaj saltema. Mi ekdeprenis la ĉapelon, kaj ekscitita kolombo — sendube kunkonspiranto, elflugis, kuris sur la vendotablo, kaj sin kaŝis, mi kredas, en kartonan skatolon, malantaŭ la tigro.

— Ho! Ho! — diris la vendisto, lerte kaptante mian ĉapelon, — senzorga birdo, kaj, vere kiel mi vivas, demetinte ovojn!

Li skuadis la ĉapelon, kaj faligis en sian etenditan manon du aŭ tri ovojn, grandan ludglobon, poŝhorloĝon, ĉirkaŭe ses da neeviteblaj vitraj globoj, kaj poste, ĉifitan, zigzagan paperon, pli kaj pli kaj pli, — dum li senhalte parolis pri tio, ke oni ne zorgas brosi sian ĉapelon *ene* kiel ekstere. Ĝentile li paroladis, sed kun ia persona aludo:

— Ĉiuspecaj aferoj arigitaj, sinjoro.... Ne *vi speciale*, kompreneble. Preskaŭ ĉiu kliento.... Mirige, kion oni alportas kun si....

La ĉifita papero montiĝis kaj ŝveliĝis kiel ondo sur la pagtablo pli kaj pli kaj pli, ĝis kiam li preskaŭ kaŝiĝis de ni, ĝis kiam li tute kaŝiĝis, kaj ankoraŭ lia parolado daŭris.

— Neniu el ni scias, kion la bela ŝajno de homa estaĵo povas kaŝi, sinjoro. Ĉu, ĉiuj, ni estas ne alio ol brositaj eksteraĵoj, blankaj tomboj...?

Lia voĉo eksilentis, ĝuste kvazaŭ vi frapus la fonografon de via najbaro per precize celanta ŝtono. Fariĝis la sama silento, la bruado de l' papero haltis, kaj ĉio estis kvieta....

— Ĉu vi ne plu bezonas mian ĉapelon? — mi diris, post iom da tempo.

Neniu respondo.

Mi rigardis Ĝip' on, kaj Ĝip rigardis min, kaj estis niaj aliformigitaj figuroj en la magiaj speguloj, kiuj vidiĝis tre strangaj, seriozaj, trankvilaj....

— Mi pensas, ke ni foriros, nun, — mi diris. — Bonvolu diri al mi, kio estas la kosto de la ĉi tuto...?

— Mi diras, — mi pli laŭte ripetis, — mi deziras la kalkulon; kaj mian ĉapelon, mi petas....

Eble estis spiradbructo, malantaŭ la amaso da papero....

— Ni rigardu malantaŭ la vendotablo, Ĝip, — mi diris. — Li mokas nin!

Mi kondukis Ĝip'on, ĉirkaŭ la kapobalancanta tigro, kaj kion vi pensas, ke ni trovis, malantaŭ la vendotablo? Nepre nenium! Nur ĉeestis mia ĉapelo, sur la planko, kaj blanka kuniklo de jonglisto, kun pendantaj oreloj, en profunda meditado; ĝi ŝajnis malsprita kaj atrofia, kiel nur povas esti kuniklo de jonglisto. Mi reprenis mian ĉapelon, kaj la kuniklo saltetis, for de mia paŝo.

— Paĉjo, — diris Ĝip, kun kulpa sopiro.

— Kion? Ĝip, — mi diris.

— Mi *amas* tiun butikon, Paĉjo.

— Mi ankaŭ amus, — mi diris al mi mem, — se la vendotablo ne subite etendiĝus, disigante nin de la pordo.

Sed mi ne igis Ĝip'on atenti pri tio.

— Kuĉjo, — li diris, kun mano al la kuniklo, kiu saltetis foren.

— Kuĉjo, faru al Ĝip Magiaĵon!

Kaj liaj okuloj sekvis ĝin, dum ĝi kunpremiĝis tra iu pordo, kiun mi tre certe ne rimarkis pli frue. Nun, tiu pordo malfermiĝis pli larĝe, kaj la viro, kun unu orelo pli granda ol la alia, reapervis. Li ankoraŭ ridetadis, sed liaj okuloj renkontis miajn, kun io inter amuzado kaj malfidado.

— Vi deziras vidi nian ekspoziciĉambron, sinjoro, — li diris, kun senkulpa ĝentileco.

Ĝip tiris mian fingron antaŭen. Mi rigardis la vendotablon kaj rec renkontis la okulon de l' komercisto. Mi komencis opinii, ke la magio estas iel tro natura.

— Ni ne havas *multe* da tempo, — mi diris.

Tamen, ni estis en la ekspoziciĉambro, antaŭ ol mi povis fini tiun frazon.

— Ĉiuj komercaĵoj de la sama kvalito, — diris la komercisto, kunfrotante siajn flekseblajn manojn, — kaj tiu kvalito estas la Plej Bona. Nenio ĉi tie, kio ne estas Natura Magiaĵo, garantiita nepre originala. Pardonu min, sinjoro!

Mi sentis, ke li detiras ion, kio alkroĉiĝis je mia maniko, kaj nun mi vidis, ke li tenas, per ĝia vosto, baraktantan ruĝan demoneton. La estaĵeto mordis, batalis kaj celis kapti lian manon, kaj, post unu momento, li ĵetis ĝin senzorge malantaŭ tablo. Sendube, la afero estis nur figuro el tordita kaŭĉuko, sed dum la unua momento!... Kaj lia gesto estis precize tiu de viro, kiu tenas

iun naŭzan insekteton! Mi rigardis al Ĝip, sed Ĝip rigardadis al magia balanciĝanta ĉevalo. Mi estis kontenta, ke li ne vidis la aferon.

— Diru, — mi diris, mallaŭte, kaj montrante per miaj okuloj Ĝip'on kaj la ruĝan demoneton, — vi ne havas ĉe vi multe da aferoj *tiaspecaj*, ĉu ne?

— Ne estas nia! Sendube vi alportis ĝin kun vi, — diris la komercisto, ankaŭ mallaŭte, kaj kun rideto pli brila ol ĉiam. — Stranga, kion oni alportas senatente kun si.... — Kaj nun, al Ĝip : — Ĉu vi vidas ion, kio plaĉas al vi, ĉi tie?

Estis multaj aferoj, kiuj plaĉis al Ĝip, tie. Li turnis sin al tiu miriga komercisto, kun miksitaj fido kaj respekto.

— Ĉu tio estas Magia Glavo? — li diris.

— Magia Ludglavo. Ĝi neniam fleksiĝas, rompiĝas, aŭ vundas la fingrojn. Ĝi igas sian posedanton nevenkebla de iu ajn, ne jam dekok-jara. Ses ĝis sep kaj duono ŝilingoj, laŭ grandeco. Tiuj armilaroj sur kartonaĵoj taŭgas por junaj erarantaj kavaliroj, kaj estas tre utilaj : Ŝildo Saviga, Ŝuoj Rapidigaj, Kasko Nevidebliga.

— Ho! Paĉjo, — elspiradis Ĝip.

Mi serĉis ekscii, kiom ili kostas, sed la komercisto ne atentis min. Li nun estis kaptinta Ĝip'on; li estis kaptinta lin el mia fingro; li estis entrepreninta montri ĉion el sia malbenita komercaĵaro, kaj nenio povis lin haltigi. Nun, mi vidis, kun naŭziga malfido, kun io tre simila je ĵaluzo, ke Ĝip prenis la fingron de tiu ĉi viro, kiel kutime li premadas mian. Sendube, la viro estas interesa, mi pensis, li havas interesan aron da komercaĵoj, vere *bonajn* komercaĵojn, tamen....

Mi paŝis malantaŭ ili, parolante tre malmulte, sed ĉiam observante tiun sorĉeman viron. Almenaŭ, Ĝip ĝojadis. Sendube, kiam tempo venos, ni povos foriri tute facile.

Ĝi estis longa, labirinta loko, tiu ekspoziciĉambro, galerio, kiun interrompis tabloj kaj kolonoj, kun arkaĵoj kondukantaj al aliaj vendejoj, de kie la plej strangaj komizoj rigardis vin. Estis erarigaj speguloj kaj kurtenoj. Vere, tiel ili erarigis, ke mi baldaŭ ne plu povis rekoni la pordon, tra kiu ni eniris.

La komercisto montris al Ĝip magiajn vagonarojn, kiuj kuris sen vaporo aŭ horloĝa mekanikaĵo, tuj kiam vi signodonis; kaj, poste, tre, tre preciozajn skatolojn da soldatoj, kiuj ekvivis, tuj kiam vi deprenis la kovrilon kaj diris Mi mem ne havas tre rapide kaptantan orelon, kaj ĝi estis iu sono, kiu tordis la langon,

sed Ĝip — li havas la oreĉon de sia patrino — tuj kaptis ĝin.

— Brave! — diris la komercisto, remetante sencere monie la soldatojn en la keston, kaj prezentante ĝin al Ĝip. — Nun! — diris li, kaj tuj Ĝip revivigis ilin.

— Ĉu vi prenos tiun skatolon? — diris la komercisto.

— Ni prenos tiun skatolon, — mi diris, — se vi ne postulas ĝian realan valoron. Tiukaze, sole povus Trustestro....

— Dio! *Ne!* — Kaj la komercisto reenigis la soldatojn, fermis la kovrilon, balancis la skatolon en la aero, kaj jen ĝi estis, en bruna papero, ligita, *kun la plena nomo kaj adreso de Ĝip sur la papero!*

La viro ekridis pro mia mirigo.

— Tio estas natura magio, — li diris, — la afero mem!

— Iom tro natura por mia gusto, — mi ree diris.

Poste, li montris al Ĝip lertaĵojn, strangajn lertaĵojn, kaj eĉ pli stranga estis la maniero, laŭ kiu ili estis farataj. Li klarigis ilin, renverse montris la ilojn, kaj jen estis la kara knabeto, kiu balancis sian penseman kapeton laŭ la plej saĝa maniero.

Mi ne atentadis tiel bone, kiel mi povus.

— He! Presto! — diris la magia komercisto, kaj poste aŭdiĝis la neta voĉeto de l'knabo, ripetante : — He! Presto!

Sed min distradis aliaj aferoj. Naskiĝis en mi la tuta ideo, kiel terure stranga tiu loko estis; ĝi estis, se estas tiel direble, super-akvita per ŝajno de strangeco. Estis io strangeta, eĉ en la mebloj, sur la plafono, sur la parkedo, sur la senorde starantaj seĝoj. Mi havis tiun strangan senton, ke, kiam mi ne plu rigardas al ili, ili tuj aliformiĝas, kaj ekmoviĝas, kaj silente ludas « kaŝu vin » malantaŭ mia dorso. Plie, la kornico havis serpentan desegnaĵon kun maskoj — maskoj nepre tro esprimemaj se el reala gipso.

Tiam mia atento estis ekkaptata de unu el la strangaj koniizoj. Li staris iom malproksime, tre certe nescianta mian ĉeeston, — mi vidis ĉirkaŭe tri kvaronojn de li, super amaso da ludiloj, tra arkajo, — kaj li apogis sin kontraŭ kolono, kvazaŭ senokupa, farante plej abomenajn aferojn per sia vizaĝo. Specialan abomenaĵon li faris per sia nazo. Li faris tion, kvazaŭ li, senokupa, dezirus amuziĝi. Komence, ĝi estis mallonga dika nazo, kaj subite li antaŭlongigis ĝin, kiel teleskopon, poste ĝi flugadis kaj fariĝis pli kaj pli mal-dika, ĝis kiam ĝi fariĝis longa, ruĝa, fleksebla vipoj. Same kiel

afero en terursonĝo tio estis! Li balancis kaj jetis ĝin antaŭen, kiel fiŝkaptisto ĵetas sian hokfadenon.

Mia ekpenso estis, ke Ĝip ne vidu tion. Mi deturnis min, kaj tie staris Ĝip, tute okupata de l'komercisto, sen malbonaj pensoj. Ili mallaŭte paroladis ambaŭ kaj rigardis al mi. Ĝip staris sur malalta benketo, kaj la komercisto tenis iun grandan tamburon en sia mano.

— Kaŝu, serĉu, Paĉjo! — ekkriis Ĝip. — Vi serĉu!

Kaj antaŭ ol mi povis ion fari por malhelpi tion, la komercisto metis la grandan tamburon ĉirkaŭ li. Mi ekkomprenis, kio tuj okazos.

— Deprenu tion, — mi kriis, — nun! Vi timigos la infanon! Deprenu ĝin!

La komercisto kun malsamaj oreloj faris tion, sen unu vorto, kaj prezentis al mi la vastan cilindron, por montri ĝian malplenecon. Kaj la malalta benketo estis dezerta! Dum tiu momento, mia knabo estis nepre malaperinta!...

Vi eble konas tiun funebran ion, kiu venas kiel mano el la nevideblaĵo kaj ĉirkaŭpremas vian koron. Vi scias, ke tio neniigas vian ordinaran memon, kaj igas vin streĉita, decida, nek malfruema nek trorapida, nek kolera nek timigita. Tiel estis rilate al mi.

Mi alpaŝis al tiu grimacá komercisto, kaj piede forĵetis lian benketon.

— Haltigu tiun sensencaĵon! — mi diris. — Kie estas mia knabo?

— Vi vidas, — li diris, ree montrante la internaĵon de l' tamburo, — estas nenia trompo....

Mi antaŭenigis mian manon por kapti lin, kaj li liberigis sin per lerta movo. Mi ree kaptis, kaj li deturnis sin malfermante pordon por forkuri.

— Haltu! — mi diris; kaj li ridis, flugante.

Mi saltis post li, en plenan mallumon....

Bum!

— Dio mia! mi ne vidis vin veni, sinjoro!

Mi staris en Regent street, kaj mi estis puŝinta laboriston de deca ŝajno; je unu metro, eble, ŝajne iom embarasata, staris Ĝip. Estis ia peto de pardono, kaj tiam Ĝip turnis sin kaj venis al mi kun brila malgranda rideto, kvazaŭ li estus perdinta vidon de mi dum momento.

Kaj li portis kvar pakojn en siaj brakoj! Li tuj reprenis mian fingron.

Dum unu sekundo, mi sentis min iom embarasata. Mi ĉirkaŭrigardis, por vidi la pordon de l' magia butikio, sed nu! ĝi ne plu vidiĝis tie! Ne plu estis pordo, butikio; nenio. Nur la ordinara kolono, inter la butikio, kie oni vendas pentraĵojn, kaj la fenestro kun kokidoj....

Mi faris la solan agon eblan, en tia anima tumulto. Mi paŝis rekte al la rando de l' trotuaro kaj supretenis mian pluvombreton, signodone al fiakro.

— Fiakro! — ekkriis Ĝip, kun voĉo de treega plezuro.

Mi helpis lin eniĝi, klopode rememoris mian adreson, kaj eniĝis ankaŭ. Io nekutima atentigis min pri sia ĉeesto en la poŝo de mia frako, kaj mi, palpite, ektrovis vitran globon. Kolere, mi jetis ĝin en la straton.

Ĝip diris nenion.

Dum kelka tempo, neniu el ni parolis.

— Paĉjo, — diris fine Ĝip, — ĝi estis bela butikio!

Tiuj vortoj kondukis min al la problemo ekscii, kiel la tuta afero ŝajnis por li. Li vidiĝis nepre sendifektita — tio, almenaŭ, estis bona; li estis nek vundita nek malkvietigita, li nur estis eksterordinare kontenta pro la amuzado de l' tago, kaj en liaj brakoj troviĝis la kvar pakoĵ....

Ilin al diablo! Kion ili povis enteni?

— Um! — mi diris, — knabetoj ne povas iri al tiaj butikioj ĉiutage.

Li akceptis tion kun sia kutima stoikeco, kaj, dum unu momento, mi bedaŭris, ke mi estas lia patro, ne lia patrino, kaj ke mi ne povas ekkisi lin, *coram publico*, en nia fiakro. Ĉiel, la afero ne estis tiel malbona.

Sed nur kiam ni malvolvis la pakoĵn, mi vere komencis tute rekvietiĝi. Tri el ili entenis kestojn da soldatoj, tre ordinaraj soldatoj, sed de kvalito sufiĉe bona por igi Ĝip'on tute forgesi, ke, pli frue, tiuj pakoĵ estis magiaĵoj de la nura natura speco. La kvara entenis katidon, vivan katideton, en plej bona farto, apetito kaj karaktero.

Mi ĉeestis je tiu elpakigo kun speco de provizora retrankviliĝo. Mi restis en la infanĉo dum nepre nepermesebla daŭro....

Tio okazis antaŭ ses monatoj. Nun, mi komencas kredi, ke ĉio kontentige finiĝis. La katido nur havis la magion naturan ĉe ĉiuj

katidoj, kaj la soldatoj ŝajnas esti tiel kvieta militistaro, kiel ajna kolonelo dezirus. Kaj Ĝip...?

La inteligenta patro komprenos, ke mi devas singardeme agi, rilate Ĝip.

Sed mi iris ĝis tio ĉi : iufoje mi diris :

— Ĉu vi amus, se viaj soldatoj viviĝus, Ĝip, kaj paŝus senhelpe?

— Miaj faras tion, — diris Ĝip. — Mi nur bezonas elparoli vorton, kiun mi konas, antaŭ ol malfermi la kovrilon.

— Kaj tiam, ili senhelpe paŝadas?

— Ho! tute jes, Paĉjo! Mi ne amus ilin, se ili tion ne farus.

Mi montris nenian nedecan surprizon, kaj de tiam, mi unufoje aŭ dufoje trovis okazon ekiri al li, ne anoncote, kiam li estis okupata pri la soldatoj, sed ĝis nun, mi neniam surprizis, ke ili faras ion laŭ magia maniero....

Estas tiel malfacila diri....

Ankaŭ estas mona demando. Mi neresanigeble kutimas pagi kalkulojn. Mi kelkafoje iris supren kaj malsupren laŭ Regent street, serĉante tiun butikon. Mi inkliniĝas opinii, verdire, ke rilate tio, mia honoro estas kontentigita. Ĉar la nomo kaj adreso de Ĝip estis konitaj de ili, mi tre bone povas lasi al tiuj personoj, kiuj ajn ili estas, la zorgon sendi sian kalkulon, kiam plaĉos al ili.

El angla lingvo tradukis

RAOUL BRICARD.

SAKUNTALA KAJ HINDA TEATRO

(*Fino*)¹.

III

La Hindoj jam de longa tempo konis tiun iom miraklan historion. Kalidaso ja elĉerpis ĝin el la Mahabharato. Sed kiel malsame li rakontis!

La Mahabharato priskribas en tre longaj strofoj la reĝon Duŝanton, poste lian ĉasadon, poste la ermitejon. Tuj la reĝo trovas Sakuntala'n; li demandas ŝin pri ŝia origino, kaj juĝante ŝin, koncerne la societan rangon, inda je si, li proponas al ŝi, sen ia prokrasto, kunedziĝon: afero proponita, interkonsentita, farita. Post la plena edziĝo, la reĝo revenas hejmen. Kiam naskita filo grandiĝis, Sakuntala venas kun li ĉe lian patron, kiu rifuzas ilin ambaŭ akcepti malgraŭ tre longedaŭra prediko de Sakuntala pri la devoj de l'edzoj. Fine elĉiela voĉo sin aŭdigas, kaj sciigas ĉiujn pri la laŭleĝa fileco de l'ido. Tiam la reĝo ne kontraŭbatalas plu, ĉar li estas nun certa, ke la publika opinio ne povos ion riproĉi al lia posteulo.

Ni rimarkos tie ĉi la delikatecon, kun kiu Kalidaso priparolas la originon de Sakuntala. En la Mahabharato, tio fariĝas rakonto, mi ne diros maldeca — tiuj malnovaj poemoj estas tro naivaj por havi petolegajn intencojn —, sed almenaŭ iom tro senvuala, kaj la juna Sakuntala mem rakontas tion sen emocio en la neŭtra kaj nepersona stilo de l'epopeo. Kontraŭe, aŭskultu ni Kalidason. Li ne prezentas parolanta la virgulinon mem, sed unu el ŝiaj amikinoj.

AMIKINO. — Estis la tempo, kiam la saĝa Visvamitro praktikadis gravegan memseveradon. La dioj maltrankviliĝis pri tio², kaj, intencante distri lin for de liaj purigaj agadoj, ili sendis al li ĉielan nimfon nomitan Menaka.

1. Vidu la numeron 6.

2. Ĉar la memseverado (severado en propra vivmaniero) donas al asketoj supernaturajn fortojn kaj faras ilin timindaj eĉ por dioj.

REGO. — Oni ja diras, ke la memseveradoj de l'asketoj kelkafoje maltrankviligas la diojn. Sed daŭrigu.

AMIKINO. — Tiam... en unu ĉarmega tago de printempo... li, vidinte tiun ĉi ĉielan belulinon.... (*Ŝi haltas embarasita.*)

REGO. — Mi divenas. Ŝi estas filino de l'nimfo?

AMIKINO. — Ĝuste.

La tuta rakonto prenis en la verko de Kalidaso ŝajnon multe pli draman. La okazintaĵoj estas pli bone kunligitaj. La krueleto forgeso de Duŝanto ne havas plu sian kaŭzon en politika motivo kalkulema kaj indigniga, sed en ekstera malbena, kiu fariĝas kvazaŭe la ligilo de l'dramo. Plie, Kalidaso eltrovis ne sen sagaceco la literaturan artifikaĵon de fingroringo perdita kaj retrovita. Krom tio, la miraklo ricevas en la agado nun malĉefan rolon prudente mezuritan. Fine la lasta akto, kiu havas lokon en Ĥita lando, finas la legendan historion de l'glora praaŭvo Bharato per kvazaŭa apoteozo.

Tiuj ĉiuj plibonigoj meritis por Kalidaso famon de lerta konstruisto de dramoj.

En traduko ni ne povis juĝi lian klaran kaj harmonian stilon, sed ni iom rimarkis la graciecon kaj brilecon de liaj bildoj.

Li estas ankaŭ delikata en formado de l'karaktero de l'roluloj. Sakuntala mem sufiĉos por atesti tion.

Tie kortuŝiga estas ŝia disiĝo for de la estaĵoj de l'ermitejo; ĉar ŝi estas tute plena je la granda simpatio de l'Hindoj pri la kreitaĵaro. Ŝi invitas la bestojn kaj la plantaĵojn partopreni en ŝiaj ĝojoj, en ŝiaj doloroj, en ŝia tuta vivo; ili estas ja por ŝi fratoj kaj fratinoj. Pro tiu ĉi kaŭzo, la naturo mem, siavice emociita, prenas voĉon por adiaŭi ŝin. Ĉu vi ne trovas en tio signon de l'hinda panteismo? La homo ne estas aparta estaĵo en la naturo; unu sama animo vivigas ĉiujn estaĵojn. Tial malfeliĉo falu sur tiun, kiu estus kulpa, ĉar li mortigis tion, kio havas vivon!

Sed lasu ni la poeton paroli.

KANVO¹. — Arboj de l'ermitejo, kie loĝas la arbaraj dioj, aŭskultu jenon. Ŝi, kiu neniam kuraĝis trinki antaŭ ol kvietigi vian soifon; ŝi, kiu pro amo via neniam forŝiris unu el viaj branĉoj, kvankam amante la ornamojn; ŝi, kiu festis la tagon, en kiu vi ekaperigis viajn florojn; ŝi, Sakuntala via, foriĝas de tie ĉi al la edza hejmo.

1. Kanvo, ermitestro kaj adopta patro de Sakuntala.

Forpermesu ŝin kaj diru al ŝi adiaŭ. (*Oni aŭdas kanton de kokilo* ¹.)

ERMITO. — Mastro, ŝi ricevas de l'arboj parencaj permeson foriri, ĉar la dolĉega voĉo de l'kokilo ŝajnas respondi al ŝi.

VOĈO DE L'ARBARAJ DIOJ. — Sur cia vojo, Sakuntala, la lageto verdigu kaj ĝoje kovru sian akvon per bluaj lotusoj! La radioj de l'suno moderigu sian ardecon, kaj la arboj plidensigu sian ombron! Por ci la vojo polvo estu dolĉa, kiel florsemo! La vento kvietigu kaj karesu cin! Feliĉo estu kun ci! (*Ĉiuj aŭskultas mirege.*)

SAKUNTALA, *mallaŭte al amikino*. — Karulino, kvankam mi sopiras al revido de mia edzo, tamen, en momento forlasi la ermitojn, miaj piedoj preskaŭ rifuzas forporti min.

AMIKINO. — Ne nur cin doloras la disiĝo; la tuta arbaro funebras. La gazeloj forlasis el siaj buŝoj la pecojn de herboj; la pavoj ĉesigis sian dancadon; flave pendas la folioj de la lianoj kaj ŝajnas verŝi larmojn.

SAKUNTALA. — Ha! paĉjo mia, mi nun diros adiaŭ al mia fratino la liano.

KANVO. — Mi konas cian fratinan amon por ĝi. Jen ĝi staras dekstre ².

SAKUNTALA, *veninte al la liano*. — Arbarlunbrilo ³, ci edzine ligis cin al la mangarbo; tamen turnu ankoraŭ unu fojon la branĉojn de ciaj brakoj al mi kaj ĉirkaŭprenu min. Mi nun iras vivi malproksime for de ci.... Patro, ci amos ĝin, kiel ci min amis.... Kiun marŝas sur la rando de mia vualo?

KANVO. — Estas la malgranda gazelido, kiun ci nutris donante per cia mano al ĝi rizon. Ci nomis ĝin adopta fileto. Ĝi ne volas, ke ci lasu ĝin.

SAKUNTALA. — Plendinda infaneto, mi foriras kaj ci volas min reteni. Ci ĵus naskiĝis, kiam ci perdis cian patrinon. Mi edukis cin. Ci ne plu havos min, nun; sed mia patro cin vartos. Reiru malantaŭen, lasu min. (*Ŝi foriras larmante.*)

Sakuntala estas ankaŭ amantino kaj edzino. Ho! en Hindujo, aŭ almenaŭ en la hinda teatro, la amo kreskas rapidege. Apenaŭ la naivulino ekvidis la heroon, tuj ŝi ame enflamiĝas. La pasio, precipe korpa kaj senta, havas teruran ardecon, ĉar ĝin ekscitas

1. *Kokilo*, hinda kukolo, kies kanton la poetoj ŝatis, kiel ni tiun de nia najtingalo.

2. Kanvo diras tion, ĉar sur la scenejo ne ekzistas liano.

3. *Arbarlunbrilo*, nomo kiun Sakuntala donis al tiu ĉi liano.

la klimato kaj la printempo. Ni ne miru do, se Sakuntala baldaŭ malsaniĝas pro amo.

Jen estas la sceno, kie Duŝanto ekscias la amon de la virgulino.

REĜO. — Verŝajne Sakuntala estas en tiu ĉi bambua laŭbo. Ĉar tie ĉi sur flava sablo de l'voĵeto mi vidas aron da freŝaj piedsignoj : ĉe la antaŭa parto ili estas ne profundaj, sed profundaj ĉe la posta, pro la pezeco de ŝiaj natoj ¹. Mi intencas spioni kaŝita malantaŭ tiuj ĉi arboj. (*Li proksimiĝas kaj rigardas.*) Ha! jen estas la volupto de miaj okuloj, la objekto de miaj deziregoj! Ŝi kuŝas sur ŝtona benko kovrita per floroj, kaj ŝiaj du amikinoj sidante zorgas ŝin. Ili kredas esti solaj; mi ĉeestos ĉe ilia konfida interparolado. (*Li daŭrigas spioni.*)

(*Tiam oni vidas Sakuntala'n kun la amikinoj.*)

AMIKINOJ, ventumante ŝin. — Karulino, ĉu la vento de tiuj ĉi lotusaj folioj faras al ci kelkan bonon?

SAKUNTALA senfortega. — Amikinoj miaj, kion vi diras? Ĉu vi do movadis tiujn ventumilojn? (*La du amikinoj sin rigardas recíproke kun malgaja mieno.*)

REĜO aparte. — Sakuntala ŝajnas esti tre malsana. Ĉu la varmego estas pri tio kulp? Aŭ ĉu estas kaŭzo tio, kion mia koro divenas? (*Konsiderante ŝin kun sopiro.*) La dubo ne estas ebla. Ŝi vane ŝmiris sian bruston per oleo : ŝia lotusa braceleto nun tro larĝa ne premas plu ŝian brakon; ŝi senfortiĝis; tamen ŝia korpo ame ravas min. La amo kaj la somero produktas tian febron, sed nur la amo donas al junulinoj tiel ĉarman malsanon.

PRIJAMVADA, mallaŭte al Anusuja ². — De l'tago, kiam ŝi vidis la reĝon, Sakuntala estas melankolia. Ĉu li ne estas kaŭzo de ŝia malsano?

ANUSUJA. — Mi opinias same, kiel ci. Ni devas demandi ŝin. (*Laŭte.*) Kara amikino, mi volas fari al ci demandon. Ci tro suferas.

SAKUNTALA, duone levigante. — Parolu : kion ci deziras scii?

ANUSUJA. — Kara Sakuntala, ni nescias, kio okazas en cia koro; sed ni legis poemojn kaj rakontojn; tie oni priskribas la agadon de l'amantoj, kaj ci ŝajnas simila al ili. Diru al ni, el kio cia febro venas; oni ne povas kuraci ĝin, se oni nescias, kio ĝi estas.

1. Mi proponas *natoj* (latine *nates*) anstataŭ *postaj vangoj*, kiuj ŝajnus al mi esti tie ĉi malkonvena ŝercaĵo.

2. Prijamvada kaj Anusuja estas la nomoj de l'amikinoj.

SAKUNTALA. — Atendu iomete....

PRIJAMVADA. — Amikino, Anusuja bone parolis. Kial kaŝi ĝin al ni? CIAJ fortoj pli kaj pli malgrandiĝas; cia beleco estas jam nur ombro.

REĜO *aparte*. — Prijamvada ne diris malveron. La du vangoj de ŝia vizaĝo malgrasiĝis, ŝiaj mamoj perdis sian firmecon, ŝia talio maldikiĝis, ŝiaj ŝultroj falas, ŝia haŭtkoloro paligis. Turmentata de l'amo, ŝi ŝajnas plendinda kaj pli ĉarma, simila al liano tuŝita de bruliga vento, kiu sekigis ĝiajn foliojn.

SAKUNTALA *gemante*. — Al kiu mi konfidus, se ne al vi? Sed mi vin ĉagrenos.

AMBAŬ AMIKINOJ. — Tial ni insistas. Oni kvietigas doloron de amikino nur prenante parton de ĝi.

SAKUNTALA. — De tiam... de la horo..., kiam la protektanto de l'ermitejo... la saĝa reĝo... aperis antaŭ miaj okuloj.... (*La honto malhelpas, ke ŝi daŭrigu.*)

AMBAŬ AMIKINOJ. — Parolu, karulino.

SAKUNTALA. — De tiam, mi sopiras... al li.... Pro tio mi malsanas.

AMBAŬ AMIKINOJ. — Ni gratulas cin pri cia elekto; sed ni ne miras. La deklivo portas la riveregojn al la Oceano.

REĜO, *ĝojante*. — Mi aŭdis, kion mi volis aŭdi. La amo, kiu igis min suferi, min konsolas, same kiel tago malheligita de fulmotondraj nuboj refreŝigas la estaĵojn per agrabla pluvo.

SAKUNTALA. — Se vi ne malaprobas min, faru, ke li kompato pri mi; se ne, ĵetu senprokraste sur min funebran akvon.

PRIJAMVADA, *mallaŭte*. — Anusuja, tre vundita ŝi estas; nenio tempo estas perdota.

ANUSUJA. — Sed kia rimedo por resanigi ŝin tuj kaj senbrue?

PRIJAMVADA. — Senbrue,... tion ni devas prizorgi; tuj,... nenio estas pli facila.

ANUSUJA. — Kiel?

PRIJAMVADA. — Ĉu ci ne observis la reĝon? Ĉu ci ne rimarkis liajn amajn rigardojn komprenigantajn lian amon? Ĉu ci ne vidas, ke li ankaŭ malgrasiĝas, ke li de kelkaj tagoj ne dormas plu?

REĜO *aparte*. — Ŝi rimarkis ĉion....

PRIJAMVADA. — Karulino, skribu al li leteron, kiun mi kaŝos en flora bukedo; mi prezentos ĝin al li, kiel parton de l'oferoj, kiujn ni faras al la dioj.

ANUSUJA. — Prijamvada, bonega ideo. Ĝi plaĉas al mi. Kion Sakuntala opinias pri tio?

SAKUNTALA. — Vi ordonas; mi devas obei.

PRIJAMVADA. — Verku do amedolĉan versaĵeton, kiu montros cian inklinon kaj cian staton.

SAKUNTALA. — Mi jam pripensas. Sed mi tremas.... Se li malŝatus mian amon!

AMBAŬ AMIKINOJ. — Ci malbone konas lin. Post peza varmego somera, kiam la luno heligas ripozige belan aŭtunan nokton, ĉu oni malfermas ombrelon por sin ŝirmi kontraŭ ĝi?

SAKUNTALA, *ridetante*. — Jen mi estas laboranta. (*Ŝi side meditas.*)

REĜO *aparte*. — Ha! min ne povas satigi tiu ĉi vido! Ŝia okulo brilas, ŝia frunto sulkiĝas, ŝia vango tremetanta montras sian amon.

SAKUNTALA. — Amikinoj, mi finis mian strofon, sed mi nenion havas por skribi ĝin.

PRIJAMVADA. — Prenu tiun ĉi lotusan folion silkecan, kiel birda plumo, kaj per la pinto de cia ungo gravuru ciajn versojn inter la foliaj ripoj ¹.

SAKUNTALA. — Bone! Aŭskultu kaj diru, ĉu mi sciis esprimi mian senton.

AMBAŬ AMIKINOJ. — Ni atentas.

SAKUNTALA *legante*. — « Mi ne konas cian koron. Sed tage kaj nokte, ho ve! la amo kruele turmentegas min, kiu sopiras nur al ci ».

Subite la reĝo sin montras antaŭ ŝi. Sed tiam Sakuntala, kiel virta junulino, konservas grandan hontemon, kaj apenaŭ kuraĝas rigardi lin. Kaj poste, dum la intervidiĝo en kiu, ŝi sola kun li sola, li interkonsentas pri edziĝo, ŝia seksa honto superas ŝiajn deziregojn kaj malpermesas al la reĝo ĉe plej senkulpajn familiaraĵojn.

Tamen ŝi amas per sia tuta estaĵo kaj kun plena konfido. Tial ŝi ŝajnas ĉarmega pro simpleco, kiam poste, malakceptita de l'reĝo, ŝi memorigas al li la dolĉajn agojn de la pasinta tempo.

Kaj ankaŭ ŝi estas vere bela en sia kolero :

« Ci estas trompemulo, kaj ci juĝas ĉiujn korojn laŭ cia. Sed kiu dezirus simili cin? Ci prenas veston de virto; ci estas, kiel danĝera ŝakto kaŝita sub herboj.... Nun, oni diros, ke mi estas publikulino, ĉar mi fidis je la vorto de tiu ĉi ido de Puruo, kaj

¹. La skribaĵo de l'hindaj manuskriptoj estas gravurita sur folioj de palmarboj.

ĉar mi donis min al viro, kiu havas mielon sur la lipoj kaj ŝtonon en la loko de l'koro. »

Ceteraj roluloj, kvankam iliaj karakteroj ne estas senkoloraj, tamen estas tute konformaj je la tipoj determinitaj kaj enklasigitaj de la drama teorio. Malgraŭ tio, mi parolos iomete pri la burleskulo.

Li ne estas viro malbelforma nek malŝatinda, sed brahmano, pastro. La popolaj komedioj verŝajne iom moketis la malvirtigantajn brahmanojn : ankoraŭ en nuna tempo, ili pruntas sian komplezan kazuistan¹ arton kaj la ĝardenojn de siaj temploj al kontraŭmoralaj ambaŭseksaj kunvenoj, kiuj evitas la lumon.

La klasika teatro konservis tiun rolulon, sed purigis lin kaj eliris lin el lia humila situacio. La burleska brahmano fariĝis la junec-amiko de l'ĉefa heroo; li estas lia fidela kunvivanto kaj servas lin sen kalkulo. Kelkafoje, kiel en la dramo nomita *Malavika*, li ludas aktivan rolon. li helpas la reĝon en liaj amaj aventuroj, li estas lia ministro pri la amaj aferoj. Plej ofte li estas komisiita por gajigi la agadon kaj eksciti ridegojn. Se la heroo estas brava, la burleskulo estas malkuraĝa; oni inspiras al li terurajn timojn, metante sur lian kapon torditan bastonon, kiun li kredas esti serpento²; oni donas al li la ŝulditajn signojn de honorado, ĉar li estas pastro; tamen oni mokas lin iomete. Li mem scias, ke li estas ridinda. Ekzemple ia junulo freŝe elveninta el ermitejo timas antaŭ burleskulo; tiu ĉi ridetas kaj diras :

« Kial li tiel timas pro mi? Ĉu li ne vidis iam simiojn en la ĉirkaŭo de sia ermitejo? ³. »

Enfine kaj precipe li ŝatas bonan manĝadon; li revas nur pri konfitaĵoj kaj rostitaĵoj. Li murmuras kontraŭ la amantoj, kiuj sin nutras nur per sia pasio, kiuj sin agitas senĉese, kaj malpermesas, ke li ripozu kaj manĝu. Aŭskultu, en Sakuntala, la burleskulon plendantan pri la ĉasado :

« Ho! Mi estas mortinta! Jen kion oni gajnas el la amikeco de reĝo, kiu avidegas ĉasi. Estas tro! Kaj gazelo! kaj ankoraŭ apro! Ha! Oni devas kuri en tagmeza horo tra maldensejoj de l'arbaro. Por malsoifiĝi, oni trovas nur riveretojn kun varmela akvo plena de putritaj folioj. Oni manĝas en maldecas horoj;

1. Kazuista : fr. *casuiste*, angl. *casuist*, germ. *kasuist*, it. *casuista*, rus. *kazuist*.

2. En *Malavika*, akto IV.

3. En la akto V de la peco titolita *Urvasi*.

la rostitaĵo estas karbe kuirita. Dum la nokto, estas neeble dormi : la ĉevaloj kaj la elefantoj ĉiam piedfrapadas. Ĉe la ektagiĝo, vin vekas bruego, kiu vundas la orelojn : la malbenindaj ĉasantoj jam foriras al la arbaro. »

Ĉu mi diros, ke la malserioza karaktero de l' burleskulo estas venĝo de la reala naturo kontraŭ la sentoj rafinitaj, afektitaj kaj iomete konvenciaj de ceteraj roluloj? Mi plivole opinius, ke oni akceptis lin en la dramo sammaniere, kiel en pentraĵo oni lerte metas ombrojn por pli vive elreliefigi la helajn partojn, kiujn oni volas admirigi. Kaj, por ke la unueco de impresoj estu savita, oni zorge donis al la burleska brahmano iom da indeco, oni konservis al li la honorajn servojn, kiujn oni ŝuldas al li; ĉar, estante tro malnobla, li ne kontrastus, li farus makulon.

IV

Ni jam ĝis nun vidis, sub iliaj ĉefaj trajtoj, la historion kaj la praktikon de l'hinda dramo. Tamen nia kono estus kripla, se ni ne provus ekzameni la naturon mem de ĝi. Kian ideon pri ĝi havis la poetoj? En kio ĝi diferencis de la nia? De kio venas tiu diferenco? Tion ni vidu.

La teorio drama. — ni scias ĝin, — estis redaktita en tre frua tempo. La spirito de subtila analizo de l' Hindoj, kiuj verkis ĉe lernolibrojn por perfektigo de ŝtelistoj kaj de publikulinoj, ne povis malatenti pri tiel bela traktotaĵo. Ili teorie instruis pri la ordinaraĵoj dramaj, fiksis la ĉefajn punktojn kaj la malvolvadon de l'agado, desegnis la karakterojn de l'estontaj roluloj, kaj ĉion tion kun tute hinda detalemeco. Ekzemple ili difinas tricent-okdek-kvar specojn de heroinoj! La dramaj traktatoj faras ankoraŭ plu : ili komputas la artifikojn, kiuj plibeligas la agadon, kaj la diversajn sentojn, kiujn ĝi enmetas en la animon de l'rigardantoj. Ĉio estas en la teoriaj libroj priskribita.

Kaj tamen, — stranga afero! — ĉiuj teatraj poetoj skrupule obeis tiun postulegan kodekson, kaj malgraŭ tio ili konservis sian originalecon, kiam ili havis iom da ĝi. Pensu ni kontraŭe pri la konata leĝo de l'tri unuecoj, kiu iam regis la francan tragedion¹. Kiom da fojoj ĝi ĝenis la plendindan Corneille! Kiajn protestojn, kiajn ekkriojn de kolero ĝi kaŭzis en epoko de romantismo! Kaj

1. Ĉe la francaj klasikuloj, ĉia tragedio devis havi unu agadon, unu lokon, unu tempon (kutime unu tagon).

rilate la regulegadon hindan, ĝi estis preskaŭ liberegeco. Kial tie ĉi ribela bezono de plenega senmalhelpeco, kaj tie obeemo plej perfekta?

La teatro de l'Okecidentuloj proponas al ni spektaklon de ia individuo kontraŭbatalanta la realajaron aŭ sin mem; li baraktas por venki; lia personeco, lia volo agas kontraŭ la okazantaĵoj aŭ kontraŭ la pasioj; se li sukcesas potenci ilin, la okazantaĵoj iras fine en la maniero, kiun li volas, aŭ la pasioj estas submetitaj; se li falas venkita, tio fariĝas kun lia lasta plendo kaj protesto. Aŭ ankaŭ niaj verkistoj analizas en ĉiuj detaletoj unu pasion, unu karakteron, ne ĝenerale kaj abstrakte konsideratan, sed enindividuigitan kaj markitan de neforigebla stampo de homa personeco. Nia teatro estas figuraĵo de la vivo, ĉu ekstera, ĉu interna, kun ĉiuj ĝiaj nuancoj kaj diverseco. Ĉu ekzistas formulo, kiu povus enhavi la tutan vivon?

Kontraŭe la hinda poeto preskaŭ ne zorgas pri la agado kaj pri la individuo.

Malgraŭ la ĉarmego de Sakuntala, oni baldaŭ mire rimarkas, ke la agado konsistas nur el malmultaj faktoj. Simpla amo sen komplikaĵo okupas tri tutajn aktojn: la reĝo kaj la junulino sin renkontas, sin amas, edziĝas. Kvankam tiu ĉi idilio ne estas traktita en la Mahabharato, ni ne rajtas laŭdi Kalidason, tial ke li enmetis ĝin en sian dramon: tio estas vulgara temo de l'hindaj pecoj, kaj Kalidaso traktadis ĝin plene laŭ la reguloj. Kiel ajn kortuŝanta estas la heroino forlasanta la ermitejon, kiel ajn lerte estas konstruita la sceno de l'insulto, kiam ŝin malrekonas ŝia edzo, tamen tiuj faktoj troviĝas en la antikva rakonto. La fina apoteozo estas elimagita por plezurigi la okulojn, por krei belan vidaĵon. La plenaj eltrovaĵoj en tiu dramo konsistas nur el graciaj detaletoj aŭ el artifiko, kiuj lerte celas malaperigi la neverŝajnecon.

Kaj ankaŭ, pro lia zorgo de l'agado, Kalidaso meritas superi la bandon de l'ceteraj poetoj. Ĝenerale, la dramistoj akceptas temon tian, kia ĝi ekzistas aliloke: ĉu ĝi estas rakontaĵo aŭ epopeaĵo? Ili distranĉas ĝin por plenigi siajn aktojn.

La malriĉeco de l'temo klare vidiĝas precipe en la haremaj komedioj. Ilia plano neniam ŝanĝiĝas: reĝo eltrovas admirindan junulinon inter la servistinoj de la titolita reĝino: ili sin vidas, ili tuj sin amas unu alian. De tiu momento, ili serĉas kaj kreas rimedojn por sin renkonti denove. Tiam la reĝino surprizas ilin ĉe rendezvuo; ŝi murmuregas aŭ revenas hejmen silente kun malvarma

kolero. Enfine oni ekscias, ke la junulino havas reĝan sangon en la vejnoj. La reĝino paciĝas kaj konsentas pri edziĝo de l'geamantoj, ĉar « la devo de virta edzino estas, ke ŝi mem donu al ŝi konkurantinojn apud sia edzo ».

La karakteroj estas ankaŭ sen individueco kaj la pasioj sen analizo. Sakuntala estas dolĉa kaj karesema; sed tio rezultas de tiu fakto, ke ŝi apartenas al la teoria kategorio de l'naivulinoj, kaj ke ŝi estas Hindino. Mi ne neos, ke Kalidaso ornamis ŝin per aparta gracieco, frukto de sia propra inteligento. Tamen, kiam ni aplaŭdas pri Sakuntala, ni devas malpli admiri la rolulinon kreitan de Kalidaso, ol la junulinon elpensitan de ĉiuj Hindoj. La laŭdo, kiun ni faras pri ŝi, ne fariĝas pro tio malpligranda; ĝi nur ŝanĝas sian adreson. Se la reĝo estas brava, bela, ĝentila, amema, se la ministroj kondutas honeste, se la burleskulo avidas manĝi, tion la poetiko de l'teatro postulas.

Ne nur reĝoj, reĝinoj, geamantoj ne havas nuancitajn karakterojn, ne nur ili estas tipoj kaj ne individuoj, sed ankaŭ iliaj sentoj ne estas analizataj. Kiel ajn rapidas kreski la amo en hindaj koroj, ĝi certe iras laŭ gradoj: ĝi estas unue ĝermo, poste malfortika kreskaĵeto, antaŭ ol sin etendi, kiel granda arbo. Tamen en la teatro ni vidas nenie tiun ĉi progresadon. Plie, la multa nombro da edzinoj kunlokita en unu haremo devis naski la ĵaluzon, pasion tiel teatran kaj diversan; tamen la hindaj dramistoj donis al ĝi nur du simplegajn esprimojn, aŭ la glacian silenton aŭ la batojn.

Agado kaj karaktero estas aĵoj malesencaj por la Hindoj; psikologion ili nescias. Por ili teatro estas spektaklo, en kiu kuniĝas la ĉarmoj de poezio, de danco, de kanto kaj de gesto. Ofte ĝi pli similas opero-baleton, ol nian dramon, kaj ĉiam loko estas lasita en ĝi por kantoj kaj dancoj. Ni trovas tipan ekzemplon en dramo de Kalidaso nomita *Urvasi*: tie ĉi, senigita je sia edzino, reĝo fariĝas freneza pro ĉagrenego, kaj la kvara akto estas tute rezervita por priskribo de lia frenezo: ĝi prenas formon de harmoniaj strofoj kantataj de l'reĝo kaj de kadencitaj dancopaŝoj tre precize notitaj sur la libreto.

La malmoderaj emocioj estas evititaj por la rigardantoj, ĉar la emocio malpermesus, ke ili ĝuu la plezuron de rafinita spektaklo. Tial la teorio ordonas, ke neniu mortu sur la scenejo, kaj ke la fino estu ĉiam feliĉa. Sed antaŭ ĉio la poeto sin okupas skribi belajn

lirikajn stancojn. Li multigas la komunajn lokojn¹ : priskribojn de parkoj, de palacoj, de sezonoj, de tagaj horoj, kiuj liveras al li okazon admirigi sian talenton de stilisto.

Nun ĉu restas motivo, por ke ni miru, kiam li obeas tiel senproteste plej severajn regulojn? La reguloj liberigas lin je la malfacilaĵoj de verka konstruado kaj proponas al li rimedon vidigi sian poetecon!

Mi ne volis malgrandigi la valoron de l'hinda teatro, sed montri ĝian esencon. La Hindoj postulis de la dramo tute alian plezuron, ol ni. Ni metu nin ĉe ilia vidopunkto, kaj ni ankaŭ estos ĉarmataj pro plastika beleco de grupoj kaj de dancoj, kaj pro harmonio de kantoj, kaj pro brila poezieco de versoj.

Restas tamen solvota tiu ĉi lasta problemo. La hinda teatro konsistis proksimume el la samaj elementoj, ol la greka komedio en ĝia komenco. Kial ĝi ne sukcesis, kiel en Grekujo, sin koncentrigi sur la malvolvo de individua agado, aŭ, per aliaj vortoj, kial la Hindoj ĉiam ne zorgis la individuon kaj la agadon? La ĉefa kaŭzo de tio kuŝas en la naturo mem de la hinda raso.

La Hindoj ne estas malviglaj. La vivo, diras iliaj verkistoj, havas tri celojn : akiron de riĉeco, kuradon al potenco, aŭ atingon de superĝa feliĉeco per asketismo. Por trafi ilin, necese estas agadi vigle. Kaj oftaj militoj de gentoj kaj de reĝoj unu kontraŭ alia instruas nin, ke amo de bataloj, ke ambicio, resume ke pasioj ekscitas iliajn animojn. Sed, kiel grandaj infanoj, ili obeas la unuajn puŝojn de sia naturo, kaj ilia agado ne estas interna. Kiam pasio vekigās, iline povas reagi kontraŭ ĝi, ili sin lasas konduki de ĝi. Ekzemple, ilia mora kvieteco fariĝis preskaŭ proverba, kaj tamen antaŭ kelkaj dekoj da jaroj, en okazo de l'ribelo de Cipajoj, ili faris eksterordinarajn kruelegaĵojn : instinkto de krueleco tiam vigligis en ili, tiam ankaŭ nek religio, nek longa kutimo de pacienco retenis ilin unu momenton. Principo de ilia faro ne estas en ilia volo : ili estas movataj kaj ne sin movas mem.

Ili ankaŭ ne havas senton de sia personeco. Kiam, tedita de l'mondo, asketo foriras al arbaroj, li havas nur unu deziron : konfuzi sian estaĵon kun tiu de Brahmo. La hinda filozofio krias al ĉiuj, ke homo estas nur malgrandeta parteto de l'naturo, ke li estos alia en estonteco. La universa vivo, kiu animas ĉion, sin montras

1. *Komunaj lokoj*, latine *loci communes*, retorika esprimo montranta ĝeneralajn oratorajn aŭ literaturajn objektojn, kiuj povas utili al ĉiuj temoj.

en multego da estaĵoj; sed nur iliaj tipoj estas reale karakterizaj. Individuo estas nenio. Hinduo malmulte ŝatas sian « mi ». Tiukaŭze oni komprenas, kial li estas en nunaj tempoj potencita de l' « mi » potencema de Angloj.

Kial do Hinduoj dezirus rigardi sur scenejo individuojn, kiuj posedus propran volon kaj energion, se ili imagas nek individuon nek personan energion? Ili volis jenon : ricevi agrablajn sentojn, kiam ili ne aspiris al liberiĝo for de la ekzistado mem.

Iliaj poetoj liveris al ili estetikajn emociojn; ili montris sub ĉiuj formoj la influon de l'naturro kaj de l'okazintaĵoj sur la animojn : ili lerte plenumis sian oficon. Ili estis Hinduoj same, kiel la rigardantoj estis Hinduoj.

CHARLES LAMBERT.

LUDWIG BOLTZMANN

Boltzmann, unu el la plej eminentaj scienculoj de la tuta mondo, ne estas plu inter la vivantoj. Subita morto liberigis lin de dujara terura suferado kaŭzita de malsana nervaro.

Boltzmann naskiĝis la 20 de Marto 1844 en Vieno. Jam en 1869 li fariĝis profesoro de fiziko en la universitato de Graz. Du jarojn poste li estas vokita Vienon, por instrui la matematikon. Revokita Graz'on en 1886 kaj München'on en 1889, li revenis en 1899 Vienon, sian amatan gepatran urbon, kiun li — escepte dum dujara agado en Leipzig — ne forlasis plu ĝis sia tragika morto.

Lia ĉefa viva verko estas la *teorio de la gasoj*, kiun li ellaboris en du lernolibroj kaj multe da apartaj artikoloj.

Originala estas lia uzo de la kalkulo de probabloj por pruvi la ĝustecon de la tiel nomata dua ĉesleĝo de la kalorismo. Tiu leĝo certigas, ke ĉia formo de ia energio iom post iom aliformiĝas en varmon, ĉar okaze de ĉia transiro de ia energio al alia formo fariĝas varmo. Ĉar varmo propravole nur elfluas de pli varma korpo al malpli varma, la fina celo de ĉiuj aliformiĝoj de energioj estas do la temperatura egaligo. Kiam tia stato estos atingita, tiam ĉia movado, ĉia vivo ĉesos. Boltzmann per lia « *probabla-kalkulo* » elmontras, ke la varmeca stato, en kiu ĉia molekulo vibras ne preferante unu aŭ alian direkton, estas ĝia plej natura. Estas do verŝajne, ke la vibra maniero de la korpoj evoluas de nenatura stato al natura. Tre gravaj estas ankaŭ la meritoj de Boltzmann por la teorio, laŭ kiu la elektro kaj la magnetismo nur estas aliaj formoj de la optikaj aferaĵoj. Tiu hipotezo, elpensita de la Anglo Maxwell, estas nun subtenita de Boltzmann per ne refuteblaj pruvoj. En lia kapo la matematika kaj la fizika talento unuiĝis tiel fruktoporte, ke Maxwell eĉ diris : « Boltzmann komprenas mian teorion pli bone ol mi mem ».

Okaze de la esploro de tiaj problemoj la eksperimentisto Boltzmann ankaŭ rikoltis gravan gloron. Li sukcesis konstati simplan rilaton inter la indekso de optika refrakcio kaj la indekso de la dielektrito.

Ne estas eble priparoli tie la tutan verkaron de nia eminentulo, kiu troviĝas en pli ol kvincent publikigaĵoj, ni nur citu, ke li sin okupadis fundamente pri la principoj de la meĥaniko kaj pri la aeronautiko. Dum la lastaj jaroj li ĉiam pli sin interesis pri natura filozofio, ĝin instruante en la Viena universitato kiel posteulo de Ernst Mach, propra kreinto de tiu nova branĉo de la filozofia arbego.

Boltzmann havis ankaŭ poetan senton. Precipe Göthe-on li ŝategis kaj kelkajn el siaj matematikaj verkoj li ornamis per citoj el Faust k. a.. Kiam amikoj trovis stranga la unuigon de diferencialoj kun beletristikaj versoj, li defendis sin, dirante, ke ne estas lia kulpo, ke la granda poeto ĉion diris tiel trafe. Lia instrua talento estis brilega. Ĉiu, kiu eĉ nur unu fojon ĉeestis lian kurson, neniam forgesos lian metodon, kiu klarigis la plej malfacilajn problemojn. Eĉ la plej sekajn partojn de lia abstrakta scienco li sukcesis vivigi per sia entuziasmo kaj — per sia humoro. Sprita kaj humana estis Boltzmann, la ekzamenisto. Anstataŭ gurdigi al la kandidato, la tezojn, lernitajn parkere sed eble sen komprenemo, li klarigis novajn, ofte eĉ ne publikigitajn temojn. Se la kandidato sciis iel sekvi la vortojn de la Majstro, li diplomigis.

Al la ĉiutaga vivo la scienculo ĉiam restis iom fremda, ne kiel la ridindaj « librovermoj », sed kiel bonkora infano, kelkafoje iom kaprica, sed ĉiam plena de boneco.

Lia superhoma laborado por la scienco antaŭtempe detruis la nervaron de tiu forta homo kun larĝa brusto kaj leonsimila kapo. Ni ĝin rimarkis kun doloro; sed kiu suspektis, ke ni lin perdos tiel frue, neatendite? La 5 de Septembro li forlasis tiun mondon, sed al lia fidela lernintaro lia memoro neniam mortos, ĉar, por fini la epilagon laŭ lia kutimo per citato, esperantigita de Zamenhof:

Li estis homo en plej pura senco,
Al li similan ni neniam vidos.

OTTO SIMON.

BIBLIOGRAFIO

« LA REVUO » raportas pri novaj verkoj, nur kiam la Redakcio donace ricevis du ekzemplerojn

Gazetaro. — La antaŭenpuŝado de nia afero, precipe dank' al la sukceso de la Ĝenera Kongreso, naskis novan floradon de nia Gazetaro.

Jen malnovaj gazetoj, iom ŝanceliĝantaj, reviviĝas; jen novaj ĉiuloke ekaperas. Favana signo! Al ĉiuj ni deziras forton kaj... abonantojn! — LA REDAKCIO.

Internacia Scienca Revuo, monata gazeto, jare fr. 7; ĉe la *Internacia Scienca Oficejo*, 8, Rue Bovy-Lysberg, Genève (Svisujo). —

Niaj legantoj scias, ke, dum la dua kongreso de Esperanto en Ĝenevo, principe fondiĝis *Internacia Scienca Asocio Esperantista*. Por faciligi la definitivan organizadon de tiu grava nova Asociacio, Sr René de Saussure, privat-docento ĉe la Ĝeneva Universitato, propramone, kun la konsento de la provizora estraro de la Asociacio, malavare fondis *Internacian Sciencon Oficejon Esperantistan*, kies sidejo estas en Ĝenevo. La fondintoj de tiuj novaj gravaj organizacioj prave opiniis, ke, anstataŭ krei novan organon, plej bone estus, se nia jam trijara *Internacia Scienca Revuo* fariĝus de nun la oficiala organo de la Scienca Oficejo kaj Scienca Asocio. Nia sindona kunbatalanto Sr Fruictier, kiu dum tri jaroj penadis por redakti la gazeton, kaj la firmo Hachette, kiu tiucele malgajnis multan monon, ambaŭ afable konsentis, por la bono de nia afero, transdoni la tutan gazeton al la Scienca Oficejo, al kiu oni de nun devassin turni por ĉio koncernantan ĉu la redaktadon ĉu la abonon de la Scienca Revuo.

Lingvo Internacia, monata gazeto, jare fr. 5, kun aldono fr. 7,50; ĉe *Presa Esperantista Societo*, Paris. —

Nia bonega malnova interesesperantista gazeto « *Lingvo Internacia* » ŝanĝis, okaze de la reorganizado de la Presa Societo, sian redakcion. Sr P. Lengyel, kiu iam tiel sindone subtenis per siaj solaj fortoj nian centran organon, refariĝis Direktoro de la Gazeto, helpita de juna sed jam sperta Esperantisto Sr P. Corret, kiu tiun jaron ricevis la unuan premion en la supera ĝenerala konkurso organizita de la Grupo Pariza. Plie la gazeto refariĝas *monata*, ĝi nun aperos la 15 de ĉiu monato. Al ĝi ni kore deziras novan sukceson kaj longan vivon.

The American Esperanto Journal, oficiala organo de la AMERIKA ESPERANTO ASOCIO; jare \$ 4, fr. 5; ĉe *Secretary of American Esperanto Association*, Boulevard Station, Boston, Mass. —

En nia lasta numero ni jam aludis la fondon de tiu nova propaganda gazeto, kies aperon ni ĝoje salutas, kaj al kiu ni deziras rapidan sukceson. La ĉefredaktoro estas la konata propagandisto Sr John Fogg Trombly, kaj la redaktoro pri novaĵoj estas nia sindona kunlaboranto Edward K. Harvey. Kiel skribis nia Majstro Dr Zamenhof, « Ameriko estas tre grava por Esperanto; kaj la tago, en kiu aperas la unua bona gazeto Esperantista en la plej grava lando de Ameriko, en la Nord-Amerikaj Unuigitaj Ŝtatoj, estas por nia afero grava dato ».

La Pioniro, ĵurnalo Esperanta India, organo de la KOLAR GOLD

FIELD ESPERANTO CLUB; monate : ½ pencoj; sin turni al la *Honora Sekretario de la Klubo*, Marikuppam, Mysore State, South India. —

Tiu nova gazeto en angla kaj esperanta lingvoj eldoniĝas de Julio 1906. Ĝi estas viva pruvo de la disvastiĝo de nia lingvo en *Hindujo*. (Niaj tiaj amikoj preferas la nomon *Indio* anstataŭ *Hindujo*.)

Ĉasopis Ĉeských Esperantů, nova monata gazeto ĉeka-esperantista; ĉefredaktoro : ED. KUHN; jara abono : fr. 3,75; adreso : Praha II — 313 — *Karlovo náměstí*. —

Ni kun ĝojo kaj plezuro aplaŭdas la fondiĝon de tiu nova nacia-esperanta gazeto, redaktita de nia agema, fervora kaj famekonata samideano *Ed Kuhn*. Ju pli multenombraj estos tiaj naciaj propagandiloj, des pli rapide kaj certe diskoniĝos nia lingvo.

Internacia Socia Revuo, monata Esperanta ilustrata gazeto; jara abono : fr. 6; redakcio kaj administracio : 45, rue de Saintonge, Paris. —

Jen nova speciala gazeto, kies celon kaj tendencojn ni sufiĉe bone difinos, dirante, ke ĝi estas ido de la kunveno de *Rujuloj*, okazinta dum la Ĝeneva kongreso. Ĉio, kion oni faros por utiligi nian lingvon en specialaj fakoj, estos bona por la disvastiĝo de nia lingvo. Socia Revuo sin turnas al publiko, kiu, pli ol iu ajn, bezonas internacian interkomprenilon. Ni do esperas, ke ĝi prosperos.

Gazeto matematika internacia. — S^o F. I. VAES, Mathenesserlaan, 290, Rotterdam, intencas fondi internacian monatan gazeton *Matematikan*, kies jara abonkosto estos

maksimume fr. 12,50. Tiu entrepreno estas vere laŭdinda kaj helpinda, kaj ĉiuj matematikistoj-Esperantistoj nepre devus subteni tiun provon.

Proverbaro Esperanta, aldono al la verko *Frazeologio rusa-pola-franca-germana* de M. F. ZAMENHOF. Kajero III, 8-paĝa (21-28); prezo : 20 kopekoj (fr. 0,50). Varsovio.

Eliris la tria kajero de la tre interesa « *Frazeologio* » enhavanta paralele komparitajn proverbojn en la lingvoj rusa, pola, franca kaj germana; samtempe eliris ankaŭ la 3^a kajero de la « *Proverbaro Esperanta* » enhavanta la supre ditajn proverbojn en la lingvo Esperanto.

La « *Proverbaro* » de M. F. Zamenhof estas bonege prilaborita kolekto da proverboj en Esperanto, kiu tre multe gajnas ankoraŭ de tio, ke ĝi estas aranĝita paralele kun la proverboj de kvar naturaj lingvoj, kio donas al ĉiu uzanto la eblon facile trovi la esperantan formon por ĉiu el la proverboj de la ditaj kvar lingvoj. La grandan signifon de proverboj ĉiu komprenas tre bone; donante en mallonga, agrabla, oportune uzebla kaj facile memorebla formo diversajn regulojn de « *sageco de l' vivo* », la proverboj prezentas tre gravan parton de ĉiu lingvo.

En ĉiu lingvo ili estas la rezultato de multaj jarcentoj da nacia vivo; en Esperanto ili ankoraŭ ne ekzistas, ĉar la historio de Esperanto estas ankoraŭ tre mallonga. Tial M. F. Zamenhof faras tre gravan servon al Esperanto, donante al ni en nia lingvo diversajn sentencojn prilaboritajn tiamaniere, ke ili ricevis la karakteron de efektivaj proverboj popolaj, kaj dank' al la tre eleganta kaj tre oportuna formo

povas bonege anstataŭi la proverbojn de aliaj lingvoj kaj servi al la ornamado kaj vivigado de nia parolo. Ni varmege rekomendas tiun ĉi tre interesan verkon al ĉiuj amikoj de Esperanto. Por doni al la legantoj kelkan ideon pri la karaktero de la preparolitaj proverboj, ni citos tie ĉi ekzemple kelkajn el ili. — « Neleĝe akirita ne estas profitita. » — « Ne venas rato mem al la kato. » — « Ne povas ĉiu homo estis Pap' en Romo. » — « Ne riproĉu spegulon, se ĝi montras nigulon. » — « Al protekto kaj forto helpas la sorto. » — « Por Paŭlo sperto, por Petro averto. » — « Tablon ornamas ne tuko, sed kuko. » — « Kion Parizo aplaŭdas, Berlino mallaŭdas. » — « Kaldrono ridas pri pota kaj mem estas kota. » — « Edzino pli elverŝas per funelo, ol edzo enverŝas per sitelo. »

Le Congrès espérantiste de Genève, franca artikolo de S^o E. BOIRAC, el la *Revue Pédagogique*. 1 broŝ. 14-paĝa; ĉe Ch. Delagrave, Paris; aĉetebla ĉe la *Centra Esperantista oficejo*, Paris; prezo : fr. 0,40.

La *Revue Pédagogique* estas unu el la plej gravaj pedagogiaj gazetoj de Francujo. Artikolo pri nia lingvo en tia Revuo estas do grava propaganda fakto, kaj neniuj pli bone ol S^o Rektoro Boirac, povis ĝin verki. Ni tre rekomendas ĝian legadon.

Aparte citinda estas la parto, kie la aŭtoro montras la senhonestecon de niaj atakantoj, kiuj unue pretendas, ke lingvo povas nur ekzisti se ĝi estas literaturema, kaj ke sekve, ĉar vera literaturo ne povas ekzisti en lingvo artefarita, tia lingvo meritas nenian atenton, kaj kiuj poste, kiam ili konstatas la naskiĝantan sukceson de Esperanto, ĝin kontraŭbatalas pro timo, ke, fariĝonte iam literatura, ĝi neniigos ĉiujn naciajn literaturojn!

Bildaroj, tradukitaj en Esperanton de S^{roj} DUCOMMUN, ROBERT kaj DUCHIN. Aĉeteblaj ĉe la firmo *Hachette et Ce* kaj ĝiaj korespondantoj. (*Vidu la anoncon sur la lasta paĝo de la kovrilo.*)

Nia literaturo por infanoj bedaŭrinde, ĝis nun estas ankoraŭ malriĉa. Ĉiu paŝo en tiu ĉi direkto estas tre dezirinda, kaj ni kun plezuro aplaŭdas la ideon de S^{ro} Ducommun traduki kolekton da ilustritaj rakontoj. Bela eldono en la formo de riĉe pentritaj folioj sendube interesos niajn junajn legantojn, kiuj trovos en ĝi ne sole amuzajon, sed ankaŭ morinstruajn fabletojn kaj mallongajn fabeletojn. Ni esperas, ke tiu ĉi kolekto ne estos la unua kaj la lasta tiuspeca eldonaĵo, kaj ke niaj samideanoj ekuzos la bonan okazon por esperantistigi siajn infanojn.

KRONIKO

Letero de la Trio al la Legantoj de la « Revuo ». — *La Trio por la Tria* deziras korege danki ĉiujn Legantojn de LA REVUO, kiuj tiel afable sendis poŝtkartojn, laŭ la peto presita en la lasta numero.

Sufiĉe da kartoj jam alvenis por certigi, ke *la Tria* estos kongreso vere internacia, kaj ilia granda nombro estas tre kuraĝiga antaŭsigno pri la fina rezultato.

La Tria faris viziton al Parizo Kristnaske, kiu estis tre plezurplena kaj fruktoporta intervidiĝo. Ni jam verkis raporton pri tiu vizito en la *Brita Esperantisto*, kaj nur tie ĉi traktos pri la financaj aranĝoj efektivigitaj.

Estas interkonsentite, ke, de nun, la nacio, kiu organizas la Kongreson garantias la solidarecon de la entrepreno. Se profito estos la rezultato, ĝi estos dividata en tri partojn, unu apartenos al la nacia grupo organizinte la kongreson, alia al la Centra Oficejo por repagi al ĝi iom de la mono perdita ĉe la Unua kaj Dua Kongresoj, kaj la lasta parto al la Centra Oficejo por starigi Kongresan Kason, kiu povos helpi la organizon de Kongreso en lando malriĉa.

Tiel ĉiuj Esperantistoj scios, ke, helpante la Kongreson per ilia ĉeesto, ili tre helpas ankaŭ estontajn Kongresojn kaj nacian propagandon.

Muzikaj poŝtkartoj, surhavantaj kantojn ĥore kantotajn jam estas eldonitaj, kaj kostas 1 frankon po dudek kvin. Sciigoj pri la datoj de *la Tria* estas presitaj sur la antaŭa flanko, kaj, dissendante ilin al amikoj, Esperantistoj tre helpas nian reklamadon.

Inter la teatraĵoj, kiujn ni intencas ludigi estas tre humora komedieto : *Box kaj Cox* (Bokso kaj

Kokso) tre fama Angla ludo. *La Tria* eldonigis tiun ĉi verkon (kosto : 70 centimoj, afrankite) kaj varme rekomendas ĝin por grupa kaj familia ludado. Nur tri rolojn kaj unu akton ĝi enhavas. Ĉiujn profitojn de ĝia vendo oni donos al la Kongresa Kaso, kaj amiko garantiis kontraŭ ia ajn perdo; tiamaniere la entrepreno eldoni libron povos nek malplenigi nian kason, nek elĉerpi la garantiitan monon, sed nepre enportos profiton.

Kun plezuro ni povas raporti, ke ĉiuj aranĝoj progresas bone.

Monsinjoro Kanoniko Christopher Scott, de la Katolika preĝejo ĉe Kembrig' afable konsentis, ke ni organizu meson dimanĉon Aŭgusto 11, kaj Pastro W. Cunningham D.D. de la Universitata Preĝejo Great St-Mary's ankaŭ faris samon. Pastro J.-C. Rust estas la prezidanto de la Angla eklezia komitato. Ni jam ricevis multajn tre ĉarmajn Esperantigitajn himnojn, laŭ bonekonataj melodioj. Tiujn ĉi ni intencas kanti ĉe la diritaj Diservoj....

Pro tio, ke inter la Ĝenevaj Kongresanoj troviĝis granda aro da vegetarianoj, ni aranĝis, ke la tre konata Eustace Miles M. A. (*Cantab*) organizu senviandan restoracion dum la kongresa semajno ĉe Kembrig'.

En Marto ni intencas fari gravajn anoncojn pri la kosto de Kongresaj biletoj kaj loĝado. Estas jam tro frue hodiaŭ fari tion ĉi, sed amikoj povas « havi fidon ». La kosto ne estos tre granda. Ju pli da Esperantistoj sendos al ni poŝtkartojn, des pli malgranda estos la kongresa bileto.

Triano Pollen nun vojaĝas en Egiptujo, kie li faras gravan propagandon.

Vojaĝante tien, li paroladis antaŭ

T. R. H. la duko kaj dukino de Connaught, kaj ĝuis tre kuragigan akcepton.

Ni tre bedaŭras sciigi al la Esperantistaro, ke, pro la morto de Sir Michael Foster K.C.B. F.R.S. k.t.p., la mondo ne nur perdas gravan scienculon, sed ankaŭ bonan amikon de nia Afero. Li estis Honora Prezidanto de la *Kembriĝa Universitato kaj urba Esperanta Societo*, kaj lia foresto estos granda manko en la Esperanta movado. —
LA TRIO POR LA TRIA.

Korekto. — D^{ro} Leono Zamenhof sciigas nin, ke eraro enŝovigis en lia versaĵo « La lastaj horoj » publikigita en la 5^a n^o de la *Revuo*. Anstataŭ :

Ni jam en milopa kuniĝo
oni devas legi :

Ni en miliona kuniĝo.

Oni facile komprenos la signifon de tiu ŝanĝo. Ni ja estis pli ol mil en Ĝenevo; nia amiko do esperas, ke ni estos miliono en Cambridge. —
LA REDAKCIO.

Esperanto ĉe la Regnestroj. — La angla gazeto *Daily Mail* de l' 3 de Januaro sciigas, ke nia samideano S^{ro} D^{ro} O'Connor ricevis, kiel « Christmas card », leteron de l' privata sekretario de la Reĝo de Anglujo, dankante lin pro la sendo de liaj esperantaj verkoj al Lia Reĝa Moŝto Eduardo VII kaj sendante al li la gratulojn de la Reĝo, kiu deziras grandan sukceson al lia agado.

Jen grava kaj interesa fakto en la tempo, kiam Granda Britujo preparas nian proksiman kongreson.

Ni jam de diversaj flankoj eksciis, ke kelkaj regnestroj favoras Esperanton. Ni tre deziras scii ĝuste, kio estas en tio vera.

Kelkaj francaj gazetoj anoncis, ke Lia gracia Reĝina Moŝto Eŭgenia de Hispanujo lernas fervore Esperanton, kaj provas Esperantistigisian reĝan edzon Alfonson XIII.

Kontraŭe hispana gazeto pretendas, ke Esperanto estas diligente studata en la Kortego de la Reĝo de Anglujo.

Kanada gazeto anoncas, ke la juna Norvega reĝido, princo Olaf, jam tre bone paroletas Esperanton.

Fine aliaj diras, ke Georgo I, Reĝo de Grekujo, ankaŭ fariĝis fervora partiano de nia lingvo.

Ĉu kelkaj el niaj legantoj povus pli precize diri al ni, kio estas vera kaj kio malvera en tiuj tre interesaj sed dubindaj informoj? — C. B.

El Francujo. — La *Delegacio por elekto de helpa lingvo internacia* fondita de niaj amikoj S^{oj} Leau kaj Couturat revigligis post ŝajna ripoztempo. Per cirkuleroj ĉien senditaj, ĝi alvokas novajn aliĝojn de Societoj.

Ju pli multenombraj estos la subskribintaj Societoj, des pli ni ĝojos; ĉar tio estos nediskutebla pruvo de la progresoj de nia ideo.

Sed oni diras plie, ke la *Delegacio*, aŭ almenaŭ ĝiaj sekretarioj-fondintoj, intencas tuj prezenti la aferon al la juĝo de la internacia akademiaro. Tiu lasta kredeble rifuzos ludi tiun rolon. Tion antaŭsupozante S^{oj} Leau kaj Couturat volas, sen plua atendo, ke la Deleĝitaro, el kiu konsistas la Delegacio, tuj elektu mem la lingvon.

Ĉu tio ne estas antaŭtempa danĝera paŝo? Ĉu vere la demando estas nun tiel solvebla? Ĉu la 250 Societoj, kiuj aliĝis, prezentas sufiĉan aŭtoritaton kompare kun la centmiloj da Societoj nun ekzistantaj en la mondo?

Kaj, kiam la deleĝitaro estos

elektinta ian lingvon, kian povon ĝi havos por trudi sian decidon? Kiu estos la ĝendarmo, kiu enkatenigos la kontraŭstarantojn?

Fine, ĉu nia Esperantista malrapida sed *certa* propagando ne estas pli bona?

Kiam la *popoloj* mem volos alpreni nian lingvon, tiam la afero estos finita, kaj nenia homa potenco povos plu malhelpi la *ekziston* de la internacia lingvo. Ni do antaŭ ĉio klopodu, ne por kolekti vanajn *promesojn*, sed por varbi multajn novajn *adeptojn*.

Homon post homo, nacion post nacio ni almitul! Ni pruvu nian *ekziston*, ni montru al la mondo *faktojn* kaj ankoraŭ *faktojn*. Kaj ni rajtas pretendi, ke, se la Delegacio ne povus montri la faktojn pruvitajn de la Esperantistoj, se ĝi ne povus sin apogi sur Esperanto, ĝi ne estos kolektinta dek subskribojn.

Ĝi daŭrigu sian utilegan rolon de *kolektanto de subskriboj* por nia ideo, sed ĝi, almenaŭ nuntempe, haltu tie. La Cambridge'a kongreso milfoje pli efikos por la disvastigo de la ideo, ol unu decido de l' nuna malforta Delegacio, kiu cetere laŭ sia nuna stato certe elektus *Esperanton*, sed povus naski danĝerajn diskutojn pri *reformoj*! — CARLO BOURLET.

El Hispanujo. — Oni aljuĝis tiun ĉi jaron la Nobel'an premion al du eminentaj profesoroj de Histologio: la itala *Golgi*, el la Pavia Universitato, kaj la hispana *Ramón y Cajal*, el la Madrida. La nomo de Ramón y Cajal estas tre famkonata en Eŭropo. En la scienco, kiu priskribas kaj analizas la organismajn histojn, li atingis tian eminentecon, kiel Durek, Barlow, k. a.. La personeco de Ramón y Cajal estas karakterizita per obstina senĉesa laborado. Krom

la verkoj *Lernolibro de normala histologio kaj mikrografia tekniko*; *Lernolibro de ĝenerala anatomio patologia*; *Elementoj de normala histologio*, kaj aliaj, li skribis 161 monografiojn, el kiuj kelkaj estas plej gravaj por la disvastigo de la medicina scienco. Li ankaŭ per amuza stilo verkis *Memorskribojn* pri sia vivado. La hispanaj studentoj projektas grandajn festojn por honori la triumfon de sia profesoro Ramón y Cajal.

El Italujo. — Grandan ĝojon alportis al la tuta italanaro la sciigo, ke al Profesoro Giosuè Carducci (Ĝosuè Karduĉi) estis aljuĝita la Nobel'a premio por literaturo. Kvankam ne ĉiuj Italoj havas politikajn kaj filozofiajn ideojn kiel la premiita verkisto, tamen ĉiuj pensas unuidee, ke li estas la pli granda poeto de la nuna itala literaturo. Li estas jam sepdek-dujara, kaj la Nobel'a sumo helpos lin toleri la malfortan maljunaĝon. Ĉar li ne havas heredontojn, la reĝina vidvino Margarita aĉetis la domon, kie li naskiĝis, kaj ĝin donacis al la nacio, por ke ĝi estu nacia monumento. Carducci komencis skribi sub la pseŭdonimo « Enotrio Romano »; kaj ne nur li estas glora poeto, sed ankaŭ verkis belegajn prozaĵojn. Li estis la unua, kiu enkondukis en la italan poezion la klasikan latinan versmetron; tio bone sukcesis. De la jaro 1860 li estas profesoro ĉe la Bologna'a universitato.

— La 10 de Januaro okazis granda akademia kunveno en Romo, okaze de la 50^a datreveno de l'unua meso de l'Kardinalo Gotti, Prefekto de « Propaganda Fide ». Oni deklamis prozaĵojn kaj versaĵojn verkitaĵojn en 32 diversaj lingvoj; inter ili estis ankaŭ poeziaĵo esperanta, kies de-

klamadon oni grandege aplaudis. Ĉeestis inter la gravega aŭdantaro multaj fremdlandaj diplomatoj.

— La Akademio de l' Arkadanoj, aŭ, pli mallonge, *L'Arcadia*, afable akceptis Esperanton. Serion da paroladoj pri tiu ĉi lingvo ĝi fondis en siaj ĉiutagaj kunvenoj kaj praktikan kurson ĉiusemajnan. — Tiu akademio estas fondita la jaron 1690 por haltigi la tiaman malbelegan literaturan guston, kaj por rekonduki ĝin al la klasika simpleco de l' ŝafista poezio : tial oni aranĝis ĝin kiel respublikon de ŝafistoj. Kvankam *L'Arcadia* sukcesis havi grandegan influon, kaj tiel atingi sian celon, tamen ankaŭ ĝi eraris, montrante poezian manieron malveran kaj afektatan. Sed, dum la lasta tempo, ĝi reeniris la bonan vojon, kaj nun ĝi estas sendube unu el la plej gravaj akademioj literaturaj en Italando. — L. G.

El Polujo. — Pro la politika stato de Polujo la Komitato ne povis aranĝi kunvenojn de la societanoj dum la 9 unuaj monatoj de l' jaro. Unuafoje la societanoj kunvenis en la fino de Oktobro, kaj, ĉar ĝis la fino de l' jaro restis nur 2 monatoj, oni decidis prokrasti ĝis Januaro 1907 la elekton de nova komitato kaj rajtigis la antaŭan administri ĝis tiu dato la aferojn de la Societo.

En Oktobro, Novembro kaj Decembro estis aranĝitaj 4 ĝeneralaj kunvenoj; jen la ĉefaj decidoj : 1^e oni elektis novan kunvenejon (en la domo de Teknika Societo) Wodzimierska N. 3; 2^e oni elektis « Pola'n Esperantisto'n » eldonatan en Leopolo, kiel oficialan organon de Varsovia Societo Esperantista, decidis aboni ĝin por ĉiuj membroj kaj pagi la abonojn el la kaso de

la Societo; 3^e oni malgrandigis la kotizaĵojn (4 rubloj jare anstataŭ 9), nuligis la ŝuldojn por la kotizaĵoj ĝis Oktobro 1906 kaj liberigis de la membra pago la edzinojn de la societanoj — la geedzoj ricevados nur unu ekzempleron de « Pola Esperantisto »; 4^e oni decidis reorganizi la Societon, kiu nun ekzistas kiel filio de la Peterburga « Espero » kaj ne havas rajton fondi filiojn; la taskon ricevi registaran konfirmon por memstara societo oni komisiis al la Komitato.

La ĝeneralaj kunvenoj konsistis el 3 partoj. En la unua oni faris pole kursojn por komencantoj (instruantoj : S^{roj} Belmont, Grabowski kaj Zakrzewski). En la dua parto estis parte pole, parte esperante raportataj, diskutataj kaj decidataj la aferoj de l' Societo (protokoloj de la sekretario, raportoj de la prezidanto, akcepto de novaj membroj kaj enskribo de kandidatoj, proponoj de societanoj). En la tria parto, ekskluzive esperanta, oni legis raportojn originale verkitajn kaj literaturafajojn prozajn kaj poeziajn, parte tradukitajn, parte originalajn (partoprenis : S^{roj} Belmont, Brzostowski, Czarnowski, Grabowski, Kabe, Krukowski, Reyh, Róbin, Leono Zamenhof).

En Oktobro la Societo havis 66 membrojn : 64 efektivajn kaj 2 honorajn, en la fino de l' jaro 112 membrojn : 109 efektivajn kaj 3 honorajn (S^{ino} Klara Zamenhof, S^{ro} Alfred Michaux, S^{ro} Marko Zamenhof). 4 membroj de la Societo partoprenis en la Ĝeneva kongreso, por kies arango Varsovia Societo Esperantista oferis 100 frankojn. — RAPORTO DE L'KOMITATO DE VARSOVIA SOCIETO ESPERANTISTA.

Le gérant : CH. SCHIFFER.

LA RABISTOJ

Dramo

DE

FREDERIKO SCHILLER

(*Ŝiller.*)

PERSONOJ

MAKSIMILIANO, grafo de Moor.

KAROLO }
FRANCISKO } liaj filoj.

AMALIO VON EDELREICH (= fon Edelrajh).

SPIEGELBERG (= Spigelberg)

SCHWEIZER (= Ŝvajcer)

GRIMM

RAZMANN (= Racman)

SCHUFTERLE (= Ŝufterle)

ROLLER

KOSINSKY (= Kosinski)

SCHWARZ (= Ŝvarc)

HERMANN, bastardo de nobelo.

DANIELO, servisto de la grafo de Moor.

MOSEK (= Mozer), pastro.

Patro-monaho.

Bando da rabistoj.

Flankaj personoj.

} libervivuloj, poste rabistoj.

La loko de agado estas Germanujo. La tempo — proksimume du jaroj.

AKTO UNUA

SCENO UNUA

Frankujo. Salono en la kastelo de Moor.

FRANCISKO. La MALJUNA MOOR.

FRANCISKO. — Sed ĉu vi sentas vin sana? Vi estas tiel pala.

MALJUNA MOOR. — Tute sana, mia filo, — kion vi havis, por diri al mi?

FRANCISKO. — La poŝto venis — letero de nia korespondanto en Lepsiko....

MALJUNA MOOR, *vivece*. — Sciigoj pri mia filo Karolo?

FRANCISKO. — Hm! Hm!... Tiel estas. Sed mi timas.... Mi ne scias... ĉu mi... pro via sano.... Ĉu vi efektive sentas vin tute sana?

MALJUNA MOOR. — Kiel fiŝo en akvo! Pri mia filo li skribas? Kion signifas tiu ĉi via zorgado? Vi demandis min du fojojn.

FRANCISKO. — Se vi estas malsana, se vi havas nur la plej malgrandan antaŭsenton fariĝi tia, tiam lasu min, — mi parolos al vi en tempo pli oportuna. (*Duone al si mem.*) Tiu ĉi novaĵo ne estas por malfortika korpo.

MALJUNA MOOR. — Dio! Dio! Kion mi aŭdos?

FRANCISKO. — Lasu min antaŭe iri flanken kaj verŝi larmon de kompato pro mia perdita frato.... Mi devus silenti eterne, ĉar li estas via filo; mi devus por eterne kaŝi lian malhonoron, ĉar li estas mia frato. Sed obei vin estas mia unua, malĝoja devo, — tial pardonu min.

MALJUNA MOOR. — Ho, Karolo, Karolo! Se vi sciis, kiel via konduto turmentegas la koron de la patro! Kiel unu sola ĝoja sciigo pri vi aldonus al mia vivo dek jarojn, farus min junulo, — dum nun ĉiu sciigo, ho ve, alproksimigas min per unu paŝo al la tombo!

FRANCISKO. — Se ĝi estas tiel, maljuna homo, tiam adiaŭ, — ni ĉiuj ankoraŭ hodiaŭ elŝirus al ni la harojn super via ĉerko.

MALJUNA MOOR. — Restu! Mi devas ankoraŭ fari nur la malgrandan, mallongan paŝon.... Lasu al li lian liberecon! (*Sidiĝas.*) La pekoj de liaj patroj estas punataj en la tria kaj kvara generacio, — lasu lin fini.

FRANCISKO, *elprenas la leteron el la poŝto*. — Vi konas nian korespondanton! Vidu! La fingron de mia dekstra mano mi donus, ke mi povu diri, ke li estas mensoganto, nigra venena mensoganto.... Kolektu viajn fortojn! Pardonu min, ke mi ne lasas vin mem legi la leteron: vi ne ĉion devas aŭdi.

MALJUNA MOOR. — Ĉion, ĉion, mia filo! vi liberigos min de lambastono.

FRANCISKO, *legas*. — « Lepsiko, 1 de Majo. — Se min ne ligus nerompebla promeso ne kaŝi antaŭ vi eĉ la plej malgrandan, kion mi povas eksci pri la sorto de via frato, plej kara amiko, neniam mia senkulpa plumo fariĝus tirano kontraŭ vi. El cent leteroj de mi povas kompreni, kiel tiaspecaj sciigoj kredeble traboras vian

fratan koron; ŝajnas al mi, kvazaŭ mi jam vidas vin, kiel vi pro la sentaŭga, pro la abomeninda.... » (*La maljuna Moor kovras sian vizagon.*) Vidu, patro, mi legas al vi nur la plej delikatan — « pro la abomeninda verŝas milojn da larmoj »; ha, ili fluis, verŝiĝis torente de tiu ĉi kompatema vango.... « Ŝajnas al mi, kvazaŭ mi jam vidas vian maljunan, pian patron mortpale.... » Jesuo, Mario! Vi jam estas tia, ankoraŭ antaŭ ol vi scias la plej malmulton!

MALJUNA MOOR. — Pluen, pluen!

FRANCISKO. — « Mortpale refalanta en sian seĝon kaj malbenanta la tagon, en kiu la unuan fojon estis balbutita al li la vorto « patro ». Oni ne ĉion povis malkaŝi al mi, kaj el tiu malmulto, kiun mi scias, vi ekscios nur malmulte. Ŝajnas, ke via frato plenigis nun la mezuron de sia malhonoro; mi almenaŭ konas nenion super tio, kion li efektive atingis, se lia genio ne superas en tio ĉi mian. Hieraŭ noktomeze, farinte antaŭe kvardek mil dukatojn da ŝuldoj » — bela poŝmondo, mia patro — « malvirgiginte la filinon de riĉa bankiero ĉi tie kaj morte vundinte en duelo ŝian amanton, bravan junulon, li decidis forkuri de la justeco kune kun sep aliaj, kiujn li entiris en sian malĉastan vivon. » — Patro, pro Dio! Patro, kio fariĝas al vi?

MALJUNA MOOR. — Estas sufiĉe. Ĉesu, mia filo!

FRANCISKO. — Mi vin indulgas.... « Oni sendis post li kaptordonajn leterojn, la ofenditoj laŭte krias pri kontentigo, prezo estas anoncita por lia kapo, — la nomo Moor.... » Ne, miaj malfeliĉaj lipoj neniam mortigu patron! (*Li disŝiras la leteron.*) Ne kredu ĝin, patro, ne kredu al li eĉ unu silabon!

MALJUNA MOOR, *ploras maldolĉe*. — Mia nomo! Mia honesta nomo!

FRANCISKO, *ĵetas sin al li sur la kolon*. — Malnobla, trioble malnobla Karolo! Ĉu mi tion ĉi ne antaŭvidis, kiam li, estante ankoraŭ knabo, tiel trenadis sin post la knabinoj, peladis sin kun strataj buboj kaj kanajla kamaradaro sur herbejoj kaj montoj, forkuradis de la preĝejo, kiel krimulo kuras de malliberejo, kaj la pfenigojn, kiujn li elturmentadis de vi, li ĵetadis en la ĉapelon al la unua renkontita almozulo, dum ni en la domo edifadis nin per piaj preĝoj kaj sanktaj prediklibroj? Ĉu mi tion ĉi ne antaŭvidis, kiam la aventurojn de Julio Cezaro kaj Aleksandro la Granda kaj aliaj mallumegaj idolistoj li legadis pli volonte, ol la historion de la pentofarema Tobio? Cent fojojn mi tion ĉi antaŭdiris al vi, ĉar mia amo al li estis ĉiam en la limoj de la infana devo, — ke la junulo

ankoraŭ nin ĉiujn ĵetos en mizeron kaj honton! Ho, se li ne portus la nomon de Moor! Se mia koro ne batus por li tiel varme! La malpia amo, kiun mi ne povas ekstermi, iam ankoraŭ plendos kontraŭ mi antaŭ la juĝa seĝo de Dio.

MALJUNA MOOR. -- Ho, miaj esperoj! miaj oraj revoj!

FRANCISKO. — Tion ĉi mi bone scias. Ĝuste pri tio mi ja ĵus parolis. La fajra spirito, kiu flamas en la bubo, vi ĉiam diradis, kiu faras lin tiel sentema por ĉiu carmo de grandeco kaj beleco, — tiu ĉi malkaŝemeco, kiu spegulas lian animon en lia okulo, — tiu ĉi moleco de la sentoj, kiu lin ĉe ĉiu sufero fandigas en plorantan simpation, — tiu ĉi vira kuraĝeco, kiu pelas lin sur la pinton de centjaraj kverkoj kaj kurigas lin trans fosojn kaj palisarojn kaj malkvietajn riverojn, — tiu ĉi infana gloramo, tiu ĉi nevenkebla obstineco kaj ĉiuj ĉi tiuj belaj brilaj virtoj, kiuj ĝermis en la paĉja fileto, faros el li iam varman amikon por amiko, bonegan regnanon, heroon, grandan, grandan homon. — Nun vi ĝin vidas, patro! La fajra spirito disvolviĝis, dislarĝiĝis, belegajn fruktojn ĝi alportis. Vidu tiun ĉi malkaŝemecon, kiel bele ĝi aliformiĝis en arrogantcon! Vidu tiun ĉi molecon, kiel droloteme ĝi kolombumas por koketulinaj, kiel sentema ĝi estas por la ĉarmoj de ia Frino! Vidu tiun ĉi fajran genion, kiel ĝi en ses jaroj tiel pure forbruligis la oleon de lia vivo, ke li, ankoraŭ vivante, vagas kiel fantomo, kaj jen venas la homoj kaj estas tiel senhontaj kaj diras: « c'est l'amour qui a fait ça! » Ha! vidu do tiun ĉi kuraĝan entrepreneman kapon, kiel ĝi forĝas kaj plenumas planojn, antaŭ kiuj la herooj de ia Cartouche kaj Howard tute malaperas! Kaj kiam ankoraŭ tiuj ĉi belegaj ĝerموj kreskos ĝis plena matureco, — ĉar kion perfektan oni povas atendi de tia delikata aĝo? — Eble, patro, vi ĝisvivos ankoraŭ la ĝojon vidi lin antaŭ la fronto de ia militistaro, kiu postenas en la sankta silento de la arbaroj kaj al la laca migranto faciligas lian vojaĝon per duono de lia ŝarĝo, — eble vi povos ankoraŭ, antaŭ ol vi iros en la tombon, fari pilgrimadon al lia monumento, kiun li estos stariginta al si inter la ĉielo kaj la tero, — eble... ho, patro, patro, patro! Serĉu al vi novan nomon, ĉar alie per la fingroj montrados vin butikistoj kaj strataj buboj, kiuj vidis la portreton de sinjoro via filo sur la Lepsika foirejo.

MALJUNA MOOR. — Kaj vi ankaŭ, mia Francisko, vi ankaŭ? Ho, miaj infanoj! kiel ili celas al mia koro!

FRANCISKO. — Vi vidas, mi ankaŭ povas esti sprita, sed mia sprito estas piko de skorpiono. Kaj poste restas la seka homo proza, la mal-

varma, ligna Francisko, aŭ kiel ili alie estas nomataj tiuj titoloj, kiujn inspiradis al vi la kontrasto inter li kaj mi, kiam li sidis sur viaj genuoj aŭ pinĉis al vi la vangojn, — tiu iam mortos inter siaj limaj ŝtonoj kaj putros kaj estos forgesita, dum la gloro de tiu ĉi universala kapo flugados de unu poluso ĝis alia. Ha! per kunmetitaj manoj dankas vin, ho ĉielo, la malvarma, seka, ligna Francisko por tio, ke li ne estas kiel ĉi tiu!

MALJUNA MOOR. — Pardonu min, mia infano; ne koleru patron, kiu trovas sin trompita en siaj esperoj. Dio, kiu per Karolo sendas al mi larmojn, per vi, mia Francisko, ilin viŝos el miaj okuloj.

FRANCISKO. — Jes, patro, li viŝos ilin el viaj okuloj. Via Francisko donos sian vivon, por plilongigi vian. Via vivo estas la orakolo, kun kiu mi antaŭ ĉio konsiliĝas pri ĉio, kion mi volas fari, — la spegulo, tra kiu mi ĉion rigardas; neniam devo estas por mi tiel sankta, ke mi ne estus preta ĝin rompi, se la afero koncernas vian karegan vivon. Ĉu vi kredas al mi?

MALJUNA MOOR. — Vi havas ankoraŭ grandajn devojn sur vi, mia filo. Dio vin benu por tio, kio vi por mi estis kaj estos!

FRANCISKO. — Nun diru do al mi, — se vi ne estus devigata nomi tiun filon via, vi ne estus feliĉa homo?

MALJUNA MOOR. — Silentu! ho, silentu! kiam la akuŝistino lin alportis al mi, mi levis lin al la ĉielo kaj ekkriis: « ĉu mi ne estas feliĉa homo? »

FRANCISKO. — Tion vi diris. Nun vi tion ĉi trovis? Vi envias la plej senvaloran el viaj kampuloj, ke li ne estas patro al tiu, — vi havas malĝojon dum vi havas tiun filon. Tiu ĉi malĝojo kreskos kun Karolo, tiu ĉi malĝojo subfosos vian vivon.

MALJUNA MOOR. — Ho! ĝi faris el mi okdekjaran homon.

FRANCISKO. — Nu, sekve, — se vi rifuziĝus tiun filon?

MALJUNA MOOR. — Francisko! Francisko! Kion vi diras?

FRANCISKO. — Ĉu ne la amo al li faras al vi la tutan malĝojon? Sen tiu ĉi amo li por vi ne ekzistas. Sen tiu ĉi puninda, kondamninda amo li mortis por vi, li neniam naskiĝis por vi. Ne karno kaj sango, sed la koro faras nin patroj kaj filoj. Ne amu lin plu, tiam tiu ĉi degeneraĵo ne estos ankaŭ plu via filo, se li eĉ estus eltranĉita el via karno. Li estis ĝis nun la pupilo de via okulo; sed se turmentas vin via okulo, diras la Sankta Skribo, tiam elŝiru ĝin. Pli bone estas iri unuokula en la ĉielon, ol duokula en la inferon. Pli bone estas iri seninfana en la ĉielon, ol se ambaŭ, la patro kaj la filo, iras en la inferon. Tiel parolas Dio.

MALJUNA MOOR. — Vi volas, ke mi malbenu mian filon?

FRANCISKO. — Ne, ne! Vian filon vi ne malbenu. Kion vi nomas via filo? Tiun, al kiu vi donis la vivon, kvankam li faras ĉiujn eblajn penojn, por mallongigi la vian?

MALJUNA MOOR. — Ho, ĝi estas tro vera! Ĝi estas juĝo kontraŭ mi. Dio ĝin ordonis al li!

FRANCISKO. — Ĉu vi vidas, kiel infankore via amata infano agas kontraŭ vi? Per via patra kunsentado li sufokas vin, li mortigas vin per via amo, li eĉ vian patran koron mem subaĉetis, por fari finon al via vivo. Kiam vi fine plu ne estos, tiam li estos mastro de viaj havoj, reĝo de siaj inklinoj. La digo estos for, kaj la torento de liaj deziroj povos pli libere fluegi. Imagu do vin sur lia loko! Kiel ofte li devas deziri, ke la patro iru en la teron, kiel ofte li devas tion ĉi deziri pri la frato, kiuj en la fluado de liaj ekscesoĵtiel senkompate maloportunigas al li la vojon? Sed ĉu tio ĉi estas amo por amo? Ĉu tio ĉi estas infana dankemeco por patra malsevereco, se por la volupta plezuro de unu minuto li oferas dek jarojn de via vivo? Se la gloron de siaj patroj, kiu jam en la daŭro de sep jarcentoj konserviĝis senmakula, li en volupta minuto metas sur la karton? Ĉu tion ĉi vi nomas via filo? Respondu: ĉu tion ĉi vi nomas via filo?

MALJUNA MOOR. — Neamanta infano, ho ve! sed tamen mia infano! tamen mia infano!

FRANCISKO. — Ĉarmega, dolĉa infano, kies konstanta penado estas ne havi plu patron. Ho, se vi tion ĉi komprenus! Se la skvamoj defalus de viaj okuloj! Sed via malsevereco devas fortikigi lin en liaj diboĉaĵoj, via helpado devas ilin pravigi. Estas vero, ke vi deŝargos la malbenon de lia kapo; sur vin, patro, sur vin falos la malbeno de la kondamno.

MALJUNA MOOR. — Juste! tute juste! Mia, mia estas la tuta kulpo!

FRANCISKO. — Kiom da miloj, kiuj trinkis ĝis plena ebrieco el la pokalo de volupto, pliboniĝis per suferoj! Kaj ĉu la korpa doloro, kiu akompanas ĉiun malmoderecon, ne estas montro de la volo de Dio? Ĉu la homo per sia kruela dordlotado devas tion ĉi kontraŭbatali? Ĉu la patro havas la rajton pereigi por ĉiam la tenotaĵon, konfiditan al li? Pripensu, patro, se vi por kelka tempo elmetos lin al mizero, ĉu li tiam ne devos aŭ returniĝi kaj pliboniĝi, aŭ li eĉ en la granda lernejo de la mizero restos malnoblulo, kaj tiam — ve al la patro, kiu la konsilojn de pli alta saĝeco neniigis per dordlotado! — Nu, patro?

MALJUNA MOOR. — Mi skribos al li, ke mi deturnas de li mian manon.

FRANCISKO. — Per tio vi agos juste kaj saĝe.

MALJUNA MOOR. — Ke li neniam venu antaŭ miajn okulojn.

FRANCISKO. — Tio faros sanigan efikon.

MALJUNA MOOR, *ame*. — Ĝis li farigos alia!

FRANCISKO. — Nu, bone, bone! Sed se li nun venos kun la masko de hipokritulo, plorakiros vian kompaton, flatakiros vian pardonon, kaj morgaŭ li iros kaj mokos vian malfortecon en la brakoj de siaj malĉastulinoj? Ne, patro! Li memvole revenos, kiam la konscienco lin senkulpigos.

MALJUNA MOOR. — Mi tion ĉi tuj skribos al li.

FRANCISKO. — Haltu! ankoraŭ unu vorton, patro! Mi timas, ke via indigno diktus al vi tro akrajn vortojn, kiuj fendus al li la koron, — kaj krom tio, ĉu vi ne opinias, ke li rigardos kiel pardonon jam tiun fakton, ke vi indigas lin ankoraŭ je via propramana skribado? Tial estos pli bone, se vi lasos la skribadon al mi.

MALJUNA MOOR. — Faru tion ĉi, mia filo. — Ha, ĝi ja rompus al mi la koron! Skribu al li....

FRANCISKO, *rapide*. — Sekve tiel restas decidite?

MALJUNA MOOR. — Skribu al li, ke mi mil sangajn larmojn, mil sendormajn noktojn.... Sed ne alkonduku mian filon al malespero!

FRANCISKO. — Ĉu vi ne volas iri en la liton, patro? Ĝi tro forte vin skuas.

MALJUNA MOOR. — Skribu al li, ke la patra brusto.... Mi diras al vi, ne alkonduku mian filon al malespero! (*Li foriras malgaje.*)

FRANCISKO, *rigardante post li kun ridado*. — Konsolu vin, maljunulo! vi neniam premos lin al via brusto; la vojo al ĝi estas barita por li, kiel la ĉielo por la infero. Li estis elŝirita el viaj brakoj antaŭ ol vi sciis, ke vi tion ĉi povus deziri. Mi estus ja mizera fuŝisto, se mi ne povus ĉe tion atingi, ke mi disigu filon de la koro de la patro, se ĝi ĉe estus alkroĉita al ĝi per feraj ligiloj. Mi aranĝis ĉirkaŭ vi magian rondon de malbenoj, kiun li ne povos transsalti. Mi gratulas, Francisko! for estas la amata infano. — la arbaro estas pli luma. Mi devas zorge levi ĉiujn pecetojn da papero, ĉar facile povus okazi, ke iu rekonus mian skribon! (*Li kolektas la disŝiritajn pecojn de la letero.*) Kaj malĝojo baldaŭ ankaŭ la maljunulon forigos, — kaj al ŝi mi devas elŝiri tiun ĉi Karolon el la koro, se ĉe duono de ŝia vivo elŝiriĝus kune.

Mi havas grandajn rajtojn koleri la naturon, kaj — mi ĵuras per

mia honoro — mi faros uzon el tiuj rajtoj. Kial mi ne elrampis la unua el la ventro de la patrino? Kial ne la sola? Kial la naturo devis meti sur min tiun ĉi ŝarĝon de malbeleco? ĝuste sur min? Tute tiel, kvazaŭ ĝi ĉe mia naskiĝo uzus ian senvaloran restaĵon. Kial ĝuste al mi ĝi donis tiun ĉi nazon de Laplandano? ĝuste al mi tiun ĉi buŝegon de negro? tiujn ĉi okulojn de Hotentoto? Vere, mi opinias, ke la plej abomenindajn partojn de ĉiuj homaj specoj ĝi ĵetis en unu amason kaj ĝi min el tio ĉi bakis. Tondro kaj morto! Kiu ĝin rajtigis, ke ĝi al tiu donu tion aŭ alian kaj al mi ne donu? Ĉu iu povis klopodi pri ĝia favoro, antaŭ ol li naskiĝis? aŭ ĝin ofendi, antaŭ ol li mem estiĝis? Kial ĝi agis tiel partie?

Ne, ne! mi estas maljusta kontraŭ ĝi. Ĝi ja donacis al ni elpens-eman spiriton, ĝi elmetis nin nudaj kaj mizeraj sur la bordon de tiu ĉi granda oceano mondo, — naĝu, kiu povas naĝi, kaj kiu estas tro mallerta, tiu dronu! Ĝi nenion al mi donis; kio mi volas fari min, estas mia afero. Ĉiu havas egalan rajton por la plej granda kaj por la plej malgranda; pretendo disbatigas kontraŭ pretendo, inklino kontraŭ inklino kaj forto kontraŭ forto. La rajto loĝas ĉe la venkinto, kaj la limoj de nia forto estas niaj leĝoj.

Estas vero, ke ekzistas certaj societaj interkonsentoj, kiujn oni aranĝis, por irigi la pulson de la monda societo. Honesta homo! efektive ĝi estas grandvalora monero, per kiu oni povas majstre brokanti, se oni scias bone ĝin spezi. Konscienco, — ho, jes, certe! brava ĉifonfiguro, por fortimigi paserojn de ĉerizarboj! Ankaŭ bone skribitaambio, per kiu eĉ bankrotulo en ekstrema okazo — al si helpas.

Efektive tre laŭdindaj aranĝoj, por teni la malsaĝulojn en respekto kaj la popolamason sub la pantoflo, por ke al la prudentuloj estu pli oportune. Sen dubo, tre amuzaj aranĝoj! Ili memorigas al mi la barilojn, kiujn miaj kampuloj tre ruze konstruas ĉirkaŭ siaj kampoj, por ke neniu leporo transsaltu, jes, tre severe, neniu leporo! Sed la moŝto sinjoro ekpikas sian ĉevalon per sprono kaj agrable galopas tra la estinta grenkampoj.

Malfeliĉa leporo! ĝi estas ja kompatinda rolo, se oni devas esti leporo en tiu ĉi mondo! Sed la moŝto sinjoro bezonas leporojn!

Tial kuraĝe transen! Kiu nenion timas, estas ne malpli potenca, ol tiu, kiun ĉiu timas. Estas nun modo porti ĉe la pantalonoj bukojn, per kiuj oni povas laŭvole laĉi ilin pli vaste aŭ pli mal-vaste. Ni farigos al ni konsciencan laŭ la plej nova fasono, por ke ni povu ĝin bone disbuki pli vaste, kiam ni pli enpakas. Kion ni

estas kulpaj? Iru al la tajloro! Multe kaj ripete mi aŭdis pri tiel nomata samsanga amo, kiu al iu bonorda domemulo povus varmegigi la kapon; tio ĉi estas via frato! Tradukite ĝi estas: li elsaltis el tiu sama forno, el kiu vi elsaltis, — sekve li estu sankta por vi! Rimarku do bone tiun ĉi artifikan konsekvencon, tiun ĉi amuzan konkludon de la najbareco de korpoj al la harmonio de spiritoj, de la sameco de naskiĝloko al la sameco de sentoj, de la sameco de nutraĵo al la sameco de inklinoj. Sed pluen, — ĝi estas via patro! li donis al vi la vivon, vi estas lia karno, lia sango, sekve li estu sankta por vi! Denove ruza konsekvenco! Mi volus ja demandi, *kial* li min faris? Certe ja ne el amo al mi, kiu ankoraŭ estis fariĝonta ulo? Ĉu li min konis antaŭ ol li min faris? Aŭ ĉu li pensis pri mi, kiam li min faris? Aŭ ĉu li deziris ĝuste *min*, kiam li min faris? Ĉu li sciis, kio mi fariĝos? Tion ĉi mi ne konsilus al li, ĉar tiam mi povus puni lin por tio, ke li min tamen faris! Ĉu mi povas danki lin por tio, ke mi fariĝis viro? Tiel same malmulte, kiel mi povus plendi kontraŭ li, se li farus el mi virinon. Ĉu mi povas nomi amo tion, kio ne estas bazita sur estimo al mia « mi »? Ĉu povis ekzisti estimo al mia « mi », kiu estis ankoraŭ nur naskiĝonta de tio, de kio ĝi devis esti la kaŭzo? Kie do tie estas la sankteco? Eble en la ago mem, per kiu mi naskiĝis? Kvazaŭ tio ĉiestus io pli, ol bruta procedo por la kontentigo de bruta volupta deziro! Aŭ eble ĝi kuŝas en la rezultato de tiu ĉi ago, kiu ja estas nenio alia, ol fera necesajo, kiun oni tiel volonte forigus, se tio ĉi ne kostus karnon kaj sangon? Ĉu eble por tio mi devas lin danki, ke li min amas? Tio ĉi estas vatemeco de lia flanko, la amata peko de ĉiuj artistoj, kiuj koketas kun si pri sia verko, se ĝi eĉ estas plej malbela. — Vidu do, tio ĉi estas la tuta magiaĵo, kiun vi envolvas en sanktan nebulon, por malbonuzi nian timemecon. Ĉu ankaŭ mi devas lasi irigi min per tio kiel knabon?

Kuraĝe do! kuraĝe al la laboro! Mi volas ĉion ĉirkaŭ mi ekstermi, kio baras al mi la eblon esti *mastro*. *Mastro* mi devas esti, por ke mi atingu per forto tion, por kio mankas al mi amindeco! (*Foriras.*)

El germana lingvo tradukis

(*Daŭrigota.*)

LAZARO LUDOVIKO ZAMENHOF.

VIVI

DE

MACHADO DE ASSIS¹

Finiĝo de l' tempoj. Aĥasvero, sidanta sur ŝtonego, rigardadas la horizonton, kie flugas du inter si kruciĝantaj agloj. Li meditas; poste li sonĝas. Mallumiĝas.

AĤASVERO. — Mi atingas la finiĝon de l' tempoj; jen la sojlo de l' Eterno! La tero estas dezerta; neniŭ alia homo spiras la aeron de vivo. Mi estas la lasta; mi nun rajtas morti. Morti! ĝojplena penso! Centojn da jarcentoj mi travivis, laca, ĉagrena, ĉiam marŝante; sed nun ili finiĝas, kaj kun ili mi tuj mortos. Maljuna Naturo, adiaŭ! Blua ĉielo, renaskiĝantaj nuboj, unutagaj kaj ĉiutagaj rozoj, nesciigeblaj akvoj, malamika tero, kiu ne englutis miajn ostojn, adiaŭ! Ne vagados plu la vaginto. Pardonos al mi Dio, se li volos,... la morto min konsolos. Tiu monto estas kruta kiel mia doloro; tiuj preterflugantaj agloj certe estas malsataj kiel mia malespero. Ĉu vi ankaŭ, ĉu vi mortos, diaj agloj?

PROMETEO. — Tre certe la homoj malaperis; la tero je ili seniĝis.

AĤASVERO. — Mi aŭdas ankoraŭ voĉon,... ĉu voĉon de homo? Ho! nekontentigeblaj ĉielo, ĉu mi ne estas do la lasta? Jen li alproksimiĝas.... Kiu vi estas? En viaj okuloj brilas io simila al la mistera lumo de l' Izraelaj ĉefanĝeloj; vi ne estas homo....

PROMETEO. — Ne.

AĤASVERO. — Ĉu el dia raso?

PROMETEO. — Vi ĝin diris.

AĤASVERO. — Mi vin ne konas; sed malgrave estas, ke mi vin ne konas. Vi ne estas homo; mi do povas morti, ĉar mi estas la lasta, kaj mi fermos la pordon de l' vivo.

PROMETEO. — Kiel la antikva Tebaso, la vivo havas cent pordojn. Se vi fermos unu, aliaj malfermiĝos. Vi estas la lasta de via speco? Aperos alia pli bona speco, ne farita el la sama koto, sed el la

1. El la libro « Várias histórias » de Machado de Assis, prezidanto de la Brazilana Literatura Akademio.

sama lumo. Jes, lasta homo, por ĉiam pereos la tuta popolamaso de l' spiritoj; el ili nur la plej indaj revenos sur la teron por tie regi la mondon. La tempoj estos plibonigitaj. La malbono finiĝos; la ventoj ne dissemos plu la ĝermojn de morto nek la blekadon de subprematoj, sed nur la kantadon de senfina amo kaj la benadon de universala justeco....

AĤASVERO. — Por la homspeco, kiu tuj mortos kun mi, neniel estas inda je intereso tiu plena postmorta ĝojo! KREDU min, vi, kiu estas senmorta: por ostoj putriĝantaj en la tero, la purpuraĵoj de Sidonio estas tute senvaloraj. Kion vi al mi rakontas, tio superas eĉ la revon de Kampanela! En lia urbo ja krimoj kaj malsanoj okazis; la via malaperigas ĉiujn moralajn aŭ korpajn difektojn. Aŭdu vin Dio! sed lasu min morti.

PROMETEO. — Iru! Iru! Sed kial vi tiel rapidas por fini viajn tagojn?

AĤASVERO. — Mi rapidas kiel homo, kiu vivis milojn da jaroj. Jes, milojn da jaroj! Homoj, kiuj nur spiris dum jardekoj, naskis enuon « *tedium vitae* », kiun ili neniam povis elsentii almenaŭ en ĝia tuta nediskutebla kaj vasta realeco, ĉar nur kiam, kiel mi, oni piedpremis ĉiujn generaciojn kaj ĉiujn ruinojn oni povas senti tiun fundan enuon de l' ekzistado.

PROMETEO. — Milojn da jaroj?

AĤASVERO. — Mia nomo estas AĤasvero; mi vivis en Jeruzalemo en la tempo, kiam oni krucumis Jesu-Kriston. Kiam li pasis antaŭ mia pordo, li ekfalis pro la pezo de l' lignaĵo, kiun li portis sur la ŝultroj. Mi Lin forpelis, kriante, ke Li ne haltu, ke Li ne ripozu, ke Li daŭrigu sian marŝadon ĝis la monteto, kie Li krucumiĝos.... Tiam ĉiela voĉo sciigis al mi, ke mi devos senhalte marŝadi ĝis la finiĝo de l' tempoj. Tia estas mia kulpo: mi ne kompatis tiun, kiu iris al la morto. Mi eĉ ne scias, kiel tio fariĝis. La farizianoj diris, ke la filo de Mario venis por detrui la Leĝojn, kaj ke oni devas in mortigi; mi, mizera malklerulo, volis elmontri mian fervoron, kaj de tio devenis, de tiu tago, mia penado. Kiom da fojoj mi poste, traitante la tempojn kaj la urbojn, vidis tion ĉi saman! Ĉiufoje, kiam blinda fervoro penetris en subulan animon, ĝi fariĝis kruela aŭ ridinda. Nepardonebla estis mia kulpo.

PROMETEO. — Jes, grava la kulpo; sed malsevera la puno. La aliaj homoj legis unu ĉapitron de la vivo, kaj vi, vi legis la tutan libron. Kion scias unu ĉapitro pri alia ĉapitro? Nenion. Sed tiu, kiu legis ĉiujn, ilin interligas kaj konkludas. Ĉu estas pagoj melan-

koliaj? Estas aliaj ĝojaj kaj feliĉaj. La konvulsion de l' tragedio antaŭiras tiu de l' rido; la vivo ĝermas el la morto; cikonioj kaj hirundoj transflugas de klimatoj al klimatoj, neniam forlasante la saman; tiel ĉio harmoniiĝas kaj refariĝas. Tion vi vidis, ne dekfoje, ne milfoje, sed ĉiufoje; vi vidis la teran grandiozecon resanigante la malĝojon de l' animo; vi vidis tiun gajecon de l' animo anstataŭante la malĝojegon de l' objektoj: alterna danco de la Naturo, kiu donas la maldekstran manon al Jobo kaj la dekstran al Sardanapalo.

AŬASVERO. — Kion vi scias pri mia vivo? Nenion. Vi ne konas la homan vivon.

PROMETEO. — Mi ne konas la homan vivon? Lasu min ridi! Nu, homo ĉiama, klarigu vian penson. Ĉion rakontu: vi do eliris el Jeruzalemo....

AŬASVERO. — Mi eliris el Jeruzalemo. Mi komencis pilgrimadon tra la tempoj, ĉiuloken mi iris, kia ajn estis la raso, la kulto aŭ la lingvo; en la sunradioj kaj en nebuloj, ĉe barbaraj kaj kulturaj popoloj, sur insuloj aŭ kontinentoj, kie ajn homo spiris, tie mi spiris. Neniam plu mi laboris. Laborado estas rifuĝo, kaj mi ne havis tiun rifuĝon. Ĉiumatene mi trovis sur mi la ĉiutagan moneron. Vidu; jen la lasta. For! mi ne plu bezonas vin. (*Li forĵetas la moneron malproksimen.*) Mi ne laboris, mi nur marŝis ĉiam, ĉiam, ĉiam, unu tagon kaj ankoraŭ tagon, unu jaron kaj ankoraŭ jaron, kaj ĉiujn jarojn, kaj ĉiujn jarcentojn. La eterna justo sciis, kion ĝi faris: ĝi kunigis la eternecon kun la mallaboro. La generacioj herede transigis min unuj al la aliaj. La lingvoj, kiuj mortis, konservis mian nomon gravurita sur sia ostaro. Dum la irado de l' tempoj, oni ĉion malmemoris; la herouloj solviĝis en mitoj, en la duonlumo, malproksime; kaj la historio disfalis en pecoj, al ĝi ne restis pli ol du aŭ tri mienoj nedifinitaj kaj forgesitaj. Vi parolis pri ĉapitro? Tiuj, kiuj mortis je l' naskiĝo de l' imperioj, kunportis la senton de ilia ĉiameco; tiuj, kiuj elspiris, kiam ili estis falantaj, enteriĝis kun la espero de ilia refarado; sed ĉu vi scias, kio estas ĉiam vidi la samajn aferojn, senhalte, la saman alternon de feliĉegeco kaj malĝojo, malĝojo kaj feliĉegeco, eternajn funebraĵojn kaj eternajn *aleluia*'ojn, matenkrepuskojn post matenkrepuskoj, sunsubirojn post sunsubiroj?

PROMETEO. — Sed vi ne suferis, mi kredas; nenion suferi estas io.

AŬASVERO. — Jes, sed mi vidis la aliajn homojn suferantajn. kaj, fine, la vido de l' gajeco tiel same min impresis kiel paroladoj de frenezulo. Fatalaĵoj de l' sango kaj de l' karno, konfliktoj sen-

finaj, ĉion mi vidis okazantan antaŭ miaj okuloj, tiele ke la nokto igis min perdi la saton de la tago, kaj mi finiĝas ne distingante florojn de l' erikoj, ĉio konfuziĝas en mia enuanta menso.

PROMETEO. — Persone vin nenio doloris; kaj mi, kiu suferis dum tempoj nekalkuleblaj la efekton de la dia kolero?

AŬASVERO. — Vi?

PROMETEO. — Prometeo estas mia nomo.

AŬASVERO. — Ĉu vi estas Prometeo?

PROMETEO. — Kaj kia estis mia krimo? El argilo kaj akvo mi faris la unuajn homojn, kaj poste, kompateme, mi ŝtelis por ili la ĉielan fajron. Tia estis mia krimo. Zeŭso, kiu tiam regis la Olimpon, min kondamnis al la plej kruelaj punoj. Venu, supreniru kun mi sur tiun ĉi ŝtonegon.

AŬASVERO. — Vi rakontas al mi fablon. Mi konas tiun helenan revon.

PROMETEO. — Maljuna nekredulo! Venu vidi la katenojn mem, kiuj ligis min; troa puno tio estis por nenia kulpo; sed la diaĵo malhumila kaj teruriga.... Ni alvenis, rigardu, tie ĉi ili estas....

AŬASVERO. — Ĉu la tempo, kiu ĉion formordas, ilin do ne volis?

PROMETEO. — El dia mano ili estas; faris ilin Vulkano. Du senditoj de l' ĉielo venis alligi min al la ŝtonego, kaj aglo, simila al tiu, kiu traflugas tie la horizonton, manĝadis mian hepaton, neniam ĝin konsumante. Daŭris tio dum tempoj, kiujn mi ne kalkulis. Ne, vi ne povas imagi tian suferegon....

AŬASVERO. — Ĉu vi min ne trompas, Prometeo? Ĉu tio ne estis do revo de l' imago antikva?

PROMETEO. — Rigardu min bone, palpu tiujn ĉi manojn. Vidu, ĉu mi ekzistas.

AŬASVERO. — Moiso mensogis do al mi, se Prometeo estas-la kreinto de l' unuaj homoj?

PROMETEO. — Jen mia krimo.

AŬASVERO. — Jes, via krimo, infera laboristo; via nepardonebla krimo. Tie ĉi vi devus resti por ĉiuj tempoj, katenligita kaj formangata, vi, fonto de l' malbonaĵoj, kiuj min doloris. Mi certe ne kompatas; ĉar vi, kiu min portis al la vivo, vi, malicega diaĵo, vi estas la kaŭzo de ĉio.

PROMETEO. — La proksima morto konfuzigas vian saĝon.

AŬASVERO. — Jes, ĝi estas vi mem, vi havas la olimpan frunton, forta kaj bela titano: ĝi estas vi mem.... Ĉu jen viaj katenoj? Mi ne vidas la signon de viaj larmoj?

PROMETEO. — Mi ilin ploris pro via raso.

AĤASVERO. — Ĝi pli multe ploris pro via kulpo.

PROMETEO. — Aŭdu, lasta homo, lasta sendankulo!

AĤASVERO. — Kial mi volus aŭdi viajn parolojn? Viajn ĝemojn mi volas aŭdi, malicega diaĵo. Jen la katenoj. Vidu kiel mi ilin levas; aŭdu la tintadon de l' feroj. Kiu malligis vin?

PROMETEO. — Herkuleso.

AĤASVERO. — Herkuleso.... Vidu, ĉu al vi li faras egalan servon, nun, kiam vi estas rec kunligota.

PROMETEO. — Vi deliras.

AĤASVERO. — La ĉielo donis al vi la unuan punon; nun la tero al vi donos la duan kaj lastan. Kaj Herkuleso ne povos plu disrompi ĉi tiujn katenojn. Rigardu, kiel mi skuas ilin en la aero, kvazaŭ plumojn; ĉar mi prezentas la forton de malesperoj miljaraj. La tuta homaro estas en ĉi mi. Antaŭ ol fali en la abismon, mi skribos sur tiun ĉi ŝtonon la epitafon de la mondo. Mi alvokos la aglon, kaj ĝi venos; mi diros al ĝi, ke la lasta homo, forlasante la vivon, al ĝi lasas regalon por dioj.

PROMETEO. — Mizera nesciulo, kiu malakceptas tronon! Ne, vi eĉ ne povos ĝin rifuzi!

AĤASVERO. — Nun estas vi, kiu deliras. Nu, malleviĝu, lasu min kunligi viajn brakojn. Tiel, bone! vi ne kontraŭbatalos plu; nun spiregu. Nun la kruurojn....

PROMETEO. — Finu, finu! La pasioj de la tero stariĝas kontraŭ mi; sed mi, kiu ne estas homo, mi ne konas la sendankecon. Vi ne forprenos unu literon el via sorto, ĝi tute plenumiĝos. Vi mem estos la nova Herkuleso. Mi, kiu antaŭdiris la gloron de l' alia, mi antaŭdiras la vian; kaj vi ne estos malpli grandanima, ol li.

AĤASVERO. — Ĉu vi deliras?

PROMETEO. — La veraĵo nesciata de l' homoj estas la deliro de tiu, kiu ĝin ekkonigas. Nu, finu!

AĤASVERO. — La gloro nenion kompensas, kaj neniiĝas.

PROMETEO. — Tiu ĉi ne pereos. Finu, finu; instruu la bekon kurban de l' aglo, kiel ĝi formanĝos mian internaĵon; sed aŭskultu.... Ne, nenion aŭskultu; vi ne povas min kompreni.

AĤASVERO. — Parolu, parolu.

PROMETEO. — La maleterna mondo ne povas kompreni la mondon eternan; sed vi estos la ĉenero inter ambaŭ.

AĤASVERO. — Ĉion diru.

PROMETEO. — Mi nenion diros; nu, forte ligpremu tiujn manra-

dikojn, por ke mi ne foriru, por ke vi tie ĉi min trovu ĉe via reveno, ke al vi mi ĉion diru. Mi al vi jam diris, ke nova raso plenigos la teron farita el la plej bonaj spiritoj de l' mortinta raso; la multego de l' aliaj pereos. Nobla familio, brila kaj potenca, tiel estos la perfekta kunigo de la dieco kun la homeco. Aliaj estos la tempoj, sed inter ili kaj tiuj ĉi necesa estas ĉenero, kaj tiu ĉenero estas vi.

AĤASVERO. — Mi?

PROMETEO. — Vi mem, vi, elektito, vi, reĝo. Jes, Aĥasvero, vi estos reĝo. La vaginto ripozos. La malestimito de l' homoj regos la homojn.

AĤASVERO. — Titano artifika, vi min trompas.... Reĝo, mi?

PROMETEO. — Vi reĝo. Kio alia vi estus? La nova mondo bezonas tradicion de l' antikva, kaj neniu povas pri unu paroli al la alia kiel vi. Tiel ne estos interrompo inter la du homaroj. La perfekte devenos de l' neperfekto, kaj al ĝi via buŝo diros ĝiajn devenojn. Vi rakontos al la novaj homoj ĉiun bonon kaj ĉiun malbonon antikvajn. Vi revivos kiel la arbo, kies sekajn foliojn oni fortranĉis kaj konservas nur la vivopovajn; sed tie la vivpovo estas eterna.

AĤASVERO. — Luma vidaĵo! ĉu mi mem?

PROMETEO. — Vi mem.

AĤASVERO. — Tiuj ĉi okuloj... tiuj ĉi manoj... vivon novan kaj pli bonan.... Vidaĵo allega! Titano, tio estas justa. Justa estis la puno; sed egale justa estas la gloriga pardono de mia peko. Ĉu mi vivos? mi mem? novan vivon kaj pli bonan? Ne, vi min mokas.

PROMETEO. — Bone, forlasu min, vi iam revenos, kiam tiu grandega ĉielo estos malfermata, por ke malsupreniĝu la spiritoj de l' nova vivo. Ĉi tie vi min trovos trankvila. Iru.

AĤASVERO. — Ĉu mi ree salutos la sunon?

PROMETEO. — Tiun saman, kiu nun subiras, sunon amikan, okulon de l' tempoj. Neniam plu malleviĝos via palpebro. Fikse ĝin rigardu, se vi povas!

AĤASVERO. — Mi ne povas.

PROMETEO. — Tion vi povos poste, kiam la kondiĉoj de l' vivo estos ŝanĝiĝintaj. Tiam vi turnos sendanĝere vian rigardon al la suno, tial ke en la homo estonta koncentriĝos ĉio plej bona el la Naturo, ĉu energia aŭ rafinita, ĉu brilega aŭ pura.

AĤASVERO. — Ĵuru, ke al mi vi ne mensogas.

PROMETEO. — Vi vidos, ĉu mi mensogas.

AĤASVERO. — Parolu, parolu, plue, al mi ĉion rakontu.

PROMETEO. — La priskribo de la vivo ne egalas la sentadon de la

vivo; vi ĝin havos miregindan. La brusto de Abrahamo en viaj malnovaj Skriboj ne estas io alia ol tiu mondo estonta kaj perfekta. Vi vidos, tie, Davidon kaj la profetojn. Tie vi rakontos al la homoj miregataj, ne nur la grandajn agojn de l' mondo neniiginta, sed ankaŭ la malbonaĵojn, kiujn ili ne konos, malsanojn aŭ maljunecon, forŝtelon, egoismon, hipokritecon, la vantecon enuigan, la nekred-eblan malsaĝecon kaj la ceteron. La animo havos, kiel la tero, nedifekteblan tunikon.

AĤASVERO. — Mi vidos ankoraŭ tiun grandegan ĉielon bluan!

PROMETEO. — Rigardu, kiel bela ĝi estas.

AĤASVERO. — Bela kaj serena, kiel la eterna justo. Ĉielo belega, pli bona ol la tendoj de Cedaro, mi vidos vin ankoraŭ kaj ĉiam; vi rikoltos miajn pensojn kiel antaŭe; vi donos al mi la tagojn klarajn kaj la noktojn amikajn....

PROMETEO. — Matenkrepuskojn, post matenkrepuskoj.

AĤASVERO. — Nu, parolu, parolu, plue. Al mi ĉion rakontu. Lasu, ke mi vin... vin senkatenigu....

PROMETEO. — Malligu ilin, nova Herkuleso, lasta homo de unu mondo, vi, kiu estos la unua de alia. Estas via sorto; nek vi nek mi, neniu ĝin povos aliigi. Vi estas ankoraŭ pli ol via Moiso. De l' pinto de Nebo li vidis, ĉe l' morto proksima, la tutan landon Jeriko' an, kiu estis apartenonta al lia posteularo; kaj la Sinjoro al li diris: « Vi ĝin vidis per viaj okuloj, kaj vi ne eniros ĝin ». Vi ĝin eniros, AĤasvero; vi loĝos en Jerikoo

AĤASVERO. — Metu la manon sur mian kapon, rigardu min fikse; penetrigu en mi vian realecon kaj vian antaŭdiron; lasu min iom eksenti la vivon novan kaj plenan.... Ĉu vi diris reĝo?

PROMETEO. — Elektita reĝo de raso elektita

AĤASVERO. — Ne estas troe por kompensi la profundan mal-estimon, en kiu mi vivis. Kien unu vivo kraĉis koton, alia vivo almetos aŭreolon. Nu, parolu plu... parolu plu.... (*Li daŭrigas sonĝi. La du agloj alproksimiĝas.*)

UNU AGLO. — Ve! ve! ve! pro tiu lasta homo, li mortas kaj ankoraŭ sonĝas pri la vivo

LA ALIA. — Li ja tiom malamamis ĝin nur tial, ke li ĝin tre amis.

El portugala lingvo tradukis

R. FRED GEYER.

EN LA ĜARDENO DE LA MUZOJ

DE

IVAN VAZOV.

La ventego ekstere blovis, bruegis kolere.

De tempo al tempo ĝi skuis la vitrojn, kaj blovetoj de malvarmo, pasintaj tra la interspacoj de la fenestroj, klinis la flamon de la lampo, kies vitra tubo estis rompita, je la malsupra parto.

La juna poeto, kovrita per sia antikva pelt, kies manikoj havis larĝe malfermitajn korŝirantajn truojn ĉe la kubutoj, skribis fervore sub la dancanta flamo de la lampo. Ofte li, kun sulkoj sur la vizaĝo, frostrejne movis la ŝultrojn, ĉar la malvarmo en lia ĉambro plifortigadis pro senĉesa alfluo de malvarma aero tra la interspacoj.

Li finis sian versaĵon meznokte, kaj kiam la inspiro ĉesis lin varmigi artmaniere, li eksentis siajn tremojn kun ilia tuta proza malagrableco.

Sed li tralegis sian versaĵon ankoraŭ du aŭ trifoje kaj restis kontenta.

— Morgaŭ mi sendos ĝin al *Meseĉnik*, — diris li al si, — kaj kun ĝojo ĝi estos presita de la redakcio.... De ses monatoj mi skribas versaĵojn por tiu ĉi revuo, ne unu estas resendita al mi.... Sed por kio mi laboras? Kompreneble, ne por mono.... Mi dezirus tamen aĉeti al mi novan pantalonon por Kristnasko.... La oficista salajro sufiĉas al mi nur, por ke mi ne mortu pro malsato tiel baldaŭ.... Tiu ĉi malnova amiko — li ekrigardis sian pelton — tiun ĉi vintron ne lasos min tute. Tio estas, ĝi lasis min, sed mi ne eksigas ĝin.

Ekstere malice la ventego blovis.

La juna poeto denove tralegis sian versaĵon. Li restis kontenta.

— Morgaŭ mi mem ĝin alportos al la redaktoro de *Meseĉnik*, — pripensis li. — Mi ŭzos la okazon lasi iel delikate al li diveni, ke mi bezonas iom da mono antaŭ la festoj. Vere, li promesis al

mi donaci tutan Nekrasov'on, kiun mi revas. Sed nun monon mi bezonas.... Ne multe... nur por aĉeti pantalonon. Li ne povas rifuzi kompreneble.... De ses monatoj mi skribas versaĵojn por lia revuo. Li scias, ke, kvankam la poetoj vivas en la supraj sferoj kun la dioj, tamen ili bezonas pantalonojn....

Li denove tralegis la versaĵojn kaj kuŝiĝis.

Longe li aŭdadis la malvarman blekon de la ventego, fleksinte siajn genuojn ĝis la mentono, sub la malvarmeta litkovrilo....

Je la mateno la juna poeto ekfrapis kun tremanta koro sur la redaktoran pordon.

En la ĉambro estis sola la redaktoro de *Mesečnik*. Li sidis apud tablo superplenigita je libroj kaj paperfolioj. Li lasis la korektaĵojn, kiu lin okupis kaj komencis aŭskulti la versaĵojn, kiun la juna poeto legadis al li kun entuziasmo.

— Belega, belega! — diris li, kiam la poeto finis, — mi metos ĝin sur la unuan paĝon.... La poeto ĝis oreloj ruĝiĝis pro plezuro. La redaktoro donis al li cigaredon kaj daŭrigis :

— Mi devas peti vian pardonon. Vi ĝis nun, oni povas diri, kunlaboras kun mi senpage.... Mi scias, ke vi ankaŭ ne akceptus, se mi volus pagadi al vi, ĉar la inspiron oni ne vendas.... Sed prezentu al vi la situacion, en kiu troviĝas nia libra komerco : oni legas...; sed ne pagas.... Mi faras ŝuldojn, ĝis kolo mi estas droninta en ili! Eĉ se la redaktoro dezirus, ĉu li povus pagadi al siaj kunlaborantoj?

— Ho, tio ĉi estas vero.... Mi nur petus vin.... — komencis la juna poeto ruĝiĝinte....

— Ho, mi scias, mi scias, — interrompis lin la redaktoro, — vi intencas diri al mi pri la preseraroj? Ĉe ni estas teruro! Malkleraj kompostistoj.... Jen estas, ekzemple, en via lasta versaĵo... tie... « La respektindaj kapeloj » estas presita : « La respektindaj kameleoj »! Ĉu povas kameleoj esti respektindaj aŭ nerespektindaj? Malsaĝuloj!...

— Vi pardonos min, — rekomencis la juna poeto honteme, ne kuraĝante rigardi rekte la okulojn de la redaktoro, sed rigardante liajn pendigitajn vestojn apud la pordo, — mi... precipe, vi scias, dum kristnaskaj festoj, kiuj venas....

— Mi komprenis, mi komprenis : vi deziras, ke mi donu al vi la verkojn de Nekrasov, kiujn mi promesis al vi, por pasigo de libertempo?... Mi kun plezuro ilin donacas al vi; ankoraŭ ili ne estas distranĉitaj de mi pro multe da laboro. Por vi, la poetoj, la anima

nutraĵo estas ĉio, mi scias.... Vi solaj ne estas infektitaj de la maldelikata materialismo de nia tempo.... Se ne estus poetoj, ni devus malesperi nian estontecon, ni restus fremdaj al ĉiaj supraj idealoj. Ĉu ne vere? Morgaŭ mi sendos al vi Nekrasov'on, ke vi havu dum la festoj agrablan legaĵon.

La juna poeto eliris el la kabineto de la redaktoro tute ebriigita. Kiam li sobriĝis de la malsobriĝo de la laŭdoj, li ekkoleris al si :

— Malsaĝulo mi estas, mi ne kuraĝis diri al li kial mi venis! — ekpensis li kolere. — Pli bone, mi skribu al li leteron, alie kun tiu ĉi terure elfrotita sur la malsupra parto pantalono, kiel estos pasigataj la festoj? Mi devus min kaŝi hejme kaj ne povus iri en kafejojn, almenaŭ en varmon. La papero ne hontas!

Vespere la redaktoro ricevis la sekvantan leteron :

« Estimata sinjoro I....v! »

« Mi opinias, ke estas devo danki al vi denove pri Nekrasov, kiun vi promesis grandanime donaci al mi.... Mi tamen pripensis kaj opinias, ke tiu ĉi granda rusa poeto, — kvankam li meritas la plej grandan estimon de la idealaj homoj, — povus esti tralegata de mi someran tempon, perdonte nenion. Mi permesos al mi diri al vi malkaŝe mian bezonon : por la festoj mi ne havas pantalonon, pardonu. Mi ne volas vin embarasi per peto pri mono, sciante, ke vi monrekompencos ne havas eblon pagi; nur mi diros al vi, ke, kiam mi estis ĉe vi, mi vidis sur la muro kelkajn pantalonojn kun bonaj malsupraj partoj, kiujn, mi kredas, vi ne portados ĉiujn dum la festoj. Ĉu vi ne estos afabla sendi al mi unu pantalonon pli diketan? Mi estos al vi tre danka kaj mi ne ĉesos riĉigadi vian revuon per miaj spiritaj laboroj. »

« Via sindona L. »

« *Postskribo.* — Se vi havas ankaŭ ian nebezonatan pelton, — mi ne rifuzos. »

« La sama. »

La redaktoro longe ridetis traleginte tiun ĉi leteron.

Li alproksimiĝis la pendigitajn vestojn, etendis manon al ili, sed la konscienco ne permesis al li, kaj li sendis dudek frankojn al la poeto, ke li aĉetu por si novan pantalonon....

El bulgara lingvo tradukis

G. ATANASOV.

IMENLAGO

DE

THEODOR STORM¹.

La maljunulo.

Posttagmeze de malfrua aŭtuno bone vestita maljunulo malsupreniris malrapide la straton. Li ŝajnis reveni domen el promenado, ĉar liaj bukŝuoj, laŭaj je estinta modo, estis enpolvigitaj. La longan bastonon kun ora butono li portis sub la brako; per siaj malhelaj okuloj, en kiuj la tuta juneco ŝajne rifuĝis, kaj kiuj originale kontrastis la neĝblankajn harojn, li trankvile ĉirkaŭrigardis aŭ vidis en la urbon, kiu kuŝis antaŭ li en la bonodoro de la vespersuno. — Preskaŭ li ŝajnis fremdulo; ĉar nur malmultaj pasantoj salutis lin, kvankam kelkaj el ili estis nepre devigataj rigardi en tiujn ĉi seriozajn okulojn. Fine li haltis antaŭ domo kun alta fasado, kaj ankoraŭ unufoje, rigardadinte la urbon, li eniris tiam la vestiblon de la domo. Ĉe la sono de la pordsonorilo la verda kurteno de rigardfenestro direktita al la vestiblo ŝoviĝis en la ĉambro, kaj la vizaĝo de maljuna virino vidigis malantaŭe. La viro faris al ŝi signon per sia bastono:

— Ankoraŭ nenian lumon! — li diris kun iom da suda akcento, kaj la mastrino lasis refali la kurtenon.

La maljunulo trairis nun la vastan vestiblon, grandan ĉambron, kie kverkaj ŝrankoj kun porcelanaj vazoj staris apud la muroj; tra la kontraŭa pordo li iris en vestibleton, de kie mallarĝa ŝtuparo kondukis al la supraj ĉambroj de la malantaŭa domo. Suprenirinte tiun ĉi ŝtuparon malrapide, li supre malŝlosis pordon kaj tiam eniris grandan ĉambron. Tie ĉi estis sekreta silento; unu muro estis preskaŭ kovrita per libroŝrankoj; al la aliaj pendis figuraĵoj de homoj kaj de landoj. Antaŭ tablo verde kovrita, sur kiu dis-

1. Tradukita laŭ speciala permeso de Gefratoj Paetel, eldonistoj, 7, Lützowstrasse, Berlin W., 35.

kuŝis kelke da malfermitaj libroj, staris peza apogseĝo kun ruĝa kuseno el veluro. Metinte siajn ĉapelon kaj bastonon en la angulon, la maljunulo sidiĝis en la apogseĝon kaj ŝajnis kun ligitaj manoj ripozi je sia promonado. — Dum li tiel sidadis, iom post iom vesperiĝis; fine lunradio falis tra la fenestraj vitroj sur la pentraĵojn de la muro, kaj, dum la hela strio malrapide moviĝis antaŭen, la okuloj de la viro sekvis ĝin malarbitre. Nun ĝi aliris portreteton simple, nigre enkadrigitan.

— Elisabeto! — diris mallaŭte la maljuna viro; kaj, kiam li elparolis la vorton, la tempo ŝanĝiĝis : *li estis en sia juneco.*

La infanoj.

Baldaŭ la ĉarma staturo de knabineto venis al li. Ŝi estis nomata Elisabeto kaj estis ĉirkaŭe kvinjara; li mem estis dekjara. Ĉirkaŭ la kolo ŝi portis ruĝsilkajn tuketon.

— Rejnhardo! — ŝi vokis, — ni havas libertempon. Hodiaŭ kaj morgaŭ ni ne devas iri en la lernejon.

Rejnhardo metis la kalkultabulon, kiun li jam havis sub la brako, rapide malantaŭ la dompordon, kaj tiam ambaŭ infanoj kuris tra la domo en la ĝardenon, kaj tra la pordo de la ĝardeno sur la herbejon. Rejnhardo jam konstruis tie ĉi kun Elisabeto, per pecoj da herbkovro, dometon, en kiu ili volis loĝi dum la somervesperoj; sed unu benko ankoraŭ mankis. Nun tuj li komencis labori; najloj, martelo kaj la necesaj bretoj jam estis pretigitaj. Dume Elisabeto iris al la remparo kaj kolektis en sian antaŭtukon la ringforman semon de la sovaĝa malvo, per kiu ŝi volis fari ĉenetojn kaj kolzonetojn; kaj, kiam Rejnhardo fine, malgraŭ ke li kurbigis multajn najlojn, tamen fininte sian benkon, nun eliris en la sunbrilon, ŝi estis jam malproksime, ĉe la alia finiĝo de la herbejo.

— Elisabeto! — li vokis, — Elisabeto! — kaj tuj ŝi venis kaj ŝiaj bukloj flugis.

— Venu, — li diris, — jen, nun nia domo estas preta. Eniru, ni volas sidi sur la nova benko. Mi rakontos ion al vi.

Nun ambaŭ eniris kaj sidiĝis sur la novan benkon. Elisabeto prenis la ringetojn el sia antaŭtuko, kaj tiris tiujn ĉi sur longaj fadenoj; Rejnhardo ekrakontis :

— Estis unufoje tri ŝpinvirinoj.

— Ha! — diris Elisabeto, — tion ĉi mi ja scias parkere. Vi devas ankaŭ ne ĉiam rakonti la samon.

Nun Rejnhardo devis delasi la rakonton pri la tri ŝpinviroj kaj anstataŭ tiu ĉi li rakontis la fabelon pri la malfeliĉa viro, kiun oni ĵetis en la fosaĵon de la leonoj.

— Nun estis nokto, — li diris, — ĉu vi scias? tute malluma, kaj la leonoj dormis. Sed kelkafoje tiuj ĉi oscedis dormante, kaj eletendis la ruĝajn langojn; tiam la viro frosttremis kaj kredis, ke la mateno venas. Jen subite hela ŝajno estis ĉirkaŭ li, kaj suprenrigardante li vidis anĝelon antaŭ si, kiu faris al li manan signon kaj tiam iris rekte en la ŝtonegon.

Elisabeto aŭskultis atente.

— Anĝelo? — ŝi diris. — Ĉu li havis flugilojn?

— Tio ĉi estas nur tiel rakonto, — respondis Rejnhardo, — ja ne ekzistas anĝeloj.

— O fi! — Rejnhardo! — ŝi diris, rigide rigardante lian vizaĝon. Sed, kiam li ŝin alvidis mallume, ŝi demandis lin dubante :

— Kial do ili ĉiam diras tion, patrino kaj onklino, kaj eĉ en la lernejo?

— Mi ne scias tion ĉi, — li rediris.

— Sed vi, — diris Elisabeto, — ĉu ankaŭ neniam leonoj ekzistas?

— Leonoj? Ĉu leonoj ekzistas! En Hindujo; tie la idolpastroj jungas ilin antaŭ la veturilo kaj traveturas kun ili la dezerton. Kiam mi estos granda, mi mem volas tien iri. Tie estas miloble multe pli bele ol ĉe ni; tie vintro ne ekzistas. Vi ankaŭ devas kuniri. Ĉu vi volas?

— Jes, — diris Elisabeto, — sed patrino ankaŭ devas kuniri, kaj ankaŭ via patrino.

— Ne, — rediris Rejnhardo, — tiuj ĉi estos tiam tro maljunaj; ili ne povos kuniri.

— Sed mi ne havas la permeson sola foriri.

— Ni ja revenos, — diris Rejnhardo fortege, — nur rekte eldiru, ĉu vi volas kun mi vojaĝi? Alie mi iros sola, kaj tiam mi neniam revenos.

La knabineto ekploris preskaŭ.

— Nur ne faru tiel koleraĵn okulojn, — ŝi diris, — mi ja volas kuniri en Hindujon.

Rejnhardo ekkaptis kun petola plezuro ŝiajn ambaŭ manojn kaj eltiris ŝin sur la herbejon.

— En Hindujon, en Hindujon, — li kantis, kaj ambaŭ ŝvingiĝis ronde, tiel ke la ruĝa tuketo forflugis de ŝia kolo.

Sed subite li ŝin delasis kaj diris serioze :

- Nenio do fariĝos el nia plano; ĉar vi ne havas kuraĝon.
- Elisabeto! Rejnhardo! — iu nun vokis de la ĝardenpordo.
- Tie ĉi! Tie ĉi! — respondis la infanoj, kaj kuris hejmen mano en mano.

En la arbaro.

Tiel la infanoj vivis kune; ŝi estis al li ofte tro silenta, li estis al ŝi ofte tro fortega, sed ne tial unu lasis la alian. Preskaŭ dum ĉiuj liberhoroj ili estis kune, vintre en la vastetaĵ ĉambroj de siaj patrinoj, somere en arbaro kaj kamparo. Kiam Elisabeto iam estis insultata de la instruisto, Rejnhardo, kiu ĉeestis, ĵetis kolere sian tabulon sur la tablon, por ke li direktu sur sin la fervoron de la viro; li ne estis rimarkata. Sed Rejnhardo perdis ĉian atenton je la geografiaj paroladoj. Anstataŭ tio ĉi li verkis longan versaĵon, en kiu li komparis sin mem kun juna aglo, la instruiston kun griza korniko; Elisabeto estis la blanka kolombo. La aglo promesis preni venĝon de la griza korniko, tuj kiam liaj flugiloj estos kreskintaj. Al la juna poeto la larmoj staris en la okuloj. Li ŝajnis al si mem tre nobla. Kiam li venis hejmen, li havigis al si pergamenan volumeton kun multe da blankaj folioj. Sur la unuaj paĝoj li skribis per zorgema mano sian unuan poemon.

Baldaŭ post tio li venis en alian lernejon; tie ĉi li kontraktis multajn novajn kamaradligojn kun knaboj de sia aĝo, sed liaj interrilatoj kun Elisabeto ne estis malhelpataj de tio. El la fabeloj, kiujn li rakontis pli frue al ŝi, kaj rerakontis, li nun komencis noti tiujn, kiuj plaĉis al ŝi plej bone. Skribante, li ofte deziregis enversi iom da siaj pensoj; sed, li ne sciis kial, li ne ĉiufoje povis sukcesi ĉi tion. Tial li notis ilin precize, kiel li mem aŭdis ilin. Poste li donis la foliojn al Elisabeto, kiu ilin konservis zorgeme en tirkesto de sia juvelujeto; kaj tio kaŭzis al li ĉarman kontentigon, se li kelkfoje aŭdis vespere, ke Elisabeto, dum li apudestis, antaŭlegis tiujn ĉi rakontojn al sia patrino el la kajeroj, kiujn li skribis.

Sep jaroj estis pasintaj. Rejnhardo devis por sia plia perfektigado foriri el la urbo. Elisabeto ne povis pensi pri tio, ke nun venos tempo tute sen Rejnhardo. Ŝin tre ĝojigis, kiam li ian tagon promesis al ŝi, ke li, kiel ĉiam, notos por ŝi fabelojn kaj tiam sendos tiujn ĉi al ŝi kun la leteroj al sia patrino; ŝi poste ĉiam devos reskribi al li, kiel la rakontoj plaĉis al ŝi. La forvojaĝo okazis; sed antaŭe ankoraŭ multaj rimoj venis en la pergamenvolumon. Tio ĉi estis sole por Elisabeto sekreto, kvankam ŝi ja estis la kialo de la

tuta libro kaj de la plejmultaj kantoj, kinj iom post iom plenigis preskaŭ la duonon de la blankaj folioj.

Estis dum junio; Rejnharde devis forvojaĝi la sekvantan tagon. Nun oni volis ankoraŭ unufoje festi kune gajan tagon. Por tio estis aranĝita promenado de pli granda societo en unu el la proksimaj arbaroj. La longan vojon ĝis la rando de l' arbaro oni traveturis per veturilo; poste oni prenis malsupren la provizajkorbojn, kaj marŝis pluen. Unue oni trapasis abiaron; ĝi estis malvarmeta kaj krepuska; kaj la tero ĉie estis supersutita de delikataj pintfolioj. Post duonhora irado oni venis el la malhelo de l' abioj en freŝan fagaron; tie ĉi ĉio estis luma kaj verda. Kelkafoje sunradio penetris tra la foliriĉaj branĉoj; sciureto saltis de branĉo al branĉo. Sur placo, super kiu pramaljunaj fagoj kunformis per la kronoj unu travideblan foliarkajon, la societo faris halton. La patrino de Elisabeto malfermis unu el la korboj, maljuna sinjoro estis provizaĵisto.

— Ĉinĵ, ĉirkaŭ mi, vi junaj birdoj! — li vokis, — kaj aŭskultu precize, kion mi diros al vi. Por la matenmanĝo ĉiu el vi nun ricevas du sekajn panelojn; la butero restis dome, ĉiu mem devas serĉi por si la almanĝon. Sufiĉe da fragoj staras en la arbaro, ili estas nature, por tiu ĉi, kiu scias ilin trovi. Kiu estas mallerta, devas manĝi seke sian paneton; tiel ĝi okazas ĉie en la vivo. Ĉu vi komprenis mian paroladeton?

— Jes! — kriis la junuloj.

— Ja vidu, — diris la maljunulo, — ĝi do ankoraŭ ne estas la fino. Ni maljunuloj jam sufiĉe nin peladis en nia vivo; tial ni nun restas dome, tio estas, tie ĉi sub ĉi tiuj larĝaj arboj, kaj senŝeligas la terpomojn, kaj faras fajron, kaj preparas la tablon, kaj kiam tagmezo estos, la ovoĵ certe ankaŭ estos kuiritaj. Por tio vi ŝuldas al ni la duonon de viaj fragoj, por ke ni ankaŭ povu provizi la tablon je deserto. Kaj nun iru orienten kaj okcidenten kaj estu honestaj!

La junuloj faris ĉiuspecajn friponajn vizaĝojn.

— Haltu! — vokis ankoraŭ unufoje la maljunulo. — Ĉi tion mi certe ne devas diri al vi, ke tiu ĉi, kiu trovos neniajn, ankaŭ devos transdoni neniajn; sed, tion ĉi ja skribi al vi malantaŭ viaj delikataj oreloj, de ni maljunuloj li ankaŭ ricevos nenion. Kaj nun vi havas por tiu ĉi tago sufiĉe da bonaj instruadoj; se vi nun havos ankoraŭ fragojn, tiel vi jam venos hodiaŭ tra la vivo.

La junuloj estis de la sama opinio kaj komencis pare serĉi fragojn en la arbaro.

— Venu, Elisabeto, — diris Rejnhardo, — mi konas fragujaron; vi ne devas manĝi sekan panon.

Elisabeto kunligis la verdajn rubandojn de sia pajlĉapelo kaj pendigis ĝin super la brako.

— Jes venu, — ŝi diris, — la korbo estas preta.

Tiam ili iris en la arbaron, plu kaj plu; tra malseketaj, nepenetreblaj arbarombroj, kie ĉio estis silenta, nur malvideble super ili en la aĉoj la kriadado de la falkoj, post tio la vojo denove gvidis tra densa dorna arbeto, tiel densa, ke Rejnhardo devis iri antaŭen, por fari vojeton, tie ĉi rompi branĉon, tie fleksi flanken volverampojn. Sed baldaŭ li aŭdis malantaŭ si, ke Elisabeto vokis lian nomon. Li sin turnis.

— Rejnhardo! — ŝi vokis, — atendu do, Rejnhardo!

Li ne povis ŝin vidi; fine li rigardis ŝin iom malproksime batali kun la arbetoj; ŝia gracia kapeto elnaĝis apenaŭ super la pintoj de la filikoj. Nun li returnen iris ankoraŭ unufoje kaj gvidis ŝin tra la konfuzo de la herboj kaj arbetoj sur liberan placon, kie bluj papilioj flugis inter la solecaj arbarfloroj. Rejnhardo viŝis al ŝi la malseketajn harojn el la varmega vizaĝeto; poste li volis al ŝi surmeti la pajlan ĉapelon, kaj ŝi ne volis; sed tiam li petis ŝin, kaj nun ŝi permesis.

— Sed kie do viaj fragoj estas? — fine ŝi demandis, haltante kaj profunde spirante.

— Tie ĉi ili staris, — li diris, — sed la bufoj antaŭvenis nin, aŭ la musteloj, aŭ eble la elfoj.

— Jes, — diris Elisabeto, — la folioj ankoraŭ troviĝas; sed tie ĉi ne parolu pri elfoj. Venu nur, mi nepre ne estas laca; ni volas serĉi plu.

Antaŭ ili estis rivereto, trans tiu ĉi denove la arbaro. Rejnhardo levis Elisabeton sur sia brako kaj ŝin transportis. Post mallonga tempo ili denove iris el la ombra foliaro en grandan maldensejojn.

— Tie ĉi fragoj devas esti, — diris la knabino, — ĝi bonodoras tiel dolĉege.

Serĉante ili iris tra la suna loko; sed ili trovis nenian.

— Ne, — diris Rejnhardo, — ĝi estas nur la bonodoro de l' eriko.

Frambuoj kaj pruneluoj ĉie ĉirkaŭstaris, fortaodoro de erikoj, kiuj alternante kun mallonga herbo kovris la liberajn lokojn de la tero, plenigis la aĉon.

— Tie ĉi estas silento —, diris Elisabeto, — kie do la aliaj povas esti?

Rejnhardo ne pripensis la returnan iradon.

— Atentu nur, de kie la vento venas? — li diris kaj levis sian manon.

Sed nenia vento venis.

— Silentu, — diris Elisabeto, — al mi ŝajnas, ke mi aŭdas, kiel ili parolas. Voku unufoje.

Rejnhardo vokis tra la kaverna mano :

— Venu tien ĉi!

— Tien ĉi! — ĝi revokis.

— Ili respondas! — diris Elisabeto kaj aplaŭdis per siaj manoj.

— Ne, ĝi estis nenio, ĝi estis nur la eĥo.

Elisabeto ekkaptis la manon de Rejnhardo.

— Mi havas timon! — ŝi diris.

— Ne, — rediris Rejnhardo, — tio ĉi ne devas esti. Tie ĉi estas belege. Eksidu tien en la ombro inter la herboj. Ni volas ripozi mallongan tempon; ni jam trovos la aliajn.

Elisabeto sidigis sub superpendanta fago kaj ĉien aŭskultis atente. Rejnhardo sidis kelkajn paŝojn de ŝi sur arboŝtipo kaj rigardis ŝin silente. La suno staris rekte super ili, arda tagmezvarmege estis; orbrilaj, ŝtalbluaj muŝetoj flirtis en la aero, svingante la flugiletojn; ĉie ĉirkaŭ ŝi delikata vibrado kaj zumado, kaj kelkfoje oni aŭdis profunde en la arbaro la marteladon de la pigoj kaj la pepegadon de la aliaj arbaraj birdoj.

— Aŭskultu, — diris Elisabeto, — oni sonoras.

— Kie? — demandis Rejnhardo.

— Malantaŭ ni. Ĉu vi aŭdas? Tagmezo estas.

— Tiel estas malantaŭ ni la urbo, kaj se ni trairas en tiun ĉi direkton, ni devas trovi la aliajn.

Nun ili returnis; ili ĉesigis serĉi fragojn, ĉar Elisabeto laciĝis. Fine la ridado de la societo trasonis inter la arboj, poste ili ankaŭ vidis blankan tukon lumetantan sur la tero, tio ĉi estis la tablo kaj sur tiu ĉi kuŝis la fragoj en granda amaso. La maljunulo havis buŝtukon en la butontruo kaj daŭrigis por la junuloj siajn moralajn paroladojn, dum li fervore ĉirkaŭtrancis rostaĵon.

— Jen estas la postĝintoj, — vokis la junuloj, kiam ili vidis Rejnhardon kaj Elisabeton tra la arboj.

— Tien ĉi! — vokis la maljunulo, — malplenigu la tukojn kaj ĉapelojn! Nun montru, kion vi trovis.

— Malsaton kaj soifon! — rediris Rejnhardo.

— Se tio estas ĉio, — respondis la maljunulo kontraŭlevante al

ili la plenigitan tasegon, — vi ankaŭ devas ĝin konservi. Vi konas la interkonsenton; tie ĉi ne estas furaĝo por senokupuloj.

Fine tamen ili povis petegi ion, kaj nun oni manĝis; samtempe la turdo kantis, el la juniperujoj.

Tiel la tago pasis. Tamen Rejnhardo trovis ion; kvankam ne estis fragoj; tamen ĝi kreskis en la arbaro. Veninte domen, li skribis en sian malnovan pergamenvolumon :

« La vento mutiĝas
Ĉi tie al montet';
Sub branĉoj verdantaj
Jen sidas l'infanet'.

Ŝi en odoro pura,
Ŝi sidas en eter';
La bluaj muŝoj zumas
Kaj brilas tra l'aer'.

L'arbar' silenta estas,
Ŝi vidas kun prudent';
Nun ridas la kukolo,
Leviĝas mia sent'.

En ŝiaj brunaj bukloj
Fluetas sunradi';
De la arbarreĝino
L'okulojn havas ŝi. »

Tiel ŝi ne nur estis lia protektatino; ŝi estis por li ankaŭ la esprimo por ĉiu ĉarmo kaj mirindaĵo de lia leviĝanta vivo.

Jen staris la infano.

Kristnaskiĝa vespero alproksimiĝis. Posttagmeze ankoraŭ estis, kiam Rejnhardo sidis kun aliaj studentoj en la magistrata kelo ĉe la malnova kverktablo. La lampoj ĉe la muroj estis jam ekbruligitaj; ĉar tie ĉi malsupre jam krepuskiĝis. Sed nur malmulte da gastoj ĉeestis, la kelneroj apogiĝis senokupe al la murkolonoj. En angulo de l'arkaĵo sidis violinisto kaj citroknabino kun graciaj ciganaj trajtoj; ili havis siajn instrumentojn sur la basko kaj ŝajnis rigardi antaŭ si senpartoprene.

Ĉampanokorko krakis ĉe la tablo de la studentoj.

— Trinku, mia bohema amatino! — vokis juna viro de nobela eksteraĵo, transdonante al la knabino plenan glason.

— Mi ne deziras, — ŝi diris, ne ŝanĝante sian sintenadon.

— Tiam kantu! — vokis la junulo kaj ĵetis al ŝi arĝentmoneron en la baskon.

La knabino strekis per la fingroj malrapide tra sia nigra hararo, dum la violinisto paroletis ion al ŝi en la orelon. Sed ŝi reĵetis la kapon, kaj apogis la mentonon sur sia citro.

— Por tiu ĉi mi ne ludas, — ŝi diris.

Rejnhardo eksaltis kun la glaso en la mano kaj staris antaŭ ŝi.

— Kion vi volas? — ŝi demandis obstine.

— Vidi viajn okulojn.

— Kion miaj okuloj zorgigas al vi?

Rejnhardo rigardis ŝin brilege.

— Mi ja scias, ili estas falsaj?

Ŝi metis sian vangon en la platan manon kaj rigardis lin spione. Rejnhardo levis sian glason al la buŝo.

— Je viaj belaj pekaj okuloj, — li diris kaj trinkis.

Ŝi ridis kaj levis la kapon.

— Donu! — ŝi diris, kaj fiksante siajn nigrajn okulojn al liaj, ŝi trinkis malrapide la restaĵon.

Poste ŝi ekkaptis akordon, kaj kantis per profunda, pasia voĉo :

« Hodiaŭ, nur hodiaŭ
Mi estas tiel bela;
Morgaŭ, ha! morgaŭ
Ĝi estos malhela;
Nur tiun ĉi horon
Vi estas al mi;
Morti, ha! morti
Mi devas sen vi. »

Dum la violinisto laŭ rapida taktmezuro almetis la postludon, nova studento venis al la grupo.

— Mi volis iri por vin preni, Rejnhardo, — li diris. — Vi jam foriris; sed la Kristnaskiĝa infano venis al vi.

— La Kristnaskiĝa infano? — diris Rejnhardo, — ĉi tiu ne venas plu al mi.

— Ho! Via tuta ĉambro odoris je abio kaj brunaj kukoj.

Rejnhardo metis la glason el la mano kaj ekprenis sian ĉapon.

— Kion vi volas? — demandis la knabino.

— Mi ja revenos.

Ŝi sulkigis la frunton.

— Restu! — ŝi vokis mallaŭte, kaj alrigardis lin intime.

Rejnhardo malrapidis.

— Mi ne povas, — li diris.

Ridante ŝi lin puŝis per la piedpinto.

— Iru! — ŝi diris — Vi taŭgas por nenio; vi ĉiuj taŭgas por nenio.

Kaj dum ŝi deturniĝis, Rejnhardo supreniris malrapide la kelo-ŝtuparon.

Ekstere en la strato estis profunda krepusko; li sentis la freŝan vintran aeron al sia varmega frunto. Kelkafoje la hela ŝajno de brulanta kristnaskiĝarbo aperis tra la fenestroj, kelkfoje oni aŭdis el interne la bruadon de fajfiletoj kaj trumpetoj kaj interne ĝojegantajn infanvoĉojn. Amasoj de almozpetaĵoj infanoj iris de domo al domo, aŭ suprenirante sur la balustradojn de la ŝtuparoj ili provis tra la fenestroj rigardon al la rifuzita beleĝo. Kelkafoje pordo ankaŭ estis subite malfermata kaj insultantaj voĉoj elpelis tutan flugantaron de tiaj gastetoj el la hela domo en la malhelan strateton; aliloke malnova kanto de la Kristnaskiĝo estis kantata sur la vestiblo de domo; inter tiuj ĉi estis klaraj knabinaj voĉoj. Rejnhardo ne aŭdis ĝin, li rapide preteriris ĉion, el unu strato en la alian. Kiam li venis al sia loĝejo, preskaŭ tute mal-lumiĝis; li falete supreniris la ŝtuparon kaj eniris sian ĉambreton. Dolĉa bonodoro al li kontraŭvenis; li sentis sin dome en la Kristnaskiĝa ĉambreto de sia patrino. Per tremanta mano li ekbruligis sian lumon. Jen estis pako sur la tablo, kaj, kiam li malfermis ĝin, elfalis la konataj brunaj festkukoj. Sur kelkaj la komencliteroj de lia nomo estis desegnitaj per sukero; tio ĉi povis esti farita nur de Elisabeto. Poste aperis malgranda paketo kun delikata brodita tolaĵo, tukoj kaj manumoj, laste leteroj de la patrino kaj de Elisabeto. Unue Rejnhardo malfermis la lastan. Elisabeto skribis:

« La belaj sukerliteroj certe povas al vi rakonti, kiu kunhelpis ĉe la kukoj; la sama persono brodis por vi la manumojn. Ĉe ni la Kristnaskiĝa vespero estos nun tre silenta, ĉiam mia patrino metas jam je duono de la deka horo la ŝpinradon en la angulon; estas tre silente tiun ĉi vintron, tial ke vi ne ĉeestas. Nun ankaŭ mortis la pasintan dimanĉon la kanabeno, kiun vi donacis al mi; mi tre ploris, sed mi tamen lin vartis ĉiam bonege. Tiu ĉi kantis ĉiam postlagmeze, kiam la suno lumigis al lia kaĝo; vi scias, la patrino ofte superpendigis tukon, por lin silentigi, kiam li kantis tiel fortege. Tiel estas nun ankoraŭ pli silente en la ĉambro; nur via malnova amiko Eriĥo nin nun vizitas kelkafoje. Unufoje vi diris al ni: « li similas al sia bruna palto ». Pri tio mi nun devas ĉiam pensi, kiam li venas tra mia dompordo; sed ne diru ĝin al la

patrino, ĉar ŝi facile tedigas. — Divenu, kion mi donacos por Kristnaskiĝo al via patrino! Ĉu vi ne divenas ĝin? Min mem! Eriĥo desegnas min per karba kraĵono; mi devis jam sidadi antaŭ li trifoje, ĉiufoje unu tutan horon. Ĝi estis tute kontraŭ mia volo, ke fremda homo tiel lernu parkere mian vizaĝon. Mi ankaŭ ne volis, sed la patrino vigligis min; ŝi diris, ke ĝi estus tre granda plezuro por la bona sinjorino Werner.

« Sed vi rompas la vorton, Rejnhardo; vi ja sendis neniajn fabelojn. Mi ofte vin kulpigis ĉe via patrino; ŝi diris ĉiam, ke vi havas nun por fari alion, ol tiajn infanaĵojn. Sed mi ne kredas ĝin; certe estas alie. »

Nun Rejnhardo ankaŭ legis la leteron de sia patrino, kaj kiam li legis la ambaŭ leterojn, kaj malrapide rekunfaldis, kaj metis flanken, tiam ekkaptis lin nevenkebla nostalgio. Kelkatempe irante tien kaj reen en sia ĉambro, li parolis mallaŭte kaj poste duonkompreneble al si mem :

« Li devojiĝis preskaŭ
Kaj li ne sciis kien;
Jen staris la infano
Kaj montris al li tien! »

Post tio li iris al sia skribtablo, elprenis kelke da mono kaj reiris sur la straton. — Dume tie ĉi plitrankviliĝis; la kristarboj estingiĝis, la ĉirkaŭiradoj de l' infanoj ĉesis. La vento balais tra la dezertaj stratoj. Maljunuloj kaj junuloj kunsidis familie en la domoj; la dua periodo de la Kristnaskiĝa vespero komenciĝis.

Kiam Rejnhardo venis en la proksimaĵon de la magistrata kelo, li aŭdis el la profundaĵo violontonon kaj la kantadon de la citroknabino; nun la kelpordo sonis malsupre, kaj malluma figuro balanciĝis suprenirante la larĝan malbone lumigitan ŝtuparon. Rejnhardo iris en la ombron de la domoj kaj preteriris tiam rapide. Baldaŭ li alvenis al la lumigita magazeno de juvelisto. Tie ĉi li aĉetis kruceton el ruĝaj koraloj, kaj tiam reiris la saman vojon, laŭ kiu li venis.

Proksime de sia loĝejo li rimarkis en mizeraĵ ĉifonoj envolvitan knabinton, kiu vane provis malfermi pordegon de domo.

— Ĉu mi devas vin helpi? — li diris.

La infano, redirante nenion, delasis la pēzan anson de la pordo. Rejnhardo jam malfermis la pordon.

— Ne, — li diris. — ili povus vin elpeli; venu kun mi! mi volas doni al vi kristnaskiĝajn kukojn.

Poste li refermis la pordon kaj ekprenis la manon de la knabino, kiu silente eniris kun li en lian loĝejon.

Forirante, li lasis bruli la lumon.

— Jen vi havas kukojn, — li diris, kaj donis al ŝi la duonon de sia tuta trezoro en la antaŭtukan, sed neniajn kun la sukerliteroj. — Nun iru domen kaj donu ankaŭ al via patrino.

La infano rigardis lin per timemaj okuloj; ŝi ne ŝajnis esti kutiminta je tia afablaĵo kaj ne povis ion rediri pri tio. Rejnhardo malfermis la pordon kaj lumigis al ŝi, kaj nun la malgrandulino flugis, kiel birdo, kun ŝiaj kukoj malsupren kaj el la domo.

Rejnhardo disbruligis la fajron en sia forno kaj metis polkovritan inkujon sur sian tablon; tiam li sidiĝis kaj skribis, kaj skribis la tutan nokton leterojn al sia patrino kaj al Elisabeto. La restaĵo de la kristkukoj kuŝis netuŝita apud li; sed la manumojn de Elisabeto li albutonumis, kio tre strange kontrastis lian blankan friskakon. Tiel li ankoraŭ sidis, kiam la vintra suno falis sur la frostiĝintaj fenestraj vitroj kaj montris al li kontraŭe en la spegulo palan seriozan vizaĝon.

Hejme.

Kiam estis Pasko, Rejnhardo vojaĝis hejmen. Matene post sia alveno li vizitis Elisabeton.

— Kiel vi grandiĝis, — li diris, kiam la bela maldika knabino ridante kontraŭvenis al li.

Ŝi ruĝiĝis, sed ŝi rediris nenion; sian manon, kiun li prenis ĉe la bonveno en sian, ŝi provis dolĉe eltiri. Dubante, li ŝin rigardis, tion ŝi neniam faris pli frue; nun estis, kvazaŭ io fremda starus inter ambaŭ. Tio ĉi ankaŭ persistis, kiam li jam apudestis pli longe, kaj li revenis ĉiam tagon post tago. Apenaŭ kiam ili kunsidis, okazis paŭzoj, kinj estis por li doloraj, kaj pri kiuj li tiam timeme provis antaŭzorgi. Por havi dum la libertempo certan interparoladon, li komencis instrui Elisabeton pri la botaniko, pri kiu li sin okupis okaze, dum la unuaj monatoj de sia universitata vivo. Elisabeto, kiu estis preta por sekvi lin pri ĉio, kaj ankaŭ ĝenerale lerneina, konsentis rapideme. Nun ili faris diversfoje, dum la semajno, ekskursojn sur la kamparon, aŭ en la erikejon, kaj kiam ili alportis tagmeze domen la verdan botanikan skatolon plenigitan de herboj kaj floroj, tiam Rejnhardo revenis post kelke da horoj, por dividi kun Elisabeto la komunan trovitaĵon.

Tion ĉi intencante, li eniris iun posttagmezon en la ĉambron, kiam Elisabeto staris apud la fenestro provizante je freŝa salato orumitan kaĝon, kiun li alitempe ne vidis tie. En la kaĝo sidis kanario, kiu ŝvingis siajnflugiletojn, kaj kiu kriadante piketis la fingron de Elisabeto. Iam la birdo de Rejnardo pendis al tiu ĉi loko.

— Ĉu mia malfeliĉa kanabeno ŝanĝiĝis post sia morto en oran kanarion? — li demandis gaje.

— La kanabenoj ne havas la kutimon fari ĉi tion, — diris la patrino, kiu ŝpinante sidis en la apogseĝo. — Via amiko Eriĥo sendis ĝin hodiaŭ matene por Elisabeto de sia bieno.

— De kia bieno?

— Ĉu tion ĉi vi ne scias?

— Kion do?

— Ke Eriĥo de unu monato ekokupis la duan bienon de sia patro ĉe la Imenlago?

— Sed vi diris al mi nenian parolon pri tio.

— Ho, — diris la patrino, — vi ankaŭ informiĝis ankoraŭ per nenio vorto pri via amiko. Li estas tre kara komprenema juna viro.

La patrino eliris, por prepari la kafon; Elisabeto alturnis al Rejnardo la dorson, ankoraŭ sin okupante pri la kaĝo.

— Mi petas, nur momenton, — ŝi diris, — tuj mi estos pretas.

Tial ke Rejnardo ne respondis tute kontraŭ sia kutimo, ŝi sin turnis. En liaj okuloj estis subita esprimo de malĝojo, kiun ŝi neniam rimarkis tie.

— Kio mankas al vi? — ŝi demandis alproksimiĝante.

— Al mi? — li diris senpense, kaj lasis sonĝe ripozi siajn okulojn en la ŝiaj.

— Vi havas tiel malĝojan mienon.

— Elisabeto, — li diris, — mi ne povas toleri la flavan birdon. Mirante ŝi rigardis lin; ŝi ne komprenis lin.

— Vi estas tiel stranga, — ŝi diris.

Li ekkaptis ŝiajn ambaŭ manojn, kiujn ŝi lasis trankvile en liaj. Baldaŭ la patrino revenis.

Post la kafo tiu ĉi sidiĝis al sia ŝpinrado; Rejnardo kaj Elisabeto iris en la apudĉambron, por ordigi la kreskaĵojn. Nun palisetoj estis komputataj, floroj kaj folioj zorgeme etendataj kaj du ekzempleroj de ĉia speco por sekigi kuŝigataj inter la foliojn de granda foliegaro. Estis suna posttagmeza silento; nur apude la ŝpinrado de la patrino zumis, kaj de tempo al tempo oni aŭdis la mal-

laŭtan voĉon de Rejnhardo, kiam li nomis la ordojn de la klasoj de la kreskaĵoj aŭ ankaŭ korektis la mallertan elparoladon de la latinaj nomoj de Elisabeto.

— De antaŭ ne longe la konvalo ankoraŭ mankas al mi, — ŝi nun diris, kiam la tuta trovitaĵo estis determinita kaj ordigita.

Rejnhardo prenis el la poŝo blankan pergamenan volumeton.

— Jen konvalo estas por vi, — li diris, elprenante la duonsekigitan kreskaĵon.

Vidante la surskribitajn foliojn, Elisabeto demandis :

— Ĉu vi denove verkis fabelojn?

— Ne estas fabeloj, — li respondis, al ŝi donante la libron.

Jen estis nur versoj, la plejmultaj apenaŭ plenigis unu paĝon. Elisabeto turnis unu folion post la alia; ŝi legis ŝajne nur la surskribojn. — *Kiam la instruisto insultis ŝin.* — *Kiam ili deroĵiĝis en la arbaro.* — *Kun la Paskofabelo.* — *Kiam ŝi skribis al mi unufoje;* tiel ĉiuj preskaŭ sonis. Esplorante, Rejnhardo ŝin rigardis, kaj dum ŝi foliumis ĉiam plu, li rimarkis, kiel laste delikata ruĝeco naskiĝis sur ŝia klara vizaĝo kaj iom post iom ĝin tute kovris. Li volis vidi ŝiajn okulojn; sed Elisabeto ne rigardis supren kaj fine kuŝiĝis la libron silente antaŭ li.

— Ne tiel redonu ĝin al mi! — li diris.

Ŝi prenis brunan branĉeton el la lada skatolo.

— Mi volas enkuŝigi vian karulherbon, — ŝi diris, al li donante la libron en liajn manojn.

.....

Fine la lasta tago de la libertempo venis kaj, sekve, la mateno de la forvojaĝo. Per siaj petoj Elisabeto ricevis de la patrino la permeson akompani sian amikon ĝis la poŝtveturilo, kiu staris je kelke da stratoj de ŝia loĝejo. Kiam ili iris el la dompordo, Rejnhardo al ŝi donis la brakon; tiel li paŝis silente apud la gracia knabino. Ju pli proksimen ili venis al la celo, des pli li sentis, ke li devus, antaŭ ol li dirus adiaŭ por tiel longe, sciigi al ŝi ion necesan, ion, de kio dependus ĉiu valoro kaj ĉia ĉarmeco de lia estonta vivo, kaj tamen li ne povis trovi la savantan vorton. Tio ĉi timigis lin; li iris ĉiam pli malrapide.

— Vi alvenos tro malfrue, — ŝi diris, — la deka jam sonoris ĉe Sankta Mariano.

Sed tamen li ne plirapidis. Fine li diris balbutante :

— Elisabeto, vi nun ne vidos min dum du jaroj.... Ĉu vi certe ankoraŭ amos min tiel same, kiel nun, kiam mi revenos?

Ŝi ekbalancis la kapon kaj rigardis afable en lian vizaĝon.

— Mi ankaŭ defendis vin, — ŝi diris post malgranda paŭzo.

— Min? Kontraŭ kiu vi bezonis ĝin?

— Kontraŭ mia patrino. Ni parolis hieraŭ vespere, kiam vi foriris, ankoraŭ longe pri vi. Ŝi opiniis, ke vi ne estas plu tiel bona, kiel vi estis.

Rejnhardo silentis momenton; sed tiam li ekkaptis ŝian manon en sian kaj serioze rigardante ŝiajn infanokulojn, li diris :

— Mi estas certe ankoraŭ tiel bona, kiel mi estis; tion ĉi kredis firme! Ĉu vi kredas ĝin, Elisabeto?

— Jes, — ŝi diris.

Li liberigis ŝian manon kaj iris rapide kun ŝi tra la lasta strato. Ju pli proksimen la adiaŭo venis, des pli gaja estis lia vizaĝo; li iris apud ŝi preskaŭ tro rapide.

— Kion vi havas, Rejnhardo? — ŝi demandis.

— Mi havas sekreton, belan! — li diris kaj rigardis ŝin per lumigantaj okuloj. — Kiam mi revenos post du jaroj, vi ekscios ĝin.

Dume, ili alvenis al la poŝtveturilo; ĵus estis ankoraŭ sufiĉe da tempo. Ankoraŭ unufoje Rejnhardo ekprenis ŝian manon.

— Adiaŭ! — li diris, — adiaŭ, Elisabeto. Ne forgesu ĝin.

Ŝi skuis la kapon.

— Fartu bone! — ŝi diris.

Rejnhardo enveturigis, kaj la ĉevaloj ekliris. Kiam la veturilo ruliĝis ĉirkaŭ la angulo de la strato, li rigardis ankoraŭ unufoje ŝian karan vizaĝon, dum ŝi reiris malrapide la vojon.

El germana lingvo tradukis

(*Daŭrigota.*)

ALFRED BADER

•

GIOSUÉ CARDUCCI

La 16 de Februaro mortis en Bolonjo Giosuè Carducci (*Giosue' Karduĉi*), unu el la plej grandaj homoj de la nuna tempo en Italujo. Li naskiĝis la 28 de Julio en vilaĝo apud Lucca, kaj lia patro estis neriĉa kuracisto. De la unuaj jaroj li vivis inter la politikaj movadoj de la itala renaskiĝo kaj la studado pri la epikaj kaj historiaj verkaĵoj de la malnovaj kaj novaj aŭtoroj. Li tre amis la poemojn de Leopardi, Lamartine kaj Victor Hugo (pri kiu li verkis faman odon). En la jaro 1856 li estis nomita filozofia kaj literatura doktoro, kaj, poste, li estis instruisto pri retoriko. La sekvantan jaron li publikigis la unuan eldonon de siaj poeziaĵoj; sed tiu verko tiam ne plaĉis, kaj li, forlasinte la instruadon, reeniris la privatan vivon, sin okupante pri la verkado de tre mirindaj antaŭparoloj al la klasikaj eldonoj de la libristo Barbera. En tiu laboro li montris grandegan genion, farante seriozan kritikon pri la elekto de la literaturaj tekstoj. Poste, oni lin nomis instruisto pri la greka lingvo ĉe la gimnazio de Arezzo; sed la Toskana Grandduko malpermesis lian eniron en la lernejon, bone konante liajn *gibelinajn* ideojn. Sed li venkis, kaj estis profesoro en Arezzo kaj Pistojo; fine, en la jaro 1860, oni lin elektis profesoro ĉe la Bolonja Universitato. Li daŭrigis siajn kritikajn verkadojn sur la fundamento de la historiaj serĉadoj, kaj samtempe, sub la pseŭdonimo « Enotrio Romano », li publikigis la poeziaĵaron « Levia Gravia ». La « Inno a Satana », en kiu li personigas la pensliberecon kaj la kredon al la homa geniapovo, igis lian nomon tre konata. La poezio de Carducci estis precipe politika, ĉiam montranta liajn respublikanajn ideojn. En 1867 oni elektis lin deputato, sed la sorto estis malfavora al li, kiu pliamis resti ĉe la Universitato. Dum la sekvanta jaro aperis liaj « Odi Barbare », kiuj starigis lian gloron de granda poeto. La « Ode alla Regina Margherita », de li publikigita en la jaro 1878, naskis plej grandajn disputojn pri lia respublikana kredo : tamen li sukcesis defendi sin kontraŭ la kulpigo de senkaraktereco. Tion li bone montris per la mirinda parol-

ado, kiun li faris en 1882 pri Garibaldi. Sekve al poeziaĵo de li farita je la honoro de Carlo Alberto, kiun li nomis « Italo Amleto », li estis dum 1890 elektita senatano. Aliaj verkaĵoj de Carducci estas : « Confessioni e Battaglie », « Nuove Odi Barbare », « Rime Nuove » kaj multaj libroj pri kritiko, literatura historio kaj filologio. En 1897 li skribis la faman « Chiesa di Polenta », odon plenan je mistika dolĉeco kaj religia poezio. Novajn disputojn oni tiam faris pri liaj religiaj sentoj; sed « ĉu oni povis male skribi, parolante pri templo, kie preĝis Dante Alighieri »? Dum la lastaj tempoj la poeziaj laboraĵoj de Carducci estis amasigitaj en unu volumo, kaj alia volumo enhavas la ĉefajn prozaĵojn de la granda verkisto.

Carducci estis fama homo precipe pro sia karaktero nefleksebla kaj nemovebla; li estis tute sentanta kaj bone konanta sian povon sen malfortaĵoj, sekve, en siaj rilatoj kun la homoj, li havis ofte neĝentilan agmanieron. Tio estis plej vera en politikaj aferoj: li estis tre kuniĝinta kun siaj sampolitikanoj, kaj, kiam li devis defendi siajn ideojn, li estis senkompata por la kontraŭuloj, kiujn li skurĝis sange.

Koncerne la literaturan laboradon de Carducci oni bone povas diri, ke ĝi estas la spegulo de la politika periodo de l' itala reviviĝo. Neniu maljesos, ke, post Leopardi kaj Prati, li estis la plej granda poeto en Italujo. La plej fama el liaj verkaĵoj estas « Odi Barbare »: per tiuj ĉi li enkondukis novan versmezuron, laŭ la latina, ne, kiel la germanoj aŭ kelkaj italoj de l' mezepoko, uzante la longan aŭ mallongan valoron de l' silaboj, sed submetante la klasikan version al la itala versakcento; sprite li nomis tiajn odojn « barbaraj », ĉar ili ŝajnus strangaj al la latinoj, kiel ili estis strangaj al la italaj oreloj.

En la kritiko, kiel ni ekdiris, li ne sekvis la individuan kapricon, sed metis la fundamentojn sur la historian serĉadon kaj sur la atentegan studadon pri la puraj fontoj.

Li estis ankaŭ bona parolanto: lia elokventeco ĉe la komenco de l' paroladoj estis maldelikata kaj forta; sed iom post iom, atakita de poezia ensorĉo, li ekscitis la animojn kaj ebriiĝis la aŭdantaron.

La « literaturrealistoj », kiuj estis grupiĝintaj ĉirkaŭ Olinto Guerrini (Lorenzo Stecchetti), unuvoĉe proklamis lin sia estro. Tamen oni ne povas diri, ke Carducci estis vera « realisto ». Sendube ili povis aplaŭdi lin, ĉar li estis la ĉefo de la ribeluloj; politike, ĉar li havis ideojn respublikanajn; literature, ĉar li estis mal-

kaŝe kontraŭulo al la « manzonanoj »; socialece, ĉar li estis skribinta la odon « Ĉa ira », kie li glorigas la sangajn tagojn de Septembro. Tiu odo, kiu estas unu el la plej fortaj de Carducci, lin altigis ĝis la ĉielo kaj ĵetigis lin en la koton.

LUIGI GIANBENE.

HENRI MOISSAN

La Nobel'a premio ŝajnas alporti malbonan ŝancon al tiuj, kiuj ĝin ricevis. La pasintan jaron la fama fizikisto Pierre Curie falis sub radojn de peza veturilo kaj mortis, kelkan tempon post kiam li estis premiita. Jen la morto denove forrabis du eminentulojn tuj post la ricevo de l' Nobel'a premio : Carducci la unuan, Moissan la duan.

Henri Moissan naskiĝis en Parizo la 28 de Septembro 1852. Post seriozaj studoj en la « Museum » de Natura Historio, la Fakultato de Sciencoj kaj la Farmacia Lernejo, li estis nomita profesoro de toksikologio kaj poste de ĥemio ĉe tiu lasta Lernejo.

Liaj eltrovoj pri la *fluoro*, la *kalcia karbido* (kiu servas por fabrikii *acetilenon*); lia elfarado de diamantoj kaj preciozaj ŝtonoj per la elektra forno, flanke de tre multaj malpli konataj sed gravaj verkoj, igis lin fama, ne nur en la tutmonda ĥemiistaro, sed ankaŭ en la nescienca publiko.

En la jaro 1886 li estis elektita ano de l' Akademio de Medicino kaj fariĝis en 1891 ankaŭ ano de l' Akademio de l' Sciencoj en Parizo. Fine en 1901 li estis nomita profesoro de ĥemio ĉe la Pariza Fakultato de Sciencoj.

Li ĵus revenis de Stockholmo, kie li ricevis la Nobel-premion, kiam li malsaniĝis; kaj, post grava necesa operacio ŝajne sukcesinta, li subite mortis. La tutmonda Sciencularo funebros pri tiu antaŭtempa kaj grava perdo.

CARLO BOURLET.

RESPONDOJ

DE

D^{ro} L. L. ZAMENHOF.

Laŭ la deziro de D^{ro} Zamenhof, ĉiu leganto, kiu opinias, ke respondo pri lia demando povus havi kelkan intereson ankaŭ por aliaj personoj, volu sendi sian demandon ne al D^{ro} ZAMENHOF, sed al la Redakcio de « La Revuo ». La Redakcio elektos tiujn demandojn, kiujn ĝi opinias pli interesaj kaj sendos ilin al nia Majstro, kaj tiam li en iu el la venontaj numeroj respondos ilin en « La Revuo ».

11. — Al S^{ro} E. el B. — Pri la sufikso « aj » apud verbaj radikoj. — Vi diras, ke kiam verba radiko ricevas la sufikson « aj », tiam ni ofte ne scias, ĉu ĝi signifas « io, kio faras » aŭ « io, kio estas farata ». Kelkaj Esperantistoj opinias, ke la sufikso povas havi nur unu el la diritaj du sencoj, ekzemple nur la aktivan, kaj ĉiufoje, kiam ili trovas la diritan sufikson kun la senco pasiva, ili rigardas tion ĉi kiel simplan eraron. Tiu ĉi opinio tamen estas neĝusta : « aj » per si mem havas nek sencon ekskluzive aktivan, nek sencon ekskluzive pasivan, kaj tial ĝi povas esti uzata en ~~ambau~~ sencoj. Severe precizigi la signifon de tiu ĉi sufikso en la senco aŭ nur aktiva aŭ nur pasiva — laŭ mia opinio — estas ne konsilinde, ĉar tio ĉi tute senbezzone ligus nin kaj devigus nin ofte uzadi tro longajn formojn. Ĝenerale mi devas ripeti ĉi tie tion, kion mi jam kelkajn fojojn esprimis ĉe aliaj okazoj : ni ne devas peni, ke nia lingvo estu tro preciza, ĉar tiam ni nin mem nur katenus kaj ofte, por esprimi plej simplan ideon, ni devus uzi vorton deksilaban; ĉiufoje, kiam ni sentimo de malkompreniĝo povas doni al la uzanto liberecon, ni devas tion ĉi fari kaj permesi al li uzi laŭvole *diversajn* formojn (se ili nur ne estas kontraŭ la leĝoj de nia lingvo aŭ kontraŭ la logiko aŭ komprenebleco), anstataŭ postuli, ke li nepre uzu ĉiam nur unu formon. En ĉiuj okazoj (tre maloftaj), kiam la simpla uzado de « aj » povas doni ian *malkompreniĝon*, ni povas ja tre bone helpi al ni (kiel vi mem tute prave proponis) per la uzado de participo aktiva aŭ pasiva (ekzemple « ŝmirantaĵo » kaj « ŝmirataĵo », kiuj ambaŭ prezentas formojn tute regule kreitajn laŭ la leĝoj de nia lingvo); sed ĉar, el 100 verbaj vortoj kun « aj », 99 estas tute *klaraj*, kial do ni devas senbezzone kateni nin kaj, precizigante la signifon de « aj » nur aktive aŭ nur pasive, konstante esti devigataj uzadi « antaĵo » aŭ « ataĵo » en ĉiuj aliaj okazoj? Por kio uzi ekzemple la longajn formojn « estantaĵo », « kreskantaĵo », aŭ « sendataĵo », « kraĉataĵo »

k. t. p., se ni egale klare povas esprimi tion saman per la pli mallongaj « estaĵo », « kreskaĵo », « sendaĵo », « kraĉaĵo » k. t. p., pri kies senco povas ekzisti nenia dubo? Sekve se vi volas klarigi la signifon de « aj » kun verbaj radikoj, tiam anstataŭ diri, ke « aj » kun verbo signifas nur « io, kio faras », aŭ nur « io, kio estas farata », mi konsilas al vi diri : « aj » kun verbo signifas ion, kio enhavas en si la ideon de la donita verbo » ; ĉu tiu ĉi ideo estas aktiva aŭ pasiva — tion ĉi la sufikso « aj » tute ne devas montri al ni, ĉar tion ĉi montras la senco de la vorto mem aŭ — en okazo de speciala *neceseco* — la aldono de la sufikso de aktiveco aŭ pasiveco. Tiu ĉi « speciala neceseco » tamen aperas nur tre malofte, ĉar eĉ ĉe tiuj verboj, kiuj povas doni egale bone aĵon aktivan kaj pasivan, la senco de la aĵo estas facile komprenebla el la kunteksto; ekzemple se mi diros « mi donas tion ĉi al vi kiel garantiataĵon de mia reveno », neniu ja povas dubi, ke ni parolas ne pri garantiataĵo, sed pri garantiantaĵo. Vian opinionon, ke ofte (kiam povas ekzisti nenia dubo) ni povas eĉ forjeti la « aj » kaj uzi simple nur la substantivan finiĝon « o », — mi trovas tute prava; sed en la plimulto da okazoj inter « o » kaj « aĵo » estas granda diferenco.

P. S. — Per stranga renkontiĝo de la cirkonstancoj mi ĵus ricevis leteron, kiu prezentas bonan ilustraĵon al tio, kion mi supre diris pri tro granda logikeco. Mia korespondanto skribas (iom ŝerce), ke la esprimo « Parolo de X en la kunveno Y » estas tute mallogika kaj malpreciza : anstataŭ « parolo » oni devas en tia okazo diri « antaŭpublikparolataĵo ». Ĉu vi aprobas tian precizan vorton?

12. — Al S^{ro} C. B. — *Pri duobla senco de kelkaj verboj.* — Vi trovas, ke kelkaj verboj havas duoblan sencon kaj tial oni ne scias precize, kiamaniere oni devas ilin uzi. Tiuj verboj postulas duoblan komplementon, kaj tial la uzantoj ne scias, kiu el la komplementoj, laŭ la senco de la vortoj estas la rekta kaj devas esti esprimata per akuzativo, kaj kiu estas malrekta kaj devas esti esprimata per prepozicio. Ekzemple oni ne scias, ĉu oni devas diri : « mi instruas mian infanon pri Esperanto » ; aŭ : « mi instruas Esperanton al mia infano ». — Laŭ mia opinio la neklar-eco tute ne ekzistas, sed ĝi estas kreata nur *arte*. En unu kunveno esperantista iu faris la demandon, ĉu oni devas diri, « mi amas vin » aŭ « mi vin amas », kaj la kunvenintoj varmege kaj tute senrezultate disputadis pri tio ĉi tutan vesperon; tamen la respondo estis ja tute simpla : « *ambaŭ* frazoj estas bonaj ! » Tia sama respondo laŭ mia opinio devas esti donata al la demando pri la verboj kun duoblaj komplementoj. Kiu devigas nin diri, ke el la du supre cititaj frazoj pri instruado nepre unu devas esti rigardata kiel bona kaj la dua kiel malbona? Ili ja ambaŭ estas konstruitaj tute regule laŭ la leĝoj de nia lingvo, ambaŭ estas tute klaraj kaj egale elegantaj, sekve *ambaŭ* estas tute bonaj, kaj la uzado de la unua aŭ de la dua devas esti libere lasata al la persona gusto de ĉiu uzanto aŭ al la stilaj postuloj de la teksto. Eĉ se vi aliformigos la frazon aktivan en frazon pasivan, vi ankaŭ ricevos nenian malklarecon, ĉar kiu povas havi ian dubon pri la senco de la esprimo « homo instruita » kaj « scienco instruita » ? Cetere la personoj, kiuj nepre deziras diferencigi la francajn

« instruire » kaj « enseigner », povas tre bone en la unua okazo uzi « instrui » kaj en la dua « lernigi » (t. e. instrui iun pri io, lernigi ion al iu).

13. — Al kelkaj demandantoj. — Pri la sufikso « ig » kun verbaj radikoj. — Oni ofte demandadis sin, ĉu kun la verbaj radikoj « igi » signifas « igi -anta » aŭ « igi -ata ». Sed la demando per si mem estas ne ĝusta, ĉar « igi » kun verbo signifas nek « igi -anta », nek « igi -ata », sed nur « igi -i », sekve ĝi povas tre bone esti uzata en *ambaŭ* sencoj (aktiva kaj pasiva). En la plimulto da okazoj la senco de « ig » en verboj prezentas absolute nenian malklaraĵon; sed en tiuj okazoj, kie malkomprenigo povas aperi, ni devas ĝin eviti ne per senbezona katenado de la senco de « ig » (kio estus tiel same neoportuna, kiel la katenado de « aj » pri kiu mi parolis en la respondo 11), sed per precizigo de nia frazo mem. Ekzemple, ni ne povas diri « sciigi amikon novaĵon », sed ni povas diri « sciigi amikon pri novaĵo » aŭ « sciigi novaĵon al amiko »; *ambaŭ* frazoj estas tute regulaj kaj *ambaŭ* estas tute klaraj, — kial do ni devas demandi nin, kiu el la diritaj frazoj estas la sole bona? En frazo, en kiu la verbo kun « ig » havas du komplementojn, la akuzativo kaj prepozicio montras tute klare la rilaton inter la *ambaŭ* komplementoj; frazo, kiu havas nur unu komplementon, estas ordinare ankaŭ tute klara, ĉar la forestado de la dua komplemento per si mem jam montras la sencon de la frazo (ekzemple, se mi, sen plua precizigo per « al », diros « mi manĝigas mian ĉevalon », neniuj dubos pri la senco de la frazo); fine en tiuj tre maloftaj okazoj, kiam ni efektive povas timi malkomprenigon, ni ja tute ne bezonas aktivigi aŭ pasivigi la sencon de la sufikso « ig », sed ni povas tute bone kaj regule aktivigi aŭ pasivigi la *verbon*, dirante « manĝantigi » kaj « manĝatigi ». La sufikso « ig » per si mem havas sencon tute difinitan (= fari, lasi, kaŭzi); ĝi farigas neklara nur tiam, kiam ni krom ĝia propra senco nepre volas altrudi al ĝi ian sencon aldonan, kiun ĝi per si mem ne havas kaj ne devas havi kaj kiu (en okazo de efektiva neceseco) devas esti esprimata per alia rimedo (ekzemple, sencon de aktivigado aŭ pasivigado, de daŭrigado aŭ momentigado k. t. p.).

14. — Al S^{ro} J. E. — Pri « neniigi ». — Ĉiuj vortoj de la « interrilata tabelo » konsistas el du partoj : a) radikoj, b) karakteriza finiĝo (ekzemple ki-al, ki-o, neni-u, neni-a k. t. p.). Ĉar pro diversaj kaŭzoj, pri kiuj mi ne povas nun paroli detale, la karakterizaj finiĝoj de la diritaj vortoj ne povis esti fiksitaj kiel finiĝoj *sendependaj* kaj *ĝeneralaj* (ekzemple mi estis devigita preni la finiĝojn « e » kaj « u », kiuj kiel sendependaj finiĝoj havis jam alian sencon), tial mi devis alkroĉi ilin *nedisigeble* al la radikoj. Tiamaniere ilia uzado *sendependa* (ekzemple en formoj « ali-u », « alies », « kelk-om » k. t. p., kiuj per gramatika instinkto estis uzataj de kelkaj Esperantistoj) estas kontraŭregula. Sed en tiuj du kolonoj, kiuj

1. — S^{ro} J. E. demandis nian Majstron, ĉu « neni » estas radikvorto, ĉu la formoj *neniigi* kaj *neniigi* estas ĝustaj, kaj ĉu *nenioigi* kaj *nenioigi* ne estus preferindaj.

finiĝas per « a » kaj « o », la finiĝoj estas ne kondiĉe interrilataj, sed pure *adjektivaj* kaj pure *substantivaj*, kvankam ili, pro unuformeco, estas presataj en la vortaro kune kun la radiko (oni povus tamen tre bone presi ilin ankaŭ sen la finiĝo). Tial la forĵetado de la pure substantiva « o » kaj ĝia anstataŭigado per diversaj aliaj finiĝoj kaj sufiksoj ŝajnas al mi tre bone permesebla. Kompreneble, se tio ĉi donus ion *novan*, kontraŭan al la ĝisnunaj kutimoj, ni devus tion ĉi eviti, ĉar absoluta kaj laŭlitera reguleco tion ĉi ne permesus; sed, ĉar la vortoj « neniigi » kaj « neniigi » estas jam de longa tempo tre bone konataj kaj uzataj de ĉiuj Esperantistoj, tial mi opinias, ke malpermesi la uzadon de tiu ĉi formo estus tute senbezone.

15. — Al S^{ro} H. A. — *Pri la participa sufikso antaŭ verba finiĝo.* — La formoj « amatas », « amitas » k. t. p., anstataŭ « estas amata », « estas amita », per si mem ne prezentus ian rompon en nia lingvo, kaj, se la Lingva Komitato volus ilin aprobi, oni povus tre bone ilin uzi. Tamen, se la privataj aŭtoroj per sia *propra* iniciativo volus uzi tiujn formojn, mi tion ĉi ne konsilus. Privataj aŭtoroj povus enkonduki tiun ĉi novan formon nur en tia okazo, se « as », « is » k. t. p. signifus « estas », « estis »; sed, kvankam pli aŭ malpli frue la verbaj finiĝoj eble ricevos la signifon de la verbo « esti », tamen ĝis nun ili tiun ĉi signifon ne havas.

LAZARO LUDOVIKO ZAMENHOF.

BIBLIOGRAFIO

« LA REVUE » raportas pri novaj verkoj, nur kiam la Redakcio donace ricevis du ekzemplerojn.

Inter Blinduloj, konsiloj por ĵus-blindiĝintoj, verkita france de D^{ro} ÉMILE JAVAL, directeur honoraire du laboratoire d'ophtalmologie de l'École de Hautes-Études de Paris, Membre de l'Académie de Médecine; esperantigita de lia bofilino S^{ino} JEAN JAVAL. 1 vol, XIV-130-paĝa; ĉe *Hachette et Cie*; prezo : Fr. 2. —

D^{ro} Javal forirante de tiu ĉi mondo ne povis lasi pli belan heredaĵon por la homaro, ol sian verkon « Inter Blinduloj ». Tio ĉi ne estas la frukto de fantazio aŭ de poezia inspiro, kiu faros nur tiam impreson, kiam oni ĝin legas. « Inter Blinduloj » estas kvazaŭ aŭtobiografio prezentanta al ni kelkajn tre interesajn paĝojn el la instruiga vivo de nia fama mortinta samideano. Ĝi estas la rezultato de kelkjara pripensado kaj konsiderado de malfeliĉa homo, kiun la sorto kruele enĵetis dum lia vivo preskaŭ en la tombon, forprenante de li la plej karan por ni ĉiuj senton — la vidon. Malofte tiaj malfeliĉuloj ne deflankiĝas de la areno de l' vivo. Kaj tio ĉi estas tute komprenebla : oni devas posedi grandan adoron por la vivo kaj senti sian altan antaŭdifinon por ne perdi sian energion kaj paciĝi kun kruelaj ekfrapoj de la sorto.

Al tiuj homoj apartenis D^{ro} Javal. Lia spirito estis pli forta ol la malfeliĉo, kiu lin atingis. D^{ro} Javal fariĝinte blinda, tuj paciĝis kun sia sorto kaj komencis serĉi la vojon por nova vivo, kaj jen li tre rapide kun plezuro konstatis, ke blinduloj ne estas ankoraŭ tiel malfeliĉaj, kiel oni pensas ĝenerale. En sia

antaŭparolo li memorigas al la legantoj la diversajn okazojn el la historio, kiam blindiĝintoj ankoraŭ sukcese liveradis al la homaro grandegajn verkojn kaj servojn.

Tiel Huber blindiĝinta en la deksepa jaro daŭrigis, helpata de sia fidela servisto, studojn de Réaumur pri moroj de abeloj. Augustin Thierry, blinda de la trideka jaro, ne forlasis siajn historiajn laborojn kaj diktadis siajn rakontojn pri la Meroveaj Tempoj. Milton, blinda de la kvindeka jaro, diktadis al sia filino sian gloran poemon : « La perdita Paradizo ». Apogante sin sur tiuj kaj aliaj ekzemploj, D^{ro} Javal certigas en sia antaŭparolo, ke la blindeco ne devas malaktivigi homojn, kaj kiel pruvo, ke liaj vortoj ne estas senapogaj, li disvolvas en sia verko la sistemon de sia vivo, dum 7 jaroj de lia blinda stato. « Inter Blinduloj » enhavas la regularon de l' vivo por ĉiu blindulo. La aŭtoro esprimas en ĝi la penson, ke homoj blindiĝintaj estas preskaŭ ĉiam malfeliĉaj ne pro sia malĝoja stato, sed pro sia tute senracia vivo. Tial li turnas sin al ĉiuj, kiuj interesas sin pri blinduloj kaj precipe al okulkuracistoj, ke ili tralegu atente lian verkon, el kiu ili povas eltiri kelkajn profitablajn konsilojn por iliaj malfeliĉaj klientoj.

« Mi renkontis, — diras la aŭtoro, — iujn blindulojn, kiuj parolis severege pri la zorgoj, kiujn ili ricevis dum la lasta periodo de sia malsaneco. Mi petegas do miajn kunfratojn kontraŭbatali tiun homan kutimon (kiun oni pretendas humana, sed kiun mi nomas malhumana), kiu

lasas al ili esperon amuzante ilin per enŝprucigaĵoj de striknino, per elektro, aŭ neutilaj kuracadoj internaj. Tiuj ĉi kuracoj eĉ senpagaj ne grandigas la ŝatatecon de kiu ilin uzadas.

« Konsolon doni per kompleza kuracado al neresanigeblulo, maleblicas, ke li organizu sian vivadon antaŭzorge, laŭ neevitebla malfeliĉo. Ŝajnas al mi pli humane antaŭvidigi al blindiĝontoj, iom post iom, ilian sorton. Tiel mi estus dezirinta, ke oni estu farinta por mi mem. »

Kio rilatas la interesan enhavon de la fama verko de nia granda mortinta samideano, mi eĉ ne provos paroli iom pli detale : tiujn verkojn oni povas nur legi entute, penante nenion perdi el ilia tre interesa kaj instruiga enhavo. Ĝi ne ektuŝas, kiel multaj aliaj tiuspecaj libroj, unu flankon en la vivo de blinduloj, ĝi ne penas enkatentigi ĝin en iu ajn speciala kaj mallarĝa direkto. Ne, la verko de D^{ro} Javal prezentas al ni la tutan vivon, nenion forigante el niaj ĉiutagaj kutimoj. La aŭtoro montras, ke, fariĝinte blindaj, ni povas daŭrigi niajn ĉiutagajn kaj plej amatajn okupojn, ŝanĝante nur iom la formon de ilia plenumo. Tiu verko havas des pli grandan signifon, ke ĝi estas la unua, kiu tiel larĝe ektuŝis kaj disvolvis la demandon pri la vivo de blinduloj.

La sorto, ekfrapinte D^{ron} Javal per granda malfeliĉo, tamen sufiĉe pagis sian kruelecon, donante al la tuta blindularo verkon, pri kiu la aŭtoro mem diras, ke li neniam estus ĝin verkinta, se li ne estus blindiĝinta. Tio ĉi estas vere granda rekompenco!

Mi permesas al mi prezenti al niaj legantoj la parton XXIII, en kiu la

aŭtoro parolas pri Esperanto je la vidpunkto de blindulo.

« Plimulto el la kleraj blinduloj jam lernis aŭ almenaŭ decidis eklerni la helpan lingvon internacian, — diras D^{ro} Javal en tiu ĉi ĉapitro. — Esperanto certe disvastiĝos pli rapide inter ili ol inter vidantoj; cetere ĝi utilas pli al blinduloj ol al aliaj, pro la du jenaj kaŭzoj :

« Unue, uzado de mallongigoj en preskaŭ ĉiuj landoj vanigas por blindulo lian konon de fremdaj lingvoj.... Tiuj mallongigoj prezentas tiom da malfacilaĵoj; ke S^o Monnier, sekretario de la internacia societo de blindaj lernantoj, estis devigata peti siajn korespondantojn, ke ili forlasu la mallongigojn aŭ skribu esperante....

« Dua kaŭzo, kiu iĝas dezirinda kaj verŝajna rapidan disvastiĝon de Esperanto inter blinduloj estas, ke, en ĉiu lando, reliefpresitaj libroj ne sufiĉe vendiĝas por pagi la presajn elspezojn. Esperanto ebligus presi, por uzo de ĉiulandaj blinduloj, semajnan revuon, kiu konigus al ili plej diversajn kaj interesajn aferojn....

« Plej interesa eksperimento pri uzado de Esperanto fariĝis en Prah'a instituto, kie germanaj kaj ĉekaj lernantoj ne batalas plu inter si, de la tempo kiam, dank' al la internacia lingvo, ili povis kompreni unu la alian. »

« Inter Blinduloj » aperis unue en franca originalo: ĝian esperantan tradukon (iom mallongigitan) ni ŝuldas al la bofilino de nia mortinta samideano. Esperantistoj povos esti fieraj posedante tian verkon en sia biblioteko! Lerta traduko kaj tre bone elektita enhavo faras el ĝi tre interesan libron por ĉiuj. Mi povas nur aldoni : kiu volas konat-

iĝi iom kun la granda spirito de nia en la eternon foririnta samideano, legu ĉi tiun verkon kaj, se vi volas helpi iom al la suferanta homaro, disvastigu ĝin inter blinduloj kaj iliaj ĉirkaŭantoj.

Eneido de VIRGILIO, tradukis D^{ro} VALLIENNE. 1 vol. VI-263-paĝa; ĉe *Hachette et Co* kaj ĝiaj korespondantoj; prezo : Fr. 3. —

Nova klasika verko pligrandigis la literaturon esperantan. D^{ro} Vallienne, kiu jam tradukis la du unuajn kantojn de Eneido, nun riĉigis nian literaturon per la tuta Eneido. Kiam mi ekvidis la tradukon de Virgilio, mia unua penso estis pri la nova venko de Esperanto, kaj mi ne eraris. Eneido estos epoko en esperantista movado. Mi konas multajn personojn, kiuj longe estis principaj kontraŭuloj de Esperanto, kaj kiuj, ekvidinte la grandan verkon de Virgilio en nia lingvo, tuj ŝanĝis sian opinion, ne kuraĝante plu batali per siaj argumentoj pri la nevivleco de lingvo artefarita. Kaj krom tio nia literaturo posedas nun dank' al D^{ro} Vallienne verkon, kiun ni ne trovos en multaj naciaj literaturoj. Ni kredas, ke Eneido estos longe glora venka standardo en nia movado! En sia antaŭparolo D^{ro} Vallienne aldonas modeste, ke li estos feliĉa, se li povos nur esti montrinta ne tion, kion li faris, sed tion, kion li volis fari, kaj, ke lia ĝojo estos tute perfekta, se tiuj, kiuj lin honoros per la legado de lia verko, retrovos almenaŭ eĥon malfortan de Virgilio. En la fino de la antaŭparolo ni legas : « Se, kiel mi timas, mi ne povis trafi mian celon, mi lasas mian heredon al aliaj pli inteligentaj kaj pli lertaj : ili do prenu mane la direktilon kaj

plenumu tute tion, kion mi nur montris. Pri mi :

• Ĉar mi jam spacon longegan
tra kampoj senhalte trairis,
Estas bezone nun kolonj
ŝaŭmantajn maljungi ĉevalajn. »

Ni komprenas bone la modestecon de l' aŭtoro, sed ni certigas lin, ke en lia traduko ne nur eĥo sonas en oreloj de legantoj sed la tuta simfonio da sonoj kaj ĉarmoj, kiuj iam en nia juneco ensorĉis nian imagon dum la legado de Eneido.

Nun kelkaj vortoj pri la traduko mem. D^{ro} Vallienne tradukis Eneidon en iom ŝanĝita heksametro. Ĉar en la lingvo Esperanto ne ekzistas latina diverslongeco de silaboj, li anstataŭis ĝin per la akcenta heksametro, kiu konsistas el 3 daktiloj kaj unu troĥeo. La vojo, kiun elektis la tradukinto estas tute ĝusta : la heksametro tiel ŝanĝita nenion perdas de sia belsoneco kaj karaktero.

Restas ankoraŭ demando pri la unusilaboj. « Ĉu ili estas akcentaj aŭ ne? » demandas la aŭtoro, kaj jen kion li proponas kiel versregulan fundamenton de sia traduko : « La unusilabo mem estas neŭtra. Ĝi estas akcenta nur en la komenco de la verso kaj post du silaboj neakcentaj, sed en ĉiuj ceteraj okazoj ĝi restas neakcenta. »

Nun sendube oni nin demandas pri la stilo de la traduko. Kion ni povas esprimi pli ol nian miron kaj ravon? Se kiu ajn volas ekkoni belan Esperanton aŭ konatiĝi kun glora verko Virgilio, ni nur povas proponi : legu atente « Eneidon » de D^{ro} Vallienne.

Wörterbuch Deutsch-Esperanto,
unter Redaktion von Dr ZAMENHOF,
herausgegeben von HERMANN JÜR-

GENSEN und M. PAGNIER. Zweite vermehrte Auflage. 1 vol. IV-277-paĝa; *Esperanto-Verlag Möller und Borel*, Prinzenstrasse 95, Berlin; prezo : Mk. 2; bele bindita en tolo : Mk. 2,50. —

Eliris la dua eldono de unu el la plej bonaj niaj esperantaj vortaroj. Dume aperis la unua parto esperanta-germana. En la antaŭparolo ni legas la respondon de D^{ro} Zamenhof al multaj Esperantistoj. Ĉar en tiu ĉi respondo D^{ro} Zamenhof esprimas sian opinion pri la dua eldono de germana vortaro, ni citos ĝin entute.

« Pri ĉiuj vortoj, kiuj ne estas troveblaj en la verko *Fundamento de Esperanto* devas decidi la Esperantistoj mem, (kiom eble kun helpo de la *Lingva Komitato* elektita en Bulonja kongreso). Sed, se oni deziras scii, kian tradukon mi persone rekomendas por tiu aŭ alia vorto, kaj ja ekzistantaj vortaroj en aliaj lingvoj ne donas klarigon pri tio ĉi, aŭ se ekzistas ia reciproka malkonsento inter la traduko de la sama vorto en diversaj vortaroj, kaj oni deziras scii, kian formon mi persone rekomendas elekti, — mi konsilas ĝin (ĝis la Lingva Komitato donos alian decidon) serĉi en la vortaroj esperanta-germana kaj germana-esperanta eldonita de la firmo Esperanto-Verlag Möller & Borel, ĉar tiuj ĉi vortaroj estas redaktitaj de mi mem. »

Ŝajnas al ni, ke tiuj ĉi kelkaj vortoj tute sufiĉas por prezenti la signifon de la priparolita vortaro, kaj tial ni tute ne intencas ektuŝi tiun ĉi demandon. Ni nur volas kompari la duan eldonon kun la unua je la vidpunkto de ilia grandeco. La lasta eldono estas vere multe pligranda ol la nuna — ĝi enhavas preskaŭ 200 esprimojn pli

ol la unua, sed ni ne komprenas, kial la aŭtoroj eljetis el la antaŭa eldono kelkajn vortojn, kiuj tamen estas necesaj en niaj vortaroj. Ni citos kelkajn, ekzemple : Ameisenbär — mirmekofago, Carreau — karo, Cartoñage — kartonaĵo, Centner — centfunto, Cliché — klišo, Cretin — kreteno, Docent — docento, kaj aliaj. Vere, multaj el tiuj vortoj jam estas per si internaciaj, sed ni ne devas eviti internaciajn vortojn en niaj vortaroj, ĉar por scii, ke la vorto estas internacia oni nepre devas koni kelkajn lingvojn, kio ne okazas kun ĉiu Esperantisto; krom tio, tiuj ĉi vortoj jam estintaj en la unua eldono, devis nepre resti en la dua. Tiuj ĉi elĵetitaj vortoj feliĉe ne estas multenombraj kaj la granda amaso da novaj vortoj tute senkulpigas la aŭtorojn, kiuj sendube dum la presado ne rimarkis la mankon.

Esperanto Leitfaden. 1 vol. 30-paĝa; *Esperanto-Verlag Möller und Borel*, Prinzenstrasse 95, Berlin; prezo : Mk. 0,20. —

Esperanto-Leitfaden estas nova lernolibreto eldonita por Germanoj. Ĝi estas iom ŝangita kopio de la franca eldono *Premier Manuel de la langue auxiliaire Esperanto* eldonita de la firmo Hachette et Cie. La aŭtoro aldonis nur en la fino, antaŭ la vortareto, malgrandan frazeologion enhavantan la diversajn demandojn kaj respondojn uzotajn en parolado ĉiutaga. Ni deziras al germana eldono tiel saman sukceson, kian havis la franca eldono.

La Gasto, duakta komedieto originale verkita de S^{ino} VALLIENNE, 1 vol. 30-paĝa; *Esperanta Preso Societo*, rue Lacépède 33, Paris; prezo : Fr. 0,50. —

La originalaj verkoj en Esperanto

plinombrigas de tago al tago. Kun plezuro ni tralegis la duaktan komedieton de S^{mo} Vallienne. La verko estas plena je humoro kaj skribita en bona stilo. Ni esperas, ke nia estimata samideanino, kunlaborantino de « La Revuo », ekprovincesian forton, daŭrigos la laboron kaj, ke tio ĉi ne estos la lasta ŝia verko.

Por kaj kontraŭ Esperanto, de D^{ro} VALLIENNE. Dialogo. 4 vol. 33-paĝa; *Presa Esperantista Societo*, 33, rue Lacépède, Paris; prezo: Fr. 0,30; franca eldono, prezo: Fr. 0,45. —

D^{ro} Vallienne fariĝis unu el la plej skribemaj Esperantistoj. Post tiel grava verko, kiel Eneido, aperis nun lia originala verketo: *Por kaj kontraŭ Esperanto*, en kiu la aŭtoro prezentas al ni en Esperanto la dialogon inter du personoj. Tiu ĉi dialogo disbatante diversajn bone konatajn argumentojn de niaj kontraŭuloj, precipe tuŝas la ideon pri la lingvo latina kiel internacia interkomprenilo. La aŭtoro tre lerte disbatas tiun ĉi ideon elmontrante ĝian netaŭgecon ne nur teorie, sed ankaŭ praktike per konstruado de latinaj frazoj por la nuntempa parolado. Li klarigas al sia kontraŭulo, ke la lingvo latina, por esti interkomprenilo en nunaj interrilatoj, devus pliriĝi sian vortaron kaj ŝanĝi sian antikvan formon. La dialogo de D^{ro} Vallienne estas pro sia enhavo tre bona propagandilo por Esperanto kaj estus tre bone, se ĝi aperus en diversaj naciaj tradukoj.

A First Reader, legolibro verkita por la anglaj lernkomencantoj de F^{ino} E.-A. LAWRENCE; 4 vol. 64-paĝa; ĉe *Stead's Publishing House*, 39, Whitefriars Str., London, kaj ĉe *Fleming H. Revell Co*, New-York kaj Chicago; prezo: 6 pence. —

Nia fervora kaj atestimata kunbatalantino F^{ino} E.-A. Lawrence kolektis en tiu malgranda libro bonajn legindajn tekstojn por faciligi al siaj samlingvanoj la lernadon de Esperanto. La unua, « Alpa Rozo », eltirita el la konataj « Esperantaj prozaĵoj » estas zorge komentariita por klarigi la uzon de la afiksoj kaj de la malgrandaj vortoj « ia, iu, kia, ... ». Preskaŭ ĉiuj tekstoj estas akompanataj de angla traduko. La lasta peco estas la fama letero de D^o Zamenhof pri la deveno de lia lingvo. La sukceso de tiu malkara kaj tre oportuna broŝuro ne estas duba, ĉar jam de longe la instruistoj atendis la aperon de tia libro.

Grand Dictionnaire français-Esperanto, tria kajero; *Presa Esperantista Societo*; kosto de l' antaŭpago de l' plena verko: Fr. 17. —

Aperis la tria kajero (paĝoj 33-48) de tiu grandioza entrepreno, komencita en Junio 1905. La eldonantoj sciigas al ni, ke nun la kajeroj aperos *regule*: 8 ĝis 12 kajeroj ĉiujare. Tial ke ĉiu kajero enhavas 16 paĝojn, la abonintoj tiel ricevos ĉirkaŭ po 200 paĝoj ĉiujare; kaj, ĉar la verko plena konsistos el du volumoj da 600 paĝoj, la eldonado daŭros eble ses jarojn. Ni esperu, ke la eldonantoj povos, laŭ sia promeso, duobligi la kajerojn; kaj tiel ni nur atendos 3 jarojn la elfinon de la verko. Cetere tia tempodaŭro ne estus tro granda kompare kun la graveco kaj malfacileco de la laboro.

Ni eksciis, ke granda vortaro angla-esperanta da 40 000 vortoj estas nun en *presado*. Ni do havos ĝin antaŭ la Cambridge'a Kongreso, kaj ĝi helpos nian paciencon.

KRONIKO

Letero de La Trio por La Tria al « La Revuo ». — Laŭ la espero esprimita en la Marta letero, ni povas nun doni al la estimataj Legantoj de « La Revuo » kelkajn detalojn pri la kosto de la kongresa bileto, kaj ankaŭ pri provizora programo de la kunvenoj kaj festenoj aranĝotaj.

Esperantistoj memoras, ke deficiito rezultis de la du unuaj Kongresoj, kaj ĉiuj konsentos, ke tio estas nek dezirinda nek kuraĝiga.

En ĉiuj landoj okazas gravaj plimalpli grandaj kunvenoj, kaj ĝenerale kotiza pago estas laŭ ora kaj ne arĝenta grado. Ĉe Esperantaj Kongresoj ĝis nun ĉiuj Kongresanoj nepre ricevis multe pli grandan valoron por la elspesita mono ol ĉe ia ajn ordinara Kongreso, kaj tiun tradicion *La Trio* fervore esperas daŭrigi.

Ni do opinias, ke la kosto de la kongresa bileto devas esti laŭ ora grado, kaj ni decidis, ke ĝi estos la duono de la ora unuo de la lando en kiu loĝas la Kongresano. Tial Francoj pagos 10 frankojn, Germanoj 10 markojn, Italio 10 lirojn, Hispanoj 10 pesetojn, Uŝanoj 2 1/2 dolarojn, Rusoj 3 rublojn, Aŭstroj 10 kronojn, kaj tiel plu. Angloj kompreneble pagos 10 ŝilingojn. Plie, ĉiu persono, kiu aĉetos sian biletan antaŭ la 15 de Junio, senpage ricevos ekzempleron de la eldonota KONGRESA LIBRO, kiun, ni opinias, ĉiuj amikoj trovos tre utila verko. Tiu libro enhavas diversajn sciigojn speciale verkitajn por neanglaj Esperantistoj rilate kutimojn, monerojn, fervojojn k. t. p. anglajn. Ĝi ankaŭ enhavas historieton kaj gvidlibreton de Kembriĝ. frazilbron de tre utilaj anglaj frazoj kun traduko kaj elparolo elmontr-

ata per esperanta fonetika sistemo.

Estos du specoj de biletoj.

Plenkreskuloj de ambaŭ seksoj pagos la sumojn supre nomitajn, sed personoj malpli-ol-dekseparaj pagos nur la kvaronon de tiu sumo. Blinduloj kaj surdmutuloj havos similan rabaton.

La Trio tre kore esperas, ke la Esperantistaro aprobos tiun ĉi aranĝon, kiu ja ne solvigis sen tre serioza konsiderado.

Komprenoble amikoj deziros scii iom pri la plezuroj, kiujn ili povos ĝui post la aĉeto de kongresbileto; sed komprenoble, estas neeble doni definitivajn programon kvin monatojn antaŭ la Kongreso. Tamen niaj aranĝoj sufiĉe progresis, por ke ni povu doni la sekvantajn informojn.

Sabato, Aŭgusto 10. — Kelkaj neoficialaj kondukataj ekskursoj tra la kolegioj, neoficialaj kunvenoj k. t. p.

Dimanĉo. — Diservoj matene, promenadoj posttagmeze.

Lundo. — Diversaj kunvenoj kaj urbaj ekskursoj dum la tago. Oficiala akcepto de eminentaj Esperantistoj ĉe la stacidomo. Vespere solena Malfermo de la Kongreso.

Mardo. — Agada kunsido ĉe la Urbestrejo matene, specialistaj kunvenoj posttagmeze. Koncerto kaj kredoble teatraj ludoj vespere.

Merkredo. — Agada kunsido ĉe la Guildhall (Urbestrejo) matene. Diversaj kunvenoj posttagmeze. Granda vespera ilumina ĝardeno festeno.

Ĵaŭdo. — Agada kunsido ĉe la Guildhall matene. Granda ekspozicio de Britaj Sportoj k. t. p. posttagmeze. Koncerto kaj teatraj ludoj vespere.

Vendredo. — Agada kunsido ĉe la Guildhall matene. Specialistaj kun-

venoj k. t. p. posttagmeze. Granda naciavesta balo vespere.

Sabato. — Oficiala Ferma Kunsido de la Kongreso matene.

Plie, ĉiuj kongresanoj havos la rajton ĉiutage partopreni en tre diversaj malkaraj ekskursoj per boatoj, vagonaroj, veturiloj, al ĉiuj interesaj lokoj apud Kembriĝ. La fervojaj kompanioj jam faris por ni grandajn rabatojn kaj provizos ankau specialajn vagonarojn por ankoraŭ pli malaltaj prezoj.

Ne estas necese aldoni, ke, kvankam granda nombro da festenoj jam estas aranĝitaj, multe da aliaj estos proponataj post iom da tempo. Ekzemple, Lia Moŝto la Urbestro esprimis sian deziron doni, kun kelkaj aliaj eminentuloj, je nia honoro, specialan akceptan festenon, kies detaloj ne estas ankoraŭ aranĝitaj. Ni do opinias, ke ĉiuj Kongresanoj havos la eblon esti tiel feliĉaj, kiel estas longaj la tagoj.

Por bona organizado estas nepre necese, ke amikoj aĉetu frue siajn biletojn. Se, pro ia neatendita kaŭzo, aĉetintoj trovos, ke ili ne povos ĉeesti, ili povos transdoni aŭ vendi siajn biletojn al aliuloj, provizite, ke ili sciigu al *La Trio* la nomon kaj adreson de la anstataŭulo antaŭ Aŭgusto 4. — *LA TRIO POR LA TRIO.*

Noto. — Al tiuj oficialaj festoj la Redakcio de « *La Revuo* » esperas povi aldoni sian specialan festeton. — La manuskriptoj de nia literatura konkurso estas nuntempe en la manoj de internacia juĝantaro, kiu ne scias la nomojn de la konkurintoj. La decidon de la juĝantaro

kaj la liston de la premioj ni publikigos en nia *septembra* numero; sed ni intencas aranĝi en Kembriĝ dum la Kongreso malgrandan feston por publike disdoni la premiojn, kun iom da soleneco, al la premiitoj. Al tiu festo ni invitos ĉiujn legantojn de *La Revuo*, kiuj tiutempe estos en Kembriĝ, kaj ni tre forte deziras, ke la 2 000 legantoj nunaj de *La Revuo* tie ĉeestu! — *LA REDAKCIO.*

El Aŭstrujo. — *Prof^o Ostwald en Aŭstrujo.* — La indiferentuloj estas pli postulemaj ol la diablo, al kiu, laŭ « *Faust* » de Göthe, « oni devas ĝin diri tri fojojn ».

Ne tri, cent fojojn ni klarigis al indiferentularo de germana Aŭstrujo la esencon kaj la celon de Esperanto — preskaŭ vane. Nun venis homo el Germanujo, la fama fizikisto kaj filozofo Prof^o Ostwald, energie li bataladis — kaj la glacio ekdegelas. Trifojojn, en Teplitz, en Prag kaj en Vieno li entuziasme predikis la esperantan evangelion, kaj ĉiam li sukcesis; la skeptikuloj konvertiĝis, la malfortaj grupoj rekuraĝiĝis, la mokemuloj eksilentigis. — O. S.

El Peruo. — Kun granda plezuro ni legas en « Antaŭen Esperantistoj », ke la deputataro kaj senatano voĉdone akceptis *leĝon*, kiu ordonas, ke la *Ŝtata Kaso* pagos ĉiumonate 5 sterlingajn librojn al la gazeto « Antaŭen Esperantistoj ». Ĉiujn niajn gratulojn al niaj Peruanaj kolegoj pro tiu grava oficiala sukceso. — C. B.

Le gérant : CH. SCHIFFER.

Coulommiers. — Imp. PAUL BRODARD.

PRI REFORMOJ EN ESPERANTO

En la lasta tempo inter la Esperantistoj kuris la famo, ke mi intencas « reformi Esperanton ». Tiu ĉi famo, kiu povas fariĝi tre danĝera, estas absolute malvera. Mi neniam intencis arbitre reformi la lingvon, ĉar tio ĉi ne sole estus pereiga por nia afero, sed mi havas por tio ĉi eĉ nenian moralan rajton. De la tempo, kiam mi, antaŭ 18 jaroj, publikigis la « Aldonon al la Dua Libro », Esperanto ĉesis aparteni al mi, — ĝi apartenas de tiam al la tuta mondo esperantista, kaj mi neniam intencis malsaĝe repostuli por mi ian rajton de mastreco, kiun mi nun jam repostuli *ne povas*, ĉar sur la fundamento, kiun mi donis, multaj aliaj homoj jam tre multe konstruis kaj laboris. Oni scias, ke de la momento, kiam mi en la jaro 1889 fordonis mian mastrecon, mi neniam permesis al mi fari propravole en la lingvo ian eĉ plej malgrandan ŝanĝon. Se mi ne faris tion ĉi *ĝis* nun, tiom pli mi ja certe neniam ekdezirus fari tion ĉi *nun*, post la Bulonja Deklaracio (kiun mi ja donis *propravole*), post miaj longatempaj pripensitaj klarigoj en la Antaŭparolo al la « Fundamento de Esperanto » kaj post la fando de la « Lingva Komitato », al kiu mi propravole fordonis ĉiun aŭtoritatecon en la aferoj de la lingvo. Sekve, konante mian agadon kaj mian rilaton al Esperanto en la daŭro de 20 jaroj, la Esperantistoj povas esti *tute trankvilaj* : mi neniam surprizos ilin per ia arbitra ŝanĝo en la lingvo, por kiu mi, simile al ĉia alia Esperantisto, jam de longe havas nenian rajton; neniam mi altrudos al ili mian personan deziron; kaj se eĉ mi volus iam freneze fari tian senrajtan kaj pereigan faron, ĉiuj Esperantistoj povas kontraŭmeti al mi la Bulonjan Deklaracion kaj diri : « ni ne permesas ».

Ne! Neniam mi havis kaj neniam mi havos la intencon propa-

juĝe reformi Esperanton. La kaŭzo de la malĝusta famo pri la « reformoj » estis jena :

Jam antaŭ longe mi trovis, ke oni povus enkonduki en Esperanton kelkajn plibonigojn per vojo *natura, sen reformoj, sen ia rompad*o de la lingvo. Tiu ĉi sendanĝera kaj natura vojo estas la vojo de « neologismoj kaj arĥaismoj », pri kiu mi parolis en la Antaŭparolo al la « Fundamento de Esperanto ». Mi ellaboris en la lastaj jaroj tabelon da neologismoj, kiun mi intencis prezenti al la esploro de la Lingva Komitato.

Sed antaŭ ol prezenti mian projekton al la Lingva Komitato, mi ĝin prezentis private al kelkaj Esperantistoj, kaj tiam mi baldaŭ konvinkigis, ke la malsameco de la opinioj estas tiel grandega kaj interkonsentigi inter si la diversajn opiniojn estas tiel malfacilege, ke eĉ la plej senkulpa vojo de neologismoj povus nin enmeti en tre grandan danĝeron. Tial post tre longa korespondado kaj priparolado (por kiu mi eĉ speciale veturis Parizon kaj Bruselon) mi fine decidis *forĵeti* mian projekton. Sekve mia projekto de neologismoj, pri kiuj multaj Esperantistoj aŭdis sub la tute malĝusta nomo de « reformoj », nun *ne* estos prezentita al la Lingva Komitato. Mi atendos kun ĝi, ĝis venos tempo pli oportuna kaj ĝis ni havos plenan certecon, ke parolado pri neologismoj jam ne povas kaŭzi inter la Esperantistoj ian konfuzon aŭ malpacon.

Sed se pri *neologismoj*, kiuj, nenion ŝanĝante nek rompante, prezentas por la lingvo nenian danĝeron, mi pli aŭ malpli frue eble ankoraŭ reparolos, — pri *reformoj* ni absolute *neniam* devas paroli (almenaŭ ĝis la tempo, kiam nia lingvo havos plenan leĝdonan sankcion de la registaroj). Dudek jaroj de nia praktika laborado montris, ke Esperanto tre bone taŭgas por ĉio, kion ni bezonas, kaj ke la vojo, kiun ni iras, estas bona; ni gardu do nin de ĉia tro frutempa deflankiĝo, antaŭ ol Esperanto atingis tute plenan venkon! Ĉar per serĉado de plibono, pri kiu ni fantazias, ni povus facile perdi la bonon, kiun ni posedas.

Nia ŝipo estas nun en la mezo de la maro! Ĝi iras bone kaj ĝi naĝas bonorde al sia celo. Tial ni gardu nin fari kun ĝi iajn eksperimentojn kaj elvoki malpacon inter la ŝipanoj en la mezo de la maro! Ni atendu, ĝis la ŝipo venos al la haveno!

Ne pro obstineco, ne pro malamo al progreso kaj ne pro aŭtora

amo al mia verko mi tion ĉi parolas. Mi esperas, ke la amantoj de reformoj tion ĉi komprenos kaj ili oferos siajn personajn gustojn kaj opiniojn por la bono de nia afero. Se troviĝos tiaj malkontentuloj, kiuj ne volas tion ĉi fari aŭ kiuj obstine restas ĉe sia opinio, ke mi eraras, ke mi estas tro malkuraĝa kaj ke la bono de Esperanto nepre postulas reformojn, mi petas ilin, ke ili prezentu sian proponon ne al mi, sed al la Lingva Komitato. De mia flanko mi promesas, ke, kvankam mi ĉiam dirados al la Lingva Komitato mian opinion kaj ĉiam penados per admonoj deteni ĝin de ĉiu danĝera aŭ neĝustatempa paŝo, mi tamen ĉiun bonorde ekzamenitan kaj lege voĉdonitan decidon de la Komitato ĉiam akceptos sen protesto.

LAZARO LUDOVIKO ZAMENHOF.

LA RABISTOJ

Dramo

DE

FREDERIKO SCHILLER

(*Šiller.*)

AKTO UNUA

SCENO DUA

Drinkejo ĉe la limo de Saksujo.

KAROLO MOOR, *profundiĝinte en libron.* SPIEGELBERG, *trinkante ĉe tablo.*

MOOR, *formetas la libron.* — Mi sentas abomenon al tiu ĉi inkmakula tempo, kiam mi en mia Plutarĥo legas pri grandaj homoj.

SPIEGELBERG, *metas glason antaŭ lin kaj trinkas.* — Jozefon vi devas legi.

MOOR. — La hela fajro de Prometeo elbrulis, anstataŭ ĝi oni prenas nun la flamon de likopodio, — teatra fajro, kiu ne ekbruligas eĉ pipon da tabako. Jen ili ungetas, kiel ratoj sur la bastonego de Herkuleso, kaj forstudas la tutan cerbon el sia kranio pri tio, kio estis la materio, kiun li havis en siaj testikoj. Franca abato predikas, ke Aleksandro estis timemulo; ftiza profesoro almetas ĉe ĉiu vorto boteleton da amoniako al sia nazo kaj legas studigon pri *forto*. Hometoj, kiuj svenas, kiam ili faris bubon, kritikas la taktikon de Hanibalo; malsekorelaj buboj kaptas frazojn el la batalo apud Kannoj kaj plorgrimacas pri la venkoj de Scipiono, ĉar ili devas raporti pri ili lecionojn.

SPIEGELBERG. — Tio ĉi estas ja tute aleksandria plorado.

MOOR. — Bela pago por via ŝvito en la kampa batalo, ke vi nun vivas en gimnazioj kaj via senmorteco estas ĝeme trenata en librojrimeno. Valorega rekompenco por via elversĥita sango, ke Nurnberga butikisto nun volvas vin ĉirkaŭ kuko, aŭ, en pli feliĉa

okazo, franca tragediverkisto vin ŝraŭbas sur altajn irbastonojn kaj tiras vin per metalfadenoj. Ha, ha, ha!

SPIEGELBERG, *trinkas*. — Legu Jozefon, mi vin petas pri tio.

MOOR. — Fi, fi al la sensuka tempaĝo de kastritoj, kiu taŭgas por nenio, nur por remaĉadi la farojn de la antaŭa tempo kaj kripligi per komentarioj la heroojn de la antikveco kaj sensencigi ilin per tragedioj. La forto de la lumoj malaperis, kaj nun biera feĉo devas helpi pluplanti la homan genton.

SPIEGELBERG. — Teo, frato, teo!

MOOR. — Ili baras alsi la sanan naturon per sensencaj konvencioj, ne kuraĝas eltrinki glason, ĉar ili devas trinki nepre pro ies sano, — ili lekas la botpurigiston, ke li ilin protektu ĉe lia eminenta moŝto, kaj ili regalas per la piedo la mizerulon, kiun ili ne timas. Ili adoras sin reciproke pro tagmanĝo kaj estas pretaj veneni sin reciproke pro matraco, kiun ĉe aŭkcio iu forŝiris de ili per plidono. Ili kondamnas la sadukeon, kiu ne venas sufiĉe diligente en la preĝejon, kaj ili prikalkulas siajn procentegojn ĉe la altaro; ili genufleksas, por ke ili povu bone etendi la trenajon de sia vesto, — ne deturnas okulon de la pastro, por ke ili vidu, kiel lia peruko estas frizita. Ili svenas, kiam ili vidas sangantan anseron, kaj plaŭdas per la manoj, kiam ilia konkuranto iras bankrote de la borso.... Kiel ajn varme mi premis al ili la manojn... « nur unu tagon ankoraŭ »... vane! En malliberejon la hundon!... Petoj, juroj, larmoj.... (*Piedfrapante la plankon.*) Infero kaj diablo!

SPIEGELBERG. — Kaj pro iaj kelkaj miloj da favaj dukatoj...

MOOR. — Ne! mi ne volas pensi pri tio! Ke mi enpremu mian korpon en korseton kaj mi laŭ mian volon per leĝoj! La leĝo faris limakan iron el tio, kio devis fariĝi flugo de aglo. La leĝo kreis ankoraŭ neniun grandan homon, sed la libereco elkovas kolosojn kaj ekstremaĵojn. Ili enpalisas sin en la peritoneon de tirano, penas plaĉi al la kapricoj de lia stomako kaj lasas sin premi per la ventoj de liaj intestoj. Ha, se la spirito de Hermano ankoraŭ bruletus en lia cindro! Oni metus min antaŭ anaron da knabegoj kiel mi, tiam Germanujo fariĝus respubliko, kontraŭ kiu Romo kaj Sparto estos monahinejoj! (*Li ĵetas la spadon sur la tablon kaj leviĝas.*)

SPIEGELBERG, *suprensaltante*. — Brave! Bravisime! Vi venigas min rekte al la ĝusta ĉapitro. Mi diros al vi ion en la orelon, Moor, kio jam de longe min okupas, — kaj vi estas la ĝusta homo por tio... drinku, frato, drinku!... Kiel plaĉas al vi, se ni fariĝus hebreaĵoj kaj ni denove restarigus la regnon?

MOOR, *ridas el la tuta gorĝo*. — Ha, nun mi komprenas, nun mi komprenas, — vi volas eligi el modo la prepucion, ĉar la barbiro forprenis jam vian?

SPIEGELBERG. — Ha, vi, malfaremuloj! Estas vero, ke mi per stranga okazo estas jam antaŭe cirkumcidita. Sed diru, ĉu ĝi ne estas sprita kaj kuraĝa plano? Ni dissendos manifeston al ĉiuj kvar flankoj de la mondo, kaj ni vokos al Palestino ĉion, kio ne manĝas porkan viandon. Tiam mi pruvos per konvinkaj dokumentoj, ke Herodo, la kvaronprinco, estis mia praprapatro kaj tiel plu. Jen ĝi estos venka kriado, mia kara, kiam ili denove elrampos supren kaj povos rekonstrui Jeruzalemon! Poste tuj la Turkojn for el Azio, dum la fero estas ankoraŭ varmega, — haki cedrojn sur la Libano, konstrui ŝipojn, kaj la tuta popolo brokantu per malnovaj pasamentoj kaj bukoj. Dume....

MOOR, *ridetante prenas lian manon*. — Kamarado! al la malsaĝaj petoloj venis nun fino.

SPIEGELBERG, *mirigite*. — Fi, vi ja ne volos ludi la rolon de erarinta filo? Tia knabego kiel vi, kiu per la spado pli gratis sur vizaĝoj, ol tri kancelariuloj en la daŭro de superjaro skribis en la libron de ordonoj! Ĉu mi revoku en vian memoron la historion pri la granda hunda kadavro? Ha, mi devas repenti al vi denove vian propran figuron, — tio ĉi enblovos fajron en viajn vejnojn, se nenio alia vin plu entuziasmigas. Ĉu vi memoras ankoraŭ, kiel la sinjoroj de la kolegio forpafigis piedon al via dogo, kaj vi pro revengo ordonis faston en la tuta urbo? Oni koleris pri via ordono; sed vi, ne mallaborema, lasas foraçeti por vi la tutan viandon en la tuta urbo tiamaniere, ke post ok horoj ne restas jam eĉ unu osto en la tuta ĉirkaŭaĵo kaj la prezo de la fiŝoj komencas leviĝi. Urbestraro kaj urbanaro krias pri venĝo. Ni, studentoj, vigle eliras en la nombro de dek-sep centoj, kun vi antaŭ la fronto, kaj viandistoj kaj tajloroj kaj butikistoj malantaŭe, kaj hotelistoj, barbiroj kaj ĉiuj meliistaj korporacioj, kaj ili krias, ke ili bombardos la urbon, se oni tuŝos al la studentoj eĉ unu haron. Tiam la afero finiĝis, kiel la pafado ĉe Hornbergo, kaj ili devis foriri kun longa nazo. Vi venigas doktorojn, tutan kuracistan konsiligon, kaj vi proponis tri dukatojn, se iu volos skribi recepton por la hundo. Ni esperis, ke la sinjoroj havos tro multe da honoro en si kaj diros « ne », kaj ni jam antaŭdecidis, ke ni ilin devigu perforte. Sed tio ĉi estis senbezona, la sinjoroj interbatis sin pro la tri dukatoj, kaj per konkura marĉando la prezo falis ĝis tri bacoj; en unu horo

estis skribitaj dek-du receptoj, tiamaniere, ke la besto baldaŭ kadavrigis.

Moor. — Malnoblaj kanajloj!

SPIEGELBERG. — La funebra soleno estas aranĝata en plena parado, funebraj versaĵoj pri la hundo en granda amaso, kaj ni elmarŝis en la nokto, ĉirkaŭ mil personoj, havante lanternon en unu mano kaj niajn spadojn en la alia, kaj tiel ni iris tra la urbo kun sonorigado kaj tintado, ĝis la hundo estis enterigita. Tiam komenciĝis manĝegado, kiu daŭris ĝis lumo matena; poste vi dankis la sinjorojn por la kora kondolenco kaj vi lasis vendi la viandon por duono de la prezo. « Mort de ma vie! » tiam oni respektis nin, kiel garnizonon en militakirita fortikaĵo....

Moor. — Kaj vi ne hontas fanfaroni per ĉi tio? Vi ne havas eĉ tiom da hontemeco, por honti pro tiuj petoloj?

SPIEGELBERG. — Iru, iru! vi ne estas plu Moor. Ĉu vi memoras ankoraŭ, kiel milfoje vi, tenante la botelon en la mano, mokadis la maljunan avarulon kaj diradis, ke li ĉiam plu nur kolektu kaj ŝparu, kaj vi por tio drinkkrevigos vian gorgon? Ĉu vi memoras ankoraŭ? he? vi memoras ankoraŭ? Ho, vi, malpia, mizera fanfaronisto! tio estis ja parolita vire kaj nobele, sed....

Moor. — Malbenita vi estu, ke vi min rememorigas pri tio! Malbenita mi estu, ke mi tion ĉi diris! Sed ĝi estis nur en la ebrieco de la vino, kaj mia koro ne aŭdis, kion mia lango fanfaronis.

SPIEGELBERG, *balancas la kapon*. — Ne, ne, ne! Tio ĉi ne povas esti. Ne eble, frato, vi ne povas tiel opinii serioze. Diru, frateto, ĉu ne la mizero vin tiel agordas? Venu, mi rakontos al vi peceton el miaj bubaj jaroj. Mi havis tiam apud mia domo foson, kiu, se preni la plej malmulte, havis almenaŭ ok futojn da larĝeco, kaj ni, buboj, konkure penadis transsalti ĝin. Sed la penado estis vana. Pum! vi jam kuŝis, kaj oni mokis kaj ridis pri vi kaj superĵetadis vin per neĝbuloj. Apud mia domo kuŝis sur ĉeno la hundo de ĉasisto, tre mordema bestego, kiu kaptadis kiel fulmo la knabinojn per la rando de la vesto, kiam ili ne rimarkis kaj iris tro proksime. Nu, por mi ĝi estis la plej kora ĝojo inciti la hundon, kie mi nur povis, kaj mi preskaŭ krevis de ridado ĉiufoje, kiam la kanajlo min tiam tiel kolerege rigardis kaj tiel volonte sin ĵetus sur min, se ĝi nur povus. — Kio okazis? Unu fojon mi denove faras al ĝi tiel, kaj mi ĵetas al ĝi ŝtonon en la ripon tiel forte, ke de furiozo la besto deŝiras sin de la ĉeno kaj ĵetas sin al mi, kaj mi, kiel pelata de ĉiuj diabloj, forkuras per ĉiuj fortoj.... Fulmo

kaj tondro! jen estas ĝuste la malbenita foso antaŭ mi! Kion fari? La hundo min jam atingas, kaj ĝi estas furioza, — tial, rapide decidite, mi faras salton — kaj mi troviĝas transe. Al tiu ĉi salto mi devis danki mian vivon, ĉar la bestego disŝirus min al pecetoj.

MOOR. — Sed por kio vi nun tion ĉi rakontas?

SPIEGELBERG. — Por tio, ke vi vidu, kiel la fortoj kreskas en la mizero. Tial mi ne ektimas, kiam venas ekstremeco. La kuraĝo kreskas kune kun la danĝero: la forto grandigas en premateco. La sorto kredeble volas fari el mi grandan homon, ĉar ĝi metas al mi sur la vojon tiom da malhelpoj.

MOOR, *malkontente*. — Mi ne scias, por kio ni ankoraŭ devus havi kuraĝon kaj ne havis ĝin.

SPIEGELBERG. — Tiel? Kaj vi volas do lasi, ke viaj talentoj en vi aerdisiĝu? ke viaj kapabloj enteriĝu? Ĉu vi opinias, ke viaj petoloj en Lepsiko prezentas la limojn de homa sprito? Ni venu antaŭe en la grandan mondon — Parizon, Londonon, — kie oni ricevas vangofrapojn, se oni iun salutas per la nomo de honesta homo. Jen tie estas efektiva kora plezuro, kiam oni praktikas la metion en grandaj mezuroj. Vi miros, vi larĝe malfermos la okulojn! Atendu, kaj kiel oni falsofaras skribon, trompoturnas ludostojn, disrompas serurojn kaj elŝutas el kofroj ilian internajon, — tion ĉi vi ankoraŭ lernos de Spiegelberg! Sur la unua renkontita pendingo oni devas pendigi tiun kanajlon, kiu kun rektaj fingroj volas morti de malsato.

MOOR, *distrite*. — Kiel? vi progresis ankoraŭ pli?

SPIEGELBERG. — Ŝajnas al mi, ke vi ne havas konfidon al mi. Atendu, lasu min antaŭe varmigi, tiam vi vidos miraklojn! Via cerbeto renversiĝos en via kranio, kiam mia naskema sprito akuŝiĝos. (*Levas sin, flamiĝe.*) Kiel lume fariĝas en mi! Grandaj ideoj elkrepuŝkiĝas en mia animo! Gigantaj planoj fermentas en mia kreema kranio. Malbenita dormemeco (*Frapante al si la kapon.*) ĝis nun katenis miajn fortojn, baris kaj jugis miajn intencojn! Mi vekiga, mi sentas, kiu mi estas, kiu mi devas fariĝi!

MOOR. — Vi estas malsaĝulo. La vino fanfaronas el via cerbo.

SPIEGELBERG, *pli flamiĝe*. — « Spiegelberg, — oni diros, — ĉu vi estas sorĉisto, Spiegelberg? » — « Estas domaĝe, ke vi ne fariĝis generalo, Spiegelberg, — diros la reĝo, — vi forpelus la Aŭstrojn tra butonruo. » — « Jes, — krios la doktoroj, — ĝi estas nepardonebla, ke tiu homo ne studis la medicinon, li certe elpensus novan pulvoron kontraŭ la kopro. » — « Ha, kial li ne dediĉis

sin speciale al la politika ekonomio, — ĝemos en siaj kabinetoj la diversaj Sully'oj, — li el ŝtonoj elsorĉus luidorojn. » Kaj pri Spiegelberg oni parolados en la oriento kaj en la okcidento, kaj en koton oni vin jetos, vi, timemuloj, vi, bufoj, dum Spiegelberg kun etenditaj flugiloj flugos al la templo de la senmorta gloro.

MOOR. — Feliĉan vojon! Levu vin per kolonoj de malhonoro al la supro de la gloro. En la ombro de miaj prapatraj arbaretoj, en la brakoj de mia Amalio, logas min plezuro pli nobla. Jam en la pasinta semajno mi skribis al mia patro pri pardono, mi ne kaŝis antaŭ li eĉ la plej malgrandan cirkonstancon, kaj kie estas sincereco, tie estas ankaŭ kompato kaj helpo. Ni diru al ni reciproke adiaŭ, Maŭrico. Ni vidas nin hodiaŭ kaj neniam plu. La poŝto venis. La pardono de mia patro estas jam interne de la muroj de tiu ĉi urbo.

(*Aperas Schweizer, Grimm, Roller, Schusterle kaj Razmann.*)

ROLLER. — Ĉu vi scias, ke oni nin serĉas?

GRIMM. — Ke ni eĉ unu minuton ne estas certaj, ke oni nin tuj ne arestos?

MOOR. — Ĝi min ne mirigas. Fariĝu, kio volas! Ĉu vi ne vidis Schwarzon? Ĉu li ne diris al vi pri letero, kiun li havas pormi?

ROLLER. — Jam longe li vin serĉas, mi supozas ion tiuspecan.

MOOR. — Kie li estas? kie? kie? (*Volas rapide foriri.*)

ROLLER. — Restu! Ni diris al li, ke li venu ĉi tien. Vi tremas?

MOOR. — Mi ne tremas. Kial mi devus tremi? Kamaradoj, tiu ĉi letero.... Ĝoju kun mi! Mi estas la plej feliĉa homo sub la suno, — kial mi devus tremi?.

(*Aperas Schwarz.*)

MOOR, *kuras al li renkonte.* — Frato, frato! la leteron! la leteron!

SCHWARZ, *donas al li la leteron, kiun li rapidege malfermas.* — Kio al vi estas? vi ja fariĝis pala kiel la muro!

MOOR. — La skribkaraktero de mia frato!

SCHWARZ. — Kion do tie faras Spiegelberg?

GRIMM. — La homo estas freneza. Li faras gestojn, kiel ĉe la malsano de Sankta Vito.

SCHUSTERLE. — Lia prudento turniĝas. Mi pensas, ke li faras versojn.

RAZMANN. — Spiegelberg! He, Spiegelberg! La kanajlo ne aŭdas.

GRIMM, *skuas lin.* — Homo! ĉu vi songas, aŭ....?

SPIEGELBERG, *kiu la tutan tempon en la angulo de la ĉambro faradis pantomimojn de projektofaranto, suprensaltas sovaĝe.* — « La bourse

ou la vie! » (*Li kaptas Schweizeron ĉe la kolo, kaj tiu trankvile jetas lin al la muro. Moor faligas la leteron kaj rapide elkuras. Ĉiuj salte leviĝas.*)

ROLLER, *krias post la elkurinto.* — Moor! Kien vi kuras? Kion vi faras?

GRIMM. — Kio estas al li? Kio estas al li? Li estas pala kiel kadavro.

SCHWEIZER — Belaj novaĵoj ĝi kredeble estas! Ni rigardu!

ROLLER, *levas la leteron de la tero kaj legas.* — « Malfeliĉa frato! » — la komenco sonas gaje — « Nur per mallongaj vortoj mi devas al vi raporti, ke via espero ne plenumiĝis. La patro komisiis min diri al vi, ke vi iru, kien kondukas vin viaj malhonoraj agoj. Li ankaŭ diras, ke vi faru al vi nenian esperon plorakiri iam pardonon ĉe liaj piedoj, se vi ne volas atendi, ke en la subteraĵoj de liaj turoj oni regaladu vin per akvo kaj pano tiel longe, ĝis viaj haroj elkreskos kiel aglaj plumoj, kaj viaj ungoj fariĝos kiel ungegoj de birdoj. Tio ĉi estas liaj propraj vortoj. Li ordonas al mi fini la leteron. Adiaŭ por ĉiam! Mi vin bedaŭras. — Francisko de Moor. »

SCHWEIZER. — Sukerdolĉa frateto, efektive! Francisko estas nomata tiu kanajlo?

SPIEGELBERG, *senbrue alpaŝante.* — Oni parolas pri akvo kaj pano? Bela vivo! Nu, mi ion alian elzorgis por vi! Ĉu mi ne diris, ke fine mi devas pensi por vi ĉiuj?

SCHWEIZER. — Kion la ŝafa kapo diras? La azeno volas pensi por ni ĉiuj?

SPIEGELBERG. — Leporoj, kripluloj, lamaj hundoj vi ĉiuj estas, se vi ne havas la kuraĝon, por riski ion grandan!

ROLLER. — Nu, tio efektive ni estus, vi estas prava! sed ĉu ĝi elŝiros nin el tiu ĉi malbenita situacio, tio, kion vi volas riski? Ĉu ĝi elŝiros?

SPIEGELBERG, *kun fiera rido.* — Mizera simplulo! elŝiri el tiu ĉi situacio? ha, ha, ha! elŝiri el tiu ĉi situacio? Kaj pli multe via fingringo da cerbo ne pretendas? Kaj kun tio ĉi via ĉevalino iras jam al la stalo? Spiegelberg estus hunda semo, se li per tio ĉi volus eĉ komenci. Heroojn, mi diras al vi, baronojn, princojn, diojn ĝi faros el vi!

RAZMANN. — Tio ĉi estas tro multe por unu fojo, efektive! Sed ĝi estos kredeble kolrompa laboro, ĝi kostos kredeble almenaŭ la kapon?

SPIEGELBERG. — Ĝi postulas nenion krom kuraĝo, ĉar koncerne

la saĝon, mi ĉion prenas sur min. Kuraĝon, mi diras 'al vi, Schweizer, kuraĝon, Roller, Grimm, Razmann, Schufterle! Kuraĝon!

SCHWEIZER. — Kuraĝon? Se nur tio ĉi estas bezona, kuraĝon mi havas sufiĉe, por iri nudapiede tra la mezon de la infero.

SCHUFTERLE. — Sufiĉe da kuraĝo, por boksi sub minacanta pendo kun la diablo mem pro mizera pekulo.

SPIEGELBERG. — Tio ĉi al mi plaĉas! Se vi havas kuraĝon, tiam iu el vi elpaŝu kaj diru, ke li havas ankoraŭ ion por perdi kaj ne ĉion por gajni!

SCHWARZ. — Efektive, estus io por perdi, se mi volus perdi tion, kion mi povas ankoraŭ gajni!

RAZMANN. — Jes, al la diablo! kaj estus io por gajni, se mi volus tion gajni, kion mi ne povas perdi.

SCHUFTERLE. — Se mi devus tion perdi, kion mi kredite portas sur mia korpo, tiam mi en ĉiu okazo morgaŭ havus nenion plu por perdi.

SPIEGELBERG. — Sekve nu! (*Li stariĝas meze inter ili kun ĵuriga tono.*) Se ankoraŭ unu guto da germana heroo sango fluas en viaj vejnoj, — venu! Ni enloĝiĝos en la bohemiaj arbaroj, tie ni kunmetos bandon da rabistoj kaj... kion vi tiel rigardegas min? Ĉu via iometo da kuraĝo jam elvaporigis?

ROLLER. — Certe, vi estas ne la unua fripono, kiu forgesis pri la alta pendigo... kaj tamen... kian alian elekton ni nun ankoraŭ havus?

SPIEGELBERG. — Elekton? Kion? nenion vi havas por elekti! Ĉu vi volas kuŝi en la malliberejo de ŝulduloj kaj tie putri ĝis oni rumpetos la tagon de lasta juĝo? Ĉu vi volas turmentiĝi per ŝovelilo kaj terbatilo pro peco da seka pano? Ĉu vi volas antaŭ la fenestroj de la homoj elpremi bagatelan almozon per strata kantado? Aŭ ĉu vi volas enskribiĝi en la soldataron — estas ankoraŭ demando, ĉu oni konfidos al viaj vizaĝoj — kaj tie sub la hipohondria humoro de ordonema kaporalo antaŭtempe submeti vin al la suferoj de la infera purigejo? aŭ tintante promenadi laŭ la takto de tamburo? aŭ en la punlaboreja paradizo treni kun vi la tutan fermagazenon de Vulkano? Vidu, tion ĉi vi havas por elekti. tio ĉi estas ĉio, kion vi povas elekti!

ROLLER. — Tute malprava tamen Spiegelberg ne estas. Mi ankaŭ jam resumis miajn planojn, sed ili fine ĉiam revenas al unu punkto. Ĉu ne estus bone, mi diris al mi, se vi sidiĝus kaj

kunŝmirus ian poŝlibron, aŭ almanakon, aŭ ion similan, kaj pro la groŝo skribus recenzojn, kiel estas nun modo?

SCHUFTERLE. — Al la diablo! viaj konsiloj estas proksimaj al miaj projektoj. Mi pensis en mi mem, ĉu ne estus bone, se vi fariĝus pietisto kaj ĉiusemajne aranĝus viajn horojn de edifado?

GRIMM. — Trafite! Kaj se tio ĉi ne bone iros, tiam fariĝi ateisto! Ni povus bati la buŝojn al la kvar evangeliistoj, ni zorgus pri tio, ke la ekzekutisto forbruligu nian libron, kaj tiamaniere ĝi estus aĉetata en grandega amaso.

RAZMANN. — Aŭ ni komencus atakadon kontraŭ la Francoj. Mi konas unu doktoron, kiu konstruis al si domon sole per hidrargo, kiel diras la surskribo sur la doma pordo.

SCHWEIZER. *leviĝas kaj donas al Spiegelberg la manon.* — Maŭrico, vi estas granda homo! aŭ blinda porko trovis glanon.

SCHWARZ. — Bonegaj planoj! Belaj negocoj! Kiel la grandaj spiritoj ja simpatias! Nun mankas ankoraŭ, ke ni fariĝu virinoj kaj parigistinoj, aŭ ke ni elmetu por vendado nian virgecon.

SPIEGELBERG. — Ŝercoj, ŝercoj! Kaj kio vin malhelpas est preskaŭ ĉio kune en unu persono? Mia plano en ĉiu okazo puŝos vin plej alten, kaj krom tio vi havos ankoraŭ gloron kaj senmortecon! Vidu, mizeruloj! ankaŭ pri tio oni devas pensi, pri la postmorta gloro, la dolĉa sento de neforgesebleco.

ROLLER. — Kaj plej supre en la nomaro de honestaj homoj! Vi estas majstra parolisto, Spiegelberg, se oni bezonas el honesta homo fari kanajlon. Sed diru do, kie estas Moor?

SPIEGELBERG. — Honesta, vi diras? Ĉu vi pensas, ke vi poste estos malpli honesta, ol vi estas nun? Kion vi nomas honesta? Depreni al riĉaj avaruloj de ilia kolo trionon de la zorgoj, kiuj nur forpelas de ili la oran dormon, doni liberan kuron al la haltinta mono, reordigi la egalpezon de havoj, — per unu vorto, denove revenigi la oran tempaĝon, liberigi Dion de kelkaj tedaj pensiuloj, ŝparigi al li militon, peston, karan tempon kaj doktorojn, — vidu, tion ĉi mi nomas esti honesta, tion ĉi mi nomas esti valora ilo en la mano de la Providenco; kaj ĉe ĉiu rostaĵo, kiun oni manĝas, havi la flatan konscion, ke ĝin akiris al vi via ruzeco, via leona kuraĝo, via nokta maldormado, esti respektata de grandaj kaj malgrandaj....

ROLLER. — Kaj fine kun vivanta korpo leviĝi al la ĉielo, kaj malgraŭ fulmotondro kaj vento, malgraŭ la manĝegema stomako de la maljuna avino, la tempo, sub la suno kaj luno kaj ĉiuj steloj pendi en la aero, kie eĉ la senprudentaj birdoj de la ĉielo,

allogitaj de nobla avideco, muzikas sian ĉielan koncerton, kaj la -
 -vostoportantaj anĝeloj aranĝas sian sanktegan sinedrion? ne vere?
 , Kaj dum monarĥoj kaj potenculoj estas konsumataj de tineoj kaj
 vermoj, vi havos la honoron akceptadi vizitojn de la reĝa birdo
 de Jupitero? Maŭrico, Maŭrico, Maŭrico! gardu vin! gardu vin
 kontraŭ la tripieda besto!

SPIEGELBERG. — Kaj tio ĉi vin timigas, lepora koro? Jam ne unu
 universala genio, kiu povus reformi la mondon, forputris ja en la
 senfeligajo, kaj tamen ĉu oni ne parolas pri tia homo en la daŭro
 de jarcentoj, jarmiloj, dum tiu aŭ alia reĝo aŭ princo estus tute
 forsilentita en la historio, se lia historiisto ne timus la manklokon
 en la tabelo de intersekvado, kaj se la libro de tiu ĉi verkisto ne
 gajnus per tio kelkajn oktavajn paĝojn, por kiuj la eldonisto pagas
 al li kontantan monon. Kaj se la migranto vidos vin tiel fluganta
 kaj refluganta en la vento, li murmuro al si mem: « tiu ĉi certe
 ne havis akvon en la cerbo », kaj li ekĝemos pri la mizeraj tempoj.

SCHWEIZER, *frapas lin sur la ŝultron*. — Majstre, Spiegelberg!
 majstre! Kial, al la diablo, vi tie ĉi staras sendecide?

SCHWARZ. — Kaj se ĝia nomo eĉ estus prostitucio, — kio do
 sekvas? Ĉu oni ne povas por ĉiu okazo ĉiam havi ĉe si pulvoretan,
 kiu vin tute silente ekspedos trans la Aĥeronon, kie neniu koko
 pri tio pepos? Ne, frato Maŭrico! via propono estas bona, tiel
 diras ankaŭ mia kateĥismo.

SCHUFTERLE. — Al la diablo! Mia ankaŭ ne parolas alie.
 Spiegelberg, vi min varbis.

RAZMANN. — Vi, kiel dua Orfeo, endormigis per via kantado la
 kriantran bestegon, mian konsciencan. Prenu min tutan, kiel mi
 nun staras!

GRIMM. — « Si omnes consentiunt ego non dissentio ». Perfekte
 kaj sen komo. En mia kapo nun estas aŭkcio: pietistoj, ĉarlat-
 anoj, recenzantoj kaj friponoj, — kiu plej multe proponos, tiu
 min havos. Prenu tiun ĉi manon, Maŭrico!

ROLLER. — Kaj vi ankaŭ, Schweizer? (*Donas al Spiegelberg la
 dekstran manon.*) Tiel mi fordonas mian animon al la diablo.

SPIEGELBERG. — Kaj vian nomon al la steloj! Kio grava ĝi estas,
 kien iras la animo? Se amasoj da antaŭrajdantaj kurieroj anoncas
 pri nia veno, tiel ke la satanoj sin feste ornamas, elviŝas al si la
 miljaran fulgon el la okulharoj, kaj miriadoj da kornitaj kapoj
 elŝovas sin el la fumanta tubo de siaj sulfuraj kamenoj, por vidi
 nian enveturon! Kamaradoj! (*Suprensaltas.*) Kuraĝe, kamaradoj!

Kio en la mondo egalvaloras tiun ĉi ebiecon de entuziasmo? Venu, kamaradoj!

ROLLER. — Kviete, kviete! Kien? La besto devas ankaŭ havi sian kapon, infanoj!

SPIEGELBERG, *kolere*. — Kion la ŝanceliganto predikas? Ĉu la kapo ne staris jam prete, antaŭ ol iu membro sin movis? Sekvu min, kamaradoj!

ROLLER. — Trankvile, mi diras. Ankaŭ la libereco devas havi sian sinjoron. Sen reganto Romo kaj Sparto pereis.

SPIEGELBERG, *mole*. — Jes, atendu, Roller estas prava. Kaj ĝi devas esti luma kapo. Vi komprenas? rafinita, politika kapo ĝi devas esti. Jes, kiam mi prezentas al mi, kio vi estis antaŭ unu horo, kaj kio vi estas nun, — kio vi nun estas dank' al feliĉa ideo.... Jes, certe, certe vi devas havi ĉefon. Kaj tiu, kiu elpensis tiun ideon, — diru al mi, ĉu li ne estas kredeble luma, politika kapo?

ROLLER. — Se oni povus esperi, se oni povus revii... sed mi timas, ke li tion ĉi ne faros.

SPIEGELBERG. — Kial ne? Diru ĝin kuraĝe, amiko! Kiel ajn mal-facile estas konduki la batalantan ŝipon kontraŭ la ventoj, kiel ajn peze ĝi premas, la ŝarĝo de la kronoj. — diru ĝin sentime, Roller! eble li tamen tion ĉi faros.

ROLLER. — Kaj rompita estas ĉio, se li tion ĉi ne faros. Sen Moor ni estas korpo sen animo.

SPIEGELBERG, *kolere deturniĝas de li*. — Azeno!

MOOR, *eniras en sovaĝa ekscito kaj mal-kviete kuradas en la ĉambro tien kaj reen, al si mem*. — Homoj! homoj! Malicaj, hipokritaj krokodilidoj! Iliaj okuloj estas akvo, iliaj koroj estas fero! Kisoj sur la lipoj, glavoj en la brusto! Leonoj kaj leopardoj nutras iliajn idojn, korvoj manĝigas kadavrojn al iliaj infanoj... kaj li... li... Malbonecon mi lernis toleri, mi povas rideti, kiam mia plej granda malamiko trinkas la sangon de mia propra koro pro mia sano, — sed se samsanga amo fariĝas perfidulo, se patra amo fariĝas Megero... ho, tiam ekflamiĝu, vira trankvileco, sovaĝiĝu kiel tigro, vi, kvieti ŝafo! Kaj ĉiu fibro streĉiĝu por kolerego kaj ekstermado!

ROLLER. — Aŭdu, Moor! Kia estas via opinio? Vivo de rabistoj estas ja ankaŭ pli bona ol kuŝi kun akvo kaj pano en la subteraĵo de turo?

MOOR. — Kial tiu spirito ne eniris en tigron, kiu hakas sian furiozan dentaron en homan karnon? Ĉu tio ĉi estas patra fidel-

eco? Ĉu tio ĉi estas amo por amo? Mi volus esti urso kaj inciti laursojn de la norda lando kontraŭ tiu ĉi ĝento de mortigistoj.... Pento, kaj tamen nenia pardono!... Ho, mi venenus la oceanon, por ke ili trinku morton el ĉiuj fontoj! Konfido, nevenkebla certeco, kaj nenia kompato!

ROLLER. — Aŭskultu do, Moor, kion mi diras al vi!

MOOR. — Ĝi estas nekredebla, ĝi estas sonĝo, ĝi estas trompiĝo de la sentoj! Tia kortuŝanta peto, tia viva priskribo de la mizero kaj de la larma pento, — sovaĝa besto fandigus de kompato! Ŝtonoj elverŝus larmojn, kaj tamen... oni rigardus ĝin kiel malanikan paskvilon kontraŭ la homa ĝento, se mi ĝin rakontus... kaj tamen, tamen... ho, se mi tra la tuta naturo povus blovi per la korno de ribelo, konduki aeron, teron kaj maron batalale kontraŭ la hiena ĝento!

GRIMM. — Aŭskultu do, aŭskultu! Pro furiozeco vi ja nenion aŭdas.

MOOR. — For, for de mi! Ĉu via nomo ne estas homo? Ĉu vin ne naskis virino? For de miaj okuloj, vi kun la homa vizaĝo! Mi tiel neesprimeble lin amis! tiel amis neniu filo; mil vivojn mi por li.... (*Furioze piedobatas la teron.*) Ha! kiu volus doni al mi nun glavon en la manon, por haki brulan vundon al tiu vipero! Kiu volus diri al mi, kie mi la koron de ĝia vivo povus atingi, frakasi, neniigi, — li estus mia amiko, mia anĝelo, mia Dio, — mi lin adorus!

ROLLER. — Ĝuste tiaj amikoj ni ja volas esti, lasu do vin prudentigi!

SCHWARZ. — Venu kun ni al la bohemaj arbaroj! Ni volas kolekti bandon da rabistoj, kaj vi.... (*Moor rigardas lin fikse.*)

SCHWEIZER. — Vi estu nia hetmano! Vi devas esti nia hetmano!

SPIEGELBERG, *furioze ĵetas sin sur seĝon.* — Sklavoj kaj senkuraĝuloj!

MOOR. — Kiu inspiris al vi tiun vorton? Aŭdu, homo! (*Forte kaptante Schwarzon*) tion ĉi vi prenis ne el via homa animo! Kiu inspiris al vi la vorton? Jes, per la morto mi ĵuras! ni tion faros! ni tion devas fari! la ideo meritas adoradon.... Rabistoj kaj mortigistoj!... Mi ĵuras per mia animo, mi estas via hetmano!

ĈIU, *kun brua krio.* — Vivu la hetmano!

SPIEGELBERG, *suprensaltante, al si mem.* — Ĝis mi lin transforigos!

MOOR. — Vidu, nun kvazaŭ katarakto falas de miaj okuloj. — kia malsaĝulo mi estis, ke mi volis returni en la kaĝon! Mia

spirito avidas farojn, mia spiro postulas liberecon.... Mortigistoj! Rabistoj! Kun tiu ĉi vorto la leĝo ruliĝis sub miajn piedojn.... La homoj kaŝis antaŭ mi homecon, kiam mi apelaciis al homeco, — flugu do for de mi, simpatio kaj homa indulgeco! — Mi ne havas plu patron, mi ne havas plu amon, kaj sango kaj morto forgesigu min, ke io iam estis al mi kara! — Venu, venu! — Ho, mi faros al mi teruran amuzon.... estas decidite, mi estas via helmano! Kaj bravulo estos tiu majstro inter vi, kiu plej sovaĝe bruligos, plej kruele mortigos, — ĉar mi diras al vi, li estos rekompencita reĝe. Stariĝu ĉirkaŭ mi, ĉiu el vi, kaj ĵuru al mi fidelecon kaj obeadon ĝis la morto! Ĵuru ĝin al mi per tiu ĉi vira dekstra mano!

ĈIU, *donas al li la manon.* — Ni ĵuras al vi fidelecon kaj obeadon ĝis la morto!

MOOR. — Bone, kaj per tiu ĉi vira mano mi ĵuras al vi ĉi tie, ke fidele kaj kuraĝe mi restos via helmano ĝis la morto! Tiu ĉi brako tuj kadavrigos tiun, kiu iam ŝanceliĝos aŭ dubos aŭ retiriĝos! Tion saman faru al mi ĉiu el vi, se mi rompos mian ĵuron! Ĉu vi estas kontentaj? (*Spiegelberg kuras furioze tien kaj reen.*)

ĈIU, *suprenĵetante la ĉapelojn.* — Ni estas kontentaj.

MOOR. — Nu, bone do, tial ni iru! Ne timu morton nek danĝeron, ĉar super ni regas neŝangebla fatalo! Ĉiun fine tia difinita tago atingos, ĉu ĝi estos sur mola lanuga kuseno, ĉu en la kruda tumulto de la batalo, ĉu sur senkovra pendo aŭ rado! Unu el ĉio ĉi tio estas nia sorto! (*Ili foriras.*)

SPIEGELBERG, *sekvante ilin per la rigardo.* — Via registro havas truon: vi forgesis pri veneno. (*Foriras.*)

SCENO TRIA.

En la kastelo de Moor. Ambro de Amalio.

FRANCISKO. AMALIO.

FRANCISKO. — Vi deturnas de mi vian rigardon, Amalio? Ĉu mi meritas malpli ol tiu, kiun la patro malbenis?

AMALIO. — For! Ha, la amoplena, kompatema patro, kiu sian filon fardonas al la lupoj kaj monstroj! Hejme li regalas sin per dolĉaj bonegaj vinoj kaj drolotas siajn kadukajn membrojn en kusenoj el lanugo de molanasoj, dum lia granda, admirinda filo

suferas mizeron. Hontu vi, malhomoj! Hontu, vi drakaj animoj, vi, malhonoro de la homaro! Sian solan filon!

FRANCISKO. — Ŝajnus al mi, ke li havas du filojn.

AMALIO. — Jes, li meritas havi tiajn filojn, kiel vi estas. Sur sia lito de morto li vane etendos siajn velkajn manojn, por voki sian Karolon, kaj tremege li retirigos, kiam li eksentos la glacie malvarman manon de sia Francisko. Ho, ĝi estas dolĉa, ĝi estas dolĉega, esti malbenita de via patro! Diru, Francisko, kara frata animo, kion oni devas fari, se oni volas esti malbenita de li?

FRANCISKO. — Vi fantazias, mia kara, vi estas bedaŭrinda.

AMALIO. — Ho, mi vin petas, ĉu vi bedaŭras vian fraton? Ne vi, monstro, vi lin malamas! Vi ja min ankaŭ malamas?

FRANCISKO. — Mi vin amas, kiel min mem, Amalio!

AMALIO. — Se vi min amas, ĉu vi povas rifuzi al mi peton?

FRANCISKO. — Nenian, nenian, se ĝi ne estas pli, ol mia vivo.

AMALIO. — Ho, se estas tiel! Peton, kiun vi plenumos tiel facile, tiel volonte, — (*Fiere.*) malamu min! Mi devas fariĝi fajroruĝa de honto, kiam mi pensas pri Karolo kaj rimarkas, ke vi min ne malamas. Vi ja promesas ĉi tion al mi? Nun iru kaj lasu min, mi tiel forte volas esti sola!

FRANCISKO. — Plej aminda revistino! Kiel forte mi admiras vian bonan, amoplenan koron! (*Frapetas ŝin sur la bruston.*) Ĉi tie, ĉi tie regis Karolo kiel ia Dio en sia templo; Karolo staris antaŭ vi en via maldormado, Karolo regis en viaj sonĝoj, la tuta universo fandiĝis por vi nur en lin solan, lin solan ĝi spegulis, pri li sola ĝi sonis al vi.

AMALIO, *ekscitite*. — Jes, efektive, mi ĝin konfesas. Spite al vi, barbaroj, mi ĝin konfesos antaŭ la tuta mondo, — mi lin amas!

FRANCISKO. — Barbarege, kruele! Tiun ĉi amon tiel rekompenci! Forgesi ŝin, kiu...

AMALIO, *suprensaltante*. — Kiel, min forgesi?

FRANCISKO. — Ĉu vi ne metis al li ringon sur la fingron? diamantan ringon, kiel garantiaĵon de via fideleco! Nu, estas vero, kiele junulo povus kontraŭstari al la ĉarmoj de malĉastulino? Kiu ankaŭ povus koleri lin, se nenio pli al li restis por fordoni... kaj ĉu ŝi ne pagis por ĝi sufiĉege per siaj karesoj, siaj ĉirkaŭprenoj?...

AMALIO, *indigne*. — Mian ringon al malĉastulino?

FRANCISKO. — Fi, fi! tio ĉi estas malnobla. Bone almenaŭ, se nur tio estus! Ringon, kiel ajn multekosta ĝi estus, oni fine povas

ricevi denove ĉe ĉiu hebree. Eble, ĝia prilaboro ne plaĉis al li, eble li ricevis anstataŭ ĝi pli belan.

AMALIO, *ekscitite*. — Sed *mian* ringon, mi diras, *mian* ringon?

FRANCISKO. — Nenian alian, Amalio. Ha! tian juvelon, kaj sur mia fingro, kaj de Amalio! De tiu ĉi loko eĉ la morto ĝin ne deŝirus, — ne vere, Amalio? Ne la kosto de la diamanto, ne la arto de la prilaboro, la amo faras ĝian valoron.... Kara infano, vi ploras? Ve al tiu, kiu tiujn ĉi karegajn larmojn elpremas el tiaj ĉielaj okuloj! Ha, kaj se vi ĉion sciis, se vi lin mem vidus, se vi lin vidus en lia *nuna* formo....

AMALIO. — Monstro! kiel? en kia formo?

FRANCISKO. — Silentu, silentu, bona animo, ne faru al mi detalajn demandojn! (*Kvazaŭ al si mem, tamen laŭte.*) Se ĝi almenaŭ havus vualon, tiu abomeninda malvirto, por ke ĝi kaŝu sin antaŭ la okuloj de la mondo! Sed ĝi elrigardas terure tra la flava plumbo-kolora okula rondo; ĝi malkaŝas sin per la mortpala enfalinta vizaĝo, ĝi elturnas abomene la ostojn; ĝi balbutas per la duona kripligita voĉo, ĝi predikas terure laŭte per la tremanta kaduka korpo, ĝi trafosas la plej internan cerbon de la ostoj kaj ĝi rompas la viran forton de la juneco; ĝi ŝprucigas la pusan ruinigan ŝaŭmon el la frunto kaj vangoj kaj buŝo kaj el la tuta supraĵo de la korpo en formo de terura lepro, kaj ĝi sidas abomene en la kavoj de la bruta honta parto.... Fi, fi! ĝi min naŭzas.... Nazo, okuloj, oreloj ŝanceliĝas.... Vi vidis tiun mizerulon, Amalio, kiu en nia kadukulejo malfacile elspiris sian animon, la honto fermetis antaŭ li sian timeman okulon, — vi ekkriis « ve al li! » Revoku tiun bildon ankoraŭ unu fojon en vian animon, kaj vi havos antaŭ vi Karolon! Liaj kisoj estas pesto, liaj lipoj venenus viajn!

AMALIO, *batas lin*. — Senhonta blasfemisto!

FRANCISKO. — Ĉu vi sentas teruron antaŭ tiu Karolo? Ĉu vi sentas abomenon jam antaŭ la pala pentraĵo? Iru, rigardu lin mem, vian belan, anĝelan, dian Karolon! Iru, enkaptu lian balzaman spiron kaj lasu vin mortigi per la ambroziaj odoroj, kiuj vaporas el lia faŭko! La sola ekspiro de lia buŝo metos vin en tiun nigran mortosimilan kaptur-niĝon, kiun donas laodoro de fendiganta kadavraĵo kaj la vido de kadavroplena loko de batalo.

AMALIO, *deturnas sian vizaĝon*.

FRANCISKO. — Kia eksplodo de la amo! Kia volupteco en la ĉirkaŭprenado! Sed ĉu ne estas maljuste kondamni homon pro lia kaduka eksteriĝo? Eĉ en la plej mizera kriplaĵo de Ezopo povas

brili granda, aminda animo, kiel rubeno en ŝlimo. (*Malice ridetante.*) Eĉ el pustulaj lipoj la amo ja povas.... Kompreneble; se la malvirto disskuas ankaŭ la fortikecon de la karaktero, se kune kun la ĉasteco forflugas ankaŭ la virto, kiel laodoro malaperas el velkinta rozo, — se kune kun la korpo ankaŭ la spirito kripliĝas....

AMALIO, *ĝoje suprensaltante.* — Ha! Karolo! Nun mi vin denove rekonas! Vi estas ankoraŭ tuta, sendifekta! Ĉio estis mensogo! Ĉu vi ne scias, abomenulo, ke Karolo neniel povas fariĝi tia? (*Francisko staras kelkan tempon meditante, poste li subite sin turnas, por foriri.*) Kien vi tiel rapidas? Ĉu vi forkuras de via propra malhonoro?

FRANCISKO, *kun kovrita vizaĝo.* — Lasu min, lasu min!... lasu liberan kuron al miaj larmoj.... Tirana patro! la plej bonan el viaj filoj tiel fordoni al la mizero, al la ĉirkaŭanta malhonoro.... Lasu min, Amalio, mi ĵetos min al liaj piedoj, genufleksinte mi lin petegos, ke la eldiritan malbenon li ŝarĝu sur min, ke li min senheredigui... min... mian sangon... mian vivon... ĉion....

AMALIO, *ĵetas sin sur lian kolon.* — Frato de mia Karolo! bonega, karega Francisko!

FRANCISKO. — Ho, Amalio! kiel mi vin amas por tiu ĉi neŝancelbla fideleco al mia frato? Pardonu min, ke mi kuraĝis elmeti vian amon al tiu kruela provo! Kiel bele vi pravigis miajn esperojn! Kun tiuj larmoj, tiuj ĝemoj, tiu ĉiela indigno... ankaŭ por mi, por mi... niaj animoj tiel harmoniis....

AMALIO. — Ho, ne! tion ĉi ili neniam faris!

FRANCISKO. — Ha, ili tiel harmoniis, mi ĉiam pensis, ke ni kredible estas dunaskitoj! kaj ke se ne estus la ĉagrena diferenco ekstera, kiu bedaŭrinde donas malprofiton al Karolo, — oni konstante nin interŝanĝadus. Vi estas, mi ofte diradis al mi mem, vi estas ja la tuta Karolo, lia eĥo, lia plena portreto!

AMALIO, *skuas la kapon.* — Ne, ne, per la ĉasta lumo de la ĉielo! eĉ ne unu vejneto de li, eĉ ne unu fajrero de liaj sentoj....

FRANCISKO. — Tiel tute egalaj en niaj inklinoj.... La rozo estis lia plej amata floro, — kaj kiun floron mi amis pli ol rozon? Li amis pasie la muzikon, kaj vi estas atestantoj, vi, steloj, vi ja tiel ofte vidadis min en la morta silento de la nokto, sidanta ĉe la fortepiano, dum ĉio ĉirkaŭ mi kuŝis senmove en ombro kaj dormo; kaj kiel vi povas ankoraŭ dubi, Amalio, se nia amo estis perfekte identa, — kaj se la amo estas la sama, kiel do povas diferenci la amantoj?

AMALIO, *rigardas lin kun miro.*

FRANCISKO. — Estis trankvila, serena vespero, la lasta, antaŭ ol li forveturis Lepsikon; li prenis min kun si en tiun laŭbon, kie vi tiel ofte sidadis kune en revoj de amo; longe ni sidis silente, fine li prenis mian manon kaj diris mallaŭte kun larmoj: mi forlasas Amalion, mi ne scias... mi antaŭsentas, kvazaŭ ĝi estas por ĉiam... ne forlasu ŝin, frato! estu amiko por ŝi, estu ŝia Karolo... se Karolo... neniam revenos.... (*Ĵetas sin genue antaŭ ŝi kaj kisas al ŝi pasie la manon.*) Neniam, neniam, neniam li revenos, kaj mi tion ĉi promesis al li kun sankta juro!

AMALIO, *resaltante*. — Perfidulo! Kiel mi vin kaptas! Ĝuste en tiu laŭbo li ĵurigis min, ke nenia alia amo, se li mortus... vi vidas, kiel malpie, kiel abomenege vi.... For de miaj okuloj!

FRANCISKO. — Vi min ne konas, Amalio, vi min tute ne konas!

AMALIO. — Ho, mi vin konas, de nun mi vin konas! Kaj vi pretendis, ke vi estas simila al li! Antaŭ vi li plorus pro mi! Antaŭ vi! Pli volonte li skribus mian nomon sur la kolonon de malhonoro! Tuj iru for!

FRANCISKO. — Vi min ofendas!

AMALIO. — Iru, mi diras! Vi ŝtelis de mi karan horon, ĝi estu dekalkulita al vi de via vivo!

FRANCISKO. — Vi min malamas.

AMALIO. — Mi vin malestimegas, iru!

FRANCISKO, *piedobatante la plankon*. — Atendu! vi tremos do antaŭ mi! Forjeti min pro almozulo? (*Li kolere foriras.*)

AMALIO. — Iru, kanajlo, nun mi denove estas ĉe Karolo. Almozulo, li diras? Renversigis do la mondo! Almozuloj estas reĝoj, kaj reĝoj estas almozuloj! La ĉifonojn, kiujn li portas sur si, mi ne ŝanĝus kontraŭ la purpuro de reĝoj. La rigardo, per kin li petas almozojn estas certe granda, reĝa rigardo, — rigardo, kin frakasas la lukson, la paradon, la triumfojn de la granduloj kaj riĉuloj! For en la polvon, vi, brilanta ornamo! (*Ŝi deŝiras la perlojn de sia kolo.*) Estu malbenitaj, ke vi portas oron kaj arĝenton kaj juvelojn, vi, grandaj kaj riĉaj! Estu malbenitaj, ke vi festenas ĉe luksaj tabloj! Estu malbenitaj, ke vi dorlotas viajn membrojn sur molaj kusenoj de volupto! Karolo! Karolo! Tiele mi vin valoras.... (*Foriras.*)

El germana lingvo tradukis

LAZARO LUDOVIKO ZAMENHOF.

OKAZA ARTISTO

Monologo.

Strato. — Aperas viro kun mantelo sur la ŝultroj, granda pelta ĉapelo klinita super la okuloj, la manoj sur la koksoj kaj la rigardo priokupita. El sub la basko de la mantelo, oni ekvidas, kvazaŭ glaron, bastonon.

Li antaŭeniras grave kaj malrapide. Alveninte plej eble proksime al la publiko, li restas momenton nenion dirante. Fine, sin adresante al sinjoro flanke sidanta, li demandas :

Ĉu vi bonvolas diri al mi, kioma horo estas?... La kvara?!!
(*Al si mem.*) Ha! Dio! Mi devas ankoraŭ atendi unu tutan horon!

(*Al la flanksidanta sinjoro.*) Mi dankas, sinjoro.

(*Al ĉiuj.*) De tagmezo mi estas sur la strato; mi ne povis resti hejme.... Mi estis malkvieta, nerva.... Mi timis malfrui... kaj de la dua mi promenadas tra ĉi tiu kvartalo! Kial? Ha! gesinjoroj, post unu horo, mia sorto aperos antaŭ mi nigre aŭ rozkolore desegnita.

(*Post paŭzeto; montrante al la fundo.*) Ĉu vi vidas tiun domon? Tie loĝas homo, kiu povos min levi ĝis la gloro aŭ min enprofundigi en abismojn! Li estas klera, sciencema artistamanto, kaj precipe influa, tre influa...!

Se li volos min helpi, mi atingos la gloron; se li ne volos min aŭskulti, mi estos, kiel mi diris, enprofundigita en la mallumojn....

Je la kvina, li akceptos min. Mi tion petis de li kaj li konsentis.

Ĉu vi pensas, ke li bonvolos plenumi mian peton? Ĉu vi kredas, ke li helpos, por ke mi fariĝu direktoro de la Teatro nomita :

« LA MUZOJ DEKLAMANTAJ »

... Jes, gesinjoroj, mi tre dezirus fariĝi direktoro de teatro....

(*Al iu.*) Ĉu mi estas aktoro? Tute ne.... Mi estas profesoro de Esperanto, sed ĉar la metio ĝis nun ne multe produktas, mi devas alie labori por gajni iom da mono kaj travivi. Tamen el ĉiu firmo, kie mi laboris, oni min forpelis tial, ke mi havas bedaŭrindan malsanon.... (*Al ĉiuj.*) Mi havas la malsanon de la dormemo. Ifoje mi dormas du aŭ tri tagojn senintermanke. Pro tio, oni konsilis min, ke mi fariĝu oficisto de la Ŝtato; sed tio ne plaĉas al mi....

Krom la emo al la dormado, mi havas la emon al la teatro, kaj multe observinte kaj studinte, mi alvenis al la konkludo, ke nenio estas pli facila ol direkti teatran bandon, ke mi havas, rilate al tio, grandan kapablecon, kaj ke tio alportos al mi multe da mono.

Jes, pro mia lerteco kaj artisteco, mi kredas, ke la influa sinjoro ĉi tie loĝanta helpos min, kaj malfermos por mi vojon profitan kaj....

(*Al iu.*) He? Kion; pri kio vi demandas?... Certe, kara sinjoro, tre certe.

Ĉiu teatraĵo estas facila por ludi.... Sufiĉas nur posedi, kiel mi, artistan temperamenton.... Kiajn vi diras?... Tiuj de Meterlink? Facilaj, facilegaj por ludi kaj lernigi al aktoroj. En tiuj teatraĵoj, la aktoroj devas nur sin montri revemaj, reve paroli, kaj ĉiam ripeti la samajn vortojn.

(*Post paŭzeto.*) Jen, ekzemple, sceneto inter patro kaj filino. (*Montrante la lokojn kaj imitante mistikan mienon.*) La patro sidas tie... revante, kaj la filino eniras... ankaŭ revante. Plej bone estus, se ŝi tenus iridon en la mano kaj havus la nazon flarantan inter la folietoj....

(*Ŝajniginte la eniron de la filino kaj imitante plej eble la malsamajn voĉojn de maljunulo kaj junulino; mistike.*)

— Kia varmo, patro!

— Certe, kia varmo, mia filino!

— Neniam la vetero estis tiel varma!

— Vi estas prava, neniam la vetero estis tiel varma!

— Oni ne scias, kiam estos aŭ ne varma la vetero!

— Jes, mia filino, oni ne scias, kiam est....

— Bone, bone! mia patro!

(*Klarigante per sia natura voĉo.*) Tiuj lastaj vortoj de la filino rekonsciigas la patron : (*Reprenante la mistikecon.*)

— Diru al mi, ĉu vi ĵus diris : Neniam la vetero estis tiel varma?!

— Jes, mi diris tion!

— Kial vi diris tion?

— Mi ne scias kial, mia patro!

— Ha, terure! Fermu, fermu kaj ŝlosu la pordon!

— Kial mi devas fermi kaj ŝlosi la pordon?

— Ĉar mi aŭdis bruon...! Ho! tiu varmo!

— Ĉu vi aŭdis bruon?

— Jes, mi aŭdis bruon!

— ... Eble... la pordistino...!

(*Tre konvinkite.*) Vi vidas, ke nenio estas pli simpla!

(*Kvazaŭ iu estus dirinte ion.*) Ne, ne; la teatraĵoj de la norvega Ibsen, ne estas pli komplikaj. (*Grave, kaj magistre.*) La aktoroj devas nur atenti pri tio: ke ĉiuj vortoj dirataj signifas alian aferon ol tiun esprimatan de ili. (*Indulge.*) Eble estus malfacile komprenigi al vi tion, kion oni nomas simboloj. Aŭdante scenon, vi pli bone vidos la facilecon de la ludado.

(*Malantaŭenirante.*) La sceno okazas inter patrino kaj filo. Ĉi tie, la patrino; la filo eniras fumante pipon. (*Trinte al la fundo kaj haltante.*) Kompreneble, tiu filo estas artisto, kaj kompreneble ankaŭ, li estas malsanema: tio estas pli drama.

(*Ŝajniginte la eniron de la filo pipfumanta, diras la jenon, imitante la du voĉojn.*)

— Bonan tagon, Panjo!

— Ho, lasu la pipon!

— Ĝi estas la pipo de mia patro, kaj per ĝi li igis min fumi, kiam mi estis infano!

— Ho, li tion faris?

— Jes, kaj sendube pro tio, mi deziras nun supreniri al la suproj de la montoj, kie estas la nebuloj....

— Ne, lasu tiajn ideojn!

— Ne, patrino, ne; ĉar mi deziras verki mian verkon! Mi deziras amuziĝi!

— Ha, bone! Jen bona ideo!

— Jes, ĉar mi havas mian idealon. Ĉiu homo havas idealon; do, donu al mi ĉampanon!

— Volonte, alvoku la servistinon.

— Kaj donu al mi ankaŭ la servistinon!

— Bone; sed unue lasu min ekkrii: Fantomoj, spiritoj, revenantaj spiritoj de lia patro!

— Ekkriu, ekkriu! sed mi volas ankaŭ la sunon, panjo; donu al mi la sunon... la sunon... la sunon...!

(*Tre konvinkite.*) Kiel vi vidas, nenio pli facila por ludi ol tiuj teatraĵoj. Tamen, kiel mi jam rimarkigis, vi devas kompreni, ke pipo, monto, idealo, suno,... ili estas nur simboloj.... Bone!

(*Al iu.*) La laŭnatura teatraludo?... (*Al ĉiuj, per deklamanta voĉo.*) Ho, gesinjoroj.... (*Al la sinjoro flanksidanta, per natura voĉo.*) Bonvolu antaŭe diri al mi kioma horo?... La kvara kaj kvarono?... Mi dankas; mi havas sufiĉan tempon.

(*Al ĉiuj ree, per deklamanta voĉo.*) Ho, gesinjoroj, simpla ankaŭ

estas la laŭnatura teatraludo.... Unue la aktoroj devas kiel eble plej montri sian dorson al la publiko..., kaj tranĉi sian paroladon ĉu per purigado de nazo, ĉu per gratado, ĉu per tuso, ĉu per kraĉado. Vidu, imagu al vi, ke du riĉuloj interparoladas :

(*Dorse al la publiko ti diras la jenan dialogon, tusante, sin gratante, k. t. p.*)

— Ĉu la negoco prosperas bone?

— Ne multe bone....

— Kaj, ĉu vi vidis la Grafon?

— Ho, jes. Mi vidis lin en la Klubo, kie mi vespermangis kun la Reĝo de la Petrolo.

(*Vizaĝe al la publiko.*) Kontraŭe, la klasika teatraludo devigas la aktorojn esti ĉiam bonmanieraj, kaj neniam turni la dorson al la publiko. Jen, ekzemple, sceneto inter du terlaboristoj :

(*Diras la jenon farante profundajn riverencojn.*)

— Ĉu vi rikoltis multe da terpomoj?

— Jes, kaj multe da brasikoj.

— Tio pruvas, ke via tero estas bone sterkita. (*Salutas per la ĉapelo.*)

— Ho, la sterko estas tre bona por la kulturo de la tero.

— Vi estas prava. Nun mi revenas en la urbon per mia aŭtomobila plugilo, ĉu vi volas akcepti lokon en ĝi? Ne, ha, ha! vi havas ankoraŭ pecon da tero por plugi? Do, bonvolu transdoni mian respekton al sinjorino via edzino.

(*Al iu.*) Kioma horo...? Bone, bone.... (*Al ĉiuj.*) Do, gesinjorĵj, Ŝekspiro ne estas pli malfacila. Tamen, oni bezonas iom da helpo de l' publiko. Aplaŭdado, post longa deklamaĵo, ĉiam estas bona. Tion povas fari la aplaŭdistaro speciale dungita de l' direktoro de l' teatro. Rilate al la bando, por ke ĝi bone ludu la dramojn de Ŝekspiro, oni nur devas rekomendi al la aktoroj, ke ili faru melodraman mienon, iom kantu la frazojn, metu ofte la fingrojn en la harojn, kaj parolu per raŭka basa voĉo. Vidu :

(*Aranĝinte sian ĉapelon muskediste, kaj sian bastonon kezaŭ glavon sub la mantelo, li deklamas.*)

« Ĉu esti aŭ ne esti, — tiel staras
Nun la demando. Al mi respondu,
Ho! Spirito de mia patro la Reĝo!
Ha, malfeliĉa.... »

(*Al publiko.*) Pardonu... (*Al sufloro.*) Tombisto, donu do kranion,

mi petas... mi dankas.... (*Montrante ĉapelon ricevitan de la sufloro.*)
Tio estas senkarna kranio....

(*Reprenante tragedian voĉon, kaj sin adresante al ĉapelo.*) « Ha, malfeliĉa Jorik! Mi konis lin, Horacio; persono de senfine gaja humoro, plena de plej belaj spritaĵoj. Mil fojojn li portadis min sur la dorso, kaj nun kia terura vido! La koro al mi premiĝas. Tie ĉi pendis tiuj lipoj, kiujn tiel ofte mi mordis... kisadis... eee! (*Ĉiam al ĉapelo.*) Ho, vi bela... ».

(*Al publiko.*) Pardonu....

(*Redoninte la ĉapelon al sufloro, kaj ree per tragedia voĉo.*) « Ho, vi bela Ofelio, naĝanta kun viaj blondaj haroj sur la verdaj akvoj kovritaj de floroj...! Ho, io putras en Danujo, sed mi....

Bela, brava, juna Dano
Portas plumon sur ĉapelo
Kaj bastonon en la mano...! »

(*Al publiko.*) Bonvolu aplaŭdi, karaj gesinjoroj.... Aplauĉu!
Bone, dankon!

Vi vidas do, ke kun helpo de aplaŭdistoj, la aktoroj bone sukcesas per Ŝekspiro aŭ iu ajn tragiĉiisto.

(*Al la flanksidanta sinjoro.*) ... Kioma horo...? La kvara kaj duono? Mi dankas... (*Al ĉiuj.*) La teatraĵoj de la franca Brioux postulas iom pli da atento, sed nur de la aktoro ludanta la rolon de la kuracisto... Ĉar vi bon escias, ke en ĉiu verko de Brioux estas kuracisto uzanta ĉiam teknikajn nomojn de malsanoj.

Jen, ekzemple, unu el tiuj kuracistoj akceptanta malsanulon.

(*Ŝajnigante doktoron parolantan al vizitanto.*) « Kion vi petas de mi, sinjoro...? Ha, bone, bone... mi komprenas.... Vi ankaŭ...? Ha, bone, bone... mi komprenas.... Vi ankaŭ...?! Sendube, vi estas fraŭlo, kaj vi intencas edziĝi, ĉu ne? Do, mi diros al vi, ke vi ne devas tion fari. Ne, ne, ne, tute ne!!! Petu de via fianĉino, ke ŝi atendu du, tri aŭ kvin jarojn... eble pli multe... kaj poste, se vi resaniĝos, vi edziĝos. »

(*Al publiko.*) Vi bone rimarkis, ke mi ne uzis la teknikan nomon de la malsano... mi timis fari erarojn. Tion mi faris nur pro tio, kaj ne pro alia kaŭzo....

(*Al iu.*) Kiun vi nomis? Tolstoj? Uf!

Pri Tolstoj estas bezone kelke da zorgoj, sed ne multaj. Sur la scenejon oni devas meti sanktan figuraĵon, al kiu ĉiu eniranta aktoro devas sin turni farante signon de kruco. Plie oni devas

atenti pri la vestaĵoj; kompreneble, inteligenta aktoro ne devos eniri sur la scenejon kun paja ĉapelo sur la kapo, kaj ventumilo en la mano.... Kontraŭe, li devas porti varmigajn felajn vestaĵojn kaj levi sian kolumon. Tiamaniere, la publiko tuj sentos la malvarmon de Rusujo, kaj pli bone komprenos la verkon. Jen : eee....

(*Al la malfeliĉa sinjoro de la poŝhorloĝo.*) Kioma horo estas? Ho, dek minutoj antaŭ la kvina? (*Al ĉiuj.*) Mi daŭrigos alian fojon, mi tuj lasas vin mi ne povas prokrasti.

Ha gesinjoroj, mia koro batas, bategas! Post dek minutoj, mia sorto aperos antaŭ mi nigre aŭ rozkolore desegnita.... Hodiaŭ mardon, je la kvina.... (*Al iu.*) Kion...? Kion vi diras? Ne!! Neeble!! Hodiaŭ estas Mardo.... Merkredo? Ĉu vi estas certa? Ĉu vi...? (*Al ĉielo.*) Dio, granda Dio !!! Jen la malsano de la dormemo !! Mi dormis senkonscie la tutan hieraŭan tagon !! (*Al si mem.*) Mi ne kuraĝas plu viziti tiun sinjoron, kiu atendas min de 24 horoj !! Kia perdo por la teatrarto !! Tamen ne. Mi devas klopodi. Mi iros al la sinjoro, mi rakontos al li la okazintaĵon... sed kiel diri al li, ke mi estas dormema?... Ho, mi rakontos ion ajn..., kaj se li ne volos min helpi, mi povos diri, ke mi ne atingis la gloron, ne pro la malbono de mia arto, sed pro mia bedaŭrinda malsano....

(*Al ĉiuj.*) Bonan vesperon. gesinjoroj, mi rapidas.

(*Ekirinte.*) Ha, se mi sukcesos, ĉar vi konas nun mian kapablecon, mi esperas, ke vi fariĝos ĉiuj klientoj de la « MUZOJ DEKLAMANTAJ ». (*Aranĝas la ĉapelon, fetas per larĝa gesto la dekstran flankon de la mantelo sur sian maldekstran ŝultron kaj eliras majeste.*)

FREDERIKO PUĴULA'-VALJES'.

IMENLAGO

DE

THEODOR STORM

(*Fino*) ¹.

Letero.

Post preskaŭ du jaroj Rejnhardo sidis antaŭ sia lampo inter libroj kaj paperoj, atendante amikon, kun kiu li faris komunajn studaĵojn. Iu suprenvenis la ŝtuparon.

— Eniru! — La mastrino estis.

— Jen letero por vi, Sinjoro Werner!

Poste ŝi foriris.

Rejnhardo ne skribis, de sia vizito en la hejmo, al Elisabeto, kaj ankaŭ ne ricevis plu de ŝi leteron. Tiu ĉi ankaŭ ne estis de ŝi, tio ĉi estis la skribmaniero de lia patrino. Rejnhardo malfermis kaj legis, kaj baldaŭ li legis jenon :

« En via aĝo, mia kara infano, ĉiu jaro havas preskaŭ sian propran vizaĝon : ĉar la juneco ne lasas sin plimalriĉigi. Tie ĉi ankaŭ multo aliĝas, kio unue certe doloros vin, se mi komprenis vin ĉiam rekte. Eriĥo ricevis fine hieraŭ de Elisabeto la jesvorton, dum li petis la pasintan kvaronjaron dufoje sensukcese. Ŝi neniam povis sin decidigi al tio; nun fine ŝi tamen faris ĝin; ŝi estas ankoraŭ tro juna. Oni diras, ke la edziĝo estos baldaŭ, kaj la patrino tiam foriros kun ili. »

Imenlago.

Denove jaroj preteriris. — Sur ombra arbarvojo, kiu gvidis mal-supren, juna viro kun forta, brunigita vizaĝo migris dum varma printempa posttagmezo. Per siaj seriozaj, grizaj okuloj li vidis sci-vole en la malproksimon, kvazaŭ li atendus fine aliĝon de la unu-forma vojo, kiu tamen ĉiam ne volis finiĝi. Fine ĉartransportilo suprenvenis malrapide.

1. Vidu la numeron 8.

— He! bona amiko, — vokis la migranto al la apudiranta vilaĝano, — ĉu tiu ĉi estas la rekta vojo al Imenlago?

— Jes, ĉiam rekten, — respondis la viro, kaj ŝovis sian rondan ĉapelon.

— Ĉu estas ankoraŭ multe da vojo ĝis tie?

— La sinjoro estos baldaŭ tie. Eĉ ne duonan pipon da tabako, kaj vi alvenos al la lago; la estra domo apudeblas proksime.

La kampulo preterveturis; la alia laŭlongiris pli rapide sub la arboj. Post unu kvaronhoru la ombro subite ĉesis maldekstre de li; la vojo kondukis al deklivo, el kiu la suproj de centjaraj kverkoj apenaŭ elstaris. Super tiuj ĉi malfermigis vasta, suna pejzaĝo. Profunde sube kuŝis la lago, trankvila, malhelblua, preskaŭ ĉie ĉirkaŭata de verdaj, sunlumigitaj arbaroj; nur ĉe unu loko ili disiris kaj ebligis profundan perspektivon, ĝis ankaŭ tiu ĉi fermigis per bluaj montoj. Diametre, meze de la verda foliaro de l' arbaroj, io kuŝis supere kiel neĝo; tio estis florantaj fruktarboj, kaj el tiuj ĉi elstaris sur la alta bordo la estrodomo, blanka kun ruĝaj brikoj. Cikonio ekflugis de la kamentubo kaj rondflugis super la akvo.

— Imenlago! — vokis la migranto.

Preskaŭ ĝi estis, kvazaŭ li nun alvenis la celon de sia vojaĝo: ĉar li haltis kaj transrigardis super la suproj de la arboj, kiuj staris ĉe liaj piedoj, al alia bordo, kie la spégulfiguraĵo de l' estra domo naĝis sur la akvo mallaŭte balanciĝanta. Tiam li subite daŭrigis sian vojaĝon.

La vojo nun gvidis preskaŭ krute malsupren de la monto, tiel ke la sube starantaj arboj donis denove ombron sed samtempe kovris la perspektivon sur la lagon, kiu nur iafaje trarailis inter la malplenaĵoj de la branĉoj. Baldaŭ ĝi iris denove dolĉe supren, kaj nun malaperis dekstre kaj maldekstre la arbaro; anstataŭ ĝi densfoliaraj vinmontetoj etendiĝis apud la vojo; sur ambaŭ ĝiaj flankoj staris florantaj fruktarboj plenaj de zumantaj abeloj. Majesta viro en bruna surluto kontraŭvenis al la migranto. Kiam li preskaŭ alvenis lin, li ŝvingis sian ĉapon kaj vokis per hela voĉo:

— Bonvenon, bonvenon, frato Rejnardo! Bonvenon sur bieno Imenlago!

— Dio salutu vin, Eriĥo, kaj dankon pro via bonveno! — la alia kontraŭvokis al li.

Tiam ili kunvenis kaj donis al si la manojn.

— Ĉu vi estas ankaŭ efektive tie ĉi? — diris Eriĥo, kiam li

vidis tiel proksime en la seriozan vizaĝon de sia malnova kunlernanto.

— Certe mi estas tie ĉi, Eriho, kaj vi ankaŭ; nur vi havas preskaŭ ankoraŭ pli gajan mienon, ol vi iam havis.

Ĝoja rideto faris ĉe tiuj ĉi vortoj la trajtojn de Eriho ankoraŭ pli gajaj.

— Jes, frato Rejnhardo, — li diris, ankoraŭ unufoje premante al tiu ĉi la manon, — ĉar mi tiris ankaŭ de tiu tempo la grandan loton; vi ja scias ĝin.

Tiam li frotis la manojn kaj vokis plezure:

— Tio estos surprizo! Tiun ĉi ŝi ne atendas, ne en ĉia eterneco!

— Surprizo? — demandis Rejnhardo. — Por kiu?

— Por Elisabeto.

— Elisabeto! Ĉu vi ne diris al ŝi pri mia vizito?

— Nenian vorton, frato Rejnhardo; ŝi ne pensas pri vi, ankaŭ ne la patrino. Mi avertis vin tute sekrete, por ke la ĝojo estu des pli granda. Vi scias, mi havis ĉiam miajn silentajn planetojn.

Rejnhardo meditemiĝis; lia spiro videble malfaciliĝis, ju pli proksimen ili venis al la bieno. Maldekstre de la vojo nun ankaŭ ĉesis la vinberejoj kaj anstataŭ ili venis longa legomĝardeno, kiu atingis preskaŭ la lagon. Dume la cikonio sin mallevis kaj promenadis nun grave inter la legomobedoj.

— He! — vokis Eriho, plaŭdante per la manoj, — jen la altkrura egiptano ŝtelas jam denove miajn mallongajn pizostangojn!

La birdego sin levis malrapide kajflugis sur la tegmenton de proksima konstruaĵo, kiu kuŝis ĉe la fino de la legomĝardeno, kaj kies muroj estis superbranĉitaj per suprenligitaj persiko- kaj abrikotarboj.

— Jen estas la brandfarejo, — diris Eriho, — mi konstruigis ĝin antaŭ du jaroj. Mia feliĉega patro siaparte surmetigis la ekonomiajn domojn; la loĝadomo estis jam konstruita de mia avo. Tiel oni ĉiam iom pliigas sian bienon.

Tiel parolante ili venis sur vastan placon, kiu sur la flankoj estis limigita per la kamparaj ekonomidomoj, funde per la estrodomo, al kies ambaŭ flankoj alligiĝis alta ĝardenmuro; malantaŭ tiu ĉi oni vidis taksusojn. Viroj kun sun- kaj laborvarmaj vizaĝoj trairis la placon kaj salutis la amikojn, dum Eriho al unu kaj al la alia kontraŭvokis komision aŭ demandon pri la taglaboro. — Poste ili atingis la domon; alta, malvarmeta vestiblo akceptis ilin, ĉe kies finiĝo ili maldekstre eniris en iom malhelan apudkoridoron. Tie ĉi

Eriho malfermis pordon, kaj ili eniris vastan ĝardenhalon, kiu per la foliaro kovranta la kontraŭajn fenestrojn, estis plenigita sur ambaŭ flankoj de verda duonlumo; du altaj, vaste malfermitaj flankpordoj lasis enfali la plenan brilon de la printempa suno kaj ebligis vidi la perspektivon de ĝardeno kun rondigitaj bedoj plenaj de floroj kaj altaj krutaj foliarmuroj dividitaj per rekta larĝa irejo, tra kiu oni vidis sur la lagon kaj plimalproksimen sur la kontraŭajn montojn. Kiam la amikoj eniris, la aerfluo alportis al ili torenton da bonodoro.

Sur teraso antaŭ la ĝardenpordo sidis blanka knabina virinfiguro. Ŝi levis sin kaj aliris al la enirantoj; sed duonvoje ŝi haltis, kiel alradikigita kaj rigardis fikse la fremdulon. Ridetante li kontraŭtenis al ŝi la manon.

— Rejnhardo! — ŝi vokis, — Rejnhardo! Mia Dio, vi estas tie ĉi! Ni longatempe ne vidis nin.

— Longe ne, — li diris kaj li povis nenion diri plu; ĉar aŭdante ŝian voĉon, li sentis en la koro delikatan korpan doloron, kaj kiam li rigardis ŝin, ŝi staris antaŭ li, la sama gracia karesa figuro, al kiu li antaŭ jaroj diris adiaŭ en sia patra urbo.

Eriho postrestis ĉe la pordo kun ĝoja vizaĝo.

— Nun Elisabeto? — li diris, — He! tiun ĉi vi ne atendis, tiun ĉi ne en tuta eterneco!

Elisabeto rigardis lin per fratinaj okuloj.

— Vi estas tiel bona, Eriho! — ŝi diris.

Li prenis karesante ŝian mallarĝan manon en siajn.

— Kaj tial ke ni nun havas lin, — li diris, — ni ne lasas lin tuj foriri de tie ĉi. Li estis tiel longe ekstere; ni volas lin denove hejmigi. Vidu nur, kiel li havas fremdan kaj noblan mienon.

Timema rigardo de Elisabeto tuŝetis la vizaĝon de Rejnhardo.

— Tio estas nur la tempo, kiam ni ne estis kune, — li diris.

En tiu ĉi momento venis la patrino tra la pordo kun ŝlosilkorbeto ĉe la brako.

— Sinjoro Werner! — ŝi diris, rigardinte Rejnhardon, — jen, tiel kara, kiel ne atendita gasto.

Kaj nun la interparolado iris de demandoj al respondoj sian ebenan paŝon. La virinoj sidigis al siaj laboroj, kaj dum Rejnhardo ĝuis la manĝaĵojn por li preparitajn, Eriho ekbruligis sian marŝaŭman pipon kaj sidis fumante kaj diskutante apud Rejnhardo.

La alian tagon Rejnhardo devis eliri kun Eriho sur la kampon, en la lupologardenon, en la brandfarejon. Ĉio estis bonstata; la

homoj, kiuj laboris sur la kampo kaj apud la kaldronoj, havis ĉiuj sanajn kaj kontentajn mienojn. Tagmeze la familio kunvenis en la ĝardenhalo, kaj la tagon oni travivis pli aŭ malpli kune, laŭ la libertempo de la mastroj. Nur la horojn antaŭ la vespermango, kiel la unuajn de la mateno, Rejnhardo restis laborante en sia ĉambro. De jaroj li kolektis, kie li povis ekhavi tiajn, la rimojn kaj kantojn vivantajn en la popolo, kaj nun li komencis ordigi sian trezoron kaj se eble plimultiigi per novaj notoj el la ĉirkaŭaĵo. Elisabeto estis ĉiam dolĉega kaj afabla; la ĉiam konstantan atenton de Eriŝo ŝi akceptis kun preskaŭ humila dankeco, kaj kelkafoje Rejnhardo pensis, ke la iama gaja infano nepre ne promesis tiel silentan edzinon.

De la dua tago de sia ĉeestado li faris ĉiam vespere promenadon laŭlonge de la lago. La vojo pretergvidis sub la ĝardeno. Ĉe la finiĝo de tiu ĉi, sur antaŭiĝanta bastiono, staris benko sub altaj betuloj; la patrino baptis ĝin la vesperbenko, tial ke la placo kuŝis kontraŭ la okcidento kaj pro la sunsubirado vizitiĝis plejmulte ĉirkaŭ tiu ĉi tempo. De promenado sur tiu ĉi vojo Rejnhardo unufoje vespere revenis, kiam la pluvo surprizis lin. Li serĉis rifuĝejon sub tilio staranta apud la akvo; sed baldaŭ la pezaj gutoj penetris tra la folioj. Malsekigita, kiel li estis, li sindonis sin kaj daŭrigis malrapide sian reiron. Preskaŭ mallumiĝis; la pluvo falis ĉiam pli dense. Kiam li proksimiĝis al la vesperbenko, li opiniis diferencigi inter la briletantaj betulotrunkoj blankan figuron de virino. Ŝi staris senmove, kaj, kiel li kredis vidi, kiam li pli proksime alvenis, turnita al li, kvazaŭ ŝi atendus iun. Li kredis, ke Elisabeto estas tie; sed kiam li plirapidis, por atingi ŝin kaj tiam reveni kun ŝi domen tra la ĝardeno, ŝi sin deturnis malrapide kaj malaperis en la malhelajn flankvojojn. Li ne povis kompreni tion ĉi. Li estis preskaŭ kolera pri Elisabeto kaj tamen li dubis, ĉu estis ŝi; sed li timis demandi ŝin pri tio; ja, li ne iris en la ĝardenhalon, nur por ke li ne vidu eble Elisabeton eniri tra la pordo de la ĝardeno.

Mia patrino volis ĝin.

Post kelkaj tagoj, la suno jam klinis sin al la okcidento, la familio sidis, kiel ordinare je tiu ĉi horo, en la ĝardenhalo. La pordoj estis malfermitaj; la suno estis jam malantaŭ la arbaroj trans la lago.

Oni petis Rejnhardon pri la sciigo de kelkaj popolkantoj, kiujn li posttagmeze ricevis de ia amiko loĝanta sur la kamparo. Li iris en sian ĉambron kaj revenis baldaŭ kun papera rulo, kiu ŝajne konsistis el solaj nete skribitaj folioj.

Oni sidiĝis al la tablo, Elisabeto apud Rejnhardo.

— Ni legos laŭhazarde, — li diris, — mi mem ankoraŭ ne tralegis la versaĵojn.

Elisabeto disvolvis la manuskripton.

— Jen estas notoj, — ŝi diris, — vi devas kanti tion ĉi, Rejnhardo.

Kaj tiu ĉi legis nun unue kelkajn tirolajn kantojn, lasante iafaje eksoni la gajan melodion per duona voĉo. Komuna gajeco ekposedis la malgrandan societeton.

— Kin faris la belajn kantojn? — demandis Elisabeto.

— He, — diris Eriĥo, — tion ĉi oni jam sentas el la aferoj; tajloroj kaj kombistoj kaj tiela gaja kanajlaro.

Rejnhardo diris :

— Tiuj ĉi ne estas faritaj; ili kreskas, ili falas el la aĉro, ili flugas tra la lando, kiel fluganta semo, tien ĉi kaj tien, kaj ili estas kantataj samtempe en mil lokoj. Ni trovas en tiuj ĉi kantoj nian propran faradon kaj suferon; ĝi estas, kvazaŭ ni ĉiuj estus kunhelpintaj por tiuj ĉi kantoj.

Li prenis alian folion :

— *Sur altaj montoj mi staris...*

— Mi konas ĉi tion! — vokis Elisabeto. — Nu ekkantu, Rejnhardo; mi volas helpi vin.

Kaj nun ili kantis tiun melodion, kiu estas tiel enigma, ke oni ne povas kredi, ke ĝi estas elpensita de homoj; Elisabeto helpis per sia iom basa aldvoĉo al la tenoro.

Dume la patrino sidis diligente ĉe sia kudrado, Eriĥo kunmetis la manojn kaj aŭskultis piege. Kiam la kanto estis finita, Rejnhardo silente metis flanken la folion. — De la bordo de la lago la sonorado de la brutarsonoriloj suprenvenis tra la vespera silento; ĉiuj aŭskultis atente, jen subite ili aŭdis klaran knabvoĉon, kiu kantis :

« Sur altaj montoj mi staris
Kaj vidis en valon profund'... »

Rejnhardo ridetis :

— Ĉu vi aŭdas ĝin? Tiel ĝi iras de buŝo al buŝo.

— Oni kantas ĝin ofte en tiu ĉi regiono, — diris Elisabeto.

— Jes, — diris Eriho, tiu ĉi estas Kaspero, mia gardisto; li pelas hejmen la brutegon.

Ili aŭskultis ankoraŭ kelkatempe, ĝis la sonorado supre malaperis malantaŭ la ekonomidomoj.

— Ĉi tio estas pratonoj, — diris Rejnhardo, — ili dormas en arbarfundoj; Dio scias, kiu elpensis ilin

Li eltiris novan folion.

Jam plimallumiĝis; ruĝa vesperŝajno kuŝis kiel ŝaŭmo sur la arbaroj trans la lago. Rejnhardo disrulis la folion. Elisabeto metis sian manon sur unu flanko kaj ankaŭ rigardis. Tiam Rejnhardo legis :

« Mia patrino volis ĝin,
Mi prenu la alian, lin :
Kion mi jam posedis,
Mia kor' nun forgesetis,
Patrin' neniam volis ĝin.

Mia patrin' kulpiĝas, ŝi,
Ne bone fariĝas ĝi;
Kio estis honorita,
Nun estas pek' estinta.
Kion komencas mi!

Por ĉia ĝojo kaj lier'
Do al mi restis nur sufer';
Ha, tio ne okazus,
Ha, mi petadi povus,
Tra bruna erikej' de l' ter'! »

Legante Rejnhardo palpesentis nerimarkeblan tremadon de la papero; kiam li finis, Elisabeto reŝovis mallaŭte sian seĝon kaj malsupreniris silente en la ĝardenon. Rigardo de la patrino sekvis ŝin. Eriho volis postiri, sed la patrino diris :

— Elisabeto havas ion por fari ekstere. — Tial Eriho ne iris.

Sed ekstere la vespero sin kuŝigis pli kaj pli super ĝardeno kaj lago, la noktpapilioj zumantaj preterflugis rapide ĉe la malfermitaj pordoj, tra kiuj la bonodoro de la floroj kaj arbetaĵoj penetris ĉiam pliforte; de la akvo suprenvenis la kriadado de la ranoj, najtingalo kantis sub la fenestroj, alia pli profunde en la ĝardeno. La luno vidiĝis super la arboj. Rejnhardo rigardis ankoraŭ kelkatempe la lokon, kie la gracia staturo de Elisabeto malaperis inter la foliarvojoj; poste li kunrulis sian manuskripton, salutis la ĉeestantojn kaj iris tra la domo malsupren al la akvo.

La arbaroj staris silente kaj ĵetis sian mallumon sur la lagon, dum ilia mezo kuŝis en sufoka lunkrepusko. Kelkafoje mallaŭta murmuretado frosttremis tra la arboj; sed ĉi tio ne estis vento, ĝi estis nur la spirado de la somernokto. Rejnhardo ĉiam iris laŭlonge de la bordo. En kelka malproksimo de la tero li povis vidi blank-

an akvolilion. Subite la deziro ataketis lin vidi tiun ĉi pliproksime; li sin senvestigis kaj iris en la akvon. Tiu ĉi estis ebena; akvaj kreskaĵoj kaj ŝtonoj tranĉis liajn piedojn, kaj li ĉiam ne venis en la profundon necesan por naĝi. Jen subite mankis sub li la tero, la akvoj kunkirlis super li, kaj daŭris kelke da tempo, ĝis li revenis sur la supraĵon. Nun li movis manojn kaj piedojn kaj ĉirkaŭnaĝis ronde, ĝis li certe sciis, de kie li eniris. Baldaŭ li ankaŭ denove vidis la lilion; ĝi kuŝis sola inter grandaj blankaj folioj. Li alnaĝis malrapide kaj levis kelkafoje la brakojn el la akvo, tiel ke la malsuprenfluetantaj gutoj brilis en la lunlumo; sed estis, kvazaŭ la interspaco inter li kaj la floro restus la sama; nur la bordo kuŝis, se li rigardis malantaŭen, en ĉiam pli malcerta bonodoro malantaŭ li. Dume li ne delasis sian entreprenon, sed naĝis fortike en la sama direkto. Fine li estis tiel proksime de la floro, ke li povis klare diferencigi la arĝentajn foliojn en la lunlumo; sed samtempe li sentis sin implikita en reto, glataj trunketoj atingis lin de la fundo kaj volvigis ĉirkaŭ liaj nudaj membroj. La nekonata akvo kuŝis tiel nigre ĉirkaŭ li; li aŭdis malantaŭ si la saltadon de fiŝo; subite fariĝis al li tiel malhejme en la fremda elemento, ke li perforte disŝiris la konfuzajon de la kreskaĵoj kaj per senspira rapido renaĝis al la lando. Kiam li rerigardis de tie sur la lagon, la lilio kuŝis kiel antaŭe malproksime kaj sola super la malluma profundo. — Li vestis sin kaj reiris malrapide domon. Kiam li iris el la ĝardeno en la halon, li trovis Eriŝon kaj la patrinon, kiuj preparis malgrandan negocoĵaĝon, kiun ili devis plenumi la sekvantan tagon.

— Kie vi estis ankoraŭ tiel malfrue en la nokto? — kontraŭvokis al li la patrino.

— Mi? — li rediris, — mi volis viziti la akvolilion; sed tio ne prosperis al mi.

— Tion ĉi komprenos ree neniu homo! — diris Eriŝo. — He, kion vi havis kun la akvolilio?

— Mi konis ĝin iam antaŭe, — diris Rejnhardo, — sed estas jam longe.

Elisabeto.

La sekvantan posttagmezon Rejnhardo kaj Elisabeto migris trans la lago jen tra la baro, jen sur la alta antaŭiganta bordorando. Elisabeto ricevis de Eriŝo la komision, dum lia kaj de la patrino forestado konigi al Rejnhardo la plej belajn perspektivojn

de la ĉirkaŭaĵo, precipe de la alia flanko de la bordo sur la bienon mem. Nun ili iris de unu punkto al la alia. Fine Elisabeto laciĝis kaj sidiĝis en la ombro de superpendantaj branĉoj, Rejnhardo staris kontraŭ ŝi apogante sin al arbtrunko. Jen li aŭdis pli profunde en la arbaro la kukolon vokantan, kaj subite li ekpensis, ke tio ĉio estis iam tiel same. Originale ridetante li rigardis ŝin.

— Ĉu ni volas serĉi fragojn? — li demandis.

— Nun ne estas fragtempo, — ŝi rediris.

— Sed ĝi venos baldaŭ.

Elisabeto skuis silente la kapon; poste ŝi sin levis kaj ambaŭ daŭrigis siajn migrojn; kaj kiam ŝi iris ĉe lia flanko, lia rigardo ĉiam denove turniĝis al ŝi, ĉar ŝi iris bele, kvazaŭ ŝi portiĝus de siaj vestoj. Ofte li postrestis intence unu paŝon por ŝin rigardi tute kaj plene. Tiel ili venis sur liberan, per erikoj superkreskitan, placon, kun vasta perspektivo en la landon. Rejnhardo sin klinis kaj prenis ion el la herboj sur la tero kreskantaj. Kiam li denove rigardis supren, lia vizaĝo portis la esprimon de pasia doloro.

— Ĉu vi konas tiun ĉi floron? — li demandis.

Mirante ŝi rigardis lin.

— Ĉi tio estas eriko. Mi ofte kolektis ilin en la arbaro.

— Dome mi havas malnovan libron, — li diris, — mi iam zorgis skribi en ĝi ĉiuspecajn kantojn kaj rimojn; sed tio jam de longe ne okazis plu. Inter la folioj ankaŭ kuŝas eriko, sed tiu estas nun velkinta. Ĉu vi scias, kiu ĝin donis al mi?

Mute ŝi ekbalancis la kapon; sed ŝi direktis desupre la okulojn kaj rigardis nur la herbon, kiun li tenis en la mano. Tiel ili staris longe. Kiam ŝi malfermis la okulojn kontraŭ li, li vidis, ke ili estas plenaj de larmoj.

— Elisabeto, — li diris, — jen malantaŭ tiuj bluaj montoj kuŝas nia juneco. Kie ĝi restis?

Ili parolis nenion plu; mute ili iris malsupren al la lago. La aĉro estis sufoka, okcidente leviĝis nigra nubajo.

— Fulmotondros, — diris Elisabeto, rapidigante sian paŝon.

Rejnhardo silente balancis la kapon kaj ambaŭ iris rapide laŭlonge de la bordo, ĝis ili alvenis al la boato. — Dum la transveturo Elisabeto lasis ripozi sian manon sur la rando de la boato. Remante li rigardis ŝin; sed ŝi rigardis preter li en la malproksimaĵon. Nun lia rigardo glitis malsupren kaj restis sur ŝia mano; kaj la pala mano malkaŝis por li tion, pri kio ŝia vizaĝo silentis. Li vidis sur ĝi tiun delikatan trajton de sekreta doloro, kiu ekposedas tre

volonte belajn virinmanojn, kiuj kuŝas nokte sur malsana koro. — Kiam Elisabeto sentis liajn okulojn ripozi sur ŝia mano, ŝi lasis ĝin gliti malrapide super-la rando de la boato en la akvon.

Alveninte al la farmejo, ili trovis antaŭ la estrodomo ĉaron de londilakrigisto; viro kun nigraj desuprenpendantaj bukloj movis diligente la radon kaj zumis inter la dentoj ciganan melodion, dum enjungita hundo apudkuŝis spiregante. En la domvestiblo staris vindita en ĉifonoj knabino kun belaj konfuzaj trajtoj kaj tenis petadante la manon al Elisabeto. Rejnhardo metis manon en sian poŝon; sed Elisabeto antaŭiris lin kaj skuis rapide la tutan enhavon de sia monujo en la malfermitan manon de la petadulino. Tiam ŝi rapide sin deturnis, kaj Rejnhardo aŭdis, kiel ŝi pleregante supreniris la ŝtuparon.

Li volis ŝin reteni, sed li pripensis kaj postrestis ĉe la ŝtuparo. La knabino staris ankoraŭ ĉiam en la vestiblo, senmove, en la mano la ricevitan almozon.

— Kion vi volas ankoraŭ? — demandis Rejnhardo.

Ŝi ektimis.

— Mi volas nenion plu, — ŝi diris; poste turnante la kapon al li kaj fikse lin rigardante per flankaj rigardoj ŝi iris malrapide al la pordo.

Li elvokis ian nomon, sed ŝi ne aŭdis ĝin plu; kun mallevita kapo, kun super la brusto krucigitaj brakoj, ŝi paŝis tra la korto :

Morti, ha! morti

Mi devas sen vi!

Malnova kanto zumis al li en orelon, lia spiro haltis kelkatempe; tiam li sin deturnis kaj iris en sian ĉambron.

Li sidigis por labori, sed li ne havis pensojn. Poste li penadis unu horon sensukcese, li malsupreniris en la familioĉambron. Neuiu ĉeestis, nur malvarmeta verda krepusko; sur la kudrotablo de Elisabeto kuŝis ruĝa rubando, kiun ŝi portis posttagmeze ĉirkaŭ la kolo. Li prenis ĝin en la mano, sed ĝi doloris lin kaj li remetis ĝin sur la tablon. Li havis nenian ripozon, li malsupreniris al la lago kaj deligis la boaton; li transremis kaj iris ankoraŭ unufoje ĉiujn vojojn, kiujn li estis irinta antaŭ ne longe kun Elisabeto. Kiam li revenis hejmen, mallumiĝis; sur la korto renkontis lin la veturigisto, kiu kondukis la ĉevalojn sur la herbejon, ĉar la vojaĝantoj ĵus revenis. Enirinte la vestiblon, li aŭdis Eriŝon iranta tien kaj reen en la ĝardenhalo. Li ne eniris; li haltis kelka-

tempe, kaj poste supreniris mallaŭte la ŝtuparon al sia ĉambro. Tie ĉi li metis por si la apogseĝon apud la fenestron; li faris, kvazaŭ li volus aŭskulti la najtingalon, kiu kantis malsupre en la taksusmuroj, sed li aŭdis nur la frapojn de sia koro. Sub li en la domo ĉiuj iris ripozi; la nokto preterfluis; li ne sentis ĝin. — Tiel li sidis multe da horoj. Fine li sin levis kaj sin ŝovis en la malfermitan fenestron. La noktoroso fluetis inter la folioj, la najtingalo jam ĉesis kanti. Iom post iom la profunda blueco de la nokta ĉielo ankaŭ premadigis de oriento per palflava lumeto; freŝa vento sin levis kaj tuŝetis la varmegan frunton de Rejnhardo. La unua alaŭdo ĝojegante suprenflugis en la aeron. Subite Rejnhardo sin turnis kaj iris al la tablo, li palpis pri krajono, kaj kiam li trovis ĝin, li sidigis kaj skribis per ĝi kelkajn liniojn sur blanka paperfolio. Tion ĉi fininte, li prenis ĉapelon kaj bastonon, kaj postlasante la paperon, li malfermis singardeme la pordon kaj malsupreniris en la vestiblon. — La matenkrepusko ripozis ankoraŭ en ĉiuj anguloj; la granda domkato etendigis sur la pajlmato kaj kontraŭstarigis la dorson kontraŭ lia mano, kiun li senpense kontraŭtenis. Sed ekstere en la ĝardeno jam fajfis la paseroj sur la branĉoj, kaj diris al ĉiuj, ke la nokto preteriris. Jen li aŭdis supre en la domo moviĝi pordon, iu malsupreniris la ŝtuparon, kaj, kiam li ekvidis, Elisabeto staris antaŭ li. Ŝi metis la manon sur lian brakon, ŝi movis la lipojn, sed li aŭdis nenian vorton.

— Vi ne revenos, — fine ŝi diris, — mi scias ĝin, ne mensogu; vi revenos neniam.

— Neniam, — li diris.

Ŝi lasis fali sian manon kaj diris nenion plu. Li iris tra la vestiblo al la pordo; tiam li sin turnis ankoraŭ unufoje. Ŝi staris senmove sur la sama loko kaj rigardis lin per nevivaj okuloj. Li faris unu paŝon antaŭen kaj etendis la brakojn al ŝi. Poste li sin deturnis perforte kaj eliris tra la pordo. — Ekstere kuŝis la mondo en freŝa matenlumo, la rosoperloj, kiuj pendis en la araneaĵoj, briletis en la unuaj sunradioj. Li ne rigardis malantaŭen, li elmigris rapide; kaj pli kaj pli malaperis malantaŭ li la silenta bieno, kaj antaŭ li aperis la granda vasta mondo.

La maljunulo.

La luno ne lumigis plu al la vitroj; mallumigis. Sed la maljunulo sidis ĉiam ankoraŭ kun ligitaj manoj en sia apogseĝo kaj

rigardis antaŭ si en la spacon de la ĉambro. Iom post iom sin aliformigis antaŭ liaj okuloj la malluma krepusko ĉirkaŭ li en larĝa, malluma lago, unu nigra akvaro sin metis malantaŭ la alian, ĉiam pli profunde kaj pli malproksime, kaj sur la lasta tiel malproksime, ke la rigardo de la maljunulo apenaŭ atingis ĝin, sole naĝis inter larĝaj folioj blanka akvolilio.

Oni malfermis la ĉambropordon, kaj hela lumeto falis en la ĉambron.

— Bone estas, ke vi venas, Brigito, — diris la maljunulo. — Metu la lumon sur la tablon.

Poste li ankaŭ movis la seĝon al la tablo, prenis unu el la malfermitaj libroj kaj sin profundigis en studojn, pri kiuj li iam ekzercis la forton de sia juneco.

El germana lingvo tradukis

ALFRED BADER.

ANTAŬVESPERO DE VALBORGĀ FESTO¹

DE

HJALMAR HÖGLUND

Atentu! Iu migras tra la arbaro. Varmeta venteto postblovas, la neĝbuloj forlasas siajn apogilojn defalante de la branĉoj, kaj la neĝamasoj kundegelas.

Kiu migras *tiele* sur nevidebla vojo tra la arbaro?

Gutas kaj gutadas, degeladas kaj boletadas. Sonas kvazaŭ daŭraj ĝemetoj de detenata ĝojploro.

Kio estas, kio gutadas? Kiu estas, kiu ploradas pro ĝojo?

Ho, ĝi estas la Printempa Virgulino, kiu venas, paŝante tra la arbaro! Ĝi estas la harde frostita malvarma supraĵo, kiu kuŝis super la vivo ĝin haltigante, kiu nun degeladas sub la sunrigardo, forgutante en ĝojlarmojn.

Tiele okazas ja kutime, kiam venas la *amo*, degeligante la harde frostitajn sentojn kaj sentebbligante la korbatojn.

Aŭ ĉu vi ne kredas, ke la Vintro havas harditan senton? Ho! ĝi estas hardita kiel kristalo, kiel grizblua brila glacio, kaj malvarmega kiel la norda ventego. La soleco de la aŭtuna mallumo unue vekis tiun senton, kaj la manko de varmiga amo faris la reston. Ĉar vi ja scias, kiel estas, kiam oni sentas sin sola, malestimata kaj forlasita ĉi tie en la mondo. Kaj, se vi ĝin ne scias, mi al vi diros, ke ĝuste *tiam* naskiĝas la hardita sento, la maldolĉo kaj la malamego.

Kaj kredu, se nur la varmo ĉie sufiĉus, ne neĝus iam sur la florbetojn, kaj ne bezoniĝus, ke iam io degelus. Sed kontraŭ la Vintro ĝi ne sufiĉis; kaj, ĝin vidinte, la Vintro rigidigis sian senton en frosta spito.

1. El « Mellan Elvarna » (Inter la riveroj). — *Valborg'a* (elp. *valborja*) *festo* okazas la 1 de Majo. Dum la antaŭvespero de tiu ĉi tago, oni adiaŭas al la vintro kaj festas per fajroj, pafado kaj diversspecaj petoladoj, la alvenon de la printempo.

La Vintro metis neĝon sur sian larĝan bruston, altajn, altajn neĝamasojn, por interne kaŝi la korbaton, kronis sian frunton per glacio, por kovri la sopirantan rigardon, kaj ŝutis prujnon sur siajn harojn, por fari sin maljuna kaj griza. Kaj tiele li kuŝadis meditatante maldolĉajn pensojn, lernante malami la vivon kaj serĉi ĝian pereigon, kvankam la vivo ŝprucis interne de lia propra brusto.

Tia fariĝis la Vintro pro la soleco kaj pro manko de varmiga amo.

Ve al tiu, kiu estas sola en mallumo, kaj kiun neniam atingas varmigaj radioj! Li glaciigis kaj hardigis pro frosto.

Sed la soleco de la Vintro fine rompiĝis, kaj sonis la liberiga horo.

Venis la Printempa Virgulino, kaj la Vintro vidis ŝin alproksimiĝantan. Juna kaj bela ŝi estis, kaj petola kiel junularo, kiu ne iris al la lernejo. Ŝia paŝado estis kiel dancado, ŝia voĉo kiel birda pepado, kaj ŝia rigardo kiel plena sunrideto. Kaj la Vintro, alrigardante tiun sunan rigardon, ŝin vidis kaj ridetis, ridetis kiel li neniam ridetis antaŭe, ridetis kiel vi scias, ke oni ridetas, kiam oni trovis tion, kion oni de longe sopiradas. Lia brusto senĝene spiris, la neĝamasoj degelis, lia rigardo ekbrulis pro vekiganta espero, la glacio fandiĝis, kaj li deskuis la prujnon de siaj haroj.

Kaj la Printempa Virgulino senĉese petoladis per sia kanto kaj danco, sia birda voĉo kaj sia sunrideta rigardo; kaj, ree ridante, la Vintro ŝin vidis.

La hardita kaj severa, la potenca Vintro ridetis.

Sed vi ja scias, ke, kiam potenculo ridetas, li tiam ne plu estas potenculo, ĉar tiam lia kolero estas for, kaj for la frosto kaj maldolĉeco. Kaj la reston vi ankaŭ kredeble komprenas, ke el la frosto de l' Vintro baldaŭ fariĝis flamanta amo al la Printempa Virgulino; kaj la saĝuloj ankaŭ antaŭdiras, ke tiu amo naskos infanon, amatulon de la naturo kaj de la homoj, ludantan Someran Knabon. Kaj tial kompreneble la Vintro tremegis pro ĝojo, ke la neĝflokaj defalis; kaj tial sonis kvazaŭ daŭraj ĝemetoj de detenata ĝojploro, ĉar lia soleco finiĝis, kaj li fine trovis varmigan amon.

Ho, kia vivemo! Birdoj kantadas en la arbaro, neĝamasoj ruliĝadas inter la montoj, akvoj fluegas en la valoj saltante super

ŝtipoj kaj ŝtonoj. Oni balaas kaj purigas, ornamas per verdaĵo kaj ekludas muzikon.... Estu pura la domo, kaj for ĉio maljuna!... Flanken, flanken!... Ĉi tie prepariĝas festeno, furioza danco sur herbejoj kaj kampoj! Estas balo en la naturo, balo sur montetoj kaj montoj, herbejoj kaj kampoj; kaj la riveretoj dancadas, kaj ŝtipoj, kaj ŝtonoj, kaj koboldoj,... ho!

Oni ekbruligas fajrojn sur la montoj, sur altaĵetoj kaj montetoj, grandegajn signalflamojn lumantajn en la malhelo; la pafoj krakadas dum la vespero, kaj la *hura*'oj sin reciproke respondas unu la alian. Ho! estas festeno hodiaŭ vespere, kaj la ĉielo vibregas pro ĝojo!...

— Kial, — vi demandas, — vere kial?

— Kial oni dancadas? Kial la ĝojkrioj leviĝas ĝis la ĉielo? Ho, vi ja scias, ke hodiaŭ vespere, antaŭvesperon de Valborga festo, oni festas edziĝon, edziĝon de la severa potenca Vintro kun la petola ridetanta Printempa Virgulino. Kaj tial, vi komprenas, prepariĝas festeno kaj ĝojkriadas naturo kaj homoj; ĉar, — sed prisilentu, mi direktos ĝin en viajn orelojn! — ĉar pro la edziĝo estas bona espero, ke li baldaŭ naskiĝos, li, la amatulo de la naturo kaj de la homoj, la ludanta Somera Knabo.

El sveda lingvo tradukis

EINAR LINDKVIST.

MARCELLIN BERTHELOT

La tutmonda Sciencularo perdis unu el siaj plej eminentaj anoj. La fama franca ĥemiisto Marcellin Berthelot subite mortis la 18 de Marto, kelkajn momentojn post kiam mortis lia amata edzino.

SinJORINO Berthelot estis jam de longe malsana, kaj oni antaŭvidis ŝian baldaŭan morton. La 18 de Marto ŝia edzo, enirante ŝian ĉambron kaj kredante, ke ŝi dormas, trovis ŝin senviva. Tiu kruela emocio estis tro forta por Berthelot, li eligis grandan krion kaj falis senkonscia sur sofon. Nenia kuracado helpis, kaj siavice la scienculo forlasis tiun mondon, por sekvi en la nekonaton sian adoratan kunvivintinon.

Marcellin Berthelot naskiĝis la 25 de Oktobro 1827 en Parizo. Lia patro estis distinginda kuracisto. En 1854 li ricevis la diplomon de Doktoro de Sciencoj dank'al tre rimarkinda tezo, tiel rimarkinda, ke tri jarojn poste li estis nomita profesoro de ĥemio ĉe la Pariza Farmacia lernejo. De tiu tempo la reputacio de la juna profesoro senĉese pligrandiĝis. En 1861 la Akademio de l' Sciencoj donis al li la premion Jaecker pro liaj mirindaj eltrovoj de la sintezo de organikaj substancoj, kaj kvar jarojn poste oni speciale fondis por li ĉe la « Collège de France »¹ novan oficon de profesoro de organika ĥemio. Membro de la Medicina Akademio en 1863, li estis nomita ano de l' Akademio de l' Sciencoj en Parizo en 1873. En la jaro 1889 li anstataŭis sian famegan kolegon Pasteur kiel Sekretario de la Akademio. Poste li ankaŭ fariĝis ano de l' « Franca Akademio ».

En 1881 li estis elektita « nmovebla » senatano kaj fariĝis du

1. La « Collège de France » estas la plej altscienca institucio en Francujo. Ĝi estas speciale fondita por ebligi, ke famaj scienculoj povu publike elmeti siajn eltrovojn. En la kursoj de la « Sorbonne », difinitaj por studentoj, kiuj deziras akiri universitatajn gradojn, la profesoroj ne povas libere instrui pri tio, kio al ili plaĉas, sed devas sekvi iun al ili truditan programon; en la kursoj de la « Collège de France » la profesoroj povas libere instrui pri tio, kio estas laŭ ilia gusto, kaj tiel ili povas publike konigi siajn personajn eltrovojn. El tio rezultas, ke tiuj kursoj de la « Collège de France » estas aŭskultataj ne nur de studentoj sed de plej diversaj kleruloj kaj eĉ de jam spertaj kaj famaj scienculoj.

fojojn ministro : en 1886 ministro de l' Publika Instruado, en 1896 ministro de l' Eksterlandaj Aferoj.

Oni povas diri, ke ĉiujn honorojn li ricevis dum sia vivo, sed ankaŭ, ke ĉiujn li meritis. Lando, kiu havis tielan idon, povas esti fiera, kaj al li kaj al si mem ŝuldas, ke ĝi dece rekompencu lin.

La franca parlamento decidis, ke Marcellin Berthelot estos entombigita kune kun sia fidela edzino en la Pariza « Panthéon », nacia tombejo de la plej famaj viroj, kiuj faris grandajn servojn al la laudo.

La « nacia funebro » kaj entombigo okazis la 25 de Marto kun granda soleneco kaj oficiala ĉeesto de la Prezidanto de la Respubliko kaj de la tuta registaro.

Dum longa tempo la ĥemiistoj sukcesis fari nur ion : *analizi* la korpojn, ilin malkomponi por ekkoni iliajn elementojn. La *sintezo*, la reformado de la naturaj ŝtofoj ŝajnis preskaŭ neebla.

Oni kredis, ke la formado de la organikaj substancoj, el kiuj konsistas la vivantaj estaĵoj, estis nur ebla dank' al ia nekonata mistera forto, la *Viva Forto*.

Berthelot montris, ke tiu Vivo ne estas necesa; kaj, pro tio, liaj laboroj estas el tiuj epokfarantaj verkoj, kiuj malfermas novan vojon al la homa progresado.

Estas vere, ke jam antaŭ Berthelot kelkaj ĥemiistoj estis sukcesintaj arte produkti hidrogenajn karbidojn, sed neniu estis sukcesinta fari alkoholon, kaj neniu estis doninta iun metodon.

Per oksigeno, hidrogeno kaj karbono, Berthelot prosperis fari formikan acidon; kaj poste li elfaris la sintezon de l' alkoholoj. Ĝeneraligante sian procedon, li laŭvice fabrikis plej diversajn hidrokarbidojn.

De tiam la organika ĥemio senlime disvolviĝis, kaj la industrio de l' kolorigaj substancoj eltiritaj el la terkarba gudro mirinde disampleksiĝis.

La neŝancelebla fido, kiun li havis pri la Scienco, la certeco, kiun li havis, ke iam ĝi venkos la sekretojn de la naturo, igis lin proklami, en unu fama parolado, ke la homo povos iun tagon arte naski la Vivon, kaj ke la homo povos sin nutri per nutraĵoj ĥemie komponitaj.

Inter la multegaj laboroj de Berthelot, la plej konata, krom liaj sintezoj, estas lia teorio de « termohemio ». Longe tiu teorio

servis kiel gvidilo por la ĥemiistoj; sed, jam de kelka tempo, la termohemiaj leĝoj donitaj de Berthelot estas albatitaj, kaj verŝajne estas, ke ili ne tre longe postvivos sian aŭtoron, almenaŭ en la rigida leĝa formo elpensita de la fama scienculo.

Berthelot estis ankaŭ vera filozofo. Amiko de Ernest Renan, la ĉiekonata aŭtoro de la « Vie de Jésus » (Vivo de Jesuo), li interŝanĝis kun li plej interesan korespondadon, kiu estis publikigita post la morto de Renan.

Trege afabla, eĉ tiel afabla, ke li konfuzis siajn vizitantojn, li tamen estis viro plej energia, kiu neniam en sia vivo cedis eĉ unu paŝon malantaŭen. Li marŝis kurbigita, kun la kapo antaŭen, kun tre modesta sintenado kaj senĉesa rideto sur siaj palaj lipoj, profunde resalutante dekstren kaj maldekstren la preterpasantojn; sed forte eraris tiu, kiu kredis, ke tiu humila kaj senfanfarona ekster-aĵo estas signo de malforteco. Berthelot estis ne nur laboranto, aganto, sed vera batalanto, ĉiam preta por plej vigle militi por la defendo kaj progresado de siaj liberpensemaj ideoj.

Ĉiam inklinata por akcepti ĉiujn novajn fruktodonajn entreprenojn, li plej simpatie rilatis al Esperanto. Li estis subskribinta la deklaron de la « Delegacio por elekto de helpa lingvo internacia » kaj, antaŭ tri jaroj, petita de nia fervora samideano Prof^o Andreo Broca, li akceptis eniri la patronaron de la tiam fondata « Internacia Scienca Revuo ». Nia Majstro D^{ro} Zamenhof eble memoras, ke, en Aŭgusto 1905, kiam li pasis tra Parizo antaŭ ol veturi Boulogne-on, li tagmanĝis kun Berthelot sur la Eiffel-turo dum tagmanĝo donita de nia amiko D^{ro} Javal.

La Esperantistaro funebros do kun la Sciencularo, ĉar ĝi perdis amikon kaj potencan patronon.

CARLO BOURLET.

BIBLIOGRAFIO

« LA REVUO » raportas pri novaj verkoj, nur kiam la Redakcio donace ricevis du ekzemplerojn

Tra Mez-Afriko, de komandanto CH. LEMAIRE; 1 vol. in-4°, 85-paĝa, kun multaj ilustraĵoj; ĉe A. J. Witteryck, Nouvelle Promenade, 4, Bruges; prezo : Fr. 2,50. —

La feliĉuloj, kiuj havis la grandan plezuron partopreni en la Geneva kongreso tre bone memoras la belan tre interesplenan paroladon, kiun nia altestiminda samideano K^{anto} Lemaire faris dum la lasta kunveno, kaj ili certe deziras havigi al si la ĵus aperintan ilustritan tekston de tiu ĉarma rakonto; kaj la aliaj, la malfeliĉuloj, kiuj ne povis veni Genevon, ankaŭ siaflanke aĉetos la belan verkon por koni ĝian enhavon.

Komandanto Ch. Lemaire estas konata ne sole inter esperantistoj : lia nomo estas jam glorie enskribita en la historio de la scienco dank' al liaj sciencaj esploradoj en Mez-Afriko. La misioj de K^{anto} Lemaire tamen ne similas al multaj aliaj tiuspecaj ekspedicioj faritaj kun tiu sama celo. Bedaŭrinde, ankoraŭ ĝis nun, ni tre ofte aŭdas plendojn pri la krueleco, kun kiu oni penas enplanti en necivilizitaj landoj la fruktojn de nia civilizacio. Bedaŭrinde, tro ofte niaj sovaĝaj fratoj nur per turmento gustumas la perfektecon de nia kulturo.

Komandanto Lemaire per siaj ekspedicioj montris, ke ne perforto kaj krueleco devas esti nia helpilo, ke mensogaj estas ĉiuj certigoj, ke kun sovaĝuloj oni povas nur agi per sovaĝaj rimedoj; li montris, ke la koroj de niaj nigraj fratoj estas ankaŭ kapablaj al noblaj sentoj kaj, ke oni devas nur voli kaj peni ilin ekveki. La tasko de nia samideano tamen ne estis facila. Dum kelkaj jaroj li tiel

ŝanĝis la esploritan de li landon, ke anstataŭ antaŭaj pirogoj kaj karavanoj li eĉ enkondukis vaporŝipojn kaj lokomotivojn. Kaj ĉi tion li plenumis nur per paco, sen unu militkartoĉo!

Nun vi komprenos, kial la aŭdantaro tiel varme aplaŭdis nian eminentan belgan samideanon, vi komprenos bone, ke ne la originaleco de tiuspeca parolado farita en Esperanto kaj riĉe ilustrita — estis la kaŭzo de tia akcepto, vi komprenos bone, ke oni aŭdis paroladon atente kaj ravite dank' al ĝia tre interesa kaj instruiga enhavo, dank' al humaneco, per kiu spiris ĉiu rakonteto kaj ĉiu vorto de la paroladinto.

La verko estas eldonita sur luksa papero, estas riĉe ilustrita, kaj per sia granda formato povas esti la ŝatinda ornamo de niaj salonoj. Ĝi estas skribita en du lingvoj : franca kaj esperanta. La teksto franca estas presita nigre, la esperanta kun fototipoj verde. La kaŭzon, pro kiu la aŭtoro eldonis ĝin en du lingvoj, ni trovas en lia antaŭparolo. Laŭ lia opinio la verkoj en du lingvoj devas esti « modelo de estontaj eldonaĵoj » : unuflanke devas ĉiam esti la enhavo en nacia lingvo de la verkinto, aliaflanke tiu ĉi sama enhavo en la lingvo komprenata de la tuta mondo. Kompreneble samnaciaĵoj povas legi la verkon en sia nacia lingvo; la dua teksto internacia estos nur necesa al tiuj, kiuj ne konas la nacian lingvon de la verkinto. Se ni obeas, aldonas la aŭtoro, tiun ĉi programon en niaj verkoj, ni montrus al la mondo, ke la kulpigo de Esperanto kiel « detruisto de lingvoj » estas tute

erara, kaj ke kontraŭe Esperanto estas la plej bona protektilo por ĉiu natura lingvo, ĉar dank' al ekzistado de unu komuna internacia lingvo, ni ĉiuj povas pli facile koncentrigi nian tutan atenton sur nian nacian lingvon, ne disjetante malspare la tempon por la lernado de fremdaj lingvoj.

Eine Weltsprache oder drei? Antwort an Herrn Professor Diels von Prof. LOUIS COUTURAT; eltiraĵo el la « *Deutsche Revue* »; 1 broŝuro 17-paĝa; ĉe *Deutsche Verlags-Anstalt*, Stuttgart kaj Leipzig.

Niaj legantoj scias, ke S^o Prof^o H. Diels, rektoro de la Berlina Universitato, faris, en Aŭgusto de l'pasinta jaro, okaze de memorfesto je l'honoro de Frederiko Vilhelmo III, Reĝo-fondinto de la Universitato, solenan paroladon, en kiu li akre atakis la lingvojn artefaritajn kaj speciale Esperanton.

Komprenoble tiu agado multe pli helpis nin, ol ĝi malhelpis; ĉar ĝi vekis la scivolecon de multaj personoj nekonantaj la demandon. La unua bonega rezultato estas la tiel grandvalora serio da paroladoj poresperantaj, komencitaj de D^o Prof^o Ostwald en Berlino kaj de li daŭrigataj en multaj lokoj.

Jen nova bonega konsekvenco: grava refuta artikolo de nia samideano Prof^o Couturat.

Kvankam la aŭtoro pretendas, ke li ne estas Esperantisto, ke, pro lia oficiala situacio kiel sekretario de la Delegacio, li devas esti kaj estas neŭtrala, li tiel bone kaj ĝuste defendas Esperanton kaj rebatas nian atakanton, kvazaŭ li estus oficiala Esperantisto.

Nia kara amiko daŭrigu tian agmanieron, li altiru al nia ideo multajn novajn varbitojn, li kolektu kaj kolektadu multajn subskribojn, kaj tiam ni ankaŭ daŭrigos varmege aplaŭdi lin.

Ne per reformoj sensignifaj aŭ antaŭtempaj, sed per fortega subtenado de la jam ekzistanta lingvo ni sukcesos.

Esperanto Bladet helpa lingvo, monata dana-esperanta gazeto, organo de « *Societo de Esperantistoj* » en Kopenhago; jara abono: Kr. 1,20; sin turni al la sekretariino F^{ino} G. Münster, Österbrogade 34 B. Köbenhavn Ö.

Tiu nov-nacia propaganda gazeto, eldonata kun la konstanta kunlaborado de nia eminenta kaj agema samideano S^o Fr. Skeel-Giörling, tre certe multe helpos la kuragan propagandadon de niaj Danaj amikoj. « *La Revuo* » kore salutas sian novan kunfraton, kaj al ĝi deziras rapidan sukceson.

La kaprino de S^o Seguin, el la « *Lettres de mon moulin* » de ALPHONSE DAUDET. Tradukis AD. YERSIN. 1 vol. 12-paĝa; Presejo *Paul Attinger*, Neuchâtel (Svisujo); prezo: Fr. 0,15.

La belega rakonteto de Alphonse Daudet aperis en la vesteto esperanta. Ĉu ĝi perdis iom el sia ĉarmo? Nenio. Bona traduko de S^o Yersin ne forŝtelis de ĝi la belecon kaj poezion: ni kun vera plezuro denove tralegis la faman noveleton de Daudet kaj varme rekomendas al ĉiuj, kiuj ne konas originalon precipe al infanoj, al kiuj ĝi donos grandan plezuron.

KRONIKO

Letero de La Trio por La Tria al « La Revuo ». — Lastan monaton ni donis la prezon de la Kongresa Bileto, kaj nun, responde al multaj demandoj, ni celas doni kelkajn klarigojn pri la loĝado kaj nutrado en Esperantujo, — ĉar vere, pro la grandnombro kaj internacieco de ĝiaj estontaj Kongresanoj, Kembriĝo meritis tiun titolon, dum la semajno de *La Tria*. Ni penados por plenumi la deziron de niaj multaj korespondantoj, kaj tial prenos sur nin la dube-plezurajn devon klopodi pri loĝejoj por niaj vizitontoj!

Komprenoble ni povas unue dividi la Kongresanojn en du grupojn: — tiuj kiuj deziras loĝi en *hoteloj*, kaj tiuj kiuj deziras loĝi en *loĝejoj*. Kembriĝo estas urbo de Kongresoj, kaj pro tio kaj pro la fakto, ke la Membroj de la Universitatoj kutimas loĝadi en ili, la loĝejoj estas tre komfortaj kaj la postulata luprezono estas tre granda.

Nur malmultaj personoj povos loĝi en hoteloj, ĉar la prezoj estas iom grandaj, speciale por tiuj, kiuj komparas la tarifon de Francaj kaj Svisaj hoteloj. *La Trio* petas, ke ĉiuj, kiuj deziras havi ĉambrojn en hotelo, bonvolu kiel eble plej baldaŭ sciigi sian intencon kaj sendi detalojn pri la nombro kaj kosto de la bezonotaj ĉambroj, litoj k. t. p..

Rilate al la plejmulto, la *loĝejoj*, ni dividos ilin en du grupojn, por plifaciligi la organizadon.

Nieldonos por Tiuj, kiuj konsentos lui ĉambrojn kaj ankaŭ preni la tag- kaj vespermanĝon en la *Corn Exchange* (kiun ni aliformigos en grandegan manĝosalonegon en kiu milpersonoj povos kune manĝi) biletaron: (sep biletoj por lito kun frua matenmanĝo, kvin biletoj por tag-

manĝo kaj kvin por vespermanĝo). Tiu ĉi biletaro kostos 45 frankojn.

La personoj, kiuj ne deziras aĉeti tian biletaron povos sendi al *La Trio* detalojn pri la ĉambroj, kiujn ili bezonas, kaj la luprezono kiun ili konsentas pagi por la Kongresa semajno, kaj, se ili deziras ke ni trovu por ili komfortajn loĝejojn, ili devos sendi garantian pagon kun la peto, de almenaŭ unu kvinono de la luprezono. La ceteraj kvar-kvinonoj ili povas pagi je alveno en Kembriĝon, aŭ pli frue se eble.

La Trio tre zorgos pri la komforto de siaj vizitontoj, kaj sincere esperas ke la Legantoj de *La Revuo* aprobas tiujn ĉi proponojn por solvi la tre malfacile solveblan demandon: la « *Loĝ- kaj- manĝademando!* »

La Organiza laboro bone progresas.

Pri la kosto de fervoja kaj vaporsipa veturado, ni povas doni la sekvantajn sciigojn:

Ir-reiraj biletoj (14 - tagdaŭraj) komencantaj ian tagon inter Aŭgusto 6 ĝis 13, estos eldonataj, inter Francujo kaj Londono tra Calais-Dovero aŭ Bulonjo-Folkestone *post montriĝo de la Kongresa Bileto*; la pago estos: Fr. 39 en 1^a klaso; Fr. 29 en 2^a klaso; Fr. 19 en 3^a klaso, per ia ŝipo aŭ vagonaro, laŭ klaso.

Ankaŭ inter Parizo kaj Londono, per la vagonaro de la naŭa vespere: Fr. 73 en 1^a klaso; Fr. 47 en 2^a klaso; kaj Fr. 37 en 3^a klaso. Tiuj ĉi biletoj ankaŭ estos 14-tagdaŭraj, kaj rajtigos la posedanton reveni nur per la vagonaroj de la 9^a vespere. — **LA TRIO POR LA TIA.**

El Francujo. — La 23 de Februaro S^o Cornet, deputato, prezentis al la Parlamento projekton de leĝo, kiu enkondukus oficiale Esperanton en la francajn lernejojn kaj kolegiojn

metante ĝin sur la sama vico kaj donante al tiuj, kiuj pruvos ĝian scion, samajn rajtojn kiel por la aliaj fremdaj lingvoj. La projekto estas subskribita de 70 deputatoj, inter kiuj S^o F. Buisson pezidanto de la *Komiso de Instruado*, komiso kiu ricevis la taskon esplori la projekton kaj raporti pri ĝi.

El Germanujo. — La « Germana Esperantisto » sciigas, ke la 9 de Majo okazos en Dresdo la dua Germana-esperantista ĝenerala kunveno organizita de la Germana Esperantista Societo. Jen bona sekvida ekzemplo, ĉar tiel la estraro de G. E. S. havos kontakton kun la filiaj grupoj kaj kun ĝiaj membroj. La raporto pri tiu grava kunveno aperos en la julia numero de « Germana Esperantisto ».

Nia eminenta samideano kaj batalantestro Prof^o W. Ostwald senhalte daŭrigas siajn paroladojn por Esperanto. Ni jam citis la tri de li en Aŭstrujo faritajn paroladojn. La 14 de Februaro li faris en sia propra urbo Leipzig gravegan kaj sukcesplenan paroladon organizitan de la Esperantista Societo « Leibniz » kun helpo de la Akademia-Scienca Unuiĝo « Gabelsberger ». Nenia dubo, ke la grandvalora helpado de tia eminentulo, kia estas Prof^o Ostwald forte antaŭenpuŝos nian aferon en Germanujo. Cetere li faros paroladon en *Dresden* dum la germana Kongreso, kaj ni havos la grandan ĝojon vidi lin en la Cambridge Kongreso. — C. B.

Granda sukceso — la plej granda en Germanujo — estas la aperado de instruaj artikoloj en tre disvastig-

ita ĵurnalo, *Praktischer Wegweiser* (praktika vojmontrilo; eldona nombro : preskaŭ 4 000 000!) sekve de klopodoj de nia nelacigebla samideano prof. Zimmer, en Strehlendorf apud Berlino.

Jam denove la muzikistoj devas plendi pri la morto de viro, kies gloro ne transpasis la germanajn landlimojn, sed kiu certe daŭranta influon havis sur la muzikan vivon. La reĝa teatrintendanto kaj muzikverkisto *Karl von Perfall* mortis antaŭ malmultaj semajnoj. Naskiĝinte en 1824 en München li fariĝis adepto de la glora muzikteoriisto M. Hauptmann en Leipzig. Dum 1864 li fariĝis kortega muzikintendanto kaj organizis la muziklernejojn en München kaj en Würzburg. En la jaro 1872 Perfall nomiĝis ĝenerala teatra intendanto, el kiu ofico li eliris post 20 jaroj, por fariĝi poste la plej alta estro de l' reĝa muziko. Lia ĉefa merito estas la helpo, kiun li dediĉis al la reĝaj teatroj. — J. H.

El Hispanujo. — La serio de *Hispanaj Epizodoj*, tiel talente verkitaĵ de la eminenta aŭtoro S^{ro} Pérez Galdós, pliriĉiĝis per nova verko, titolita *Prim*. En ĝi per intensa kaj delikata emocio la hispana novelisto rakontas la vivadon de ĝeneralo Prim, la heroo de la militado en Nord-Afriko dum la jaro 1860 kaj partopreninto en la hispana revolucio por la libereco. La nova verko de S^{ro} Pérez Galdós ricevos sendube la favoron, kiun la hispana publiko difinis al ĉiuj verkoj, el kiuj konsistas la serio de *Hispanaj epizodoj*.

Le gérant : CH. SCHIFFER.

Coulommiers. — Imp. PAUL BROADARD.

LA RABISTOJ

Dramo

DE

FREDERIKO SCHILLER

(*Šiller.*)

AKTO DUA¹

SCENO UNUA.

FRANCISKO MOOR, *meditante, en sia ĉambro.*

FRANCISKO. — Ĝi daŭras por mi tro longe.... La doktoro trovas, ke li nun resaniĝos, — la vivo de maljunulo estas eterneco! Kaj nun mi havus liberan ebenan vojon, se ne estus tiu ĉi ĉagrena persistabulo da karno, kiu, simile al la sorĉista hundo en la fabeloj, baras al mi la vojon al miaj trezoroj.

Sed ĉu miaj projektoj devas sin klini sub la feran jugon de la meĥanismo? Ĉu mia alte fluganta spirito devas lasi alligi sin per ĉeno al la limaka irado de la materio? Forblovo de kandelo, kiu jam sen tio bruletas nur per la lastaj gutoj de sia oleo, — nenio pli ĝi estus.... Kaj tamen mi ne volus esti mem la farinto, por ke la homoj min ne ataku. Mi ne volus lin rekte mortigi, mi volus, ke li mem mortu. Mi volus fari kiel prudenta kuracisto, nur returnite. Ne bari al la naturo la vojon per laŭlarĝa streko, sed akceli ĝian propran iradon. Kaj ni ja havas la eblon plilongigi la kondiĉojn de la vivo, — kial do ni ne povus ankaŭ mallongigi ilin?

Filozofoj kaj medicinistoj instruas nin, kiel bonege la humora stato de la spirito akordigas kun la movoj de la materio. Artritaj sentadoj estas ĉiam akompanataj de malakordo de la meĥanikaj vibracioj, pasioj difektas la forton de la vivo, troŝarĝita spirito dispremas la korpon, en kiu ĝi loĝas.... Kiel do, sekve?... Se oni sciuss ebenigi al la morto tiun neglatan vojon al la kastelo de la vivo? pereigi la korpon per la spirito? Ha, ĝi estus originala faro! se oni povus tion ĉi efektivigi? Faro senkompara! Pripensu,

1. Vidu la numerojn 8 kaj 9.

Moor! Tio ĉi estus artaĵo, kiu meritis, ke vi estu ĝia elpensinto. Oni ja alkondukis la pretigadon de venenoj preskaŭ al la rango de honorda scienco, kaj per eksperimentoj oni devigis la naturon, ke ĝi montru siajn limojn, tiamaniere, ke oni nun prikalkulas la batojn de la koro multajn jarojn antaŭe kaj oni diras al la pulso : ĝis tie kaj ne plu! Ĉu oni ne devus ankaŭ tie ĉi provi siajn flugilojn?

Kaj kiel mi devos nun aranĝi la laboron, por detrui la dolĉan, pacan konsenton inter la animo kaj ĝia korpo? Kian specon de sentoj mi devos elekti? Kiuj plej furioze atakas la floradon de la vivo? — *Kolero?* — tiu ĉi malsatega lupo tro rapide satigigas. — *Zorgo?* — tiu ĉi vermo mordetas tro malrapide. — *Malĝojo?* — tiu ĉi aspido ŝovigas antaŭen tro maldiligente. — *Timo?* — la espero ne permesas al ĝi tro multe ampleksi. — Kio? — Ĉu tio ĉi estas jam ĉiuj ekzekutistoj de la homo? Ĉu la batalilaro de la morto jam estas tute elĉerpita?... (*Profunde meditante.*) Kiel?... Nu?... Kio? Ne!... Ha! (*Subite rektiĝante.*) *Teruro!* Kion la teruro ne povas fari? Kion povas fari prudento aŭ religio kontraŭ la glacia ĉirkaŭpreno de tiu ĉi giganto?... Kaj tamen? Se li ankaŭ al tiu ĉi atakego kontraŭstarus? Se li...? Ho, tiam donu vi al mi helpon, *ĉagrenego*, kaj vi, *pento*, infera Eŭmenido, fosanta serpento, kiu remaĉas sian manĝon kaj remanĝas sian propran ekskrementon, — eternaj detruantinoj kaj eternaj kreantinoj de sia veneno! Kaj vi, krieganta *sinmemkulpigo*, kiu dezertigas sian propran domon kaj vundas sian propran patrinon. Kaj ankaŭ vi donu al mi vian helpon, bonfaraj gracioj mem, dolĉe ridetanta *estinteco*, kaj vi, grandajn trezorojn promesanta, floranta *estonteco*, montru al li en viaj speguloj la ĝojojn de la ĉielo, dum via forkuranta piedo elglitigas el liaj avidaj brakoj.... Tiel mi atakos, bato post bato, skuo post skuo, tiun ĉi kadukan vivon, ĝis venos la lasta el la anaro da furioj, la malespero!... Triumfo, triumfo! La plano estas preta, — malfacila ĝi estis kaj eksterordinare arta, fidebla, certa... ĉar (*moke*) la tranĉilo de la analizanto trovos ja nenian postesignon de vundo aŭ de detrui veneno. (*Decide.*) Bone do! (*Hermano eniras.*) Ha! *Deus ex machina!* Hermano!

HERMANO. — Preta por servi al vi, sinjora moŝto!

FRANCISKO, *donas al li la manon.* — Kaj ne al maldankemulo vi servos.

HERMANO. — Mi havas pruvojn de tio ĉi.

FRANCISKO. — Vi havos pli, tre baldaŭ, tre baldaŭ, Hermano! Mi havas ion por diri al vi, Hermano.

HERMANO. — Mi aŭskultas per mil oreloj.

FRANCISKO. — Mi konas vin, vi estas decidema homo, — soldata koro, haroj sur la lango! Mia patro vin tre ofendis, Hermano!

HERMANO. — La diablo min prenu, se mi tion ĉi forgesos!

FRANCISKO. — Tio ĉi estas la tono de viro! Venĝo konvenas al vira brusto. Vi plaĉas al mi, Hermano. Prenu tiun ĉi monujon, Hermano. Ĝi estus pli peza, se mi estus mastro.

HERMANO. — Tio ĉi estas ja mia ĉiama deziro, sinjora moŝto; mi vin dankas.

FRANCISKO. — Efektive, Hermano? Ĉu vi efektive deziras, ke mi estu mastro? Sed mia patro havas en la ostoj cerbon de leono, kaj mi estas la pli juna filo.

HERMANO. — Mi dezirus, ke vi estu la pli maljuna filo, kaj ke via patro havu en la ostoj cerbon de fliza knabino.

FRANCISKO. — Ha! Kiel tiu ĉi pli maljuna filo vin tiam rekom-pencus, kiel li vin levus en la lumon el tiu ĉi malmobla polvo, kin tiel malmulte harmonias kun via spirito kaj nobeleco! Tiam vi tuta, kiel vi nun staras, estus kovrita per oro, kaj per kvar ĉevaloj vi brue veturus tra la stratoj, certe, kredu al mi! Sed mi forgesas, pri kio mi volis paroli kun vi. Ĉu vi jam forgesis, Hermano, la fraŭlinon von Edelfreich?

HERMANO. — Al mil diabloj! Kial vi rememorigas min pri ĉi tio?

FRANCISKO. — Mia frato forkaptis ŝin devi.

HERMANO. — Li tion ĉi pentos!

FRANCISKO. — Ŝi forrifuzis vian amon. Ŝajnas al mi, ke li eĉ ĵetis vin malsupren de la ŝtuparo.

HERMANO. — Por tio mi enĵetos lin en la inferon.

FRANCISKO. — Li diris, ke oni rakontas al si en la orelojn, ke vi estis farita inter la viando kaj kreno, kaj ke via patro neniam povis ekrigardi vin sen tio, ke li batus sin en la bruston kaj ĝemus : « Dio indulgu min pekulon! »

HERMANO, *furioze*. — Pro la tuta fajro de la infero, silentu!

FRANCISKO. — Li konsilis al vi, ke vi vendu per aŭkcio vian dokumenton de nobeleco kaj vi por tio ĉi lasu fliki al vi viajn ŝtrumpojn.

HERMANO. — Per ĉiuj diabloj! mi elgratos al li per la ungoj la okulojn.

FRANCISKO. — Kio? Vi koleriĝas? Kiel vi povas koleŝi kontraŭ li? Kion malbonan vi povas fari al li? Kion tia rato povas fari kontraŭ leono? Via kolero nur dolĉiĝos al li la triumfon. Vi nenion povas

fari krom kunbati viajn dentojn kaj elverŝi vian furiozon sur sekan panon.

HERMANO, *piedbatas la plankon*. — Mi disfrotos lin al polvo.

FRANCISKO, *frapas lin sur la ŝultron*. — Fi, Hermano! vi estas kavaliro. Vi ne devas permesi, ke la malhonoro restu sur vi. Vi ne devas ellasi la fraŭlinon, ne, pro ĉio en la mondo vi ne devas tion ĉi fari, Hermano! Al ĉiuj diabloj! mi farus la plej ekstremajn provojn, se mi estus sur via loko.

HERMANO. — Mi ne ripozos, antaŭ ol mi ambaŭ miajn malamatojn metos sub la teron.

FRANCISKO. — Ne tiel perforte, Hermano! Venu pli proksimen... vi havos Amalion!

HERMANO. — Tion ĉi mi devas, spite al la diablo! Tion ĉi mi devas.

FRANCISKO. — Vi ŝin havos, mi diras al vi, kaj vi havos ŝin el mia mano. Alproksimiĝu, mi diras... vi eble ne scias, ke Karolo estas jam kvazaŭ senheredigita?

HERMANO, *alproksimiĝante*. — Nekomprenoble! ĝi estas la unua vorto, kiun mi aŭdas pri tio.

FRANCISKO. — Estu trankvila kaj aŭskultu plue! Alian fojon vi aŭdos pli pri ĉi tio, — jes, mi diras al vi, de dek-unu monatoj li estas kiel ekzilita. Sed la maljunulo jam bedaŭras la trorapidan paŝon, kiun li tamen, (*ridante*) ŝajnas al mi, ne mem faris. Ankaŭ la fraŭlino Edeldreich atakas lin ĉiutage per siaj riproĉoj kaj plendoj. Pli aŭ malpli frue li lasos serĉi lin en ĉiuj anguloj de la mondo, — kaj se li lin trovos, tiam bonan nokton, Hermano! Vi tiam povos tre humile teni al li la kaleŝon, kiam li veturos kun ŝi al la preĝejo por edziĝi.

HERMANO. — Mi lin sufokos antaŭ la Krucifikso.

FRANCISKO. — La patro baldaŭ fordonos al li la estrecon kaj vivos ripoze en siaj kasteloj. Tiam la fiera flamiĝulo havos la kondukilojn en la manoj, tiam li mokos siajn malamatojn kaj enviantojn, — kaj mi, kiu volis fari vin grava, granda homo, mi mem, Hermano, devos, profunde klinita antaŭ la sojlo de lia pordo....

HERMANO, *flamiĝe*. — Ne, kiel mia nomo estas Hermano, vi ne devos! dum ankoraŭ almenaŭ unu fajrero da prudento briletos en tiu ĉi cerbo, tion ĉi vi ne devos!

FRANCISKO. — Vi tion malhelpos? Ankaŭ al vi, mia kara Hermano, li sentigos sian skurĝon, li kraĉos al vi en la vizaĝon, kiam

li renkontos vin en la strato, kaj tiam ve al vi estos, se vi movos viajn ŝultrojn aŭ faros malkontentan mienon, — vidu, tiele staras la afero de via aspirado pri la fraŭlino, viaj esperoj, viaj projektoj.

HERMANO. — Diru al mi, kion mi devas fari?

FRANCISKO. — Aŭskultu do, Hermano! Por ke vi vidu, kiel mi, kiel honesta amiko, zorgas pri via sorto, — iru, surmetu aliajn vestojn, faru vin tute nereconebla, lasu raporti pri vi al la maljunulo, diru, ke vi venas rekte el Bohemujo, ke vi partoprenis kun mia frato en la batalo apud Prago, ke vi vidis lian morton sur la loko de batalo....

HERMANO. — Ĉu oni kredos al mi?

FRANCISKO. — Ho ho! pri tio lasu min zorgi! Prenu tiun ĉi paketon. En ĝi vi trovos mian komision detale kaj ankaŭ dokumentojn, kiuj la dubon mem faros kredanta. Nun penu nur malaperi nevidate! Saltu tra la malantaŭa pordo en la korton, de tie trans la muron de la ĝardeno, — la katastrofon de tiu ĉi tragi-komedio lasu al mi!

HERMANO. — Kaj ĝi estos : vivu la nova sinjoro, Francisko de Moor!

FRANCISKO, *karesas al li la vangojn*. — Kiel ruza vi estas! Ĉar, vi vidas, tiamaniere ni atingos ĉiujn celojn per unu fojo kaj baldaŭ Amalio ĉesos esperi pri li. La maljunulo kulpigos sin pri la morto de sia filo kaj — li estas malsana, — ŝanceliĝanta konstruaĵo ne bezonas tertremon, por renversiĝi, — li ne supervivos la sciigon.... Tiam mi estas lia sola filo, Amalio perdis siajn apogojn kaj fariĝas ludilo de mia volo.... Tiam vi povas facile prezenti al vi... per unu vorto, ĉio iros laŭ deziro. Sed nur ne reprenu vian vorton.

HERMANO. — Kion vi diras? (*Gojege.*) Pli vere kuglo rekuros en la tubon de la paŝilo kaj dancos en la internaĵo de sia pafanto, — fidu min! Lasu min nur agi. Adiaŭ!

FRANCISKO, *postkriante al li*. — La rikolto apartenos al vi, kara Hermano! (*Sola.*) Kiam la bovo entiris la veturilon kun greno en la grenejon, tiam la besto devas kontentiĝi kun fojno. Vi ricevos stalistinojn, sed ne Amalion! (*Foriras.*)

SCENO DUA.

Dormoĉambro de la maljuna Moor.

LA MALJUNA MOOR, *dormante en apogseĝo*. AMALIO.

AMALIO, *mallaŭte enirante*. — Malbrue, malbrue! li dormetas. (*Ŝi stariĝas antaŭ la dormanto.*) Kiel bela, kiel honorinda! honorinda, kiel oni pentras la sanktulojn. Ne, mi ne povas vin koleri! Blankhara kapo, vin mi ne povas koleri! Dormu trankvile, vekigu gaje, mi sola iros kaj suferos.

MALJUNA MOOR, *sonĝante*. — Mia filo! mia filo! mia filo!

AMALIO, *prenas lian manon*. — Aŭdu, aŭdu! Lia filo estas en liaj sonĝoj.

MALJUNA MOOR. — Ĉu vi estas ĉi tie? ĉu efektive vi? Ha, kiel mizere vi vidiĝas! Ne rigardu min per tiu ĉi malĝojega rigardo! mi estas jam sufiĉe mizera.

AMALIO, *vekas lin rapide*. — Vekigu, kara maljunulo! Vi nur songas. Rekonsciigu!

MALJUNA MOOR, *duone vekiginta*. — Li ne estis ĉi tie? ĉu mi ne premis liajn manojn? Malbona Francisko! ĉu vi deziras eĉ el miaj sonĝoj lin elŝiri?

AMALIO. — Vi rimarkas, Amalio?

MALJUNA MOOR, *revigliĝas*. — Kie li estas? Kie mi estas? Vi ĉi tie, Amalio?

AMALIO. — Kiel vi vin sentas? Vi havis sanigan dormon.

MALJUNA MOOR. — Mi sonĝis pri mia filo. Kial mi ne daŭrigis sonĝi? Eble mi ricevus pardonon el lia buŝo.

AMALIO. — Anĝeloj ne koleras, — li vin pardonas. (*Ŝi prenas lian manon malĝoje.*) Patro de mia Karolo, mi vin pardonas.

MALJUNA MOOR. — Ne, mia filino! Tiu ĉi morta koloro de via vizaĝo kondanfnas la patron. Malfeliĉa knabino! Mi senigis al vi la ĝojojn de via juneco. — ho, ne malbenu min!

AMALIO, *karese kisas lian manon*. — Vin?

MALJUNA MOOR. — Ĉu vi konas tiun ĉi portreton, mia filino?

AMALIO. — De Karolo!

MALJUNA MOOR. — Tian vidiĝon li havis, kiam li komencis sian dek-sesan jaron. Nun li estas alia.... Ho, furioza mordado estas en mi interne.... Tiu ĉi moleco de la trajtoj fariĝis indigno, tiu ĉi rideto fariĝis malespero. Ne vere, Amalio? Ĉi estis en lia tago de

naskiĝo, en la jasmena laŭbo, vi lin pentris? Ho, mia filino! Via amo tiel feliĉigis min.

AMALIO, *ĉiam rigardante la portreton*. — Ne, ne! Ĝi ne estas li. Per Dio, ĝi ne estas Karolo. Ĉi tie, ĉi tie. (*Montrante la koron kaj la frunton.*) Tiel tuta, tiel alia! La pala kolorilo ne sufiĉas, por kopii la ĉielan spiriton, kiu regis en lia fajra okulo. For kun ĝi! Ĝi estas tiel homa! Mi estis fuŝistino.

MALJUNA MOOR. — Tiu ĉi bonkora, varmiga rigardo, — se li starus antaŭ mia lito, tiam mi vivus en la morto mem! Neniam, neniam mi mortus!

AMALIO. — Neniam, neniam vi mortus? Ĝi estus salto, kiel oni saltas de unu penso al alia pli bela. — tiu ĉi rigardo lumus al vi trans la tombo; tiu ĉi rigardo portus vin super la stelojn.

MALJUNA MOOR. — Estas malfacile, estas malĝoje! Mi mortas, kaj mia filo Karolo ne estas ĉi tie, — mi estas portata en la tombon, kaj li ne ploras super mia tombo! Kiel dolĉe estas esti enlulata en la dormon de la morto per la preĝo de filo, — ĝi estas lulila kanto.

AMALIO, *reve*. — Jes, dolĉa, ĉiele dolĉa ĝi estas, esti enlulata en la dormon de la morto per kanto de amato, — eble oni ankaŭ en la tombo daŭrigas ankoraŭ sonĝi, — longa, eterna, senfina sonĝo pri Karolo, ĝis oni eksonigas la sonorilon de reviviĝo... (*Rektiĝante, ravite.*) kaj de nun en liaj brakoj por eterne. (*Paŭzo. Ŝi iras al la fortepiano kaj ludas.*)

Ĉu Hektoro volas senrevene
Iri tien, kie kolerplene
Pro Patroklo buĉas la venĝanto?
Kiu do instruos vian filon
Timi diojn, uzi batalilon.
Se por ĉiam kovros vin la Ksanto?

MALJUNA MOOR. — Bela kanto, mia filino. Vi devos ĝin ludi al mi, antaŭ ol mi mortos.

AMALIO. — Ĝi estas la disiĝo de Andromaho kaj Hektoro. — Karolo kaj mi ofte kantadis ĝin kun akompano de linto. (*Ŝi ludas plue.*)

Karulin', haltigu vian ploron!
Al batalo lasu for Hektoron:
Vokas lin honoro de Pergamo.
Pro patruj' atendas min pereco,
Sed post glora mort', en Elizeo
Por vi ĉiam daŭros mia amo.

(*Danielo eniras.*)

DANIELO. — Ekstere atendas homo. Li petas, ke oni enlasu lin al vi; li diras, ke li havas gravan sciigon por vi.

MALJUNA MOOR. — Por mi nur unu afero en la mondo estas grava, vi tion scias, Amalio. Ĉu ĝi estas malfeliĉulo, kiu bezonas mian helpon? Li ne foriru de ĉi tie kun ĝemado.

AMALIO. — Se ĝi estas almozulo, li rapide venu supren.

(*Danielo foriras.*)

MALJUNA MOOR. — Amalio, Amalio, indulgu min!

AMALIO, *ludas plue.* —

Jam ne sonas via batalilo,
Orfe kuŝos ruste la armilo,
Mortos for la gento de Priamo!
Vi foriros, kien lum' ne venas,
La Kocit' sin tra l'dezertoj trenas, —
En la Leto dronos via amo.

Ĉiu mia penso kaj prefero
Dronos en la Leto sub la tero,
Sed ne dronos am' de mia koro!
Aŭdu! Jam li vokas min sovaĝe. —
Ĉesu plori, tenu vin kuraĝe!
Ne, ne dronos amo de Hektoro!

(*Francisko, Hermano maskita, Danielo.*)

FRANCISKO. — Jen estas la homo. Li diras, ke teruraj sciigoj vin atendas. Ĉu vi povas ilin aŭskulti?

MALJUNA MOOR. — Tia sciigo povas esti nur unu. Alproksimiĝu, mia amiko, kaj ne indulgu min! Donu al li pokalon da vino!

HERMANO, *per ŝanĝita voĉo.* — Via sinjora moŝto! Ne koleru malriĉan homon, se li kontraŭ sia volo traboros vian koron. Mi estas fremdulo en tiu ĉi lando, sed vin mi konas tre bone, vi estas la patro de Karolo de Moor.

MALJUNA MOOR. — De kie vi tion ĉi scias?

HERMANO. — Mi konis vian filon.

AMALIO, *vivece.* — Li vivas? li vivas? Vi lin konas? kie li estas? kie, kie? (*Volas forkuri.*)

MALJUNA MOOR. — Vi scias pri mia filo?

HERMANO. — Li studis en Lepsiko. De tie li komencis migradi, mi ne scias kiel malproksime. Li travagis Germanujon ĉirkaŭe kaj, kiel li diris al mi, kun nekovrita kapo, kaj li almoze elpetadis al si

panon antaŭ la pordoj. Kvin monatojn poste komenciĝis denove la abomena milito inter Prusujo kaj Aŭstrujo, kaj ĉar li jam nenion en la mondo povis esperi, tial la sonoj de la venka tamburo de Frederiko fortiris lin Bohemujon. Permesu al mi, li diris al la granda Ŝverinido, ke mi mortu per la morto de herooj, — mi ne havas plu patron!

MALJUNA MOOR. — Ne rigardu min tiel, Amalio!

HERMANO. — Oni donis al li standardon. Li aliĝis al la venka flugo de la Prusoj. La sorto faris, ke ni ambaŭ kuŝis sub unu tendo. Li multe parolis pri sia maljuna patro kaj pri pli bonaj pasintaj tagoj kaj pri detruitaj esperoj... niaj okuloj estis plenaj de larmoj.

MALJUNA MOOR, *kaŝas sian kapon en la kusenon*. — Silentu, ho silentu!

HERMANO. — Ok tagojn poste estis la varmega batalo apud Prago. Mi povas diri al vi, via filo sin tenis, kiel brava batalisto. Li fakis mirindaĵojn antaŭ la okuloj de la armeo. Kvin regimentoj devis anstataŭi unu la alian, sed li staris. Fajraj kugloj faladis dekstre kaj maldekstre, sed via filo staris. Unu kuglo frakasis al li la dekstran manon, via filo prenis la standardon en la maldekstran, kaj li staris.

AMALIO, *ravite*. — Hektoro, Hektoro! Ĉu vi aŭdas? li staris!

HERMANO. — Mi renkontis lin en la vespero de la batalo, falintan sub la fajfado de kugloj; per la maldekstra mano li estis retenanta la torente elfluantan sangon, la dekstran li enŝovis en la teron: « Frato! — li ekkriis al mi, — kuras la famo, ke la generalo antaŭ unu horo falis ». — « Li falis, — mi diris, — kaj vi? » — « Nu, kiu estas brava soldato, — li ekkriis kaj liberigis sian maldekstran manon, — tiu sekvu sian generalon, kiel mi! ». Tuj li elspiris sian grandan animon.

FRANCISKO, *kolerege ekpaŝante kontraŭ Hermanon*. — Ho, la morto enŝlosu vian malbenitan langon! Ĉu vi venis ĉi tien, por doni al nia patro la baton de la morto? Patro! Amalio! Patro!

HERMANO. — Ĝi estis la lasta volo de mia mortanta kamarado. « Prenu tiun ĉi glavon, — li diris agoniante, — transdonu ĝin al mia maljuna patro; la sango de lia filo algluiĝis al ĝi, li estas venĝita, li ĝoju! Diru al li, ke lia malbena pelis min al la batalo kaj morto, ke mi finis mian vivon en malespero! » Lia lasta ĝemo estis « Amalio ».

AMALIO, *kiel vekita el morta dormo*. — Lia lasta ĝemo estis Amalio!

MALJUNA MOOR, *terure kriante kaj elŝirante al si la harojn*. — Mia malbena enpelis lin en la morton! li finis sian vivon en malespero!

FRANCISKO, *vagante tra la ĉambro*. — Ho, kion vi faris, patro! Mia Karolo, mia frato!

HERMANO. — Jen estas la glavo kaj jen estas ankaŭ portreto, kiun li samtempe elprenis el sur la brusto. Ĝi similas perfektege tiun ĉi fraŭlinon. Ĉi tion al mia frato Francisko, li diris, — mi ne scias, kion li volis diri per ĉi tio.

FRANCISKO, *kvazaŭ tre mirigita*. — Al mi? la portreton de Amalio? Al mi?

AMALIO, *kolerege alpaŝante al Hermano*. — Malnobla, subaĉetita trompanto! (*Kaptas lin furioze ĉe la brako*.)

HERMANO. — Mi ne estas trompanto, moŝto fraŭlino. Rigardu mem, ĉu ĝi ne estas via portreto, — kredeble vi mem ĝin donis al li.

FRANCISKO. — Per Dio, Amalio, ĝi estas via portreto! Ĝi estas efektive via!

AMALIO, *redonas al li la portreton*. — Mia, mia! Ho, ĉielo kaj tero!

MALJUNA MOOR, *kriante kaj gratante al si la vizaĝon*. — Ho ve, ho ve! Mia malbeno alpelis lin al la morto! pereis en malespero!

FRANCISKO. — Kaj li memoris pri mi en la lasta malfacila horo de la mortado, pri mi! Angela animo, — kiam la nigra standardo de la morto jam bruis super li... pri mi!...

MALJUNA MOOR, *balbutante*. — Mia malbeno lin pelis al la morto, pereis mia filo en malespero!

HERMANO. — Mi ne povas elteni tian malĝojegon. Adiaŭ, maljuna sinjoro! (*Mallaŭte al Francisko*.) Ho, kial vi tion ĉi faris, sinjoro? (*Rapide foriras*.)

AMALIO, *saltleviĝante postkrias al li*. — Restu! restu! Kio estis liaj lastaj vortoj?

HERMANO, *haltante en la pordo*. — Lia lasta ĝemo estis Amalio. (*Foriras*.)

AMALIO. — Lia lasta ĝemo estis Amalio! Ne! vi ne estas trompanto! Sekve ĝi estas vero, vero, — li mortis, li mortis! (*Vagas ŝanceliĝante kaj falas*.) mortis! Karolo mortis!

FRANCISKO. — Kion mi vidas! Kio estas tie sur la glavo? skribite per sango — « Amalio »!

AMALIO. — De li?

FRANCISKO. — Ĉu mi bone vidas aŭ mi sonĝas? Jen per sanga skribo: « Francisko, ne forlasu mian Amalion ». Vidu do, vidu do! Kaj sur la alia flanko: « Amalio! vian ĵuron nuligis la ĉiopova

morto ». Ĉu vi nun vidas, ĉu vi vidas? li skribis ĉi tion per rigid-iganta mano, li skribis ĉi tion per la varma sango de sia koro, li skribis ĝin sur la solena rando de la eterneco! Lia spirito prokrastis sian forflugon, por interligi ankoraŭ Franciskon kaj Amalion.

AMALIO. — Sankta Dio! Ĝi estas lia mano! Li neniam min amis! (*Foriras rapide.*)

FRANCISKO, *piedobatante la plankon*. — Al la diablo! mia tuta arto rompiĝas sur tiu ĉi obstina kapo!

MALJUNA MOOR. — Ho ve! ho ve! Ne forlasu min, mia filino! Francisko, Francisko, redonu al mi mian filon!

FRANCISKO. — Kiu donis al li la malbenon? Kiu pelis sian filon al batalo, morto kaj malespero? Ho, li estis anĝelo, juvelo de la ĉielo. Malbeno al liaj mortigintoj! Malbeno, malbeno al vi mem!

MALJUNA MOOR, *batas per la pugno sian bruston kaj frunton*. — Li estis anĝelo, juvelo de la ĉielo! Malbeno, malbeno, pereco, malbeno al mi mem! Mi estas patro, kiu mortigis sian grandan filon. Min li amis ĝis la morto! Por venĝi pro mi, li kuris al batalo kaj morto! Ho, mi, monstro! monstro! (*Furiozas kontraŭ si mem.*)

FRANCISKO. — Li estas for, kion nun helpas tro malfruaj plendoj? (*Sarkasme ridas.*) Estas pli facile mortigi, ol revivigi. Vi neniam revenigos lin el lia tombo.

MALJUNA MOOR. — Neniam, neniam, neniam mi revenigos lin el lia tombo! For, perdita por ĉiam! Kaj vi ellogis de mi la malbenon, vi, vi.... Redonu al mi mian filon!

FRANCISKO. — Ne incitu mian koleron! Mi forlasos vin en la morto!

MALJUNA MOOR. — Monstro! Monstro! Redonu al mi mian filon! (*Satlleviĝas de la seĝo kaj volas kapti Franciskon ĉe la gorĝo, sed tiu ĉi lin reĵetegas.*)

FRANCISKO. — Senfortaj ostoj! Vi kuraĝas.... Mortu! Malesperu! (*Foriras.*)

MALJUNA MOOR. — Mil malbenoj persekutu vin! Vi ŝtelis al mi mian filon el la brakoj. (*Jetas sin malespere tien kaj reen en la seĝo.*) Ho ve, ho ve! Malesperi kaj ne morti! Ili forkuras, ili forlasas min ĉe la morto, miaj bonaj anĝeloj forkuras de mi, ĉiuj sanktuloj forkuras de la malvarma griza mortiginto. Ho ve, ho ve! Ĉu neniu volas teni al mi la kapon, neniu volas liberigi la agoniantan animon? Neniom da filoj, neniom da filinoj, neniom da amikoj! Nur

homoj... neniu volas?... Sola... forlasita... Ho ve, ho ve! Malesperi kaj tamen ne morti!

(*Amalio, kun postploraj okuloj.*)

MALJUNA MOOR. — Amalio! sendito de la ĉielo! Ĉu vi venas, por forliberigi mian animon?

AMALIO, *per pli kvieta tono.* — Vi perdis belegan filon.

MALJUNA MOOR. — Vi volas diri « mortigis ». Ŝargita per tiu ĉi atesto mi alpaŝos al la juĝa seĝo de Dio.

AMALIO. — Ne, ne, malfeliĉa maljunulo! La ĉiela Patro revokis lin al si. Ni estus tro feliĉaj en tiu ĉi mondo. Supre, supre super la sunoj, ni lin revidos denove.

MALJUNA MOOR. — Revidi, revidi! Glavo tranĉos mian animon, kiam mi vidos lin inter la sanktuloj; meze en la ĉielo tremigos min teruroj de la infero! ĉe la rigardado de la eterneco frakasados min la rememoro, ke mi mortigis mian filon!

AMALIO. — Ho, per sia rideto li forigos la doloran rememoron el via animo! Estu gaja, kara patro! mi estas tute gaja. Ĉu li ne kantis jam al la ĉielaj aŭskultantoj la nomon Amalio sur la serafa harpo, kaj la ĉielaj aŭskultantoj dolĉe ĝin ripetis? Lia lasta ĝemo estis ja Amalio! Ĉu lia unua ĉiela voko ne estos Amalio?

MALJUNA MOOR. — Ĉiela konsolo fluas el viaj lipoj! Li ridetos al mi, vi diras? pardonos? Vi devas resti apud mi, amatino de mia Karolo, kiam mi estos mortanta.

AMALIO. — Morti estas flugi en liajn brakojn. Feliĉa vi estas! Enviinda vi estas. Kial tiuj ĉi ostoj ne estas putraj? kial tiuj ĉi haroj ne estas grizaj? Ve al mi pro miaj fortoj de juneco! Kun ĝojo mi akceptus vin, vi, sensuka maljuneco, kiu estas pli proksima al la ĉielo kaj al mia Karolo!

(*Francisko eniras.*)

MALJUNA MOOR. — Aliru, mia filo! Pardonu min, se mi antaŭe estis tro kruela kontraŭ vi! Mi ĉion al vi pardonas. Mi tiel forte dezirus fordoni mian animon en paco.

FRANCISKO. — Ĉu vi jam sufiĉe ploris pri via filo? Kiom mi vidas, vi havas nur unu filon.

MALJUNA MOOR. — Jakobo havis dek-du filojn, tamen pri sia Jozefo li ploris per sangaj larmoj.

FRANCISKO. — Hm!

MALJUNA MOOR. — Iru, prenu la Biblion, mia filino, kaj legu al mi la historion pri Jakobo kaj Jozefo! Ĝi ĉiam tiel kortuŝadis min, kvankam mi tiam ne estis ankoraŭ Jakobo.

AMALIO. — Kiun lokon mi legu al vi? (*Prenas la Biblion kaj folias.*)

MALJUNA MOOR. — Legu al mi pri la malĝojego de la perdinto, kiam li ne trovis Jozefon inter siaj infanoj kaj vane atendadis lin en la mezo de siaj dek-unu filoj, kaj lian plendan kanton, kiam li eksciis, ke lia Jozefo malaperis por ĉiam.

AMALIO, *legas*. — « Tiam ili prenis la veston de Jozefo, kaj ili buĉis kapron kaj trempis la veston en la sangon kaj sendis la makulitan veston kaj alportigis ĝin al sia patro kaj dirigis : tion ĉi ni trovis, — rigardu, ĉu ĝi estas la vesto de via filo, aŭ ne? » (*Francisko subite foriras.*) « Sed li ĝin rekonis kaj diris : ĝi estas la vesto de mia filo, kruela besto lin formanĝis, sovaĝa besto disŝiris Jozefon. »

MALJUNA MOOR, *refalas sur la kusenon*. — Sovaĝa besto disŝiris Jozefon!

AMALIO, *legas plue*. — « Kaj Jakobo disŝiris siajn vestojn kaj metis sakon ĉirkaŭ siajn lumbojn, kaj li funebriis pro sia filo longan tempon, kaj ĉiuj liaj filoj kaj filinoj penis lin konsoli; sed li ne lasis sin konsoli kaj diris : kun malĝojo mi malsupreniros.... »

MALJUNA MOOR. — Ĉesu, ĉesu! Al mi fariĝas tre malbone.

AMALIO, *alsaltas, faliginte la libron*. — Helpu ĉielo! Kio ĝi estas?

MALJUNA MOOR. — Ĝi estas la morto!... Nigra... naĝas... antaŭ miaj... okuloj... mi vin petas... voku la pastron... li min komuniu... Kie estas... mia filo Francisko?

AMALIO. — Li forkuris! Dio nin kompatu!

MALJUNA MOOR. — Forkuris... forkuris de la lito de la mortanto?... kaj ĉi tio estas ĉio, ĉio... de du infanoj plenaj de espero.... Vi ilin donis.... Vi ilin prenis.... Via nomo estu....

AMALIO, *kun subita ekkrio*. — Mortis! Ĉio mortis! (*Foriras malspere.*)

FRANCISKO, *ensaltas kun ĝojo*. — Mortis, ili krias, mortis! Nun mi estas mastro. En la tuta kastelo oni kriegas, ke li mortis. Tamen eble li nur dormas? Certe, ha certe! Vere ĝi estas tia dormo, kiun neniam sekvas la voko « bonan tagon », — dormo kaj morto estas nur du dunaskitoj. Ni interŝanĝu do iom la nomojn! Brava, bona dormo, ni nomos vin morto! (*Li alpremas al la maljunulo la okulojn.*) Kiu nun venos kaj kuraĝos voki min al juĝo? aŭ diri al mi en la vizaĝon : vi estas kanajlo! For do tiun ŝarĝan maskon de kvieteco kaj virto! Nun vi vidos la nudan Franciskon, kaj teruro vin kaptos! Mia patro superŝutadis siajn postulojn per sukero,

faris el sia posedaĵo familian rondeton, li sidadis kun afabla rideto antaŭ la pordo kaj salutadis ĉiujn kiel fratojn kaj infanojn. Miaj brovoj pendos super vi kiel fulmotondraj nuboj, mia sinjora nomo sin portados super tiuj ĉi montoj kiel minaca kometo, mia frunto estos via barometro! Li karesadis la nukon, kiu obstine sin levis kontraŭ li. Sed mi ne amas rideti kaj karesi. Mi hakos al vi la akrajn spronojn en la karnon, kaj mi uzos la senkompatan skurĝon. En mia posedaĵo mi alkondukos al tio, ke terpomoj kaj malforta biero fariĝos regalaĵo por festoj, kaj ve al tiu, kiu renkontiĝos al miaj okuloj kun plenaj kaj ruĝaj vangoj! Paleco de malriĉeco kaj de sklava timo estas mia amata koloro; en tiun ĉi livrecon mi vin vestos. (*Li foriras.*)

El germana lingvo tradukis

(*Daŭrigota.*)

LAZARO LUDOVIKO ZAMENHOF.

HAGAR EN LA DEZERTO

DE

KORNEL UJEJSKI.

Sub suna brulego mi staras sen movo.
Ĉirkaŭe — dezerto ; al Vi, ho Jehovo,
Mi preĝas kun voĉo de plor',
Fandiĝu sur nin la ĉiel' fajrigita,
Ekfrapu la fontoj el monto granita,
Kaj sablo kovriĝu per flor'!

Ĉu iam, Jehov', al mi antaŭ la morto,
Hebronon permesos rigardi la sorto
Kaj hejmon de l' mastro, ho Di' ?
Ĉu iam, eĉ vivo se estos savita,
Sub tendo mi dormos de li dorlotita
Kaj bruton mi gardos por li?

Jam vestoj defalas, nudiĝas la kaloj,
Rimenoj diskrevas sur niaj sandaloj
Kaj filo jam mortas de l' sek'!
Mi amis, ho Dio, kaj estis amata,
Feliĉa — kaj prave mi estas punata
Sed filo ja estas sen pek'!

Kaj kiam la fajra ventego ekblovas
Kaj cindraĵn nubegojn minace alŝovas,
Izmael kliniĝas al ter'.
Al vi tiam, Dio, rigardojn mi sendas
Kaj filon per korpo mi nuda defendas
Por savi de l' fajra infer'!

Kaj ĉiam singardan dum nokta dormado
Min ofte ekvekas sovaĝa kriado :
Gazelon sufokas rabul'!
Ĉirkaŭe — ŝakaloj, dezerto senfina....
Sed bestoj forkuras, ĉar flamo tigrina
El mia rebrilas okul'!

Kaj ofte sur blanka skeleto kamela
Sovaĝe rigardas vizaĝo malhela :
Ĝi estas migrulo sen spir'!
Aŭ nin rimarkinte, tre ofte vulturo
Dezerton trafendas per krio terura,
Al freŝa vokante akir'!

Kaj kiam li dormas, mi portas.... Ho Dio
Izmael ektremis, li falas kun krio
Kaj iri ne povas jam pli!
Kaj buŝon malfermis. Ho granda Sinjoro,
Aperu rapide do Via favoro!
Vi granda, Vi forta, Vi Di'!

Jehovo, Jehovo, li ploras, li ĝemas
Kaj buŝon brulantan al mia alpremas
Kaj fajron elspiras per ĝi!
Por voĉo, por mia, ĉu mortis ĉielo?
Jehovo, la roson! Moliĝu kruelo!
Guteton de l' pluvo por ni!

El pola lingvo tradukis

Lozo.

DU POEMOJ DE MAKSIMO GORKIJ

I. — La Ventegbirdo.

Super griza marsupraĵo
Vento nubojn ekkolektas.
Inter nuboj kaj la maro
Ventegbird' fiere flugas,
Je la nigra fulm' simila.

Ondon per flugil' tuŝante
Al la nuboj ekflugante
Krias bird' — kaj nuboj aŭdas
Ĝojon en kuraĝa krio.

En ĉi tiu krio estas
La soifo de l' ventego.

Kolerforton, pasiflamon
Kaj certecon de la venko
Aŭdas nuboj en la krio.

Mevoj ĝemas pro ventego,
Ĝemas, flugas super maro,
Pretaj kaŝi sur marfundo
La teruron pro ventego.

Ankaŭ ĝemas la kolimboj —
Ja neatingebla estas
Al kolimboj la plezuro...
Je l' batalo de la vivo :
Fulmotondroj tro timigas.

Malsaĝul' pingven' timeme
Kaŝas korpon en ŝtonegoj.

Nur fierā Ventegbirdo,
Kun kuraĝo kaj libere
Li flugadas super maro,
Maro griza pro la ŝaumo.

Nuboj ĉiam pli mallume
Nuboj ĉiam pli malsupre
Malleviĝas super maro ;
Ondoj saltas al altaĵo
Kaj renkoŝte al la tondro.

Tondro tondras. En la ŝaumo
De l' kolero ĝemas ondoj,
Disputante kun la vento.
Jen la vento ĉirkaŭprenas
Forte arojn de la ondoj ;
Ondojn ŝetas ĝi eksvinge
Kun sovaĝa kolerego
Sur ŝtonegojn, disbatante
Hlin je la polv' kaj ŝprucoj,
Ŝprucoj kaj la polv' smeraldaj.

Ventegbirdo krie flugas
Je la nigra fulm' simila,
Kiel sag' trapikas nubojn.
Ŝaŭmon per flugil' deŝiras.

Jen portiĝas li, fierā,
De l' venteg' demono nigra,
Kaj ridegas kaj ploregas :
Li ridegas je la nuboj,
Li ploregas pro la ĝojo.

La demono akrasenta	Elkurbiĝas kaj volviĝas
En kolero de la tondro	En la mar', malaperante,
Lacon aŭdas, kaj li estas	Reflektaĵoj de la fulmoj.
Certigita, ke ne kaŝos	
Nuboj sunon — ne, ne kaŝos.	— « Baldaŭ la venteg' bruegos! »
Vento bruas. Tondro tondras.	Tio estas Ventegbirdo:
	La kuraĝa kaj fieraj,
Kiĉi blua flam', nubaroj	Liflugadas inter fulmoj
Flamas super marprofundo.	Super maro krieganta
Maro kaptas fulmosagojn	Je l' kolero; tion krias
Kaj en akvoturn' estingas.	La profeto de la venko:
Kvazaŭ la serpentoj fajraj,	— « La venteg', pli forte tondru! »

II. — La Falko.

En montojn alte	Faladis maron	La bird' kaj muĝis:
Kolubr' enrampis,	Kolergemante.	« Ĉu vi ekmortos? »
Kuŝiĝis tie	Subite falis	« Jes, mi ekmortos! »
En intermonto,	En intermonton	Respondis Falko,
Kunvolviĝinte	De l' nubo Falko.	Kun spir' profunda:
Ligotubere,	Kun brust' rompita,	« Mi bone vivis...
Kaj ĝi de tie	Sur plumoj sango.	Feliĉon konas...
Rigardis maron.	Kun kri' mallonga	Mi bataladis....
Sur la ĉielo	Li falis teren	Ĉielon vidis....
Sun' brilis alte,	Kaj batigadis	Vi ĝin ne vidas
Varmege montoj	Per sia brusto	Proksime tiel....
Ĉielon spiris.	Je l' ŝton' malmola	Ho vi, mizera! »
Batiĝis ondoj	Senfortkolere....	« Nu, la ĉielo,
Je l' ŝtonoj sube.	Kolubr' ektimis,	Ĝi estas kio?
En intermonto	Rapide flanken	Malplena loko....
Mallume, ŝpruce	Ĝi ekforrampis,	Mi kiel povas
Renkonte maron	Sed tuj komprenis.	Rampadi tie?
River' rapidis,	Ke viv' de birdo —	Ĉi tie estas
Je l' ŝtonoj tondris.	Du-tri minutojn....	Por mi bonege....
En blanka ŝaŭmo,	Alrampis tiam	Malseke, varme! »
Ĝi, griza, forta,	Ĝi pli proksime	Kolubr' respondis
Tranĉadis monton,	Al disbatita	Al bird' libera

Kaj ekridetis	Kaj ĝi proponis	Kolubr' kuŝante
En la animo	Al bird' libera :	En intermonto
Je l' frenezaĵoj,	« Vi almoviĝu	Longtempe pensis
Kaj tiel pensis :	Al sama rando	Pri birda morto,
« Ja, rampu, flugu,	De l' intermonto	Pri la pasio
Konata fino....	Kaj vi vin ĵetu	Al la ĉielo.
En teron ĉiuj	Malsupren. Eble	Ĝi ekrigardis
Kuŝiĝos, ĉio	Flugiloj viaj	En malproksimon,
Ja cindro estos. »	Vin levos, tiam	En tiun, kiu
	Vi vivos kelke	Okulojn niajn
	En la aero! »	Karesas ĉiam
Kuraĝa birdo,	Ektremis Falko	Per la revado
Ektremis Falko,	Kaj, ekkriinte	Pri la feliĉo.
Leviĝis kelke	Fiere, iris	« Li kion vidis.
Kaj ekrigardis	Al la krutaĵo,	Mortinta Falko,
La intermonton :	Per ungoj glitis	En la dezerto
Tra griza ŝtono	Sur mukaj ŝtonoj.	Sen fund', sen rando!
Elgutis akvo,	Kaj li alvenis,	Pro kio tiaj,
Sufoke estis	Kaj li ordigis	Eĉ jam mortintaj,
En intermonto,	Flugilojn siajn,	Animon nian
Mallume, tie	Kaj li ekspiris	Konfuzas ĉiam
Putraj' odoris....	Per tuta brusto,	Per sia amo
Ekkriis Falko	Kaj li fulmĵetis	Je laflugadoj
Kun malgajeco,	Per la okuloj,	Al la ĉielo?
Kun la doloro :	Kaj — suben falis.	Do kio estas
« Ho se mi povus	Li kiel ŝtono	Por ili luma
Eĉ unu fojon	Rapide falis,	En la ĉielo?
Leviĝi supren	Flugilojn rompis	Kaj mi ja povus
Al la ĉielo!	Kaj plumojn perdis....	Ekkoni ĉion,
Mi malamikon	Rivera ondo	Se mi ekflugus
Al brust' vundita	Per ŝaŭm' vestita	Al la ĉielo,
Alpremus forte....	Lin tuj ekkaptis	Nelonge kvankam. »
Li sufokiĝus	Kaj maron portis,	Ĝi diris, faris.
En mia sango...	Lavinte sangon.	Kunvolviĝinte
Batafeliĉo! »	Kaj la marondoj	Ringmaniere
Kolubr' do pensis :	Kun ĝem' malĝoja	Ĝi tuj eksaltis
« Ĉu efektive	Je l' ŝton' batigis....	En la aeron,
En la ĉielo	Kaj birda korpo	Mallarg'a kiel
Agrabla estas	En mara spaco	Ruband' ekbrilis
Vivad', se Falko	Jam ne vidigis....	Ĝi sub la suno.
Ĝemadas tiel! »		

Por ramp' naskita
 Ne povas flugi!...
 Kaj forgesinte
 Pri tio, falis
 Ĝi sur la ŝtonojn....
 Ne disbatigis,
 Sed nur ekridis :
 « En kio estas
 La agrablaĵo
 De la flugado
 En la ĉielon!
 En la falado?
 Ridindaj birdoj!
 Ne konas teron,
 Sur ĝi sopiras
 Kaj ĉiam celas
 Ĉielon alte,
 Kaj ĉiam serĉas
 En la varmega
 Dezerto vivon.
 Do tie estas
 Nur malplenaĵo,
 Kaj mult' da lumo,
 Sed estas tie
 Nek la manĝaĵo,
 Nek la apogo
 Al viva korpo.
 Por kio plendoj
 Kaj fiereco?
 Por tiel kovri
 La frenezecon
 De la deziroj
 Kaj kaŝi tiel
 La netaŭgecon
 Por vivafero?
 Ridindaj birdoj!

Sed min ne trompos
 Nun plu iliaj
 Paroladaĵoj!
 Mi ĉion scias,
 Ĉielon vidis!...
 En ĝin ekflugis,
 Ĝin elmezuris,
 Ekkonis falon,
 Ne disbatigis,
 Sed nur pli forte
 Je mi mem kredas!
 Kaj, kiuj teron
 Ne povas ami,
 Trompiĝe vivu....
 Mi konas veron,
 Iliajn vokojn
 Mi ne ekkredos.
 Terkreitaĵo,
 Sur ter' mi vivas. »
 Ĝi kunvolvigis
 Sur ŝtono bule,
 Je si fiera....

Briladis maro
 En hela lumo,
 Minace ondoj
 Je l' bord' batigis.
 En ĝem' leona
 De la ondaro
 Tondradis kanto
 Pri bird' fiera;
 Ŝtonegoj tremis
 Pro la ekbatoj,
 Ĉielo tremis
 Pro kant' minaca :

Al frenezeco
 De kuraĝuloj
 Ni gloron kantas!
 La frenezeco
 De kuraĝuloj —
 Jen vivsaĝeco!
 Kuraĝa Falko!
 En la batalo
 Kun malamikoj
 Sangelfluigis....
 Sed estos tempo —
 Ekflamas gutoj
 De cia sango,
 Varmega sango,
 Je la fajreroj,
 En la mallumo
 De nia vivo
 Kaj ekbruligos
 Multegajn korojn
 De kuraĝuloj
 Je la freneza
 Soif' de l' lumo,
 De libereco....
 Ĝi, vere, mortis,
 Sed en la kanto
 De kuraĝuloj,
 Spirite fortaj,
 Ĝi ĉiam estos
 Ekzemplo viva,
 Alvok' fiera
 Al libereco,
 Alvok' al lumo!
 Al frenezeco
 De kuraĝuloj
 Ni kanton kantas!

El rusa lingvo tradukis

N. KABANOV.

LA FREMDA JUNULINO

DE

SCHILLER

En valo, ĉe simplaj, modestaj paŝtistoj.
Aperis komence de ĉiu printempo,
Tuj kiam alaŭdoj pepante flirladis,
Mirinda fraŭlino majesta kaj ĉarma.

Ĉar ne en la valo ŝi estis naskita,
Neniu ja sciis, el kie ŝi venis,
Kaj ŝia postsigno rapide perdiĝis,
Tuj kiam foriris l' enigma knabino.

Apud ŝi la homoj sin sentis feliĉaj,
Kaj ĉiuj la koroj fariĝis facilaj;
Sed ia indeco kaj io majesta
Familiarecon senĝenan forigis.

Ŝi multon alportis da floroj kaj fruktoj
Mature kreskintaj sur varma kamparo,
En landoj aliaj, pli belaj, pli sudaj,
De kiuj naturon favoras la suno.

Ŝi tiam disdonis al ĉiuj donacojn,
Al unu jen fruktojn, al tiu jen florojn,
Kaj knabo plej juna kaj viro kaduka,
Nun ĉiuj al domo reiris kontantaj.

Bonvenon ricevis la ĉiuj venintoj,
Sed se proksimiĝis jen du geamantoj,
Al ili ŝi donis la fruktojn plej bonajn,
Al paro amanta la florojn plej belajn.

El germana lingvo tradukis.

H. BOUCON.

SONĜO

Aperis en la nokt' trankvila
Virino blankvestita,
Kun kapo de girlando brila
El olivuj' kronita.

Vizaĝo ŝia radiadis,
Simila al suneto,
Kaj en ĉielon rigardadis
Kun dolĉa ĝojrideto.

Kolombo apud ŝi flirtadis
En pura atmosfero;
Leono kun ŝafid' ludadis
Sur la floranta tero.

Armiloj, glavoj disrompitaĵ
Piedojn ŝiajn tuŝis,
Kaj pafilegoj pecigitaĵ
Sub la lilioj kuŝis.

Mi suprensaltis, ekkriante :
« Ho! kial vi alvenas? »
Kaj tiam ŝajnis, ke, levante
La manon, ŝi min benas,

Dirante : « Leĝ' de mortigado
Tro longe ĉiun koron
Subpremis; nur la militado
Kondukis en la gloron.

« Nacioj diris : « Neŝanĝebla
« Fatala tiu sorto!
« La paco estas nur trovebla
« Per nenatura morto. »

[pentas
« Sed nun la mond', malfrue,
Kaj ploras pro l' eraro;
La koroj suferantaj sentas
Amdevon al frataro.

« Do jen! komencas novmiljaro!
Mi portas la donacon,
Daŭrontan ĉiam por homaro,
L' universalan pacon. »

« Benata estu vi, — mi kriis, —
Ho! paco bonveninta! »
— Ŝi malaperis — Ve! mi sciis :
Nur estis mi sonĝinta.

CLARENCE BICKNELL.

ESPERANTUJO

(Santa Lucia.)

I

Regno konata
Al progresuloj!
Tero benata
De l' pacemuloj!
Kie troviĝas
La lando bela?
Ĉu vi kaŝiĝas
Hejmo ĉiela?
Ĝi estas ĉie,
Kvankam nenie,
Nia patrujo,
Esperantujo.

II

Ĉe ni aŭdiĝas
Nur harmonio,
Kaj ne vidiĝas
Morla envio.
Ĉe l' idealoj
La niaj belaj,
Vin, ha! bataloj,
Sangaj, kruelaj,
Vin ni ne celas,
Vin ni forpelas
El la patrujo
Esperantujo.

III

Dolĉaj virinoj,
Ho vi, graciaj!
Ĉarmaj reĝinoj,
Vi estas niaj.
Ke do forestu
La vana timo!
Kuraĝa restu
Nia animo!
Ĉar plu kun vi jam
Mortos neniam
Nia patrujo,
Esperantujo.

IV

Kara genio,
Pia, senlaca!
Vin benu Dio,
L' anĝelo paca!
Granda pensulo,
Ni vin honoras!
Bona revulo,
Ni nun vin gloras!
Dion ni preĝu :
Zamenhof reĝu
Longe patrujon,
Esperantujon.

H. Boucon

MORTO KAJ VIVO

Unuakta dramo.

De sia naskiĝo la homoj balanciĝas inter vivo kaj morto. Unuj subfalas, antaŭ ol ili vivis, aliaj tial ke ili vivis. Morto kaj vivo batalas inter si por altiri kaj ekposedi siajn kaptatojn. Ili sendas al la homoj sciigantojn ofte en formo de individuoj kun deloganta kaj kortuŝanta parolo. En fino morto havas ĉiam superecon. Sed vivo tuj kaj senĉese renaskiĝas en aliaj kreaĵoj, en aliaj homoj antaŭgardataj de morto jam de sia apero. Vivo neniam ploras kaptatojn, kiujn morto forprenas de ĝi, kaj envolvas per siaj zorgoj kaj penoj la nekonatajn novenaskitojn. Nur vivo daŭru en tia aŭ ĉi tia formo, cetero estas indiferenta.

PERSONOJ :

VIRINO.
PALA VIRO.
POETO.

SCENO I.

Salono. Maldekstre kameno kun mortanta fajro. Ĉe ĝia flanko pordo drapirita per mathetaĵ, longafaldaĵ, pezaj kurtenoj simetrie levetitaj ĉiufanke de la pordo. En la fundo granda larĝa fenestro fermita per lignokurtenoj. Dekstre alia pordo sen kurtenoj. VIRINO kaj PALA VIRO ĉe la kameno en apogseĝoj. Ŝi havas grandan florbukedon sur la genuoj.

PALA VIRO. — Morgaŭ je ĉi tiu horo mi ne estos plu en tiu ĉambro. Vi staros sola ĉe la fajro. Vi estos malĝoja... eble?

VIRINO. — Mi pensos pri vi, pri niaj interparoladoj; tio min konsolos en mia soleco.

PALA VIRO. — Jes, vi rapide konsoliĝos.... Ĉu vi sentos almenaŭ mian foreston? (*Ŝi etendas al li manon, li ĝin gardas en la siaj; ambaŭ rigardas la fajron silentante.*)

VIRINO. — La fajro estingiĝas, mortas iom post iom.... (*Ŝi elliras sian manon el la liaj por preni prenilon kaj almeti lignon. La retenas ŝian manon.*)

PALA VIRO. — Ho, lasu morti tiun fajron. Estas tiel poeteca tiu funebra malĝojo, kiu supervagas ĉion, kiu penetregas la acron. Konturoj de la objektoj apenaŭ lumigataj de agonianta flamo larĝiĝas,

perdiĝas, ankaŭ ŝajnas morti. En duonombro de l' salono ekdorminta kaj muta, mi distingas apenaŭ viajn trajtojn. Vi similas al poezia, diafana, momenta ombro, ne luŝanta teron, ekflugonta.... Ho, se tio estus vera... ebla.... (*Rigardante ĉirkaŭen.*) Kiajn malviglajn kaj neklarajn ombrojn ĵetas ĉiuj objektoj de tiu salono.... Misteraj estas tiuj horoj! Ĉu via animo ne estas altirata de novaj sentadoj?

VIRINO. — Miajn okulojn altiras la fajro. Mi vidas ĉarmajn ŝajnajojn, mi travidas miajn revojn en ĝi.

PALA VIRO. — Sed turnu do la kapon, vidu! (*Ŝi rigardas.*) Ĉu vi rimarkas tiujn ombrojn? Ĉu vi observis ilin alifoje? Ne? Ĉu ne vere? Estas baldaŭa disiĝo, kiu konfuzas atmosferon.... Se vi volus veni kun mi, ĉio malstreĉiĝus.... La ombroj havus tiam alian senc-on.... (*Silento.*) Vi ne volas min kompreni! Mi foriras tien.... for....

VIRINO. — Tien for?... Sed kien? Kien vi iras? Mi fariĝas maltrankvila. Kia estas tiu mistero?

PALA VIRO. — Ne lasu min foriri sola! Sen vi mi devos nepre halti vojmeze! Sed nenio vin kortuŝas.... Mi scias, vi min ne bedaŭras, vi ne estas malĝoja; vi estas trankvila kaj tio turmentas min.

VIRINO. — Ĉu vi volus do vidi min malfeliĉa? Ĉu tio vin farus kontenta?

PALA VIRO. — Peni ion kompreni min! Certe ne vian malĝojon, ne vian malfeliĉon mi deziras! Sed mi volus forporti kun mi certecon, ke malgraŭ mia foresto via animo disiĝos de la mia neniam.... neniam! Vivante saman spiritan vivon ni lernis prepari nin al la fino kun samaj espero, konsideri sammaniere vivon kaj morton. Kiam vi rigardas la flamon, kiam vi ĝin vidas morti, mi volus, ke ĉiufoje vi pensus pri mi dirante al vi: « Mi estas preta sekvi lin ».... Vidu nun ĝian morton....

VIRINO. — Sed en tiu flamo mi ne vidas morton, kontraŭe, tie estas vivo, moviĝo, estas malkvieteco de l' fajro.

PALA VIRO. — Ho ne, estas ĝia agonio, ne ĝia vivo.

VIRINO. — Lasu min vidi vivon tie, kie mi ĝin trovas.

PALA VIRO. — Nur en morto troviĝas feliĉegeco! Vi komencis tion kompreni dum niaj longaj interparoladoj.

VIRINO. — Vi min submetadis, vi havis forton kontraŭbatali ĉiujn miajn deziretojn vivi, batali, sukcesi. Sed nun, kiam vi devas foriri, kiam vi min forlasas, ne dirante eĉ kien vi iras, ne klar-

igante al mi vian malaperon, mi ja devas iom reveni al mi mem. Mi pri nenio vin demandas,... estas mistero kaj mi silentas. Sed mi restas por vivi sola kaj... estas necese ja, ke mi vivu!

PALA VIRO. — Vivu en ideoj, kiujn mi al vi lasas! Pensu pri fino, pri celo de nia ekzisto. Rigardadu bone ĉion okazantan ĉirkaŭe, kiel ĉio aspiras morton, nian solan savon. Ĉiu aĵo soifas sian finiĝon.... Vivo estas nur sufero, doloro kaj mensogo. Vero estas tie, kie finiĝas batalo inter vivo kaj morto.... Vi ne scias, kien mi iras... mi foriras por ne reveni plu, jes, estas kredeble.... Mi estas malforta, mia korpo estas nefidinda, tera vivo ne havas allogon por mi.... Sed mi ne volas vin lasi en sensaĝa batalo inter viaj spiritalaj devoj, kaj viaj deziretoj liveri vian estaĵon al komuna vulgara vivo. Rigardu la florojn, tenatajn de vi, ili estas tranĉitaj, ilia batalo estas finita, ilia akra parfumo vaporigis, poezio de morto forĝutas de iliaj kalikoj,...odoro mistera... linioj falantaj... klinitaj. Ili aspiras unuiĝi kun tero!...

VIRINO. — Ne, ne! Ili volis vivi! Ili falis suferantaj viktimoj de homa avideco. (*Alproksimigante la florojn al la vizaĝo, kaj karesante ilin.*) Malfeliĉaj turmentitaj floroj, se mi povus enblovi vivon en vin! Morti estas terure!

PALA VIRO. — Morti estas dolĉe! Pasi en novan ekziston, kiun ni rekomencos puraj kaj senkulpaj. Ha, dolĉa mistero atendanta nin! Ĉi tiuj pensoj supervagas ĉirkaŭe kaj nin alvokas (*Sin levante.*) Fajro estingiĝas, ombroj ĉiuflanke estas nun pli kaj pli tragediaj kaj ekkruŝas teren en sia tuta longeco kvazaŭ kadavroj. Mallumo iras penetregante ĉion. Ho, se ili kunigus kun si niajn flirtantajn sortojn. (*Enbrakigante sin.*) Se ni povus malaperi kun la lastaj brileroj de tiu malĝoja lumo!

VIRINO, *liberigante sin.* — Ho, mi timas, mi timas!... Kiel vi estas pala! Vi ankaŭ havas ŝajnon de ombro!

PALA VIRO. — Ne timu ombrojn! Ili estas tiel facilaj, dolĉaj, travidigaj! Ili estas kiel nedifinitaj flugiloj, misteraj, grizaj... larĝaj flugiloj envolvantaj ĉion forirantan,... flugiloj de morto....

VIRINO, *ektremante.* — Ho! Mi ne volas!

PALA VIRO. — Ne tremu! Estas necese kutimiĝi al tiu ideo. Ideo de morto estas ideo supera, ĝi devas esti dolĉa al ni! (*Mistere.*) Unufoje en mia vivo mi sentis min envolvata de tiuj grizaj flugiloj de morto, mi kredis esti forportata,... feliĉega sentado! Mi fordonis min sen kontraŭstaro. Sed malgraŭ mia malforteco, estis tro da vivemo en mi,... mi remalfermis la okulojn.... La ensorĉeco mal-

aperis,... sed, kredu al mi, de tiu momento mia animo estas nur — duone en vivo! Kiu sentis unufoje enbrakigon de grizajflugiloj, ilian malvarman tremeton ĉirkaŭ sia estaĵo, ilian rigidigantan luladon, iliajn karesojn forportantajn animon, tiu ne povas plu reveni plene al vivo.

VIRINO. — Tamen vi vivas, pensas, sentas kiel ni ĉiuj! (*Rigardante lin kun teruro.*) Vi ne estas fantomo? Ho, kiel pala vi estas! Por kio fari sian vivon tiel malĝoja?

PALA VIRO. — Malĝoja? Ho, ne malĝoja kaptas mian animon. Sed mi troviĝas en aliaj pensoj, en malsama sfero. Miaj sentoj estas ekster la tera rondo, tamen ne malĝoja ĝi estas, sed kvieto, paco, forflugo al revoj de transmorteco, estas duonvivo ĉi tie.... Ho, mi amas tiujn duonsentojn, duonsentadojn, kiam koro forflugas de ĉiu realeco, kiam, en momento fali en ungojn de delogo, oni estas eklevata kaj forportata de nekonata forto! Forportata aliloken.... Kien?... Ĉu mi scias!... Ĉu por longa tempo?... eble!... Kaj poste mi revenas renovigita,... mi reprenas ĉi tiun vivon, sed miaj teraj deziroj revenas plu neniam! Mi estas kvieto, kvazaŭ forestanto..., kiu, jam sin trovinte ĉe alia flanko de sia tombo, ne timas plu morton.... Vi estas sola kreaĵo, kiun mi volus forporti en miajn revojn! Kian feliĉon vi spertus lasante vian animon forflugi en senliman eteron!... Sed vi insistas por vivi! (*Ŝi almetas ankoraŭ lignon en la kamenon.*) Jes, vi almetas ĉiam fajron,... vi ŝatas resti ĉe granda flamo, vi ŝatas malaperigi malhelan ensorĉon, kiun mi altiras, vi forpelas la envolvantajn ombrojn de miaj revoj!

VIRINO. — Sed estas nature, ke mi volas vidi klare! Viaj revoj estas malhelaj por mi, viaj ombroj min tremigas. Mi ne estas altirata de la nekonateco de viaj deziroj. Mi havas miajn dezirojn de konateco, kiujn mi ankoraŭ ne konas, kiujn mi ne spertis, ne travivis. (*Kun interna batalo kun si.*) Jes, mi almetas fajron, mi volas vidi klare, mi volas havi varmon!

PALA VIRO. — Kaj ĉarmo de mortanta fajro? Ho, komprenu ĝin!... Senti mortadon de ĉio ĉirkaŭ si, tio ja estas senti ĉion pasi al eterna vivo! Tio estas vidi ĉion unuigi kun grandeco de la naturo, en kiu ĉio foriras, mortas por naskiĝi sub aliaj formoj, en aliaj ideoj!... Mortanta fajro!... Vidi tiun vivon viglan, ŝanĝeman, petoleman, freneze malkvietan, kun helegaj koloroj, kiu elmetiĝas ĉiuloke, kiu volas ĉion enpenetri,... vidi ĝin paciĝi humile iom post iom kaj pasi tra plena gamo de tonoj trankviliĝantaj, malheliĝantaj ĝis la nenio,... ĝis Nirvana.... Tiam ombroj aperas el ĉie kvazaŭ ĥoroj

de antikvaj tragedioj por ĉeesti tiun morton, tiun holokaŭston.

VIRINO, *kovrante sian vizaĝon kun teruro*. — Kaj kio poste?... Kio plu?... Diru rapide! Mi sentas mian animon kaptita (*Ŝi rektiĝas, poste refalas sur apogseĝon kvazaŭ nuligita. Oni aŭdas sonoron el preĝejo*).

PALA VIRO. — La sonoriloj de preĝejo ŝajnas tiam funebra vokado. Ĉiu preĝo — primorta parolado.... Nememvole en tiuj momentoj ni altiras al ni ŝajnojn de morto, ni ilin grupigas, ni penetriĝas de graveco, de funebraj sentadoj.... Ĉio fariĝas alia, malegala por niaj intelektaj okuloj.... Kanto estas alvoko for de tie, ekflugo de birdo..., ekflugo de morto.... Meblo similas tombon..., kurleno — mortintokovrilon.... Ĉiu sono nin igas antaŭsentli, kliniĝi..., ĉio iĝas fantomo, aperaĵo. Oni sterniĝas antaŭ nevidebla forto, kiu nin altiras, oni fordoniĝas kaj foriras balanciĝante en grizaj nuboj, oni foriras... al morto....

VIRINO, *lasante sin nememvole forlogi kaj premiĝante al li*. — Poste?... poste?...

PALA VIRO, *envolvante ŝin*. — Poste?... Mi vidas plu nenion.... Miaj okuloj ne povas trabori la grizan nebulon, kiu ĉirkaŭas min, mia forto sola estas tro senvolora. Mi bezonas helpon, kompaton, plifortigon. Mi bezonas animon alplenigantan min, plektiĝantan kun mi en deziro penetri tiun mallumon.... Animon superan, konfideman, sed profundan en ĝiaj deziroj, ne limiĝantan je teraĵoj.... Ho vi, vi! Se viestus tiu animo! (*Premante ŝin al si*). Vi ne kontraŭstaras plu?!.. Jen la momento! (*La sceno pleniĝas je griza nebulo; ŝanceliĝantaj ombroj svingiĝas malrapide kaj ĝin plenigas.*) La fajro mortas; ombroj estas grandaj, la ĉambro pleniĝas je grizaj, konfuzaj aperaĵoj, la aero eksanceliĝas ĉirkaŭ ni, nuboj atendas por forporti nin, grizaj flugiloj nin ĉirkaŭprenas per sia mistero.... La floroj sur viaj genuoj tute velkis, parfumo de mortinta korpo eliĝas el ili.... (*Kun ĝojo.*) Ĝi estas ĉi tie, proksime, la morto dezirata, kiu malfermas por ni la pordon de senfino. Fordonu vin tulplene al la deziro forlasi ĉi tiun vivon.... Ni naĝos en oceano de eterneco. Ni mortu, ni mortu kune! (*Li kisas ŝin, ŝi elkrias, liberigas sin de lia envolvo, leriĝas kaj sin apogas, tute perdiĝinte, al la kamenjo. La floroj falas teren.*)

VIRINO. — Ĝi estas kiso de morto. Ĝia premsigno ĉiam min persekutos!... Ho kompaton! Lasu min vivi! Ĉu oni devas morti, dum oni havas ekflugemon en la animo? Morti, ne disŝultinte riĉecon de sia spirito?! Morti, kiam la koro batas pro antaŭsento de

altega feliĉo! Ho, se vi min alvokas al morto, devas nepre ekzisti iu kompatonta min, alvokonta al vivo!... Vivi, suferi, sin oferi... sed vivi! Jen, kion mi volas. Tra ŝanceliĝado de flamo, kie vi volis, ke mi vidu morton, mi travidis ĵus adorindan aperaĵon. Tiu aperaĵo rompis ĉarmon de jugo de vi surmetita al mi. Ĉe penso resti sola, sen vi, senpeziga, viviga tremo skuas mian tutan estaĵon, kaptas miajn pensojn kaj helpas al mi forĵeti ligajojn, kiuj min vindis per ideoj de morto.... Ho, ne ankoraŭ, ne ankoraŭ! Antaŭe vivi! Morti por tiu, kin al mi donos vivon, sed ne por tiu, kiu al mi venenis mian ekziston per funebraj kaj teruraj timoj. Iru! Serĉu morton! Mi trovos vivon!

PALA VIRO, *ne kuraĝaŭte atenci ŝian energion de vivo, malrapide postenpaŝas rigardante ŝin.* — Jes, mi foriras! Mi ne povas plu resti. Mi tro altiris ĉirkaŭ mi aron da fantomoj, esperante ankaŭ vin fortreni kaj forporti kun mi.... Mi ne povas plu resti,... mi devas foriri!... (*Lia voĉo iĝas pli kaj pli malforta.*) Sed, kontraŭvole mi penos reveni al vi.... Venu tiam al mia alvoko, kiam vi konos vivon kaj komprenos ĝiajn trompemajn allogojn.... Mi volus vian feliĉecon for de tie ĉi,... tute plenan!...

VIRINO. — Nenion petu! Ilo, lasu min! Mi ne povas nun pensi pri tio. Mia animo ricevis frapiĝon al la vivo. Iru for! Malproksimiĝu! Blovo de morto ne venenu miajn naskiĝantajn fortojn! Iru! Mi volas vivi, vivi! (*Ŝi levas la mortintajn florojn kaj ĵetas ilin en la malfortan flamon.*) Malaperu ĉio mortinta! (*La flamo estingiĝas; unu momenton ĉio estas malhela.*) Lumo! Vivon! (*Ŝi kuras al la fenestro, malfermas plene la lignokurtenojn, kiuj frapas kun krako, la sceno pleniĝas je lumo. Li, tute pala kiel spektro, tremante pro tiu krako kaj ŝirmante sin per manoj kontraŭ lumo, forlasas malrapide, dorsire, la scenon tra la pordo kun kurtenoj; la kurtenoj falas post li kun svingobruo de flugiloj. Tra la malfermita fenestro oni ridas pasi figuron de poeto, havanta en mano rulaĵon maldikan, sed longan, kiun li tenas kiel sceptron.*)

VIRINO, *ĉe la fenestro.* — Tio estas li! Estas li! Mi ja travidis lin en miaj revoj kaj ĵus en ŝanceliĝanta flamo. Kion portas li nun en mano? Ĉu blankajn liliojn, tiujn florojn de poezio? Kien li iras? Kial li min ne vidas. (*La poeto pasas.*) Li malaperas! Poeto! Poeto! Li ne aŭdas!... Ĉu tio estas vivo? Ĉu ĝi komenciĝas kun ploroj kaj suferoj. Ĉu estas vere, ke en ĉiu naskiĝo de vivo troviĝas ĝermo de morto? (*Ŝi etendas la brakojn al la malaperinta figuro kaj apogas la kapon al la fenestro en konsumiĝanta pozo.*) — Kurteno.

SCENO II.

Suma salono. La fenestro restas malfermita. Proksime de la kameno ripozas en longa seĝo la Poeto. Li havas bandaĝitan vundon sur la kapo: li dormas. La Virino staras apud li, rigardante lin.

VIRINO, *kun zorgo*. — Li ne revenas al si. De la tempo, kiam oni lin trovis svenintan ĉe mia pordo, kaj mi lin transportigis ĉi tien, li ne diris eĉ unu vorton. Kuracisto, kiun mi alvokis senprokraste, unue lin kredis mortinta, apenaŭ batis ankoraŭ vivo en lia koro. Kio povis okazi al li? Kiu povis lin vundi? Mi vidis lin ĵus **viva kaj sana pasi** apud mia domo, sed unu horon poste li estis duonemortinta!... **Li ne moviĝas!**... Ho, se mi povus enigi vivon en tiun senvivan korpon, jes, **mian vivon, se** estus necese, ĉar sen li... sen li... mi ne volas plu ĉi tiun vivon!... **Li aperis** al mi en momento, kiam deziro, neceso vivi, min oferi, naskiĝis en mi. Li ricevis ĉiujn ekflugojn de mia vekita estaĵo, kiu antaŭe ne sciis ami. Nun ĉiu fibro de mia estaĵo parolas amon! La kuracisto diris, ke sole flama deziro de vivo povos savi, revivigi lin. Kiel doni al li tiun deziron? Kiel antaŭgardi lin de morto? Mi volas ĵaluze kovri lian kapon, plenan je belaj poetaj pensoj per miaj amemaj brakoj, kiuj etendiĝas al li.... Ho, se ci povus min aŭdi, min kompreni!... Kion mi al ci dirus! Kiel mi cin rigardus!

POETO, *delirante*. — Mi cin aŭdas! Restu ĉi tie ĉiam apud mi! Savu min de morto, kiu min envolvas malgraŭ mi! Ci volas resuprenigi min al lumo?... Faru, faru ĝin!... Redonu al mi vivon, kaj ni forkuru kune!

VIRINO, *feliĉe kaj time samtempe, ekstaras kaj palpas lian kapon*. — Li aŭdas!... Sed tio estas deliro, li raportas al si nenion! Kviete! Vi estas vundita, malsana,... ne moviĝu.

POETO, *ĉiam delirante*. — Jes, se ci tion diras, mi restos, mi obeas! Sed restu tie ankaŭ ci! Ho, kia dolĉa revo post teruro de morto! Ĝi estis ĉi tie, griza kaj malloganta, ĝi penis ĉirkaŭpreni min per siaj malvarmaj kaj nesekaj flugiloj. (*Tremante.*) Ho, mi ĝin vidas ankoraŭ. Mi ne volas! Mi volas vivi, esperi! (*Li refalas konsumita kaj restas inerta.*)

VIRINO, *zorge*. — Li dolorigis al si ekscitiĝante! Li mortefrapigis... eble.... (*Genufalante kaj envolvante lin.*) Ho, ne mortu! Revenu al ci mem, mia amo! Ĉu ne ekzistas magneta forto por transdoni al li mian vivemon?

POETO, *ĝemadante*. — Kiu estas tie? Mi soifas. Mia kapo brulas.... Akvon!

VIRINO, *donante al li glason da akvo*. — Trinku kaj revenu al vi! Mi estas ĉi tie por flegi vin.

POETO, *rigardante sin kun eklazo*. — Ho en mia deliro, kiel mi petis, ke vi estu ĉi tie! Vi sola povos savi mian vivon, mi ĝin sentas,... ĉu ĝin sentas ankaŭ vi?

VIRINO. — Kia estus la valoro de amsento, se ĝi nin ne lasus intervidi veron, kiel ajn dolĉa aŭ terura ĝi estas?

POETO. — Do estas amsento, kiu instigas vin gardi kaj flegi min? Kie mi estas? Kiu min savis el profundegaĵo, kien altiris min la malamiko? Ĉu vi konis min?

VIRINO. — Mi vidis vin pasi apud mi, mi rimarkis vin de mia fenestro. Vi portis longajn trunketojn de blanka lilio en mano.

POETO. — Mi portis blankan rulon de miaj poeziaĵoj.

VIRINO. — Ho, estas egale! Ĝi altigas al la ĉielo. Al mi ŝajnis, ke dia, dolĉega parfumo de floroj eliĝas el tiu rulo. Vi estis ankaŭ, kiel blanka lilio, rekta kaj suprenstaranta al ĉielo, kaj via kapo estis kvazaŭ kronita de kaliko de lilio....

POETO. — Ĉu mi ŝajnis bela al vi?

VIRINO. — Virino ne demandas, ĉu homo de ŝi elektita estas bela. Ŝi amas lin tian, kia li estas.... Tuj kiam mi vin ekvidis, mi komprenis, ke vi estas poeto, altigema animo. Mi alvokis vin, sed vi pasis ne venante al mi, kaj tiam komenciĝis miaj suferoj. Ho, kial vi min ne aŭdis? Nenio estus okazinta al vi, mi estus antaŭgardinta vin de ĉiu malbono.... Kien vi iris? Kio okazis?

POETO. — Kien mi iris? Ĉu mi scias? Miaj revoj volis min alkonduki al vi. Mi serĉis vin! Kiam mi preterpasis vian domon, mi sentis, ke mi ne devas iri antaŭen, ke tie mi trovos mian feliĉecon. Mi returniĝis al vi instinkte, sed en tiu momento el la sama domo, en kiun mi volis eniri, eliris viro pala kaj maldika, pliiĝuste spektro. Li ekstaris antaŭ mi, kiel minacanta morto.... Mi ektimis.... (*Kun teruro*.) Mi provis deklini lin, sed li vundis min grave kaj ĵetis min en malhelan profundaĵon. Mi puŝiĝis al ĉiuj malhelpaĵoj, ŝtonoj min batis, pikaĵoj kaj dornoj eniris en mian korpon, sed vivo batalis kun morto; deziro, neceso atingi vin estis tro vivaj, kaj rampante penegem mi revenis al lumo.... Tie mi kuŝis senforta ĉe la pordo de via domo.... Rulo de miaj poeziaĵoj forflugis el miaj manoj dum tiu batalo. Sed ankaŭ dum tiu batalo mi komprenis tutan prezon de la vivo. kiu de mi forflugis, kaj ĉe la sojlo de

morto, tute vundite, tute sangadante, mi revis freneze pri tiu vivo, pri esperata, sed nekonata feliĉeco.

VIRINO. — Do jen estas la vivo? Revante pri vi, mi volis demandi vin, kio estas vivo. Ĝi do ne estas ploroj kaj suferoj? Ĝi do estas pli bela ol morto? Diru, kio estas vivo?

POETO, *leviĝante kaj vigliĝante*. — Vivon oni ne diras, vivon oni vivas kaj ekkonas vivante! Ĝis nun mi ne vivis, mi revis! Sed kio hieraŭ plenigis mian ekziston ŝajnas al mi ne sufiĉa hodiaŭ. Mi uzis vivon por skribi poetajn verkojn kaj kredis diri veraĵojn, sed nun mi vidas, ke mi diris nenion. Platonika poeto, kiu instruis pri vivo, ne konante ĝin, mortis en mi! Nun mi volas kanti aliajn kantojn! Sed estas necese, ke vi estu ĉi tie por subteni mian fantazion!

VIRINO, *kun timo*. — Ĉu mi tion vere povas? Mi sentas, min tiel malforta apud viaj ekceloj!

POETO. — Oni ne devas dubi! Kun feliĉeco alvenas ĉiuj fortoj! Ĉu vi volas tiun feliĉecon? Mi atendas unu vorton, unu vorton, kiun mi antaŭsentas sur viaj lipoj, kiun mi divenas en viaj okuloj! Diru al mi tiun vorton!

VIRINO. — Ho, mi timas! Tiu vorto vin ne faros feliĉa.

POETO. — La vorto, kiun mi volas, estas magia vorto! Se ĝi estas dirita: venas feliĉo, aktiveco, sukcesa laboro, kreita majstroverko. Se ĝi ne estas dirita ĝustatempe: — morto, malhela jugo de fatalo premeblas. Diru tiun vorton kaj mi reviviĝos!

VIRINO. — Ho, kredu al mi! Kia ajn estas la vorto, kiun vi petas, mi povas purkonscience ĝin elparoli. Ekzistas nenio, kion mia animo ne ekcelas diri al vi!

POETO, *enplektante ŝin per sia brako*. — Vi min amas do forte?

VIRINO. — Mi amas vin per tuta forto de mia estaĵo! (*Subite elŝirante sin de lia ĉirkaŭpreno kaj korrante sian vizagon.*) Sed kiaj timoj, kiaj duboj enpenetras min en momento de tiu konfeso!

POETO. — Ĉu vi dubas ankoraŭ pri mia amo?

VIRINO, *petegante*. — Ni ne parolu pri amo! Mia koro ne havas kutimon al feliĉo. Pikilo de morto traboras ĉiujn miajn esperojn. Mi scias plu nek vivi, nek morti! Nenion diru al mi! Pli bone estas tute vin ne havi, ol vin havi kaj poste vin perdi. Se vi min amas, la sola bono, kiun vi povas fari, estas mortigi min tuj, antaŭ ol konigi ĉiujn suferojn de defalinta amo! (*Falante sur genuojn apud li.*) Ho, morti de cia mano de poeto, kiun mi adoras.... Morti de cia volo!..

POETO, *reksidante sur sian kuŝejon, kaj altirante ŝin*. — Ho, ne!

Ne morto, kiam oni sin amas, kiam la koroj batas kaj la lipoj serĉas kisojn! (*Li volas kisi ŝin.*)

VIRINO, *fermante lian buŝon per sia mano.* — Ne kisu! Ne parolu! Feliĉo estas neebla! En momento diri, ke mi cin amas, mi rigardis al la fundo de abismo fosita de nia sentado;... mi travidis ĉion! Amo estas senkompata, ĝi ludas per niaj sortoj por siaj celoj. Mi ŝanceliĝas min doni al tiu alvoko de amo, kiu povas fariĝi ĝia falo, ĝia malfeliĉo. Dum ci al mi nenion promesas,... mi esperas ĉion! Kiam ci al mi diros ĉion,... mi nenion plu povos esperi. Fino de mia amo leviĝos antaŭ mia spirito!... Ho, ne parolu! Nenion diru al mi! Lasu min kredi pri eterneco de amo. Lasu min resti sola benante cian nomon! Ne donu al mi elreviĝojn! Mi suferos sola! Miaj suferoj estos diaj por mi!... Lasu min... aŭ mortigu min tuj!

POETO, *premante ŝin al si pli forte kaj leviĝante kun ŝi.* — Ne, kara frenezulino! Mi cin ne lasos. Ci estas mia! Kaj ni parolos, parolos por pruvi cian eraron. Amo, kiel la nia, estas vera sanktaĵo! Ĝi estas la fenomeno plej miriga, plej belega, kiun la naturo produktas je ni! Ĝi estas ĝia triumfo plej granda, ĝia festo, kiun ni devas festi por ĝia gloro! Nekonataj ankoraŭ hieraŭ, jen ni estas unuigitaj per plej sanktaj ligiloj! Niaj estaĵoj ricevis reciprokan frapiĝon, kaj ĉiu kontakto de niaj rigardoj nin igas tremeti pro feliĉo kaj volupto. Tiuj sanktaj momentoj de vivo estas indaj kaj altegaj! Oni devas trinki ilin, kiel plej ŝatindan nektaron, kaj esti fiera, ke naturo nin elektis por siaj plej belaj karesoj.

VIRINO. — Kia diino oni devas esti por ami viron kiel ci, por esti certa eklevi lin al feliĉo! Ci... ci estas poeto, duondio! Ci travidis horizontojn de paradizo. Ci levis la kurtenon antaŭ eterna lumo! (*Liberigante sin el liaj brakoj.*) Mi... mi estas sole virino!...

POETO. — Jes, virino! Sed virino adorata kiel diino! Ĝuste kun ci mi volas reveni al vivo, kaj al ci mi volas ĝin doni!... Ĉu ci sentas fine, kio estas vivo?

VIRINO, *skuante senkuraĝe la kapon.* — Mi ne scias....

POETO. — Jes, ci scias, ĉar ci amas! De mi ci volas aŭdi, ĉu vivo estas pli bela ol morto! Nu! Aŭskultu do. (*Elŝiras bandaĝon de sia kapo kaj ĵetas ĝin for.*) Vivo estas tiel bela, ke ne ekzistas vortoj por pentri ĝin!... Ĉu oni povas pentri sunon, ĝian blindigantan helecon?... Vivo estas suno, lumo, forto, aktiveco de genio, elŝeliganta kreanta talento! Vivo estas radiluma glora forflugo super ĉiuj malfeliĉoj, sur oraj flugiloj de eterna espero!... Ĉu ci volas tiun vivon?

VIRINO, *kiu, dum li parolis, dorsiris malrapide kvazaŭ frapita de la grandeco de liaj vortoj, haltas ŝirmante per la manoj la okulojn kvazaŭ antaŭ suno.* — Mi timas!... Suno blindigas! Kiu kuraĝas rigardi rekte sunon?...

POETO — Ha, ĉi deiras? Feliĉo timegigas ĉin?... Ĉi min forlasas malsanan, malfeliĉan!... Ha, ĉi min ne amas, ĉi min ne amas!... Mi devas morti! (*Refalas sur la kuŝejon kovrante la okulojn kaj ploras.*)

VIRINO, *ekcelas al li, falas al liaj genuoj kaj envolvas ilin.* — Ho, ne ploru! Mi estas ĉi tie, mi amas ĉin! Faru min ĉia sklavino aŭ ĉia reĝino, mi estas ĉi tie, por ke ĉi vivu!... Kiam ĉi estas malfeliĉa, mi sentas, ke miaj fortoj renaskiĝas. Mi volas, kion volas ĉi. Ne ploru!

POETO. — Donu al mi ĉian tutan estaĵon, ĉian tutan vivon, tiam mi vivos!

VIRINO. — Ha, se ĉi min tiel bezonas por ĉia vivo, mi ĉin forlasos nur, kiam ĉi estos laca pro miaj karesoj.

POETO. — Ĉi plenigas al mi la vivon.... Tiu tago ne povas veni!

VIRINO, *prenas lian kapon kaj kisas liajn okulojn kaj rangojn.* — Ploru do plu neniam! Grandaj estas la larmoj de viro; li ne ploras facile kiel virino, sed mi ne volas, ke ĉi iam havu doloron!... Rigardu!... Mi trinkas ĉiajn karaĵn larmojn,... mi estas nun ligita al ĉi ĝis morto, mi estas venenita de ĉiaj larmoj, tiu plej dolĉa veneno!...

POETO, *kisas ŝin.* — Ho, mia kara virino!

VIRINO. — Konsoliĝu! Mi ĉin lulos, ĉin karesos kiel infanon! Ho, kiel mi ĉin adoras! Mi, kiu tutan vivon diris: « neniam »! Mi diras nun kun fortreniĝo: « ĉiam, ĉiam »!... Ho, mia reĝo, mia dio! Ĉi estas sola, kiu povis instrui min vivi.

POETO. — Ho virino! Ho sankta kreaĵo, kiu antaŭe ne kuraĝis rigardi rekte sunon de feliĉo, nun, ne faletante, ĉi alproksimiĝas al malfeliĉo, ĉi fordonas ĉin plene al larmoj kaj doloro. Tia estas ĉia sortodifino!

VIRINO. — Por ĉia vivo mi scios ĉiam oferi la mian! Fidu ĝin!... Estu libera kaj granda!...

POETO. — Ĉia koro sin donas kun beleco! Sed mi ĉin amas ankaŭ, tial ke ĉi estas deloganta virino, ke ĉiu trajto, ĉiu vorto, eĉ sono de ĉia voĉo malfermas mian koron per supera volupto, per pasia korŝanceliĝo.

VIRINO. — Sed mi ĉin amas, tial ke ĉia animo estas fortrenata,

altigema animo de poeto. Mi ĉin amas, ĉar ci bezonas min, miajn flegojn, mian vivon!

POETO, *kisante ŝin*. — Ĉu ci ankoraŭ timas la lumon?

VIRINO. — Mi ĝin ne bezonas. Mi ĝin portas en mia brusto kun cia bildo! — *Kurteno*.

SCENO III.

Sama salono. Meze labora tablo, ĉe kiu skribas la Poeto. Sur la kameno kaj mebloj staras vazoj kun buketoj de blankaj lilioj, kiuj ŝajnas velkintaj kaj nefreŝaj. Sur tablo, kie li laboras, kuŝas lia ĉapelo kaj apude tute freŝa buketo de blankaj daturoj.

POETO, *skribas kaj elparolas laŭte tion, kion li skribas*. — Vivo estas movo, libereco, ĉiam nova ekflugado, senĉese renovigataj impresoj! (*Dum li skribas, la Virino eniras en la ĉambron tra la senkurtena pordo kaj alproksimiĝas malrapide al la tablo aŭskultante lin.*) Vivo ne povas stari samloke, senmove! Ĝi iras, iras ĉiam plu kaj plu kaj kuntrenas en sia fluo ĉion ekzistantan. Ni ne povas limigi nin je tio, kion ni havas; ni devas ĉion serĉi, akiri, nin lasi nove forlogiĝi de ĉiuj riĉaĵoj de ekzisto.... Mi ne povas plu resti ĉi tie, mi devas iri antaŭen.... Ĉu ci volas sekvi min?

VIRINO. — Kien ni irus? Oni estas tiel bone ĉi tie! Ĉi tie ni konis nian feliĉon. (*Metante la manojn sur liajn ŝultrojn.*) Ĉu ci estas laca pro ĝi?

POETO. — Ne tio estas! Sed nekonateco estas tiel tenta! Ĝi tenas kuriozecon veke! Ŝanĝo akriĝas la fantazon de poeto, lian kreeman forton.... En vojo oni estas libera, oni ne sentas plu siajn ligajojn!...

VIRINO, *kun miro*. — Ĉu ci havas ligajojn? Ci.... ligajojn?

POETO. — Mi ne scias, kion mi havas, sed mi ne povas plu labori kun fortreniĝo, plu krei ion iudan je mi.... Mi estas kvazaŭ malnobligita de tia kvieta vivo, de tia hejma feliĉeco sen nuboj.

VIRINO. — Ĉu ci plendas pri tio?

POETO. — Mi malesperas pri mia talento. Kvazaŭ ne plu por mi estus belaĵoj de universo, — ili estas kovritaj por miaj okuloj de paciga pezo, tra kiu nenia vivo travidiĝas. Ĉio skribita de mi estas sengusta aŭ funebra kaj povas neniam servi literaturon, kaj miaj kreaĵoj ŝajnas al mi kadavroj antaŭ ol esti naskitaj.... Ĉu morto venas?... Ĉu vivo rekomenciĝas? Mia gloro falos! Favoro de la

publiko estas nun por mi kiel almozo ĵetata malestime al almozulo. Ho, kiel mi sentas min malsuprenigita!...

VIRINO. — Ci trompigas. Ĉiaj unuaj verkoj skribitaj ĉi tie, en mia domo, estas tiel plenaj je poezio, ke ci mem estis ravita de ili. Penu rememori, kiel la amo igis ĉiajn eklugojn harmoniaj, kiel ci volis dividi kun la homoj la brilecon de ĉiaj amemaj ideoj! Ĉia prudento devus bone diri al ci, ke tia amo ne troviĝas ofte!

POETO. — Prudento? Ĉu ĝi estas aŭskultinda? Ne prudento donas al ni plej altajn ĝuadojn; ofte plej nesaĝaj eklugoj ilin havigas al ni. Nin ĵeti en fajron antaŭigus kelkafoje nian verkon pli ol plej preciza rezonado kaj plej laborema diligenteco! Estu benitaj viro, virino, arta verko, naturbeleco, pasio de nia temperamento kapablaj doni al ni deziron nin ĵeti por ili en fajron!... Sed, ĉu tiuj momentoj estas longedaŭraj?...

VIRINO. — Tiuj momentoj ne estas amo! Ho, la viroj ne volas la veran amon! Kiam ili ĝin vidas aperi, ili ĝin rigardadas kiel levigon de suno.... Kia pasia sciivolo vidi, diveni el kie, el kiu nubo traboros la magia astro.... Koro ŝvelas pro atendo: ... poste... jen fine aperis belega, grandega suno.... Oni estas de ĝi blindigata, oni fermas la okulojn.... Kaj, kiam oni ilin malfermis, la suno jam supreniris pli alten, ĝi perdis sian tutan mirindan rozan koloraron. Ĝia klara kaj varma konstanteco komencas lacigi, tedi.... Oni de ĝi forkuras serĉante kien rifuĝi de ĝia varmo!...

POETO. — Ne rifuĝon mi serĉas, sed vivon liberan, malfermitan al sentoj kaj ideoj!... Estas necese, ke mi foriru! Ĉu ci venas, aŭ preferas resti sola?

VIRINO. — Ci irus tro rapide! Mi ne povus atingi, sekvi cin! Mi timas enaventuriĝi. (*Kun larmoj en voĉo.*) Mia amo estas tro kara por mi! Mi restos por gardi ĝian memoron.

POETO. — Kial larmoj?... La vivon oni devas vivi sen malĝojo. La vivo estas klara kaj simpla.

VIRINO. — Ne, nenio estas simpla en la vivo.... Ĉio estas mistero! Terurego kaptas mian animon, kiam mi pensas pri la tuta mirakla kunĉeniĝo de ĝiaj fenomenoj! Ĉia forlaso estas la triumfo de la morto.... La morto ĝin volas! Mi ricevis ĝian kison en la inomento, kiam ci aperis al mi! (*La scenejo fariĝas iom ruĝa pro sunsubiro.*)

POETO, tremante. — Ho, forpelu tiujn ideojn de morto, forpelu ilin plej malproksimen! (*Levante sin.*) La suno jam subiras, mi devas rapidi.... Ci do ne iras kun mi?... Sed kio okazas al ci? Ci paliĝas?... Ci iĝas malforta?

VIRINO. — Mi ja diris al ci : ... La suno estas tro blindiga por mi. Mi ĝin tro rekte rigardis.... Ĝi blindigis min.... Iru! Lasu min! En cia vaga vojo mi estus ligaĵo por ci.... Mi suferas, sed restas.... Ho, kial ci ne povis ami min... ami min vere!

POETO. — Mi amis cin, sed vivo, gloro, aktiveco min alvokas ĉiam antaŭen, ĉiam antaŭen! Ne suferu! Oni devas ami la vivon pli ol la amon.... Sole la vivo estas konstanta. Vivu per ĉiuj ciaj fortoj, kaj ci forgesos la suferojn.

VIRINO. — Mi ĝin ne povas, mi antaŭsentas morton.... Mia vivo estas plene vivita en mia amo. (*La scenejo fariĝas pli ruĝa.*) Iru! Estas jam malfrue, baldaŭ noktiĝos. (*Ŝi kisas lin.*)

POETO. -- Estu benita pro ciaj bonfaroj! (*Prenas sian ĉapelon.*)

VIRINO. — Ci ne prenas ciajn poeziaĵojn, skribitajn ĉe tiu tablo, antaŭ mi? Ci ne prenas la blankajn liliojn, kiujn mi kulturis por ci?

POETO. — Poeziaĵojn? Mi skribos ankoraŭ multe da poeziaĵoj novaj, diversaj!... Ciajn blankajn liliojn?... Sed ili velkis, ciaj blankaj lilioj.... Rigardu mem bone!

VIRINO. — Jes, mi vidas,... ili velkis.... Ĉio devas finiĝi....

POETO. — Mi mem alportis por ci hodiaŭ freŝajn liliojn. Ili estu cia konsolo sen mi! (*Prenas de la tablo la bukedon de daturoj kaj al ŝi donas.*)

VIRINO. — Tio ne estas lilioj.... Ci eraris! Tio estas venenaj daturoj. Ilia parfumo mortigas kaj inertigas ĉiujn kapablojn. Tio estas floro de infero, sed ne de paradizo, kiel lilio.

POETO. — Donu al mi la daturojn. Mi ilin ĵetos en mia vojo.

VIRINO. — Ho ne! Estu malproksime de ci kaj de cia talento ĉiu veneno! Mi ilin gardas.... Daturoj mortigas precipe je horo de sunsubiro, kiam ilia parfumo estas plej forta! Ne prenu ilin!

POETO. — Ci pensas sole pri mia bono! Cia koro estas granda per fordoniĝemo!... Adiaŭ! Penu esti feliĉa kaj estu benita! (*Li forkuras tra la senkurtena pordo. La suno subiras, la scenejo fariĝas tuj malhela.*)

VIRINO. — Li mem al mi alportis venenon.... Li mem al mi donis liberigilon! (*Rigardante la daturojn kaj flarante ilin.*) Jen estas ĉio restanta de mia amo!... (*Flarante ĉiam la daturojn.*) Mia animo forflugas kun li, kaj mi lasas ĝin forflugi kun delico!... Mia korpo foriris en morton, sed mia animo restas ĉiam apud li... ĉiam... ĉiam.... Morto venas min preni.... Nenio plu min retenas en la vivo.... Mi iras rezignacie kaj obeeme.... Mi konis la vivon,... mi povas sekvi la morton!... (*Tute malfortiĝita de la veneno, ŝi falas*

sur seĝon. La malhelaj kurtenoj de la pordo dismalfermiĝas kun svingobruo de flugiloj, sur la sojlo aperas la figuro de la PALA VIRO kvazaŭ spektro, kaj per tomba voĉo li demandas :)

PALA VIRO. — Ĉu ci havas nun deziron forlasi ĉi tiun vivon?... Ĉu ci volas fine veni al la nenio?

VIRINO. — Mi venas!

(Ŝi leviĝas kaj ŝanceliĝante, premante ĉiam la daturojn al siaj lipoj, malrapide antaŭenpaŝas al la spektro.) — Kurteno.

NADINA KOLOWRAT.

HIMNO DE SARA¹

DE

PRUS

Kiel granda estas la Sinjoro, kiel granda estas la Sinjoro, Via Dio, ho Izraelo!

Liaj tagoj ne havas komencon kaj lia domo ne havas limojn. Sub lia rigardo la eternaj ĉieloĵ aliĝas kiel vestoj, kiujn la homo surmetas kaj forĵetas. La steloj ekbrulas kaj estingiĝas, kiel la fajreroj el malmola ligno, kaj la tero estas kiel briko, kiun pasanto unu fojon tuŝis per la piedo, irante ĉiam antaŭen.

Kiel granda estas Via Dio, ho Izraelo. Ne ekzistas tiu, kiu dirus al Li: « Faru ĉi tion! » nek seno, kiu Lin naskis. Li faris la senlimajn profundegaĵojn, super kiuj Li fluas, kien Li volas. Li el la mallumo eligas la lumon kaj el la tera polvo — la kreaĵojn havantajn voĉojn.

Por Li la kruelaj leonoj estas kiel la akridoj, la grandega elefanto estas nenio, kaj la baleno estas apud Li kiel suĉinfano.

1. Tiu himno estas eltirita el « Faraono » (vol. I, ĉap. XVI), bela romano de Prus, kiun nia lerta kunlaboranto Kabe tradukas nuntempe, kaj kiu baldaŭ aperos plena en la « Kolekto de La Revuo ».

Lia trikolora arko dividas la ĉielon en du partojn kaj sin apogas sur la ekstremoj de l' tero. Kie estas pordego, kiu egalas Lian grandecon? Ĉe la tondro de lia veturilo la popoloj falas de teruro, kaj ne ekzistas estaĵo sub la ĉielo, kiu povus kontraŭstari Liajn brilantajn sagojn.

Lia spiro estas la norda vento, kiu refreŝigas la svenintajn arbojn kaj Lia blovo estas la ĥamsino, kiu bruligas la teron.

Kiam Li etendas la manon super la akvoj, la akvo ŝtoniĝas. Li transversas la maron en novan lokon, kiel la virino la acidon en la vazon. Li disŝiras la teron, kvazaŭ putrintan tolon, kaj la nudajn suprojn de l' montoj kovras per la arĝenta neĝo.

Li en la tritika grajno kaŝas cent aliajn kaj vekas la birdojn en la ovoj. Li el dormema krizalido eligas la oran papilion, kaj al la homaj korpoj ordonas atendi en la tomboj la reviviĝon....

Li vidas la movojn de la koro de l' raŭpo kaj la kaŝitajn vojetojn, sur kiuj iras la plej izolita homa penso. Sed ne ekzistas tiu, kiu al Li povus rigardi en la koron kaj diveni Liajn intencojn.

Antaŭ la brilo de Liaj vestoj la grandaj spiritoj kovras siajn vizaĝojn. Antaŭ Lia rigardo la dioj de l' potencaj urboj kaj popoloj tordiĝas kaj sekiĝas kiel velkinta folio.

Li estas la forto, Li estas la vivo, Li estas la saĝo, Li Via Sinjoro, Via Dio, ho Izraelo.

El pola lingvo tradukis

KABE.

RESPONDOJ

DE

D^{ro} L. L. ZAMENHOF.

Laŭ la deziro de D^{ro} Zamenhof, ĉiu leganto, iu opinias, ke respondo pri lia demando povus havi kelkan intereson ankaŭ por aliaj personoj, volu sendi sian demandon ne al D^{ro} ZAMENHOF, sed al la Redakcio de « La Revuo ». La Redakcio elektos tiujn demandojn, kiujn ĝi opinios pli interesaj kaj sendos ilin al nia Majstro, kaj tiam li en iu el la venontaj numeroj respondos ilin en « La Revuo ».

16. — Al S^{ro} C. B. — Pri la prepozicio « da ». — La esprimu « dum la frua parto *da* la jaro » ŝajnas al mi nebona ; mi preferas « *de* la jaro » ; ĉar en la dirita frazo la vorto « parto » signifas ne mezuron, sed nur limigitan apartaĵon. Tiel ekzemple « monato » estas parto *da* tempo, ĉar ĝi esprimas simple mezuron, sed « Januaro » estas parto *de* la jaro, ĉar ĝi esprimas ne mezuron, sed difinitan limigitan apartaĵon ; « Kvaronjaro » (= mezuro) estas parto *da* jaro, sed « printempo » (= speciale montrita parto) estas parto *de* la jaro. Oni devas memori, ke « parto », « peco » k. t. p. havas la sencon de mezuro *ofte*, sed ne ĉiam. Dum la vorto « da » (kiu enhavas kaŝite la sencon de « ia ») montras, ke ni parolas pri *kvanto* da ia aĵo, sed ne pri ĝia individueco (ekzemple peco da viando = peco da ia viando), la artikolo « la » montras, ke ni parolas pri objekto individue *difinita* (aŭ pri ĉiuj objektoj de la sama speco), de kiuj ni prenas parton (ekzemple « peco de la viando, kiun mi havas antaŭ mi ») ; tial ni povas diri, ke, kvankam *teorie* la kombinado de « da » kun « la » ne estas malpermesata, sed en la *praktiko* tia kombinado estas uzebla nur en tre maloftaj okazoj, tiel malofte, ke ni eĉ povas simple konsili, ke oni *neniam* uzu « da » antaŭ « la » (krom la okazoj, en kiuj la senco tion ĉi nepre kaj tute sendube postulas).

17. — Al S^{roj} J. G. kaj S. H. — Pri « ĝi » anstataŭ « tio ». — La vorton « ĝi » ni uzas, kiam ni parolas nek pri viro, nek pri virino, sed pri io, kio ne havas sekson aŭ kies sekso estas por ni nekonata aŭ indiferenta ; sekve ni preskaŭ ĉiam povas tute bone uzi tiun ĉi vorton ankaŭ anstataŭ « tio », kies senco estas preskaŭ tia sama. Tial anstataŭ « tio (= la « io » kiun mi nun vidas antaŭ mi) estas vi, Ivan Karpoviĉ », mi povas tute bone diri « ĝi estas vi, Ivan Karpoviĉ ».

18. — Al S^{ro} A. M. — Pri « ioj », « tioj », « kioj » k. t. p. — Teorie la ĵus diritaj formoj tute bone povas havi multenombbron tiel same, kiel ili havas akuzativon ; sed en la *praktiko* mi ne konsilas al vi uzi la diritajn vortojn en multenombro, ĉar laŭ mia opinio ilia *senco* tion ĉi ne permesas.

« Tio » prezentas ja ne ian difinitan objekton, sed ian *bildon* (aŭ abstraktan ideon), kaj bildo restas ĉiam ununombra sendepende de tio, ĉu ĝi konsistas el unu objekto aŭ el multaj. Tamen se aperas ia tre malofita okazo, kiam la logiko postulas, ke ni uzu la diritajn vortojn en multenombro, tiam la *gramatiko* de nia lingvo tion ĉi ne malpermesas. Ekzemple : « Lia potenco konsistas el diversaj *ioj*, el kiuj ĉiu aparte per si mem estas ne grava, sed ĉiuj kune donas al li grandan forton ».

19. — AL S^{ro} P. C. — Pri « ablativo absoluta ». — Ablativo absoluta estas speciala formo, uzata nur en kelkaj tre malmultaj lingvoj ; en Esperanto ĝi ne ekzistas. Kvankam ĝi nenie estis rekte malpermesita, tamen ĝia uzado estus kontraŭ la spirito de nia lingvo. En Esperanto la adverba participo ĉiam rilatas la subjekton de la ĉefa propozicio. Sekve oni povas diri « farinte (= kiam la *leono* faris) la dividon, la *leono* diris », sed oni ne povas diri « la divido estante farita (= kiam la *divido* estis farita, la *leono* diris ». Enkonduki la latinan aŭ francan ablativon absolutan (kiu por la plimulto da nacioj prezentus ion nenaturan) ni tute ne bezonas, ĉar ni ĉiam povas ĝin anstataŭigi per formo pli natura. En via frazo (« la reĝo kunvokis siajn konsilistojn, por ke, *ĉiu el ili eldirante sian opinion*, li povu fari decidon ») ni povas ja tute bone anstataŭigi la substrekitan esprimon per « kiam ĉiu el ili eldiros sian opinion », aŭ per la pli mallonga « aŭdinte la opiniojn de ĉiuj ».

20. — Al tiu sama. — Pri la infinitivo en kelkaj specialaj okazoj. — Kiel ni diras « mi vidis lin sana », (= « ke li estas sana ») — tiel laŭ mia opinio ni povas ankaŭ diri « mi vidis lin kuri » (= « ke li kuras »), « mi aŭdis lin paroli » (= « ke li parolas »); sed la esprimojn « li faris ĉion sen ridi » aŭ « li restis du tagojn sen manĝi » mi ne konsilus al vi uzi. Prepozicion antaŭ verbo mi konsilus uzi nur en okazo de *neceseco*, se alie ni ne *povas* bone esprimi nian penson. Sed anstataŭ « sen ridi » aŭ « sen manĝi » ni povas ja tre bone diri « sen ridi, sen manĝo aŭ « neniom ridante », « nenion manĝante ».

21. — AL S^{ro} H. S. — Pri la vorto « ĉu ». — Vian opinion, ke la vorton « ĉu » ni devas, kiom eble, uzadi nur en senco demanda, mi trovas tute prava. Ni povas ĝin uzi ankaŭ en la senco de *necerteco*, aŭ de *dubo*, aŭ en aliaj similaj sencoj, kiam ni ne havas pli bonan vorton kiel en via ekzemplo « ĉu pro timo, ĉu pro fierco, li nenion respondis », sed mi neniam konsilus uzi ĝin tute senbezone anstataŭ « jen », « aŭ », k. t. p. Prave vi diras, ke la frazoj « ŝi kutimas havi ĉe sia zono ĉu rozon, ĉu diamanton » kaj « diru tion ĉu al la kapitano, ĉu al la leŭtenanto » estas ne tre bonaj; en la unua okazo mi preferus « jen », en la dua « aŭ ».

LAZARO LUDOVIKO ZAMENHOF.

Noto de la Redakcio. — Ni kun plezuro konstatas, ke la bonega « *Grammaire complète* » de Sr Aymonier estas en plena konsento kun tiuj respondoj. Oni legu en tiu verko : n° 371, 393 (Resp. 16), n° 171-173 (Resp. 17), n° 169 (Resp. 18), n° 322, 349 (Resp. 19), n° 354-358 (Resp. 20).

BIBLIOGRAFIO

« LA REVUO » raportas pri novaj verkoj, nur kiam la Redakcio donace ricevis du ekzemplerojn.

La kolekto de « La Revuo ». — Niaj legantoj tre certe jam konstatis, ke la Redakcio de « La Revuo » kiel eble klopodas, por ke la artikoloj enpresitaj estu ĉiam bonstilaj, gramatike korektaj kaj kiel eble sen preseraroj. Por respondi al multaj petoj de diversaj flankoj al ni senditaj, ni decidis, ke ni fondos « *Kolekton de La Revuo*, » kiu konsistos el libroj tiel zorge reviditaj kaj presitaj kiel nia gazeto mem. Tiu kolekto enhavos :

1° represajojn de en « La Revuo » aperintaj artikoloj;

2° lernolibrojn severe konformajn je la « Fundamento » de nia Majstro kaj je la konsiloj, kiujn li al ni donas en siaj multvaloraj « Respondoj »;

3° novajn literaturajn verkojn, kies amplekso estas tro granda, por ke ili povu aperi en la gazeto. kaj verkitajn de niaj plej bonaj aŭtoroj.

Jam aperis en tiu kolekto du lernolibroj, pri kiuj ni ĉi-sube raportas; kaj ni povas anonci, ke estas nun en presado grava bela romano de Prus titolita *Faraono* kaj tradukita de nia eminenta samideano *Kabe*. Por doni al niaj legantoj jam antaŭan inpreson de tiu ĉefverko, kiu estas tre longa, ni publikigas en tiu numero pecon el la unua volumo.

Grammaire complète d'Esperanto, plena detala gramatiko por Francoj verkita de C. AYMONIER, profesoro en la liceo Charlemagne. 1 vol. 166-paĝa; « *Kolekto de La Revuo* », Hachette et Cie, Paris; prezo: Fr. 1,50. —

Antaŭ ĉio ni devas laŭte diri, ke

tiu nova gramatiko ne estas verkita por komencantoj, sed por tiuj, kiuj, jam konante la principojn de nia lingvo, deziras akiri perfektan stilon esperantan kaj verki presotajn artikolojn.

Kelkaj el niaj samideanoj pretendas, ke *detala* gramatiko de Esperanto estas tute senutila kaj eĉ kelkafoje malutila, ĉar ĝi kredigas, ke la ĉielaŭdata simpleco de Esperanto estas nur fafaraona mensogo.

Tiuj, kiuj tiel parolas, estas plej ofte malnovaj Esperantistoj. kiuj jam de longe lernis Esperanton jam sciante antaŭe pli ol unu lingvon, kaj kiuj nun ne plu povas taksi la influon de la jam konataj lingvoj nek la intensecon de sia senkonscia laboro por bona akiro de severe korekta stilo (supoze, ke ili ĝin posedas).

Tre prave en sia antaŭparolo S^o Aymonier diras : « Esperanto estas simpla, tial ke ĝi estas logika. Sed niaj lingvoj estas nek simplaj nek ĉiam logikaj. Sed parolante ni ne faras logikan analizon; ni ĝin ne faris, kiam ni lernis nian gepatran lingvon. La sperto de instruistoj montris, ke la ĉiuaĝaj lernantoj iom malfacile faras ĝustan logikan analizon. Ekzemple la franca vorto *que* estas vice pronomo, konjunktio, adverbo kaj oni devas ĝin traduki diversmaniere en ĉiujn lingvojn. Esperanto estas tre facila por tiuj, *kiuj scias la gramatikon*. Por tiuj, kiuj ĝin malbone scias aŭ ĝin forgesis, gramatiko aranĝita laŭ la plano de niaj naciaj gramatikoj estos eble utila. Ĝi ne estos senutila por tiuj, kiuj elkonas ĉiujn gramatikajn

malfacilaĵojn; ĉar ĝi ŝparigos al ili eĉ la pripensan necesan penadon ».

Al tio ni aldonos, ke tiu plena gramatiko tre certe servos al ni por kontraŭbatali la ignorantojn, kiuj, precipe pro ĝia simpleco, pretendas, ke Esperanto estas ia abomena slango malinda je ia atento.

La multegaj demandoj adresitaj al nia Majstro de spertaj Esperantistoj pri gramatikaj punktoj, la multaj eraroj, kiujn oni trovas en preskaŭ ĉiuj manuskriptoj, kaj eĉ en pli ol unu libro aŭ gazeto, nepre pravas, ke detala gramatiko estas tute necesa. Plej rimarkinde S^o Aymonier trafis sian celon, kaj ni ne dubas, ke lia verko longe restos la tipo de l' superaj gramatikoj kaj la orakolo, al kiu oni sin turnos en malfacilaj okazoj. Cetere ĝi estas severe konforma je la Zamenhof'aj reguloj, kaj ĉiuj ekzemploj estas elprenitaj el la verkoj de nia Majstro.

Esperanta Sintakso, de PAUL FRUICIER kun antaŭparolo de Profo TH. CART. Nova eldono, 1 vol. 80-paĝa; « *Kolekto de La Revuo* », Hachette et Cie, Paris; prezo : Fr. 1, 50. —

Dezirante posedi en sia kolekto bonan internacian gramatikon de Esperanto, la Redakcio de « La Revuo » opiniis, ke ĝi nenion pli bonan povos fari, ol simple akiri la jam ĉiekonatan kaj tre ŝatatan Sintakson de nia sperta samideano S^o Paul Fruictier. Laŭ afabla interkonsento inter la *Preso Esperantista Societo* kaj la firmo *Hachette*, tiu bonega verko eniris do nian kolekton. Oni de nun devas sin turni al *Hachette* aŭ al ĝiaj ĉiulandaj korespondantoj por ricevi tiun libron.

Brazila Revuo Esperantista, monata gazeto; sin turni al la *Redakcio de la Brazila Revuo Esperantista*, Rua da Assembléa, 46, Rio de Janeiro; jare : Fr. 6. —

Jus aperis la unua numero (aprilo) de tiu nova bonega gazeto, kiu pravas al ni, ke Esperanto nun fortike enradikiĝis en Brazilujo. La redaktoroj estas S^{oj} Alberto Alvares, F. Vieira, Reynaldo F. Geyer, Everaldo Backheuser, jam bone konataj kiel fervoraj propagandistoj. La gazeto estas bele presita kaj la teksto tre bonstila; ni ne dubas, ke ĝi multe helpos la disvastigon de nia lingvo ne nur en Brazilujo, sed ankaŭ en ĉiuj portugallingvaj landoj.

Delmasaj Helpaj Bildoj por la praktika instruado de l' modernaj lingvoj, esperanta traduko de L. DE BEAUFONT. 2 kasedoj (16 bildoj) kun 108-paĝa « klariga » libreto; ĉe G. Delmas, Bordeaux; prezo : Fr. 6,25. —

La Delmasa tre konata metodo estas buŝa perbilda instrua maniero. Ĝi jam ekzistis en 7 lingvoj kaj dank' al S^o de Beaufont ni nun posedas ĝian esperantan eldonon.

Ni jam ofte klarigis nian opinion pri la plej bona metodo de instruado de Esperanto, kaj ni jam rediris, ke la *pure* senpera buŝa maniero ne plene taŭgas por nia tiel logika lingvo.

Jen kial tre prave, laŭ nia opinio, la Delmasaj Bildoj estas nomitaj « *helpaj* ». Ili efektive ne povas anstataŭi lernolibron, kaj ellernado de Esperanto por la ekskluziva uzado de tiuj bildoj estus longa kaj mankplena.

Tiuj bildoj estos utilegaj por lernigi al la lernantoj *vortojn*, multajn *vortojn*; sed la necesa unuformeeco kaj naŭva simpleco de l' priskriboj

kaj rakontoj konigus nur al ili simplajn, tro simplajn, gramatikajn formojn. Niaj ĉiulandaj profesoroj de Esperanto certe ilin uzos kun granda profito kiel helpajn rimedon por kutimigi la lernantojn al parolo kaj encerbigi multajn vortojn.

La kvanto da objektoj, kiujn enhavas D. H. B. estas tiel granda, ke ilia aplikado al nova lingvo postulas tiel saman laboron, kiel la kreado de nova vortaro. Kiamaniere plejnumis sian taskon S^{ro} L. de Beaufront, plej bone klarigas lia antaŭparolo al la « klariga libreto ».

« Kiel eble plej multe, — diras la aŭtoro, — mi evitis enkonduki novajn radikojn, ĉar mi opinias, ke pri tiu ĉi punkto ni devas esti sobregaj. Sed sur la vojo mi renkontis teknikajn aŭ metiajn ideojn, kiuj postulis ne proksimuman, sed tute ĝustan kaj propran esprimon. »

Jen la listo de tiuj radikoj de la libreto, kiuj ne estas troveblaj en la vortaroj de D^o Zamenhof :

Alpenstoko, adjunkto, basoto, belvedero, bombono, cutelo, ĉaŭleto, ĉampanjo, ĉekardo, diligenco, dogano, floti, fortreso, freno, fucilo, gabaro, gasuzino, geridono, ĝifeto, graniero, incendio, inundado, kargo, kopso, kroketo, lambrekeno, luko, maleo, mareo, marmilo, masivo (*florbedu*), mercero, morelo, noĉo, pakbuto, pikoro, pilo (*de ponto*), pinjono, pobo, pranci, progresive, pruo, raŭfo, repetitorio, sarpilo, skvaro, solivo, stako, ŝedo, taluso, traŭbo, vazistaso.

Kelkaj el tiuj novaj radikoj celas anstataŭi aliajn; ekzemple *ĉampanjo* anstataŭ *ĉampano* de la Universala Vortaro, *mareo* anstataŭ *tajdo*, vorto elektita de niaj maristaj samideanoj kaj alprenita de D^o Zamenhof en sia vortaro, k. c.

La Delmas' aj bildoj, en Esperanto, estas granda akiro por nia afero. Ili ne sole povas esti uzataj kiel amuzilo kaj lernigilo por junuloj :

ili povas egalmaniere servi, kiel fonto por diversaj rakontoj kaj priskriboj, ĉar tiu ĉi bildaro enhavas grandan nombron da objektoj aplikitaj al diversaj temoj el ĉiutaga vivo.

La eldono de D. H. B. estas bele kaj tre precize farita. Ni esperas, ke la nomo de ilia esperanta aŭtoro, ilia interesa enhavo kaj praktika valoro sufiĉos entute, por ke ili estu plej rapide disvastigitaj inter niaj samideanoj kaj iliaj ankoraŭ ne esperantigitaj amikoj.

Esperanto. Gramatica completa y elementos del diccionario en verso de Inocentado Esperantista por.... INU (UNO). 1 vol. 7-paĝa; *Valencia, Avellanos 11*; prezo : P. 0,10. —

Antaŭ nelonga tempo ni havis la okazon skribi en tiu ĉi loko pri la sprita verketo de unu el niaj hispanaj samideanoj, kiu provis per la verbo *ami* konatigi siajn kunnaĉiulojn kun Esperanta gramatiko. Nun tiu ĉi gramatiko eliras en Hispanujo en la formo de versoj. Ne mankas la sprito al niaj hispanaj amikoj. Ni deziras sukceson al ambaŭ verkoj!

Kelkaj floroj Esperantaj. Agrablaj legaĵoj kun multaj ilustraĵoj de A. J. WITTERYCK, *prezidanto de Bruĝa Grupo Esp.*; serio 1^a, N° 3. 1 vol. 23-paĝa; prezo : Fr. 0,20. —

La 3^a N^o de Floroj Esperantaj estas tiel same eldonita, kiel la antaŭaj. Multenombraj ilustraĵoj, bone elektitaj spritaĵoj kaj humoraĵoj faras el ĝi tre interesan libreton por la legado. Ĝia stilo estas tute bona, kaj tio ĉi estas ĝia granda valoro, ĉar humoraĵojn oni legas volonte, sed tre ofte.... nur ilin.

Grand Dictionnaire Français-Esperanto, kvara kajero. Paĝoj 49-61,

Presa Esperantista Societo, Paris. —

Kun plezuro ni ricevis tiun kvaran kajeron, kiu pravas la nunan regul-econ de la apero de la verko. Ĝi estas zorge ellaborita koncerne la komunajn vortojn, sed kial, enmetante en sian vortaron teknikajn terminojn, la anonimaj aŭtoroj ne petis konsilon de specialistoj aŭ almenaŭ tralegis la nun ekzistantajn terminarojn aŭ eĉ la lastan eldonon de la vortaro de D^o Zamenhof? Ekzemple post la franca vorto *angle* oni legas : *sommet* pinto, *côté* flanko ; kaj la vortoj donitaj de S^o Bricard, kaj akceptitaj de nia Majstro en sia vortaro, estas : *vertico* kaj *latero*. Efektive vertico ne estas *pinto*, sed ia difinita speciala *punkto*, kaj *latero* ne estas flanko, sed *parto de rekto*. Plie ni trovas, ke la vorto *edro* signifas ankaŭ *angle* (angulo)! Laŭ Bricard edro signifas *limigita ebena*, kaj tio estas konforma je la etimologio. Cetere *diedro* aŭ *duedro* signifus tiam « kio havas du angulojn », kaj fakte *duedro* estas figuro konsistanta el *du ebenoj* limigitaj ĉe sia komuna intersekco kaj formantaj *unu angulon*. Dodekaedro (dekduedro) estas korpo, kiu estas formita el *dek-du ebenoj* (edroj), sed kiu havas *dudek* verticojn kaj *tridek* poliedrajn angulojn.

Bedaŭrinde tiu ekzemplo ne estas la sola, kaj ni do povas timi, ke la uzontoj de tiu vortaro tiel enkondukos kelkajn konfuzojn en nian lingvon.

Katalogo muzika kaj teatra estos senpage ricevebla de la *Librairie de l'Esperanto*, 46, rue Sainte-Anne, Paris (2^e). —

Blackpool, the oficial Guide, oficiala eldonaĵo de la urbo *Blackpool*, 1 vol. 62-paĝa multilustrita. —

Tiu libreto estas bela ilustrita priskribo de la ban-marurbo Blackpool, kiun certe multaj Esperantistoj vizitos okaze de la Cambridge'a Kongreso. (*Vidu la rozan paĝon 3.*)

Franca Gramatiko por Esperantistoj, de PAUL BOULET, sekretario de la Unua Kongreso de Esperanto, hon. sekretario de la grupoj de Boulogne kaj Rouen. Antaŭparolo de S^o E. BOIRAC. 1 vol. II-83 paĝa; *Presejo Jobard*, Dijon ; prezo : Fr. 1,50. —

La tiel longe atendita franca gramatiko por Esperantistoj, fine aperis. — S^o Boulet donis tre gravan pruvon, kiu devos montri al la homaro, ke la lingvo internacia tute ne celas la forigon de lingvoj naciaj. Mi ne kredas tamen, ke tiu ĉi riproĉo povus esti de iu ajn serioze defendata; en ĝi kuŝas, saĝnas al mi, pli grava afero; niaj kontraŭuloj, antaŭŝovante tiun ĉi riproĉon, pensas tamen pri io alia. Bedaŭrinde ĝis nun kelkaj nacioj ne perdis ankoraŭ esperon, ke ilia lingvo iam fariĝos internacia, kaj kaŝante diskrete sian veran penson, ili batalas per tiu ĉi tre mizera kaj senserioza batalilo.

Tial mi ne haltos pli longe, priparolante la gravecon de la verko de Boulet je tiu ĉi vidpunkto. Laŭ mia opinio, « Franca Gramatiko por Esperantistoj » havas alian multe pli gravan valoron — valoron realan. Ĝi montras, ke Esperanto, kiu jam tiom da utileco liveris en diversaj rilatoj internaciaj, estas, kiel ĉiuj aliaj lingvoj, vivoplena kaj la plej bona rimedo por studado de fremdaj lingvoj. Kin konas lernolibrojn de iu ajn fremda lingvo, tiu plej bone povas atesti, ke preskaŭ ĉiuj ili estas plenaj de mankoj kaj eraroj, kaj tio ĉi estas

tute komprenebla. Se iu Franco, ekzemple, eldonas anglan lernolibron por Francoj, li devas nepre koni ambaŭ lingvojn egale, alie la lernolibro ne estos tute ĝuste verkita. Tamen tre ofte, tio ĉi, bedaŭrinde, ne okazas, kaj ni ĉiuj bone scias, kiamaniere estas verkitaj tiuspecaj lernolibroj. Plej bone estus, se lernolibro de iu ajn lingvo estus verkita per persono apartenanta al tiu ĉi nacio, kaj tio ĉi ankaŭ povas nur okazi, se la lernolibro estas verkita en tiu lingvo, kiun la verkisto posedas tute bone, kiel sian propran lingvon. Mi ne diras, ke tio ĉi estas ne ebla, sed tamen ĝi okazas ne tre ofte, kaj niaj junaj lernantoj nutriĝas ĝenerale per materialo, kiu bedaŭrinde estas tre malproksima de la dezirata idealo.

Ni esperas, ke la sukceso, kiu sendube renkontos la tre utila verko de nia samideano, kuraĝigos lin eldoni pli grandan lernolibron. Ni varmege rekomendas al ĉiuj Esperantistoj la « Francan Gramatikon por Esperantistoj ». De nia subteno dependas unue la apero de la dua eldono en pli granda formo kaj due — la tre dezirindaj paŝoj en tiu ĉi direkto, en ĉiuj aliaj lingvoj.

Vocabulaire français-Esperanto de Photographie, verkita de CH. VÉRAX, 1 vol. 44-paĝa; ĉe *Charles Mendel*, 118, Rue d'Assas, Paris; prezo: Fr. 0,75. —

Nia lerta samideano S^o Ch. Vérax, kiu pro sia longa kunlaborado en la « Internacia Scienca Revuo » akiris specialan kompetentecon pri teknikaj terminoj, verkis mallongan specialan leksikonon de la plej necesaj vortoj por fotografistoj.

Tre certe tiu vortareto tre servos al niaj fotografemaj amikoj kaj

faciligos la ellaboron de artikoloj en « Foto-Revuo ».

Pri la enhavo ni ne parolos, ĉar S^o Ch. Vérax verkis multe pli gravan terminaron, kiun li submetis al multaj ĉiulandaj teknikistoj, kiu estas nun en presado, kaj pri kiu ni kritikos kaj longe parolos, kiam ĝi aperos.

Pri unu speco de kurbaj linioj de Prof^o A. DOMBROVSKI. 1 vol. 23-paĝa; prezo: Mk. 0.50. —

Pri novaj trigonometriaj sistemoj de Prof^o A. DOMBROVSKI. 1 vol. 35-paĝa; prezo: Mk. 1.50. —

S^o Prof^o E. Peltier el Ste Radegonde, apud Tours (Indre-et-Loire), Francujo, sciigas al ni, ke tiuj konataj verkoj de nia estimata samideano estas nun aĉeteblaj pogrande kaj pomalgrande ĉe li.

Pri Esperanto Per Esperanto, 5-paĝa ilustrita elтираĵo el la 1906-kristnaska specialnumero de la komercegagazeto « Allärsvälden » —

Nia sindona kunbatalanto S^o P. Ahlberg sendis al ni tiun tre belan kaj interesan raporton pri la Ĝeneva Kongreso kaj la esperanta afero. Ĝi aperis en tre grava sveda komerca gazeto, kaj certe tre utilos la propagandon inter la sveda komercistaro. Ni ne scias, ĉu la elтираĵo estas aĉetebla. Oni ĉinokaze povos sin turni al S^o Ahlberg.

Londona gvidlibreto speciale eldonita por la Kongresanoj. 1 vol. 48-paĝa; prezo: Fr. 0.40. —

La Londona Esperantista Klubo sciigas al ni, ke ĝi eldonos specialan gvidlibreton por la Kongresanoj, kiuj trapasos Londonon. Tiu verketo enhavos informojn pri la Londonaj vindindaĵoj, stacidomoj, restoracioj, anglaj moneroj, k. c... Ĝi aperos en la komenciĝo de Junio.

KRONIKO

Letero de La Trio por La Tria al la legantoj de « La Revuo ». — *La Trio* kore dankas tiujn, kiuj afable jam sendis siajn aliĝilojn por *La Tria*, laŭ la peto trovebla en « *La Revuo* », kaj aliloke.

Personoj, kiuj deziras, ke ni trovu por ili ĉambrojn, devas sciigi siajn bezonojn kaj samtempe sendi aŭ la tuton aŭ almenaŭ unu krinonon de la tuta luprezco, kiel garantian pagon.

Ni jam klopodas pri la Kongresa Libro, kaj decidis enmeti anoncojn laŭ la sekvanta prezaro: Unu plena paĝo, Fr. 30; 1/2 paĝo, Fr. 16; 1/4 paĝo, Fr. 9.

Esperantistoj, kiuj deziras uzi tiun ĉi rimedon por konigi siajn komercaĵojn al la Kongresanoj estas petataj mendi antaŭ la 15 de Junio.

Personoj, kiuj deziras ekspozicii iajn aferojn, devas tion sciigi al *La Trio* antaŭ Junio 15, kaj, se la propono estos aprobita, la elmontrot-aĵoj mem devas esti senditaj antaŭ la komenciĝo de Julio.

Al personoj, kiuj ne manĝas viandon, oni konsilas lui nur siajn loĝejojn kaj fruan matenmanĝon nuntempe, kaj ili ricevos, tuj kiam ili estos pretaj, la proponojn pri la senvianda restoracio.

Multaj amikoj demandas, kiom estas la fervoja pago inter Londono kaj Kemбриџo. Ordinare la ir- kaj-reira bileto kostas: Fr. 12 (9 s. 3 d.) sed por tiuj, kiuj havas Kongresan Bileton, la kosto estos nur Fr. 7 (5 s. 10 d.).

Ni havas plezuron sciigi al la ne-Anglaj Esperantistoj, ke la biletoj de Parizo ĝis Londono *via* Calais kaj Boulogne valoros de la 7 ĝis la 30 de Aŭgusto, kaj ne nur por dek-kvar tagoj, laŭ la anonco antaŭe farita.

La Trio dankas tiujn grup-sekre-

tariojn, kiuj afable sciigis, kiom da specialistaj kunvenoj ili deziras havi dum la Kongreso. Espereble ĉiuj baldaŭ estos sendintaj tiun informon.

Ankaŭ, se Prezidantoj aŭ Sekretarioj de lokaj aŭ naciaj grupoj bonvolos sciigi, ĉu iuj el iliaj talentaj membroj ĉeestos, kaj konsentos aŭ ludi, aŭ kanti, ni plezure enskribos la fakton sur niaj libroj.

La dudeka Jubileo de Esperanto.

— La 21 de Julio 1887, la cenzuro, kiu, laŭ la rusa leĝo, permesas aŭ malpermesas la presigon de libroj en Rusujo, permesis, ke la unua libro de D^{ro} Esperanto pri *Lingvo internacia* estu presota. Tiun gravan daton por nia afero ĉiu Esperantisto devus neniam forgesi, kaj por ke ĝi estu pli solene glorita, kelkaj el niaj samideanoj opinias, ke oni devas elekti ĝin, kiel « ĝeneralan festan tagon de la Esperantistaro ».

La ideo estas bonega. Granda tutmonda festo certe altirus al Esperanto la tutmondan atenton; sed krom tio ŝajnas tute taŭge, ke la Esperantistoj, kies nombro pli-grandiĝas ĉiutage, datumu la unuan ĉiujaran feston de la jaro, kiu estas la dudeka datreveno de la oficiala naskiĝo de Esperanto. Ni do esperas, ke la legantoj de « *La Revuo* » pravigos tiun ideon, kiun aprobas D^{ro} Zamenhof mem. Laŭ tiu opinio, ŝajnas tute necese, ke la ĉiulandaj societoj kaj la lokaj grupoj festu tiun gloran datrevenon de la 21 de Julio per solenaj festoj, kies ĉho trairos la universan mondon.

El Brazilujo. — Esperanto multe progresadas en Brazilujo dank'al S^o Everardo Bakheuser, la fondinto de la Brazila klubo Esperantista.

Oni malfermis kursojn en Rio de

Janeiro ĉe la nacia gimnazio, kun la aprobo de l' ministro de la Internaferoj. En Niteroi, kaj Porto-Alegre, multaj lernantoj aŭskultas la kursojn de S^o Murilo Furtado, kaj Fred Geyer. Fine en Rio de Janeiro S^o Ernani Mendes ĵus fondis novan grupon « la Verda Stelo ».

La nova gazeto Brazila sciigas, ke de la 12 ĝis la 19 de Julio okazos, en Rio de Janeiro, Brazila nacia kongreso de Esperanto por akceli la propagandon kaj konigi la fort-ojn de la kvin jam ekzistantaj Societoj esperantistaj en Brazilujo. Ni tre gratulas niajn sudamerikajn samideanojn pri tiu bona iniciato, sekvinda ekzemplo donita al la land-oj, kie la esperantista estraro ne kontaktas kun la fervoraj batalantoj.

Estas ankau anoncita la grava fakto, ke en Brazilujo, dank' al klopodoj de S^o D^o Mededros Albuquerque, Esperanto estas nun oficiale akceptita kiel *klara* lingvo por telegramoj.

El Francujo. — La 16 de Februaro, en Lille, la ekslernantoj de la « Supra Lernejo de Komerco, en Lille kunvenis ĉe la restoracio Divoir por monata vespermanĝo. S^o Emile Rouzé, el Malo-les-Bains, paroladis kun granda sukceso pri la « Historio de diversaj helpaj lingvoj kaj precipe pri Esperanto ». Tiam unu membro de la kunveno proponis akceptigi Esperanton, kiel devan lingvon en la Supra Lernejo de Komerco en Lille. Tiu propono estas nun en tre bona vojo.

El Hispanujo. — Ni ekscias, ke antaŭ kelkaj monatoj oni fondis societon, kies nomo estas « Grupo Esperantista Barcelona ». Prezidanto estas S^o Alfonso Sabadell, konsulo esperantista en Barcelona, kaj sekretario S^o Juan Chaves.

Grupoj Esperantistaj fondigis en Villanueva y Geltrú, Castillo de Locubin, Vitigulino, Alicante kaj Tarragona.

Laŭ propono farita al la Hispana Societo por propagando de Esperanto, la hispanaj Esperantistoj plej entuziasme laboras, por ke baldaŭ okazu Kongreso de Esperanto en Hispanujo. Ĉar la kvara kongreso estos versaĵne en Germanujo, oni povas esperi, ke la kvina okazos en ia el la urboj Valencio, San Sebastian, Bilbao, kiuj ĝis nun pretendas la honoron akcepti la tutmondajn kongresanojn en 1909. — V. I.

El Svisujo. — Ĝenerala kunveno de svisaj Esperantistoj okazis en Neuchatel, la Paskan lundon.

La ĝenerala kunveno havis lokon en la ĉambrego « Aula » de la akademio, la plej grava rezultato estas la kreo de diplomo de profesoro de Esperanto de la S. E. S.

El Unuigitaj Ŝtatoj. — Internacia Paca Kongreso okazis en New-York kaj daŭris unu semajnon. Ĉe tiu fame konata kunveno ĉeestis S^{oj} W. T. Stead (angla) kaj Maorten Martens (rusa). — E. K. H.

Le gérant : CH. SCHIFFER.

LA RABISTOJ

Dramo

DE

FREDERIKO SCHILLER

(*Ŝiller.*)

AKTO DUA¹

SCENO TRIA.

La Bohemaj arbaroj.

SPIEGELBERG. RAZMANN. GRUPO DA RABISTOJ.

RAZMANN. — Ĝi estas vi? efektive vi? lasu do vin sufoki en miaj brakoj, kara koramato Maŭrico! Bonvenon al vi en la Bohemaj arbaroj! Vi fariĝis granda kaj dika. Per ĉiuj diabloj de la infero! Vi alkondukis ja tutan aregon da rekrutoj, vi bravega varbisto!

SPIEGELBERG. — Ne vere, frato, ne vere? Kaj ĉio plenaj bravuloj! Vi ne kredos, mi havas evidentan benon de Dio: mi estis malriĉa malsata simplulo, mi havis nenion krom tiu ĉi bastono, kiam mi transiris la Jordanon, kaj nun ni estas en la nombro de sepdek-ok, pleje ruinigitaj butikistoj, forpelitaj magistroj kaj skribistoj el la Ŝvabaj provincoj; ĝi estas ja korpuso da bravuloj, mia frato, ravaj homoj, mi al vi diras, — unu al alia ŝtelas la butonojn de la pantalono kaj staras sendanĝere apud li nur kun ŝargita pafilo, — kaj ili havas ĉion sufiĉe kaj havas tiel grandan renomon en la ĉirkaŭaĵo de kvardek mejloj, ke vi simple ne komprenos. Tie ekzistas neniu gazeto, en kiu vi ne trovus artikoleton pri la ruzulo Spiegelberg: mi eĉ simple pro tio ilin abonas, — de la kapo ĝis la piedoj ili min prezentis, vi pensus, ke vi min vidas, eĉ pri la butonoj de mia surtuto ili ne forgesis. Sed ni orde kondukas ilin je la nazo.

1. Vidu la numerojn 8, 9 kaj 10.

Ekzemple antaŭ ne longe mi iras en la presejon, mi diras, ke mi vidis la faman Spiegelberg, kaj mi diktas al unu skribaĵisto, kiu tie sidas, la vivan bildon de unu tiea doktoro; la afero efikas, la sinjoro estas arestata, turmente pridemandata, kaj pro timego kaj malsaĝeco li konfesas, la diabloj min prenu, li konfesas, ke li estas Spiegelberg.... Per ĉiuj diabloj! Mi estis jam preta iri al la magistrato kaj protesti, ke la kanajlo tiel profanas mian nomon, — kaj mi diras al vi, tri monatojn poste li jam estas pendigita. Mi devis enfroti al mi poste bonan porcion da tabako, kiam mi promenis preter la pendo kaj vidis la pseŭdo-Spiegelbergon, paradantan en sia majesteco. — kaj dume dum Spiegelberg pendas, Spiegelberg tre mallaŭte elŝteliĝas el la reto kaj montras post la dorso al la supersaĝa justeco tiajn azenajn orelojn, ke oni povus krevi de rido.

RAZMANN, *vidas*. — Vi efektive estas ĉiam ankoraŭ la sama.

SPIEGELBERG. — Mi estas tio, kiel vi vidas, per korpo kaj animo. Malsaĝulo! Unu ŝercon mi devas al vi ankoraŭ rakonti, kiun mi antaŭ ne longe faris en la monaĥinejo de la sankta Cecilio. En mia vagado mi trafis la monaĥinejon pli-malpli ĉe la vesperiĝo, kaj ĉar mi ĝuste en tiu tago ne elpafis ankoraŭ eĉ unu kartoĉon, — vi scias, ke mi terure malamas la « diem perdid, » — tial ankoraŭ la nokto devis esti beligita per iu faro, se ĝi eĉ koncernus orelojn de diablo! Ni tenas nin trankvile ĝis malfrue en la nokto. Fariĝas plena silento. La kandeloj estas estingitaj. Ni supozas, ke la monaĥinoj nun estas kredeble en la litoj. Nun mi prenas kun mi mian kamaradon Grimm, ordonas al la aliaj atendi antaŭ la pordego, ĝis ili aŭdos mian fajfon, — mi malliberigas la gardiston de la monaĥinejo, forprenas de li la ŝlosilojn, mi enŝteliĝas tien, kie dormas la servantinoj, forprenas de ili la vestojn kaj elportas la pakojn ekster la pordegon. Ni iras pluen de ĉelo al ĉelo, al unu fratio post alia ni forprenas la vestojn, fine ankaŭ al la abatino. Nun mi ekfajfas, kaj miaj homoj tie ekstere komencas ataki kaj furiozi, kvazaŭ venis la tago de la lasta juĝo, kaj kun bestega bruo ili enfalas en la ĉelojn de la fratinoj! Ha ha ha! Jen vi devus vidi la tumulton, kiel la naivaj kreaĵetoj en la mallumo palpe serĉadis siajn vestojn kaj faradis ridindajn gestojn, ne trovante la vestojn, kaj ni dume brue atakis, kaj ili de timo kaj konfuziĝo envolvis sin en la litotukojn, aŭ rampis malantaŭ la fornojn kiel katinoj, kaj aliaj de timego tiel ŝprucigis en la ĉambron, ke vi povus tie lerni naĝi.... Kaj la mizera kriado kaj plorado, kaj fine la maljuna

murmuristino, la abatino, vestita kiel Evo antaŭ la falo... vi scias ke sur la tuta tera globo neniu kreaĵo estas por mi tiel abomena, kiel araneo kaj maljuna virino, — kaj nun prezentu al vi la nigrebrunan, sulkoplenan, vilan virinaĉon dancanta antaŭ mi kaj jurpetanta min per sia virgulina ĉasteco... al ĉiuj diabloj! Mi jam estis preta doni al ŝi kelkajn fortajn batojn en la noblajn partojn... Mallonge decidite! aŭ ĉi tien la arĝentaĵon, la monahinejan trezoron kaj la tutan monon, aŭ... miaj homoj min jam komprenis.... Mi diras al vi, mi elportis el la monahinejo pli ol mil taleroj, kaj al tio mi havis amuzon....

RAZMANN, *kun piedekbato*. — Al la diabloj! kial mi tie ne estis!

SPIEGELBERG. — Vi vidas? Diru mem, ĉu tio ĉi ne estas diboĉa vivo? kaj al tio oni restas freŝa kaj forta, kaj la korpuso sin tenas kaj ŝvelas kun ĉiu horo kiel ventro de prelato. Mi ne scias, mi kredeble havas en mi ion magnetan, kio altiras ĉiujn kanajlojn sur la tuta tero de Dio, kiel ŝtalo la feron.

RAZMANN. — Bela magneto vi estas! Sed mi volus ja scii, al la diablo, kiajn sorĉaĵojn vi uzas.

SPIEGELBERG. — Sorĉaĵojn? Oni bezonas neniajn sorĉaĵojn, — kapon oni devas havi! Certan praktikan konsideradon, kiun oni kompreneble ne akiras kune kun la ĉiutaga manĝo. Ĉar vidu, mi ĉiam diradas : honestan homon oni povas krei el ĉia salika ŝtupo, sed por fripono oni bezonas saĝon, — ankaŭ estas necesa por ĉi tio speciala nacia genio, certa, por tiel diri, friponeca klimato, — kaj tial mi konsilas al vi, veturu al la Graŭbinda lando, ĝi estas la Ateno de la nuntempaj friponoj.

RAZMANN. — Frato, oni laŭdis al mi la tutan Italujon.

SPIEGELBERG. — Jes, jes! Kontraŭ neniu oni devas esti maljusta. Italujo ankaŭ havas siajn grandajn homojn, kaj se Germanujo tiel daŭrigos, kiel ĝi jam komencis, kaj plene ekzilos la Biblion, por kio ekzistas la plej brilantaj esperoj, tiam kun la tempo ankaŭ el Germanujo povas ankoraŭ veni io bona. Sed ĝenerale mi devas diri al vi, la klimato havas ne tre grandan signifon, la genio ĉie sukcesas, kaj cetere, mia frato, vi ja bone scias, sovaĝa pomo eĉ en la paradiza ĝardeno mem neniam fariĝos ananaso. Sed por ke mi plue diru al vi, — kie mi haltis?

RAZMANN. — Ĉe la artifiko.

SPIEGELBERG. — Jes, vere, ĉe la artifiko. Via unua afero, kiam vi venas en la urbĉon, devas esti jeno : ĉe la almozulobservistoj, urbaj patrolistoj kaj ordobservistoj vi informiĝas, kiuj estas iliaj

plej oftaj klientoj, kiu montras al ili plej da respekto, — kaj tiujn klientojn vi penas trovi; poste vi ennestigas en kafejoj, drinkejoj, vi spionas, sondas, kiu plej multe krias pri la mal-kara tempo, pri la kvin procentoj, pri la grandiganta pesto de la policaj perfektigoj, kiu plej multe insultas la registaron, aŭ krias kontraŭ la fiziognomiko kaj tiel plu, — frato, tio ĉi estas la ĝusta nivelo. La honesteco ŝanceliĝas kiel kaverna dento, vi devas nur almeti la dentotirilon. Aŭ pli bone kaj pli mallonge : vi iras kaj jetas plenan monujon en la mezon de la strato, vi ie vin kaŝas, kaj vi bone rimarkas, kiu ĝin levas, — unu minuton poste vi kuras post li, vi serĉas, krias kaj vi demandas nur kvazaŭ pasante : ĉu sinjoro ne trovis eble monujon? Se li diras jes, nu, tiam la diablo ĉion prenis; sed se li neas : pardonu, sinjoro, mi ne memoras, mi bedaŭras... (*Kun salto.*) Frato! Triumfo, mia frato! Estingu vian lanternon, ruza Diogeno! vi trovis vian homon!

RAZMANN. — Vi estas instruita praktikulo.

SPIEGELBERG. — Mia Dio! Kvazaŭ mi iam dubis pri ĉi tio! Nun, kiam vi havas vian homon sur la loko, vi devas ankoraŭ ruze manovri, ke vi lin levu! Vidu, mia filo! tion mi faradis tiama-niere : de la momento, kiam mi ekhavis pri iu supozon, mi jam alkroĉiĝis al mia kandidato kiel lapo, trinkis kun li fratiĝon, — kompreneble, vi devas pagi por lia trinkado! certe, tio ĉi kostas sufiĉe da mono, sed ĝi ne devas vin fortenti, — vi iras pluen, vi kondukas lin al kompanioj de ludo, al diboĉuloj, implikas lin en batigojn kaj en friponaĵojn, ĝis li pri korpo kaj animo, pri mono kaj konscienco kaj pri sia bona nomo fariĝas tute bankrota; ĉar mi devas diri al vi, vi nenion atingos, se vi ne difektos la korpon kaj animon, — kredu al mi, frato! tion ĉi mi en mia granda praktiko jam multajn fojojn vidis : se la honestulo unu fojon estas elpelita el la nesto, tiam la diablo fariĝas lia mastro, tiam la paŝo estas tiel facila, ho, tiel facila, kiel la salto de publikulino al bigot-ulino. — Sed aŭskultu! kia krako ĝi estis?

RAZMANN. — Ĝi estis tondro, — nu, daŭrigu.

SPIEGELBERG. — Ankoraŭ pli mallonga, pli bona vojo estas jena : vi rabas al via homo ĉion, kion li havas, ĝis ne restas al li eĉ ĉemizo sur la korpo, — tiam li mem venos al vi. Ne instruu al mi la artifik-ojn, frato, — demandu do la kupran vizaĝon tie : al la diablo! lin mi bele kaptis en la reton! Mi proponis al li kvardek dukatojn, li ilin ricevos, kiam li donos al mi la vaksan premsignon de la ŝlosilo de sia sinjoro. Prezentu do al vi, la malsaĝa besto tion ĉi faras, la

diablo min prenu, — li alportas al mi la ŝlosilojn kaj volas nun ricevi la monon.... Monsieur, mi nun diras al li, ĉu vi scias, ke mi nun portos la ŝlosilojn rekte al la kvartalestro kaj mi luos por vi loĝejon sur la pendingo? Per ĉiuj diabloj! vi devus vidi, kiel la homo tiam larĝe malfermis la okulojn kaj komencis baraktadi kiel malseka hundo.... « Pro la ĉielo, havu kompaton! mi... mi.... » Kion do vi? Ĉu vi volas tuj forjeti ĉiun sinĝenadon kaj iri kun mi al la diablo? — « Ho, tre volonte, kun ĝojo ». — Ha ha ha! bona mizerulo, per lardo oni kaptas musojn! ridu do pri li, Razmann! ha ha ha!

RAZMANN. — Jes, jes, mi devas konfesi. Mi skribos al mi ĉi tiun lecionon per oraj literoj sur la tabulon de mia cerbo. La satano sendube konas siajn homojn, se li prenis vin kiel makleriston.

SPIEGELBERG. — Ne vere, frato? Kaj mi pensas, ke kiam mi liveros al li dek pecojn, li min lasos libere iri, — ĉiu eldonisto donas ja al sia kolektanto la dekan ekzempleron senpage, kiel do la diablo agus pli avare? Razmann! mi sentas pulvon....

RAZMANN. — Per la diablo! mi ankaŭ ĝin sentas jam de longe. Atentu, en la proksimaĵo oni certe pafis! — Jes, jes, kiel mi diras al vi, Maŭrico, al nia hetmano vi estos bonvena kun viaj rekrutoj, li ankaŭ allogis jam bravajn homojn.

SPIEGELBERG. — Sed la miaj! la miaj.... Pa!

RAZMANN. — Nu jes, ili certe havas belajn fingretojn, sed mi diras al vi, la renomo de nia hetmano ankaŭ jam fortentis honestajn homojn.

SPIEGELBERG. — Mi dubas.

RAZMANN. — Sen ŝerco! kaj ili ne hontas servi sub li. Li ne mortigas pro la rabado, kiel ni, — la mono lin ne interesas, kiam li povas havi sufiĉe da ĝi, kaj eĉ sian trionon, kiu leĝe apartenas al li de ĉiu akiro, li disdonacas al orfoj, aŭ li donas per ĝi al malriĉaj esperdonaj junuloj la eblon studi. Sed se li kaptas nobeleton, kiu senfeligas siajn vilaĝanojn kiel bruton, aŭ se li ricevas sub la manon ian kanajlon kun oraj galonoj, kiu falsas la leĝojn kaj kovras per arĝento la okulon de la justeco, aŭ ian alian sinjoron de tia speco, — nu, tiam li estas en sia elemento, kaj li mastrumas diable, kvazaŭ ĉiu fibro en li estus furio.

SPIEGELBERG. — Hm! hm!

RAZMANN. — Antaŭ ne longe ni eksciis en la gastejo, ke baldaŭ devas ĉi tie pasi riĉa grafo el Regensburg, kiu gajnis proceson pri miliono per la ruzaĵoj de sia advokato; li sidis tiam ĉe la tablo

kaj ludis. Kiomope ni estas? li min demandis, subite levigante; mi vidis, kiel li enpemis la malsupran lipon inter la dentojn, kion li faras nur tiam, kiam li estas en plej furioza humoro. Ne pli ol kvin, mi diris. Ĝi sufiĉas, li diris; li ĵetis al la mastrino la monon sur la tablon, lasis la vinon, kiun li estis mendinta, netuŝita, kaj ni ekpreparis nin por la vojo. La tutan tempon li ne parolis eĉ unu vorton, li kuradis flanken tute sola, nur de tempo al tempo li demandis nin, ĉu ni ankoraŭ nenion rimarkis, kaj li ordonadis al ni meti la oreon al la tero. Fine la grafo alveturas, la kaleŝo peze ŝargita, la advokato sidis kune kun li interne, antaŭe unu rajdanto, ĉe la flankoj du servistoj rajde, — tiam vi devus vidi nian homon, kiel li, kun du pistoloj en la mano, antaŭ ni alsaltis al la kaleŝo kaj kun tondra voĉo ekkriis: halt'! La veturigisto, kiu ne volis halti, devis danci malsupren de sia loko; la grafo pafis el la kaleŝo en la aeron, la rajdantoj forkuris.... Vian monon, kanajlo, li ekkriis tondre, — tiu kuŝis kiel bovo sub la hakilo. Kaj ĉu vi estas la fripono, kiu faras el la justeco aĉeteblan publikulinon? La advokato tremis tiel, ke la dentoj al li frapadis, — la ponardo staris en lia ventro, kiel paliso en vinberejo.... Mi faris la miaĵon! li ekkriis kaj fiere sin deturnis de ni; la rabado estas via afero. Kaj kun tiuj ĉi vortoj li malaperis en la arbaron.

SPIEGELBERG. — Hm, hm! Frato, tio, kion mi antaŭe rakontis al vi, devas resti inter ni, li ne devas tion ĉi scii. Vi komprenas?

RAZMANN. — Bone, bone, mi komprenas.

SPIEGELBERG. — Vi jalin konas! Li havas siajn kapricojn. Vi min komprenas.

RAZMANN. — Mi komprenas, mi komprenas.

(Schwarz, rapide enkuras).

RAZMANN. — Kiu estas? Kio fariĝis? Pasaĝeroj en la arbaro?

SCHWARZ. — Rapide, rapide! kie estas la aliaj? Al ĉiuj diabloj! Vi staras ĉi tie kaj babilas? Ĉu vi ne scias? ĉu vi tute ne scias? Kaj Roller....

RAZMANN. — Kio do? kio do?

SCHWARZ. — Roller estas pendigita, kaj ankoraŭ kvar aliaj....

RAZMANN. — Roller? Ha, malbena! De kiam? De kie vi tion ĉi scias?

SCHWARZ. — Jam pli ol tri semajnojn li sidis, kaj ni nenion sciis; jam tri tagojn oni lin juĝis, kaj ni nenion aŭdis; sub turmentegoj oni lin ekzamenadis, kie estas la hetmano. La brava junulo nenion konfesis; hieraŭ oni faris al li la proceson, kaj hodiaŭ matene li per ekstra poŝto forveturis al la diablo.

RAZMANN. — Ha, la kanajloj! Ĉu la hetmáno tion ĉi scias?

SCHWARZ. — Nur hieraŭ li tion eksciis. Li furiozas kiel apro. Vi scias, ke li ĉiam plej alte ŝatis Roller-on, — kaj al tio ankoraŭ la turmentegado.... Ŝnurojn kaj ŝtuparojn oni jam alportis al la turo, sed nenio helpis; li mem en kapucena robo jam enŝteliĝis al li kaj volis interŝanĝi kun li la personojn, — Roller obstine rifuzis; nun li faris tian ĵuron, ke frosto ekkuris sub niaj haŭtoj, — li ĵuris ekbruligi por li funebran torĉon, kian ankoraŭ neniu reĝo iam havis kaj kiu devas rosti al ili la ĝibojn brune kaj blue. Mi timas pro la urbo. Li jam de longe portas koleron kontraŭ ĝi, ĉar ĝi estas tiel abomene bigota, — kaj vi ja scias, ke se li diras « mi volas tion ĉi fari », ĝi estas tio sama, kiel se iu el ni tion ĉi jam faris.

RAZMANN. — Ĝi estas vero! mi konas la hetmanon. Se li estus doninta al la diablo sian vorton, ke li iros en la inferon, li neniam preĝus, eĉ se li per duono da Patro-nia povus liberigi! Sed ho, la malfeliĉa Roller! la malfeliĉa Roller!

SPIEGELBERG. — Memento mori! Sed tio ĉi min ne tuŝas. (*Li trilas kanteton.*)

Se mi ekzekutejon preteriras,
Mi nur fermetas unu el l'okuloj;
Ha, tute sola pendas vi, mi diras, —
Vi estas do el gent' de malsaĝuloj!

RAZMANN, kun eksalto. — Aŭdu! Pafo! (*Pafado kaj bruo.*)

SPIEGELBERG. — Ankoraŭ unu!

RAZMANN. — Denove unu! la hetmano!

(*Malantaŭ la scenejo oni kantas.*)

Nurenberganoj pendigas neniun
Antaŭ ol ili lin havas. (*Bis.*)

SCHWEIZER, ROLLER, *malantaŭ la scenejo*. — He vi, ho! He vi, ho!

RAZMANN. — Roller! Roller! Dek diabloj min prenu!

SCHWEIZER, ROLLER, *malantaŭ la scenejo*. — Razmann! Schwarz! Spiegelberg! Razmann!

RAZMANN. — Roller! Schweizer! Fulmo kaj tondro kaj ĉinj diabloj de la infero! (*Ili kuras al li renkonte.*)

(*Rabisto Moor, sur ĉevalo. Schweizer. Roller. Grimm.*

Schusterle. Aro da rabistoj, kovritaj de koto kaj polvo aperas.)

RABISTO MOOR, *desaltante de la ĉevalo*. — Libereco! libereco! Vi estas ekster danĝero, Roller! Forkonduku mian ĉevalon, Schwei-

zer, kaj lavu ĝin per vino. (*Jetas sin sur la teron.*) Ĝi estis varmega afero!

RAZMANN, *al Roller*. — Nu, pro la kamentubo de Pluto! Ĉu vi reviviĝis de sub la rado?

SCHWARZ. — Ĉu vi estas lia spirito? aŭ ĉu mi estas frenezulo? Ĉu vi efektive estas Roller?

ROLLER, *malfacile spirante*. — Ĝi estas mi. Per propra korpo. Tuta. De kie, laŭ via opinio, mi venas?

SCHWARZ. — Kiu ĝin povas scii? Vi estis jam kondamnita.

ROLLER. — Tiel ĝi efektive estis, kaj eĉ pli. Mi venas rekte de la pendo. Lasu min nur antaŭe reakiri mian spiron. Schweizer al vi rakontos. Donu al mi glason da brando! Kaj vi estas denove ĉi tie, Maŭrico? Mi pensis, ke mi revidos vin ie en alia loko. Donu do al mi glason da brando, miaj ostoj disfalas.... Ho, mia hetmano! kie estas mia hetmano?

SCHWARZ. — Tuj, tuj! Diru do, babilu do kiel vi de tie forvenis? kiamaniere ni denove vin havas? Mia kapo turniĝas. Vi diras, ke de la pendo?

ROLLER, *rapide eltrinkas botelon da brando*. — Ha, ĝi estas bongusta, ĝi varmigas! Rekte de la pendo, mi al vi diras. Vi staras ĉi tie kun malfermitaj buŝegoj kaj ne povas tion eĉ sonĝi, — mi estis nur tri paŝojn de la fatala ŝuparo, per kiu mi devis supreniri al la brusto de Abrahamo, — tiel proksime, tiel proksime, — mi estis jam kun mia haŭto kaj haroj forvendita al la anatomio! vi povus havi mian vivon por preneto da flartabako. Al la hetmano mi devas danki por la aero, libereco kaj vivo.

SCHWEIZER. — Ĝi estis ŝerco, kiun valoras aŭskulti. Unu tagon antaŭe ni per niaj spionoj eksciis, ke Roller estas bone enpeklita, kaj ke se la ĉielo ne enmiksos sin en ĝusta tempo, li morgaŭ en la tago — tio estas hodiaŭ — devos iri la vojon de ĉiu karno. Leviĝu! diris la hetmano, kio pli valoras ol amiko? Ni lin savos, aŭ se ni lin ne savos, tiam ni almenaŭ ekbruligos por li funebran torĉon, kiun ankoraŭ neniu reĝo havis kaj kiu rostos al ili la ĝibojn brune kaj blue. Ni sendis al li ekspreson, kiu alportis al li skribeton, ĵetinte ĝin al li en la supon.

ROLLER. — Mi neniel esperis sukceson.

SCHWEIZER. — Ni elatendis la tempon, kiam la vojoj fariĝis liberaj. La tuta urbo eliris, por vidi la spektaklon, rajdantoj kaj piedirantoj kaj kaleŝoj miksite, la bruo kaj la pretiĝado por la estonta ekzekuto resonadis malproksime. Nun, diris la hetmano,

ekbruligu, ekbruligu! La bravuloj ekflugis kiel sagoj, ekbruligis la urbon samtempe en tridek tri finoj, ĵetis brulantajn meĉaĵojn en la ĉirkaŭaĵon de la pulvejo, en preĝejojn kaj garbejojn.... Per la infero! ne pasis eĉ kvarono da horo, la nordorienta vento, kiu ankaŭ kredeble havis kalkulojn kun la urbo, bonege aliĝis al ni kaj pelis la flamojn supren ĝis la plej altaj pintoj. Kaj ni dume kuras sur la stratoj supren kaj malsupren, kiel furioj, brulo! brulo, tra la tuta urbo, tumulto, krio, bruado... la brulalarmaj sonoriloj komencas brui, la pulvoturo eksplodas, kvazaŭ la tero krevis en la mezo, la ĉielo disŝiriĝis kaj la infero falis dek mil klastojn pli profunden.

ROLLER. — Kaj nun mia sekvantaro ekrigardis malantaŭen, — jen kuŝas la urbo kiel Gomoro kaj Sodomo, la tuta horizonto konsistis el fajro, sulfuro kaj fumo, kvardek montoj en la ĉirkaŭaĵo rebruas pri la infera ŝerco, panika teruro ĵetas ĉiujn sur la teron, — nun mi ekuzas la momenton, kaj fr! rapide kiel la vento, mi estis malligita, — miaj akompanantoj, ŝtonigitaj kiel la edzino de Loth, rigardas malantaŭen, — mi kuras for! mi traŝiras la amasojn! mi malaperis! Sesdek paŝojn pli malproksime mi deĵetas miajn vestojn, mi ĵetas min en la riveron, mi naĝas sub la akvo tiel longe, ĝis mi pensas, ke ili min jam ne vidos. Mia hetmano staris jam prete kun ĉevaloj kaj vestoj, — tiamaniere mi saviĝis. Moor, Moor! Ke vi ankaŭ baldaŭ enfalu en kaptilon, ke mi povu al vi pagi en la sama maniero!

RAZMANN. — Sovagĉbesta deziro, por kiu oni devus vin pendigi, — tamen ĝi estis petolo, de kiu oni povus krevi.

ROLLER. — Ĝi estis efektive helpo en la ekstrema bezono; vi ne povas tion eĉ sufiĉe taksi. Vi devus kun ŝnuro ĉirkaŭ la kolo marŝi per vivanta korpo al la tombo, kiel mi, kaj vidi la fatalan preparadon kaj la ekzekutajn ceremoniojn, kaj senti, kiel kun ĉiu paŝo, kiun la timotremanta piedo faras antaŭen, venas pli proksime, terure pli proksime la malbenita maŝino, en kiun mi devis enloĝiĝi kaj kiu brilis en la terura matena suno, — vi devis vidi la garde observantajn helpantojn de la ekzekutisto, aŭdi la teruran muzikon, — ĝi bruas ankoraŭ en miaj oreloj, la kriojn de la malsataj korvoj, kiuj en granda nombro alkroĉiĝis al la korpo de mia duone forputrinta antaŭulo, kaj ĉio alia, kaj super ĉio ankoraŭ la antaŭsento de la eterneco, kiu min atendis! Frato, frato! kaj subite la signalo de la libereco! Ĝi estis krako, kvazaŭ eĉ la ĉielbarelo krevis ringego.... Aŭskultu, kanajloj! mi diras al vi,

kiam oni el ardanta forno saltas en glacian akvon, oni ne povas senti la kontraston tiel forte, kiel mi, kiam mi estis sur la alia bordo.

SPIEGELBERG, *ridas*. — Malfeliĉa hometo! Nun ĉio estas ja forgesita. (*Trinkas al li*.) Pro la feliĉa renaskiĝo!

ROLLER, *forĵetas sian glason*. — Ne, per ĉiuj trezoroj de Mamono! mi ne volus tion ĉi sperti la duan fojon. La morto estas io pli ol salto de arlekeno, kaj promorta teruro estas pli malbona ol la morto.

SPIEGELBERG. — Kaj la saltanta pulvoturo, — vi komprenas nun, Razimann? jen tial la aĉro en la ĉirkaŭspaco de tutaj horoj tiel malbonodoris per sulfuro, kvazaŭ la tuta vestaro de Moloĥo estus aerumata sub la ĉielo. Ĝi estis majstraĵo, mia helmano! mi envias vin pro ĝi.

SCHWEIZER. — Se la urbo volis fari al si plezuron de tio, ke ĝi vidos, kiel oni senvivigos mian kamaradon kiel lacepelitan porkon, — kio do al la diablo! ĉu ni devas fari al ni riproĉojn de la konscienco, se pro nia kamarado ni forbruligas la urbon? Kaj krom tio niaj homoj devis ja ankaŭ iom rabi. Diru do, kion vi forkaperis?

UNU EL LA BANDO. — Dum la tumulto kaj konfuzo mi enŝteliĝis en la preĝejon de la sankta Stefano kaj mi deŝiris la pasamentojn de la altara tuko; la bona Dio, mi diris al mi, estas riĉa homo, kaj li povas ja fari orajn fadenojn el groŝa ŝnuro.

SCHWEIZER. — Vi bone agis, — por kio efektive la preĝejo bezonas tiun ĉifonaĵon? Ili alportas ĝin al la Kreinto, kiu ridas pri ilia ĉifonaro, kaj liaj kreitaĵoj devas morti de malsato! Kaj vi, Spangeler, kie vi etendis vian reton?

DUA. — Mi kaj Bügel ni prirabis magazenon kaj ni alportas materialon por kvindek el ni.

TRIA. — Du orajn poŝhorloĝojn mi forkaptis kaj al tio ankoraŭ dekduon da arĝentaj kuleroj.

SCHWEIZER. — Bone, bone. Kaj ni aranĝis al ili tian historion, ke ili du semajnojn devos estingadi. Se ili volos venki la fajron, ili devos ruinigi la urbon per akvo. Ĉu vi ne scias, Schusterle, kiom estis da mortigitoj?

SCHUSTERLE. — Oni diras, ke okdek-tri. La turo sola dispremis sesdekon da ili.

RABISTO MOOR, *tre serioza*. — Roller, vi estas kare pagita.

SCHUSTERLE. — Pa. pa! sed kion tio ĉi signifas? Jes, se tio ĉi estus viroj, — sed tie estis vindinfanoj, kiuj origas siajn litotukojn,

enlaĉigitaj patrinetoj, kiuj forpeladis de ili la kulojn, sekiĝintaj fornosiĝistoj, kiuj jam ne povis trovi la pordon, pacientoj, kiuj plore vokadis sian doktoron, kiu per sia gravamiĝinta trotado sekvis la komunan kuradon. Ĉio, kio havis facilajn kruojn, elkuris al la komedio, kaj nur la surfundaĵo de la urba loĝantaro restis, por gardi la domojn.

MOOR. — Ho, la malfeliĉaj vermoj! Malsanuloj, vi diras, maljunuloj kaj infanoj?

SCHUFTERLE. — Jes, al la diablo! Kaj krom tio akuŝulinoj kaj profunde gravedaj virinoj, kiuj timis aborti sub la nekovrita pendingo; junaj virinoj, kiuj timis rigardinfektiĝi de la ekzekutaj objektoj kaj presi al sia infano en la utero la pendigon sur la ĝibon; malriĉaj poetoj, kiuj ne havis ŝuojn por surpiedigi, ĉar sian solan paron ili fordonis por ripari, — kaj ankoraŭ diversaj similaj subjektoj; ne valoras la penon paroli pri ĉi tio. Kiam mi preteriris antaŭ unu el tiaj barakoj, mi ekaŭdis interne laŭtan kriadon, mi enrigardas, kaj ĉe la lumo kion mi vidas? ĝi estis infano, ankoraŭ freŝa kaj sana, ĝi kuŝis sur la tero sub la tablo, kaj la tablo ĝuste jam volis komenci bruli. Malfeliĉa besteto, mi diris, vi ja tie frostiĝas, kaj mi ĵetis ĝin en la fajron.

MOOR. — Efektive, Schufterle? Kaj tiu fajro brulu en via brusto eterne! For, ho monstro! Neniam montriĝu en mia bando! Vi murmuras? Vi pripensas? Kiu pripensas, kiam mi ordonas? Li kuru for, mi diras! Ekzistas ankoraŭ multaj inter vi, kiuj estas maturaj por mia kolerego. Mi konas vin, Spiegelberg! Sed baldaŭ mi paŝos en vian mezon kaj mi faros teruran pririgardon. (*La rabistoj tremante foriras.*)

MOOR, *sola marŝas ekscitite tien kaj reen.* — Ne aŭskultu ilin, venĝanto en la ĉielo! Kion mi povas fari kontraŭ tio? Ĉu vi estas kulpa, se via pesto, via kartempo, via superakvado englutas la justulon kune kun la malvirtulo? Kiu povas ordoni al la flamo, ke ĝi ne furiozu ankaŭ sur la benita semitaĵo, kiam ĝi devas detrui la nestojn de la krabroj? Ho, la abomena mortigo de infanoj! mortigo de virinoj! mortigo de malsanuloj! Kiel min premas tiu ĉi faro! Ĝi venenis miajn plej belajn agojn! Jen ruĝa de honto kaj mokita staras antaŭ la okulo de la ĉielo tiu knabo, kiu arogis ludi kun la bastonego de Jupitero kaj kiu venkis pigmeojn, dum li devis frakasi titanojn! For, for! vi ne estas tiu viro, kiu povus regi la venĝan glavon de la supraj tribunaloj, vi falis ĉe la unua moviĝo! Nun mi forĵetas mian malhumilan planon, mi foriras, por enrampi

en ian fendon de la tero, kie la fumo de la tago sin kaŝos antaŭ mia mallonoro. (*Li volas forkuri.*)

RABISTOJ, *alkuras*. — Gardu vin, hetmano! Diabloj ekpetolis! Tutaj amasoj da bohemiaj rajdistoj saltas ĉirkaŭe en la arbaro, — infera denunciisto kredeble elbabilis al ili pri ni.

NOVAJ RABISTOJ. — Hetmano, hetmano! Ili eltrovis niajn poste-signojn. Ĉirkaŭe kelkaj miloj da ili aranĝas kordonon ĉirkaŭ la meza arbaro.

NOVAJ RABISTOJ. — Ve, ve, ve! Ni estas kaptitaj, radŝiritaj, kvar-onigitaj! Multaj miloj da husaroj, dragonoj kaj ĉasistoj saltas ĉirkaŭ la altaĵo kaj gardas ĉiujn elirojn.

(*Moor foriras.*)

(*Schweizer. Grimm. Roller. Schwarz. Schusterle. Spiegelberg. Razmann. Grupo da rabistoj.*)

SCHWEIZER. — Ni do elskuis ilin el la kusenoj? Ĝoju do, Roller! Tion ĉi mi jam longe deziris, iom interbati min kun tiaj kazernaj kavaliroj. Kie estas la hetmano? Ĉu la tuta bando estas kune? Ni ja havas sufiĉe da pulvo?

RAZMANN. — Da pulvo ni havas kiom vi volas. Sed ni ĉiuj estas nur en la nombro de okdek, sekve en ĉiu okazo apenaŭ unu kontraŭ dudek da ili.

SCHWEIZER. — Des pli bone! kaj se eĉ estus kvindek da ili kontraŭ mia granda ungo.... Se ili tiel longe atendis, ĝis ni ekbruligis al ili la pajlon sub la sidvangoj. — fratoj, fratoj, tiam ne estas granda danĝero. Ili riskas sian vivon por dek krejceroj, sed ĉu ni ne batalas pro kapo kaj libereco? Ni falos sur ilin kiel superakvego kaj ni ekbatos kontraŭ iliaj kapoj kiel fulmotondro. Kie do al la diablo estas la hetmano?

SPIEGELBERG. — Li forlasas nin en tiu ĉi mizerego. Ĉu ni ne povas jam plu forsavi nin?

SCHWEIZER. — Forsavi nin?

SPIEGELBERG. — Ho, kial mi ne restis en Jeruzalemo!

SCHWEIZER. — Mi volus do, ke vi sufokiĝu en kloako, vi ekskrementa animo! Ĉe nudaj monahinoj vi estas granda kuraĝulo, sed kiam vi vidas du pugnojn, vi fariĝas timemulo! Montru vin nun, aŭ oni devos enkudri vin en porkan felon kaj mortpeli vin per hundoj.

RAZMANN. — La hetmano, la hetmano!

MOOR, *malrapide enirante, al si mem*. — Mi lasis ilin tute ĉirkaŭfermi, nun ili devas batali kiel malesperuloj. (*Laŭte.*) Knaboj! Nun

venis la momento! Ni estas perditaj, aŭ ni devas batali kiel pafvunditaj aproj.

SCHWEIZER. — Ha! Mi malfermos al ili per mia tranĉilo la ventron tiel, ke la internaĵoj elsaltos al ili en sia tuta longeco! Konduku nin, hetmano! ni sekvos al vi en la faŭkon de la morto.

MOOR. — Ŝargu ĉiujn pafilojn! Ne mankas ja al ni pulvo?

SCHWEIZER, *kun eksalto*. — Ni havas sufiĉe da pulvo, por eksplodigi la teron ĝis la ĉielo!

RAZMANN. — Ĉiu ŝargis kvin parojn da pistoloj kaj krom tio ĉiu ŝargis po tri karabenoj.

MOOR. — Bone, bone! Kaj nun parto devas suprenrampi sur la arbojn aŭ kaŝi sin en la densejo kaj ekpafi kontraŭ ilin el la embusko.

SCHWEIZER. — Tio estas por vi, Spiegelberg!

MOOR. — Ni ĉiuj aliaj ĵetos nin kiel furioj kontraŭ iliajn flankojn.

SCHWEIZER. — Inter tiuj estos mi, mi!

MOOR. — Samtempe ĉiu devas fajfi, kuradi en la arbaro, por ke nia nombro fariĝu pli terura; ankaŭ ĉiuj hundoj devas esti deĉenigitaj kaj pelitaj en ilian mezon, ke ili disiĝu, distriĝu kaj kuru sub vian pafon. Ni tri, Roller, Schweizer kaj mi, ni batalos en la kunpuŝiĝo.

SCHWEIZER. — Majstre, majstre! Ni ĉirkaŭtondros ilin tiamaniere, ke ili ne scios, de kie ili ricevas la vangofrapojn. Mi iam povis forpafi ĉerizon de la buŝo. Ili nur alkuru! (*Schufterle pinĉas Schweizeron, tiu ĉi retiras la hetmanon flanken kaj mallaŭte parolas kun li.*)

MOOR. — Silentu!

SCHWEIZER. — Mi vin petas....

MOOR. — For! Li danku sian malhonoron, ĝi lin savis. Li ne devas mortli tiam, kiam mi kaj mia Schweizer mortas kaj mia Roller. Li deprenu siajn vestojn, tiam mi diros, ke li estas vojaĝanto kaj mi lin priŝtelis. Estu trankvila, Schweizer, mi ĵuras, ke li tamen ankoraŭ estos pendigita.

(*Patro-monaĥo, eniras.*)

PATRO-MONAĤO, *konfuzite, al si mem*. — Ĉu tio ĉi estas la nesto de la drakoj? (*Lauĉte.*) Se vi permesos, sinjoroj! Mi estas servanto de la eklezio, kaj ekstere staras deksep centoj, kiuj gardas ĉiun haron sur miaj tempioj.

SCHWEIZER. — Brave! brave! ĝi estis bone dirita, por teni al si varme la stomakon.

MOOR. — Silentu, kamarado! Diru mallonge, sinjoro patro! kion vi tie ĉi bezonas?

PATRO-MONAÑO. — Min sendas la alta estraro, kiu disponas pri vivo kaj morto ... vi ŝtelistoj, vi brulfaristoj, vi friponoj, venenaj viperidoj, kiuj ŝteliras en la mallumo kaj pikas en kaŝiteco, elĵetaĵo de la homaro, infera kovitaĵo, bonega mango por korvoj kaj abomenaj insektoj, kolonio por pendo kaj rado....

SCHWEIZER. — Hundo! ĉesu insulti, — aŭ.... (*Li alpremas al li la pafilkapon al la vizago.*)

MOOR. — Fi do, Schweizer! vi ja malordigas al li la verkon! li tiel brave ellernis parkere sian predikon. Nu, pluen, sinjoro! — « por pendo kaj rado? »

PATRO-MONAÑO. — Kaj vi. bela hetmano! Duko de la poŝaj ŝtelistoj! reĝo de la friponoj! grandinogolo de ĉiuj kanajloj sub la suno! lutesimila al tiu unua abomena konspirestro, kiu mil legionojn da senkulpaj anĝeloj entiris en ribelan fajron kaj trenis kun si malsupren en la profundan ŝlimejon de la pereco de la animo, — la kriegado de forlasitaj patrinoj bruas post viaj piedoj, sangon vi drinkas kiel akvon, homaj vivoj ne havas sur via mortigista ponardo eĉ la pezon de aera veziko....

MOOR. — Tute vere, tute vere! Nu, pluen!

PATRO-MONAÑO. — Kio? Tute vere, tute vere? ĉu tio ĉi ankaŭ estas respondo?

MOOR. — Kiel, sinjoro? Al tio vi tute ne estis preparita? Pluen, nur pluen! Kion vi volis diri plu?

PATRO-MONAÑO, *en fervoro*. — Terura homo! For de mi! ĉu ne sidas la sango de la mortigita imperia grafo sur viaj malbenitaj fingroj? ĉu vi ne trarompis per ŝtelistaj manoj la sanktejojn de Dio kaj per kanajla kapto ne forportis la sanktigatajn vazojn de la komunio? Kiel? ĉu vi ne ĵetis la fajron en nian pian urbon? ĉu vi ne faligis la pulvoturon sur la kapojn de bonaj kristanoj? (*Kun kunbatitaj manoj.*) Teruraj, teruraj krimoj, kiuj malbonodoras ĝis la ĉielo, armas la lastan juĝon, ke ĝi rapide venu! matura por la repago, pretigita por la lasta trumpetado!

MOOR. — Majstra prediko ĝis nun! sed al la afero! Kion la alte estimata magistrato anoncigas al mi per vi?

PATRO-MONAÑO. — Kion vi tute ne meritas ricevi. Rigardu ĉirkaŭen. vi brulfaristo! ĉie, kien vi nur povas rigardi, vi estas ĉirkaŭfermita de niaj rajdantoj, — tie ĉi estas nenio loko por forkuri. Tiel certe, kiel ĉerizoj kreskas sur ĉi tiuj kverkoj kaj ĉi tiuj abioj

portas persikojn, tiel certe vi povos vivaj forkuri de tiuj ĉi kverkoj kaj abioj.

MOOR. — Ĉu vi aŭdas, Schweizer? Sed nur pluen!

PATRO-MONAĤO. — Aŭdu do, kiel bonkore, kiel pardoneme la juĝo agas kun vi, malvirtulo : se vi nun tuj rampas al la kruco kaj pelegos pri kompato kaj indulgo, vidu, tiam la severeco fariĝos por vi kompato, la justeco estos por vi amanta patrino, — ŝi fermos siajn okulojn por duono de viaj krimoj kaj linigos sin per tio, ke ĝi — prezentu al vi — kondamnos vin nur al morto per la rado.

SCHWEIZER. — Vi aŭdis, hetmano? Ĉu mi iru kaj kunpremu la gorgon al tiu ĉi dresita paŝtista hundo, ke la ruĝa suko ŝprucu ĉe li el ĉiuj ŝvitporoj?

ROLLER. — Hetmano! Per ĉiuj diabloj de la infero! Hetmano, kiel li premas la malsupran lipon inter la dentojn! Ĉu vi permesos al mi pendigi tiun ĉi kanajlon sub la ĉielo la kapon malsupren?

SCHWEIZER. — Al mi, al mi! mi jetos min genue antaŭ vi! Al mi donu la plezuregon, ke mi faru el li kaĉon! (*La patro-monaĥo krias.*)

MOOR. — For de li! Neniu kuraĝu lin ektuŝi! (*Al la monaĥo, eltirante sian glavon.*) Vidu, sinjoro patro! tie ĉi staras sepdek-naŭ, kies hetmano mi estas, kaj neniu el ili scias flugi laŭ signo kaj komando, aŭ danci laŭ muziko de pafilegoj, kaj tie ekstere staras deksep centoj da homoj, griziĝintaj sub pafiloj, — tamen aŭdu nun! tiel diras Moor, la hetmano de la brulfaristoj : estas vero, mi mortigis la imperian grafon, mi forbruligis kaj prirabis la dominikan preĝejon, mi jetis fajron en vian bigotan urbon, kaj mi renversis la pulvoturon super la kapojn de bonaj kristanoj, — sed tio ĉi ne estas ankoraŭ ĉio. Mi faris ankoraŭ pli. (*Li etendas sian dekstran manon.*) Ĉu vi rimarkas la kvar grandvalorajn ringojn, kiujn mi portas sur ĉiuj fingroj? Iru kaj raportu punkton post punkto al la sinjoroj de la juĝo pri morto kaj vivo ĉion, kion vi nun aŭdos kaj vidos. Tiun ĉi rubenon mi detiris de la fingro de unu ministro, kiun mi dum ĉasado mortigis antaŭ la piedoj de lia princo. El la popolamasa polvo li per flatado sin levis ĝis la stato de la plej granda favorato de la princo, la falo de lia najbaro estis la benketo, per kiu li atingis sian altecon, larmoj de orfoj levis lin supren. Tiun ĉi diamanton mi detiris de unu financa konsilanto, kiu vendadis honorajn lokojn kaj oficojn al tiuj, kiuj pagis pli da mono, kaj la ĉagrenitan patrioton li forpuŝis de sia pordo. Tiun ĉi agaton mi portas pro la honoro de unu viaspeca pastro, kiun mi sufokis per mia propra mano, kiam li sur publika predikseĝo ploris, ke la

inkvizicio perdis sian forton.... Mi povus rakonti al vi ankoraŭ pli multe pri miaj ringoj, se mi ne bedaŭrus jam la kelkajn vortojn, kiujn mi malŝparis kun vi.

PATRO-MONAĤO. — Ho Faraono, Faraono!

MOOR. — Ĉu vi ĝin aŭdas? Ĉu vi rimarkis la ĝemon? Ĉu li ne staras ĉi tie, kvazaŭ li volus elpreĝi fajron el la ĉielo sur la bandon de Koraho? li juĝas per unu eklevo de la ŝultroj, kondamnas per unu kristana « ha »! Kiel la homo povas esti tiel blinda? Li, kiu havas la cent okulojn de Arguso, por elserĉi makulojn sur sia frato, kiel li povas esti tiel blinda rilate sin mem? El siaj nuboj ili tondras pri bonkoreco kaj toleremeco, kaj ili alportas al la Dio de amo homajn oferojn, kiel al fajrobraka Moloho, — ili predikas pri amo al la proksimulo kaj malbenante forpelas la okdekjaran blindulon de siaj pordoj! ili furiozas kontraŭ monavideco, kaj dume pro oraj ornamoj ili senpopoligis Peruon kaj enjungis la idolanojn kiel bruton antaŭ siaj veturiloj. Ili rompas al si la kapojn, kiamaniere la naturo povis krei Iskarioton, kaj dume ne la plej malbona el ili perfidus la triunuan Dion pro dek argentaj moneroj. Ho, vi fariseoj, falsistoj de la vero, vi simioj de la Dieco! Vi ne timas genufleksi antaŭ kruco kaj altaroj, vi vundas viajn dorsojn per rimenoj kaj turmentas vian karnon per fastado; vi pensas, ke per tiuj ĉi mizeraj jonglaĵoj vi nebulos la okulojn al tiu, kiun vi, malsaĝuloj, ja nomas la Ĉionscianta, tiel same, kiel oni plej akre mokas la eminentulojn, se oni flatas al ili, ke ili malamas la flatistojn. Vi fanfaronas pri honesteco kaj modela konduto, sed la Dio, kiu travidas viajn korojn, ekfuriozus kontraŭ la Kreinto, se li ne estus ĝuste tiu, kiu kreis la monstron en la Nilo. — Forigu lin de miaj okuloj!

PATRO-MONAĤO. — Kaj malvirtulo povas ankoraŭ esti tiel fiera!

MOOR. — Ankoraŭ ne suliĉe, — nun mi volas paroli fiere! Iru kaj diru al la multe estimata juĝistaro, kiu decidas pri vivo kaj morto, ke mi ne estas ŝtelisto, kiu konspiras kun dormo kaj noktomezo kaj fanfaronas grandecon kaj potencon sur la ŝnura ŝtupetaro! Kion mi faris, tion mi sendube iam legos en la ŝuldolibro de la ĉielo; sed kun ĝiaj mizeraj administrantoj mi volas perdi plu nenian vorton. Diru al ili, ke mia profesio estas repagado, — venĝado estas mia metio. (*Li turnas al li sian dorson.*)

PATRO-MONAĤO. — Vi ne volas do indulgon kaj favoron? Bone, kun vi mi finis. (*Turnas sin al la bando.*) Aŭdu do vi, kion la justeco per mi sciigas al vi! Se vi nun tuj ligos kaj transdonos al ni tiun

ĉi kondamnitan krimulon, tiam — vidu — viaj punindaj malbonegaj faroj estos pardonitaj al vi ĝis plena forgeso, la sankta eklezio vin, devojĝintajn ŝafojn, kun renovigita amo akceptos al sia patrina brusto, kaj por ĉiu el vi estos malbarita la vojo al honora ofico. (*Kun triumfa rideto.*) Nu, nu? Kiel ĝi plaĉas al via reĝa moŝto? — Vigle do! Ligu lin kaj estu liberaj!

MOOR. — Ĉu vi ĝin bone aŭdas? Ĉu vi aŭdas? Kial ĝi vin konsternis? Kial vi staras kun tia embarasa mieno? La justeco proponas al vi liberecon, kaj vi ja efektive estas jam ĝiaj kaptitoj. Ĝi donacas al vi la vivon, kaj tio ĉi ne estas fanfaronado, ĉar vi sen ia dubo estas jam juĝitaj. Ĝi promesas al vi honorojn kaj oficojn, kaj dume, se vi eĉ venkos, kia alia povas esti via sorto, krom malhonoro, malbeno kaj persekuto? Ĝi promesas al vi paciĝon kun la ĉielo, kaj vi ja estas efektive kondamnita. Sur neniu el vi troviĝas eĉ unu haro, kiu ne iros en la inferon. Vi ankoraŭ pripensas? vi ankoraŭ ŝanceliĝas? Ĉu estas tiel malfacile elekti inter la ĉielo kaj la infero? Helpu do, sinjoro patro!

PATRO-MONAĤO, *al si mem.* — Ĉu tiu homo frenezigiĝis? (*Laŭte.*) Ĉu vi eble suspektas, ke tio ĉi estas kaptilo, por kapti vin vivaj? Legu mem, jen estas la subskribita ĝenerala pardono. (*Li donas paperon al Schweizer.*) Ĉu vi povas ankoraŭ dubi?

MOOR. — Vidu do, vidu do! Kion vi povas pli deziri? Propramane subskribita! Ĝi estas favoro, kiu superas ĉiujn limojn. Aŭ eble vi timas, ke ili rompos sian vorton ĉar vi iam aŭdis, ke promeson donitan al perfiduloj oni ne plenumas? Ho, havu nenian timon! Jam la politiko povus ilin devigi plenumi sian vorton, se ĝi estus donita eĉ al la satano. Ĉar alie kiu en la estonteco ion kredus al ili? Kiel ili povus iam duan fojon fari uzon el sia vorto? Mi povus juri al vi, ke ili estas sinceraj. Ili scias, ke ĝi estas mi, kiu vin ribeligis kaj incitis; vin ili rigardas kiel senkulpajn. Viajn krimojn ili klarigas al si kiel erarojn de juneco, kiel mankon de pripenso. Min solan ili volas havi, mi sola meritas repagon. Ĉu ne estas tiel, sinjoro patro?

PATRO-MONAĤO, *al si mem.* — Kiel estas nomata la diablo, kiu parolas el li? (*Laŭte.*) Jes, certe, certe tiel estas. (*Al si mem.*) Li min tute frenezigas.

MOOR. — Kiel? Ankoraŭ neniam respondo? Ĉu eble vi ankoraŭ esperas trati vin per bataliloj? Rigardu do ĉirkaŭen, rigardu do ĉirkaŭen! tion ĉi vi ja ne povas esperi, ĝi estus ja nun infana memfido. Aŭ eble vi flatas al vi, ke vi falos kiel herooj, ĉar vi vidis, ke

mi ĝojis pro la tumulto? Ho, ne pensu ĉi tion! Vi ne estas Moor! Vi estas simplaj ŝtelistoj! mizeraj iloj de miaj pli grandaj planoj, vi estas malestimindaj, kiel la ŝnuro en la mano de la ekzekutisto? Ŝtelistoj ne povas fali, kiel falas herooj. La vivo por la ŝtelistoj estas gajno, poste ilin atendas io terura; ŝtelistoj havas la rajton tremi antaŭ la morto. Aŭdu, kiel iliaj kornoj sonas! Vidu, kiel minace brilas iliaj sabroj! Kiel? ankoraŭ sendecidaj? ĉu vi estas frenezaj? Ĝi estas nepardonebla! Mi ne volas danki al vi mian vivon, mi hontas pro via ofero!

PATRO-MONAĤO, *ekstreme mirigita*. — Mi perdas mian tutan saĝon, mi forkuras! Ĉu oni iam aŭdis ion similan?

MOOR. — Aŭ eble vi timas, ke mi mem min mortpikos kaj per memmortigo mi neniigos la kontrakton, kiu rilatas nur al vivanto? Ne, sinjoroj, tio ĉi estas senbezona timo. Jen mi forĵetas mian ponardon kaj miajn pistolojn kaj tiun ĉi boteleton kun veneno, kiu povus ankoraŭ servi al mi. — mi estas nun tiel senforta, ke mi perdis eĉ la regadon super mia vivo.... Kio? ankoraŭ sendecidaj? Aŭ eble vi pensas, ke mi min defendos, kiam vi volos min ligi? Vidu! jen mi ligas mian dekstran manon al tiu ĉi kverka branĉo, mi estas tute sendefenda, infano povas min renversi. Kiu estas la unua, kiu forlasas sian hetmanon en la mizero?

ROLLER, *en sovaĝa ekscito*. — Kaj se eĉ la infero naŭoble nin ĉirkaŭus! (*Svingas sian glavon.*) Kiu ne estas hundo, tiu savu la hetmanon!

SCHWEIZER, *disŝiras la paperon de pardono kaj ĵetas la pecojn al la monaĥo en la vizaĝon*. — En niaj kugloj estas la pardono! For, kanajlo! diru al la senato, kiu vin sendis, ke inter la bando de Moor vi ne trovis eĉ unu solan perfidulon! Savu, savu la hetmanon!

ĈIŬ, *bruas*. — Savu, savu, savu la hetmanon!

MOOR, *liberigante sin. ĝoje*. — Nun ni estas liberaj, kamaradoj. Mi sentas armeon en mia pugno! Morto aŭ libereco! Almenaŭ neniun ili havu viva!

(*Oni trumpetas al atako. Bruo kaj tumulto. La rabistoj foriras kun nudigitaj glavoj.*)

El germana lingvo tradukis

(*Daŭrigota.*)

LAZARO LUDOVIKO ZAMENHOF.

KREDU AL DIO

Provenca kantaĵo

DE

GUSTAVO A. BECQUER¹

« Mi estis la vera Teobaldo de Montagut, barono de Fortcastell. Nobelo aŭ popolano, landestro aŭ tributpagulo, kiu ajn vi estas, momente haltanta apud la rando de mia tombo, kredu al Dio, kiel mi ja kredis. kaj petu Lin por mi ».

Prologo.

I

Nobelaj aventuristoj, kiuj, kun lanco apogita sur ĝia ingo kaj kaskoviziero mallevita, rajdantaj sur potenca kurĉevalo, trairas la mondon sen alia heredbieno ol via altfama nomo kaj glavo, serĉante honoron kaj gloron per la batala profesio, se, trapasante la malglatan valon de Montagut, vi estis kaptita de ventego kaj noktiĝo, kaj vi trovis rifuĝejon en la ruino de la monaĥejo, kiu ankoraŭ vidiĝas sur la valfundo, aŭdu min.

II

Paŝtistoj, postirantaj per malrapida paŝado viajn ŝafinojn, kiuj sin paŝtas dismetitaj sur montetoj kaj ebenaĵoj, se, kondukante ilin al bordo de la diafana rivereto, kiu kuras, baraktfluas kaj saltas inter ŝtonegoj de la Montagut'a valo, en la somera plenvarmo kaj dum fajreca posttagmanĝa dormo, vi trovis ombron kaj ripozon

1. Gustavo Adolfo Becquer (1836-1870) estas unu el la plej originalaj, delikataj, profundesentaj kaj popularaj verkistoj hispanaj. Lia verkaro konsistas el tri volumoj publikigitaj de la famekonata madrida eldonisto S^{ro} Fernando Fé (Carrera de San Jerónimo, 2), al kiu ili apartenas. Ni estas tre dankaj al li, ĉar li bonvolis permesi al ni la tradukon por *La Revuo* de kelkaj el la belegaj Becquer'aj legendoj. (*Rim. de la trad.*)

apud la defalintaj arkaĵoj de la monaĥejo, kies muskoplenajn kolonojn alkisas la akvondoj, aŭdu min.

III

Knabinoj el apudaj vilaĝoj, nekulturitaj konvaloj kreskantaj feliĉaj sub la ŝirmo de via humileco, se, matene, dum la festotago de la Sankta Patrono de tiu ĉi landeto, venkinte la timon, kiun inspiras la malgaja monaĥejo, staranta sur siaj ŝtonegoj, vi malsupreniris en la Montagut'an valon por kolekti trifoliojn kaj lekantojn plibeligontajn lian altaron, kaj se vi eniris en la senbruaĵajn kaj dezertajn galeriojn por vagadi ĉirkaŭ iliaj forlasitaj tomboj, ĉe kies randoj kreskas la plej multfoliaj lekantoj kaj la plej malhele bluaj ĥiacintoj, aŭdu min.

IV

Vi, nobela kavaliro, eble ekbrilo de fulmo; vi, vagiranta paŝtisto, brulhardita per la sunradiaro; fine, vi, bela knabino, kovrita ankoraŭ per gutoj de roso, similaj al larmoj, ĉiuj vi ja rimarkis en tiu sankta loko humilan tombon. Ĝi konsistis antaŭe el maldelikata ŝtono kaj ligna kruco: la kruco malaperis kaj nur la ŝtono restas. En tiu tombo, kies enskribo estas la devizo de mia kantaĵo, pace ripozas la lasta barono de Fortcastell, TEOBALDO DE MONTAGUT, kies strangan historion mi tuj al vi rakontos.

Kanto unua.

I

Kiam la nobla grafino de Montagut estis graveda por sia unue-naskota filo Teobaldo, ŝi havis misteran kaj teruran songon. Eble dia antaŭsciigo, eble vana fantaziaĵo, kiun poste la tempo efektivigis. Ŝi songis, ke el ŝia patrina ventro estas elnaskita serpento, monstra serpento kiu, elĵetante akrajn siblojn, jen rampante ĉe la malalta herbo, jen fleksigante je ŝi mem por eksalti, forkuris de ŝi kaj fine sin kaŝis en dornarbetojn.

— Tie ĝi estas! tie ĝi estas! — kriadis la grafino dum sia terura premsonĝo, montrante al siaj servistoj la arbetojn, kie estis sin kaŝinta la naŭziga rampanto.

Kiam ŝiaj servistoj rapide alvenis al la loko, kiun la nobla sinjorino, senmova kaj kaptita de profunda teruro, montris ankoraŭ per la fingro, blanka kolombino sin levis el la arbeto kaj supren forflugis al la nuboj.

La serpento estis malaperinta.

II

Teobaldo naskiĝis. Lia patrino mortis lin naskante, lia patro pereis kelkajn jarojn poste en embusko, brave batalante kontraŭ la malamikoj de Dio.

De tiu momento la junula vivado de la Fortcastell'a unuanaskito nur povas kompariĝi al uragano. Ĉie vidiĝis, kie li trapasis, postsignaro de larmoj kaj sango, elmontranta lian vojiron. Li pendigadis siajn tributulojn, dueladis kun samranguloj, persekutadis knabinojn, elbatadis monaĥojn, kaj per siaj blasfemoj kaj ĵuroj lasis en paco nenian sanktulon, nek ian sanktaĵon sen malbondiro.

III

Unu tagon, kiam, revenante de ĉasado, li estis laŭ sia kutimo eniriginta en la preĝejon de vilaĝo de sia regolando, por ŝirmiĝi de pluvado, sian tutan diablan skvantaron da diboĉaj paĝioj, malbonkoraj arkpafistoj, kaj malvirtaj servutuloj, kune kun hundoj, ĉevaloj kaj falkoj, iu respektiginda pastro, kontraŭstarante al lia koleriĝo kaj ne timante la vivegajn eksplodojn de lia torenta karaktero, petegis lin, en nomo de ĉielo kaj portante en mano sanktigitan hostion, ke li foriru el la preĝejo kaj kun apogbastono de pilgrimanto piediru al Papo, por peti Lin pri absolviĝo de siaj kulpoj.

— Lasu min en paco, freneza maljunulo! — ekkriis Teobaldo, lin aŭdinte; — lasu min en paco; alie, ne trovinte hodiaŭ, en tuta tago eĉ unu ĉasbeston, mi incitigos kontraŭ vi miajn hundojn kaj por min amuzi ĉasos vin, kiel apron.

IV

Teobaldo estis viro kapabla fari, kion li ĵus diris. Tamen la pastro nur respondis :

— Faru, kion vi volas, sed tion ne forgesu, ke estas Dio, kiu punas kaj pardonas, kaj, se mi mortos per viaj manoj, el la libro

de sia indigniĝo Li elprenos miajn kulpojn kaj enskribos vian nomon, por ke vi elpagu vian krimon.

— Dio, kiu punas kaj pardonas! — eksplodis ridegante la malpiega barono. — Mi ne kredas al Dio, kaj kiel pruvo, mi tuj efektivigos, kion mi promesis; ĉar, malgraŭ mia nepreĝemo, mi amas plenumi mian vorton. Rajmundo! Gerardo! Petro! incitu la ĉashundaron, donu al mi ponardegon, sonigu alvokon per viaj ĉaskornoj, kaj ni kurĉasos tiun ĉi malsaĝulon, eĉ se li supreniros la sanktlofigurojn de siaj altaroj.

V

Ŝanceliĝinte unu momenton kaj post nova ordono de sia mastro, la paĝoj komencis malligi la hundojn, kiuj plensonigis la preĝejon per bojado; la barono jam estis streĉinta sian pafarkon, ridante per satana rido. Murmurante petpreĝon la respektiginda pastro, kun okuloj al ĉielo levitaj, trankvile atendis tujan morton, kiam ekster la preĝejo aŭdiĝis terura voĉkriado, sonorado de ĉaskornoj vokantaj al persekuto de ĉasbesto, kaj voĉoj dirantaj: *Al la apro!* — *Tra la arbetojo!* — *Rekten al la monto!*

Sciigita pri la deziregata besto, Teobaldo kuris, ĝojebria al la pordo de la sanktejo; post li foriris liaj servistoj, kaj kun ili — la ĉevaloj kaj hundoj.

VI

— Kien iras la apro? — demandis la barono, kiu saltis sur sian kurĉevalon, nek apogante sin sur la piedingoj, nek malstreĉinte la pafarkon.

— Tra la kanejo, kiu etendiĝas malsupre de tiuj montetoj, — oni respondis.

Ne aŭskultinte la lastan vorton, la rapidegema ĉasisto enpikis sian orspronon en la flankon de la ĉevalo, kiu foriris kuregante. Post li ĉiuj forkuris.

La loĝantoj de la vilaĝo, kiuj alarmekris la unuaj kaj je la alproksimiĝo de la terura besto sin rifuĝis en siajn kabanojn, elmelis la kapon timeme el siaj fenestroj, kaj vidante la inferan rajdantaron malaperantan en branĉaĵon de densejo, ili silente faris krucosignon.

VII

Antaŭ ĉiuj Teobaldo kuradis. Lia ĉevalo pli rapidkuranta aŭ pli per sprono incitita, ol tiuj de liaj servistoj, postiris la beston tiel

proksime, ke du aŭ tri fojojn, delasante la kondukilojn sur la kolon de la fajreca ĉevalo, li sin levis sur la piedingoj kaj almetis la pafarkon por ĝin vundi. Sed la apro, nur intermite videbla en la densa arbeto, ree malaperis el lia vido, por denove sin elmontri ekster la trafpoŭo de lia armilo.

Tiel li kuradis multajn horojn, trairis la kanejojn de la valo kaj la ŝtonecan riverbordon, kaj, enirinte en vastegan arbaron, li eraris tra ĝiaj ombroplenaj turnirvojoj kun la okuloj ĉiam fiksitaĵ al la deziregata apro, kredante ĉiumomente ĝin atingi, kaj ĉiupaŝe maltrafante pro ĝia mirinda kurfacileco.

VIII

Fine, li povis trovi favoran okazon; li etendis la brakon, la sago forflugis kaj eniĝis tremanta en la dorson de la terura besto, kiu eksaltis kaj ellasis timigan furiozblekon.

— Mortvundita ĝi estas! — ekkriis per ĝoja krio la ĉasisto, enmetante centafoje la pintspronon en la sangmakulitan flankaĵon de sia ĉevalo; — mortvundita ĝi estas; ĝi vane forkuras. La postsigno de ĝia ellasita sango montras ĝian irvojon.

Kaj tion dirante, li komencis sonigi per sia ĉaskorno la triumfan voksignon, por ke ĝin aŭdu liaj servistoj.

Subite la kurĉevalo haltis, ĝiaj kruroj senfortiĝis, tremeto agitis ĝiajn kuntiritajn muskolojn kaj ĝi rapidege falis teren, eljetante fluon de sango el sia ŝvelinta per ŝaŭmo kovrita nazo.

Ĝi estis mortinta pro laceco, ĝi estis mortinta, kiam la kurado de la apro komencis malakceliĝi, kiam nur sufiĉis unu ekpeno pli por ĝin atingi.

IX

Pentri la ekscitiĝon de la kolerema Teobaldo estus neeble. Ripeti liajn malbenojn kaj liajn blasfemojn, nur ripeti ilin, estus skandale kaj malpie. Li alvokis per fortaj voĉkrioj siajn servistojn, kaj en tiu izola loko nur lia ĉio lin respondis, kaj li eltiregis siajn harojn kaj mordis sian barbon, kaptita de la plej terura mal-espero.

— Mi sekvas lin kuregante, eĉ se pro tio mi krevus, — fine li ekkriis, streĉante denove sian pafarkon, kaj pretigante sin postiri la beston; sed en tiu sama momento li ekaŭdis bruon post sia dorso; la branĉoj de la densejo disiĝis, kaj antaŭ liaj okuloj pre-

zentis sin paĝio, kiu alkondukis, tenante ĝin per la brido, kurĉevalon nigran, kiel nokto.

— La ĉielo ĝin sendas al mi, — diris la ĉasisto, sursaltante ĝian dorson, rapidmova kiel damcervo.

La paĝio, kiu estis maldika, tre maldika, kaj flavhaŭta, kiel morto, strange ekridetis, prezentante al li la bridon.

X

La ĉevalo ekblekis tiel forte, ke la arbaro ektemis, faris salton nekredeblan, salton per kiu ĝi sin levis dek ulnojn de la tero, kaj la aero komencis sibladi en la orelojn de la rajdanto, kiel siblas ŝtono elpelita de ŝtonjetilo. Ĝi ekkuris rapidege, tiel rapidege, ke li, timante forŝoviĝi el la piedingoj kaj fali teren konfuzita de kapturigo, devis fermi la okulojn kaj alteniĝi per ambaŭ siaj manoj al ĝiaj pendantaj kolharoj.

Kaj, nek ekscitita per la kondukiloj, nek pikita de la spronpinto, nek instigita per voĉkrioj, la ĉevalo kuradis, kuradis senhalte. Kiom longe kuradis sur ĝi Teobaldo, nesciante kien, sentante, ke la branĉoj batadas ĉe lia paso lian vizaĝon kaj la dornarbetoĵo disŝiras liajn vestojn kaj la vento ĉirkaŭ li sibladas? Neniu ĝin scias.

XI

Kiam, rehavante kuraĝon, li unu momenton malfermis la okulojn por malkviete rigardi ĉirkaŭ si, li trovis sin malproksime, tre malproksime de Montagut, kaj en lokoj de li tute nekonataj. La ĉevalo kuradis, kuradis senhalte, kaj arboj, ŝtonegoj, kasteloj kaj vilaĝoj, ĉio preterpasis, kiel fulmo. Novaj kaj novaj horizontoj sin elmontris antaŭ lia vido; horizontoj, kiuj forŝoviĝis por lasi sian lokon al aliaj pli kaj pli nekonataj. Krutegaj valoj tute kovritaj de kolosaj pecoj el granito, kiujn la uraganoj fortiris el la supraĵo de la montoj; gajigaj kamparoj kovritaj per tapiŝo de verdaĵo kaj kun dismetitaj blankaj domaroj; dezertaĵoj senlimaj, kie bolis la sablo elbruligata de fajrosuna radiaro; vastaj izolaĵoj, grandegaj ebenaĵoj, regionoj eterneneĝaj, kiĉ la gigantaj glacierecoj similis, elmontriĝante sur mallune-griza ĉielo, al blankaj fantomoj etendantaj siajn brakojn por kapti lin ĉe la haroj, dum li pasos; ĉion tion ĉi kaj mil aliajn objektojn, kiujn mi ne povos al vi diri, li

vidis dum sia fantazia kurrajado, ĝis, envolvita per malluma nebulaĵo, li ĉesis aŭdi la bruon, kiun faris frapante sur la tero la hufoj de la ĉevalo.

Kanto dua.

I

Nobelaj kavaliroj, simplanimaj pastistoj, belaj knabinoj, kiuj aŭskultas mian rakonton, se mirigas vin tio, kion mi raportas, ne kredu, ke ĝi estas fabelo laŭ mia kaprico elpensita por surprizi vian kredemon; de buŝo al buŝo venis ĝis mi tiu tradicio kaj la tomba surskribo, kiu ankoraŭ restas en la Montagut'a monaĥejo, estas nerifuzebla atesto pri la vereco de mia parolo.

Kredu do, kion mi eldiris, kaj kredu tion, kio estas ankoraŭ dirota, ĉar ĝi estas tiel certa, kiel la antaŭaĵo, kvankam pli miriga. Mi povos eble plibeligi per poeziaj ornamoj la nudan skeleton de tiu simpla kaj terura historio, sed mi neniam konscie deflankigos de la vero, eĉ plej malmulte.

II

Kiam Teobaldo ĉesis aŭdi la huftrapojn de sia kurĉevalo kaj sentis sin jetita en la aeron, li ne povis deteni sin de nevola timekstreĉo. Ĝis tiam li kredis, ke la objektoj prezentitaj al liaj okuloj estas nur fantomoj kreitaj de lia imagado, konfuzita de kapturniĝo, kaj, ke lia ĉevalo kuradis, senbride estas vere, sed interne de la limoj de lia sinjorlando. Nun nenia dubo jam restis al li, ke li estas ludilo de ia supernatura povo, kiu lin trenadis, kien li ne scias, tra tiuj mallumaj nebuloj, tra tiuj nuboj de formoj kapricaj kaj fantaziaj, en kies interno, kiu kelkafoje eklumis per ekbrilo de fulmo, li kredis elvidi bolantan kaj baldaŭ falontan fulmotondron.

La ĉevalo kuradis aŭ, pli bone, naĝadis en tiu oceano de malmumedensaj kaj brulantaj vaporoj, kaj la mirindaĵoj de la ĉielo komencis disvolviĝi unu post alia antaŭ la timegigitaj okuloj de ĝia rajdanto.

III

Li vidis la anĝelojn, kiuj, rajdantaj sur nuboj, vestitaj per longaj roboj kun borderoj el fajro, la harojn delasitajn al uragano, kaj svingantaj glavojn, kiuj elfulmis ŝetante fajrerojn el nigre-ruĝa lumo, preterpasis, ministrojn de la Dia kolero, preterpas-antaj, kiel timeginda armeo, sur laflugiloj de fulmotondro.

Kaj li iris pli alten, kaj kredis ekvidi malproksime la renversajn nubojn similajn al lafa maro, kaj aŭdis la tondron muĝantan sub liaj piedoj, kiel muĝas la oceano elbatante la ŝtonegon, el kies supro ĝin rigardadas la mirigita pilgrimanto.

IV

Kaj li vidis la ĉefanĝelon, blankan kiel neĝo, kiu sidanta sur grandega kristalglobo, direktas ĝin tra la spaco en la serenaj noktoj, kiel arĝentan ŝipon sur la supraĵo de blua lago.

Kaj li vidis la sunon brule turnirantan ĉirkaŭ ora akso en atmosfero el koloroj kaj fajro, kaj en ĝia fokuso la fajrajn spiritojn, kiuj loĝas sendanĝere inter la flamoj, kaj el ilia varmega interno kantas al la Kreinto ĝojajn himnojn.

Li vidis la nevideblajn lumfadenojn, per kiuj nomoj estas ligitaj al steloj, kaj li vidis la ĉielarkon sidantan, kiel kolosa ponto, sur la abismo, kiu apartigas la unuan ĉielon de la dua.

V

Li vidis la animojn malsuprenirantajn al tero sur mistera ŝtuparo; li vidis multajn subirantajn kaj malmultajn suprenirantajn. Ĉiu el tiuj senkulpaj animoj estis akompanata de purega ĉefanĝelo, kiu ĝin kovris per la ombro de siaj flugiloj. Tiuj, kiuj revenis solaj, revenis silentaj, kun larmoj en la okuloj; la ceteraj supreniris kantaute, kiel suprenflugas la alaŭdoj en aprila mateno.

Poste, la rozkoloraj kaj bluaj mallumoj, kiuj flosadis en la spaco, kiel kurtenoj el diafana gazo, disŝiriĝis, kiel en niaj temploj la Gloran Sabaton disŝiriĝas la altara vualo, kaj al liaj okuloj sin montris, miregiga kaj brilega, la paradizo de justuloj.

VI

Tie kunestis la sanktaj profetoj, kiujn vi vidis senarte skulptitajn en la ŝtonaj ornamitaj fasadoj de niaj katedraloj; tie — la

lumantaj virgulinaj, kiujn vane intencas la pentristo kopii el sia sonĝo en la kolorajn vitraĵojn de la ogivoj; tie — la keruboj, kun siaj longaj flirtantaj vestoj kaj oraj konturoj, kiel tiuj de la altaraĵ tabloj; tie, fine, kronita de lumevestitaj steloj, ĉirkaŭita de ĉiuj divershierariaj ĉielgrupoj, kaj bela, super ĉiu takso, Nia Virgulino el Montserrat', Patrino de Dio, Reĝino de ĉefanĝeloj, rifuĝo de pekintoj kaj konsolo de doloratoj.

VII

Pli malproksime la paradizo de justuloj, pli malproksime la trono, kie sidas Virgulino Mario. La koro de Teobaldo surpriziĝis pro timo, kaj profunda teruro ekkaptis lian animon. La soleco eterna, la silento eterna, regas en tiuj lokoj, kiuj kondukas al la mistera sanktejo de Dio. De tempo al tempo vipis lian frunton ia ekblovo de vento, malvarma kiel ponarda plato, kiu per teruro starigis liajn harojn kaj enpenetris ĝis la interno de liaj ostoj; ekblovoj similaj al tiuj, kiuj anoncis al profetoj la alvenon de la dia spirito. Fine, li venis en lokon, kie li kredis aŭdi malakran brueton, kiun oni povus kompari al malproksima zumado de abelaro, kiam, en la aŭtunaj posttagmezoj, ĝi flugetadas ĉirkaŭ la lastaj floroj.

VIII

Li trairadis tiun fantazian landon, kien iras ĉiuj teraj voĉoj: la sonoj, kiuj, laŭ nia diro, forŝoviĝas, la paroloj, kiujn ni supozas perditaj en la aĉro, la plendoj, kiujn ni kredas aŭditaj de neniu.

Tie, en harmonia rondo, flosas la petoj de infanoj, la preĝoj de virgulinaj, la psalmoj de piaj ermitoj, la pripetoj de humiluloj, la ĉastaj vortoj de purkoruloj, la rezignaciaj plendoj de suferantoj, la veoj de doloratoj kaj la himnoj de esperantoj. Inter tiuj voĉoj ankoraŭ tremetantaj en la luma etero, Teobaldo aŭdis la voĉon de sia patrino, petanta por li Dion; sed li ne aŭdis la sian.

IX

Pli malproksime, lian aŭdon frapis, per senakorda bruego, mil kaj mil voĉoj malplaĉaj kaj raŭkaj, blasfemoj, vengokrioj, orgikantoj, diboĉaj vortoj, malbenoj de malespero, minacoj de senpoveco kaj sakrilegiaj ĵuroj de malpieco.

Teobaldo trairis la duan rondon tiel rapide, kiel meteoro pasas tra ĉielo en somera posttagmezo, en celo ne aŭdi sian propran

voĉon, kiu tie vibradis sonanta kaj tondra, superante ĉiujn aliajn voĉojn meze de tiu infera koncerto.

— *Mi ne kredas al Dio! Mi ne kredas al Dio!* — diradis ankoraŭ lia voĉo sin agitante en tiu oceano de blasfemioj: kaj Teobaldo komencis kredi.

X

Post si li lasis tiujn lokojn kaj trairis aliajn senlimajn, plenajn de teruraj songaperoj, kiujn li ne povis kompreni, kaj kiujn mi ne povas elpensi, kaj fine li alvenis al la lasta rondo de la ĉiela spiralo, kie Dion adoras la seraĵoj, kun vizaĝo kovrita per trioblaj flugiloj, kaj submetitaj je Liaj piedoj.

Li volis tion rigardi.

Fajra elspiro bruligis lian vizaĝon, maro el lumo blindigis liajn okulojn, giganta tondro resonis en liaj oreloj, kaj fortirita el la ĉevalo kaj elpelita en la aeron, kiel blankebrulanta ŝtono ĵetita el vulkano, li sentis sin malsupreniranta, kaj malsupreniranta neniam falante, blinda, bruligita kaj surdigita, kiel falis la ribelinta anĝelo, kiam Dio per blovo de siaj lipoj renversis la piedestalon de lia fiereco.

Kanto tria.

I

La nokto estis plene malluma kaj la vento ĝemblovadis agitante la foliojn de arboj, tra kies densaj branĉoj flirtadis mola lunradio, kiam Teobaldo, apogsidante sin sur sia kubuto kaj defrotante siajn okulojn, kvazaŭ li sin eltirus el profunda dormado, ĉirkaŭrigardis kaj trovis sin en la sama arbaro, kie li ĉundis la apron, kie falis mortante lia ĉevalo, kaj kie oni liveris al li tiun, kiu lin kondukis en lokojn nekonatajn kaj misterajn.

Morta silento regis ĉirkaŭe, silento nur interrompita de la malproksima blekado de cervoj, la timiga murmurbruo de arbofolioj kaj la ĉo de ia malapuda sonorilo, kiun iam post iam la vento kunportis per siaj alblovoj.

— Eble mi sonĝis, — diris la barono, kaj li ekvojiris tra la arbaro kaj fine venis en la ebenaĵon.

11

Malproksime, sur la ŝtoneĝoj de Montagut li vidis la nigran profilon de sia kastelo, elstaranta antaŭ la diafana bluaĵo de la ĉiela nokto.

— Mia kastelo estas malproksima kaj mi, laca; mi atendas ĝis tagiĝo en ia proksima domaro; — kaj li rektiris al domaro.

Li frapis al la pordo.

— Kiu vi estas? — oni eldemandis.

— Barono de Fortcastell, — li respondis, kaj oni ridis lin je lia vido.

Li frapis al alia pordo.

— Kiu vi estas, kaj kion vi volas? — oni ree lin demandis.

— Via mastro, — insistis la kavaliro, surprizita, ke oni ne lin rekonas; — Teobaldo de Montagut.

— Teobaldo de Montagut! — diris kolere la alparolantino, kiu ne estis maljuna; — Teobaldo de Montagut, tiu, pri kiu oni rakontas...! Ba!... Daŭrigu vian vojiron kaj, ne venu eltiri el dormo la personojn honestajn por diri al ili senspritaĵn ŝercaĵojn.

111

Teobaldo, plene mirigita, foriris el la domaro kaj rekte marŝis al la kastelo, al kies pordoj li alvenis, kiam apenaŭ tagiĝis. La kastelfosaĵo estis plenigita per la ŝtonpecoj el la defalintaj tursuproj; la levebla ponto, jam senutila, putris pendanta ankoraŭ de siaj fortaj teniloj el fero, tute rustiĝintaj pro la efiko de la tempo; en la ĵurceremonia turo sonoris malrapide sonorilo; antaŭ la ĉefa arko de la fortikaĵo staris kruco sur granita piedestalo; sur la muroj oni ne vidis eĉ unu soldaton, kaj ŝajnis, ke el la kastelo konfuze kaj malakre alteniras kvazaŭ malproksima murmuro, kvazaŭ religia himno, grava, solena kaj brilega.

— Kaj jen mia kastelo, sendube! — diris Teobaldo, direktante malkvietan rigardon de unu loko al alia, ne povante kompreni, kio okazis. Kaj jen estas ja mia blazonŝildo ankoraŭ gravurita sur la centra ŝtono de la arko! Jen estas la Montagut'a valo; kaj tiuj malsuprestarantaj bienoj, estas la sinjorlando de Fortcastell....

En tiu momento la multepezaj kunpecoj de la pordo turniĝis ĉirkaŭ siaj hokoj kaj sur la sojlo aperis religiano.

IV

— Kiu vi estas, kaj kion vi faras tie ĉi? — demandis la monaĥon Teobaldo.

— Mi estas, — li respondis, — humila servanto de Dio, religiano el la Montagut'a monaĥejo.

— Sed.... — interrompis la barono, — ĉu Montagut' ne estas sinjorlando?

— Ĝi ja estis, — daŭrigis la monaĥo, — antaŭ tre longe.... Ĝian lastan sinjoron, laŭ la rakontoj, la diablo forprenis; kaj ĉar li restigis por sia lando nenian posteulon, la suverenaj grafoj fordonacis tiujn ĉi bienojn al la religianoj de nia asociacio, kiuj tie ĉi kunloĝas de ĉirkaŭ cent al cent-dudek jaroj. Kaj vi, kiu estas?

— Mi.... — balbutis barono de Fortcastell post longa silento, — mi estas... kompatinda pekulo, kiu, pentinte pri siaj kulpoj, venas ilin konfesi al via abato, kaj peti lin pri akcepto en vian religian profesion.

El hispana lingvo tradukis

VICENTE INGLADA.

KANTETO

La sunradioj tuŝas la herbejon,
 Kaj mil' da floroj tie malfermiĝas;
 Venteto blovas sur la marsupraĵo,
 Kaj, por respondo, l' ondetar' vekiga

Al mi, okulojn viajn rigardante,
 Ĉu vi ne donos eĉ duonrideton?
 Aŭ se la vorton « amo » mi murmuras,
 Ĉu vi rifuzos unu kareseton?

CLARENCE BICKNELL.

LA ROZO'

DE

RONSARD

Knabino, vidu en ĝardeno
La rozon, kies ĉe l' mateno
Ekbrilis la robet' purpura.
Ĉu nun la suno ĝin paligis?
La robon ruĝan malbeligis?
Ĉu velkis la koloro pura?

Rigardu, jam kun rapideco
Ve! malaperis la beleco!
Folioj kuŝas sur la tero.
Naturo estas ja kruela,
Ĉar vivas tia floro bela
Nur de mateno ĝis vespero.

Min kredu : dum vi estas juna,
Knabino, dum en aĝo nuna
Ekfloras nova fortikeco,
Profitu je l'estanta horo,
Ĉar kiel la purpura floro
Rapide velkas la beleco.

El franca lingvo tradukis

J. BALLIMAN.

1. Fama franca versaĵo de l' XVI^a jarcento.

NIA LANDO

Ĉu troviĝos la homujo
Kies ĉirkaŭvasta rondo
Estos tiu de la mondo?
Kio estos la respondo?
Certe, Esperantistujo.

Tra la urboj kaj kamparo
En ĉi tiu lando dia
Sonos lingvo sennacia,
Kiu tamen estos nia,
Lingvo por la tuthomaro.

Tie revoj de l' saĝuloj
El la tuta estinteco
Estos bela realeco
En proksima estonteco
Por la veraj homamuloj.

Eble la miljaro venu
Baldaŭ tiel al la tero,
Faktigota la espero,
Ke la belo kaj la vero
Regu ĉie kaj nin benu.

Ĉar ĉi tiu nova « ujo »
Havas spacon por alia,
Por la via, por la mia,
Kaj por ĉiuj, kaj por ia,
Ĉies vere grandpatrujo.

JOHN LEBBERG (el Chicago).

FAŬSTO KAJ GRENJO

Unuakta komedieto.

PERSONOJ

Sin^o PRIVO.

GRENJO, ŝia nevino.

FAŬSTO, studento.

SCENO I.

Scenejo : ĉambro ĉe Sin^o Privo. Oni eniras tra mezpordo. Maldekstre troviĝas flanko pordo kaj dekstre fenestro, kiu montras la straton. Antaŭ la fenestro estas starigita kudrotablo.

GRENJO, poste FAŬSTO.

GRENJO, *sidas ĉe la fenestro antaŭ la tablo kaj brodas.* — Enuiga laboro! Kompreneble, kiam oni havas la honoron esti nevino de tiel suspektema onklino kaj devas brodi por tiela onklino, tio neniel sufiĉas por vin senenuigi. Ho, mi bone konus iun, por kiu mi tiun ĉi brodaĵon farus kun multpli videbla plezuro. (*Rigardas tra la fenestro.*) Tie transe por la juna kaj ĉarmoplena studento, fraŭlo Faŭsto! — Ha, jam denove li prezentas sin! (*Transen salutas.*) Bonan tagon, S^{ro} Faŭsto! Kiel? Vi demandas, ĉu al vi estas permesate ekviziti min? (*Kun neanta manaverto.*) Granda ĉielo! Mia onklino estas hejme! Sed post dek minutoj la ĉagrena antikvaĵo foriros. Tiam vi povos veni! (*Rigardas denove la brodaĵon.*) Vere, li estas ensorĉanta ĝentila homo! Ni nin konas nun jam de tri monatoj, du semajnoj, kvar tagoj kaj sep horoj! Jes, mi kalkulis tute precize. Sed mia onklino ne estas al li favora, nur tial ke li scias la sekreton de ŝia tualetto; ĉar ŝi havas falsajn buklojn kaj falsan dentaron. Sed mi silentu, jen ŝi venas! Vagonaron da dankoj al Dio, ĉar, kiel mi vidas, ŝi estas forironta.

SCENO II.

S^{ino} PRIVO, *en malmoderna tualetto, kun granda ĉapelo, el la pordo maldekstra.* GRENJO.

S^{ino} PRIVO. — Nu, Grenjo, ĉu vi estas diligenta?

GRENJO. — Jes, mi brodas kun laborema fervoro.

S^{er} PRIVO. — Jen, certe ankaŭ via kuzo Peĉjo ĝojos, kiam li vidos, ke vi estas tiel lerta.

GRENJO. — Ha, tiu malsaĝulo! Se la pulvoro ne estus ankoraŭ eltrovita, tiu homo certe ne eltrovus ĝin!

S^{ino} PRIVO. — Kial vi malrespektas lin tiamaniere? Sed mi kredas, ke vi sendube konvertiĝos. Pri tio mi ne dubetas. Cetere, li alvenos jam hodiaŭ. Preparu vin do ĉi tial konvene!

GRENJO. — Jam hodiaŭ? Ho mia malenviinda.... (*Silentas subite.*)

S^{ino} PRIVO. — Via « malenviinda »...? Nu? Kial vi ne elparolas la nomon?

GRENJO. — Tial ke ĝi estas nedireble kara al mi.

S^{ino} PRIVO. — Lia studenta Moŝto, tie transe, fraŭlo Faŭsto, ĉu ne vere? Tiu malica homo! Dum la tuta tago li staras malstudeme ĉe la fenestro kaj igas nedece promenadi siajn vidilojn!

GRENJO. — Por vidi, ke vi uzas falsajn buklojn kaj enbuŝigas falsan dentaron! Haha! Bonege!

S^{ino} PRIVO. — Jes! Kaj tial vi ne ekhavos lin, tute neniel!

GRENJO. — Kaj tamen mi al mi lin almitos, malgraŭ vi!

S^{ino} PRIVO. — Nu bone, ni vidos la rezulton! Hodiaŭ alvenos la kuzo Peĉjo; tiaokaze tuj la gefianĉiĝo estos festata. Sed kial pri tio longtempe disputi kun vi, kaj dume mi tute forgesas, ke mi devas fari viziton? Nun adiaŭ! Mi forestos nur mallonge. Sed brodu diligente! (*Foriras tra la mezpordo.*) Adiaŭ! (*Oni aŭdas, ke de ekstere la seruro estas fermata.*)

SCENO III.

GRENJO, *sola.*

GRENJO. — Foriris nun la drakino! (*Rapidus al la pordo kaj rigardetas tra la ŝlosiltruo.*) Mi eĉ kredas, ke ŝi enfermis min... efektive! Nun ŝi metas la ŝlosilon sub tiun lignopaketon. (*Reiras malbonhumore al la fenestro.*) Ho, tiu abomena onklino! Do tial maljunaj onklinoj estas enmondigitaj, por ke ili turmentu siajn

nevinojn kaj forrabu al tiuj ĉi la amatulojn! — Sed kio estas? Ĉu ne iu alfrapis la pordon? (*Oni frapas pli laŭte.*) Vere — efektive! (*Iras al la mezpordo.*) Kiu estas ekstere?

SCENO IV.

FAŬSTO *de ekstere.* GRENJO.

FAŬSTO. — Mi, mi, Grenjeto! Mi!

GRENJO. — Kiu estas « mi »?

FAŬSTO. — Mi! Malfermu la pordon!

GRENJO, *rigardas tra la ŝlosiltruo kaj aŭdigas ekkrion.* — Ĉielo! Li! mia Faŭsto! Kion mi faros? Ĉu mi malfermos aŭ ne? Jes, mi malfermos al li la pordon de nia paradizo! Sed mi ja tute forgesas, ke mi estas... enŝlosita.

FAŬSTO, *frapas pli forte.* — Malfermu!

GRENJO. — Jes! Tuj! (*Metas la buŝon al la ŝlosiltruo.*) Mi estas enŝlosita, sinjoro Faŭsto; sed vi povos malfermi. La ŝlosilo troviĝas sub la tiea lignopaketo. (*Foriras de la pordo.*) Li venas! Ĉielo! Se nun mia onklino alvenus?!

SCENO V.

FAŬSTO *vestita kiel vilaĝano.* GRENJO.

FAŬSTO. — Jen, ĉi tie mi estas nun, mia kara Grenjo!

GRENJO, *rigardas lin ridante.* — Ha, kiel strangan eksterajon vi havas!

FAŬSTO. — Kiel frenezulo, ĉu ne vere?

GRENJO. — Granda Dio! Sed se nun alvenus mia onklino! Ŝi juris vian morton!

FAŬSTO. — Pro la falsaj bukloj kaj dentoj? Jes, mi ĉion scias; sed nenion timu! (*Montras mansigne sian vestaĵon.*) Eĉ la diablo ne povas malutili al mi en tiu ĉi vestaĵo de kampulo!

GRENJO. — Kion do signifas ĉi tio?

FAŬSTO. — Ĉi tio signifas, ke mi estas la kuzo Petro!

GRENJO. — Vi?

FAŬSTO. — Jes, mi! Mi, la kuzo Petro, mi ĵus alvenas ĉe la onklinon Privo kaj solene petas vin kiel fianĉinon!

GRENJO. — Sed ĉu vi konas?

FAŬSTO. — Kio rilatas Petron? Jen mi rakontos. Antaŭ unu horo

ia malsaĝa vilaĝaneto envenas mian ĉambreton, kaj demandas, kie loĝas sinjorino Privo kaj ŝia nevino Grenjo. Kompreneble mi atente aŭskultas kaj esploras lin. Kaj tiam mi aŭdas kun granda ekmiro, ke li estas la al vi destinita amindumulo kaj ke vi jam hodiaŭ fianĉiniĝos. Mi tuj decidiĝis! Mi invitas lin alpaŝi pli proksimen; mi rakontas al li, ke inter la tuta genajbararo mi ne konas iun S^{ino} Privo; kaj....

GRENJO. — Nu?... kaj?...

FAŬSTO. — Kaj mi ebriiĝas lin per la ĝlorfame konata « Viskio Esperanto »! Ha, ha, ha! Poste mi deprenas lian vestaĵon por vesti min mem per ĝi. Nun li kuŝas sur la kanapo, dormas kiel urso kaj ne sentas ankoraŭ « La fundon de l' mizero », en kiun li falis.

GRENJO. — Efektive, tiu ĉi ideo estis originala! Sed kiela estos la rezultato? Se li nun vekigus? Ni devus tuj adiaŭi kaj disigi akompanataj de la kanto « Flugintaj revoj »!

FAŬSTO. — Ho, tio tute certe ne okazos antaŭ tri horoj.

GRENJO. — Sed se alvenas mia onklino?

FAŬSTO. — Nu, plejbone! Tiukaze ŝi estos ĉi tie kaj la kuzo Petro ankaŭ, kaj... la ceteron mi mem prizorgos!

GRENJO. — Vera komedio!

FAŬSTO. — Jes, kiun, kiel ĉe Goethe, ni povos bapti « Faŭsto » aŭ « Faŭsto kaj Grenjo ».

GRENJO. — Malbonsigna paralelo!... Grenjo fine kuŝas enkatenuita en malliberejo!

FAŬSTO. — Kaj vi... enkatenuita en miaj brakoj! Pri tiu ĉi punkto nia dramo iom diferencos de tiu de Goethe!

GRENJO, *rigardas tra la fenestro*. — Ĉielo! Jen, jam alvenas mia onklino!

FAŬSTO. — Des pli bone! Nun nia komedio povos tuj komenciĝi!

GRENJO. — Mi timetas, ke ĝi estu iom danĝera!

FAŬSTO. — Ne timu! Mi ne estas tute malsperta pri la nobla arto de dramludantoj.

GRENJO. — Silentu! Ŝi venas!

SCENO VI.

S^{ino} PRIVO *eniras rapide kaj malkviete la ĉambron*. FAŬSTO. GRENJO.

S^{ino} PRIVO, *ne rimarkas Faŭston*. — Nu, la pordo estas malfermita?! Kio estas tio?

GRENJO. — Mi sciis ja, ke, laŭ via kutimo, vi metas la ŝlosilon

sub lignopaketon, kara onklineto mia, kaj, ĉar ni ricevis viziton. ..

S^{ino} PRIVO, *ekvidas Faŭston*. — Ha, kaj tiu ĉi estas....

GRENJO. — Nia nevo kaj kuzo Peĉjo, jes!

FAŬSTO, *mallerte kaj kun falsa voĉo*. — Jes, mi estas la kuzo Petro (*Ridas malsafeme.*) Ho ho ho!

S^{ino} PRIVO. — Ĝuste, Petro! (*Etendas la brakojn.*) En miajn brakojn, mia nevo!

FAŬSTO, *ĉirkaŭprenas ŝin maldelikate*. — Jen, mia onklino! Ho ho ho!

S^{ino} PRIVO, *rigardas lin mirigita*. — Strange! Kiom li aliĝis! De kiom da tempo mi jam ne vidis vin?

FAŬSTO, *ĉiam malsafeme*. — Tiel longtempe, kiel mi vin ne vidis, mia onklino!

S^{ino} PRIVO. — Jes, ĉi tion mi bone scias. (*Al si.*) Vere, li estas iom malsaga! pri tiu ĉi punkto Grenjo estas prava! (*Laŭte.*) Certe jam preterpasis dek jaroj.

FAŬSTO. — Ho jes, la venonta jaro estos jam la dekunua.

S^{ino} PRIVO. — Ne, mi eraris! Forflugis nur ok jaroj.

FAŬSTO. — Prave; la preterpasinta jaro estis ja la sepa!

S^{ino} PRIVO. — Kion faras do mia kara fratino?

FAŬSTO. — Ŝi faras... niajn manĝaĵojn! Ho ho ho!

S^{ino} PRIVO. — Kaj la maljuna onklo Johano?

FAŬSTO, *al si*. — Grandega Zeŭso, kion mi diros? (*Laŭte.*) Li trinkas « la plej bonan kaj sanigan el la aperitivoj : Zamenhof ».

S^{ino} PRIVO. — Kaj kiel fartas la bedaŭrinda onklo Paŭlo?

FAŬSTO. — Ho, tre bedaŭrinde!

S^{ino} PRIVO. — Kiel? Ĉu li vivas ankoraŭ?

FAŬSTO. — Ne, ĉar li estas mortinta. Ĝuste! Li jam tute ne fartas plu! Ho ho ho!

S^{ino} PRIVO, *al Grenjo*. — Nu, karaj geinfanoj, ĉu vi jam interkonatiĝis?

FAŬSTO. — Ho jes! Mia kuzineto estas ensorĉe ĉarmoriĉa knabino, mi edziĝos kun ŝi!

S^{ino} PRIVO. — Prave, bonege, Peĉjo! (*Al Grenjo.*) Nu, kaj kion diras Grenjo?

GRENJO. — Ho, mia kuzo plaĉas al mi multe plimulte, ol mi pensis. Mi edziĝos kun li, kara onklino!

S^{ino} PRIVO. — Nu, ĉu vi vidas, ke mi estis tute prava?

FAŬSTO, *kun Grenjo genufleksas antaŭ S^{ino} Privo*. — Nun kara onklino donu al ni vian benon!

S^{ino} PRIVO. — Kun aro da ĝojoj! (*Etendas la brakojn super ili.*)
Amu vin, kunvivadu feliĉe kaj....

FAŬSTO, *stariĝas, deprenas la ĉapon, kun la natura voĉo.* — Kaj...
plimulte ne estas necese! Ni dankas vin, sinjorino Privo!

S^{ino} PRIVO. — Kio estas tio? Tiu ĉi ja ne estas Petro! Li estas ja....

FAŬSTO. — Sinjoro Faŭsto, studento de medicino! (*Montras Grenjon.*) Kaj jen lia alpromesita fianĉino Grenjo!

S^{ino} PRIVO. — Sentaŭgulo, vi trompis min, mi ĵetas sur vin mian malbenon!

FAŬSTO. — Tiu jam ne malutilos al ni, ĉar vi ja donis jam vian benon!

GRENJO, *petante.* — Karega onklino!

- S^{ino} PRIVO. — Foriĝu, mi ordonas! Mi ne koncesios mian konsenton, sed rakontos la okazintaĵon al la tuta urbanaro!

FAŬSTO. — Kaj mi rakontos al la tuta urbanaro, ke vi havas falsajn buklojn kaj falsan dentaron! ke vi nepre estas falsa! Jes, ĉi tion mi faros kaj tuj!

S^{ino} PRIVO, *ektimigita tenas lin ĉe brako.* — Ho granda Dio!...
S^{ro} Faŭsto! Karesinda sinjoro Faŭstelo!

FAŬSTO. — Nu, ĉu vi ekkonsentos? Aŭ mi....

S^{ino} PRIVO, *ĝemante.* — Granda Dio, fortigu min! (*Post paŭzeto.*)
Jes, mi volas ekkonsenti! Ho!...

FAŬSTO. — Bone! Nun mi faros miajn ekzamenojn kiel doktoro de medicino kaj poste (*li kisas Grenjon*) ni geedziĝos, mia amegata Grenjo!

GRENJO. — Jes; kaj en la venonta numero de « La Revuo » ni tuj publikigos la anoncon de nia gefianĉiĝo, ĉu ne vere?

FAŬSTO. — Jes, mia karulino; kaj nia geedziĝa vojaĝo konduku nin al la ĉi jara kongreso esperantista en Cambridge, por ke ni havu la plezuron revidi tie niajn karajn kaj neforgeseblajn gesamideanojn.

GRENJO. — Ho, vi havas ĉiam nekontraŭdireble la plej bonajn ekpensojn kaj projektojn! Mi ĝoje alkonsentas al ĉio! Do, Cambridge estu nia devizo!

KARLO ZACHERL.

RAPORTO

PRI LA KONKURSO DE “ LA REVUO ”

La literatura konkurso de La Revuo estis honorita de la konkurado de tiel spertaj kaj lertaj verkistoj, ke la Redakcio ŝuldis al la konkursintoj, ke ĝi elektu eminentan juĝantaron.

Ĝi do petis tri famajn diversnaciajn Esperantistojn, ke ili bonvolu akcepti la malfacilan taskon : tralegi la manuskriptojn kaj disdoni la premiojn.

S^{ro} Rektoro BOIRAC, la kompetenta prezidanto de la Lingva Komitato, D^{ro} K. BEIN (Kabe), la lerta tradukinto de tiom da belaj verkoj, S^{ro} D. H. LAMBERT, aŭtoro de la bela traduko de Julio Cezaro de Shakespeare, bonvolis fari tiun gravan laboron.

Al ili la Redakcio de La Revuo prezentas siajn korajn dankojn, kaj ni ne dubas, ke niaj legantoj aprobos nian elekton. — L. R.

1

Jen kiamaniere funkciis la juĝantaro.

La 27 manuskriptojn, el kiuj la nomoj de la verkintoj estis antaŭe forstrekitaj, *La Revuo* sendis al la prezidanto, kiu ilin tralegis kaj ekzamenis laŭ triobla rilato : intereso de la temo, lerteco de la traktado, korekteco kaj eleganteco de la stilo, donante al ĉiu el ili la rangon, kiun ĝi ŝajnis meriti en ĝenerala ordigo. Poste la prezidanto, ne komunikante la rezultatojn de sia esplorado, sendis la manuskriptojn al S^{ro} D^{ro} Bein, kiu ilin esploris laŭ la sama metodo kaj resendis al la prezidanto kun proponata ordigo. Same okazis kun S^{ro} D. H. Lambert, kaj fine havante antaŭ siaj okuloj la listojn de la tri apartaj kunlaborantoj, la prezidanto komparis ilin unu kun la alia kaj starigis la definitivan premiaron.

Preskaŭ ĉiuj konkurstantaj verkoj estas noveloj, rakontoj aŭ fabeloj : nur du (*La onklino el Ameriko*, kaj *Portreto*) estas teatraĵoj. Unu (*La departemento Loire*), estante nek novelo nek rakonto nek komedio nek dramo, sed ŝajne artikolo de geografia artikolo, ne plenumas la kondiĉojn de la konkurso. Ekster tiuj kondiĉoj estas ankaŭ tri aliaj ĉu pro troa mallongeco (n° 4, *Vera rakonteto*) ĉu pro troa longeco (n° 14, *Portreto*; n° 19, *Ĉirkaŭ la kaldrono*).

La juĝo estis precipe malfacila pro la diverseco de rilatoj, laŭ kiuj oni devas konsideri kaj kompari la verkojn. Efektive povas okazi, ke verkoj, kies temo estas interesa aŭ originala kaj lerte elverkita prezentas samtempe malkorektan stilon, kaj male, ke sufiĉe korekta stilo renkontiĝas kun temo seninteresa, triviala aŭ mallerte elverkita. Tion ni rimarkas ankaŭ en la nuna konkurso : kelkajn verkojn ni devis forĵeti, kvankam ili ŝajnas interesaj, pro troa malkorekteco de la stilo, kaj kelkajn aliajn ni akceptis pro la merito de la temo aŭ de la elverkado, kvankam la stilo povus esti certe pli bona.

II

Tamen pri la unua premio, la juĝo ne estis malfacila; ĉar ni konsentis preskaŭ unuvoĉe elekti la n° 17, kies titolo estas « La filino de la feinoj ». Du el la tri juĝantoj metis ĝin sur la unuan rangon; la tria, kvankam preferante alian, rimarkigas ĝian « eminentecon » kaj rekomendas ĝin kiel « multe konsiderindan » pro la « temo tre originala, kaj interesa », pro la « traktado tre gracie kaj elegante kaj pentrinde verkita », fine, pro la « stilo admirinde simpla, sed impresiga kaj eleganta, kaj plej taŭga al sia temo ». Do sen ŝanceliĝo ni proponas tiun verkon por la unua premio, kaj ni estas certaj, ke ĉiuj legantoj de *La Revuo* aprobos nian juĝon, kiam ili povos legi « La filino de la feinoj ».

Pri la dua kaj tria premio, la interkonsentiĝo ne estis tiel facila : kaj multe pli por la sekvantaj. Mi devas tamen diri, ke la tri juĝantoj konsentis pri la efektiva merito de ĉiuj verkoj fine proponataj, diferencigante nur la ordon inter ili. La leĝo de la pli multo da voĉoj ŝajnis la plej justa kaj ankaŭ kredeble la plej ĝusta rimedo por starigi la definitivan ordon. Tiel do mi fine ordigis la verkojn premiotajn :

- 1^a Premio : **La filino de la feinoj** (17).
- 2^a » **La kristofiguro de la lumo** (15).
- 3^a » **La kristnaska nokto** (26).
- 1^a Mencio : **Noktaj fantomoj** (21).
- 2^a » **La statuo de Zamenhof** (1).
- 3^a » **Nia lasta klaso** (2).
- 4^a » **Koboldoj**. (24).
- 5^a » **La salto de la diablo** (3 bis) ¹.
- 6^a » **Nekredeblaj aventuroj de sinjoro Radamanto** (8).
- 7^a » **La onklino el Ameriko** (12).
- 8^a » **Sinofero** (23).

1. La aŭtoro de tiu verko sendis du manuskriptojn; kompreneble nur unu povas esti premiita. La dua, titolita « Por la Scienco » lokiĝus laŭ la ordigo de la juĝantaro inter la 6^a kaj 7^a mencio.

III

Ĉu mi povas aldoni kelke da vortoj pri la precipaj malkorektaĵoj, kiujn ni plej ofte notis en nia tralegado?

1^e Trouzado de kunmetitaj vortoj, longegaj, komplikaj, nenaturaj, pezigantaj la stilon.

2^e Uzado de vortoj ĉu ne esperantaj, ĉu laŭ malĝusta signifo, ekz. : klimakso (plano, notaro); — polekso (dika lingro); — komoda (oportuna); — tenti (provi); — gardi (konservi); k. t. p.

3^e Uzado plej ofte ne necesa de la kunmetitaj tempoj de la verbo, per kio la stilo estas ankaŭ pezigita. Eĉ oni ŝajnas nescii, ke tiu uzado estas malkorekta en propozicioj subordigitaj, ekz. : « Oni diras, ke la diablo, persekutata de ĉefanĝelo Sankta-Mikaelo, estis ĵetiĝinta kiu estis enabismiĝinta en la riveron kune kun ĝi ». La esperanta korekteco nepre postulas : « Oni diras, ke la diablo... ĵetiĝis (au pli bone : sin ĵetis) en la riveron, kiu tuj enabismiĝis ». Efektive, tion ĉi oni diras : « La diablo sin ĵetis », kaj tute ne : « La diablo estis sin ĵetinta ». La uzado de kunmetita tempo en tiaj okazoj kontraŭiras la veran sencon.

4^e Uzado de participoj pasivaj ĉe neŭtraj verboj, ekz. : kuŝita (kuŝanta aŭ kuŝinta); — starita (starinta aŭ starigita); — restita (restinta); — freneziĝita (freneziĝinta aŭ frenezigita), k. t. p.

5^e Uzado de afiksoj kiel « aj » aŭ « ig » en okazoj, kiam la simpla vorto tre bone taŭgus.

Mi ne kuraĝas paroli pri la malĝusta uzado de la posedaj adjektivoj, « lia, ŝia, ĝia, ilia kaj sia »; — nek pri la akuzativo post neŭtraj verboj aŭ post prepozicioj tute ne postulantaj ĝin; nek pri la prepozicioj, « al, de, sen, k. t. p. » antaŭ infinitivoj; k. t. p., k. t. p.... Nur mi permesos al mi konsili la Esperantistojn, kiuj kutimas fari tiajn erarojn, ke ili pli zorge lernadu la gramatikon antaŭ ol provi denove beletristikan verkadon.

La Prezidanto,

E. BOIRAC.

Noto de la Redakcio. — Ni nun ne publikigos la *nomojn* de la premioj, kiujn ni konigos nur en Cambridge dum la solena disdonado de premioj, kaj kiuj estos presitaj, se la konkursintoj tion permesas, en la *septembra numero de La Revuo*, kiu cetere enhavos la du aŭ tri unuajn premiitajn verkojn.

BIBLIOGRAFIO

« LA REVUO » raportas pri novaj verkoj, nur kiam la Redakcio donace ricevis du ekzemplerojn.

Pri la homa radiado. Originale verkita de E. BOIRAC, rektoro de la Dijona Universitato, 16-paĝa; presejo de la *Presa Esperantista Societo*. —

Verkoj sciencaj kaj originalaj en Esperanto estas ankoraŭ tre malmultenombraj. La verko de Boirac « Pri la homa radiado » havas santepe tiujn ĉi du bonajn ecojn. Antaŭ unu jaro sur la paĝoj de *Internacia Scienca Revuo* aperis tre interesa artikolo pri la demando, kiu ĝis nun restas ne solvita, nome pri la elsendado de specialaj radioj per homa korpo. Tiu ĉi sama artikolo, kies aŭtoro estas E. Boirac, aperis nun en aparta eldono.

La hipotezo pri la homa radiado ekzistas jam de longe, sed pro la skeptikeco de scienculoj ĝis nun ĝi estas rigardata kvazaŭ fantazio kaj ĉiuj esploroj faritaj en tiu ĉi direkto kvazaŭ trompaĵoj. La aŭtoro havas tamen pri tiu ĉi demando tute kontraŭan opinion. Li kredas, ke nia korpo estas kapabla elsendadi specialajn radiojn, kaj, se tio ĉi en la praktiko okazas ne kun ĉiuj, tio ĉi dependas nur de individua kapableco en tiu ĉi direkto, kaj tial la aŭtoro dividas je tiu ĉi vidpunkto la homajn estaĵojn en du kategoriojn : 1° aguloj aŭ radiantoj kaj 2° neaguloj aŭ neradiantoj. Mi ne priparolos ĉiujn interesajn detalojn de la verko de rektoro Boirac, kiun mi konsilas tralegi al ĉiuj dezirantaj konatiĝi kun tiu ĉi demando, mi rimarkigos nur al la legantoj unu lokon de la artikolo, en kiu la aŭtoro por pravigi sian hipotezon, rakontas pri unu tre interesa seanso farita de li en urbeto en Januaro 1894. Li faris tie du provojn kaj ambaŭ

estis kronitaj de efikaj rezultatoj. La seansoj estis plenumitaj sub zorga kontrolo, kaj tamen tio, kion oni ĝenerale rigardas aŭ aŭskultas kun skeptika rideto — estis sendisputebla efektiveco. En la fino de sia verko la aŭtoro ripetas sian certan kredon, ke la proksima estonto dishatos la skeptikecon de niaj scienculoj kaj « la faktoj pli ol argumentoj fine sin trudos al la scienco ».

Elektitaj fabeloj de fratoj Grimm, tradukis el pola lingvo D^{ro} KABE. 1 vol. III-199-paĝa. *Esperanto Verlag Möller & Borel*, Berlin S.; prezo : M. 4,50. —

D^{ro} Kabe apartenas al tiuj neoftaj tradukantoj en nia lingvo, kiuj ne sole estas konataj pro sia bela stilo, sed ankaŭ, se oni tiel povas diri, kiuj havas bonan flarsenton de tradukanto. Esperanto troviĝas nun en tia stato, ke por ĝi egale gravaj estas belstilaj verkoj kiel verkoj bone elektitaj. Fabeloj de fratoj Grimm estas je tiu ĉi lasta vidpunkto tre grava akiro por nia afero. Ĝis nun la literaturo infana en Esperanto estas tre malriĉa. Nun, kiam Esperanto pli enradikiĝas en la mondo, ni devas serioze pripensi pri la tuja pliriĉigo de nia infana literaturo. Kaj tial ni devas varmege aplaŭdi la unuan pli gravan paŝon faritan en tiu ĉi direkto de D^{ro} Kabe.

Fabeloj de Grimm restos longan tempon bela floro en nia literatura ĝardeno. Mi ne intencas priparoli ĉi tie la stilon de la nova verko de D^{ro} Kabe, kiu estas sufiĉe konata al ĉiuj legantoj esperante, mi nur rimarkos, ke la belaj rakontoj de

Grimm en sia nova vesto nenion perdis da ĉarmo kaj ni estas certaj, ke ili tiel same kore kaj impresige parolos al la imago de siaj junaj legantoj, kiel ĝi okazas kun la originalo. Ni esperas, ke la unua eldono de tiu ĉi verko dank' al la nomo de la tradukinto kaj ĝia enhavo estos baldaŭ elĉerpita kaj samtempe kreskos la aroj de esperantistigitaj infanoj.

Mocart kaj Saljeri. — Dramaj scenoj de A. S. PUŜKIN, el rusa lingvo tradukis Vs. LOJKO. 14-paĝa. Aĉetebla en la S^o *Espero*, B. Podjaĉevskaja, 24, log. 12, St-Peterburgo; prezo : Fr. 0,25. —

La bela drama sceno de A. S. Puŝkin « Mocart kaj Saljeri » aperis antaŭ du jaroj en esperanta traduko. La verkoj de Puŝkin estas jam iom konataj al Esperantistoj. « Mocart kaj Saljeri » apartenas al la pli malgrandaj kaj konataj verkoj de la glora rusa poeto. Sed tamen tiu ĉi verko, dank' al sia formo kaj enhavo, devas esti alkal-kulita al la plej belaj verkoj de tiu ĉi poeto. La traduko estas tiel lerta, ke, legante ĝin en Esperanto, mi havis impreson kvazaŭ mi ĝin legus en originalo, kaj tamen Puŝkin ne apartenas al facile tradukeblaj poetoj. La traduko de Vs. Lojko estas bona akiro por esperanta poezio.

Provo de esperanta nomigado de personaj nomoj, verkita de Esperantisto N° 10072, 1 vol. 77-paĝa; editores : *Pubales y Morales*, Valencia; prezo : 0,75 pesetoj. —

La demando pri la nomigado de personaj nomoj en Esperanto restas ĝis nun ankoraŭ malfermita. Oni multe ĝin priparolis en nia literaturo, sed, bedaŭrinde, ĝis nun ĉio restas en la stato de projektoj.

La aŭtoro de « Provo de esperanta nomigado » donas al ni la unuan pli aŭ malpli plenan provon en tiu ĉi direkto. Komprenoble, la afero ne estas tiel facila, por ke ĝi povu esti solvita per unu projekto, kaj ni rigardas la verkon de nia hispana samideano kiel la unuan provon. La bazoj, sur kiuj apogis sin la aŭtoro, estas en la pli granda parto ĝustaj, sed tamen ilia efektivigo en la praktiko estas de li iom malĝuste plenumita. Tiel, ekzemple, la aŭtoro prenas kiel plej ĉefan bazon — la fonetikan skribadon kaj tamen li proponas *ci* ĉiam legi kaj skribi per *ci* (esperante), forgesinte tute, ke ne en ĉiuj lingvoj *ci* fonetike estas elparolata kiel esperanta *ci*; aŭ alia ekzemplo : la aŭtoro estas kvazaŭ nekonsekvenca. — Li proponas, ke *I* en la komenco de la nomoj, se ĝin sekvas vokalo, estu ĉiam en Esperanto skribita per *J*, tamen ni vidas en lia vortaro vorton *Ion* skribitan per *I*.

La plej grava manko de la verko tamen konsistas el tio, ke la aŭtoro apogis tutan sian vortaron nur sur 3 lingvoj : hispana, greka kaj latina, ne tuŝante tute personajn nomojn de aliaj lingvoj. Dank' al tiu mal-argeco de la verko, ni povas nur akcepti ĝin kiel la unuan malgrandan provon en la demando de nomigado de personaj nomoj.

Où en sommes-nous ? propaganda broŝuro de GABRIEL CHAVET. 1 vol. 24-paĝa; ĉe *Librairie de l'Esperanto*, 46, rue Sainte-Anne, Paris; prezo : Fr. 0,50. —

Neniu pli bone ol la sekretario de la Centra Oficejo povis raporti pri la nuna stato de Esperanto en la mondo. Li tion faris ne nur *ĝuste* sed ankaŭ *agrabla*. Tre certe tiu volumeto tre helpas la francan propa-

gandon precipe nun, kiam oni prov-
as doni al nia lingvo iun oficialan
subtenon.

Sinjoro Badin, de GEORGES COUR-
TELIN. Sceno el la skriboficeja
vivado. Unuakta komedieto traduk-
ita de RENÉ BECK kaj RAYMOND JEAN.
14-paĝa; presejo de Arrault kaj K^o,
Tours; prezo: Fr. 0,25. —

Georges Courteline apartenas al
la plej spritaj kaj ĝojaj nuntempaj
francaj literaturistoj. « Sinjoro Ba-
din » estas malgranda komedieto
tre interese kaj originale sprita. Ĝi
prezentas indigan sceneton el la vivo
de ministreja oficejo. La traduko
farita en tre lerta stilo povas esti
bona materialo poresperantaj teat-
raĵoj, kiuj ĝis nun estas bedaŭrinde
tre malmulte nombraj. La enspezojn
de la vendo de tiu ĉi verketo la
aŭtoroj decidis uzi por la propa-
gando de Esperanto. Niaj samide-
anoj sendube subtenos tiun ĉi celon.

**A. Grammar and Commentary on
the Esperanto**, by major-General
GEORGE COX. 1 vol. 377-paĝa, 2^a eldo-
no; ĉe *British Esperanto Association*
London; prezo: 2s. 6 d. (Fr. 3,15). —

Tiu ĉi dua eldono pligrandigita
enhavas ĉion gravan, kio en divers-
aj landoj aŭ libroj estis skribita
pri nia lingvo. La aŭtoro dediĉis
250 paĝojn al la gramatiko, celante
precipe (kaj tute prave) doni tra-
dukon de la plej multaj idiotismoj
anglaj. Li aldonis la tutan ekzerc-
aron de D^o Zamenhof kun angla
traduko kaj ankaŭ modelojn de
konversacio kaj korespondado. Niaj
amikoj anglaj posedas do lerno-
libron bonege verkitan kaj, kiel
kutime, bonege presitan.

**Gramática Catalana de la llengua
internacional Esperanto** de F. Pu-

JULÀ Y VALLÈS, 1 vol. 144-paĝa; ĉe
la eldonejo de *Juventut*, Barcelona;
prezo: pt. 2. —

Tiu gramatiko aperis iom post
iom, dum la tuta pasinta jaro, en la
Barcelona revuo *Juventut*, kiu tre
energie propagandas nian lingvon
en Katalunujo.

La legantoj de « La Revuo » bone
konas la lertecon de nia kunlabor-
anto S^o Pujula' y Valjes', kiu estas
unu el la plej originalaj stilistoj
esperantistaj. Laŭdoj estas do vere
superflujaj.

La metodo, kiun li sekvis, verk-
ante sian gramatikon, estas bonega:
simple *komentarii* la 16 regulojn
Zamenhof'ajn. Tiel, se la aŭtoro
erarus, la leganto tuj vidus, ke ĝi
estas persona eraro de l' verkinto
kaj ĝin korektus mem.

La sola malfacilaĵo de la lernado de
Esperanto ne devenas de nia tiel
facila lingvo, sed de la fakto, ke ofte
la lernantoj ĉu nescias, ĉu forgesis
la gramatikon de sia propra lingvo.
Tial nia amiko klopodis por klarigi
tute vulgare kaj image la propoziciajn
partojn. Li diras, ekzemple, ke la
pronomo estas kvazaŭ diplomato,
kiun la substantivo sendas, por ke
ĝi ĉeestu en la propozicioj je ĝia
nomo; kaj, same kiel la diplomatoj
kondukas en ia lando ne laŭ la leĝo
de tiu lando sed laŭ la leĝo de sia
propra, tiel ankaŭ la pronomoj
paradas en la frazoj kun *n* aŭ sen
n, laŭ tio se la anstataŭita mastro
havas aŭ ne havas la *n*.

La tuta gramatiko estas verkita
laŭ tiu plano. Eble homo, kiu bone
konas sian propran gramatikon,
povus rideti pri tiu populara mani-
ero; sed tiam li ne pensus, ke Esper-
anto ne estas kreita nur por scienc-
uloj, por kiuj ekzemple la latina
lingvo *sufiĉas* (?), sed por ĉiuj, eĉ por
nekleruloj.

Wat is Esperanto, propaganda holanda broŝuro de H. BLOK. 1 broŝ. 14-paĝa; ĉe *Van der Vecht*, Marnixstraat, 372, Amsterdam; prezo : 5 cents.

Pro Esperanto, paroladoj en itala lingvo diritaj okaze de festeno de la federacio « Malta Stelo ». 1 broŝ. 16-paĝa; ĉe *Tipografia del Malta*, 16, Strada Zacca, Valletta, Malto.

Wörterbuch Deutsch-Esperanto. — En nia bibliografio de la n° 8^a ni diris, ke en la nova eldono de la vortaro de Dr Zamenhof mankas kelkaj el la vortoj, kiuj troviĝis en la unua eldono, kaj ni citis kelkajn ekzemplojn. Germana amiko atentigas nin, ke ni eraris; nia eraro devenas de la fakto, ke en la nova eldono la vortoj estas ordigitaj laŭ la nova germana ortografio, kio iom ŝanĝis la vortordon. Ekz. : karo, kartonnage, Zentner, k. c.

Mi aŭdas vin, kanto esperantista, poezio de LEONO ZAMENHOF, muziko de HERBERT HARRIS, ĉe *American Esperanto Association*, Boston, Mass. U. S. A.; prezo : 35 cents, Fr. 1,75. —

Tiu ĉi kanto, tre bone harmoniigita, reveme tradukas la ĉarmajn versojn de nia kunlaboranto Leono Zamenhof, kiujn ĉiu el niaj legantoj certe memoras.

Prosana Trinkado, ĥoro virovoĉa sen akompano, poezio de A. PUŜKIN, traduko de A. FJODOROV, muziko de F. DE MÉNIL; ĉe A. Fjodorov muzikvendejo « Simfonio » str. Nikitskaja, domo de la Konservatorio, Moskvo, Rusujo; prezo : partituro

Fr., 2, partioj voĉaj aparte Fr. 0,75. —

Ĉi tiu nova verko de nia bonega kompoziciisto F. de MÉNIL tre bone esprimas la diversajn sentojn, kiujn la fame konata poeto Puŝkin enmetis en sian poezion. La muzikskribaĵo de la diversaj voĉoj sen akompano estas tre rimarkinda kaj ni esperas, ke dum la proksima kongreso en Cambridge, ni aŭdos ĉi tiun belan ĥoron, kiam oni trinkos je la saneco de nia glora Majstro Zamenhof kaj de Esperanto.

La Espero, himno esperantista, poezio de Dr L. L. ZAMENHOF, muziko de F. DE MÉNIL, nova eldono por fortepiano sola; ĉe A. Fjodorov, muzikvendejo « Simfonio » str. Nikitskaja, domo de la Konservatorio; prezo : Fr. 0,50. —

La firmo A. Fjodorov, kiu jam eldonis por ĥoro kaj por voĉo sola la viglan esperantistan himnon de nia kunlaboranto, kies kanto jam estas oficialigita de la du unuaj kongresoj, publikigas nun novan eldonaĵon de ĉi tiu himno por fortepiano sola. Ni estas certaj, ke la nova eldono baldaŭ havos la saman sukceson, kiun atingis la aliaj eldonaĵoj de la sama verko.

Himno, kanto esperantista, poezio de DOMBROWSKI, muziko de S^{ino} JOSÉE GUIVY; ĉe la *Presa Esperantista Societo*, 33, rue Lacépède, Paris; prezo : Fr. 1,25.

Birdoj forflugu, valso por kanto, el GUIDO GEZELLE, tradukis SEYNAEVE, muziko de S^{ino} JOSÉE GUIVY; ĉe la *Presa Esperantista Societo*, 33, rue Lacépède, Paris; prezo : Fr. 1,60.

KRONIKO

Letero de La Trio por La Tria al la legantoj de « La Revuo ».

Ni havis la plezuron sendi al vi, monaton post monato, diversajn sciigojn pri la progreso de la kongresaj aranĝoj, kaj ni ankaŭ de tempo al tempo sciigis al vi, kiamaniere vi povus helpi nin. Kaj ni denove deziras danki vin pri viaj respondoj al tiuj alvokoj.

Pro la deviga prokrasto, kiun kaŭzas la presado, ni devas verki tiun paĝon kiam Junio estas ankoraŭ juna, tamen ni sentas, ke ni devas celi doni kiel eble plej precizan raporton pri la kongreso kaj diversaj aferoj kun ĝi kunligitaj. Tiel nia artikolo estos iom pli longa ol kutime.

Ni esperas, ke kiel eble plej multe da kongresanoj kunvenos sabaton Aŭgusto 10na kaj la Londonaj samideanoj esperas, ke granda aro da internaciaj Esperantistoj kolektiĝos en tiu vasta urbego sabaton aŭ dimanĉon, 17 aŭ 18na.

Ni do interkonsentis kun la loĝejmastrinoj por plena semajno.

La posttagmezo kaj vespero de sabato 10^a estos okupataj de diversaj neoficialaj kunvenetoj, vizitoj en la urbo, kaj similaj.

Dimanĉon matene okazos romkatolika diservo, ĉe kiu la predikanto estos Monsinjoro Giambene, el Romo: la eminenta arĥivisto de la Sankta Kolegio de Indulgoj, helpata de Abato Richardson el Bruselo kaj, espereble, ankaŭ de nia bonekonata amiko Abato Peltier el Tours. La diservo okazos ĉirkaŭ la 10^a horo.

En la paroĥa kaj universitata preĝejo *Great St. Mary's* okazos ĉirkaŭ la 11^a horo esperantigita diservo, kie la predikanto estos Pastro J. C. Rust, helpata de divers-

aj fervoraj pastraj amikoj. Speciala ritkonformista diservo okazos vespere.

Posttagmeze okazos multaj promenadoj kaj vizitoj ĉirkaŭ Kembriĝ kaj vespere en la Grenvendejo, preskaŭ naŭcent Esperantistoj kunvenos por la unua tiea vespermanĝo. Tiuj ĉi, kaj ankaŭ tagmanĝoj, estos ĉiutagaj, kaj *La Trio* kore esperas, ke ĉiuj tre ŝatos la eblon, kiun ili donas, por facile renkonti tie tre multajn internaciajn amikojn.

Tiuj, kiuj ne deziras (aŭ ne povos pro manko da spaco) tien eniri por manĝi, kunvenos aŭ en hoteloj, aŭ en diversaj manĝosalonoj. Vegetaranoj havos specialan manĝosalonon, kie oni ne uzos kuponojn, sed pagos laŭ manĝo.

La Trio eldonas kuponarojn de lito kun fruamatenmanĝo, tagmanĝo kaj vespermanĝo, ĉar ni opiniis, ke tia sistemo speciale helpus ne-Anglojn. Tiuj, kiuj aĉetis tiujn kuponarojn ricevos ilin en Julio, kiam ankaŭ la Kongresa Libro kaj Bileto estos preparitaj.

La Kongresa Libro estas interesa verkaro, enhavanta anglan-esperantan frazlibron, multajn sciigojn rilate veturado en Anglujo, kaj vivadon. Tie ankaŭ troviĝos gvidlibro kaj historio de Kembriĝ, kun plano de la urbo, artikoletoj pri biciklaj, boataj ekskursoj, la ludo Kriketo, la mona sistemo kaj la mezuriloj anglaj, k. t. p. Kelkaj paĝoj estos enmetataj blankaj, por ke oni povu fari notojn sur ili laŭ bezono.

Kompreneble la libro ankaŭ enhavos la kiel eble plej definitivan programon, sed la fakto, ke la libro estos eldonata kelkajn semajnojn antaŭ la kongreso mem certigas la

fakton, ke tiu programo ne povos esti tute plena. Por tiuj ĉi postaj anoncoj ni uzos ĉiutagan ĵurnalon « La Tria » kiu estos vendata sur la stratoj po unu penco laŭ oportuna libra formato. Ĉiuj anoncoj pri diversaj kunvenoj kaj raportoj de la kunvenoj jam efektivigitaj estos tie presataj.

Ni esperas ankaŭ, ke ĉiu numero de tiu ĉi konservinda verketo enhavos almenaŭ unu gravan artikolon verkitan de eminentulo esperantista.

La oficiala parto de la kongreso komencos je lundo 12^a per diversaj akceptoj de la kongresanoj de la Universitato kaj de la Urbeŝtraro.

La oficiala malfermo de la kongreso okazos vespere en la Granda Teatro, kiam D^{ro} Zamenhof faros sian gravan ĉiujaran paroladon.

Ĉiutage de mardo ĝis vendredo okazos en la Urbodomo la oficialaj agadaj kunsidoj de la kongreso. Kompreneble tiuj, kiuj ne deziras ĉeesti aŭ unu aŭ alian el tiuj ĉi, povos propravole pasigi kontentigan matenon eksterdome. La oficiala fermo de la kongreso okazos matene je Aŭgusto 17.

Posttagmeze de mardo ĝis vendredo la kongresanoj sin okupos diversmaniere. Tiam okazos ĉiuj grupokunvenoj de la specialistaj societoj, kaj *La Trio* kore esperas, ke ĉiuj grupoj profitos la okazon kiel eble plej multe, kaj, ke iliaj internaciaj konsilioj antaŭenpuŝos la progreson de la homaro.

Kompreneble tiuj kunvenetoj estas devige ne-oficialaj rilate al la nura pro-esperanta kongresego, sed, estante per-esperantaj kongresetoj, ili tre efikas por altiri la atenton de la diversspecaj specialistoj al nia afero.

Se ne tiel okupataj, niaj vizitantoj

faros ekskursojn sur tero aŭ rivero. Mardon ni kondukos grandan aron en la Ĝardenan Urbon, jaŭdon ni ĉiuj estas invitataj ĉeesti la Polic-sportojn kaj la kongreso mem donacos ĉiaman « pokalon » nomatan « La esperanta pokalo » kaj en la postkongresaj jaroj tiu servos kiel memorigilo se tio estos bezona pri tre memorinda kaj memorigota kunvenego. Vizito al la katedralo de Ely, bicikle aŭ fervoje, okazos vendrede, kaj ankaŭ simila vizito al la interesa urbo St-Yves (Ajvz). Pri bicikloj, la vojoj apud Kembriĝ estas en tre bonega stato, kaj, kvankam en la norda regiono ili estas preskaŭ *tro* ebenaj por kontentigi la energiajn rajdantojn, la suda kaj orienta pejzaĝo estas tre interesa. Ni do konsilas, ke ĉiuj, kiuj scias la biciklarton ĝuu iom da ekzercado dum la kongreso. Estos eble plej konvene lni biciklojn, anstataŭ ol porti ilin de malproksime, pro tio, ke niaj anglaj fervojoj ne estas tiel antaŭemaj kiel iliaj francaj najbaroj, kaj la portado de bicikloj estas tre multekosta afero ĉe ni. Kelkaj ĝardenaj kunvenoj ankaŭ okazos posttagmeze.

Tiuj, kiuj ŝatas naĝbanojn, estos kontentaj ekscii ke, pro malgranda pago, la estraro de la Leys-lernejo afable permesos al kongresanoj, post monro de la Bileto, sin bani en ilian ĉarman banon. Pli malproksime, kompreneble oni povos sin bani en la rivereto Cam.

Vespere okazos la teatra ludoj, koncertoj, kaj eksterdoma festo, en kiun ni estas tre afable invitataj de la amikaj societoj de Kembriĝ. Kredeble mardo kaj merkredo estos elektataj por teatra kunvenego, kaj la ĵusnomita festo okazos jaŭdon Aŭguston 15. Je la sekventa

nokto ni organizas grandan naci-vestan balon kaj, por ke oni ne malsukcesu trovi konsilanton pri la elektinda vesto, ni nomis kelkajn fervorajn amikojn naciaj direktoroj kaj helpantoj.

Ni esperas, ke ĉiu kongresano sendos poŝtkarton (se respondo estas postulata, bonvolu sendi respond-pagitan karton) al sia nacia direktoro por sciigi kia vesto estos portata, aŭ por demandi konsilon. Estos eble antaŭe aranĝi, ke oni pruntedonos la vestaĵojn en Kembriĝ.

Ni tie ĉi nomas la du direktorojn al kiuj la plej multaj devos skribi.

Francujo : S^{ro} de Ménéil, 46 boulevard Magenta, Paris.

Anglujo : D^{ro} W.-J. Clark. Arbor-weld, Weybridge, Surrey, Angulo.

Bone organizita, tiu balo altiros tre certe multe da publika atento.

Ĉiujn regulojn ni presigos en la Kongresa Libro, kaj ni forte rekomendas ĝian trailegon.

La kosto de la Kongresa Bileto estas la duono de la ora unuo de ĉiuj landoj. Eble estontaj kongresoj uzos la bonegan spemilan sistemon proponitan de kumbatalanto de Saussure.

Tiu ĉi karto estos sendata al la aĉetintoj ĉirkaŭe tri semajnojn antaŭ la kongreso, kune kun atesto, kiu rajtigos je fervoja rabato. Ĝis Aŭgusto 4^a la Bileto estas transdonebla, se pri la nomo de la anstataŭulo oni sciigas *La Trion*. Pri ne-anglaj fervojoj oni sin turnu al la centra oficejo aŭ al S^{tho} Cook kaj filo.

La kosto de la kuponaro por sep-nokta dormado kaj frua matenmanĝo, kaj kvin vespermanĝoj kaj kvin tagmanĝoj en la Grenvendejo estas Fr. 45 (18 sm.) kaj la manĝ-biletoj estas transdoneblaj sed nela loĝejbiletoj krom en la okazo se la loĝejmastrino jam antaŭe konsentis je tia semajnomeza ŝanĝo.

La kosto de dormoĉambro kun uzo de salono kaj frua matenmanĝo por unu semajno estas ĉirkaŭ £ 1, kaj post peto *La Trio* rizervos ĉambrojn laŭe. Ni rekomendas al vegetaranoj aliĝi en tiun ĉi kategorion.

Oni devas sendi kun ĉiu mendo almenaŭ unu kvinonon de la luprezo, kaj la ceteraj kvar-kvinonoj estas pageblaj antaŭ Aŭgusto 4^a.

Al la demando « Kiu venos? » ni preskaŭ povas respondi « Ĉiu, kiu iu estas ». — LA TRIO POR LA TRIA.

Esperanto kaj la Ruĝa Kruco. — Dank^o al la klopodoj de niaj amikoj, Leŭtenanto Bayol kaj G. Moch, la plej grava el la Ruĝ-krucanaj societoj de Francujo « l'Union des femmes de France » varbiĝis al Esperanto. Nia eminenta samideano Generalo Sebert prezidis la ĝeneralan jaran kunvenon de tiu societo kaj profitis la okazon por varme rekomendi Esperanton al la societanoj. Jam kelkaj kursoj organiziĝis. Oni komprenos la gravecon de tiu aliĝo, kiam oni ekscios, ke l'Union des femmes de France kalkulas pli ol 30 000 societanojn mirinde bone organizitajn laŭ lokaj grupoj.

Le gérant : CH. SCHIFFER.

Coulommiers. — Imp. PAUL BRODARD.

LA RABISTOJ

Dramo

DE

FREDERIKO SCHILLER

(*Siller.*)

AKTO TRIA ¹

SCENO UNUA.

AMALIO, *en la ĝardeno, ludas sur liuto.*

Bela per beleco de anĝelo,
El junuloj estis li unua,
Kun rigardo kvazaŭ la ĉielo
Spegulita en la maro blua.

Fajre brulis liaj ĉirkaŭprenoj,
Forte batis koro ĉe la koro,
Korpo estis kvazaŭ en katenoj
Kaj spirito revis en adoro.

Liaj kisoj — paradiza ĝuo!
Kvazaŭ brulas flam' en flam' alia,
Kvazaŭ harpaj sonoj en kunfluo
Por ĉiela ludo harmonia.

Al animo flugis la animo,
Tremis lipoj, vangoj la brulantaj,
Kaj fandite tuta mond' sen limo
Vage naĝis ĉirkaŭ la amantaj.

For li estas, vane sen espero
Vokas lin la krio de korpremo,
Kaj la tuta ĝojo de la tero
Flugis for, kaj restis sole ĝemo!

1. Vidu la numerojn 8, 9, 10 kaj 11.

(Francisko eniras.)

FRANCISKO. — Jam denove ĉi tie, obstina revistino? Vi forŝtel-
igis de la gaja festeno kaj vi difektis al la gastoj ilian ĝojon.

AMALIO. — Estas domaĝo pri tiu senkulpa ĝojo! En iliaj oreloj
kredeble murmuris ankoraŭ la funebra kanto, kiu akompanis vian
patron al la tombo....

FRANCISKO. — Ĉu vi volas do eterne funebri? Lasu la mortintojn
dormi kaj feliĉigu la vivantojn! Mi venas....

AMALIO. — Kaj kiam vi reiros?

FRANCISKO. — Ho ve! Ne havu tian malluman fieran vizaĝon! Vi
malĝojigas min, Amalio. Mi venas, por diri al vi....

AMALIO. — Mi devas do aŭskulti, Francisko de Moor fariĝis ja
reganta sinjoro.

FRANCISKO. — Jes, bone, ĝi estas ĝuste tio, pri kio mi volis
paroli kun vi. Maksimiliano foriris dormi en la tombo de la
patroj; mi estas sinjoro. Sed mi volus esti ĝi tute plene, Amalio.
Vi scias, kio vi estis por nia domo, vi estis tenata kiel filino de
Moor, ĉe la morton transvivis lia amo al vi, — tion vi ja neniam
forĝesos?

AMALIO. — Neniam, neniam. Kiu do povus tion ĉi tiel facile
fordiboĉi ĉe gaja festeno!

FRANCISKO. — La amon de mia patro vi devas rekompenci en
liaj filoj, kaj Karolo mortis.... Vi miras? vi ricevas kapturon?
Jes, efektive, la penso estas tiel flate alta, ke ĝi ĉe la fierecon de
virino ebriigas. Francisko premas per la piedoj la esperojn de la
plej nobelaj fraŭlinoj, Francisko venas kaj proponas al malriĉa
senhelpa orfino sian koron, sian manon kaj kune kun ĝi sian
tutan oron, ĉiujn siajn kastelojn kaj arbarojn. Francisko, la
enviata, la timata, deklaras sin propravole sklavo de Amalio.

AMALIO. — Kial la fulmo ne fendas la malpian langon, kiu elpa-
rolas la kriman vorton! Vi mortigis mian amaton, kaj Amalio
nomu vin sia edzo! Vi....

FRANCISKO. — Ne tiel kolere, mia principina moŝto! Estas vero,
ke Francisko ne fleksas sin antaŭ vi kiel kolombumanta Celadono;
certe li ne kutimiĝis, simile al la sopiranta Arkadia paŝtisto, krei
siajn amajn plendojn al la eĥo de la grotoj kaj rokoj, — Francisko
parolas, kaj se oni ne respondas, li *ordonos*.

AMALIO. — Vi, vermo, ordoni? al mi ordoni? kaj se oni resendas
al vi la ordonon kun ridego?

FRANCISKO. — Tion vi ne faros. Mi scias ankoraŭ rimedojn, kiu

tre bone povas fleksi la fierecon de malhumila obstinulino — monahinejo kaj muroj.

AMALIO. — Brave! belege! kaj en la monahinejo kaj inter la muroj esti por ĉiam liberigita de via baziliska rigardo kaj havi sufiĉe da libera tempo, por pensi pri Karolo kaj fordoni sin al li. Bonvenon al via monahinejo! donu, donu viajn murojn!

FRANCISKO. — Haha! tia estas la afero? Gardu vin! Nun vi instruis al mi la arton, kiel mi devas vin turmenti. Tiun ĉi eternan ĥimeron pri Karolo mia rigardo elvipados al vi el la kapo simile al fajrohara furio; la teruraĵo Francisko staros ĉiam garde malantaŭ la bildo de via amato, simile al la sorĉita hundo, kiu kuŝas sur subteraj kestoj da oro, — per la haroj mi vin trenos en la preĝejon, kun la glavo en la mano mi elpremos al vi el la brusto la edzecan ĵuron, vian liton virgulinan mi okupos per forto, kaj vian fieran ĉastecon mi venkos per ankoraŭ pli granda fiereco.

AMALIO, *donas al li vangofrapon*. — Antaŭe prenu ĉi tion kiel doton.

FRANCISKO, *furioze*. — Ha! dekboble kaj centoble tio ĉi estos venĝita! Ne mia edzino — tiun ĉi honoron vi ne havos — mia amajistino vi estos, tiel ke la honestaj vilaĝanedzinoj montrados vin per fingroj, kiam vi permesos al vi iri tra la strato. Grincu per la dentoj, ŝprucigu fajron kaj morton el viaj okuloj — min amuzas la kolerego de virino, ĝi faras vin ankoraŭ pli bela, pli dezirinda. Venu, — tiu ĉi kontraŭbatalado ornamos mian triumfon kaj spicos al mi la volupton en perforte akirita ĉirkaŭprenado, — venu kun mi en mian ĉambron, mi brulas de deziro, — nun tuj iru kun mi. (*Li volas fortreni ŝin.*)

AMALIO, *ĵetas sin sur lian kolon*. — Pardonu min, Francisko! (*Dum li volas ŝin ĉirkaŭpreni, ŝi deŝiras al li la glavon de lia flanko kaj rapide resaltas.*) Ĉu vi vidas, malbonulo, kion mi povas nun fari kun vi? Mi estas virino, sed virino furioza, — kuraĝu nun ekpalpi mian korpon per malĉasta tuŝo, — kaj tiu ĉi ŝtalo trapezetos la mezon de via voluptavida brusto, kaj la spirito de mia onklo gvidos por tio ĉi mian manon. Tuj kuru for!

(*Ŝi forpelas lin.*)

AMALIO. — Ha, kiel bone estas al mi! Nun mi povas libere spiri, mi sentas min forta, kiel flama ĉevalo, furioza kiel tigrino, kiu kuras post la triumfanta rabinto de ŝiaj infanoj.... En monahinejon, li diras, — dankon al vi por tiu ĉi feliĉa elpenso! Nun la trompita

amo trovis sian rifuĝejon, — la monaĥinejo, la kruco de la Savinto estas la rifuĝejo de la trompita amo. (*Ŝi volas foriri.*)

(*Hermano timeme eniras.*)

HERMANO. — Fraŭlino Amalio! Fraŭlino Amalio!

AMALIO. — Malfeliĉulo! kial vi min malhelpas?

HERMANO. — Tiun ĉi pezegon mi devas dejeti de mia animo, antaŭ ol ĝi ĝin enpremos en la inferon. (*Jetas sin teren antaŭ ŝi.*) Pardonon! pardonon! Mi vin tre ofendis, fraŭlino Amalio.

AMALIO. — Leviĝu! Iru! mi nenion volas scii. (*Ŝi volas foriri.*)

HERMANO, *retenante sin*. — Ne! Restu! Pro Dio! Pro la eterna Dio! Vi devas ĉion scii!

AMALIO. — Eĉ ne unu sonon plu! Mi vin pardonas, — iru hejmen en paco. (*Ŝi volas forrapidi.*)

HERMANO. — Aŭdu do nur unu solan vorton, — ĝi redonos al vi vian tutan trankvilecon.

AMALIO, *revenas kaj rigardas lin kun miro*. — Kiel, amiko? Kiu en la ĉielo aŭ sur la tero povas redoni al mi mian trankvilecon?

HERMANO. — Tion ĉi povas fari unu sola vorto de miaj lipoj. Aŭskultu min!

AMALIO, *prenante lian manon kun kompato*. — Bona homo, ĉu unu vorto de viaj lipoj povas disrompi la riglilojn de la eterneco?

HERMANO, *leviĝas*. — Karolo ankoraŭ vivas!

AMALIO, *kriante*. — Malfeliĉa!

HERMANO. — Tiel estas.... Ankoraŭ unu vorton, — via onklo....

AMALIO, *kun minaca mieno*. — Vi mensogas!

HERMANO. — Via onklo....

AMALIO. — Karolo ankoraŭ vivas!

HERMANO. — Kaj via onklo....

AMALIO. — Karolo ankoraŭ vivas?

HERMANO. — Ankaŭ via onklo.... Ne elperfidu min. (*Rapide forkuras.*)

AMALIO, *staras longan tempon kvazaŭ ŝtonigita. Poste ŝi sovaĝe ekkrias kaj elkuras post Hermano*. — Karolo ankoraŭ vivas!

SCENO DUA.

Loko sur la bordo de Danubo.

La RABISTOJ kuŝas sur altaĵo sub arboj, la ĉevaloj paŝtiĝas sur la deklivaĵo.

MOOR. — Ĉi tie mi devas resti kaj kuŝi. (*Ĵetiĝas sur la teron.*) Miaj membroj estas kvazaŭ dehakitaj. Mia lango estas seka kiel briko. (*Schweizer malaperas nerimarkate.*) Mi volus vin peti alporti al mi ĉerpeton da akvo el tiu ĉi rivero, sed vi ĉiuj estas morte lacaj.

SCHWARZ. — Ankaŭ de la vino en niaj felsakoj restis nenio.

MOOR. — Rigardu, kiel bele staras la greno! La arboj preskaŭ rompiĝas sub sia multego da fruktoj. La vinbertrunkoj donas la plej bonan esperon.

GRIMM. — Estos fruktoriga jaro.

MOOR. — Tiel vi opinias? En tia okazo almenaŭ *unu* ŝvito en la mondo estus pagita. *Unu*?... Sed ankoraŭ hodiaŭ en la nokto povas ja fali hajlo kaj ĉion forbati.

SCHWARZ. — Ĝi facile povas okazi. Ĉio povas pereii kelkajn horojn antaŭ la rikolto.

MOOR. — Tion ĉi mi ja diras. Ĉio pereos. Kial la homo sukcesus en tio, kion li havas de la formiko, se li malsukcesus en tio, kio egaligas lin al la dioj? Aŭ eble ĉi tie estas la limo de lia destino?

SCHWARZ. — Mi ĝin ne konas.

MOOR. — Vi bone diris kaj ankoraŭ pli bone faris, se vi neniam deziris ĝin koni! Frato, mi vidis la homojn, iliajn abelajn klopodojn kaj iliajn gigantajn projektojn, iliajn diajn planojn kaj iliajn musajn farojn, la mirinde strangan konkurkuradon al la feliĉo; unu fidas la kruojn de sia ĉevalo, alia la nazon de sia azeno, tria siajn proprajn kruojn; diverskolora loterio de la vivo, en kiu multaj metas en la ludon sian senkulpecon kaj... sian ĉielon, por kapti gajnon, kaj... nuloj estas la rezultato, — estis neniu gajna numero. Ĝi estas dramo, miaj fratoj, kiu eligas larmojn el viaj okuloj, dum ĝi tiklas vian diafragmon al rido.

SCHWARZ. — Kiel belege la suno tie subiras!

MOOR, *longe rigardante*. — Tiel mortas heroo! Adorinde!

GRIMM. — Ŝajnas, ke vi estas tre kortuŝita.

MOOR. — Kiam mi estis ankoraŭ knabo, mia amata revo estis

vivi kiel ĝi, mortis kiel ĝi... (*Kun pene kaŝata doloro.*) Ĝi estis knaba revo!

GRIMM. — Certe.

MOOR, *surŝovas la ĉapelon sur la vizaĝon.* — Estis tempo.... Lasu min sola, kamaradoj.

SCHWARZ. — Moor! Moor! Kio al la diablo? Kiel li ŝanĝis sian koloron!

GRIMM. — Morto kaj infero! kio estas al li? al li fariĝas malbone?

MOOR. — Estis tempo, kiam mi ne povis dormi, se mi forgesis fari mian noktan preĝon....

GRIMM. — Ĉu vi estas freneza? ĉu vi volas preni instruon de viaj knabaj jaroj?

MOOR, *metas sian kapon sur la bruston de Grimm.* — Frato! Frato!

GRIMM. — Kiel? Ne estu do infano, mi vin petas.

MOOR. — Ho, se mi tio estus! se mi tio estus denove!

GRIMM. — Fi! Fi!

SCHWARZ. — Gajiĝu! Rigardu tiun ĉi pentrindan pejzaĝon, la ĉarman vesperon.

MOOR. — Jes, amikoj! tiu ĉi mondo estas tiel bela.

SCHWARZ. — Nu, tio ĉi estis bone dirita.

MOOR. — Tiu ĉi tero estas tiel belega.

GRIMM. — Bone, bone, tiel vi al mi plaĉas.

MOOR, *forklininte la kapon.* — Kaj mi estas tiel malbela en tiu ĉi bela mondo... kaj mi estas monstro sur tiu ĉi belega tero.

GRIMM. — Ho ve! ho ve!

MOOR. — Mia senkulpeco! mia senkulpeco! Rigardu! ĉio eliris, por ĝui la pacajn radiojn de la printempa suno, — kial mi sola devas suĉi inferon el la ĝojoj de la ĉielo? Kiel ĉio estas feliĉa, ĉio fratigita per la spirito de la paco! La tuta mondo estas *unu* familio kaj unu patro estas tie supre, — sed *mia* patro li ne estas, mi sola estas forpelita, mi sola estas elĵetita el la vicoj de la puruloj, por mi ne ekzistas la dolĉa nomo « infano », neniam ekzistos por mi la sopira rigardo de amatino, neniam, neniam la ĉirkaŭprenado de kora amiko. (*Kun sovaĝa moviĝo.*) Ĉirkaŭita de rabistoj, ĉirkaŭsiblata de aspidoj, alforĝita al la malvirto per feraĵligiloj, pendanta super la tombo de anima pereado sur la balanĉiganta kano de la malvirto... meze inter la floroj de la feliĉa mondo mi staras kiel krieganta Abadono!

SCHWARZ, *al la aliaj.* — Nekomprenoble! Neniam mi vidis lin tia.

MOOR, *malgaje*. — Se mi povus naskiĝi almozulo! Ne! nur tion mi volus, ho ĉielo, ke estu permesite al mi fariĝi kiel unu el tiuj taglaboristoj! Ho, mi volus laboregi tiel, ke la sango fluus el miaj tempioj. — por aĉeti al mi la volupton de unu sola tagmeza dormo, la feliĉegon de unu sola larmo.

GRIMM, *al la aliaj*. — Nur paciencon, la paroksismo komencas jam fali.

MOOR. — Estis tempo, kiam larmoj fluis al mi tiel facile, — ho vi, tagoj de la paco! Vi, kastelo de mia patro, vi verdaj revigaj valoj! Ho, vi ĉiuj Elizeaj scenoj de mia infaneco! ĉu vi neniam revenos, neniam malvarmetigos mian brulantan bruston per via ĉarma murmureto? Funebru kun mi, ho Naturo! Ili neniam revenos, ili neniam malvarmetigos per sia ĉarma murmureto mian brulantan bruston. Forflugis, forflugis! forflugis, nerevenigeble!

(*Schweizer kun akvo en la ĉapelo.*)

SCHWEIZER. — Drinku, hetmano, jen estas sufiĉe da akvo kaj freŝa kiel glacio.

SCHWARZ. — Vi sangas ja, — kion vi faris?

SCHWEIZER. — Malsaĝulo, mi faris nur ŝercon, kiu facile povis kosti al mi du krurojn kaj unu kolon. Dum mi tiel vagadis sur la sabla monteto super la rivero, huŝ! jen la abomena ŝtonetaĵo sub mi deglitiĝas, kaj mi flugas dek futojn malsupren, — jen mi kuŝas, kaj apenaŭ mi iom rekonsciigis, mi trovas la plej klaran akvon en la piritro. Tiun ĉi fojon ĝi sufiĉos por la danco, mi diris al mi mem, la hetmano trinkos ĝin kun plezuro.

MOOR, *redonas al li la ĉapelon kaj viŝas al li la vizagon*. — Alic oni ja ne vidos la cikatrojn, kiujn la bohemaj rajdistoj signis sur via frunto, — la akvo estis bona, Schweizer, — ĉi tiuj bone vin ornamas.

SCHWEIZER. — He! estas ankoraŭ loko por trideko da ili.

MOOR. — Jes, kamaradoj, ĝi estis varmega posttagmezo, — kaj nur unu homon ni perdis, — mia Roller mortis per bela morto. Oni metus marmoron super liaj ostoj, se li mortus ne por mi. Ni devas kontentiĝi per nemulto. (*Li viŝas al si la okulojn.*) Kiom estis da malamikoj, kiuj restis sur la loko?

SCHWEIZER. — Cent sesdek husaroj, naŭdek tri dragonoj, ĉirkaŭ kvardek ĉasistoj, — kune ĉirkaŭ tricent.

MOOR. — Tricent por unu! (*Li deprenas sian ĉapelon.*) Jen mi levas mian ponardon. Mi ĵuras per mia animo! Mi neniam vin forlasos!

SCHWEIZER. — Ne juru! Vi ne scias, ĉu vi eble ne fariĝos ankoraŭ feliĉa kaj ne bedaŭros.

MOOR. — Mi ĵuras per la ostoj de mia Roller! Mi neniam vin forlasos!

(Kosinsky eniras.)

KOSINSKY, *al si mem.* — En tiu ĉi regiono, ili diris, mi lin trovos.... He! hola! Kiaj vizaĝoj tio ĉi estas? eble? eble ili? ĝi estas ili! mi ekparolos al ili.

SCHWARZ. — Atendu! kiu tie venas?

KOSINSKY. — Sinjoroj! pardonu! Mi ne scias, ĉu mi iras ĝuste aŭ malĝuste?

MOOR. — Kaj kiuj ni devas esti, se vi iras ĝuste?

KOSINSKY. — Viroj!

SCHWEIZER. — Ĉu ni tion ĉi pruvis, hetmano?

KOSINSKY. — Virojn mi serĉas, kiuj rigardas al la morto en la vizaĝon kaj lasas la danĝeron ludi ĉirkaŭ ili, kiel dresita serpento, kiuj ŝatas la liberecon pli ol honoron kaj vivon, kies sola nomo, aŭdata plezure de malriĉuloj kaj prematoj, la kuraĝulojn timigas kaj la tiranojn paligas.

SCHWEIZER, *al la hetmano.* — La knabego plaĉas al mi. — Aŭdu, bona amiko! vi trovis viajn homojn.

KOSINSKY. — Mi kredas kaj mi esperas, ke baldaŭ ankaŭ miajn fratojn. Sekve vi povas konduki min al mia ĝusta homo, ĉar mi serĉas vian hetmanon, la grandan grafon de Moor.

SCHWEIZER, *donas al li la manon kun varmeco.* — Kara junulo, ni estu amikoj.

MOOR, *alproksimiĝante.* — Ĉu vi konas la hetmanon?

KOSINSKY. — Ĝi estas vi! Kun tiu ĉi mieno. — kiu povus ekvidi vin kaj serĉi alian? (*Longe rigardas lin fikse.*) Mi ĉiam deziris al mi vidi la homon kun la frakasanta rigardo, sidantan sur la ruinoj de Kartago, — nun mi tion ĉi jam plu ne deziras.

SCHWEIZER. — Fulma knabego!

MOOR. — Kaj kio kondukas vin al mi?

KOSINSKY. — Ho hetmano! mia pli ol kruela sorto. Mi spertis ŝiprompiĝon sur la malkvietega maro de tiu ĉi mondo, la esperojn de mia vivo mi devis vidi forfali en la abismon, kaj restis al mi nenio, krom la turmenta rememoro pri ilia perdo, kiu min frenezigus, se mi ne penus sufoki tiun rememoron per aliloka agado.

MOOR. — Jam denove unu plendanto kontraŭ la Dia forto! Nu, pluen!

KOSINSKY. — Mi fariĝis soldato. La malfeliĉo persekutis min ankaŭ tie, — mi partoprenis en ekspedicio al Hindujo, mia ŝipo rompiĝis sur rifoj, — nenio krom malsukcesintaj planoj! Fine mi aŭdis tre multajn rakontojn pri viaj agoj, pri viaj bruligmortigoj, kiel ili tion nomis, kaj mi alveturis ĉi tien de malproksimeco de tridek mejloj, kun la firma decido servi sub vi, se vi volas akcepti mian servadon. Mi petas vin, eminenta hetmano, ne rifuzu tion ĉi al mi!

SCHWEIZER, *kun eksalto*. — Hura! hura! Tiam nia Roller estos ja miloble kompensita! Perfekta kamarado-rabisto por nia bando!

MOOR. — Kiel estas via nomo?

KOSINSKY. — Kosinsky.

MOOR. — Kiel? Kosinsky! Ĉu vi scias, ke vi estas facilanima knabo, kiu transpetolas la grandan paŝon de sia vivo, kiel nepri-pensema knabino? Ĉi tie vi ne ĵetados pilkojn nek rulados keglajn globojn, kiel vi imagas al vi.

KOSINSKY. — Mi scias, kion vi volas diri. Mi havas la aĝon de dudek-kvar jaroj, sed mi vidis jam glavojn, kiuj brilis, kaj mi aŭdis kuglojn, kiuj siblis ĉirkaŭ mi.

MOOR. — Efektive, juna sinjoro? Kaj ĉu vian skermadon vi lernis nur por tio, ke vi mortigu malriĉajn vojaĝantojn pro unu talero, aŭ ke vi de malantaŭe trapiku al virinoj la ventron? Iru, iru! vi forkuris de via vartistino, ĉar ŝi minacis al vi per la vergo.

SCHWEIZER. — Kio al la diablo, hetmano! kion vi pensas? ĉu vi volas forsendi tiun ĉi Herkuleŝon? Ĉu li ne havas tian mienon, kvazaŭ li estus kapabla per kuireja kulero forpeli la marŝalon de Saksujo trans la Gangeson?

MOOR. — Ĉar viaj bagateloj ne prosperas al vi, tial vi venas kaj volas fariĝi kanajlo, mortigisto? Knabo, ĉu vi komprenas bone la vorton mortigo? Certe vi trankvile iris dormi, kiam vi debatis la kapojn al papavoj, sed porti sur la animo mortigon...

KOSINSKY. — Por ĉiu mortigo, kiun vi ordonos al mi plenumi, mi prenos sur min la respondecon.

MOOR. — Kio? Ĉu vi estas tiel saĝa? Vi arogas al vi esperi, ke vi kaptos viron per flatoj? De kie vi scias, ke mi ne havas malbonajn songojn aŭ ke sur la lito de la morto mi ne paligos? Kiom multe da faroj vi jam plenumis, ĉe kiuj vi pensis pri respondeco?

KOSINSKY. — Efektive! ankoraŭ tre malmulte; tamen tiu ĉi vojaĝo al vi, nobla grafo!

MOOR. — Ĉu via edukinto faligis en viajn manojn la historion de Robin — tiajn nesingardajn kanajlojn oni devus alforĝi al la galeroj — kaj ĝi flamigis vian infanan fantazion kaj infektis vin per la manio fariĝi granda homo? Ĉu vin tiklas gloro kaj honoro? Ĉu vi volas aĉeti senmortecon per bruligmortigoj? Notu ĝin al vi, gloraĉa junulo! por mortigistoj ne kreskas laŭroj! Por venkoj de banditoj ne ekzistas triumfoj, sed nur malbeno, danĝero, morto, malhonoro. — Ĉu vi vidas la ekzekutejon tie sur la monteto?

SPIEGELBERG, *malkontente irante tien kaj reen*. — He, kiel malsaĝe! kiel abomene, kiel nepardoneble malsaĝe! Ne tio ĉi estas la ĝusta maniero! Mi faradis alie.

KOSINSKY. — Kion devas timi tiu, kiu la morton ne timas?

MOOR. — Brave! senkompare! Vi bone tenis vin en la lernejo, vi majstre lernis parkere vian Seneka'n. Sed, kara amiko, per tia-specaj sentencoj vi ne babiltrompos la suferantan naturon, per tio ĉi vi neniam malakrigos la sagojn de la doloro. — Pripensu bone, mia filo! (*Li prenas lian manon*.) Memoru, mi konsilas al vi kiel patro, ekkonu antaŭe la profundecon de la abismo, antaŭ ol vi ensaltas en ĝin! Se vi povas kapti en la mondo ankoraŭ eĉ unu solan ĝojon... povus veni momentoj, kiam vi... vekiĝos, kaj tiam... estus tro malfrue. Ĉi tie vi kvazaŭ eliras el la rondo de la homaro, — aŭ vi devas esti homo pli alta, aŭ vi estas diablo. Ankoraŭ unu fojon, mia filo! se eĉ unu fajrero da espero ie aliloke bruletas por vi, tiam forlasu tiun ĉi teruran ligon, en kiun eniras nur malespero, se ne pli alta saĝeco ĝin fondis. Oni povas trompiĝi, — kredu al mi, oni povas rigardi kiel fortecon de la spirito tion, kio fine estas ja nur malespero. Kredu *al mi*, *al mi*, kaj rapide forkuru.

KOSINSKY. — Ne! mi nun plu ne forkuros. Se vin ne tuŝas miaj petoj, tiam aŭskultu la historion de mia malfeliĉo. Tiam vi mem perforte enmetos la ponardon en mian manon, tiam vi.... Kuŝiĝu ĉi tie sur la teron kaj aŭskultu min atente!

MOOR. — Mi aŭskultos.

KOSINSKY. — Sciu do, mi estas bohema nobelo, kaj per la frua morto de mia patro mi fariĝis posedanto de sufiĉe granda kavalira bieno. La regiono estis paradiza, ĉar ĝi enhavis anĝelon — knabinon, ornamitan per ĉiuj ĉarmoj de la floranta juneco, kaj ĉastan, kiel la lumo de la ĉielo. Sed al kiu mi tion ĉi diras? Ĝi forsonas preter viaj oreloj, — vi neniam amis, neniam estis amata....

SCHWEIZER. — Kviete! kviete! nia hetmano fariĝas ruĝa kiel fajro.

MOOR. — Ĉesu! mi aŭskultos ĝin alian fojon, — morgaŭ, post kelka tempo, aŭ... kiam mi estos vidinta sangon.

KOSINSKY. — Sangon, sangon... aŭskultu do plue! Sango, mi diras al vi, plenigos vian tutan animon. Ŝi estis naskita burĝulino germanino, — sed ŝia rigardo forlandadis la antaŭjuĝojn de la nobelaro. Kun la plej timema modesteco ŝi prenis la edzigan ringon el mia mano, kaj postmorgaŭ mi devis konduki mian Amalion al la altaro.

(*Moor rapide levigas.*)

KOSINSKY. — Meze en la ebriceco de la min atendanta feliĉego, inter la prepariĝoj al la edziĝo — oni vokas min per ekspreso al la kortego. Mi venas, oni montras al mi leterojn, kiuj estas kvazaŭ skribitaj de mi kaj kiuj estas plenaj de plej perfida enhavo. Mi ruĝiĝis pri la senkonsciencia kulpigo. Oni forprenis de mi la spadon, oni ĵetis min en malliberejon, mi preskaŭ-freneziĝis.

SCHWEIZER. Kaj dume, — nu pluen! mi flaras jam la rostaĵon.

KOSINSKY. — Tie mi kuŝis tutan monaton, kaj mi ne sciis, kio okazis al mi. Mi timis pro mia Amalio, kiu pro mia sorto ĉiuminute kredeble havis suferojn de morto. Fine aperis la unua ministro de la kortego, gratulis min per sukerdolĉaj vortoj pro la eltrovo de mia senkulpeco, legis al mi la leteron pri liberiga kaj redonis al mi mian spadon. Nun mi triumfe rapidas al mia kastelo, por flugi en la brakojn de mia Amalio, — sed ŝi malaperis. En noktomezo, oni diris al mi, oni ŝin forkondukis, neniu scias kien; kaj de tiam neniu okulo ŝin vidis. Hu! eklumis en mia kapo kiel fulmo, mi flugas al la urbo, mi sondas ĉe la kortego, — ĉiuj okuloj fiksiĝis sur min, neniu volis min informi... Fine mi ŝin eltrovis tra kaŝita krado en la palaco, — ŝi ĵetis al mi karteton.

SCHWEIZER. — Ĉu mi tion ne diris?

KOSINSKY. — Ho, morto, infero kaj ĉiuj diabloj! Tie ĉio estis dirita! oni proponis al ŝi la elekton, ĉu ŝi preferas vidi mian morton aŭ fariĝi amajistino de la princo. En la batalo inter honoro kaj amo ŝi decidis por la dua, kaj... (*ridante*) mi estis savita.

SCHWEIZER. — Kion vi tiam faris?

KOSINSKY. — Tiam mi staris kiel trafita de mil tondroj! Sango estis mia unua penso, sango estis mia lasta. Kun ŝaŭmo sur la buŝo mi kuras hejmen, mi elektas al mi triakrajan spadon kaj mi kuras kun ĝi rapidege al la domo de la ministro, ĉar nur li, nur li estis la infera parigisto. Kredeble oni rimarkis min jam sur la strato, ĉar kiam mi venis supren, ĉiuj ĉambroj estis ŝlositaj.

Mi serĉas, mi demandas; li forveturis al la princo, estis la respondo. Mi iras rekte tien, — oni diras, ke oni nenion scias pri li. Mi iras returne, enrompas la pordojn, mi lin trovas, mi volis jam... sed tiam elsaltis kvin aŭ ses servistoj el la embusko kaj elŝiris al mi la spadon.

SCHWEIZER, *ekbatas per la piedo la teron*. — Kaj li ricevis nenion, kaj vi foriris kun malplenaj manoj?

KOSINSKY. — Oni min kaptis; juĝe kulpigis min, faris al mi turmentan proceson, kaj malhonore — rimarku ĝin bone! — per aparta favoro oni elpelis min malhonore el la limoj de la lando; miaj bienoj estis donitaj, kiel donaco al la ministro, mia Amalio restas en la ungegoj de la tigro, forĝemas kaj forploras sian tutan vivon, dum mia venĝo devas fasti kaj kurbigi sub la jugon de la despotismo.

SCHWEIZER, *levigante kaj akrigante sian spadon*. — Tio ĉi estas akvo al nia muelilo, hetmano! Estas io por ekbruligi!

MOOR, *kiu ĝis nun iradis malkviete tien kaj reen, rapide rektiĝas al la rabistoj*. — Mi devas ŝin vidi.... Al la vojo! rapide pretigu — vi restas, Kosinsky — rapide ĉion paku!

LA RABISTOJ. — Kien? kio?

MOOR. — Kien? Kiu demandas kien? (*Minace al Schweizer.*) Perfidulo, vi volas min reteni? Sed per la espero de la ĉielo!...

SCHWEIZER. — Mi perfidulo? Iru en la inferon, mi vin sekvos!

MOOR, *ĵetas sin sur lian kolon*. — Frata koro! vi min sekvos... Ŝi ploras, ŝi forŝtonebras sian vivon. Al la vojo! rapide! Ĉiuj! Al Frankujo! Post ok tagoj ni devas tie esti. (*Ili foriras.*)

El germana lingvo tradukis

(*Daŭrigota.*)

LAZARO LUDOVIKO ZAMENHOF.

AVENTUROJ DE DAOSO

La subuloj de Daoso, la juna reĝo, toleris tre malpacience lian malhumilan tiranecon. Tiu monarĥo kredis, ke la tero ne estas inda lin subporti; kaj li deziris, ke ĉiuj liaj regatoj genufleksu antaŭ liajn piedojn. Kutiminte de sia infanaĝo al tiu sento, ke ĉiuj liaj flatantoj devas lin konsideri, kiel diaĵon, li ne komprenis, ke iu povus ekbari lian ambiciemon. La sinjoroj, kiuj tre bone konis la karakteron de ŝia estro, multe laŭdis ĉiujn liajn agojn : pro tio, lia fiereco ĉiutage pli kaj pli grandiĝis. Tamen la beleco de Daoso ne estis tre rimarkinda; ĉar memestimo, egoismo presis sur liajn trajtojn malmolecon, kiu iom post iom estis forpelinta la nobelecon : sed malgraŭ tio, la korteganoj malŝparis al la malhumila monarĥo siajn plej flatemajn laŭdojn. Ili admiris lian talion, la larĝecon de lia brusto, la graciecon de lia kruro; kaj li paradis kiel pavo, aŭdante tiun senĉesan laŭdaron.

Ian tagon, Daoso promenadis kun siaj korteguloj en la belegaj ĝardenoj ĉirkaŭantaj lian palacon, kiam maljunulino subite aperis sur flanko aleo. Ŝin vestis jupo kun kvadrataj desegnaĵoj; antaŭtuko, iam blua sed nun senkolorigita pro eluzo, falis ĝis ŝiaj piedoj; ŝalo strihava kovris ŝiajn ŝultrojn, dum malpura kufo altiĝis sur ŝia kapo.

Kurbiĝante kaj sin apogante sur tuberplenan bastonon, ŝi alpaŝis al la korteganoj, kaj diris al ili petegante :

— Viaj sinjoregaj Moŝtoj permesu, ke mi parolu al la reganto.

Sed aŭdinte tiun peton, la reĝo sin turnis kaj ekkriis :

— Nu, sinjoroj, ĉu vi lasos tiun sorĉistinon alproksimiĝi al mi? Donigu al ŝi cent bastonbatojn por ŝin sciigi, ke ne senpune virinaĉoj vagantaj tra la lando kontaktus kun Daoso. Frapu tiun maljunan inon, por ke ŝi foriru : ĉar ŝi, per sia ĉeesto, malbonodorigas miajn ĝardenojn.

La korteguloj malrapide aliris al la loko, en kiu la maljunulino estis haltinta, kiam ŝi, rigardadante la reĝon per siaj malgrandaj grizaj okuloj, lumantaj kiel karbunkoloj, diris per raŭka voĉo :

— Malbonulo, tiuvespere, je la noktomezo, preparu vin; ĉar vi suferos mian vengon.

Poste ŝi lametante daŭrigis sian vojiron, kaj malaperis malantaŭ

arbelaĵo, antaŭ kiam la ĉeestantoj mirigitaj pro tia okazintaĵo, estis kapablaj fari ian ekmovon.

Tamen la reĝo, rapide forpelinte tiun timigan surprizon, diris :

— Nu, amikoj miaj, ni daŭrigu nian interrompitan promenadon, kaj ne atentu pli longe la parolojn de tiu maljuna frenezulino : hodiaŭ min allogas la ombraĵoj, kaj mi invitas vin al piedirado en la arbaroj, kiuj apudiĝas mian domegon.

Kiel ĉiam la propono de Daoso estis konsiderita kiel ordono, kaj la reĝo, sekvita de la ĉefaj kortegaj sinjoroj baldaŭ malaperis sub la grandaj arboj.

La monarĥo pasigis agrablegan vesperon, ĉar lia manĝaĵaro estis tre bongusta kaj lia ŝerculo spritplena. Poste li enlitiĝis.

Je la noktomezo li dormadis tiel plene, kiel la pli humila el siaj subuloj, kiam subite la vitraĵoj de la fenestro frakase rompitaĵ dispeciĝis, flugante al ĉiuj anguloj de la ĉambro : samtempe granda junka balailo komencis frenezan dancadon meze de la reĝa apartamento. Daoso plengorĝe ridegis, tiel forte lin amuzis la strangaj moviĝoj de la purigilo, kiam subite ĝi, direktiĝante al la reganto, lin trafis kaj faligis sur liajn ŝultrojn aron da bastonbatoj tiel rapidaj, tiel ripetitaj, ke la malfeliĉa reĝo, ne sciante kien li rifuĝos, kuradis senripoze el angulo de la ĉambro al alia. Fine, sin subŝovinte inter la kruroj de la mireganta reganto, la mastromilo lin sublevis kaj lin forportis tra la fenestro ĝis la plej altaj regionoj de l' aero. Por eviti falon en tiu kapturniga flugado, la malfeliĉa monarĥo estis devigata sin alkroĉi malespere sur la junkbranĉetoj, kaphararo de tiu stranga rajdito.

Transirinte multajn urbojn kaj multajn riverojn, la balailo kaj ĝia rajdanto alvenis super vastegan arbaron. Meze de maldensejo vidiĝis granda fajro, sur kiu estis metita fera kaldrono. Ĉirkaŭ ĝi maljunulinoj vestitaj de malpuraj ĉifonaĵoj sidiĝis sur la kalkanoj; kaj unu el ili, balbutante kelkajn kabalajn vortojn, agitis per arbo-branĉo miksaĵon boladantan funde de la kaldrono. Torĉoj tere starigitaj lumigis per ruĝaj rebriloj tiun terurantan vidaĵon, dum la ombroj de ĉirkaŭantaj objektoj ŝajnis forportitaj en fantazia dancado.

La malfeliĉa Daoso sentis, ke liaj haroj stariĝas sur lia kapo, vidante, ke lia rajdito subiras al la maldensejo.

— Tamen mi estas reĝo, — li pensis : — mi volas montri al tiuj sorĉistinoj, ke reĝon nenio timigas.

Sentinte, ke liaj piedoj kontaktiĝas kun tero, li forlasis sian

balailon aŭ prefere lin forlasis la balailo; kaj li sin demandis, kial li estas alkondukita al tiu stranga kunvenejo, kiam unu el la sorĉistinoj, tiu, kiu ŝajnis la ĉefino, alproksimiĝis al li dirante :

— Vi veturis ĉi tien sur humilega veturilo, malhumilega monarĥo. Ĉu vi rekonas tiun maljunulinon, kiun vi volis batigi hieraŭtagmeze : sonoris la horo por venĝo ; vi devos servi sklave la ŝorĉistinojn.

Ĉiuj inoj manaplaŭdis, imitante la blekadon de strigino ; la maljunulino daŭrigis :

— Vi estas komisiata al la plenigo de niaj juvelujoj. Iru, filo mia ; kaj vi kolektos lampirojn, kiuj por ni anstataŭas la plej belajn diamantojn.

Ĉefita de la malbenita balailo, Daoso sin direktis al la arbaro, sentante tremetojn trakurantajn tra ĉiuj liaj membroj, kiam li vidis sin sola en nigra noktaĵo, perdita funde de arbaroj sub la potenco de sorĉistinoj. Sed la terura balailgardisto ne lasis al li la necesan libertenpon por longe pripensi, ĉar, kiam li haltis momente, tuj la batadoj falis, pli densaj ol hajlo, sur la ŝultrojn de la malfeliĉa reĝo. Kolektinte centon da lampiroj, la monarĥo revenis al la maldensejo, kiam la blekado de vulpo lin frostigis ĝis ostoj pro teruro : li, kiu sin kredis sentima, tremadis nun pro ia ajn brueto. Fine, daŭriginte sian vojiron, li baldaŭ donis al la maljunulino la vivajn diamantojn de ŝi postulatajn.

Tiam prezentinte longan stangon al la plendinda reĝo, ŝi diris :

— Ho potenca monarĥo, iru nun frapi la akvon de la fosaĵoj kaj veki ranojn, bufojn, kaj serpentojn, por ke tiuj bestoj kantadu bonmatenon al la sorĉistinoj.

Ĉiam instigata de la malamegata balailo, Daoso direktiĝis al la fosaĵoj, kies putrinta akvo dormadis sub la palaj lunradioj. Per sia stango la reganto movis la kotaĵojn kaj baldaŭ vekis la tutan marĉejan genton. Sub la arbaro tiel silenta antaŭe tuj laŭtiĝis surd-iganta kriado ; kaj je la dua fojo Daoso revenis al la maldensejo, esperante, ke baldaŭ finiĝos lia turmento. Sed la virino ordonis :

— Ho ! beleta princo mia, post unu momento vi iros kolekti la parfumhavajn kreskaĵojn, kiujn vi trovos sur via vojo ; kaj poste vi ilin ĵetos sur la fajron por ĝin bonodorigi. Sed antaŭe venu apud nin, kaj kun ni kundancu. Ni certe egalvaloras la belajn fraŭlinojn, kiujn vi honoras per kelkaj paŝoj de valso. Atentu : jen komenciĝas la sabato.

Tuj preninte reciproke siajn manojn la sorĉistinoj ekmoviĝis laŭ longega farandolo, kiu derulis siajn ringojn unue tra la arboj

de l'arbaro, poste tra montoj, tra valoj, saltante trans riverojn, trairante profundegaĵojn sur arbotrunkoj apenaŭ senŝeligitaj. La malfeliĉa Daoso kredis ĉiumomente, ke alvenas lia lasta horo. Fine post tiu vaganta kurado, la farandolo eniris en vastan ebenajon : kaj tie, post kiam la unua sorĉistino estis preninta la manon de la lasta, ili formis vastan rondon turnigantan per neesprimebla rapidegeco. La ledplandoj de la malbelaj virinoj frapis takte la teron, kaj faris bruon kompareblan al tiu de kastanetoj.

Fine la matenruĝo rozkolere nuancis la ĉielajn nubetojn. Tion vidante, la sorĉistinoj forkuris al ĉiuj flankoj de l' horizonto, lasante Daoson duonsvenantan; li sin demandis, ĉu li ne revas, kiam li aŭdis apud sia orelo voĉon, kiu diris per moka tono :

— Ĝis morgaŭ, je la noktomezo, graciulo mia.

Dume la balailo, kiu ne lin forlasis, denove sin ŝovis inter liaj kruoj kaj lin forportante per flugado, pli terure rapidega ol antaŭe, lin veturigis al lia palaco.

La morgaŭan matenon, la monarĥo, vekigante en sia lito, kredis, ke li suferis teruran inkubsonĝon. Sed dum la posta nokto, la balailo al li senkompatate pruvis, ke li eraras, kaj ke lia turmento rekomenciĝos.

Jam de dek-kvin noktoj la fatala sorĉistinrajdilo ekkaptis la reĝon kaj lin veturigis al la sabato. Pro tio la mieno de la plendinda monarĥo fariĝis tute malbona. Ĉe la kortego ĉiuj interbabiladoj celis nur la malbonan farton de la reganto, kaj la altranguloj diris mallaŭte, ke la vivŝtofo de la reĝo estas teksita de malbonkvalitaj fadenoj. Ĉar vere liaj vangoj kaviĝis, liaj okuloj estis ĉirkaŭitaj de nigra strio, lia talio, iam tre gracia, ne plenigis plu la jakojn, kaj ili fariĝis tro largaj.

Daoso sentis sin tiel lacega pro tiu duobla vivmaniero, ke, kiam komenciĝis la dek-sesa nokto, li sin kaŝis flanke de la fenestro, tra kiu eniris la venĝema balailo. Kiom malrapidaj ŝajnis la horoj al la malfeliĉa princo! Fine ĉio ekdormis, la kamparanoj en siaj dometoj kaj la birdoj en siaj nestoj : nur la bruo de l' horloĝo, faliganta siajn pezojn en la granda silento de la nokto, malkvietigis tiun premegantan silentadon. Fine sonoris la dekdua. La kuriero de sorĉistinoj eniris kvazaŭ uragano : sed Daoso, kiu ĝin observis, rapidis al sia turmentisto; kaj antaŭ kiam ĉi tiu havis tempon ekomviĝi, li ĝin alligis sur la pargeto per rimenoj antaŭe preparitaj.

La morgaŭan tagon, je la matenruĝo, la reĝo, kiu pasigis bonegan nokton, sin turnis al la korteganoj kaj diris :

— Venko, sinjoroj : mia malamiko, la granda junkbalailo, estis terenĵetita. Nun mi povas pace vivadi.

Sed, ĉar neniŭ konis la rilatojn de la monarĥo kun la sorĉistinoj, ĉiu diris mallaŭte al sia najbaro :

— Kia malfeliĉo ! La reĝo frenezigis.

Daoso, timante, ke lia enĉenigita malamiko rekomencos siajn turmentigajn ŝercaĵojn, ordonis, ke oni tuj enterigu ĝin. La reĝo sentis sin tiel kontenta, ĉar fine li estis liberigita el tiu terura turmentilo, ke li volis, ke ĉiuj specimenoj de ĝia raso estu riprezentataj ĉe la entombiga ceremonio. Pro tio estis vere ridinda la vidaĵo de la sekvantaro laŭiranta sur la stratoj de l' urbo. Ĉiuj ĉeestantoj portis unu mastrumilon : de la longa lupkapo ĝis la plej malgranda balaileto, ĉiuj iloj komisiitaj al la formeto de la polvo, hareg-, erik-, betul-, pajl-, hundherb-balailoj, vidigis en tiu stranga rajdantaro : la plumfrotiloj fratiĝis kun la ĉiuspecaj brosoj, kaj ĉiu altranga oficiro, svingante anstataŭ glavo malgrandan noktovazan balaileton, alpaŝis gravmiene malantaŭ la ĉerko enhavanta la grandan junkobalailon.

Sur ĝia tombo la reĝo deklamis longan paroladon miksitan de minacaj kaj koleraĵoj, al kiu neniŭ ion komprenis. Poste la malgrandaj noktovazaj balailetoj estis plantitaj duope kaj similis roton da kolegianoj elirantaj el la lernejo por promenadi. Fine, post la ceremonio, ĉiu revenis hejmen.

Sed la strangeco de la reĝa konduto vastiĝis tra la lando, de la domegoj de riĉuloj ĝis la dometoj de malriĉuloj. Instigita de la altranguloj, kiuj opiniis la reĝon frapita de frenezeco, la popolamaso ribeliĝis kaj ĉirkaŭis la princan loĝejon, kriante :

— Defalo ! defalo !

La monarĥo sin montris sur unu el la balkonoj de la palaco, esperante kvietigi la genton : pro tio, volante fari paroladon, li komencis per tiuj vortoj :

— La balailo, kiu min....

Fajfsonoĵ interrompis la reĝon. Li rediris per voĉo pli laŭta :

— La balailo, kiun mi....

Mokkriadoj akceptis tiujn parolojn. La malfeliĉa monarĥo estis forpelita, unue for de la reĝa loĝejo, poste for de sia regno : kaj lin anstataŭis lia frato.

La falo de la reĝo, tia estis fine la venĝo de la sorĉistino.

Daoso forlasis plorante la regnestran palacon, mallaŭdata de ĉiuj korteguloj, precipe de tiuj, kiujn li iam pli amis kaj pli kelpis.

Tiu maldankemo komprenigis al li la verajn kórsentojn de la flatularo, kiu lin ĉirkaŭis. Pro tio li fariĝis homevitulo; kaj, ĉar li havis nenium monon, li ŝanĝis sian nomon, kaj por aĉeti panon li decidis, ke li laborados senglóre sed honeste, kiel la plej humila laboristo.

Li marŝis longatempe kaj haltis nur, kiam li alvenis al la landlimo de sia iama bieno; kaj tie li sin kaŝis funde de arbaro, en mizera pajlokovrita dometo. Fariĝinte elpensema pro neceso, li tiam fabrikis malgrandajn lignoŝuojn, pupojn propramove alpaŝantajn, anserojn, kiuj agitis siajnflugilojn. Sed, dum la falinta reĝo laboradis en soleco, lin okupis maldoĉegaj pripensoj, kaj li revis, ĉu li ne trovos rimedon por repreni la tronon de si perditan pro sia malhumileco.

Kiam la junulo estis fabrikinta sufiĉan kvanton da malgrandaj objektoj, li iris el vilaĝo al vilaĝo, kaj klopodis por ilin vendi kaj por provizi al si la ĉiutagan nutraĵon.

Iun vintran tagon, li revenis malgaje, malfacile marŝante sur la glaciigita vojo, kiam li ekvidis knabineton kurantan en la neĝo: ŝiajn nudajn piedojn bluigis la frosto. Tion vidinte, la falinta monarĥo, kiun la malfeliĉo faris kompatema, alpaŝis al la mizera infanino, dirante:

— Ĉu vi deziras paron da neuzitaj lignoŝuoj?

— Ilo, jes, — respondis la knabino, kies okuloj brilegis pro deziro sub ŝia malkombita hararo.

— Nu, elektu mem.

Kaj la iam malhumila Daoso, kiun la malriĉeco paciencigis, permesis, ke la infanino provadu ĉiujn liajn ŝuojn unu post la alia.

— Mi prenas ĉi tiujn lignoŝuojn, — diris la knabino, montrante beletan skulptitan paron. — Sed ĉar mi volas min montri dankema, lasu min vingvidi en arbaron de mi konitan.

La junulo ridetis kaj sekvis la infaninon, kiu jam gaje trotetis, piedvestita de siaj artaj lignoŝuoj.

Fine, post vojiro, kiu ŝajnis tre longa al la plendinda Daoso frosttremanta, ili alvenis al vasta arbaro, en kiu siluetiĝis sur la nigra fundo de neĝplena ĉielo la profilo de senfoliaj arboj blankaj pro prujno. Alveninte al la limo de la arbaro, la knabino diris al la eksmonarĥo, montrante la grandajn arbojn:

— Nu, eniru en tiun arbaron. Kalkulu dek-tri kverkojn: vi haltos apud la dek-tria; kaj, ĝin atente rigardante, vi vidos, ke sur ĝi restas ankoraŭ unu glano: ĝin prenu. Pli poste, kiam vi volos

vin nevidebligi, sufiĉos, ke vi metos tiun glanon en vian maldekstran manon; kaj tuj vi malaperos el ĉiuj rigardoj.

Daoso dankis la infaninon kaj penetris en la arbaron, konstatante ne sen miro, ke la arboj havas nur duonon de sia branĉaro, kaj la naskiĝontaj burĝonoj nur duonon de sia foliaro: ili ŝajnis tranĉitaj de lerta ĝardenisto. Haltinte apud la dek-tria kverko, li okule serĉis la unikan glanon; kaj li, ĝin trovinte, ĝin prenis.

Ĉar Daoso estis scivola, li pli antaŭen penetris en la arbaron, kaj estis akceptita de hundoj, kiuj kurante nur per du membroj, furioze ekbojis.

Belega palaco duonefinita montriĝis funde de majesta aleo. La junulo miranta alpaŝis al ĝi, kiam pordisto, provizita nur je unu kruro kaj nur je unu brako, aliris lin, petante, ĉu li deziras paroli kun la princino Duono. Je l' trafa Daoso respondis jese, aldonante, ke li konigos ion gravan al tiu altranga sinjorino. Enkondukita en la palacon, la fremdulo vidis multajn lakeojn vestitajn per belegaj livreo: sed ĉar ili estis senigitaj je unu brako kaj je unu kruro, tio ilin devigis saltadi sur unu piedo, por fari sian servon.

Elirinte el mano de pordisto en tiujn de lakeoj kaj poste en tiujn de honoraj sinjorinoj same senigitaj je du membroj, Daoso estis alkondukita al la princino Duono. Kiel eksreĝo la junulo konis, pli bone ol iu ajn, la kortegajn ĝentilaĵojn: pro tio la princino tute miris, vidante tiun viron, tiel humilan laŭ la vestaro, kiu sin prezentis al ŝi, kvazaŭ li estus ŝia egalulo. Lin aŭdinte, ŝi estis ankoraŭ pli mirigita pro lia bonedukiteco kaj liaj nobelaj esprimoj.

Siaflanke Daoso trovis, ke nur du okuloj ne sufiĉas por rigardi tiun fraŭlinon junan kaj belan, sed ve! suferantan la saman kriplacon, de kiu estis frapitaj ĉiuj personoj ŝin ĉirkaŭantaj.

Por klarigi sian eniron, la falinta princo montris al la princino siajn pupojn, kiuj kuris kaj dancis kvazaŭ feetoj. La junulino sin montris tiel mirigita pro tio, ke Daoso ŝin petegis, ke ŝi bonvolu konservi kelkajn el tiuj ludiloj memore de li. Ŝi konsentis, kondiĉe ke li revenos ofte ŝin viziti:

— Ĉar, — ŝi diris, — vi havas la estmanierojn de sinjorego. Oni ne min konvinkos, ke vi ne estas reĝo vojaĝanta inkognite, kaj trafonta celon, kiun mi ne divenas.

La junulo ridetis kaj ĝentile eliris. En la honora korto li vidis dek-duon da servistoj starantaj sur sia ununura kruro, kiel ardeoj ripozantaj. Li havis ideon provi la potencon de la glano, kiun al li

trovigis la almozulineton. Do li metis la talismanon en sian maldekstran manon, kaj batis sur la vangon ĉiujn servistojn unu post la alia. Ĉi tiuj, kiuj ne suspektis Daoson nevidebligitan de la glana magiceo, sin kulpigis reciproke, ĉar ĉiu kredis, ke estas lia najbaro, kiu donis al li survangon. La interbatalado postfariĝinta pruvis al Daoso, ke li povas fidi la parolojn de la malriĉulineto.

Li ofte revenis viziti la principinon. Ili ambaŭ tiel plezure interbabiladis, ke ian tagon la junulino diris al sia interparolanto :

— Ni reciproke ekscitas nian scivolecon per la mistero, kiu envolvas niajn ambaŭ ekzistadojn. Donu al mi vian konfidon : rakontu viajn estintan vivon, kaj interŝange mi konigos la malfeliĉaĵojn, pro kiuj mi kaj mia tuta ĉirkaŭantaro estas senigitaj je la duono de niaj membroj.

La junulo afable obeis. Li rakontis sian regadon, sian fierecon kaj la defalon, per kiu estis punita tiu malhumileco. Poste li montris al la principino miniaturon, kiu lin prezentis vestitan per la reĝaj ornamaĵoj; tio estis la lasta memoraĵo de lia pasinta grandeco. La junulino ne povis deteni rideton, kaj diris :

— Vi vidas, ke mi divenis vian reĝan Moŝton.

Kaj, post signo farita de la principino, luksega manĝotablo eliris el la planko malfermiĝanta. En teleroj ornamitaj per diamantoj oni prezentis plej bongustajn manĝaĵojn, kaj ĉiuj ĉeestantoj agis kun Daoso, kiel kun reĝo. Dum la vespero la junulino kaj lia invitito promene veturadis en kaleŝo en la mirindaj ĝardenoj de la palaco. Subite ŝi diris :

— Mi promesis al via reĝa Moŝto rakonton pri mia vivo : do min aŭskultu.

Ĉar mi estas reĝidino, mi ĉeestis ĉe ĉiuj grandaj festoj de la regnolando. Unu inter ili estis rimarkinde brila. Ĝi okazis ĉe la plej riĉa regato de mia patro, la grafo de Nazo, tre fama pro lia inteligenteco kaj lia potenco. La akceptado estis farata en lia kristala palaco, ornamita per dancantaj steloj, kiuj verŝadis parfumojn kaj lumradiojn. Inter ĉia dancaĵo, oni vidis, aperantaj en la spaco, la plej diversajn trinkaĵojn, kiuj propramove aliris al la buŝoj de homoj ilin dezirantaj. Ĉiulandaj sklavoj agitis ventumilojn, kiuj per sia respektplena klinado ŝajnis gratuli ĉiujn invititojn.

Kiam la festo troviĝis en sia plej brila helado, la grafo de Nazo alproksimiĝis al mi, prenis mian manon, kaj diris :

— Bela infanino, ĉu vi scias, ke vi estas la reĝino de tiu balo ekskluzive donata por vi. Mi havis la honoron peti vian manon de

la reĝo, via patro : li ĝin donas al mi, se vi bonvolos min akcepti kiel edzon.

La fulmo falinta antaŭ miajn piedojn ne estus miriginta min pli forte ol tiu amkonfeso : ĉar la grafo de Nazo estas ĝibulo maljuna, kaj vizaĝe malbelega.

— Nu, mi atendas vian respondon, — li daŭrigis per malafabla voĉtono.

— Neniam mi konsentos edzinigi kun vi, — mi respondis firme.

— Oni neniam rifuzas ion al mi, — li diris ridaĉante; — oni tro timas mian potencon. Sed ĉar mi amas vin, mi donos al vi ok tagojn por pripenso.

Li salutis min kaj malaperis.

La festo, kiu ŝajnis al mi tiel bela antaŭ tiu interparolado, fariĝis subite malluma kaj senplezuriga. Mi eliris ĉagrenega.

Post ok tagoj la grafo alvenis en arĝenta palankeno portata sur la ŝultroj de cent lakeoj. En tiu luksega veturilo li atendis mian respondon. Kiam li sciis, ke mi rifuzas.

— Malsaĝulino! — li ekkriis, — vidu mian potencon.

Li blovis sur mian ĉirkaŭkolan kaj ĝin aliformigis en serpenton. Poste laŭ lia ordono, mia plej amata hundo estis ŝanĝita en drakon vomantan fajron. Miaj mebloj krakis kaj dispeciĝis.

— Ĉu vi persistas rifuzi al mi vian manon? — li demandis triumfe.

— Jes, kiam eĉ mi troviĝus en fundo de l' Infero. — Mi respondis netremante.

— Vi esperas, ke mia amo vin savos, — li daŭrigis kolere : — sed de tiu tago vi fariĝas mia malamikino.

Kaj li direktis al mi sian manon.

Subite mi estis tiregita el mia familio, kaj transportita en tiun duonefinitan kastelon, dum miaj servistoj, miaj bestoj, miaj floroj, unuvorte ĉio, kio al mi apartenas, estis senigita je la duono de sia estaĵo. Jen kial miaj ĉirkaŭuloj min nomis la princino Duono.

La unuan jaron mi trovis, ke estas ĝenige havi unu manon kaj nur unu piedon; kaj mi ĉagreniĝis pro tio, kiam mia familia kato ditis :

— Mi renkontis la favoriton de la grafo de Nazo tiun intrigantan defluilkaton, kiu venas tre ofte ĉi tien kaj ĉie vagadas petonte novaĵojn. Ĝi tre ŝatas dentpisti musojn, ĉar ĝi ne estas de nobela raso : do por ĝin paroligi, mi al ĝi donas mian ĉasaĵon, kiun ĝi manĝegas malnobelule. Post frandaĵplena manĝado, li faris al mi tiun konfidencion :

— Via mastrino estos elsorĉita, nur kiam ŝi edziniĝos kun reĝo. Daoso interrompis la rakonton de la princino.

— Mi petegas vin, ho Sinjorino mia, bonvolu min akcepti kiel edzon. Momente mi estas malriĉa : sed alproksimiĝas la tago, en kiu miaj popoloj denove proponos al mi la regadon : ĉar mia posteulo estas baldaŭ mortonta.

— Min multe honoras tia peto de via reĝa Moŝto, — respondis la princino. — Sed eksciuj, ke la potenco de la grafo de Nazo kuŝas en speciala tabako. La princo edziĝonta kun mi devas antaŭ ĉio ŝteli lian flartabakujon, kiu mem produktas la mirindan pulvoron.

— Ha! baldaŭ pereos la povo de la grafo. Tuj mi eliras. kaj mi ŝtelos lian talismanon.

— Via Moŝto estu singardema. La grafo loĝas en fortikaĵo; armitoj senĉese lin gardas. Vi devos kontraŭbatali milojn da malfacilaĵoj.

— La amo triumfos. De tiu momento, vi estas mia amata fianĉino. — Kaj li eliris.

Dum longa tempo Daoso vagadis, serĉante en kiu loko troviĝas la kastelo loĝata de la grafo de Nazo : fine li eltrovis sur la supro de alta monto grandegan fortikaĵon kapablan toleri sieĝon. Ĉiuflanke vidiĝis nur turoj, bastionoj, en kiuj mallarĝaj pafilfenestretoj traboritaj tra la muroj, supre de larĝaj ŝlimhavaj fosaĵoj, nur ebligis la eniron de l' aero kaj de la lumo. Oni vidas, ke la malbela grafo timis, ke lin surprizos la fianĉo de lia suferantino.

Daoso alvenis vespere antaŭ tiun fortikaĵon. Sed anstataŭ ĝin tuj trafi, li singardeme rampis tra la arbaroj ĉirkaŭantaj la kastelon kaj tiamaniere alvenis al la levebla ponto. Ĉio estis tre zorge fermita. Sur la supraĵo de la ĉefaj turoj vidiĝis gardistoj promenadantaj en la duberuĝa krepusko. La junulo atendis : de tempo jam longa la suno estis malaperinta sub horizonto, kaj neniu bruo aŭdiĝis en apudaĵoj de la kastelo.

Daoso grimpis sur kverkon por pasigi la nokton, kiel eble plej senriske, kvankam observante la fortikaĵon. La horoj kviete fluadis, maltrankviligitaj nur de birdo timigita, kiu plenflugile celis sian neston, kaj de la paŝbruoj de soldatoj alpaŝadantaj sur la muregoj de la fortikaĵo kaj redirantaj funebre tiujn vortojn, kiuj tremetigis la reĝon :

— Gardistoj, atentadu.

Je la matenruĝo, kiam la kastelo estis lumigita de la unuaj sunradioj, Daoso, sur la pinto de sia arbo, admiris ravita la bataladon

inter la tago kaj la nokto, kiam sonado de paŝoj lin eltiris el tiu rigardado. Li vidis sub siaj piedoj soldaton rapide marŝantan kaj tenantan per la brido ĉevalon ŝargitan de provizaĵoj. Li estis la provizanto de la kastelo.

La junulo metis en sian maldekstran manon la mirindan glanon, kaj sekvis la militiston. Alveninte kontraŭ la feŭdala fortikaĵo, ĉi tiu elparolis kelkajn vortojn. Tuj la levita ponto malleviĝis, la kradeĝo leviĝis; kaj la soldato, lia ĉevalo kaj Daoso ĝin sekvante transiris la larĝajn fosaĵojn. La junulo tremetis, vidante tiun senmovan akvon, verdan kiel herbaĵo, en kies fundo sendube sin kaŝis multaj bufoj kaj serpentoj.

Kvankam nevidebla, Daoso tamen ĵetis teren kelkajn ĉerizojn, pasante apud la gardistoj : kaj dum ĉi tiuj rapidis por kolekti la fruktojn, sin demandante de kiu loko devenis tiu neesperita donaco, Daoso eniris en la honoran korton. Poste, ekvidinte larĝan galerion, li ĝin laŭiris, kaj penetris en vastan vestiblon. Ĉiam nevidate, la reĝo trairis ĉambrojn kaj koridorojn luksege meblitajn sed malvarmajn kaj malĝojigajn. Fine li alvenis al loko en kiu dek armitoj kun pistolo en pugno estis pretaj pafi al la maltimulo, kiu kuraĝus alpaŝi al ili.

Daoso opiniis prave, ke la grafo de Nazo troviĝas en tiu ĉambro; sed li ne povis penetri en ĝin, ĉar la gardistoj baris la enirejon. Ĉar li ne sciis, kion fari por sukcesigi sian entreprenon, la junulo kisis ĉiujn soldatojn unu post la alia. Vidante neniun, ĉi tiuj kompreneble unue forte miris, poste diris al si :

— Kie troviĝas la lerta virino, kiu nin ĉiujn tiel senhonte kisadis?

Tiam, dum ili serĉis, sub la mebloj, malantaŭ la kurtenoj, la donacinton de kisoj, Daoso profitis tiun tempon por eniri en la apartamenton.

Senbrue, malrapide, li alpaŝis malantaŭ sinjoro de Nazo, kiu sidis legante nekompreneblajn magiajn skribaĵojn, kaj li ekkaptis la mirindan flartabakujon kuŝantan sur tablo apud li. Trifoje la grafo volis preni la ujon por flari tabakon, trifoje li ricevis sur la mano baton dolorigan. La grafo maltrankvila vane serĉis la kaŭzon de tiu strangeco : dum li levis siajn okulojn al la plafono, Daoso decidis, ke li venĝos sian fianĉinon, kaj, preninte du prenetojn da tabako, li ilin ĵetis en okulojn de la grafo, kriante :

— Memoru pri la princino Duono : de ŝi tio estas al vi sendita.

La malbelegulo ekpuŝis terurajn kriegojn. Utiligante la tumulton,

Daoso forkuris al la pordo, forportante kompreneble la grandvaloran flartabakujon.

Post tiuj herooj, la junulo edzigis kun sia amata princino. Post la geedza beno, oni vidis, enirantaj en la palacan festenĉambron, piedojn, manojn, hundmembrojn, birdflugilojn, fine ĉiujn best- aŭ hompartojn ŝtelitajn de la grafo de Nazo. Dum la unua momento okazis multaj protestoj : ĉar viraj brakoj penis almetiĝi erare al virinaj brustoj kaj reciproke. Sed post du tagoj, kiam ĉiu reale posedis siajn proprajn membrojn, ĉiu sentis sin kontentega.

Kelkajn monatojn poste, Daoso eksciis, ke lia posteulo mortis. Li sin nevidebligis, kaj trairis siajn ŝtatojn, semante notojn anoncantajn la edziĝon de la princo Daoso kun altranga princino : oni zorge konigis en kiu loko loĝas la junaj geedzoj.

Tuj la pastraro, la nobelaro kaj la militistaro sendis al la eksmonarĥo delegitojn petontajn, ke li bonvolu repreni la direktilon de la regno : li tiun proponon plezurege akceptis, feliĉa precipe, ĉar li prezentis al sia amegata edzino la titolon de reĝino.

Pri la grafo de Nazo, senigita je la talismano, kiu lin igis potenca, havante okulojn bruligitajn de la detruanta pulvoro, li estis aliformigita en grandegan apron ; kaj lia kastelo ŝanĝiĝis en apronestegon.

Refariĝinte reĝo, Daoso plezure promenadis tra la arbaro, en kiu li ekkonis sian karan Duonon, kiam, instigita de la malfeliĉo, li estis devigita praktiki la metion de lignoŝuisto.

Unu tagon, li rajdis akompanata de sia ĉiam amata edzino, kiam subite monstra aprego rapidis al li kaj, kreviginte la ventron de lia ĉevalo, penadis lin pereigi. Sed, ne perdinte la prudenton, la reĝino ekkaptis pafilon, kiun ŝi portis sur siaj ŝultroj alkroĉitan per rimeno, kaj, celinte la bestegon, ĝin mortigis per unu kuglo.

Por rememorigi la lertecon de sia edzino, la reĝo ordonis, ke oni pajoŝtopu la korpon de la monstro. Hodiaŭ ĝi ornamas la gardistoĉambron de la palaco. Kaj ĉiufoje, kiam Daoso kaj la reĝino pasas antaŭ ĝi, ili sentas malgrandan tremeton, kvankam ili ne suspektas, ke antaŭ iliaj okuloj staras la felo de ilia senkompata malamiko.

Si^{no} VALLIENNE.

LA PARTIGO DE LA TERO

DE

SCHILLER.

Vi prenu la mondon! ekkriis al homoj
De sia Ĉielo jen Zeŭso potenca;
Ĝin prenu, ĝi estos la via.
Al vi mi donacas ĝin kiel heredon
Kaj kiel feŭdecan eternan bienon;
Sed frate ja vi ĝin dividu!

Nun tial alkuras la tuta homaro,
Kaj ĉiuj, grandaĝaj aŭ junaj, rapidas
Ekpreni la parton konvenan.
Elektis plugisto la fruktojn de l' tero;
L' arbaron preferis la juna nobelo,
Por ĝui la ĉason agrablan.

Plenigis vendisto la sian grenejon;
L' abato tre ŝatis la vinon maljunan,
Kaj li ĝin do por si rezervis;
La reĝo memvole dekretis impostojn
En lando ĉe pontoj kaj stratoj, dirante:
« Dekono al mi apartenos. »

Jam estis entute la mondo donita,
Kaj jen la poeto malfrue aperis;
Li venis el tre malproksime.
Ha Dio! Nenion plu vidi li povis
Nun ĉiuj aliaj posedis la teron
Kaj havis la parton la sian.

Ve al mi! li diris; el ĉiuj mi sola
 De Vi, Plejpotenca, nenion ricevis,
 Mi, Via plej bona naskito!
 Jen laŭte li ĝemis kaj plendis al Zeŭso,
 Kaj antaŭ la tronon de l' Dio kompata
 Li nun ekplorante sin ĵetis.

Se vi en la lando de l' sonĝoj restadis,
 Respondis la Dio, vi min ne riproĉu;
 Pri tio ne kulpa mi estas.
 Nu, kie vi estis dum oni partigis
 La mondon? La dia poeto rediris:
 « Kun Vi en Olimpo mi estis.

Jes, miaj okuloj al steloj rigardis,
 Dum miaj oreloj pasie avidis
 La Vian muzikon ĉielan.
 Vi volu pardoni al mia spirito,
 Ĉar ĝi ebriega de Via lumaro
 Forgesis la terajn aferojn. »

« Mi kion do faros? — Aldiris jen Zeŭso; —
 Ĉar ĉion mi donis, arbaron kaj kampojn,
 Mi tute nenion plu havas.
 Sed kun mi estonte se vivi vi volas,
 En mian ĉielon vi rajtos alveni,
 Mi tie vin ĉiam akceptos. »

El germana lingvo esperantigis

H. BOUCON.

ROZO KAJ LILIO

DE

STEN BO.

Diru, kara, ĉu vi volas min sekvi momenton? Ni migru en la regnon de la sekreto, mano en mano, kvietaj kiel infanoj! Ni aŭskultu la kanton de l' animoj. Tiu kanto estas la jena :

Plej potencaj fortoj de la vivo
Estas ĝojo kaj malĝojo,
Estas ĝojo kaj malĝojo.

Ĝi estas malnova kanteto ; tamen oni devas ĝin aŭdi ankoraŭ unu fojon !

Aŭskultu do, kion mi rakontos.

Estis maljuna viro. Li estis kurbigita kaj griza pro multjareco. Liaj manoj kaj kapo tremis. Li sopiris ripozon kaj trankvilon....

Okazis antaŭ multaj, multaj jaroj, — li estis tiam juna, li bolegis pro vira forteco, — ke la fortoj de la vivo bruigis en li potencon kanton en puraj plentonaj akordoj :

Ĝojo, sonis ĝojo!

Nenia loko restis libera por alia sento ol tiu, en kiu dronis lia tuta interna vivo. La ĝojo plenigis lian estaĵon.

— Kial? Kial? ni demandas.

— Pro la *Amo*.

Venis somero kun brilaj rosaj matenoj, kun birdkantado kaj floroj sur la kampoj.

Tiam Ŝi fariĝis lia.

Tiam ili festis sian geedziĝon en sunbrilo kaj somera belegeco.

Kiel bela ŝi estis, lia amatino; kiel bela! Li apenaŭ komprenis sian feliĉon; ĝi estis tro granda por li. Li kantis himnon al ŝia gloro. Li penadis klarigi, kiel bela ŝi estas.

— Mia amatino! Mia amatino!

Li ne povis diri ion pli. Ne! li ne povis. Sed kun nedirebla ĝojo li nur elparolis la vortojn :

— Mia amatino! Mia amatino?... .

Ŝi portis purpuran rozon en siaj haroj. Li ĝin deprenis delikate.

— La ĝojo havas rozojn, — li diris. — Vi estas mia purpura rozo. Tian mi volas vin memori : plena je ĉarmoriĉa beleco, je boleganta vivo kaj sano, ĝi estas via portreto. La ĝojo estas por mi purpura rozo....

Kaj ambaŭ ili eniris en la mondvivon, nun unuigintaj. Gaje ili paŝadis meze de la rozoj de l' ĝojo. Senĉese ili ebriiĝis de la sunbrilo kaj birda kantado, de somero kaj somero. Ili vivis, kvazaŭ la vivo estus eterna ludo de papilioj, alta ditirambo al la ĝojo.

Dio pardonu ilin! Ili ne kredis, ke ekzistas malĝojo.

Venis aŭtuno. Venis kaj forpasis vintro. Venis printempo kaj somero. Venis denove aŭtuno. Ventego siblis, pluvego falis. Aŭtuno, aŭtuno en la naturo....

Tiam okazis, ke lia amatino, la purpura rozo de lia ĝojo, ekvelkis, konsumiĝis.

Ŝiaj okuloj ne brilis plu kiel antaŭe. Ŝi ne dancis plu ĝojpaŝe al la vivo. Ne! Ŝi fariĝis kvieta, ŝia voĉo malfortiĝis; ŝi estis simila al kaptita birdo de l'ĉielo, kiu sopiradas suprenflugi malproksimen. Ŝi fariĝis laca, lacega; la rozoj de ŝiaj vangoj paliĝis.

Silente la morto al ŝi alŝteliĝis....

Ho, morto! Kial vi forrabas tiun ĉi floran printempon? Ĉu vi ankaŭ sopiras premi la belon al via brusto?...

Iun matenon ŝi ne povis plu leviĝi. Laca kaj malforta, ŝi restis kuŝanta.

Tiam li eksentis kvazaŭ fortan baton sur sia frunto. Tuj vekigis en li la konscio, ke ŝi mortos, lia amatino! Morti! Tio alvenis tiel neatendite. Li eĉ ne pensis pri tio antaŭe. Sed nun li sentis, ke la koro kuntiriĝas en terura agonio. Lia amatino mortos. Ne! tio ne okazos! Tio ne povos okazi! Dio ne volos forpreni lian karulinon! Dio ne volos!

Tiele li penadis trankviligi sin. Sed vane : Ĉiam la sama doloranta premo sur lia koro ! Mallumo, mallumo. La danco meze de l' floroj de la ĝojo finiĝis. La malĝojo ĉirkaŭvolvis lin.

Alproksimiĝis rapide la fino. La malsano pli kaj pli graviĝis. Tagojn kaj noktojn li sidadis maldormante apud ŝia lito. Fine venis la Morto, vestita per nigra mantelo, kun suprentenata rikoltilo.... Hu ! Li sentis ĝian malvarman elspiraĵon. Li vidis, kiel ŝia korpo tremas kaj suferas, kiel ŝi tordiĝas kiel rampanta vermo en siaj turmentoj.

Kaj li laŭtege ĝemis vidante ŝian suferadon. Sed ne eĉ unu vorto de plendo eliris el ŝia buŝo ; ŝi nur fervore kriis : « preĝu, preĝu ! »

Kaj li preĝis, preĝis kiel li neniam preĝis antaŭe, preĝis en nedirebla agonio :

— Dio ! Dio ! Kie Vi estas ? Kial Vi ne aŭskultas min ? Vi estas la amo, diras la pastroj. Kompatu do ! Ĉu Vi ne vidas, kiel ŝi suferas, turmentiĝas ?... Neeble, ke Vi volos forpreni ŝin, kiu sola estas ĉio por mi. Vi ja estas la amo. Savu do ! Savu !...

— Ne tiel, — petis la malsanulino, delikate karesante lian manon, — ne tiel !... Vi ne povas ĝin kompreni, ne ! Dio sola scias, kiom mi amas vin. Sed preĝu nun, karulĉjo mia, preĝu, ke Li lasu min iri hejmen ! Ho ! kiom mi sopiras !

Li ne komprenis ŝin, sed li ne povis rifuzi ŝian peton. Li preĝis, tenante ŝian manon en la ŝia, kun voĉo vibranta pro ploroj :

— Patro, ŝi sopiras hejmen ! Lasu ŝin iri hejmen !...

Tiel ŝi mortis.

Poste li preparis al ŝi tiel varme kaj bone en la ĉerko. Ŝi kuŝis tie kun ridetantaj lipoj, kun la manoj kunplektitaj kvazaŭ por preĝo, rompita lilio.... Kaj liliojn, liliojn li ŝutis ĉirkaŭ ŝian kapkusenon.... Li prenis unu kaj ĝin kaŝis ĉe sia brusto.

— Vi estis la rozo de mia ĝojo, — li diris, — sed nun vi estas mia neĝblanka lilio !...

Sed li sentis interne de si, ke io rompiĝas en tiu momento, ke malfermiĝas la faŭko de terura malplenaĵo tie, kie antaŭe batadis lia koro. Li kredis, ke li ne povos elporti sian malĝojon....

Tio okazis antaŭ multaj, multaj jaroj. Nun li estas maljuna viro, kurbigita kaj griza pro multjareco. Estis iam....

Per tremantaj manoj li karesis rozon kaj lilion, palajn kaj velkintajn.

— Ĝojo kaj malĝojo, — li mallaŭte direktis al si mem, — ĝojo kaj malĝojo estas la du plej potencaj fortoj de la vivo. Ambaŭ furioze regis en mia animo. La ĝojo ridadis kaj kantadis en mia interno. Sed la malĝojo venis; la ĉagreno mortigis ĝin. Tiam mi kantis en malespereco :

L' animo estas rompita,
Velkiĝis simile al flor'!
La ĝojo mortis rompita,
Rompigis la kordo de l' kor'.

Sed la paco trankviliga karesis mian koron. Nun mi dankas ankaŭ pro mia malĝojo, ĉar ĝi igis min senti la plenan perfektecon de mia ĝojo. Nun mi dankas kaj pro mia rozo kaj pro mia lilio.

El sveda lingvo tradukis

EINAR LINDEVIST.

REVO

Mi memoras belan revon, kiun kelkaj Esperantistoj faris, la pasintan jaron, ĉe la Ĝeneva kongreso, kiun eble ili faros ankaŭ tiun ĉi jaron, ĉe la Kembriĝa kongreso.

Ni sidis sur la ferdeko de la ŝipo, kiu reiris Ĝenevon post la ekskurso al Vevey. Vi memoras certe tiun neforgeseblan tagon? Ĉu ĝi jam ne estis revo? Sur la lazuro senmova de puraj ondoj, sub la lazuro senmova de ĉielo pura, la ŝipo glitis dolĉe. Verdaĵ flagoj dolĉe forbloviĝis de venteto. Vera Esperantujo estis la ŝipo. Ĝi iris malrapide, simbolo de nia paca militado, laŭlonge la bordoj de l' lago, kovritaj de blankaj urboj....

Ni do sidis sur la ferdeko. Jam vesperiĝis. Iom da melankolio penetris en la animojn.

— Ho ve! diris unu el ni. Tro mallongaj estas la tagoj belaj, tro mallonga ĉi tiu tago, kaj ankaŭ la tagoj de la Kongreso! Apenaŭ ni interkonatiĝis, jam ni devas disiĝi. Apenaŭ ni ĝuas la ĝojon paroli kaj aŭdi nian karan lingvon, jam niaj oreloj devas forgesi agrablan kutimiĝon. La kaliko elfalas el manoj, tuj kiam la lipoj ĝin ektuŝis! Tamen kia pli granda ĝojo por ni ĉiuj, ol paroli Esperanton, konvinkiĝi, ke Esperanto estas lingvo vivanta, facile komprenebla, parolebla, ke nia penado ne estis vana! Kiom da kongresanoj venis ĉi tien por vidi per siaj propraj okuloj! Kiom da ili ŝparis monon dum la tuta jaro por veni elĉerpi konvinkon! Kiom da ili lernis solaj, aŭ en vilaĝo, aŭ eĉ en urbo, suferante ĉiutagajn mokojn kaj ne senkuraĝiĝinte. Ili neniam havis okazon paroli, ili venas al la kongreso por renkonti fine samideanojn, kun kiuj ili fine povus interparoli, provi siajn fortojn, perfektigi en la praktikado de la lingvo! Rimarku kiel sur la ferdeko tiu aŭ alia Esperantisto senĉese, senlace serĉas, naskas okazajn paroli kun alinaciaj samideanoj! La rezultato nedisputebla estis, ke multaj, se ne ĉiuj, faras progresojn. Nia Majstro menis konstatis plezure, ke de la unua kongreso tre grandaj progresoj pri la elparolado estas efektivigitaj.

Kiom pli da progresoj estus efektivigataj, se ni povus pli longe kunvivadi, kiel nun sur tiu ĉi ŝipo, en vera Esperantujo!

— Jes, vi estas prava, diris alia. Tre certe kongresoj helpas por plifaciligi la akiron de la lingvo, sed ili ne sufiĉas por tio. Cetere, ili havas aliajn celojn tre bone konatajn, tre bone difinitajn. Kongresoj estas kaj estos pli kaj pli necesaj.... Sed ĉu, flanke de tiaj kongresoj, ni ne povus havi ian Esperantujon, iun urbeton trankvilan, senbruan, kien dum la someraj, libertempaj monatoj kunvenus Esperantistoj ĉiulandaj? Oni tien irus, kiam plaĉus; oni tie restus tiel longe, kiel plaĉus, laŭ oportuno.

Oni estus certa ĉiukaze, ke oni renkontus, dum du aŭ tri monatoj, samideanojn diverslandajn.

Plej ofte, ĉu ne vere, oni elektas hazarde sian libertempan loĝejon. Ni iras tien ĉi aŭ tien, ĉar tie ĉi aŭ tie ni esperas, ni scias, ke ni trovos konatulojn aŭ amikojn. Homo timas solecon, kaj ĉe kiam li deziras ripozon, tiam li timas solecon, li bezonas societon. Kiu pli agrabla societo, ol tiu de samideanaj homoj? Sed precipe, tiu Esperantujo allirus tiujn, kiuj volas lerni Esperanton sen laboro, per uzado. La homoj pli mallaboremaj, la malpli instruitaj, la infanoj mem rapide ellernus. Kompreneble, oni tie parolus nur Esperanton dum manĝado, dum promenadoj, dum ĉiuj konversacioj. Kompreneble ankaŭ, antaŭ ĉio, oni amuziĝus en Esperantujo. Libertempo devas esti vere libera je ĉiuj zorgoj. Oni do povus vespere ludi komediojn, deklami monologojn k. t. p.... Ĉu la eksperimento farita de la parizaj mondumaj kunvenoj ne estas konvinkiga? Tie estis organizitaj dum ses monatoj kaj prezentadoj kaj kunvenoj, kiuj ricevis plej grandan sukceson.

Oni do ne laborus dum la libertempo. Esperantujo ne estas laciga laborejo. Tamen, se kelkaj dezirus labori, — ĉar tia estas nia lingvo, ke por tre multaj la studo de Esperanto estas malpli laboro ol vera plezuro, vera ripozo, — ĉu oni ne povus aranĝi kvazaŭ kursojn, plej simplajn? Vi eble scias, ke en Anglujo, en Francujo, Svisujo, de kelkaj jaroj ekzistas libertempaj kursoj por tiuj, kiuj deziras perfektigi en lingvoj angla aŭ franca. Tiuj kursoj estas aŭskultataj de multaj, pli kaj pli multaj aŭdantoj.

Laŭ tiu ekzemplo do, ĉiumatene povus okazi ekzercoj de legado, elparolado, k. t. p. Pli lertaj Esperantistoj direktus volonte tiujn ekzercojn. Povus esti kunvenoj specialaj aŭ komunaj.

En specialaj kunvenoj, iu montrus al siaj samnacionoj la

mankojn, la erarojn evitindajn aŭ en la elparolado, aŭ en la trarado de la idiotismoj naciaj pleg ofte uzotaj, k. t. p.

En komunaj kunvenoj, oni imagus ekzercojn tiel multajn, kiel interesajn. Ĉu Anglo komentariante Hamleton aŭ Julion Cezaron, ĉu Franco klarigante scenojn de Molière, Ruso romanojn rusajn, k. c., ne interesus ĉiujn? Cetere homoj ne okupas sin nur pri literaturo. Kiu ajn havus ion novan originalan por diri, pri kiu ajn temo, tiu parolus. En Parizo, en la Centra Oficiejo, du fojojn ĉiusemajne, oni aŭdis paroladojn, ofte elokventajn, pri vojaĝoj, pri filozofio, pri sociologio, eĉ pri sciencoj....

Estu konvinkitaj, ke la homoj bonvolaj, sinjoroj kaj sinjorinoj, ne mankus. Antaŭe, komitato ordigus ĉion, anoncus la temojn priparolotajn, dissendus, programojn....

Kien oni kunvenus? En kia domo? Domo troviĝos. Ĉiu urbeto posedas urbestaran domon, iun kunvenan domon. Ĉiu estraro pruntus domon, ĉar la Esperantistoj alportus en la urbon sufiĉe da mono. La loĝantoj penus por ilin kontentigi, kaj por tio ili eble eĉ lernus Esperanton. Sur la magazenoj baldaŭ vi legus la kutimajn vortojn: *Oni parolas Esperanton*. Baldaŭ ĉiuj komprenus Esperanton.

Ĉu vi pensas, ke tia eksperimento ne rimarkiĝus? Oni parolus pri ĝi, kiel pri niaj kongresoj, sed pli ofte kaj dum pli longa tempo, La vojaĝantoj pasante tra la lando dezirus vidi tiun strangajon. Ĵurnalistoj, kiuj dum la libertempo nenion havas por skribi, venus.... Kaj se tiu provo sukcesus, kio malebligas, ke pli malfrue ĉiu lando havus sian Esperantujon?...

Longe nia amiko parolis, atentege aŭskultata. Jam nokto estis alvninta. Antaŭ niaj okuloj, ne plu distrataj de la realeco, li montris al ni la homojn ĝoje alkurantajn al la Esperantujo nova....

Mi fidele raportis la parolojn de nia amiko, elokventa revemulo. Sed ĉu ne estas agrable, eĉ necese iom revii? Ofte revo naskis grandajn elpensadojn. Esperanto mem estis unue revo. Hodiaŭa revo povas fariĝi morgaŭa aŭ postmorgaŭa realeco.

CAMILLE AYMONIER.

ANTAŬ

LA TRIA KONGRESO

Mi ĵus revenas de Anglujo, kien mi veturis por vidi la preparojn de nia venonta kongreso. Jam de longe mi tre fidis je la spertaj organizantoj de nia baldaŭa kunvenego; sed nun, post kiam mi ĉion trarigardis, post kiam mi denove konstatis la entuziasmon de niaj samideanoj, post kiam mi detale ekkonis la metodon laboradon de la fama *Trio*, mi revenas Parizon kun plej favora, plej esperiga impresio, kaj mi estas certa, ke la tria kongreso estos vere « epokfaranta ».

La sabaton 15 de Junio je 8 h. 25 matene mi estas en la norda pariza stacidomo por forveturi. La vagonaro, kiu min forportos, estas tiu sama, kiun ni uzis antaŭ du jaroj por iri Bulonjon. Tiam la marŝejo estis plena de verdsteluloj, tiam ĉiuflanke oni nur aŭdis nian belsonan lingvon; la vagonaro estis kovrita de esperantaj afiŝoj; la verda standardo nin akompanis. Hodiaŭ, ho ve! mi estas la sola, kiu portas la verdan steleton ĉe sia butontruo, kaj, ĉirkaŭ mi, mi nur aŭdas nekonatajn sonojn de fremda lingvo, ĉar ĉiuj miaj kunvojaĝantoj estas Angloj.

Mi jam eniris fremdlandon.

Tagmeze mi alvenas Bulonjon. La ŝipo, kiu nin atendas, estas tiu sama *Onward*, per kiu ni transveturis iam al Folkestone post la unua kongreso. Jen la masto, kie pendis nia verda standardo; jen la loko, kie sidis nia kara Majstro ĉirkaŭita de sia stabo.

Sed hodiaŭ nenia esperanta signo postrestas; ŝajnas al mi, ke, post multaj jaroj forflugintaj, mi revenas en hejman landon, kaj ke tiun landon al militis iu fremda popolo.

Dolora impresio.

Nenie materiala ĉirkaŭ mi ŝanĝiĝis. Mi staras sur la sama ferdeko, mi vidas la samajn objektojn, mi ĝuas la saman belan naturon, sed la homoj aliĝis. Mi estas pli izola, ol se mi estus en la mezo de dezerto. Ĉu iam revenos la pasinta tempo, ĉu iam tio refariĝos hejmo, ĉu iam tiuj homoj min komprenos, ĉu iam denove ĉi tie sonos la harmonio de nia ĉarma lingvo?

Ni esperu!

Jes, mi esperu, ĉar baldaŭ mi estos *hejme*, baldaŭ mi reestos en nia Esperantujo.

Je la kvara vespere ni alvenas al la londona stacidomo *Charing Cross*. Sur la trotuaro min atendas nia sindona kunbatalanto Millidge. Rapide ni iras viziti fraŭlinon Lawrence, mi ŝanĝas miajn vestojn, kaj kune, jen per subtera jen per surtera vagonaro, ni veturas al la *Alexandra palace*, kie okazos bela koncerto organizita de la « Norda Stelo » (*North London Esperanto Society*), nove fondita kaj tre agema grupo. En la halo de la vasta palaco promenadas jam multaj samideanoj. Citi ĉiujn nomojn de la jam antaŭe konitaj aŭ de la nove konataj, kiujn mi tie renkontis, estus neeble, ĉar mi farus bedaŭrindajn forgesojn aŭ erarojn.

Je la sepa ni eniras la grandan salonon, kiu estas plena de pli ol kvarcent personoj. Sur la muroj pendas la verdaj flagoj; funde sur estrado S^o G. L. Browne, la agema sekretario de la « Norda Stelo », diras bonvenon al ĉiuj. Vice fraŭlinoj A. Ŝefer, M. R. Henningsen, E. A. Farnes, H. Colchester, Sinjoroj C. W. T. Reeve, G. J. Cox, A. J. Hulme, H. Clegg, L. Cork, J. Milburn, G. W. Butler, A. Christen, G. Ledger, A. Welland, D. H. Lambert, E. F. Etchells, survenas la estradon jen por paroladi esperante aŭ proesperante, jen por kanti aŭ deklami en nia lingvo. La senlaca atentemo, la bruegaj aplaŭdoj, pruvis la sukceson de la kunveno.

Triano H. B. Mudie estis anoncita sur la programo por parolo pri la kongreso. Sed ho ve! Triano *Hobomo* (kiel oni lin nomas per la komencaj literoj de lia nomo) ne povis veni pro troa porkongresa laboro, oni petis, ke mi anstataŭu lin; kaj por mi estis tre granda honoro alparoli tian kleran kaj amikan samideanaron.

Ĝi faris al mi nedireble entuziasman akcepton; sed, kiel mi ĝin diris en mia alparolo, mi tre sentis, ke tiu tondra aplaŭdado ne estas adresata al mia negrava personeto, sed al la tuta neangla Esperantistaro, kies sola riprezentanto mi tiam estis. Niaj britaj amikoj volis montri al mi, kio estos ilia akcepto, kiam ni ĉiuj venos, kaj mi antaŭspertis, antaŭgustumis ilian afablegan gastemecon, kaj, kredu min, karaj samideanoj, la entuziasmecoj de tiu baldaŭna akcepto superos ĉion, kion vi povas imagi.

De nun mi ne estas plu en Londono, mi ne estas plu en Britujo, mi ne estas plu eĉ en Eŭropo, mi estas en Esperantlando. Plej sindona kaj afabla samideano, S^o A. J. Adams el Hastings, loĝas kun mi en la hotelo; li senlace min ĉien akompanas, li estas mia interpretanto, kaj mi, eĉ ne unu momenton, povas bedaŭri, ke

mi ne komprenas unu vorton de la angla lingvo. Estas vere, ke ĉirkaŭ mi zumas amaso da homoj parolantaj de mi nekonatan lingvon; sed mi ilin ne aŭdas, apenaŭ vidas, kaj nur esperantaj paroloj sonas en miaj oreloj.

Tiun tutan numeron de La Revuo mi bezonus, se mi volus detale rakonti ĉion, kion mi travivis dum tiuj neforgeseblaj tagoj, mi do bedaŭre devas mallongigi mian raporton. Dimanĉon 16 matene mi ĉeestis en *Battersea park* agrablan kunvenon de la Battersea Klubo, kaj je la dua mi, kun S^o Adams, tagmanĝis en la rava domo de niaj fervoraj kaj amindaj samideanoj gesinoroj Moscheles. London 17 tagmeze nia fama gramatikista samideano Major-General G. Cox afable invitis nin tagmanĝi en la senvianda restoracio kun F^{ino} Lawrence, S^{roj} H. Clegg kaj A. Christen. Tiel mi antaŭgustumis la kuiradojn de la restoraciisto, kiu organizos vegetarianajn manĝojn en Cambridge dum la kongreso, kaj mi povas certigi, ke la manĝo estas bonega. Vespere Triano K^o J. Pollen invitis min partopreni en la ĉiujara festeno de la *Polyglott Club*, kies prezidanto (*chairman*) li estas. Agrabla vespermanĝo, en luksa salono, finiĝis per diverslingvaj toastoj inter kiuj unu en Esperanto de nia samideano A. J. Hulme pri la progresoj de la esperanta, ĉiam plikreskanta, sekcio de la Klubo.

Mardon 18 je la kvara kaj duono, akompanata de Kolonelo Pollen, mi forveturas al Cambridge. Sur la trotuaro, en la Cambridge'a stacidomo, nin atendas Triano Geo Cunningham. Li energie ekkaptas mian brakon: de nun mi estas bonvola malliberulo, mi estas lia kaptito, kaj li al mi ĉion montros, kaj li min ĉien kondukos; kaj kun ravo mi ĉion vidis kaj ĉien iris. Du tagojn poste, kiam mi liberiĝis, mi sopiris pri la perdita mallibereco, bona agrabla mallibereco sub la estreco de tia amiko! kaj mi sonĝis pri la baldaŭa tempo, kiam mi refariĝos kaptito, kaptito de Esperanto, kaptito de la kongreso.

Elirante el la stacidomo ni renkontas policanon.

— Bonan vesperon, sinjoro policano, — krias Cunningham.

— Bonan vesperon, — respondas la policano, ĉar Cambridge'aj policianoj diligente lernas Esperanton.

Ili sin preparas al deca akcepto de nia glora Majstro, kiam la 12 de Aŭgusto, akompanataj de muzikistaro, la Esperantistoj iros ovacie saluti lin ĉe lia alveno.

Ni supreniras kaleŝon, kaj laŭlonge *Station Road* kaj *Hills Road* ni eniras la urbon. Sed la iro estas malrapida ĉar ĉiupaŝe *Goco*

(legu : G. Cunningham) alvokas iun esperante. Vole-nevole li inokulas Esperanton al siaj samurbanoj. Nun galope piede ni faras unuan rondiran viziton tra la urbo, kaj kiam je la oka ni revenas al *Merton Hall*, la ĉarma Goco'a hejmo, kie ni retrovas Hobomon kun W. Mann, sekretario de la Trio, mi jam havas bonan ideon pri la kongresejoj.

Apenaŭ finiĝis la vespermanĝo, kiam mi estas rekaptita; lertaj manoj min senvestigas kaj revestas : ni iros al balo. S^o Taylor, la posedanto de la ĉefa gazeto de l' urbo « *Cambridge Daily News* » edzinigis sian filinon. Ni estas invititaj ĉeesti la balon. Bonega okazo por propagandi! La Trio, Jopo, Goco, Hobomo, estas nelacigebla! Je l' mirego de l' ĉeestantoj ni, en malsamaj lingvoj, H. B. Mudie en Esperanto, altoastas dum la festeneto prezidata de l' gemastroj; kaj devige la gedancantoj aŭdis nian lingvon. Je l' dua matene, kiam, tra la silentaj stratoj de Cambridge, ni revenas al Merton Hall, la policanoj nin salutas :

— Bonan nokton, sinjoroj! ĝis revido!

Mi nun vivos en ventturniĝo, en uragano; de loko al loko, de domo al domo, de homo al homo ni senhalte kuradas. Monumentoj, kolegioj, domoj, homoj ĉio ronde dancas antaŭ miaj okuloj kvazaŭ en sonĝo; kaj hodiaŭ, kiam mi kviete skribas tiujn liniojn en mia pariza kabineto, mi demandas min, ĉu vere ĉio tio ne estis sonĝo, ĉu vere mi veturis Anglujon, kaj ĉu mi ne estas trompita de ia iluzia fantazio. Sed ne; ĉio estas vera. Mi ne povas dubi, ĉar tie, apud mi, sur la skribotablo, kuŝas palpeblaj dokumentoj, videblaj fotografaĵoj, kiuj helpas mian ŝanceliĝantan memoron.

En *Kings parade*, n° 2, kontraŭ la belega *Kings College* (Reĝa kolegio) staras la kuracista domo de D^o Geo Cunningham (Goco). Tie, ĉe la dua etaĝo, en laborejo, oni instalis la oficejon de la Tria Kongreso. Kiam mi alvenas, mi trovas nian amikon Mann, kiu estas okupata je la enskribo de la *sescenta* Esperantisto, kiu jam pagis sian kotizaĵon. Li, per belskribo, almetas la nomon de nia holanda samideano Van den Hengst apud la numeron 600 en la registrolibro. Belega rezultato : la 19 de Junio, *du* monatojn antaŭ la kongreso, jam 600 kongresanoj *pagis*! Mi profetas, ke ni estos pli ol 2000. Mudie malespere levas la brakojn al la ĉielo :

— Mi mortos, mi mortos la antaŭtagon de la kongreso!

— Havu fidon! — respondas Goco.

Certe ni fidas! Sed, karaj legantoj, kompatu la Trion, pensu pri la grandega laboro, pri la malfacileco liveri loĝejojn kaj manĝon

por tiom da personoj, kaj *senprokraste*, se vi ne estas ankoraŭ enskribitaj, sendu vian aliĝilon kaj vian kotizajon!

Elirinte el la kongresa oficejo ni nin turnu dekstren, kaj ĉe la unua renkontita transversa strateto ni trovos la grandan preĝejon, *Great St. Mary's Church*, kie havos lokon, la 11 de Aŭgusto, la diservo en Esperanto. La interno de la gotika preĝejo estas vasta kaj imponanta; multaj povos esti la esperantistaj.ĉeestantoj, multaj ili estu!

Laŭirante la strateton ni alvenos sur la *Market Hill* — vendejan placon, — kie, en angulo, troviĝas la *Guildhall* — urbestra domo, — kie okazos la laboraj kunsidoj de l' kongreso.

Market Hill estas la centro de la urbo, ĝi estos ankaŭ la centro de la kongreso. Kiam kongresano alvenos Cambridge'on, li tuj iru al la *Guildhall*, kies ĉiujn ĉambrojn kaj salonojn la urbestro afable kaj senpage metis je la dispono de la Trio. Trapasinte la pordegon kaj suririnte kelkajn ŝtupojn, li unue trovos dekstre la informojn kaj poŝtejon instalitan en salono; apude estas tribunalo aliformigita en vestejo. Maldekstre de l' ŝtuparo troviĝas bela kunsidejo kun longa estrado kaj duoncirklaĵ vicoj da tabloj kaj seĝegoj; tie oportune kunsidos la Lingva Komitato. Funde de l' domo estas la granda salono kun duoncirkla estrado, orgeno kaj tribunalo. Sur la pargedo provizita de seĝoj sidos la kongresanoj, sur la estrado — la estraro, en la tribunalo — la scivola publiko. Dekstre de la enirejo de tiu salono, larĝa ŝtuparo nin kondukos al la supra etaĝo, kie du grandaj ĉambroj, kutime destinitaj al kursoj de desegnarto, enhavos gravan retrospektivan kaj nuntempan ekspozicion de esperantaj dokumentoj. Estos salono rezervita por la gazelistoj, alia por la organiza komitato, aliaj por diversaj specialaj kunvenoj, k. c. Ĉio estas jam preta, ĉio estas zorge antaŭvidita.

Malantaŭ la *Guildhall*, kaj de ĝi apartigita per mallarĝa strateto, estas la *Corn Exchange* — grenvendejo — vasta halo, kie okazos la komunaj manĝadoj. Por eviti al la kongresanoj la trapason de la strateto, oni konstruos super ĝi, specialan ponteton, kiu ebligos, ke oni povos iri senpere de la *Guildhall* al la *Corn Exchange*. Kiam, kun Hobomo, ni ĝin vizitas, anaro da studentoj enprofundigitaj en sia laborado faras skriban provon por iu ekzameno. Severa pedelo en la nigra universitata robo, kun tiu kvadrata ĉapo, kiu similas la nigran kaskon de ia funebra lancisto, observas ilin. Post du monatoj la samaj tabloj, sur kiujn fluas nun la ŝvito de la

penantaj junuloj, estos kovritaj de blankaj tukoj, kaj ĉirkaŭ ili sidos anaro da gajaj Esperantistoj manĝantaj kaj babilantaj. « Sic transit gloria mundi »!

Sed ni ne ankoraŭ konas ĉiujn lokojn, kie baldaŭ triumfos nia lingvo. Ni vizitu plie la teatron, kie okazos la solena malfermo de l' kongreso, la 12 de Aŭgusto vespere, kaj la du vesperaj prezentadoj « Boks kaj Koks », « Pickwick » kaj aliaj. Ni iru al la *Bridge street*, kaj tie ni haltu ĉe ronda malnova preĝejo, kredeble iam baptejo, kvankam ĝi estas nomita *Church of the Holy Sepulchre*; apude, mallarĝa vojeto nin kondukos al la domo de *Union Society*, en kies *Debating-Hall* havos lokon la kunsidoj de nia Scienc a Asocio.

Sed, vi eble diros, kie ni loĝos?

Havu fidon, respondos Goco, vi loĝos plej komforte. Kelkaj fraŭloj-universitatoj loĝos en tiuj belegaj gotikaj kolegioj, veraj juveloj enkadritaj en siaj ravaj parkoj. La aliaj loĝos en la multaj, malgrandaj, malnovaj, sed puraj kaj oportunaj dometoj de studentoj, kie afablaj mastrinoj preparos por ili bonajn litojn kaj bon-gustajn *breakfasts*.

Havu fidon, ĉio estos en ordo!

La merkredon 19 de Junio, akompanata de Kolonelo Pollen, mi havis la grandan honoron esti akceptata de Pastro E. W. Roberts la eminenta vic-kanceliero de la Cambridge'a Universitato, kaj dum tiu vizito li sciigis al Triano Pollen, ke li oficiale akceptos en Aŭgusto nian Majstron D^o Zamenhof kaj la delegitojn de la kongreso.

Jen grava fakto, kiu estas antaŭsigno de plej favoraj rezultatoj por nia entrepreno.

Fine la ĵaŭdon 20 vespere, mia kara amiko D^o G. Cunningham organizis en sia *Merton-gardeno* ornamita de diversnaciaj flagoj kaj iluminita per finaj lanternoj, adiaŭan festeton, dum kiu mi povis konatiĝi kun la Cambridge'aj Esperantistoj kaj provi, per esperanta parolado, kiun tradukis amiko H. B. Mudie, la varbon de la aliaj ĉeestantoj. Tiu tago estis ĝuste la naskiĝtago de Goco, kaj kompreneble tiu favora cirkonstanco estis okazo de ĝojaj toasto!

Havu do fidon, karaj samideanoj, ĉio estas en ordo!

La fama Trio plej bone, plej lerte, laboras. Cunningham estas la elpensanta cerbo, Mudie la aganta brako, kaj Pollen la ĉionliganta spirito; kaj tiu Trio triumfe nin kondukos al la sukceso!

La vendredon 21 de Junio matene mi revenis kun Hobomo Londonon; tie mi havis ankoraŭ la grandan plezuron ĉeesti la kutiman kunvenon de la Londona Klubo kaj partopreni en la ekzercoj lerte direktataj de nia amiko Harold Clegg.

La sabaton sekvantan, ĉiam akompanata de mia fidela kunulo A. J. Adams kaj salutita de nia fervora samideano E. F. Etchells, mi, en *Charing-Cross*, supreniris la vagonon al Folkestone.

Kara amiko Goco, kiu tiel afable min gastis, mi *havas fidon!*

Mi iris, mi vidis,... vi venkos!

Karaj legantoj, samideanoj, vi ankaŭ *havu fidon* kaj venu multaj al Cambridge!

Parizo, la 22 de Junio 1907.

CARLO BOURLET.

Noto. — La adreso de la Redakcio de *La Revuo* dum la kongreso estos :

LA REVUO

16A Market Hill,

CAMBRIDGE (Anglujo).

Al ĉiu, kiu sendos al ni, dum la daŭro de la kongreso, poŝtkarton aŭ leteron, la Redakcio tuj respondos donante ian sciigon sur poŝtkarto *ilustrita* per speciala ilustraĵo rilate al la kongreso. Tiuj poŝtkartoj estos tre interesaj memoraĵoj de la kongreso.

La sabaton 17 de Aŭgusto, post la oficiala fermo de la kongreso, post-tagmeze, okazos, sub la prezido de D^o Zamenhof, de Rektoro Boirac kaj de la Trio, en la Guildhall, la *disdono de la premioj al la konkursintoj de la literatura konkurso de « La Revuo »*. Ĉiu, kiu aĉetos en Cambridge, dum la kongreso, unu numeron de *La Revuo*, trovos en ĝi unu invitkarton al tiu festeto, dum kiu ni postkongrese toastos al la triumfo de Esperanto. — C. B.

RESPONDOJ

DE

D^{ro} L. L. ZAMENHOF.

Laŭ la deziro de D^{ro} Zamenhof, ĉiu leganto, kiu opinias, ke respondo pri lia demando povus havi kelkan intereson ankaŭ por aliaj personoj, volu sendi sian demandon ne al D^{ro} ZAMENHOF, sed al la Redakcio de « La Revuo ». La Redakcio elektos tiujn demandojn, kiujn ĝi opinios pli interesaj kaj sendos ilin al nia Majstro, kaj tiam li en iu el la venontaj numeroj respondos ilin en « La Revuo ».

22. — Al S^{ro} T. B. — Pri « onin » kaj « onia ». — Akuzativo kaj pronomo poseda de la vorto « oni » estas per si mem formoj tute regulaj, kaj ĉiu havas plenan rajton ilin uzi, ĉar nenie en la « Fundamento » estas dirite, ke « oni » prezentas escepton el ĉiuj aliaj analogiaj pronomoj. Nur en la *praktiko* oni ĝis nun ne uzadis la formojn « onin » kaj « onia », ĉar preskaŭ en ĉiuj plej gravaj lingvoj la vorto « oni » ne ŝanĝiĝas kaj la akuzativigo kaj adjektivigo de tiu ĉi vorto sonus tre strange en la oreloj de la plimulto de la Esperantistoj. Sed en Esperanto la « nekutimeco » ne prezentas gravan kaŭzon por neuzado; tial, kvankam mi persone ĉiam evitas la diritajn formojn, tamen, se iu ilin uzus, mi neniel povus vidi en tio ĉi ian pekon kontraŭ la reguloj aŭ kontraŭ la komuna spirito de nia lingvo.

23. — Al tiu sama. — Pri pronomo por « homo ». — Kiam ni parolas pri homo, ne montrante la sekson, tiam estus regule uzi la pronomon « ĝi » (kiel ni faras ekzemple kun la vorto « infano »), kaj se vi tiel agos, vi estos gramatike tute prava. Sed ĉar la vorto « ĝi » (uzata speciale por « bestoj » aŭ « senvivaĵoj ») enhavas en si ion malaltigan (kaj ankaŭ kontraŭkutiman) kaj por la ideo de « homo » ĝi estus iom malagrabla, tial mi konsilus al vi fari tiel, kiel oni faras en la aliaj lingvoj, kaj uzi por « homo » la pronomon « li ». Nomi tion ĉi kontraŭgramatika ni ne povas; ĉar, se ni ĉiam farus diferencon inter « homo » kaj « homino », tiam ni devus por la unua uzi « li » kaj por la dua « ŝi »; sed ĉar ni silente interkonsentis, ke ĉiun fojon, kiam ni parolas ne speciale pri sekso *virina*, ni povas uzi la viran formon por *ambaŭ* seksoj (ekzemple « homo » = homo aŭ homino, « riĉulo » = riĉulo aŭ riĉulino k. t. p.), per tio mem

ni ankaŭ interkonsentis, ke la pronomon « li » ni povas uzi por homo en ĉiu okazo, kiam lia sekso estas por ni indiferenta. Se ni volus esti pedante gramatikaj, tiam ni devus uzi la vorton « ĝi » ne sole por « homo », sed ankaŭ por ĉiu alia analogia vorto; ekzemple ni devus diri : « riĉulo pensas, ke ĉio devas servi al « ĝi » (ĉar ni parolas ja ne sole pri riĉaj viroj, sed ankaŭ pri riĉaj virinoj).

24. — Al S^{ro} S. W. — *Pri la vorto « ero ».* — Efektive estus pli bone, se por la ideo de tempokalkulo ni uzus ian alian vorton anstataŭ « ero », kiu havas jam difinitan signifon en la Universala Vortaro. Sed ĉar la vorto « ero » en la senco de tempokalkulo estas vorto pure internacia, tial laŭ la § 15 de nia fundamenta gramatiko ni havas plenan rajton ĝin uzi. Ĉar la « ero » de la Universala Vortaro kaj la « ero » science internacia havas tro malsamajn signifojn, tial ni ne bezonas timi, ke oni ilin iam reciproke konfuzos. Cetere, se la vorto « ero » laŭ la § 15 de nia gramatiko estas plene *permesata*, ĝi kompreneble ne estas *deviga*, kaj ni havas plenan rajton uzi anstataŭ ĝi « tempokalkulo » aŭ ion similan¹, kion proponos niaj specialistoj.

LAZARO LUDOVIKO ZAMENHOF.

1. En « Internacia Scienca Revuo » Aŭgusto 1907, oni ankaŭ uzis la tre bonan esorimon « jarkalkulo ». — N. d. l. R.

BIBLIOGRAFIO

« LA REVUO » raportas pri novaj verkoj, nur kiam la Redakcio donace ricevis du eksemplerojn.

Tutmonda Jarlibro Esperantista por 1907, redaktita de F. DE MÉNIL, 1 vol. 464-paĝa; ĉe *Hachette & Co* kaj ĝiaj korespondantoj; prezo : Fr. 3,50. —

La kvara jaro de tiu *jarlibro* ĵus aperas. De nun ĝi aperos unu monaton antaŭ la ĉiujara kongreso.

Tiu ĉi eldono estas aranĝita laŭ nova plano, kaj nur enhavas ĝustajn sciigojn senditajn de la novaj aliĝintoj kaj de la sekretarioj de grupoj. Bedaŭrinde kelkaj — tro multnombraj — el la sekretarioj de grupoj forgesis respondi la senditajn cirkulerojn, kaj tiamaniere kelkaj grupoj mankas en la nuna eldono. Sed pri tio oni ne devas kulpigi la redaktoron de tiu multe taŭga adreslibro, kiu decidis, ke nur la ĝustaj sciigoj, senditaj de grupoj, havos lokon de nun en ĉiu eldono. Ni do esperas, ke la venontajn jarojn, ĉiuj sekretarioj bonvolos nepre respondi la cirkulerojn senditajn, por helpi al la malfacila redakcio de tiu tre necesa kaj tre oportuna jarlibro.

Kondukanto de l' interparolado kaj korespondado kun aldonita antologio internacia ellaboris A. GRABOWSKI. Dua eldono; 1 vol. VIII-183-paĝa, *Hachette et Co*, Paris, prezo : Fr. 2. —

Al tiuj, kiuj konatiĝis kun nia lingvo nur en la lasta tempo, kiam Esperanto havas jam riĉan novan literaturon, ne estos seninterese konatiĝi kun la stilo de verkoj antaŭ dek-ses jaroj.

A. Grabowski apartenas al la plej malnovaj kaj la plej konataj

adeptoj kaj verkistoj en nia lingvo; li apartenas al tiu malgranda nombro de Esperantistoj, kiuj konatiginte kun nia lingvo, unuaj kun granda sukceso bele redonis ĝin en siaj verkoj. Kaj efektive, la verkoj, kiujn enhavas « Kondukanto », estas tiel bele kaj perfekte skribitaj, ke ĝis nun ili restis imitindaj modeloj. Kaj tamen tiuj verkoj estis skribitaj, kiam Esperante posedis vortareton de 900 radikoj. « La neĝa Blovado » estas nia unua birdo en esperanta novelaro. La farma stilo de tiu ĉi traduko kontentigos sendube eĉ la plej postulemajn niajn nuntempajn kritikemulojn. « La nova jaro » de Prus, « Janko Muzikanto » estos ĉiam belaj floroj en nia esperanta literaturo. Sed ne sur la prozon de Grabowski mi volas atentigi nian legantaron; pli ol la prozo, faris la nomon de Grabowski konata en nia liberaturo lia poezio. La aŭtoro de la *Kondukanto* apartenas al niaj unuaj najtingaloj. Oni povas diri, ke ĝis nun lia poezio estas unu el la plej bona kaj plej perfekta en esperanta literaturo. Tiaj verkoj, kiel « En Svisujo » de Howack, « Sinjorino Twardowska » de Mickiewicz postulas grandan senton poezian por esti bone tradukitaj en fremdan lingvon. Kaj kiu vera Esperantisto ne konas spritan originalan versaĵon de Grabowski « Sur unu kordo », en kiu la aŭtoro kontraŭbatalas la opinion, ke esperantaj rimoj estas malriĉaj kaj tro unutonaj kaj kiel provon li donas 40-versan versaĵon kun la rimoj plej diversaj kaj mirinde kunmetitaj?

Krom tiuj ĉi ĝeneralaj bonaj

ecoj de la preparolita verko, « Kondukanto » posedas ankoraŭ tre gravan signifon kiel bonega lernokajlegolibro : la riĉa interparolado, korespondado, novelaro, dialogoj, dramoj, poemoj k. t. p. faras el ĝi tre instruigan kaj interesplenan krestomation.

Kiam mi trarigardis la duan eldonon de la verko de Grabowski ia mallauĝta plendo ekparolis en mi. Kaj vere, kial ne plendi, se tiaj belaj verkoj devas atendi tiel longe por ekvidi la duan fojon la tagan lumon.

Die internationale Hilfssprache und das Esperanto von Prof. WILHELM OSTWALD. 20-paĝa, *Esperanto Verlag Möller & Borel*, Berlin S; prezo : 20 pf. —

Niaj legantoj konas jam bone la respondon de Prof° Louis Couturat al Prof° Diels, rektoro de Berlina Universitato, rilate la demandon de internacia lingvo kaj speciale Esperanton.

Ili memoras bone, ke Prof° Couturat lerte kaj subtile disbatis ĉiujn liajn argumentojn.

Nun Prof° W. Ostwald, nia eminenta samideano, ektuŝis tiun ĉi saman demandon, kaj en sia rifuta artikolo, analizante ĉiujn riproĉojn de Prof° Diels, montras al li, ke artefarita internacia lingvo tute ne bezonas esti ia « Retortolingvo » (esprimo de Prof° Diels), ke kontraŭe, ĝi povas esti tute natura kreitaĵo farita per la sintezo.

La bela kaj tre interesa respondo de Prof° Ostwald, kvankam tuŝante la demandon jam multfoje priparolitan, estas skribita tiel konvinkige, ke ni povas esperi, ke ĝi almenaŭ iom ŝanĝos la severan opinion de nia eminenta germana kontraŭbatalanto. Se ne, ni atendos

lian respondon, kiun li ŝuldas jam al du siaj kontraŭuloj Prof° Couturat kaj Prof° Ostwald.

Hungara Poemaro (Esperanta Universala Biblioteko. N° 4). Esperantigis D^{ro} R. FIEDLER, A. DE MARICH kaj Prof° Adolfo ALTENBURGER. 1 br. 46-paĝa; Budapeŝt, IX., Ŭlloi-ŭt 39; prezo : 30 hel. —

Tiun ĉi kolekton de poemoj hungaraj tradukitaj en Esperanto dediĉas la aŭtoroj al la tria kongreso. La kolekto konsistas el 7 poemoj : 1) « La velsaj bardoj » (malnova skota balado) de Johano Arany; 2) « Preĝado » poemo de Mihaelo Szabolcska; 3) « Kvietigo » de Johano Arany; 4) « Preĝo de Danielo » de Berzsényi; 5) « Ĉu kredus iu »; 6) « Majesta nokto » de Al. Petöfi kaj 7) « La lastaj ploroj ». La poemaro estas zorge kaj lerte verkita de D^{ro} Fiedler, A. de Marich kaj Adolfo Altenburger. La unua la plej granda poemo, « La velsaj bardoj », kvankam skribita en viraj rimoj malfacile alglueblaj al Esperanto, faras tamen dum la legado tre bonan impreson; la forto kaj la poezio de originala verko estas lerte esprimita en la traduko. Aliaj poemoj estas pli mallongaj; en ĉiuj oni vidas grandan spertecon de la aŭtoroj. Al tiuj, kiuj deziras konatigi kun la hungara poezio, ni rekomendas la « Hungaran Poemaron ».

Fonetika skribado por enpresigoj en ne-esperantistaj gazetoj, de D^{ro} E. JAVAL. 1 br. 7-paĝa; ĉe *Barbier-Marillet*, Dijon. —

Nia mortinta eminenta samideano tre ĉagrenigis, kiam oni elparolis lian nomon laŭ esperanta metodo, anstataŭ elparoli la « j » laŭ franca maniero (j), kaj gene-

rale li bedaŭris la ekziston de l' supersignitaj literoj, kiuj tre malhelpas la propagandon. Estas vero, ke tiuj *ĉapelitaj* literoj tre forte ĝenis nin *komence*; sed *nun* la pres-ejoj, kiuj posedas tiujn literojn, estas tiel multaj, ke la ĝeno estas vere tre malgranda, kaj cetere la tempa rimedo, per « h », montrita de nia Majstro, ŝajnas al ni tre sufiĉa, kondiĉe, ke oni ne ŝanĝos ĝian *momentan* karakteron.

Ŝajnas al ni tute senutile diskuti la proponojn de D^o Javal, kiuj celas nur skribadon por telegramoj, ĉar nia amiko, kiel ĉiuj veraj Esperantistoj, tute ne volis kaŭzi ian rompon en nia lingvo. Cetere ni tre dubas, ĉu multaj estas tiuj, kiuj ilin akceptus. Ĉu la Germanoj kaj Grekoj opinios, ke « y » devas prave anstataŭi nian « j »?

Sur Vojo al kunfratiĝo de Popoloj; kolekto de artikoloj pri la internacia lingvo Esperanto, de A. A. SAĤAROV; 1 vol. 175-paĝa; ĉe la aŭtoro, *Ardator. Sirub. gub.*, Rusujo; prezo: Fr. 2. —

Tiu verko komenciĝas per la represo de la tre konata artikolo « Esenco kaj Estonteco de la ideo de lingvo internacia », kies aŭtoro estas *anonima*, kaj kies parton S^o de Beaufront tradukis iam francen. Bonega artikolo de S^o Saharov pri « Elementoj de kunfratiĝo de popoloj ». Represo de entuziasma artikolo pri la Unua Kongreso; kaj

fine gramatiko kaj duobla vortaro. La tuta volumo estas dulingva rusa-esperanta. Bonega propagandilo, al kiu ni deziras sukceson.

Du biletoj. Unuakta proza komedieto de FLORIAN. Esperantigis H. J. BULTHUIS kaj L. TOUCHEBEUF; 30-paĝa; Paris, *Presa Esperantista Societo*; prezo: Fr. 0,40. —

En la lasta tempo la nombro de dramaj verkoj komencas pliriĉiĝi nian literaturon. Tiuspecaj verkoj estas por nia literaturo tre dezirindaj, kaj tio ĉi estas tute komprenebla. La drama dialogo enkondukas novan stilon kaj plej bone montras, ke Esperanto povas tute bone taŭgi por viva interparolado. Kompreneble, tio ĉi ne estas la sola celo de drama literaturo en nia lingvo. Venis ja la tempo, kiam la verkado en Esperanto celas ne speciale konvinki la mondon pri la taŭgeco de nia lingvo, kiel interkomprenigilo: nun la plimulto de niaj samideanoj serĉas en Esperanto la rimedon konatiĝi kun fremda literaturo per la helpo de nia lingvo. Bedaŭrinde, ĝis nun, la drama literaturo en Esperanto, kompare kun la beletristika, estas ankoraŭ malriĉa; ni tamen esperas, ke baldaŭ tiu ĉi manko dank' al la granda nombro de lertaj Esperantistoj estos forigita, kaj tial kun plezuro ni aplaudos ĉiun paŝon en tiu ĉi direkto, precipe kiam ĝi estas tiel lerte farita, kiel en priparolita de ni komedieto de Florian.

KRONIKO

Antaŭlasta letero de La Trio por La Tria al La Revuo. — Estimataj Samideanoj, la titolo de tiu ĉi letereto montras, ke la historia dato proksimiĝas, kaj ke baldaŭ *La Tria* estos plenumiĝinta.

Vi kredeble legos kun granda intereso pri la impresoj, kiujn faris la kongresa-urbo je via estimata redaktoro, kaj ni esperas, ke lia fervoro instigos ankoraŭ pli grandan nombron viziti nin.

La Kongresaj Biletoj estos sendataj kun fervoja atesto tiun ĉi monaton, kaj kredeble jam estos ricevitaj antaŭ la apero de tiuj ĉi linioj.

La Kongresan Libron ni fine sukcesis meti inter la manoj de la presistoj, kaj povas konstati, ke la preparado kaŭzis al ni tre grandan laboradon. La unuaj 739 kongresanoj rajtas ricevi senpagan ekzempleron de tiu ĉi verko, kies kosto estas : Fr. 2,50 (1 spesmilo).

Ni estos tre kontentaj, se tiuj, kiuj ŝuldas al ni pro loĝado kaj manĝado, bonvolos bilancisiajn kalkulojn antaŭ Aŭgusto 4, ĉar post alveno en Kembriĝo ne estos eble doni multe da tempo por tiaj aferoj.

Inter la laste aranĝitaj kunvenoj estas tiu de la Internacia Scienca Asocio, kiu okazos jaŭdon 15 de Aŭgusto je 1 h 30 en la paroladejo de la *Union Society*. Estas espereble, ke ĉiuj personoj, kiuj rajtas ilin porti, havos kun si siajn akademiasajn vestojn. Tiuj ĉi devas esti portataj ankaŭ ĉe la oficiala akcepto de lia Vic-kanceliera Moŝto, k. c.

Pri post-kongresaj ekskursoj, en Londono, la *Ciĉito* kompleze proponas al ni la uzon de la fama *Guildhall* por kunveno je lundo-vespere Aŭgusto 19, kaj la sekvanta nokton la Brita Esperanta Asocio

organizas dancon ĉe la *Kings hall Rooms*. La tagoj estos okupataj per vizitoj al muzeoj, al tra-urbaj veturoj, kaj tiel plu.

Tiuj, kiuj deziras viziti Skotlandon, estas petataj skribi al *S^{ro} W. M. Page, 427 Bruntsfield Place, Edinburgh*. Oni kredeble forveturos norden nur merkredon, Aŭguston 21, kaj ne tuj post la kongreso.

Se sufiĉe da vizitantoj ĝin deziras, la Londona kaj North Western Fervoja Kompanio konsentis aranĝi specialan luksan vagonaron restoracian, kiu veturos Kimrujon por kvin-taga ekskurso. La vizitotaj urboj estos Oxford, Leamington, Warwick, Stratford-on-Avon, Chester, Llandudno, Bettws y Goed, de kie oni povos fari tre ĉarmajn ekskursojn en la montaron. La kosto de la fervoja bileto estos Fr. 43 (17 sm.) se almenaŭ cent personoj aliĝos, la ekskurso kredeble tre helpos nian propagandon. Oni rekomendas la kunporton de bicikloj, kiuj koston : Fr. 7,50 (3 sm.).

Pri tiu ĉi ekskurso oni devas sin turni al Triano H. B. MUDIE, 5 Market Square, Cambridge. (Subskribu Ekskurso sur la koverto.)

Esperante, ke ni sukcesis klarigi ĉiujn dubajn punktojn, vin kore salutas. — LA TRIO POR LA TRIA.

Grave! — De la 8 de Aŭgusto, *S^{ro} A. Gray* fariĝos Dua Sekretario de la Trio. *De tiu dato la nova adreso de la nova oficejo de la Trio estas : 5 Market Square*, anstataŭ : 2 Kings Parade.

Korekto. — En la « Raporto pri la Konkurso de la Revuo », de *S^{ro} E. Boirac*, publikigita en nia lasta numero, enŝoviĝis du gravegaj preseraroj :

1^a, paĝo 349^a, 4^a linio antaŭ la

fino, oni devas legi : « Sed artikolo de geografia *vortaro* » anstataŭ « geografia *artikolo* » (kio estas tute nekomprenebla).

2^a, paĝo 521^a, 11^a linio, oni devas legi : « Oni diras, ke la diablo persekutata de ĉefangelo Sankta Mikaelo, *estis ĵetiginta* en la riveron, kiu estis tuj enabismiginta en la teron ».

Kaj sekve la korekto devas esti : « Oni diras, ke la diablo..... *ĵetigis* (aŭ pli bone : *sin ĵetis*) en la riveron, kiu estis... ».

El Aŭstrujo. — La Internacia Asocio de la Sciencaj Akademioj kunvenis de la 29 de Majo ĝis la 4 de Junio en Vieno. Vieno estas ja kvaŝaŭ la naskejo de la ideo de tiu Asocio, ĉar, kiam la Berlina scienculo Mommsen elpensis la projekton de la kunigo de la akademioj, la profeto, kiel ordinare, nenion valoris en sia patrujo. La unuajn apostolojn li trovis en la Vienanoj Hartel, kiu mortis antaŭ unu jaro, kaj Suess, la nuna prezidanto de la Viena Akademio, kiu prezidis ankaŭ la kunvenojn de la Internacia Asocio.

Ampleksa estis la programo, kiun devis plemuni la eminentularo dum malmulte da tagoj. Oni priparolis organizadon por esploro de la aerelektriko de la suno, de la cerbo. Oni decidis komunan eldonon de la verkego Mahābhārato, de la medicina literaturo de la antikveco kaj de la verkaro de Leibniz.

Kiel oni vidas, la programo de la kongreso estis riĉega, kaj la esperantistaro ne ĉagrenu tro, ke en la nuna momento la Asocio ne volis riĉigi sian programon. Certe nur tial ĝi rifuzis sin ŝarĝi de la elekto de internacia helpa lingvo. Sed ne konfuzu du aferojn tute diversajn. La Asocio nek neis la eblecon aŭ la utilecon de internacia helpa lingvo,

ek ĝi speciale malaprobis Esperanton; ĝi simple deklaris, ke la okupado je la elekto de tiela lingvo estas ekster ĝiaj taskoj. Nu, Georges Darwin, la filo de la famega aŭtoro de la « Deveno de la Specoj » konfesis en intervjuo de Viena ĵurnalo, ke neniam la celo de la Asocio estis malfermi novajn vojojn. Esperanto ne estas afero de la « verda tablo », kaj ni konfidu, kiel ĝis nun, al la praktika bezono kaj al nia entuziasmo. — O. S.

La 25 de Januaro mortis en WIEN (Vieno) plej maljuna, plej energia kaj konsekvenca defendanto de paca ideo MORITZ ADLER, en aĝo de 75 jaroj. Lia broŝuro « La milito » aperis en la jaro 1868 kaj plej efike influis la pacan movadon en Aŭstrujo.

Li dediĉis sin al la studoj nur pro studado, ĉar li ne celis profitadon aŭ oficon. Laŭ lia diro li neniam « finis » tiujn studojn. Komence la broŝuro « La milito » aperis anonime, sed baldaŭ la aŭtoro estis konata kaj interligis sin kun literaturaj kaj politikaj eminentuloj. Liaj artikoloj en la gazeto « Die Waffen nieder » kaŭzis diskutojn kun generalo Boguslavski, la antagonisto de la « Friedens-Adler » en kiu la defendanto de l' paco estis la venkinto. El la presitaj verkoj de Adler ni devas citi la idealecan fabelon « La opaloj », kiu estis entuziasme akceptita.

Lasta laboro de Adler aperis en duonmonata gazeto en Berlino « Ethische Kultur » (15 de Januaro 1907) kaj portis la titolon « Steuermoral Steuer und Moral » (Impostmoralo imposto kaj moralo) en kiu li per plej akra logiko traktas la rilatojn inter impostmoralo kaj la sumoj por armigado. — En tiu ĉi jaro li estis proponita kiel kandidato por la Nobel-premio. — S. C.

La unua virina grupo de la Esperantista Klubo en Praha aranĝis sian duan ordinaran ĝeneralan kunvenon en loĝejo de la industria muzeo de Náprstek. Ŝajnas al ni juste, ke ni dediĉos malgrandan memoron al la fondinto de ĉi tiu muzeo.

Vojta Náprstek naskiĝis en Praha (1826). Junulo li studis leĝajn sciencojn. Delogita per la fama ĥina kulturo, kiu estis ĉiam la objekto de lia atento, li forveturis en Ĥinujon kaj estis fervora korespondanto de la ĉefaj bohemaj ĵurnaloj. Travivinte ankaŭ dek jarojn en Ameriko, li revenis Praha'n. Dank' al ĉi tiu sperteco, akirita en fremdlandoj, li fariĝis en Praha fervora batalanto por ĉia progreso, libereco, por la plibonigo de la virina stato, kaj la libera pensado en ĉia ajn fako. Li organizis publikajn paroladojn, industriajn ekspoziciojn, fondis la publikan legejon, la klubon de amerikaj sinjorinoj kaj la *Bohemian Industrial Museum*, kun multnombraj kaj valoraj kolektoj. Li mortis en la jaro 1894, en Praha, dediĉinte tutan sian vivon kaj havaĵon al sia nacio.

Tial do estas neniam miro, ke Esperanto, kiel novepoka progreso, metis profunden siajn radikojn en la domo de Náprstek, kaj progresemaj virinoj, edukitaj laŭ intencoj de Náprstek, estis la unuaj en Praha, kiuj afable akceptis la unuan publikan paroladon pri la artefarita lingvo « Esperanto ». Ĝia rezultato estis, ke oni fondis la unuan virinan grupon esperantistan en Bohemujo, tiutempe la unuan memstaran virinan grupon en tuta Aŭstrujo. — MATHYLA KRAUSOVA.

El Francujo. — André THEURIET, la tre konata verkisto, mortis je la finiĝo de Aprilo en sia kampdomo de Bourg-la-Reine, apud Parizo. Li ekkoniĝis kiel delikata poeto per du versaĵaj volumoj tute plenaj de dolĉega sento, en kiuj milde vekiĝas la animo de Naturo. La klasika formo de ĉi tiuj versaĵoj kolorigitaj de ĉarma kampara kortuŝeco kaj bonodorantaj la arbaran parfumon, ĉiam estos ŝataj de la veraj literaturistoj.

Li verkis ankaŭ multajn teatrajn verkojn. La unua « Jean Marie » estis ludita de la fama aktorino Sarah Bernhardt, kies gloro tiam ekbrilegis. Poste li aperis kiel tre lerta romanverkisto. Liaj « Nouvelles Intimes », tre interesa rakontaro tute rimarkinda pro sia vigleco kaj fortikaj kvalitoj plenigis lian gloron. La Franca Akademio, kiu kronis liajn verkojn, alvokis lin al si; li ĵus fariĝis direktoro de tiu famekonata literaturista kompanio, kiam la senkompata morto forprenis lin el lia trankvila kaj honorinda vivo.

André Theuriet estis sepdekkvarjara.

Théophile Gautier jam diris pri li en sia *Raporto pri la Progreso de la poezio* (1868): « la talento de Theuriet estas delikata, diskreta eĉ iomete timema, sed farita el la freŝeco, la mallumo kaj la silento de la arbaroj; kaj la figuroj, kiuj vivigas liajn pejzaĝojn, senbrue glitadas, kiel sur muskaj tapiŝoj; tial ilia memoro neniam foriĝos.... »

La mortinto estis prudenta saĝulo kaj tre aminda persono, kies honesteco egalvaloris la literaturecon. — F. M.

Le gérant : CH. SCHIFFER.

GA/RTD ESPERANTISTAJ

Tutmonda Jarlibro Esperantista
1906

BILDAROJ

LA KANTO DE L' CIGNO

